KAIS. KÖN. HOF BIBLIOTHEK
20.808-B
ALT-

Digitized by Google

S.A. 26. G. 39.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

20808-B.

Digitized by Google

Digitized by Google

HIEROLEXICON
POLYMATHICUM
LATINO-HUNGARICUM.

LATIN MAGYAR KÖZTANULATOS
EGYHÁZI MŰSZÓTÁR.

KOSZORUZOTT PÁLYAMUNKA.

IRTA

NAGY NEP. JÁNOS,

SZOMBATHELYI MEGYEBELI ÁLDOZÁR, ISTENES TUDOMÁNYOK' TANÁRA, A' SZOMBATHELYI PÜSPÖKI PAPNEVELŐ INTÉZETBEN A' KELETI NYELVEK', SZENTIRÁSI TUDOMÁNYOK', ÉS MAGYARJOG' NYILV. TANÍTÓJA, VAS- ÉS ZALA-VÁRMEGYÉK' TÁBLABIRAJA, 'S A' MAGYAR TUDÓS TÁRSASÁG' RENDES TAGJA.

KÉT KŐRAJZZAL.

SZOMBATHELYEN.

REICHARD KÁROLY', 'S FIAI' BETÜIVEL.

1845.

Digitized by Google

Siquem dura manet sententia judicis olim
Damnatum aerumnis, suppliciisque caput:
LEXICA conscribat; nam coetera quid moror? omnes
Poenarum facies hic labor unus habet.

Josephus Scaliger.

Digitized by Google

MÉLTÓSÁGOS, ÉS FŐTISZTELENDŐ

BALASSA GÁBOR

ÚRNAK,

SZOMBATHELYI MEGYÉS PÜSPÖKNEK,
ÜDVSZERZŐNKRŐL CZIMZETT KAPORNAKI APÁTNAK,
FŐLSÉGES APOSTALI KIRÁLYUNK'
UDVARI TANÁCSOSÁNAK,

Digitized by Google

A' HONI NYELV',
VALLÁSOS MIVELŐDÉS', ÉS ÜDVÖS TUDOMÁNYOK'
LELKES ELŐMOZDÍTÓJÁNAK,
LEGKEGYESEBB PÁRTFOGÓJÁNAK,
TISZTELVE SZERETETT ATYJÁNAK,
A' LEGMÉLYEBB FIUI TISZTELET',
HÓDOLAT',
ÉS HÁLA'
ÖRÖK EMLÉKEÜL
A.. Á. A.

a' Szerző.

Digitized by Google

Méltóságos Püspök!
Apát, és Tanácsos Úr!
Legkegyesebb Pártfogóm!

Mídŏn hazánkban a' tudományok' majd nem minden ága magyarúl tanittatik, 's épen azért honi nyelvünknek a' kor' szükségeihez mért mélyebb tudománya az egyházi rendtől is méltán igényeltetik: bizonyára egy „*bősége, alapossága, és hasznavehetősége miatt*" ajánlatos egyházi műszótár' megjelenését ős magyar egyházunk' nemzeti, és szellemi virágzása elkerűlhetlenűl szükségeli.

És mídŏn a' pesti egyetemi hittanító kar parányiságom' köztanulatos egyházi műszótárát illyennek találván, a' **Méltóságod**' diszes megyéjének egyik fénycsillaga t. t. Szilasy János Úr által e' végből kitett jutalmat nekem itélte; — **Méltóságod** pedig munkámat nagylelkű pártfogása alá venni kegyeskedett: **Méltóságodnak** kegyes atyai szárnya alatt kettős örömmel teszemle parányi áldozatomat a' magyar egyház', és haza' szent oltára elé. Mert ez által **Méltóságod** apostali fölséges pályájának első hajnalán nem csak bokros érdemeinek drága gyön-

Digitized by Google

gyeit gyarapította: hanem egyszer'smind annak is nyilványos jelét előtükrözte; miszerént magas apostali hivattatásának körében is mindenben, — a' mi jó, hasznos, és üdvös, — az egyház', és a' haza' közfényű diszére, javára mindenkor munkálni állhatatosan ohajt.

Fogadja azért **Méltóságod** forró szivemből égbe emelkedő ime' fiui hálafohászimat: kisérje a' mindenható, és végetlen jóságú Isten mennyei áldásával **Méltóságodat** dicsőn megkezdett apostali szent pályáján; vezérelje szilárd testi erő mellett nagyra termett szép *Lelkét* szent ügyekezeteinek dicső végrehajtásában, és engedje: hogy, a' miket közhitű anyaegyházunk', dicső magyar hazánk', és diszes egyházi megyénk' közjavára **Méltóságod** megindít,— azoknak dicső eredményeiben, és üdvös gyümölcseiben is vidám lélekkel örvendhessen.

Digitized by Google

Előszó.

Valamint örömmel olvastam az 1843ik év' szent Jakabhava 27én kiadott, és néhai *Horváth József* kalocsai kanonok' alapítványát illető jelentést; mellyben t. nagytiszteletű, 's tudós *Szilasy János* Úr, szombathelyi megyebeli áldozár, 's a' pesti tud. egyetemnél lelkipásztorság' tudományának tanítója az általa közrebocsátott: „*a' lelki pásztorság' tudománya*" czimű három kötetes munkájaért nyert kétszáz ötven forintból álló jutalmat azon irónak engedte, a' ki legjobb theologiai műszótárt készítend; mert valóban ennek hiányát kiki naponként érezheti: úgy más részről e' hiány' mikénti pótlása fölött munkás, és üres óráimban számtalanszor elmélkedvén, valahányszor e' munka' felfogásához magamban kedvet éreztem, mindannyiszor a' tárgy' tág terjelme, és erőkisértő számos nehezségeitől visszaborzadtam; egy évet pedig, mi a' pályázásra kitűzve volt, illy bőtartalmú munkálatnak sikeres kidolgozására mindenkor elégtelennek tartottam.

Nem is merek vala illy rövid idő alatt a' tárt nehez pályára semmi árért kilépni: ha az elmémben régen megfogamzott kedves eszme' létesítésének megkisértésére egyrészről nyelvünknek a' magyar t. társaság' fenállása óta óriási kifejlése, másrészről nemzetiségünk' legdrágább kincse körötti hosszabb, t. i. ifjuságom óta velem férjfiasodó visgálódásaim igénytelen bátoritékúl nem szolgálnak.

Magyar tudományos szótárt készítni akkor, midőn a' nyelv tudományos fejlődésének leghullámosb forrásában habzik, nem csekély föladat; mert mikoron Europának más mivelt nyelvei már a' pezsgés' idején túlhaladva, az állapodás' nyugpontján, mennyire a' nyelvnek is megvagyon érett kora, megpihentek: a' magyar most

Digitized by Google

küzd azon serdülő korral, mellyben majdnem minden iró, ha nem is nyelv- legalább szó-koholó szokott lenni. És nyelvünket a' serdűlésnek e' bizonytalanúl habozó örvényéből egyedűl a' bővebb tartalmú, 's minél hamarabb, 's messzebb terjedő tudományos műszótárok emelhetik ki. Mert ha minden tudományos szónak helyes nevezete a' szótárokban feltalálatos leszen: legfölebb ujítás' viszketegétől bántott iró lehet az, ki munkáját tovább is, — a' kész jót megvetve, — uj szavak', — 's többször korcsszüleményűek' — özönével elárasztani nem átallandja.

És im! itt vagyon annak egyik főoka, miért egyházi műszótáromnak tágasb kört nyitni hasznosnak véltem, bele foglalván mindazt, mit e' részben a' magyar t. társaság által kiadott műszótárokban feltaláltam. Ezt tenni annál szükségesbnek láttam, minél erősebb lőn bennem azon köztapasztalás által igazlott meggyőződés; hogy a' tudományok általában egymást testvéri karral ölelgetik; különösen pedig a' bölcsészet a' hittudománynyal, és a' jogtan az egyházi hivatalkodással, kivált hazánkban szoros kapcsolatban áll. Épen azért alig hihetem, hogy valaki a' tudományok' mezején jártas, és a' papi hivatal' ezerágú körével ismeretes, szótáromat bősége miatt kárhoztathassa: de ellenben méltán tartok, hogy a' sokféle fogyatkozás bárkinek is könnyen szemébe fog ötleni; ki azonban szeme elől nem ereszti müvem' azon irányát, miszerént a' közhiányt nem annyira tökéletesen, mint inkább minél gyorsabban csak némileg is pótolni óhajtottam, az a' szigorú műbirálat' kemény pálczáját talán szótárom fölött kettétörni nem fogja.

„*Egyházi műszótár*"nak kereszteltem e' művet, mert benne az egyházi műszókra minden előtt főképen ügyeltem, és azért latin barbarismusról senki józanúl nem vádolhat, ha megfontolja: hogy a' latin nyelv már tizennyolcz század óta a' közhitű ősanyaszentegyháznak sajátjává lőn; az uj tulajdonosnak pedig saját eszméi természetesen saját nyelvfordulatot szülvén, nem csuda, ha az egyházi köznyelv számos olly szóval bővelkedik, miket azért, hogy például Cicero, vagy Horácz nem használtak, sőt nem is használhattak, barbarszóknak mondani miféle joggal lehet? — Továbbá „*köztanulatos*"nak is neveztem munkámat, mert benne akármelly szaktanuló a' tudományok' közös körébe vágó számos műszóra ta-

Digitized by Google

lálhat; a' bölcsészet, és jogtanuló pedig szakbeli műszavait jobbadán föllelheti. Három közérdekű toldalékkal is kivántam kedveskedni: az elsőben a' romai pápák' időrendű névsorát, a' másikban az egyetemes közhitű anyaegyház' ősfőnöki, érseki, és püspöki megyéinek lajstromát, a' harmadikban latin magyar földirati rövid szótárnak kísérletét adván. Csupán latin műszókat vettem föl, mert némettel, melly a' magyar t. társaság' német magyar zsebszótárában úgy is kijött, munkámat tarkítni nem akartam, egyébiránt a' német is, kivált hittani műszavait szinte a' latin nyelvből áteszmélezve, vagy átkölcsönözve gyüjtötte. Minden szó mellé valamelly magyar szerző', vagy szógyüjtő' nevét két okból nem függesztettem: először mert nálunk sem Mozes, sem Dávid, sem Homer, sem Thucydides, sem Cicero, sem Horácz nem szódöntő biró, hanem vagy a' szónak nyelvtanilag, mint logicailag saját helyes volta, vagy a' mindenben főszerepet játszó hatalmas szokás; azután mert inkább akartam a' latin szók' magyarításában, mint az irodalmi történetirásba illő magyar irók' neveinek halmazában bővelkedni.

Mennyire felelt meg parányiságom' ügyekezete a' pesti egyetemi hittani kar' várakozásának, annak itt következő itélete mutatja:

„*Mindenek előtt ezen munka' bősége figyelmet érdemel; valóban bő ez annyira, hogy nincs theologiai tudomány, mellynek magyar kidolgozása közben az iró annak hasznát ne vehetné; bő ezen szótár annyira, hogy mindenféle egyházi irományok' készitésére, mindenféle egyházi ügyek', és perek' vezetésére a' szükséges szavak benne föllelhetők. De alapos is eme' munka, mert ebben még az uj szavak is helyesen vannak alkotva; az egyértelműeknek látszó szavak pedig nagyobb részént jól megvannak különböztetve, egy szóval: minden úgy vagyon benne rendezve, hogy mindennek okát adhatni. Hasznavehetőségét végre különösen az ajánlja; miszerént az egy bizonyos dologhoz tartozó eszmék, és szavak egy helyen fordúlnak elő, 's azért igen kivánatos, hogy ezen nagybecsű, és minden órában hasznavehető munka minél előbb napvilágra jöjön.*“

Mennyire fogja a' t. cz. közönség' várakozását kielégítni, nem tudom, azt azonban minden igény nélkül nyilt homlokkal elmerem

*

Digitized by Google

mondani; hogy a' mi e' részben erőmből egy év alatt kitelhetett, az egyház', és a' haza' közjavára megtenni el nem mulasztottam, 's igy talán szabad remélnem, hogy fogyatkozásaimat tiszta szándék' hijaúl tekinteni kisem fogja.

Hátra van elvégre még kétféle édes adó, mit az oltár, és haza előtt lerovhatni legédesb kötelességemnek tartom.

Az elsővel tartozom fenn is már megtisztelt *Szilasy János* egyetemi tanitó úrnak, mert hogy régen dajkált szándékom valahára tettre kelt, hogy az, mibe kezdeni rég sóvárogtam, de minek megkezdésétől terhei miatt annyiszor visszaborzadtam, most egyévi folytonos munkálódásom után napfényre kerül — nagytiszteletű, 's tudós *Szilasy János* úr örök emlékezetű nagylelkűségének közvetlen eredménye. Vegye azért a' lelkes férjfiú Isten, és ember előtt forró szivem' örök hálaját, mire *Ő* nem csak engemet, hanem azokat is mindnyájokat lekötelezte, kik valaha e' munkának legkisebb hasznát élvezendik.

A' másikkal tartozom tisztelendő *Fábián István* urnak, győrmegyei áldozár, széplaki népáldor, 's a' magyar tudós társaság által tiszteletdijra méltatott magyar szókötési pályairat' szerzőjének, ki t. i. a' fentisztelt hittani kar által dicséretre méltatott velem versenyző theologiai műszótárát nekem használatúl nemesszivűleg általadta; kinek becses, bátor rövid, gyüjteményét, mennyire szótárom' rendszerével összeillett, gondosan használni iparkodtam. Ismétlem itt azért vetélytársamnak ezen szép férjfias tényeért szives köszönetemet, és ujolag hő érzettel elmondom: adja Isten, hogy éjnapi fáradozásom' igénytelen gyűjteménye az övével párosítva közhitű ősegyházunknak tudományos virágzását honi nyelvünkön ohajtott sikerrel elősegélje, és ha *a' köztanulatos egyházi műszótárnak* legparányibb részben is várandó gyümölcse valóban lenne, ezen gyümölcs' édességének ama' részét mellyre tisztelt pályatársom' szótárirata befolyással birt, tiszta öntudatában mindenkor, mint saját művét élvezhesse.

Álljon itt záradékúl azon munkáknak névsora, mellyekből, mint forrásból közvetlen merítgettem:

D. *Joannis Sianda* a monte regali Abbatis ex ord. Cisterc. *Lexicon polemicum.* Augustae Vindelicorum 1761.

Handwörterbuch der christlichen Religion und Kirchengeschichte von W. D. Fuhrmann. Halle 1826.

Digitized by Google

Biesenthal, Bibliſches, Kirchenhiſtoriſches und Archäologiſches Handwörterbuch. Halle 1826.

Dictionarium theologicum portatile A. P. Abbate D. *Prospero ab Aquila*, editio II. Augustae Vindelicorum 1798.

Specimen vocabularii Theologico-canonistici, deák, és magyar theologiai szótárnak próbatétele a' fiatal papság' használatára irta P. *Zozimus Likrándi* Posonyban, és Pesten 1802.

Brougthonnak a' Religióról való historiai lexicona, magyar nyelvre forditotta *Mindszenti Sámuel* Komáromban 1793.

Dominici Macri Melitensis Hierolexicon, editio octava Venetiis 1788.

Admodum R. P. *Lucii Ferraris*, Soler-Alexandrini ord. minor. Reg. observ. S. P. Francisci lectoris jubilati, Exprovinc. Examinatoris synodalis, ac s. officii consultoris *Bibliotheca* canonica, juridica, moralis, theologica, nec non ascetica, polemica, rubristica, historica. In tribus tomis in folio majore Romae 1767.

Concordantiae Bibliorum juxta exemplar Vulgatae editionis Sixti V. Pontificis maximi jussu recognitum, et Clementis VIII. auctoritate editum. *Coloniae Ubiorum* 1663.

R. P. D. *Augustini Calmet* Ord. S. Benedicti Abbatis *Dictionarium biblicum*, e gallico in latinum transtulit *Joannes Dominicus Mansi* Congregationis Matris Dei Lucensis T. II. in folio majore Augustae Vindelicorum 1759.

Lexicon terminorum technicorum, az az tudományos mesterszókönyv próbaképen készitették némelly magyar nyelvszeretők Budán 1826.

Dr. Friedrich Karl Kraft's deutſch-lateiniſches Lexicon. Leipzig und Merſeburg 1830.

Ritſchs Wörterbuch der alten Geographie, herausgegeben von M. G. S. E. Höpfner. Halle 1794.

Introductio in orbis hodierni Geographiam opera, ac studio *Joannis Tomka Szászky*. Posonii 1748.

Flos Sanctorum a R. P. *Petro Ribadineira* Soc. Jesu. Coloniae Agrippinae apud Franc. Metternich Biblp. 1700.

Dictionarium Latino Hungaricum a *Francisco Parizpápai* Tyrnaviae 1762.

Digitized by Google

Magyar szótár gyökérrenddel, és deákozattal készítette Kresznerics Ferencz Budán 1831.

Jogtani műszókönyv, irta alsó viszti *Fogarasi János* 1842.

Mathematicai műszótár, a' magyar t. társaságtól. 1834.

Philosophiai műszótár, a' magyar t. társaságtól 1834.

Törvénytudományi műszótár, a' magyar t. társaságtól. 1843.

Magyar tájszótár a' magyar t. társaságtól. 1838.

Végten előkellene talán sorolnom itt a' honi irodalomnak mindazon jeles elmemüveit is, mellyeknek gondos olvasásából szótárom sokat kölcsönzött; de legyen elég e' részben általán azt megemlítenem, hogy egész munkámban a' méhkövető gyüjteményi fáradozáson kivül kevés a' magamé, 's így reám csak a' munka háramlik, a' dicsőség pedig másokat illet, t. i. mind azokat, kik eddigelé drága honi nyelvünk' szép kincstárát becses munkáikkal gazdagították. Épen azért utoljára is csak azon egy végóhajtásom marad: vajha a' magyar egyház', és a' haza' közjavára gyüjtött szótárom ohajtott gyümölcs nélkül ne maradjon. Irám Szombathelyen Bőjt' előhava' 15én 1845ben.

Nagy János.

Digitized by Google

A.

Aas (görög Ptoma,) holt test, tetem.

Abactio, elhajtás, elüzés; *abactio foetus*, vetéltetés méhfojtás, magvüzés magzatvesztés. *Abactio pecorum*, elhajtás; *invagiatio*, beterelés; *impulsio*, behajtás.

Abactor, elhajtó; *invagiator*, beterelő; *impulsor*, behajtó.

Abacuc, Habakuk vértanu Ján. 19-én.

Abacus, számtábla, ostábla, pohárszék.

Abaddon, másként *asmodaeus*, *exterminans*; — halálnemtő, halálposta, halálkövet, életoltó, halatószellem, sötétség' angyala.

Abaestimare, elbecsülni.

Abaestimatio *activa*, elbecsülés; *passiva*, elbecsültetés.

Abalienare, elidegeníteni, eltulajdonítani, elsajátítani; *abalienari* (intransitive) elidegenedni, elidegenülni; *passive*, elidegenittetni, eltulajdonittatni.

Abalienatio (*ut actio subiecti in obiectum transiens*) elidegenités; (*ut actio in subiecto manens*) elidegenülés, elidegenedés; (*ut actio passiva*) elidegenittetés, eltulajdonittatás.

Abamita, dédnagy néne (apáról) öse.

Abandonium, szerződés, kötés, kötelezvény; 2) záloglevél, zálogositvány.

Abaphus, festetlen.

Abarcere, eltiltani, elűzni, elkergetni, eltávolítni.

Abaudire, (*obaudire*) a' szent atyáknál: engedetlenkedni, füle mellett eleresztení, szándékosan nem hallani.

Abavia, ük, ősnagyanya.

Abavunculus, dédüköm' bátyja, vagy öcsje.

Abavus, déd, ősnagyapa.

Abbacomites, apátgrófok, apáturak, t. i. azon világiakat hivták igy, kiket hajdan a' fejedelmek apáti javakkal felruháztak.

Abbas, apát. *Abbas saecularis, et regularis*, paprendű, és szerzetrendü apát; egyházi, és szerzetes apát; *titularis*, czimzetes apát; *monasterii abbas*, monostori apát; *curatus abbas*, pásztorkodó apát; *exemptus abbas*, kiváltságos apát; *benedictus abbas*, feláldott apát; *non benedictus abbas*, feláldatlan apát; *abbas infulatus*, keresztes, föveges apát; *abbas honorarius*, tiszteletbeli apát; *abbas filialis*, fiokapát.

Abbatia, apátság; *abbatia filialis*, fiokapátság.

Abbatisare, apátkodni, apátoskodni.

Abbatissa, apátasszony, apáczafő, fejdelemasszony.

Abbreviare, megrövidíteni, kurtítani; *abbreviari (intransitive)* rövidülni.

Abbreviatio, megrövidités, kurtítás; *vitae*, életrövidités, életaggasztás.

Abbreviatores, pápai fogalmazók, rövidítők, kurtítók, rövidkézők, (*concipistae brevium*) *secretarii* titnokok, kik benyujtott folyamodványokból kivonatot készitnek, 's a' pápai tanácsszéken hozott végzéseket rövidke (*breve*) alakba fogalmazzák.

Abbreviatura, szórövidités, szókurtítás, millyenek a' régi sz. irási kéziratokban gyakoriak.

Abcturium (*abcdarium*, *alphabetum*) bötüzet, abéczézés, — neve azon szertartásnak, mellyet a' püspök templom' fölszentelésekor gyakorol a' görög és latin bötüket a' szentelendő templomnak hamuval hintett padlatára keresztvonalba irván, jeleül: hogy a' keleti 's nyugoti egyház Krisztusban egy testület.

Abdere, elrejteni, eltitkolni, eldugni; *abdere se*, rejtekezni, dugolódzni, rejtődzni.

Abderologus, szócsár, fecsegő, nyelves, szóhős.

Abdicare, lemondani, leköszönni, tisztét letenni, hivatalról lelépni, hivatalból kilépni.

Digitized by Google

Abdicatio, lemondás, leköszönés, letevés, lelépés, tiszthagyás, tisztletétel.

Abdicativus, lemondó; *abdicativae litterae*, lemondó levél, lemondvány.

Abdicatorius, l. *abdicativus*.

Abdicere, lemondani, megtagadni, meg nem engedni.

Abditivus, l. *abortivus*.

Abditus, rejtekes, rejtett, rejtélyes, eldugott.

Abdonius, s. *mart.* sz. Abdony vértanu Jul. 30án.

Abelitae, Abelszüzítők, — ötödik századbeli eretnekek, kik Ábelt, Ádam fiját örök szüzességben maradottnak vitatván, ennek példájára örök szüzességet fogadtak, és a' nemzést vétkül állitották.

Aberemurdrum, vel *eberemurdrum*, emberölés, gyilkosság, öldöklés.

Aberrare, *transitive* eltéveszteni; *intransitive*, eltévedni, eltévelyedni, megtévedni.

Aberratio, *activa*, eltévesztés; *passiva*, eltévesztetés; *intransitiva*, tévedés, tévelyedés, megtévedés, tévelygés; *ut res*, tévedet, tévely.

Abgarus, (*rex Edessae*) Abgár, edesszai király.

Abhorricatio, belrettegés, belfélelem, belrémülés.

Abhortari, visszainteni, lebeszélni.

Abhortatio, *activa*, visszaintés, lebeszélés; *passiva*, visszaintetés, lebeszéltetés.

Abiaticus, (*aviaticus*) unoka.

Abigeator, marhalopó, baromorzó.

Abigeatus, nyájorzás, falkarablás, baromlopás, seregelhajtás, marhalopás, *ut actio*; nyájorzat, baromorzat *ut res*.

Abigens, 1) marhalapó l. *abigeator*; 2) elhajtó, elüző.

Abigere, elüzni, elhajtani; *invagiare*, beterelni; *impellere*, behajtani.

Abigeus, falkarabló, nyájorzó, marhalopó, seregelhajtó, baromlopó.

Abildus, (*nom. pr. sancti*) Ábold vértanú Jan. 19én.

Ab intestato, végintézetlenül, végrendeletlenül, intézetlenül.

Abire, elmenni; *abire ad patres*, meghalni, kimulni.

Abitus, elmenet, elmenetel.

Abjectio, elvetés, félrevetés, eldobás; *animi*, kedvvesztés, csüggedés, elkedvetlenedés, elkedvetlenülés; *sui* (*ut actio*) elvetemedés, elvetemülés, önelvetés, önhanyaglás, önaljasítás; (*ut res*) elvetemültség, aljasság.

Abjectus, elvetett, elvetemült; *animo*, csüggedt lelkü, kedvevesztett, kedvtelen.

Abjicere, elvetni, eldobni; *animum*, lélekben csüggedni, elkedvetlenülni, elkedvetlenedni; *se*, elvetemedni, elvetemülni, magát lealacsonyítani.

Abjudicare, elitélni.

Abjudicatio, elitélés (*active*); elitéltetés, (*passive*).

Abjudicatoriae, elitélő levél, elitélvény.

Abjurare, elesküdni; *fidem*, hitet megtagadni; *errorem*, tévtant ünnepélyesen elhagyni.

Abjuratio, elesküvés, megtagadás, tévtan' ünnepélyes elhagyása.

Abjurgare, leperelni, elperelni, levitázni, elvitázni.

Ablactare, a' csecstől elválasztani, az emlőt elhagyatni.

Ablactatio, csecstől elválasztás, emlőhagyatás.

Ablactatus, csecshagyott, emlőhagyott.

Ablaqueare, hántani, homlítani.

Ablaqueatio, hántás, homlítás.

Ablegare, elküldeni, követségbe küldeni.

Ablegatio, (*activa*) elküldés, követküldés; (*passiva*) elküldetés, követségbe küldetés; (*ut res*) követség, küldöttség.

Ablicentiare, felszabadítani, szabadon bocsátani, szabadosítani.

Ablicentiatio, felszabadítás, szabadon bocsátás, szabadosítás.

Ablicentiatus, szabados, felszabadosult, felszabadított, szabadságos.

Ablicentionales, szabadoslevél, szabadosító levél, szabadositvány.

Abligurire, eltékozlani, elfecsérleni, elpazarlani, elharácsolni.

Abliguritio, eltékozlás, elfecsérlés, elharácsolás, elpazarlás.

Abliguritor, tékozló, pazarló, fecsérlő, harácsoló.

Abludere, elütni; *abludit a patre*, elüt apjától.

Digitized by Google

Abluere, öblitni, kiöblítni, megöblíteni.
Ablutio, (*ut actus*) öblítés; (*ut res*) öbledék; — *ablutionem sumere*, az öbledéket magához venni; *ablutionem secundam intermittere*, a' másod öblítést elhagyni; *abluere calicem*, a' kehelyt kiöblíteni.
Abmatertera, üknagynéne (anyáról).
Abnegare, (*se*) magát megtagadni; (*aliquid*) valamit eltagadni.
Abnegatio, (*sui*) önmegtagadás, maga megtagadása; (*fidei*) hitmegtagadás.
Abnepos, ősunoka, (*fi*).
Abneptis, ősunoka (leány).
Abnormis, szabványtalan, (*norma* szabvány) szabatszerűtlen; 2) szörnyeteg.
Abnormitas, szabványtalanság, szabatszerűtlenség; 2) szörny, szörnyetegség.
Abnuere, ellenszegülni, akaratlankodni.
Abnurus, kisunokaöcsém' neje.
Abnymphare, megszűzetlenitni, megszeplősítni, szüzességétől megfosztani.
Abocellus, félszemű, vaksi.
Abolere, eltörleni, eltörleszteni, megszüntetni.
Aboleri per alium, eltörlesztetni, megszüntetni; *aboleri in se*, eltörlődni, megszünni, elveszelődni, elveszni.
Abolitio, eltörlés, eltörlesztés, megszüntetés.
Abominabilis, undok, utálatos, undoros, undoklatos, (abſcheulich) iszonyatos.
Abominamentum, Tertulliánnál: bálványundokság.
Abominari, utálni, undorodni, undoklani, iszonyodni.
Abominatio, (*ut actio*) utálás, undorodás, undoklás, iszonyodás; (*ut res*) undor, utálat, undokság, undok, undoklat, iszony, iszonyatosság.
Aborigines, eredetmény, eredeti, őslakók.
Abortivum, idétlenség, idétlen szülemény, vetelék, korcs szülemény, koracs.
Abortus, idétlenség, idétlen szülemény, koracs; *procuratus abortus*, elvetelés, vetéltetés, méhvesztés, magvesztés, magzatvetés, fattyavesztés, gyermekvesztés, fajvetés; *abortum procurare*, méht veszteni, gyermeket, magzatot elveszteni, vetelni.
Abpatruus, dédnagybátya.
Abra, szolgaleány, szolgáló, szobaleány.
Abradere, kivakarni, lenyirni, leborotválni.
Abradicare, kitépni, kiirtani.
Abraham, bőnép-atya, a' heberek' törzsatyja; 2) Ábrahám, hitvalló Mart. 16án.
Abraxas, Basilides eretnek jelző neve, ki e' szóból 365 eget facsart ki.
Abrenunciare, lemondani, ellenmondani.
Abrenunciatio, lemondás, ellenmondás t. i. a' világnak, ördögnek, és az ő pompáinak.
Abreptio, (*activa*) elragadás; (*passiva*) elragadtatás.
Abripere, elragadni.
Abrogare, eltörleni, eltörleszteni, megszüntetni.
Abrogatio, eltörlés, eltörlesztés, megszüntetés (*activa*), eltöröltetés (*passiva*).
Abrumpere, elszakasztani, félbeszakasztani.
Abruptus, félbeszakasztott; *ex abrupto exordiri*, rohanólag kezdeni.
Abscedere, eltávozni, elmenni, eltakarodni.
Abscindere, lemetszeni, elvágni.
Abscondere, elrejteni, eldugni, elleplezni.
Absconditus, elrejtett, eldugott, elleplezett.
Absconsa, mécs, lámpa.
Absens, távollevő; *absens a choro*, kartávolító, karmulasztó.
Absentare se, eltávolítani magát, távolkodni, elmaradozni.
Absentator, távolkodó, elmaradozó.
Absentia, távullét, elmaradozás, távolkodás, (*in oppositione residentia*, hontartózkodás).
Absimilis, elütő, hasonlatlan.
Absis, kerékpad.
Absolute, 1) *in se*, an ſich ſelbſt innerlich, belsőképen, önvoltában, merőben, mivoltában, voltaképen; 2) *sine conditione*, föltétlenül, alkutlanúl; 3) *Illimitate*, korlátlanúl, határtalanúl, végetlenül; 4) *sine relatione ad aliquid* viszonyzatlanúl, viszonytalanúl; 5) *universaliter* átalán, átalányosan, általjában, egyáltalán.
Absolutus, 1) *universalis*, általányos; 2) *inconditionatus*, föltétlen, alkutlan; 3) *non relatus*, viszonyzatlan, viszonytalan; 4) *Illimitatus*, korlátlan, korlátozatlan; határtalan, véget-

Digitized by Google

len; 5) *independens*, független; 6) *To absolutum*, átalány, átalányosság. *Absolutus numerus*, teljes szám; *absolutus labor*, bevégzett munka; *absoluta veritas*, tökéletes, tiszta, csupa, merő igazság; *absolutus v. g. theologus*, kiiskolázott, pályavégzett hittanuló; 7) *absolutus*, fölmentett, feloldott, feloldozott.

Absolutio, feloldás, feloldozás, bűnoldás, bűnoldozás (*active*); feloldatás, feloldoztatás (*passive*); *absolutio sacramentalis* szentségi feloldoztatás; *absolutionem sacramentalem petere*, szentséges feloldoztatást kérni; *absolutionis dies*, feloldozó nap, vagy is nagy csötörtök, mert hajdan a' hitelemezők (*catechumeni*) e' napon oldoztattak fel. *Absolutio in matutino*, viradati feloldozás a' zsolosmában; *absolutio in fine matutini*, viradati befejezés.

Absolutionales, feloldó levél, feloldozvány; *absolutoriae a crimine*, bűnoldó levél, bűnoldozvány, *absolutoria sententia*, *seu absolvimentum*, feloldó itélet, feloldozvány.

Absolutismus, kényuralom, kényuraság; *absolutus dominus* kényur; *de Deo*, határtalan, korlátlan ur.

Absolvere, feloldani, feloldozni; *absolvere defunctos*, a' holtakat felkövetni; *absolvere opus*, a' munkát bevégezni.

Absorbere, 1) felszörpölni, felhörpenteni; 2) megemészteni, felfalni, fölemészteni; *absorbere possessorium*, jószágot, vagyont elkaparítani, elharácsolni.

Absonum, érthetlen, hallatlan, képtelen, fülsértő.

Abspes, reményhagyott, reményszükös, reményfogyott, reményfosztott.

Abstemius, 1) vizisza, vizivó, bornemisza, millyen pappá nem lehet, mert bort nem áldozhatna; 2) hust nem evő.

Abstentus, sz. Cypriánnál: fölfüggesztett, tiszttiltozott, (*suspensus*) hivataltilos.

Abstergere, eltörleni, kitörleni, letörleni. *abstergere calicem*, kitörülni a' kehelyt.

Abstersorium, törle, törlőke, törülköző, törlőgyolcs, l. purificatorium.

Abstinentes, 1) ridegek, ridegéletűek, szüzeskedők, t. i. sarjadéka a' tudákosok (*gnostici*) felekezetének, kik a' harmadik században a' házasságot, mint bűnt kárhoztatták; 2) Enthaltsame, (*continentes*, öntartóztatók; 3) *in cibo se continentes*, étmérsékesek, étválasztók.

Abstinentia, megtartóztatás; *sui*, öntartóztatás, magamegtartóztatása, tartózkodás; *a cibo*, étmérsék, éttartózkodás, étválasztás.

Abstinere se, magát megtartóztatni.

Abstollere, elvinni, elhordani.

Abstractio, elvontság (*ut res*), elvonás (*ut actio*).

Abstractus, elvont; *concretus*, összerő.

Abstrahere, elvonni, különgondolni.

Abstrudere, eltaszítani, elvetni; *abstrudere se*, elvetemedni, elvetemülni.

Abstrusus, 1) elvetemült, elvetemedett; 2) elvetett, eltaszított; *abstrusus homo*, elvetemült ember, elvetemedett ember.

Absumere, megemészteni, elkölteni, fölemészteni, *absumere eucharistiam*, az áldozatot magához venni, *ignis eum absumsit*, fölemésztette őt a' tűz.

Absumtio, 1) elköltés, megemésztés, fölemésztés, *active*; megemésztetés, fölemésztetés. *passive*; *absumtio vini*, *vel hostiae*, a' bor', vagy ostyának magához vétele.

Absuaditas, képtelenség, szörnyedék, éktelenség.

Absurdus, képtelen, szörnyedékes, éktelen.

Abundans, bőséges, bövelkedő, áradozó.

Abundantia, bőség, áradat, áradalom.

Abundare, bővelkedni, áradozni.

Abundatio, bövelkedés, áradozás.

Abusus, visszaélés, balszokás, *praecipui abusus secularium sunt* 12, a' világiak fő visszaélése tizenkettő: 1) *sapiens sine operibus*, bölcs cselekedet nélkül; 2) *senex sine religione*, öreg vallás nélkül; 3) *adolescens sine obedientia*, ifju engedelmesség nélkül; 4) *dives sine eleemosyna*, gazdag alamizsnálkodás nélkül; 5) *foemina sine pudicitia*; asszony szemérem nélkül; 6) *dominus sine virtute*, ur erény nélkül; 7) *frater con-*

Digitized by Google

tentiosus, összeférhetlen testvér, háborgó, viszálkodó testvér; 8) *pauper superbus*, kevély szegény; 9) *rex iniquus*, igazságtalan király; 10) *episcopus negligens*, hanyag püspök; 11) *plebs sine disciplina*, fegytelen nép; 12) *populus sine lege*; nemzet törvény nélkül. — *Regularium abusus sunt:* a' szerzetrendűek' visszaélései. 1) *Praelatus negligens*, hanyag rendfőnök; 2) *discipulus inobediens*, engedetlen tanítvány; 3) *juvenis otiosus*, veszteglő ifju, henye, hivalgó ifju; 4) *senex obstinatus*, makacs öreg, konok vén; 5) *monachus curialis*, udvari barát; 6) *habitus pretiosus*, drága csuha; 7) *monachus causidicus*, ügyvédkedő barát, bőstörködő barát; 8) *cibus exquisitus*, válogatott étek; 9) *rumor in claustro*, hirharang a' kolostorban; 10) *lis in capitulo*, perpatvar a' káptalanban; 11) *dissolutio in choro*, rendetlenség a' karban, 12) *irreverentia circa altare*, tiszteletlenség az oltárnál.

Abutens, visszaélő.

Abuti, viszaélni.

Abyssus, feneketlenség, pokolmélység.

Acacia, ártatlanság, vétketlenség.

Acacius s. mart. sz. Ákos vértanu.

Academia, főiskola, félegyetem, anyaiskola, főtanoda, tudós társaság.

Academicus, főiskolás, főiskolai tag, tudós társasági tag.

Acanonicum, szabályszerütlen.

Acanonista, jogtudatlan, jogsértő, jogértetlen.

Acatalepsia, megfoghatatlanság.

Acatalepton, fölfoghatlan, észhaladó, megfoghatlan.

Acatholicus, máshitü, párthitü, pártvallású, nem közhitü, pápátlan.

Accantare, (secundare) másodozni, másdalozni.

Accelerare, siettetni, gyorsítani, szorgalmazni, sürgetni, szorgolni, hamarítani, sürgölni.

Acceleratio, siettetés, szorgolás, szorgalmazás, sürgetés, sürgölés, gyorsítás, hamarítás.

Accelleratorius, siettető, gyorsító, hamarító.

Accendere, meggyujtani, lobasztani; *accendi intransitive*, meggyuladni, lobadni.

Accensare, kibérleni, haszonbérbe adni.

Accensator, kibérlő, haszonbérbeadó.

Accensere, hozzáadni, hozzászámolni, hozzászámlálni.

Accensor, l. acolythus.

Accentus ecclesiasticus, egyházi énekjegy, énekhang, énekvonal, daljegy, lantjegy.

Acceptabilitas (Christi apud Patrem) Krisztus' érdeme az atyánál.

Acceptatio vel acceptio, elfogadás; *personarum*, személyválogatás.

Acceptaturia (*navicula*) tömjéntartó.

Acceptus, kedves, szeretett, kedvelt.

Accersire, hivni, idézni.

Accessio (*ut actio*) járulás, hozzájárulás; (*ut res*) járulat, járulék, járulvány.

Accessista, járulnok.

Accessorialis, járulékos, mellékes, járulati, járulatos, járulványi, járulványos.

Accessorialiter, járulatosan, járulékképen, járulványilag, mellékesen.

Accessorie, járulékosan, járúlólag.

Accessorium, járulék, járulvány; *accessorium sequitur suum principale*, a' járulvány főjét követi.

Accessorius, járulékos, járuló.

Accessus, járulat, hozzáférés.

Accidens, vel accidentalis, 1) mellékes, melléki, esetékes, mellesleges; 2) történetes; 3) járulékos.

Accidentales, mellékezők, tévelygő párt' neve, kik a' bünt az emberi természet mivoltához tartozónak állitották, és a' mivoltozókkal (*cum substantialistis*) ellenkeztek.

Accidentalitas, mellékesség.

Accidentaliter, 1) mellékesen, mellesleg; 2) történetesen, esetékesen; 3) járulékosan.

Accidentia, mellékesség, mellékiség; *accidentia absoluta* állandó mellékség, p. o. a' kenyér és bor' külszine az uráldozatban; 2) mellékjövedelem, járulék, mellékdij, mellékzsold.

Accingere se, fölövezkedni, övet ölteni; *accingere se labori*, munkához készülni, munkához fogni.

Accisa, élelmi adó, fogyasztási adó.

Acclamatio, tapsolás, tapsriadás, taps-

Digitized by Google

fogadás; e' rosz szokás a' Xik században divatozott, miszerént a' helyeslést nyert egyházi szónoknak tapsolt a' nép a' templomban, de ezt a' püspökök csak hamar eltiltották. 2) *Acclamatio Patrum concilii*, a' gyülekezeti atyák' közfelkiáltása; *electio per acclamationem*, felkiáltás általi választás.

Accola, bellakos, honlakos; *accola terrae*, földlakos, l. *incola*.

Accomodare se, alkalmazkodni, illeszkedni valakihez; *accomodare aliquid*, alkalmazni, illeszteni valamit.

Accomodatio, alkalmazkodás, illeszkedés; *accomodatio paedagogica*, nevelési alkalmazkodás: *moralis*, erkölcsi; *aesthetica*, izlési, *dogmatica*, hitczikki alkalmazkodás; *positive* vel *negative*, helybenhagyólag, tényileg, vagy mellőzőleg hitczikki alkalmazkodás; 2) alkalmazás, illesztés, alkalmaztatás.

Accludere, mellékelni, mellézárni, mellérekeszteni, melléfüggeszteni.

Accommodus, alkalmas, alkalmatos, alkalmazatos, alkalmazható.

Accomere, fölékítni, felcsinosítni, földiszítni.

Acclusum, melléklet, mellékelmény.

Accommunicare, áldoztatni, megáldoztatni.

Accorda, (*ut actio*) egyezés (*ut res*) egyezmény; 2) *unio*, egyesség, egyesület.

Accrementum, l. *accretio*.

Accretio, szaporodás, nevekedés, p. o. birtokbövülés vízöntés által.

Accubita, vendégség, vendégterem, ebédlő.

Accubitalia, ágytető, ágyfödél, mennyezet.

Accubitus, 1) fekhely; 2) ülés; *primos accubitus quaerere*, főpolczokat, főüléseket hajhászni.

Accumbere, neki feküdni valaminek; *accumbere ad mensam*, asztalhoz ülni.

Accumulari, megtorlódni, meggyülni, halmazódni, felduzzadni.

Accuratia, pontosság.

Accuratus, pontos.

Accursius, s. szent Akurzi Jan. 16án.

Accusare, vádlani.

Accusatio, (*ut actio*) vádolás; (*ut res*) vád, vádlat; *incusatio*, bevádolás; *delatio* feladás; *denunciatio*, bejelentés, följelentés.

Accusator, vádló, vádoló.

Acedia, tunyaság, rusnyaság, jóra való restség, tohonyaság, l. otium.

Acediosus, rusnya, tunya, rest a' jóra.

Acephali, vel *acephalitae*, főnöktelenek, vezérnélküli tévelygők, kik az ephezusi, chalcedoni zsinat' és Justinus császár' idejében, tehát háromszor zavarták az anyaszentegyházat.

Acerbitas, keserűség, savanyúság, kesernyeség, csipősség.

Acerbus, keserű, savanyú, kesernyes, csipős.

Accerra, (*navicula thuris*) tömjéntartó.

Acervus, asztag, rakás, kalangya.

Acharis, kegytelen, háladatlan, hálátlan.

Acharistia, háladatlanság, hálátlanság.

Acharistus, háladatlan, hálátlan.

Achazitae, Achazkövetők, igy hitták Hobbes' tanitványit, mert ezek is, mint Achaz, a' heber Király, az egyházat a' világi hatóság alá akarták rendezni.

Acheron, pokolvíz, pokolfolyó, alvilági folyó; *acheronta movebo*, a' pokolvizeit is felháborítom, megindítom.

Acheropoëta, csudarajz, csudafestmény, t. i. Üdvezítőnk' szent képe Rómában, mellyről a' jámbor hagyományokban olvassuk, hogy Lukács üdvíró kezdette rajzolni, 's az angyalok végezték be. *Archiropictos*-nak is hivatik.

Acies, 1) él, hegy, 2) csapat, hadsereg, 3) fény; *acies ingenii*, elmeél; *prima acies*, előhad, előcsapat.

Acionichitae, seu stantes, álladozók, kik örökön állva imádkoztak, és a' térdelést vétkesnek vitatták.

Acoemetae, alutlanok, álmatlanok, álomtalanok, — eretnekek a' VIik századból, kik éjnapon át zsolosmáztak.

Acolastus, szófogadatlan, engedetlen.

Acolythatus, gyertyászrend, gyertyászi kisebb rend.

Acolythus, gyertyahordozó, gyertyász; *acolythum agere*, gyertyászkodni.

Acquaesitus conjugum, házassági közkeresmény, közszerzemény.

Digitized by Google

Acquiescentia, megnyugvás, megnyugodás.
Acquiescere, megnyugodni.
Acquirere, keresni, szerezni.
Acquisitio, keresés, szerzés.
Acquisitionalis, szerzeményi, keresményi.
Acquisitor, kereső, szerző.
Acquisitum, keresmény, szerzemény.
Acribia, műgond; — *elaborare ad scholae acribiam*, — műgondosan (iskolai műgonddal) kidolgozni; *exigere ad scholae acribium* műgond szerént megitélni, műgondosan itélni.
Acrisia, balitélet, tévitélet, itéletlenség.
Acroama, figyelet, figyelmény.
Acroamaticus, figyeleti, figyeletes, figyelő, figyelmező.
Acropolis, fellegvár.
Acta, 1) iratok, irományok, 2) *acta apostolorum* apostolok' cselekedetei, vagy apostolok' cselekedeteinek könyve; 3) *acta sanctorum*, szentek' élete, vagy szentek' életkönyve; 4) *acta conciliorum*, gyülekezetek' végzetei, vagy gyülekezetek' könyve.
Actia, részvény, *actionarius*, részvényes.
Actio, 1) *in morali et communi sensu*, cselekvés (actus) cselekedet, tétel, cselekmény; 2) hatás (reactio, visszahatás) 3) *in homiletica*, tagjártatás (gestus) taglejtés. 4) in jure: a) perlekedés, törvénykezés; b) kereset; c) vád; d) *libellus actionalis de causa non poenali*, keresetlevél, keresvény; *de causa poenali*, vádlevél, vádlat, vádolvány. e) *actio magistratualis*, *vel fiscalis*, tiszti vagy ügyészi vád; *criminalis*, bűnvád; f) *actio cumulata*, halmozott keresvény; *actio indebita*, helytelen kereset. 5) *In theologia*, *actio immanens*, *vel ad intra*, belható, bennmaradó tétel; *actio transiens*, vel *ad extra*, külható, vagy mulékony cselekvés. *Actio missae*, seu *canon missae*, misetétel, l. *canon*.
Actistetae, teremtetlenkedők; *aphtartadocetae*, romlatlanítók, *incorrupticolae*, testhalhatlanítók, t. i. azon tévelygők, kik a' testnek romlatlanságát vitatták.
Active, 1) cselekvőleg, hatólag; 2) követelőleg, felperesként.
Activitas, 1) hatóság, hatás, hatalmazottság, tevékenység, tehetség, tehetőség; 2) munkásság, ügyesség, tevősség; *activitatis sphaera*; hatáskör, működ, tevékenységi kör.
Activisare, felhatalmazni, felhatalmasitani.
Activisatio, felhatalmazás felhatalmasítás.
Activisatus, felhatalmazott, felhatalmasított.
Activus, tevékeny, tehetős, ügyes, munkás; 2) cselekvő — ellentétele — szenvedő; 3) követelési — ellentétele — tartozási p. o. adósság.
Actoratus, 1) felperesség 2) perelhetőség; *actoratus personalis*, *vel realis*, személyi, vagy ügyi perelhetőség.
Actoreus, felperesi, vádlóféli.
Actor, felperes, keresőfél, vádló, vádlófél.
Actu, 1) jelen, jelenleg, 2) tettben, tettében, tettlegesen; *de facto*, tényleg.
Actualis, jelen, jelenleges, mostani, valóságos, tettleges; *actualis intentio*, jelenható szándék); (*virtualis intentio*, átható szándék; *actuale peccatum*, cselekedeti bűn, *actuale officium*, tettleges tiszt, vagy hivatal; *actualis canonicus*, birtokos kanonok; *actualis gratia*, tettmunkáló malaszt.
Actualitas, 1) mostanság; 2) hatóság, tettlegesség.
Actualiter, jelenleg, valóságosan, tettlegesen.
Actuarius, jegyző, tollvivő; *actuarius episcopalis*, püspöki tollvivő.
Actus, 1) cselekvés; 2) gyakorlás p. o. *actus fidei*, hitgyakorlás; 3) tény (*factum*) cselekmény, tét, tétel, tett, tétemény; 4) *actus judiciarius*, birói cselekmény; *processualis* perbeli cselekmény; *potentiarius*, hatalmaskodás; *violentialis*, erőszakoskodás; *actus sacer*, szent tétel, szent működés.
Acuere, hegyesitni, élesitni, megköszörülni.
Aculeus, fulánk, hegy, él.
Acumen, 1) élesség, hegyesség, 2)

Digitized by Google

ingenii, elmeél, elmésség, elménczség.

Acupictor, himző.

Acupictura, himzés, kivarrás, *ut actio*; himzet, *ut res*.

Acupingere, kivarrni, himezni.

Acustica, hangtan, hangtudomány.

Acutus, 1) éles, hegyes; 2) Scharfsinnig, elmés, elméncz.

Acyrologia, forda beszéd, (tropus, tropicus sermo,) szómásítás, szófordúlat, szófordítás; olvashatni sz. Jeromosnál.

Adactio, kényszerítés, erőtetés, szorítás, *active*; kényszerittetés, szorittatás, *passive*.

Adactor, szorító, kényszerítő, erőtető.

Adaequare aliquid, valamivel felérni, valamihez egyenlőnek lenni.

Adaequate, kimerítőleg.

Adaequatio, fölérés, kiegyenlítés.

Adaequatus, kimerítő, teljes, kimerített, kimerítékes.

Adaggerare, felhalmozni, rakásra tölteni, felrakitani.

Adagium, példabeszéd, példamondat, példaszó, példaige, példamondvány, közmondás.

Adalbertus s. sz. Béla, Bartak, Ádálbert püspök, Apr. 23án.

Adamantinus, gyémántos; *adamantinus Origenes*, gyémántérő vasszorgalmú Origenes.

Adamitae, vel adamiani, meztelenesek, hajdan tévelygő párt, kik gyülekezeteikben meztelen jelentek meg, 's fajtalan életet viseltek.

Adamus, Adám első atyánk, Dec. 24én.

Adcumulare, halmozni, torlasztani; *adcumulari* (*neutraliter*) torlani, megtorlani, halmosodni, halmozódni; (*passive*) halmoztatni, torlatni.

Adcumulatio, halmozás (*active*); torlás, torlódás, halmozódás (*intransitive*).

Adaptare, alkalmazni, illeszteni.

Adaptatio, alkalmazás, illesztés, illesztgetés.

Adaugma, öregbitmény.

Adcognitare, tudatni, kihirdetni, tudtul adni.

Adcuratio, adcuratus l. *accuratia*, *accuratus*.

Addere, hozzáadni, hozzátenni, hozzávetni.

Addextratores, jobbkisérők, kik ünnepély' alkalmával a' pápa' jobbján mennek, 's a' pápafőveget viszik.

Addicere, megitélni, neki itélni.

Addictus, hív, párthív, kedvelő.

Addiscere, megtanúlni.

Additamentum, adalék, toldalék.

Addubitare, kétségbe hozni, kétesítni, kétségesítni.

Addubitatio, kétségbehozás, kétesítés, kétségesítés.

Adducere, 1) hozzávezetni, 2) előhozni, előadni, előterjeszteni.

Adela s. virgo, sz. Adela szűz Dec. 24én.

Adelgundis s. virgo, sz. Adelga szűz Jan. 30-án.

Adelhaid s, sz. Etelke vagy Ete királyné Dec. 20-án.

Adessenarii, jelenzők, kik Krisztus' sz. testének és vérének jelenlétét az oltári szentségben különféleképen adták elő; Luther' követőinek sarjadéka, melly 1761 körül támadt. l. *impanatores*.

Adfirmare, állítani, erősítni, vitatni, igenleni.

Adfirmatio, állítás, igenlés, erősítés, vitatás.

Adfirmative, állitólag, igenlőleg, vitatólag.

Adflare, ihletni.

Adflatus, ihlet (*ut res*) ihlés, adflatio; (*passive*) ihletés.

Adflictio, gyötrelem, sanyar, sanyarúság, (*ut res*) sanyargatás, gyötrés (*ut actio*) sanyargattatás, gyötörtetés (*ut passio*).

Adfligere, gyötörni, sanyargatni.

Adfusio, leöntés, ömlesztés.

Adgenigulari, Tertulliánnál: gyónni, a' pap elé térdelni gyónás végett.

Adhaerens, 1) párthiv, szitótárs; 2) megakadó, fenakadó.

Adhaerere, 1) ragaszkodni; 2) fenakadni; 3) szitani valakihez.

Adhaesio, 1) fenakadás; 2) ragaszkodás; 3) szítás.

Adhibere, használni, alkalmazni.

Adhibitio, használás, alkalmazás.

Adhinnire, nyeríteni, vigyorogni, vigyorítani.

Adhortari, inteni, meginteni, intő beszédet tartani.

Adhortatio, intés, megintés, intő beszéd.

Digitized by Google

Adiaphorismus, közönyösség.

Adiaphoristae, közönyösködők, Luther' felekezetének sarjadéka, kik az *Interim* rendelményt, mint *közönyöst* elfogadták.

Adiaphoron, közönyös.

Adigere, erőtetni, kényszeríteni, szorítani.

Adimere, elvenni, elvonni, megvonni; *privare*, megfosztani.

Adimplere, teljesíteni, beteljesíteni, betölteni, tökéletesíteni.

Aditus, bemenet, bejárat; *ostium*, nyilás.

Adjudicare, odaitélni, megitélni.

Adjudicatoriae, itéletlevél, itélvény.

Adjumentum, segédszer, segédeszköz, segéd, segédség.

Adjunctum, 1) körülmény, körülállás; 2) hozzátétel, hozzáadás, hozzácsatlat.

Adjunctus, segéd, mellérendelt, mellettes, segédtárs.

Adjungere, hozzácsatolni, hozzáadni, hozzátenni, melléadni, mellérendelni,

Adjurare, megesketni, meghitezni, meghiteltetni, esküdtetni.

Adjurgare, megfeddeni, megdorgálni.

Adjurnare, határnapra idézni, kitüzöttnapra biró elé hívni, napot tüzni; *adjurnatus*, bizonyos napra idézett, a' franczia *adjurner* szóból.

Adjutor, segéd, segédkedő, segítő.

Adjutorium, segedelem, segítség, segély.

Adjutrix, segédnő, segítőné.

Adjuvare, segíteni, elősegíteni.

Adlatebare, l. *accludere*.

Adlateratus, mellettes, mellékelt.

Admanuare, kézreadni, kézhezszolgáltatni, kézbesíteni.

Admanuatio, kézreadás, kézhez szolgálás, kézbesítés (*active*); kézreadatás, kézbesíttetés, kézhezszolgáltatás (*mandative* vel *passive*).

Admensurare, hozzámérsékelni, hozzáegyenliteni, hozzámérni.

Admentum, nyilszorító, nyilkötél, nyiltekercs; 2) Tertuliánnál átvitt értelemben: okfő (*argumentum validius*) szorító ok, erős okadat.

Adminiculator, (*pauperum advocatus*) szegények' ügyvéde.

Adminiculum, segédszer, segédeszköz, segély, segedelem.

Administer, segédszolga, segédsáfár, segédnök.

Administrare, 1) gondját viselni valaminek; 2) igazgatni; 3) kiszolgáltatni, sáfárkodni; 4) *administrare naturalia*, szállitani; 5) *locum tenere*, helyetteskedni.

Administratio, gondviselés, igazgatás, sáfárkodás, kiszolgáltatás, helyetteskedés; *administratio sacramentorum*, szentségek' kiszolgáltatása; *administratio publica*, közigazgatás.

Administrator, 1) gondviselő; 2) igazgató; 3) kiszolgáltató, sáfár; 4) helyettes, helyetteskedő, helytartó.

Admirabilis, csudálatos, álmélatos.

Admiratio, csudálás, csudálkozás, álmélás, álmélkodás (*ut actio*) csudálat, álmélat, (*ut res*).

Admiscere, hozzáelegyíteni, egybevegyíteni, beleelegyítni; *admiscere se alicui negotio*, valamibe avatkozni, valamibe beleelegyedni.

Admissalia, misedij, mise-adomány; l. *stipendium*.

Admissio, megengedés; —*admissio peccati* bünelkövetés.

Admittere, 1) megengedni; 2) elkövetni; 3) bocsátani, p. o. *admittere ad examen*, próbatétre bocsátani.

Admodire, simítani, módosítani.

Admonere, meginteni.

Admonitio, megintés, intés, (*ut actio*) intetés, (*passive*).

Admonitor, 1) intő, megintő; 2) *admoneri curans*, intető; 3) *magister cerimoniarum*, szertartó, szermester.

Admonitoriae, intő levél, intvény.

Admovere, hozzátenni, hozzávinni, melléhozni; *admovere igni*, tűzhez tenni; *admovere manum rei*, a' dologhoz fogni; *admovere aliquem summae rei*, valakire nagy dolgot bizni; *admovere blanditias*, hizelegni, hizelkedni; *admovere calcar*, sarkantyuzni, nógatni, biztogatni.

Adnectere, hozzákapcsolni, mellécsatolni.

Adnexum, csatolmány, kapcsolmány, melléklet.

Adnisus, igyekezés, törekvés (*ut actio*); igyekezet, törekedet (*ut actus*).

Digitized by Google

Adniti, igyekezni, törekedni.
Adnotare, följegyezni, jegyezgetni.
Adnotatio, följegyzés, jegyezgetés.
Adnotator, följegyző, jegyezgető.
Adnuere, helyesleni, igenleni, igeníteni, helyben hagyni, ráállani.
Adnutus, helyeslés, igenlés, igenítés, ráállás.
Adolescens, serdülő legény, vagy leány.
Adolescentia, serdülő kor.
Adolphus s. eppus, szent Ádolf püspök Jun. 17én.
Adonai, uristen, tudnillik a' zsidók *Jehovát* kimondani nem mervén, helyette *adonai* névvel nevezik Istent.
Adoptare, fiuvá fogadni.
Adoptiani, Jezusfiusítók, — hetedik századbeli tévelygők, kik Jezust az atyának csupa fogadott fijaul vitatták.
Adoptio, vel adoptatio, fiuvá fogadás, fiúitás; 2) atyafiúsítás, vérrokonítás.
Adoptivus, fogadott, p. o. *adoptivus frater*, fogadott testvér.
Adorare, imádni.
Adoratio, imádás, melly kizárólag Istent illeti; *adoratio sanctissimi*, szentségimádás; *dies adorationis*, szentségnapja; *adoratio crucis die parasceves*; — leborulás a' feszület előtt nagy Pénteken.
Adoxia, disztelenség, tiszteletlenség.
Adoxus, disztelen, tiszteletlen.
Adparatus, készület, készülmény.
Adparens, szinletes, tetszetes, látszó, látszatos, tetsző, tetszvényes, szinleges.
Adparenter, tetszőleg, tetszetileg, látszólag, szinleg, szinlegesen.
Adparentia, tetszvény, látszat, szinlet, tetszőség, szinlegesség.
Adparere, megjelenni, (*neutraliter*) jelenkezni, sejleni.
Adparitio, jelenés, megjelenés (*ut actio*); jelenet, (*ut res*) jelenkezés (*neutraliter.*)
Adpetendi facultas, vágyerő, vágyó tehetség.
Adpetere, vágyni, vágyakodni, kivánni, vágyódni.
Adpetitio, vágyás, vágyakodás, kivánás, vágyódás.
Adpetitus, vágy, kivánat, kivánság.
Adpetitus rationalis, értelmi vágy; *irrationalis*, *seu animalis*, állati vágy; *sensualis* érzéki vágy.
Adplacidare, helyesleni, jóváhagyni, helybenhagyni.
Adplacidatio, helyeslés, helybenhagyás, jóváhagyás.
Adplicabilis, alkalmazható, alkalmatos.
Adplicabilitas, alkalmazhatóság, alkalmatosság.
Adplicare, alkalmazni, alkalmaztatni.
Adplicatio, (*active*) alkalmazás; (*passive*) alkalmaztatás.
Adposite, helyzetesen, illő helyen, helyillőleg.
Adprehendere, felfogni, megfogni, fölvenni, megérteni.
Adprehensio, felfogás, megfogás, fölvevés, megértés.
Adpretiare, megbecsülni, fölbecsülni, árt szabni.
Adprime, helyesen, jól.
Adprobare, 1) jóváhagyni, helyesleni, helybenhagyni; 2) felhatósítani, felhatalmazni; — *adprobatus*, felhatósított, felhatalmazott; *examen aprobatorium*, felhatósító próbatét; *adprobatus curio*, felhatósított lelkész.
Adprobatio, 1) jóváhagyás, helyeslés, helybenhagyás; 2) felhatósítás, felhatalmazás; *adprobationem tulit*, felhatósítást nyert.
Adpromittere aliquid, megigérni valamit; *adpromittere se*, eligérkezni.
Adproximare, (*active*) közelítni, megközelítni; (*neutraliter*) közeledni.
Adproximatio, közelítés, megközelítés, közeledés.
Adproximative, közelítőleg, megközelítőleg.
Adproximativus, közelítő, megközelítő.
Adquiescere, megnyugodni, megnyugoszni.
Adquisitio, adquisitor, l. acquisitio, acquisitor.
Adrastea, bosszúállás' istennője.
Adsensio, egyetértés, igenlés, jóváhagyás, helybenhagyás, helyeslés.
Adsensus, egyérzet, helyeslet, igenlet.
Adsentiri, egyetérteni, egyetérzeni, igenelni, helybenhagyni, jóváhagyni.
Adsistentia, 1) segély, segedelem, pártfogás, védelem, oltalom. 2) jelenlét; *adsistentia activa* munkás jelen-

Digitized by Google

lét; *adsistentia passiva*, munkátlan jelenlét; 3) szertartóskodás, segédkedés, szernöködés.

Adsistere, 1) segélni, pártolni, oltalmazni, védni, védelmezni; 2) jelenlenni; 3) segédkedni, szertartóskodni, szernöködni.

Adspergillum, borosta, vizhintő, szentelő ecset, (*aspersorium.*)

Adstrictio, megfeszítés, megszorítás; *mentis*, észfeszítés.

Adstupere, elálmélkodni, elbámászkodni rajta.

Adtestari, tanúsítni, bizonyítni.

Adtestatio, tanusítás, bizonyítás.

Adtestatum, tanulevél, bizonyságlevél, bizonyítvány.

Adtitulatio, beczimezés (*active*); beczimezetés, (*passive*) valamelly egyházba vagy megyébe; beiratás, bevevés, bevetetés, beavatás, beavattatás.

Adtributum, tulajdon, tulajdonság 1) *metaphysicum*, mivolti; 2) *positivum*, állító; 3) *negativum*, tagadó, p. o. mindentudás; állító; — változhatlanság tagadó tulajdonsága Istennek. 4) *physicum*, természetszerű; 5) *morale*, erkölcsi.

Adtritio, gyötrődés, törődés, tökéletlen bűnbánat, töredelmesség, bérbánat.

Adulari, hízelegni, hizelkedni.

Adulatio, hizelgés, hizelkedés.

Adulator, hizelgő, hizelkedő.

Adulatorius, hizelgős, hizelkedős, hizelkeny.

Adulter, nősparázna, házasságtörő.

Adulterare, hamisitni, meghamisitni.

Adulteratio, hamisitás, meghamisítás.

Adulterium, nősparáznaság, házasságtörés.

Adumbrare, árnyazni, árnyolni, árnyékolni, árnyékozni, vázolni.

Adumbratio, (*ut actio*) árnyazás, vázolás, árnyolás, árnyékolás, árnyékozás; (*ut res*) árnyazat, árnyolat, árnyékozat, árnyéklat, vázolat.

Adunare, egyesíteni, egyeségesíteni, egybeolvasztani, összegyűjteni; *adunari intransitive* egyesülni, összegyülni.

Adunatio, egyesítés, egységesítés, egybeolvasztás.

Adunatus, egyesitett, összegyüjtött, egyesült, összegyült.

Advena, jövevény.

Adventus, eljövetel, urjövet, urjövetel; 2) eljöveteli időköz, urjöveti időköz.

Adventitium bonum, szerzemény.

Adversa pars; 1) ellenfél; 2) valaminek visszája, fonákja; — *in adversum*, daczára, ellenére.

Adversari, ellenkedni, ellenezni, ellenkezni ellenállani, elleneskedni.

Adversarium, jegyzőkönyv, napló.

Adversarius, ellenes, ellenkező, ellenfél, ellendaczos, ellenző.

Adversative, ellenzőleg, ellenkezőleg, ellenkedőleg.

Adversativus, ellenző, ellenkező, ellenkedő, ellenzetes.

Adversitas, viszontagság, visszásság, viszály.

Advigilium, seu laudes, l. e.

Advocatia ecclesiastica, egyházi ügyvédelem, ügyvédség, ügyvédet, (*ut res*); ügyvédles, ügyvédelmezés, (*ut actio*).

Advocatus, (*procurator*) ügyvéd; *fiscalis*, ügyész, ügynök; *agens*, ügyvivő; *fiscalatus*, ügyészet; *agentia*, ügyvitel, *advocatum agere*, ügyvédkedni; *fiscalem agere*, ügyészkedni; *agentia fungi*, ügyvivősködni.

Advolare, hozzárepülni, mellérepenni; *advolare in auxilium*, sietve megsegíteni.

Advolvere, hozzáhengerítni, hozzágördíteni, hozzágyöngyelgetni, mellétordítani; *advolutus genibus*, térdre esett valaki előtt.

Adynamia, erőtlenség, gyengeség.

Aedes, egyház, pogány templom; *aedes sacra*, sz. egyház, keresztény templom.

Aedesiola, egyházka, egyházocska, kápolna.

Aedificare, 1) épiteni, rakni; 2) *aedificare populum*, a' népnek jó példát mutatni, adni; 3) *aedificari* (*reflexive*) épülni.

Aedificatio, (*activa*) épités, jó példaadás; (*reflexiva*) épülés.

Aedificatorius, épületes, p. o. *sermo* épületes beszéd, szivreható, szivinditó beszéd.

Aedilis, aedituus, egyházfi, egyházőr, egyházgondviselő.

Aegidius, s. abbas, sz. Egyed apát, Sept. 1én.

Digitized by Google

Aegis, 1) Jupiter' paizsa; 2) védpaizs, védelem, ótalom.

Aegritudo, (*corporis*) nyavalya, betegség; (*mentis*) kedvtelenség, buslakodás, elmehábor, busongás.

Aegrotus *corpore*, beteg, nyavalygó, lesujtott; *animo*, kedvtelen, busongó, buslakodó, kedélybeteg.

Aemilianus cucullatus, s. confessor, kuklyás sz. Emilián hitvalló, Nov. 12én.

Aemulatio, (*ut actio*) versenzés, vetekedés, vetélkedés, vetélyezés, versengés; (*ut res*) vetély, verseny.

Aemulator, versenyző, vetélyző, vetélkedő, versengő.

Aemulus, vágytárs, versenytárs, vetélytárs.

Aenigma, rejtély, rejtvény, rejtemény.

Aenigmaticus, rejtélyes, rejtvényes, rejteményes.

Aeon, szellény, szellem, örökléný; (*genius*) nemtő; 2) örökidő, perzsa: *hazaruam*.

Aephonotrophium, éneklőkar, éneklőiskola, éneklőtársulat, énekesegylet.

Aequalis, egyenlő; *proportione*, egyarányos; *fine*, egyczélú; *directione*, egyirányú; *aetate*, egykorú; *tempore*, egyidőbeli; *sensu*, egyértelmű; *pretio*, egyárú; *aestimatione*, egybecsű; *statura*, egytermetű 'stb.

Aequalitas, egyenlőség.

Aequabilis, egyenletes.

Aequabilitas, egyenletesség.

Aequanimis, egyenes lelkű.

Aequanimitas, egyenes lelkűség.

Aequilibrium, egyensúly.

Aequipollens, egyértékű, hasonértékű, egyenleges, egyenlő.

Aequipollentia, hasonértékűség, egyenlőség, egyértéküség, egyenlegesség.

Aequitas, méltány, méltányság, méltánylat, (*ut res*); méltánylás, méltányítás (*ut actio*).

Aequivalens, egyetérő, egyértékű, hasonértékű.

Aequivalentia, egyetérés, egyértéküség, hasonértéküség.

Aequivocari, többértelműen szólani, többértelmeskedni.

Aequivocatio, többértelműség, (*ut res*;) többértelműzés, (*ut actio*).

Aequivocator, többértelműző.

Aequivocus, tévesztő, többértelmű.

Aequus, méltányos, méltányló, méltánylatos.

Aër, 1) lég, levegő, hígany (*gaz*); 2) patena l. e. 3) *velum* l. e.

Aera, évszam, évsor; *epocha*, évszak, időszak; *periodus*, évkör, időkör; *cyclus annorum*, évkör; *solis*, napkör; *lunae*, hódkör; *indictionis*, adókör, romai adószám; *aera mundi*, világ' évszáma; *Olympiadum*, olympiai évszám; *urbis conditae*, Roma-épittetési évszám; *aera Mohammedanorum*, török évszám; *Christianorum*, keresztény évszám; *martyrum*, vértanui évszám 's a' t.

Aerarialis, kincstári.

Aerarium, kincstár, *cassa*, pénztár.

Aëriani, Aërius eretnek' párthivei, kiket 360 körül az anyaszentegyház' kebeléből kiközönített, (*excommunicavit*) mert a' püspök és áldozár (*presbyter*) közötti rendhatóságot egyenlőnek vitatták.

Aëromanta, légjósló.

Aëromantia, légjóslat.

Aëromanticus, légjóslati.

Aerugo, 1) rézrosda; 2) üszög a' buzában.

Aesthesis, szépizlés, (*ut actio*) szépizlet, (*ut res*).

Aesthetica, szépizléstan vagy tudomány; széptan.

Aestheticus, szépizletű, szépizlésszerű, széptani, szépizleti.

Aestimabilis, becses, becsre méltó, becsülékeny, becsületes.

Aestimabilitas, becsesség, becsülékenység, becsületesség.

Aestimare, becsülni, becsárt szabni, becsben tartani.

Aestimator, becslő, becsűs, becsülő.

Aestimatio, becsülés, becsszabás, becsbentartás; *sui*, önbecsülés.

Aestimationalis, becsszerű, *aestimationale pretium*, becsár.

Aestimium, becs, becsesség; *sui* önbecs.

Aestuare, hevülni, forrni, forradozni, forrongni.

Aestuarium, szelelőlyuk, sejtlyuk.

Aestuatio, hevülés, forrás, forradozás, forrongás.

Digitized by Google

Aestuosus, heveteg, heves, hevenyes.

Aestus, hév, hőség, forralom, forróság; 2) hullám, habzás; 3) lob, láz.

Aetas, kor; *septem sunt homini aetates:* az embernek hét külön kora van; 1) *infantia*, csecsemőség; 2) *pueritia*, seu *impubertas* gyermekség, vagy is serdületlenség; 3) *adolescentia*, seu *pubertas*, serdülőség, serdültség, serdülő kor; 4) *juventus*, ifjuság; 5) *virilitas*, férjfiság; 6) *senectus*, öregség; 7) *decrepitas*, aggastyánság, aggkoruság. *Aetatis venia*, korengedély, korengedmény; *aetas canonica*, szabályszerű kor; *legitima*, törvényszerű kor; *illegitima*, törvényszerűtlen kor; *minorennis*, kiskoruság; *pupillaris*, gyámkorúság; *perfecta*, teljeskoruság; *majorennis*, nagykoruság; *imperfecta*, teljetlen koruság; *aetas matura*, érett kor; *immatura* éretlen kor.

Aeternitas, öröklét, örökkévalóság.

Aeternus, öröklétű, örökkévaló.

Aether, légkör, égkör; *coelum*, ég.

Aetherius, légköri, égköri, égi.

Aëtiologia, okadástan, okságtudomány.

Aeviternitas, örökkéség, örökkétartóság.

Aevitternus, örökkétartó.

Aevum, év, idő, kor; *antecedens*, előkor, *posterum*, utókor, késökor; *antiquum*, régi kor, ó kor; *primaevum tempus* (Urzeit) őskor.

Affabilis, nyájas.

Affabilitas, nyájasság.

affatomia, vel *affatimia*, adomány, adományzás, (*donatio*) beigtatás az adományi birtokba, (*statutio*).

Affectare, 1) szinleni, szineskedni; 2) negédkedni, fitakodni, negédeskedni, feszengeni; 3) Anſpruch machen, igényleni.

Affectatio, szinlés, tettetés, szineskedés; 2) fitakodás, feszengés, negéd, negély, negédesség; 3) Anſpruch, igénylés, igénylet.

Affectio, érdek, érdeklet, érdeklés. 2) *passio*, szenv, szenvedély, szenvedelem; 3) *lubentia*, kény, kényelem; 4) *deliciae*, kéj, kéjelem; *affectionis pretium*, szenvedélyi ár, kénybecs.

Affectuositas, indulatosság, gerjesség, gerjedelmesség, indulatoskodás.

Affectuosus, indulatos, gerjes, gerjelmes, gerjedelmes, indulatoskodó.

Affectus, indulat, gerj, gerjelem, gerjedelem.

Afficere, érdekelni, érinteni (*active*) érintkezni, (*neutraliter*).

Affiliatio, egybetársitás, összetársitás, összecsatlás, kapcsolás, betestesités, átfiokitás; *affiliatio religiosa*, szerzetesi áttársitás, összetársitás, átvetetés, átiratás, átfelesités, átfiusitás.

Affinis, sógor; *illegitimus*, süv.

Affinitas, sógorság; *illegitima*, süvség.

Affirmare, l. **adfirmare**.

Affirmatio, l. **adfirmatio**.

Affixio, itéletkifüggesztés, itéletkiragasztás, itéletkihirdetés.

Afflatus, l. **adflatus**.

Afflictio, l. **adflictio**.

Affligere, l. **adfligere**.

Agaga vel **agagula** (*lenocinator*) kerítő, csábor, csábító.

Agalma, állatkép, állatrajz; *icona*, emberkép, emberrajz.

Agamia, nőtelenség, ridegség, férjetlenség.

Agamus, nőtelen, rideg; *agama*, férjtelen, hajadon.

Agapae, szeretet' asztala, közasztal; *agapae natalitiae*, paszita; *agapae nuptiales*, menyekző, lakodalom, nász; *agapae funerales*, tór; *agapae solemnes*, ünnepélyes áldomások.

Agapetae, szeretet' leányi, lelki nénikék, lélekben egyesült nők' társulata.

Agapitus S. sz. Agapát, Aug. 18-án.

Agatha S. V. et M. sz. Ágota szűz, és vértanú, Febr. 5-én.

Agathangelus S. sz. Agátangyal, Januarius' 28án.

Agenda, 1) *diei*, naptár, l. *directorium*; 2) *agenda sacra*, szerkönyv, szertartásos könyv, l. *rituale*.

Agendi modus, bánásmód, ténymodor, cselekvésmód, tevésmód.

Agens, ügyvivő, ügyviselő.

Agentia, (*ut actus*) ügyvivés; (*ut res*) ügyvitel.

Digitized by Google

AGERE, cselekedni, mivelni, ügyködni.
AGGRATIARE, megkegyelmezni.
AGGRATIATIO, megkegyelmezés.
AGGRATIONALES, kegyelmezvény.
AGGRAVARE, terhelni, nehezbíteni, sulyosbítani.
AGGRAVATIO, terheltetés, sulyosbítás, nehezbítés.
AGGRAVATORIAE LITERAE, átoklevél (ki-(közönítvény, *excommunicatoriae*) kiátkozvány.
AGGRAVIUM, terh, suly, nehezék, nehezíték.
AGIA ANASTASIS, szent feltámadás, Muratoriusnál.
AGILIS, gyors, mozgékony, ügyes, forgékony; *in jure hungarico*, szabados.
AGILITAS, gyorsaság, mozgékonyság, ügyesség, forgékonyság.
AGILULPHUS S. ABBAS, sz. Agilulf apát Szept. 3án.
AGIOMACHI, szentek' ostromlói, kik sz. Epiphanius' korában a' szentek' tiszteletе ellen fölkeltek.
AGIOSYMANDRUM, kerepelő, mellyel a' török birodalomban lakó keresztények mindenkor, mi pedig, 's a' görögök a' nagy hétnek gyásznapjaiban élünk.
AGITABILIS, forgatékony, mozgatékony, mozdulékony, izgékony.
AGITARE, izgatni, mozgatni, forgatni.
AGITATIO, izgatás, mozgatás, forgatás.
AGIUS, szent.
AGLOMA, áldozék, áldozvány, ostya, áldozmány.
AGMEN, hadsereg, hadcsoport, sereglet, csoportozat.
AGNATUS, atyarokon, fiágrokon, fivér; *cognatus*, anyarokon, nőágrokon, nővér.
AGNECTEN, a' belgáknál Ágnesajándék, mint nálunk a' mindszenti kalács, karácsoni ajándék, piros tojás, 'stb.
AGNES S. V. et M. sz. Agnes szűz és vértanú.
AGNIFERUS, bárányhozó, jelzőneve keresztelő sz. Jánosnak.
AGNITIO, megismerés, (*active*); megismertetés, (*passive*).
AGNOËTAE, gondviseléstagadók, istentudatlanítók, kik t. i. Istennek mindentudóságát, és mindenütt létét tagadták.
AGNOMEN, czódornév; *cognomen*, vezetéknév.
AGNOSIA, ismeretlenség, tudatlanság.
AGNUS DEI, 1) mellverés, a' misének azon része, midőn a' pap — *ime az Isten' báránya, ki elveszi a' világ' bűneit*, mellét verve háromszor mondja; 2) *agnus paschalis*, husvéti bárány; 3) *viasz bárány*, millyet a' pápa évenként fejér Szombaton ünnepélyesen szentelni szokott, millyet Vik Orbán pápa a' görög császárnak következő versirattal küldött nyakdiszül:

Balsamus, et munda cera cum chrismatis unda
Conficiunt agnum, quod munus do tibi magnum;
Peccatum frangit, ut Christi sanguis et angit,
Praegnans servatur simul, et partus liberatur;
Dona defert dignis, virtutem destruit ignis;
Portatus munde, de fluctibus eripit undae.

Balzsam, tiszta viasz, meg drága koroma-vegyíték.
A' bárány, mellyet tőlem nyersz dás adományúl;
A' bűnt megtöri ez, mint Krisztus' vére a kínfán;
Őrizi a' viselős asszonyt, és méhe' gyümölcsét;
Méltóknak kegyet oszt, erejét veszi a' tüzelemnek;
Óvja habok közt is, ha ki tisztán hordja magánál.

AGON, vel *agonia* küzdés, küzdelem, *agonia mortis*, végküzdet, halálküzdelem, vonaglás, végvonaglat.
AGONISARE, a' halállal küzdeni, vonaglani.
AGONISMA, küzdbabér, pályadij, pályajutalom, küzdbér, pályabér, pályakoszorú.
AGONISTA, vel AGONOTHETA, küzdő, küzdnök; 2) Tertulliánnál: küzdbiró, küzdvezér.
AGONISTICI, küzdelők, küzködők, sarjadéka a' Donatistáknak, kik mivel mindenfelé kóborlának, *circumcelliones*, tekergőknek, *circuitores*, kóboroknak is hivattak. — *Agonisticus* (*ut adjectivum*) küzdelmi, p. o. korona.
AGRARIUS, mezei, szántóföldi, földészeti, földmivelői.

Digitized by Google

AGRESTIS, 1) mezei, vad, erdei; 2) durva, szilaj, miveletlen.
AGRICOLA, földmivelő, földész, földnök.
AGRICOLATIO, földmivelés, földészés.
AGRICULTURA, földmivelet, földészet.
AGRIMENSOR, földmérő, mérnök.
AGRIMINIA, őrnap *vigilia* szóból elrontva.
AGULHA, toronycsucs, toronypup; franczia: *aiguille*, *flèche d'un clocher*-ből elrontva.
AGYNII, nőgyülölők.
AGYRTA, alakos, *agyrtam agere*, alakoskodni.
AHORI, Tertulliánnál, korán elhalók.
AHRIMANNUS, ármány, a' perzsák' gonosz elve.
AICHARDUS s. Abbas, sz. Agárd apát, Sept. 15én.
ALA, 1) szárny; 2) a' görög szertartásban fölszentelési szersor; 3) *Ala s. Michaëlis*, sz. Mihály' vitézrende Spanyolországban sz. Benedek szabályzata szerént.
ALABARCHON, vel *alabarches*, az egyptomi zsidók' főnöke.
ALABASTRUM, alabastrom, fejérmárvány; 2) a' sz. irásban: fületlen edény.
ALACER, gyors, serény, vidám;
ALACRITAS, gyorsaság, serénység, vidámság.
ALALAGMUS, taps, örömriadás Origenesnél.
ALAPA, arczulcsapás, pof, arczülütés, arczverés, arczütés, arczdobás.
ALASTOR, büszke, kevély, hetyke, pajzán.
ALBA, (*Camisia*, *Poderis*, *Sticharion*;) kámzsa, miseing, Pázmánnál: keszeing, aba, abaing. 2) *Alba in jure hungarico*: abairat, néviratos papiros (*charta bianca*) fejér váltó, keszirat, fejér iv.
ALBATI, abaöltözetüek, fejérpalástosak, igy nevezték 1399ben az Olaszországban támadt eretnekeket, mert fejérbe öltözködének.
ALBERCARE, vel *arripergare* (*hospitare*) szállásolni, vendégeskedni. — *Albergaria* szállásbér, vendégbér; *albergia*, vendégfogadó (*Herberg*).
ALBERTINA, Berta.
ALBERTISTAE, nagy Albert' követői a' XIIIik században.
ALBERTUS s. — szent Albert, Aug. 7én.
ALBIGENSES, albigai eretnekek, Albiga várostól nevezvék, kik a' XIIIik század' közepén többi közt Krisztus' Istenemberségét tagadták, és azt is állíták, hogy a' vétkes pap az uráldozati átváltoztatást foganattal nem teljesitheti.
ALBUM, (*cathalogus*) névsor; — *albonii* (*les immatricules*) benévsorzottak, beirvák.
ALCANTARA, vitéz spanyol rend, melly 1177ben sz. Benedek' szabályzata szerént állott fel.
ALCAYDUS, biró, — e' nevet először a' spanyolok kölcsönzötték át a' szaraczénoktól.
ALCHYMIA, érczmivesség.
ALCHYMISTAE, aranyhegyet igérők, aranyképzők — aranyköltők *Extrav. comm. de crimine falsi.*
ALCORANUS, töröküdvirat, alkorán, török hitkönyv.
ALEA, koczka.
ALEATOR, koczkász, koczkázó, koczkajátszó.
ALEATORIUS LUSUS, koczkajáték, koczkázás.

Alea, vina, Venus, tribus his sum factus egenus.
Koczka, bor, és Szerelem könnyen megüríti az erszényt.

ALECTROMANTIA, kakasjóslat.
ALEUROMANTIA, gabnajóslat.
ALEXANDER S. PAPA CONFESSOR, sz. Sándor pápa, hitvalló, Maj. 3án.
ALEXANDRIA, URBS AEGYPTI, — Sándorvár, (ma *Cairo*).
ALEXANDRINA VERSIO S. SCRIPTURAE V. F. az ó szöveg' sándorvári fordítása. l. *versio*.
ALEXIUS S. CONFESSOR, sz. Elek hitvalló, Jul. 13án.
ALIENARE, idegeníteni, (*neutraliter*) idegenkedni, idegenülni.
ALIENATIO ACTIVA, idegenítés, (*reflexiva*) idegenülés, idegenkedés.
ALIENIGENA, jövevény, külföldi, külországi.
ALIENUS, idegen.
ALIMENTATIO, táplálás, élelmezés.
ALIMENTUM, táplálék, élelem.
ALIPTA, 1) olajozó, felkenő, ki t.i. a' küzdhősöket (*athletas*,) fölkente; 2) Na-

Digitized by Google

zianzi Gergelynél, főlkent vitéz, főlkent küzdnök.

Alitrophagi, l. *antropophagus.*

Aliturgici dies, áldozattétlen napok, p. o. nagy péntek, mellyen uráldozat nem szenteltetik, hanem csak az elészentelt mutattatik be.

Allatura, hozomány, nőhozomány.

Allaturalis, hozományi, hozománybeli.

Allegare, felhozni, előhozni, feleselni, szóváltani, előterjeszteni.

Allegatio, szóváltás, feleselés, felhozás, előterjesztés, előhozás.

Allegative, feleselőleg, előhozólag, felhozólag; 2) folytatólag.

Allegatum, felhozatal, előhozatal, feleselet, feleselmény, felhozmány, előhozat; *secundum allegata et probata oportet judicare*, a' felhozatalok, és bizonyitmányok szerént kell itélni.

Allegoria, beszédmásitás; *tropus*, szómásitás, szóátvitel, szófordulat.

Allegoricus, beszédmásító, beszédmásitási p. o. értelem,

Alleluja, (Hálá Istennek) e' heber szót a' kereszténység minden nyelvbe átvitte.

Alleluja clausum, allelujaszünet, midőn a' misében, és zsolosmában alleluja nem mondatik.

Alleviare, könnyebbiteni, enyhiteni.

Alleviator, vel allevians, könnyebbitő, enyhitő.

Allicere, édesgetni, csalogatni, kecsegtetni.

Allicimentum, kecs, kecsegtetvény, édesgetvény; — *allectio*, kecsegtetés, édesgetés.

Alligati (*excommunicati*) kiközönitettek.

Allodialis, majorsági, majortelki, majorbeli.

Allodium, majorság, majortelek; *allodiatura.* u. az.

Allophylus, külföldi, idegen, jövevény, külországi.

Alludere, példázódni, példázgatni.

Allusio, példázódás, példázgatás.

Alluvio, vizömledék, vizömlény, vizhordalék, vizöntvény.

Alma, szűz, heberszó, jelző neve a' bold. anyának; *alma dioecesis*, diszes megye, tiszteletes megye.

Almanach, emlény, emlékkönyv, emle.

Almitas, szüzesség, tisztaság, szeplőtlenség.

Almutium, vállpalást, l. *mucetum.*

Alogi, igétlenek, igetagadók, eretnekek, kik az ige' megtestesülését tagadták.

Alogia, 1) okatlanság, alaptalanság; 2) sz. Ágostonnál, csendes lakoma, zajtalan vendégség, csendes nász.

Alomantia, (*ut actio*) sójóslás; (*ut res*) sójóslat.

Aloysius s. de gonzaga e societate jesu, gonzagi sz. Alajos; *Aloysia*, Luiza, Jun. 21én.

Alphabetum, betüsor, betürend; *alphabetice*, betüsorban, betürendben.

Alphonsus s. de ligouri, — Ligouri sz. Álfonsz. Aug. 2án.

Altaragium, vel *alteragium*, oltárajándék, oltárra tett adomány.

Altare, oltár; *fixum*, mozditlan oltár; *portatile*, hordozható oltár; *majus*, öreg oltár; *minus*, kis oltár; *laterale*, oldaloltár; *privilegiatum*, kiváltságos oltár; — *altare — pro lapide altaris*, oltárkő; *altaris crux*, oltárfeszület; *altaris imago*, oltárkép, *altaris umbraculum*, oltármennyezet.

Altaria, oltárság, oltártiszt, oltárhivatal.

Altarista, oltárnok, oltárőr; — *altarius canonicus*, oltárőr-kanonok.

Alterare, megmásitani.

Alteratio, megmásitás, *active*; megmasittatás, *passive.*

Altercari, veszekedni, viszálkodni, koczódni, kötekedni, koczolódni,

Altercatio, veszekedés, viszálkodás, koczódás, kötekedés, koczolódás.

Altercator, veszekedő, viszálkodó, koczódó, kötelkedő, koczolódó.

Alternare, felváltani.

Alternatio, felváltás, felváltosság, váltékosság, l. *turnus.*

Alternative, felváltosan, felváltólag, váltékosan.

Alternativus, felváltós, felváltólagos, váltékos.

Alternitas, vel *alternativa*, válték, váltvány.

Altitudo, 1) magasság; 2) *profunditas*, mélység.

Altivolans, fenrepdeső, fenhejázó, főnöskedő.

Digitized by Google

ALTIVOLUS, (*haute volée*) l. *altivolans*.
ALTOR, tápláló, tápos, tápnok; *altrix*, dajka, táposnő.
ALTUS, magas; 2) *profundus*, mély.
ALVEUS; válu, árok, meder; *alveus lusorius*, ostábla.
ALUMNATUS, növendékség, tanítványság.
ALUMNEUM, növendékház, tanintézet, tanlak.
ALUMNUS, növendék, tanítvány.
ALYTHINUS, feloldatlan, felbonthatlan, *Anast. Bibl. in Zacharia Papa.*
AMA, *Hama*, *Hamula*, (*Italis ampollina*) l. *ampulla*.
AMABILIS, kedveletes, kelletes.
AMABILITAS, kedveletesség, kelletesség.
AMALIA S. sz. Ámália fejedelemnő Jul. 10-én.
AMANUENSIS, kézisegéd, mellettes, kéznök.
AMARESCERE, megkeseredni.
AMARITUDO, keserv, keserűség.
AMAROR, vel *amaritas*, l. *amaritudo*.
AMARULENTIA, kesernyőség.
AMARULENTUS, kesernyős.
AMATHIA, tanulatlanság.
AMATUS S. eppus, sz. Amát püspök Sept. 13án.
AMAUROSIS, fekete szemhályog, homhályog.
AMBAGES, keringés.
AMBASCIATOR, vel ambassiator (*ambassadeur*) nagykövet.
AMBIGENA, kétnemes, nőférj, vagy férjnő; l. *Hermaphroditus*.
AMBIGUITAS, kétesség.
AMBIGUUS, kétes.
AMBIRE, 1) nagyravágyni, fenhéjazni; 2) tisztre vágyni, hivatalra vágyakodni.
AMBITIO, 1) nagyravágyás, fenhéjazás, hetykeség, pajzánság, pajzánkodás; 2) tisztvágy, tisztvadászat, hivatalvágy; *ambitio honoris*, becsvágy, becsszomj.
AMBITIOSUS, 1) nagyravágyó, fenhejazó hetyke, 2) tisztvadász, becsvadász, hívszomjas, becsszomjas.
AMBITUS, 1) kör, folyosó, körzet; 2) tisztvágy, hivatalvágy.
AMBO vel *ambon* (pulpitus) emelék, erkély, szószék.
AMBOLEUM vel *ambologium* (*amictus*) vállany, vállöltő, vállkendő.
AMBROSIANUS HYMNUS, sz. Ambrus' dicséneke, l. *Te Deum laudamus*.
AMBROSIANUS RITUS, sz. Ambrus' szertartása.
AMBROSIUS S. EPPUS, ET ECCLESIAE DOCTOR, Sz. Ambrus püspök, és egyháztanár, Dec. 7én.
AMBULARE, 1) [illegible] *Conc. Hisp. pro*: *visitare* [illegible] yozni; 2) járni, sétálni.
AMBULATORES, (*Comoedeutae l. ezt*) látványzók.
AMEN, úgy legyen; héber szó, melylyet minden imádságban a' kereszténység' minden nyelve záradékúl használ.
AMENS, örjült, esztelen, tébolyodott, dőre, tébolyos.
AMENTIA, örjültség, esztelenség, tébolyodottság, dőreség, téboly.
AMICA, barátságos egyezés, kibékítés (*active*); kibékeltetés (*passive*) kibékülés (*reflexive*).
AMICABILIS, barátkozatos.
AMICABILITAS, barátkozatosság.
AMICITIA, barátság, *amicitiam inire*, barátkozni, megbarátkozni.
AMICTUS, (*amboleum, l. e.*) 1) öltöny, ruházat; 2) vállkendő, vállöltő.
AMICUS, barát, fél.
AMISSIO, *activa*, elvesztés; *passiva*, elvesztetés; *amissio officii*, tisztvesztés; *capitis*, fővesztés.
AMITA, nagynéne (apáról).
AMITINA, unokanéne, vagy hug.
AMITINUS, unokabátya, v. öcs.
AMITTERE, elveszteni; *amittere beneficium*, javadalmat elveszteni; 2) elbocsátani, elküldeni.
AMNESTIA, bűnfeledés, bűntörlés, bűntörlesztés, közbocsa, bűnenyésztés, bűnbocsa, közbocsánat.
AMOENARE, kellemkedni, gyönyörködni, kecseskedni.
AMOENITAS, kellem, kecs, kedvesség, kéj, kéjesség.
AMOENUS, kellemes, kedves, kecses, kéjes.
AMOR, szeretet, szerelem; *Dei*, istenszeretet; *proximi*, emberszeretet; *sui* önszeretet; — *sensualis*, szerelmesség, szerelmeskedés.
AMORTISATIO, megsemmítés; enyésztés; 2) szerzéktiltás, szerzéstilalom; *lex amortisationis*, szerzéstiltó törvény.
AMOTIO, (*activa*) elmozdítás; (*passiva*) elmozdittatás.

Digitized by Google

Amovere, elmozditani, távolitani, letenni; *ab officio*, letisztezni.

Amphibolia, kétesség, kétértelműség.

Amphibologia, beszédbonyolék, kétes beszéd (*ut res*) beszédbonyolítás (*ut actio*).

Amphitheatrum, küzdhely, küzdház, küzdőszinház, körszin.

Ampliare, bővitni; (amplificare) tágitni.

Ampliatio vel *amplificatio*, bővítés, tágítás; *amplificatio verborum*, szóbővítés; *sententiarum*, mondatbővítés.

Amplissimus magistratus, nemes városi tanács, terjedelmes városi tanács.

Ampulla, vel *amphulla*; ámpolna, ibrik, bögyök, bögyöge, bödök, bödöge; (*urceolus*) bögre, korsóka, vatola, csuporka.

Amplus, bő, terjedelmes, tágas.

Amuletum, nyakdisz, nyakszer, óvszer, őrszer, büvölék.

Anabaptistae, visszakeresztelők, keresztségismétlők, XVIk századbeli tévtanitók; kik csak a' fölserdülteket keresztelik meg, következésképen a' megkeresztelt kisdedeket ujra keresztelték l. *Rebaptisantes*.

Anabata, (*amictus*) *humerale*, l. e.

Anaboladium, vel *Anabolagium*, vel *Anabolarium*(*amictus*)*humerale*. l. e.

Anacalypterium, leleplező nap, t. i. elsőnap a' mennyekző után, midőn a' férjesült nő leplét letette.

Anachoresis, magány, remetelak, magánylak.

Anachoreta, remete, magánykodó, magányzó, magányba vonúló.

Anachoritari, vel anachorisare, magánykodni, remetéskedni, remeteéletet viselni, magányéletet élni, magányban élni.

Anachorisatio, magánykodás, remetéskedés, magányban élés, magányzás.

Anachronismus, évszámtévesztés, kortévesztés, időeltévesztés, álévszámzás, álkorozás (*ut actio*); álévszámzat, álkorozat (*ut res*).

Anacletus pápa et mart. Anaklét — (Kelét) pápa és vértanú. Jul. 13án.

Anadima, aranyszájú sz. Jánosnál: *diadema*, l. ezt.

Anagnosta, eléolvasó, eléolvasnak.

Anagnosticum, olvasmány (*epistola*) leczke.

Anagogia, szómagasztosítás, magasztosság. Azon ékesszólási képlet, miszerént a' szónak értelme magasztosittatik.

Anagogicus p. o. *sensus*, szómagasztos értelem. A' régi értelmezők az üdviratnak négyféle értelmét különböztették: u. m. *sensus litteralis*, szóbetüzeti értelem, *allegoricus*, szómásitási értelem; *tropologicus*, szófordulati értelem; *anagogicus*, szómagasztos értelem. Mind a' négyet például sz. Pálnál ad Gal. 4. feltalálták. *Abraham duos filios habuit*, *unum de ancilla*, *unum de libera*, ez a' szóbetüzeti értelem; — *Haec duo testamenta*, — ez a' szómásitási értelem; — *Sed quomodo tunc is*, *qui secundum spiritum*, *ita et nunc*; — ez a' szófordulati értelem; — *Illa autem*, *quae sursum est Jerusalem*, *libera est*, *quae est mater nostra*; — ez a' szómagasztos értelem.

Anagramma, szóvisszázás, p. o. *kár*, *rák*.

Analabus, (*scapulare*) l. ezt.

Analecta, válogatmányok, válogatott jegyzetek valamelly könyvből.

Analogia, hasonság, hasonlóság; *fidei*, hithasonlóság, *doctrinae*, tanhasonlóság; *linguae*, nyelvhasonlóság; *juris*, joghasonlóság.

Analogicus, hasonlósági, hasonsági.

Analogium, (*ambon*) szószék, erkély, emelék.

Analogus, hasonló, hasonlatos, hasonszerű.

Analphabetus, irástudatlan.

Analysis, taglalás, feltaglalás (*ut actio*); taglalat, feltaglalat (*ut res*); *analysis linguae*, nyelvtaglalás; *methodus analytica*, taglaló, feltaglaló módszer.

Analyticus, taglaló, taglalati, taglalatos.

Anamartesia, vétketlenség, bűnetlenség, vétlenség.

Anaphora, urfelmutatás.

Anarchia, fékezetlenség, főnöktelenség, fejetlenség, zabolátlanság.

Anarchicus, fékezetlen, fejetlen, főnöktelen, zabolátlan.

Anarchus, sz. Ambrusnál: elvtelen, elvnélküli, elvhiányos; 2) fékezetlen, urtalan, független, kényfi.

Anargyri, pénznélkülözők, igy nevezték a' görögök sz. Kozmát, és Dömn-

Digitized by Google

jént, mert a' betegeket ingyen gyógyították.

Anastasia s. martyr, sz. Anasztázia vértanú. Dec. 25én.

Anastasimus, husvét, feltámadás' ünnepe.

Anastasis, feltámadás.

Anastasius s. martyr. sz. Anasztáz vértanú. Jan. 22én.

Anastrophon, beszédfordítás, körmondati tagfordítás.

Anathema, 1) átok; 2) áldozék; (heber cherem).

Anathemabilis, átkolatos.

Anathematisatio, átkolás.

Anathematisator, átkoló.

Anathematismus, átkalom, átkozmány.

Anathemisare, átok alá vetni, átkolni; — *decretum anathematisationis*, átkolvány, átkolmány.

Anatocismus, kamatkamatolás (*ut actio*); kamat' kamatja, (*ut res*).

Anavolaeum, öv, övedző.

Anchialus, (Heber: ana-chi-eloah, *per vitam Dei*) élőisten. *Hinc Martialis habet*:

Ecce negas, jurasque mihi per verba Tonantis
Non credo, verpe! jura per Anchialum.
Epigr. l. 11 c. 95.

Andabata, vakonvívó, szembehunyva harczoló, vakhős; *andabatarum more pugnare*, vakhősöként harczolni.

Andreas s. *apostolus*; Sz. András (Andor, Endre) apostal Nov. 30án. — András (avellini) Nov. 15-én; András (corsini) Febr. 4-én.

Andronicus S. Szent Andornok Oct. 9én.

Andropolis (*caemeterium*) czinterem, temetőhely, nyughely, sírkert.

Anecdota, elmés mese (Witz) elménczség, elmejáték elmécze, lehetőke, t. i. olly történeti beszély, mi csak elméletben vagyon, és meg nem történt.

Angaria, 1) évnegyed; 2) *angariae*, kántor bőjtök. 3) évnegyedi bér, negyedzsold, negyeddij.

Angariare, perzsa szó, kényszeríteni, kötelezni, szorítani; (franczia *engager*) fölkérni, felszólítani, eligérkezni. — *Angari regii*, királyi futárok, kiknek hatalmukban állott minden állapodásnál a' népet más lovak' adására kényszeríteni; honnan: *angariare*, kényszeríteni.

Angelica, vel *Angela* S. — szent Angyelika, vagy angyalka, Aug. 14én.

Angelici, angyalzók, tévelygők sz. Epiphán, és Ágoston' idejében.

Angelicus, angyali; *angelica salutatio*, angyali idvlet, idvezlet.

Angeliopтes, angyallátó, jelző neve ravennai sz. János érseknek, mert többször angyali jelenései voltak.

Angelus, angyal; *angelus custos*, őrangyal. *Angelus Domini*, urangyala; *angelus lucis*, világosság' angyala, *angelus tenebrarum*, sötétség' angyala; *angelus rotae*, kerékszéki szentvéd.

Angere, keseríteni, faggatni, szorongatni, aggasztani, gyötörni; *angi, passive*, keserittetni, sanyargattatni, gyötörtetni, szorongattatni, aggasztatni; *angi, intransitive*, keseregni, szorongani, gyötrődni, aggani, aggódni.

Angiportus, sikátor, szükút, szükutcza.

Anglicana ecclesia, ángolegyház.

Anglopapistae, ángolpápások, ángolpápálkodók, kik azért neveztettek igy, mert a' Calvintan mellett a' közegyházi kormányalakot megtartották.

Angor, gyötrelem, szorongás, szorongattatás, sanyar, sanyaruság.

Angularis, szögletes; *lapis angularis*, szögkő, szögletkő.

Anhelare, 1) esenkedni, esengeni, sovárogni, sovárkodni valami után; 2) lélekzeni, fúladozni, lihegni; 3) páralogni.

Anhelator, 1) esenkedő, sovárgó; 2) lélekző, fuladozó, lihegő; 3) páralgó.

Anhelitus, 1) esengés, esenkedés, sovárgás, sovárkodás; 2) lélekzés, fuladozás, lihegés; 3) *anhelitus terrae*, föld' páralgása.

Anicetus S. **Papa, et mart.** sz. Aniczét pápa, és vértanú April 17én.

Anilis, régi, vén, kofás, agg; *anilis fabula*, aggmese, kofaság, vénmese, banyaság, banyamese.

Anima, lélek; *animae beatorum*, idvezült lelkek, boldogult lelkek, boldog lelkek; *animae purgatorii*, tisztúló lelkek.

Digitized by Google

Animadversio, észrevétel, észbevétel, észlelet.

Animadvertere aliquid, észrevenni: *advertere*, észbevenni, észlelni *in aliquem*, büntetni.

Animal, állat.

Animalis, állati.

Animalitas, állatiság.

Animare, lelkesiteni; *animari* (*reflexive*) lelkesülni, lelkesedni; (*passive*) lelkesíttetni.

Animatio (*activa*) lelkesítés; (*reflexiva*) lelkesedés, lelkesülés (*passiva*) lelkesíttetés.

Animicida, lélekölő, sátán, csábító, lélekvesztő.

Animetta, (*palla*) födöny, födvény, kehelyfödő.

Animositas, lelkesség, lelkület.

Animosus, lelkes.

Animus, kedv; (*humor*) szeszély; (*cor*) szív, melly az erkölcsi tanban, mint az érzés' széke, *animus* helyett használtatik. *Animi vis*, lelki erő, *animi fortitudo*, lelki erősség.

Anitergium, törlöny, törle, törlőke.

Anna, *mater s. Virginis*; szent Anna, a' bold. szüznek anyja, Jul. 26-án.

Anna tribus nupsit, Joachim, Cleophae, Salomeque;
E quibus ipsa viris peperit tres Anna Marias;
Quas duxere Joseph, Alphaeus, Zebedaeusque
Prima Jesum: Jacobum, Joseph cum Simone Judam,
Altera dat: Jacobum dat tertia, datque Joannem.

Annales, évlap, évrajz, évkönyv, évirat.

Annata, pápai adó, előévi adó, évdíj.

Annatus, (*antenatus*) előszülött; (*primogenitus*) elsőszülött.

Annihilare, (*annullare*) megsemmisiteni, megsemmitni; *annullari* (*reflexive*) megsemmisedni, megsemmisülni.

Annihilatio, (*annullatio*) megsemmisités, (*ut actio transitiva*) megsemmisedés, megsemmisülés (*ut reflexiva actio*).

Annimissarius, gyászáldozár, kinek egész évben naponként a' holtakért kell misézni.

Annisus, l. adnisus.

Anniti, l. adniti.

Anniversarium, évnap; *anniversarium defunctorum*, évfordulati, évnapi gyászmise.

Annona, élelem, élet, gabona; *annonaria domus*, életház, élettár, magház, magtár.

Annonarius, élelmi gondnok, életfelügyelő a' kolostorokban; — komornok, konyhamester.

Annosus, élelmes, élelmedett.

Annotare, **Annotatio**, **Annotator**, l. adnotare.

Annotinum, husvét, évi husvét.

Annulus, 1) *episcopalis*, püspökgyürű, *abbatialis*, apátgyürű. 2) *signatorius* pecsét; *annulus piscatoris*, halászpecsét; *annulus regius*, királyi pecsét; 3) *annulus sponsalisticus*, jegygyürű.

Annunciare, kihirdetni, jelenteni.

Annunciata, szegények' idvezlete, mellyet Turrecremata bibornak a' b. sz. anya' idvezeltetése' tiszteletére szegények' gyámházaul alapított Romában. 2) *Annunciatae*, idvezleti apácza társulatok, millyeket Fornaro Viktoria genuai asszonyság a' tizenhetedik század' elején alapított.

Annunciatio, 1) kihirdetés, jelentés; 2) *Deiparae*, boldogasszony idvezeltetése, vagy is gyümölcsoltó boldogasszony' napja.

Annunciator, ünnephirdető a' konstántinápolyi egyházban.

Annuncium, hirdetmény (*annonce*).

Annus, év, esztendő; *annus gratiae*, kegyév, igy nevezik például a' kölniek azon évet, mellyben a' kanonokság üres levén, ennek jövedelme az egyházra fordittatik; — *annus novitiatus*, seu *probationis*, próbaév, kisérleti év; *annus Julianus*, Gyulaév; *Gregorianus*, Gergelyév; *solaris*, napfordulati év; *lunaris*, hóldfordulati év; *annus normalis*, sive *decretorius*, szabványos év, vagy határzatos év, igy nevezték azon esztendőt, mellyben a' westphaliai béke köttetett; *annus bissextus*, *intercalaris*, vel *bissextilis*, szököév. — *anni pars*, évszak; *annus discretionis*, értkor; értelem-

Digitized by Google

kor, önválasztási év; *annus luctus*, gyászév.

ANOMALIA, szabályatlanság, szabály elleniség, rendhagyás, következetlenség.

ANOMALUS, szabályzatlan, szabályelleni, rendhagyó, következetlen, szabályszerűtlen.

ANOMIANI, törvényetlenek, olly tévtanítók, kik minden életszabály nélkül kényök szerént élték a' világot.

ANOMOEI, igeegyenlitlenitők, *Ariani*, kik a' megtestesült igét az atyával egyenlőnek lenni tagadták.

ANONYMUS, névtelen.

ANSA, 1) fogantyú; 2) alkalom; *ansam praebere*, alkalmat nyujtani.

ANSELMUS S. EPPUS. CONF. szent Enzsel (Anzelm) püspök, és hitvalló April 21én.

ANSTRUTIO, hivszolga, hivcseléd.

ANTAGONISMUS, ellendacz (*ut actus*) ellenhatás, ellenizgas, ellendaczolás (*ut actio*).

ANTAGONISTA, ellendaczos, ellendaczoló, ellentörő, ellenség, ellenható, ellenmás, ellentárs, ellenizgó.

ANTAGONISTICE, ellenhatólag, ellentőrőleg, ellenizgólag.

ANTARTA, ellenség, üldöző, zsarnok.

ANTECEDENS, 1) előző; 2) előzmény, előzet, előmondat, előtétel.

ANTECEDENTIA, (*praecedentia*) előzet, előség, előbecs, előbbség.

ANTECEDERE, megelőzni.

ANTECESSOR, elől.

ANTELATIO, (*praerogativa*) elődisz, előbecs, előrang, előrend, elősor.

ANTENATI, elődök, ősök; *antenati nostri*, *vestri*, eleink, eleitek, eleik, elődeink, őseink. stb.

ANTESIGNANUS, zászlótartó, előcsahos, előkalauz, elővezér, fővezér.

ANTESTARE, megelőzni, előbecscsel, előranggal birni.

ANTHOLOGION, *Horilegium*; — egyházi könyv, mellyben a' főbb szentek' élete foglaltatik.

ANTHROPOGNOSIA, emberismerés (*ut actio*), emberismeret (*ut actus*).

ANTHROPOLATRA, emberimádó.

ANTHROPOLATRIA, emberimádás.

ANTHROPOLOGIA, emberisméret, emberisme-tan, vagy tudomány.

ANTHROPOLOGUS, emberismérő.

ANTHROPOMANTIA, emberi béljóslat.

ANTHROPOMORPHISMUS, istenalakozás, istenemberzés, istenérzités, istentestesités.

ANTHROPOMORPHITAE, vel *Antrophiani, et ab auctore suo Audiani*; — istenemberzők, istenalakzók, istenérzítők, kik emberi tagokat, emberi érzést tulajdonitottak a' láthatatlan Istennek.

ANTHROPOPAREsTA, kedvvadász, kedvkereső.

ANTHROPOPATHETICE, emberérzetileg, emberszenvileg.

ANTHROPOPATHIA, emberi szenv, emberi szenvedély, emberiérzés.

ANTHROPOPHAGIA, emberevés, emberhusevés.

ANTHROPOPHOBIA, emberfélelem (*ut actus*), emberfélés (*ut actio*).

ANTIAPHORISTAE, közönyelleniek, Luther' iskolájának szigoru sarjadéka, 1560-ban keletkezett.

ANTICATHOLICI, őshitdaczolók, közegyházdaczolók, ellenhitüek.

ANTICHRISTUS, áltanító, álidvezítő, álpróféta, tévtanító.

ANTICIPARE, megelőzni, előlegezni.

ANTICIPATIO, megelőzés, előlegezés.

ANTICIPATIVE, megelőzőleg, előlegesen.

ANTICONSTITUTIONISTAE, végzetdaczolók, (*constitutionistae*; végzettisztelők) kik tudniillik XIik Kelemen pápának *Unigenitus* czimü bolláját, melly 1713ban jött ki Quesnelle könyve miatt, elfogadták, vagy nem, 's ezek Calvin' párthivei lévén, *Antinomi*, törvénydaczolóknak is hivattak.

ANTICRISIS, ellenbirálat.

ANTIDAEMONIACI, ördögtagadók, sarjadéka Luther' felekezetének, és a' visszakeresztelőknek, 1545ben keletkeztek.

ANTIDICOMARIANITAE, Mariaszüzetlenitők, Helvidius' követői, kik istentelenül állitják, hogy Mária Józseffel a' szülés után testi közösülésben élt.

ANTIDICUS, ellenmondó, sátán, ördög.

ANTIDORON, áldott kenyér, a' görög egyház szertartása szerént, mellynek egy része misézésre fordittatik, másika pedig az uráldozásra nem készült hivek közt a' mise után kiosztatik.

Digitized by Google

ANTIDOSIS, ellenadag.
ANTIDOTUM, ellenszer.
ANTIGRAPHUS, vel *antigraphārius liber*, ellenőrkönyv, ellenkönyv.
ANTILOGIA, ellenmondás (*ut actio*), ellenmondat (*ut actus*); *vera*, vel *apparens*, valóságos, vagy tetszékeny, látszatos ellenmondat.
ANTIMENSIUM, oltárteritő.
ANTINOMI, törvénydaczolók, — *Agricola* Jánost követő eretnekek, 1537ben.
ANTINOMIA, törvénydacz, törvényharcz, törvényütközet.
ANTIPAPA, álpápa, illyen volt első Novatianus.
ANTIPATHIA, ellenszenv, ellenérzet; *sympathia*, rokonszenv, rokonérzet.
ANTIPELARGESIS, sz. Vazulnál (*Pasilius*) forbátolás (*retributio*) l. e.
ANTIPETASMA, oltárposztó, melly hajdan keresztekkel kivaratott.
ANTIPHATUM, jegyajándék.
ANTIPHONA, (Chorverš) karvers.
ANTIPHONARIUM, (Chorbuch) karkönyv.
ANTIPHONATIM, karfelváltva, karfelváltólag.
ANTIPHONIA, (Chorgesang) karének.
ANTIPHRASIS, fonákszólam, fonákmondat, visszaértés, visszaértelem, fonákbeszéd.
ANTIQUARE, elavítni; *antiquari intransitive*) elavulni, elavasodni.
ANTIQUARIUS, hajdankönyvleiró; 2) ma, régiségbuvár, ósággyüjtő; 3) ókönyvárus, óságárus.
ANTIQUATIO, (*activa*) elavítás; (*intransitiva*) elavulás, elavasodás.
ANTIQUATUM, avultság, avasság.
ANTIQUATUS, elavult, avas.
ANTIQUITAS, óság, régiség.
ANTIQUITUS, hajdan, hajdanta, hajdanában, régen, régente.
ANTIQUUS, ó, régi, avas.
ANTISPIRITUS, *Cypriannál*: ördög, sátán, ellenlélek, ellenszellem.
ANTISTES, előrendü pap, főpap.
ANTITACTICI, vel *antitactae*, ellentétezők, ellenelvesek, a' tudákosok' sarjadéka, kik két fő, t. i. jó, és rosz elvet tanitottak.
ANTITHESIS, ellentét, ellentétel.
ANTITHIA, istendaczolás, istenelleniség, — *Theophilactusnál.*
ANTITRINITARII, háromságtagadók, kik 1570 körül a' három isteni személyt nem hitték személyben különbözőnek, hanem egy személyességben épen úgy, mint egy természetben létezőnek.
ANTITYPON, ellenárnyéklat, ellenábrázolat, ellenpéldázat. Néhány sz. atya, ú. m. Dömöczki sz. János, Czirill stb. az oltári szentséget nevezik igy, t. i. az uj áldozatot az ó áldozattal ellentéte lezve.
ANULUS PALATII, (*seu jurisdictio episcopalis*; püspöki hatóság; *appellare ad anulum palatii*, a' püspöki hatóságra hivatkozni.
ANTONINUS S. ARCHIEPPUS., szent Antonin érsek, Maj. 10én.
ANTONITAE, Antalremeték, kiket 1095-ben Gaston alapitott; 2) *moniales*, Antalapáczák.
ANTONIUS S. ARCHIEPPUS., sz. Antal érsek Május 2án; — *Abbas de Padua*, paduai sz. Antal apát Jun. 13án.
ANTONOMASIA, kiemelés, kitüntetés.
ANTONOMASTICE, kiemelőleg, kitüntetőleg, *per eminentiam.*
ANUS, *us*, vénasszony, banya.
ANXIETAS, aggály, aggalom (*ut res*), aggódás, szorongás (*ut actio intransitiva*), szorongattatás (*passive*).
ANXIUS, aggályos, aggalmas, szorongó.
APAGE, takarodjál, hord el magadat, távozzál, vakaródjál el.
APANARE, élelmezni; *apanamentum vel apanagium*, (*apanage*) élelem, élelmezvény.
APATHES, vel APATHETAE, kóborremeték, a' sanyartalanságról igy nevezvék, mert ezek szétkóborolván nem sanyargatják magokat úgy, mint a' magányremeték.
APATHETICUS, érzetlen, érzékenytelen, érzéktelen, szenvtelen, indulatlan.
APATHIA, érzetlenség, érzékenytelenség, érzéktelenség, szenvtelenség, indulatlanság.
APELLA, körülmetélt; makktyútlan, fitymátlan; Horáznál: *credat Judaeus apella, non ego*, higyje a' makktyútlan zsidó, én nem.
APELLITAE, Apelles eretnek' párthivei, kik Krisztus' istenségét tagadták, és mint embert is csak ábrándban megjelentnek hitték.

Digitized by Google

Apertus, nyilt, nyilvános.

Apex, tető, csúcs, hegy, púp, kúp.

Aphorismus, tantöredék, tanszakasz, tanczikk, tanrövidlet.

Aphoristice, tantöredékesen, tanszakaszilag, tanrövidletileg.

Aphoristicus, tantöredékes, tanszakaszi, tanrövidleti.

Aphthartodocetae, *Phantasiastae*, urszenvedhetlenitők, ábrándosok, kik Krisztus' szenttestét romolhatlannak, 's igy szenvedhetlennek állitották.

Apocalypsis, 1) titkosjelenés, látvány; 2) sz. János' titkos jelenéseinek könyve, látványok' könyve.

Apocalyptici equites, látványos vitézek, ábrándozó rend, mellyet Gabrini tévfőnök alapitott 1694ben.

Apocarteresis, Tertulliánnál; halálsiettetés, életrövidités, halálgyorsitás.

Apocatastasis, (Die Wiederbringung aller Dinge) az ősegyetemiség' visszaállitása, mellyet mint nejének könyvét Petersen 1699ben adott ki először; tanitványi: *apocatastatae*, ősegyetemiség' visszaállitóinak hivattak.

Apocope, 1) Abſchnitt, szakasz, szelet, czikkely; 2) végrövidités, végkurtitás.

Apocreos, hushagyó hét — a' görögöknél a' *septuagesima*, vagyis a' hetvenes vasárnap utáni hét.

Apocrisarius, pápai ügynök, apostoli ügyvivő, vallási ügyviselő, (*Responsalis*) pápai levelező a' konstantinápolyi udvarban.

Apocryphus, 1) áleredetű, álnevű, álszinű könyv, ál-mű; 2) áltanos, tévtanos könyv, hiteletlen könyv; 3) *non canonicus liber*, beczikkezetlen könyv. l. *canon*.

Apodia, lábatlanság.

Apodes, lábatlanok.

Apodictice, kételhetlenül, kéthetlenül.

Apodicticus, kételhetlen, kéthetlen.

Apographum, másolat.

Apologeta, védiró.

Apologetica, védtan, védlettan.

Apologeticus Liber, védkönyv.

Apologia, védirat.

Apollinaris s. eppus. et martyr, sz. Polinár püspök és vértanú Jul. 23án.

Apollinaristae, Apollinár tévfőnök' párthivei a' IVik században; — *Apollinarismus*, annak tévtanja, ki állitá, hogy az ige Jezusban az észt pótolta, 's következőleg az ígében az emberi test, és szellem egyesült.

Apollonia s. mart. et virgo, szent Apollonia (Póli) szüz, és vértanú. Febr. 6án.

Apollonius s. mart. sz. Apollonius vértanú April 18án.

Apologus, mese, költemény.

Aporia, sanyar, nyomor, szegénység.

Aporiare, szegényiteni, sanyargatni, sanyaritani, nyomoritani, nyomorgatni, nyuzni.

Aporiatio, sanyarités, nyomoritás, szegenyités, sanyargatás, nyúzás.

Aposphragismus, pecsét, pecsétnyomó.

Apostasia, hithagyás (*ut actio*), hithagyottság (*ut res*), Likvándi szerént: pribékség.

Apostata, hithagyó, — Likvándinál: pribék; szökencz, szökött barát.

Apostatare, hithagyni, pribékezni.

Apostillae, hátirat.

Apostolatus, apostalság.

Apostoli, perfölvivő levél, perfölvivény.

Apostolicare, apostalkodni.

Apostolicatio, apostalkodás.

Apostolicitas, apostaliság.

Apostolicus, apostali, *symbolum apostolicum*, apostali hitczikkezet, apostali hitvallás; sedes apostolica, apostali szentszék.

Apostolion apostali emlék.

Apostolus, apostal, hitkövet; *apostolorum divisio*, apostalok' oszlása Jul. 15én.

Apostrophe, 1) a' homileticában: felszólitás; 2) a' nyelvtanban: hiányjel.

Apotactitae (renunciantes) l. *Encratitae*, *Hydroparastatae*.

Apotheosis, *Deificatio*, istenités, istenelés.

Appar, (copia) más, másolat, hasonmás,

Apparatus, készület, készülmény; 2) *Apparatus ecclesiasticus*, l. *Paramentum*.

Apparitio, jelenés, megjelenés (*ut actio*); jelenet (látvány, *visio ut res*). — *Apparitio S. Michaelis*, sz. Mihály főangyal' megjelenése, Majus' 8án.

Digitized by Google

Appellare, felhivatkozni, felebbvinni.
Appellata, felebbvitel, perfölvitel, felhivatkozás.
Appellatio, felebbvivés, perfölvivés, felhivatkozás.
Appellatorius, fölviteles, fölviteli, felhivatkozati; *appelatorium forum*, feltörvényszék, felszék.
Appendix, függelék, toldalék.
Appersonare, betisztezni, beigtatni, beavatni valamelly javadalomba.
Appetere, l. *adpetere.*
Appetitio, l. *adpetitio.*
Appetitus, l. *adpetitus.*
Applicatio, l. *adplicatio.*
Applacidare, l. *adplacidare.*
Applacidatio, l. *adplacidatio.*
Applumbarius, ónpecsétör, bollapecsétlő, hivatal a' romai udvarban.
Apprehendere, l. *adprehendere.*
Apprenticii, tanulók, tanitványok.
Aprilis, l. *mensis.*
Approbare, l. *adprobare.*
Approbatio, l. *adprobatio.*
Appropriatio, 1) sajátozás, tulajdonzás, sajátitás, tulajdonitás; 2) a' theologiában, műtulajdonzás, műtulajdonitás; igy tulajdoníttatik az atyának a' teremtés, a' fiúnak a' megváltás, a' sz. léleknek a' megszentelés.
Approximare, l. *adproximare.*
Approximatio, l. *adproximatio.*
Approximative, l. *adproximative.*
Approximativus, l. *adproximativus.*
Aptitudo, alkalmasság.
Aptus, alkalmas.
Apulejus s. szent Apoly vértanú, Oct. 7én.
Aqua, 1) Tertulliánnál szófordulatilag: keresztség; *sacramentum aquae*, keresztség szentsége; 2) *aqua baptismalis*, keresztviz, keresztelő viz. 3) *aqua benedicta*, szentelt viz; 4) *aqua Gregoriana*, Gergelyvize, — *aquae ferventis judicium*, forróvizitélet; forróvizpróba, forróvizkisérlet.
Aquamanile, vel *aquamanile*, mosdó edény, mosdor, mosdony.
Aquagium, zsilip, (*aquaeductus*) csatorna; 2) vizárkolási jog.
Aquilegium, vizgyüjtelék.
Aqualifera cappa (*pluviale*, Chormantel) karpalást.
Aquarii, (*Hydroparastatae*) vizáldozók.
Ara, oltár; *ara thymianatis*, tömjénző oltár; *ara panum propositionis*, kenyéráldozati oltár; *ara holocaustorum*, uráldozati oltár; *ara Dei ignoti*, ismeretlen isten' oltárja.
Aratrum, eke.
Arbiter, választott biró.
Arbitrium, 1) önkény; *arbitrium liberum*, szabad akarat; 2) kény, tetszés; 3) választott bíróság.
Arbitrarie, kénylegesen, önkény szerént.
Arbitrarietas, kénylegesség.
Arbitrarius, önkényi, kényleges, önkényes.
Arbor consanguinitatis, nemzedék sor, vérség' fája (l. a' rajzolatban).
Arca foederis, 1) frigyszekrény, szövetségláda, 2) *arca Noachi*, Noé' bárkája.
Arcadius s. mart. szent Arkád vértanú Jan. 12én.
Arcani disciplina, titokfegy, titoktartás.
Arcarius, (*Thesaurarius*) kincstárnok, pénztárnok.
Arcessere, elüzni, eltávolitani.
Arcessio, 1) elüzés, eltávolitás; 2) sz. Cypriánnál: kimulás, eltávozás, meghalás, elszenderülés.
Archaeologia, régiségtan; *Archaeologia biblica*, üdvirati régiségtan, bibliai régiségtan.
Archaeologus, régiségbuvár.
Archaeus, sz. Jeromosnál: botor, badar.
Archangelus, főangyal, arkangyal.
Archetypus, 1) eredeti p. o. könyv vagy kézirat; 2) előkép, előpéldány.
Archiabbas, főapát.
Archiabbatia, főapátság.
Archiacolythus, főgyertyász.
Archiater, főorvos.
Archicantor, főénekes, karmester, karnok.
Archicapitulum, főkáptalan, érseki káptalan.
Archidiaconus, főesperes.
Archidiaconatus, főesperesség.
Archidioecesanus, főmegyés, főmegyebeli, érsekmegyei.
Archidioecesis, főmegye, érseki megye.

Digitized by Google

ARCHIDUX, főherczeg.
ARCHIEPISCOPALIS, érseki.
ARCHIEPISCOPATUS, érsekség.
ARCHIEPISCOPIUM, érseklak.
ARCHIEPISCOPUS, érsek.
ARCHIERARCHUS, — pápa, az anyaszentegyház' feje, Krisztus' helytartója, sz. Péter' utódja, főpüspök, az egész egyház' püspökje, 'stb.
ARCHIEROSINA, pápaság, pápai méltóság.
ARCHILLEIUS, s. mart. sz. Arkály vértanú, Maj. 12én.
ARCHIMANDRITA, görög apát, kolostori főnök.
ARCHIMARGIRUS, konyhamester a' kolostorokban, — vagy főasztalnok.
ARCHIOENOCHUS, főpohárnok sz. Jeromosnál.
ARCHIOTA, (*Chartophilax*) levéltárnok.
ARCHIPARAPHONISTA, főénekes, karmester, karnok.
ARCHIPERACITA, főmagyarász, főtolmács.
ARCHIPHILAX, főőr, l. *Guardianus*.
ARCHIPRESBYTER, főáldozár, *protopopa*, főpópa.
ARCHIPRESBYTERATUS, főáldozárság.
ARCHISTERIUM, l. *asceterium*.
ARCHISTRATEGUS, fővezér, — ezen jelző nevet a' görögök sz. Mihály főangyalnak adták, kinek ünnepét sept. 6án ülik.
ARCHISYNAGOGUS, zsinagógafő, gyülekezet' feje.
ARCHITRICLINUS, násznagy.
ARCHIVISTA, vel *archivarius* levéltárnok.
ARCHIVUM, levéltár.
ARCHOLOGIA, elvtan, elvtudomány.
ARCHONTIACI, seu *Archontici* főangyal-istenítők, kik Bálint tévfőnök' vezérlete alatt az egyetemiséget a' főangyalektól teremtettnek vitatták.
ARCUS TRIUMPHALIS, diadaliv, diadalkapu.
ARDENS, égő, forró; *ardens desiderium*, forró kivánság.
ARDERE, égni, forrni.
ARDESCERE, fellobbanni, fölhevülni.
ARDOR, égés, hevülés, *ut actio*; hév, hevület, forróság, láng, lánghév, *ut res*; *aestus*, *aesthrum*, buzgóság, buzgalom.
ARDUUS, nehez, bajos.
AREA, 1) szérü; 2) udvar, pitvar.
ARENA, 1) homok; *sabulum*, fövény; 2) tér, térség, mező; 3) pálya, csatapiacz, csatatér; *descendere in arenam*, csatatérre kilépni; 4) játékpálya, játéktér.
ARENDA, haszonbér.
ARENDARE, (*conducere*) haszonbérbe venni, haszonbérleni; *exarendare* (*locare*) haszonbérbeadni.
ARENDATOR, haszonbérlő, *exarendator*, haszonbérbe adó.
AREOPAGITA, görög biró.
AREOPAGUS, görög törvényszék, görög bíróság.
ARETOLOGIA, erénytan, erényességtan, *ascetica*, l. e.
ARGUERE, gáncsolni, korholni, torolni, vádlani, gáncsaskodni, korholkodni, gáncsolgatni, korholgatni, torolgatni.
ARGUMENTARI, okoskodni.
ARGUMENTATIO, okoskodás.
ARGUMENTUM, ok, védok, védve, védvény, támogatvány, támok, gyámok, okadat; (*series argumentorum*, oksor, okforrás), *cosmologicum*, világtani; *ontologicum*, lényegtani, lénytani; *transcendentale*, tapasztalattuli, tapasztalathaladó; *phisico theologicum*, természet — 's hittanszerü; *teleologicum*, czéltani; *theoreticum*, elméleti; *practicum*, gyakorlati; *morale*, erkölcsi; *contrarium*, ellenok; *positivum*, tényleges; *affirmativum*, állító; *negativum*, tagadó; *retorsivum*, visszatorló; *ad hominem*, alkalmazott, alkalmazatos; *urgens*, sürgető; *stringens* szorító; *movens*, indító; *convincens*, győző; *historicum*, történettani; *biblicum*, üdvirati, szentirási, *juridicum*, jogtani; *inducens obligationem*, kötelező ok; 2) *Argumentum libri*, könyvfoglalat, könyvtartalom, könyvtárgyazat.
ARGUTARI, agyaskodni, velősködni.
ARGUTATIO, agyaskodás, velősködés.
ARGUTIAE, agyafurtság, velőskedmény, agyaskodmány, okszövény.
ARGUTIRE, l. ARGUTARI.
ARGUTULUS, agyaskodó, velősködő.
ARGUTUS, velős, agyafurt.

Digitized by Google

Aria, dal, ének, dalszó, énekszó, hanga.
Ariani, — Arius eretnek' párthivei.
Ariditas sensuum, érzési aszály, szívlomhaság, érzéketlenség, szivaszály léleklankadtság.
Aries, 1) kos; 2) faltörő, ostromkos, sujtókos.
Aristocrata, főrendű, nemes.
Aristocratia, 1) főrendüség; 2) főrendüuralom; *aristocratica regiminis forma*, főrendű kormányalak; *aristocraticum regimen*, főrendű kormányzat.
Arithmantia, számjoslat.
Arma, 1) fegyver; 2) czimer, vért.
Armales, czimlevél, nemes levél.
Armalista, czimleveles, levélnemes.
Armariolum, (*tabernaculum corporis Christi asservatorium*) urszekrény.
Armamentarium, fegyvertár.
Armarius, a' szerzeteseknél: komornok, kamarás, kamramester.
Armentum, falka, csorda, gulya.
Armilausa, (*scapulare*) l. ezt.
Armilla, karperecz; *torques*, örv.
Arminiani, seu *Remonstrantes*, Calvin' felekezetének sarjadéka, nevöket *Arminius* (Harmensen) Jakabtól, 's a' *remonstrantia* jelszó alatt 1610ben Holland' rendeinek benyujtott kérelemlevéltől vették; a' velök ellenkezők *Contraremonstrantes* (ellenbemutatók) név alatt fordulnak elő.
Aroma, 1) zamat; 2) füszer.
Aromaticus, 1) zamatos; 2) füszeres.
Arrha, előpénz, fölpénz, bánatpénz, foglaló, jegypénz, jegyajándék.
Arrogantia, dölyf, dölyfösség, felfuvalkodottság, gőg, gőgösség, rátartóság, önigénylet, kérkedmény, büszkeség.
Arrogare, nagyravágyni, dölyfösködni, kérkedni, fenneskedni, fenhéjazni, magát nagyra tartani, felfuvalkodni.
Arrogatio, nagyravágyás, fenneskedés, gőgösködés, kérkedés, dölyfösködés, felfuvalkodás, fenhéjazkodás, magának nagyratartása, önigénylés, rátartás.
Ars, 1) mű, miv, mesterség; 2) fortély; *ars bella*, szép mű, *belletristica*, szépmüvészet; *artificium*, mű, müvesség (*opificium*, miv, mivesség); *artifex*, müves, müvész; *opifex*, mives; *artis peritus*, müértő; *artefactum*, műcsinálmány, műkészítmény; *manufactum*, kézmű; *manufactura*, kézműgyár; *artes liberales*, szép müvészet, szépmüvészség; *artium liberalium doctrina*, szépműtan.
Arsenale, fegyvertár, hadi szertár.
Articulus, 1) *corporis*, iz, tag; 2) *temporis*, percz; 3) *legis*, czikk; 4) *fidei*, czikk, ágozat; 5) *mortis*, vonaglás, (*ut actio*) vonaglat, (*ut res*) *articularis*, czikkbeli, p. o. törvényczikkbeli, hitczikkbeli, hitágozati 'stb.
Artolatra, kenyérimádó.
Artolatria, kenyérimádás (*ut actio*); kenyérimádat (*ut res*) — igy szeretik elnevezgetni az öshitüeket az ujhitüek.
Artus, tag, íz, ízom.
Aruspex, béljósló.
Aruspicium, béljóslás (*ut actio*); béljóslat (*ut res*).
Artotyritae, kenyér és sajtáldozók, második századbeli hittévelygők, kik az oltári szentség anyagaúl sajtot, 's kenyeret használtak, és a' nőket is áldozárságra fölszentelték.
Arundo, 1) nád, nádszál; háromágú tartó.
Arva, vetemény, gabona; *arvum*, szántóföld, mező.
As, 1) batka, kispénz; 2) font, mérték.
Ascendentes, nemzők, *descendentes*, nemzettek.
Ascendere, fölmenni; *ascendens*, fölmenő.
Ascensio domini, urmennybemenetel, vagy is áldozócsötörtök.
Ascesis, erényzés, erénykedés, erénygyakorlás (*ut actio*); (*ut disciplina*) erényzettan, erénykedettan, erényszertan.
Asceta, erényző, erénykedő, erényszerző, erényszerkedő, erkölcsgyakorló, szerzetes.
Asceтas, önlétüség, önállóság.
Asceterium, erényzetlak, erényiskola, erényde, erényszerház, monostor, kolostor, zárda, barlang, vadony, ha a' sz. remetékről használtatik.
Asceticus, erényzeti, erénykedeti, erénygyakorlati, szerzeti, kolostori.
Ascodrogitae, vel *ascitae*, — hordó

Digitized by Google

körző eretnekek, kik azt tartották, hogy ők az üdvirati uj hordók, 's azért egy hordót uj borral megtöltve szoktak körültánczolni, honnan hordókörzőknek hivattak.

Ascopera, bőrveder, bőrcsobánk, bőrkupak.

Asella, s. Virgo; Sz. Azella szüzDec.6án.

Asmodeus, l. *Abaddon*.

Asomatia, testetlenség, érzéketlenség.

Asomatos, testetlen, érzéketlen.

Asotia, bujaság, fajtalanság.

Aspaticum, *salutatorium*; *sacristia*, sekrestye, öltözőhely, öltözde, l. *sacristia*.

Asper, zordon, darabos, durva, gyalulatlan.

Aspergere, szentelt vizzel meghinteni, hintvényezni.

Aspergillum, *aspersorium*, hintvény, szenteltvizhintő, hintőke.

Asperitas, zordonság, durvaság, darabosság, gyalulatlanság.

Asphaltites, (mare) holt tenger, sóstenger.

Asphyxia, színhalál, tetszhalál.

Aspirare, vágyni, vágyódni, vágyakodni valami után.

Aspiratio, vágyás, vágyódás, vágyakodás.

Assasinium, bérgyilkosság, orgyilkosság.

Assasinus, bérgyilkos, orgyilkos.

Assecla, párthiv, ügytárs, felekezettárs, követőtárs.

Assecurare, 1) biztositani, bátorságositani, bátorositani; 2) bizonyositani, bizonyitani; 3) kármentesiteni.

Assecuratio, 1) biztosítás, bátorságosítás, bátorositás; 2) bizonyositás, bizonyítás (*ut actio*); biztositmány (*ut res*); 3) kármentesités; *assecutoriae litterae*, biztositó levél, vagy biztositvány; kármentő levél, kármentvény.

Assentare, bevenni, befogadni, beavatni, bemutatni.

Assentatio, 1) bevevés, befogadás, beavatás, bemutatás 2) *in sensu morali* csuszás, mászás, alávaló hizelgés.

Asserere, állitani; *assertum*, állitmány, tétel; *assertio*, állitás.

Assessor consistorialis, szentszéki ülnök, közbiró; *assessor*, táblabiró.

Asseverare, erősitni, vitatni.

Asseverantia, **Asseveratio**, } erősités, vitatás.

Assignare, kirendelni, megrendelni; *causam*, okát adni, utalványozni.

Assignatio, kirendelés, megrendelés, utalványozás.

Assignatoriae, utalvány.

Assimilatio, hasonitás,

Assisius, (*in corpore juris canonici*) *beneficiatus*, javadalmas, javadalmazott.

Assistens, segéd, mellettes.

Assistentia, 1) segély, segedelmeskedés; 2) oltalom, pártfogás, segedelem; 3) szertartóskodás.

Assistere, 1) segiteni, segedelmeskedni; 2) oltalmazni, pártfogolni, védleni; 3) szertartóskodni.

Associare, összetársitni, összeszőni, *active*; *associari*, *intransitive*, összetársúlni, összeszövetkezni, összeszövődni.

Associatio *activa*, összetársitás, összeszövés; *passiva*, összetársittatás, összeszövetés; *intransitiva*, összetársúlás, összeszövődés, összeszövetkezés; *in abstracto*, társúlat, szövetkezet; *idearum*, eszmetársúlat, eszmeszövetkezet, eszmekapcsolat.

Assumere, fölvenni, bevenni, elfogadni.

Assumptio b. m. virginis, a' b. sz. anyának mennybemenetele, vagy is nagy boldogasszony' napja Aug. 15-én.

Assumtus, fölvett, bevett, felfogadott, befogadott.

Astati, állhatlanok, kik a' IXik században a' Manichaeismust ujra fölmelegitették.

Asteriscus, csillagjegy, a' szentirás' régi kéziratiban.

Astraea, igazság' istennője.

Astrologia, csillagjóslat.

Astrologus, csillagjósló; — *astromantia*, csillagjóslat.

Astronomia, csillagászat, csillagbuvárlat.

Astronomus, csillagász, csillagbuvár.

Astutia, ravaszság, álnokság.

Astutus, ravasz, álnok.

Asylum, menöde, menedékhely, menhely; *jus asyli*, menödejog.

Atavia, ük — vagy déd-nagyatya.

Atavunculus, dédős nagybátya anyáról.

Digitized by Google

Atavus, ük-vagy déd-nagyatnya.

Atelia, czélatlanság, czélhiány.

Athanasius s. eppus. et conf. sz. Áthanáz püspök, és hitvalló, Maj. 2án.

Atheismus, istentagadás; *atheismus scepticus*, istenkétesitès; *atheismus moralis, seu practicus*, vallástalanság, semmihitűség.

Athenogeron, aggtanuló, aggtanitvány.

Athesis, állhatlanság, ingatagság, hivtelenség.

Atheus, istentagadó; *atheista theoreticus*, istentagadó; *practicus*, vallástalan, semmihitű;

Athleta, hős, küzdnök, küzdő; — *athleta religionis*, hithős, hitküzdő.

Atnepos, őskis-unoka, (fi).

Atneptis, őskis-unoka, (leány).

Atomista, poranyzó.

Atomisticismus, poranyosság, poranyzatosság, poranykodás.

Atomisticus, poranyi, poranyos, poranyzati, poranyzatos.

Atomus, porany.

Atramentum, tinta, irómáz.

Atriarius, pitvarőr, csarnokőr.

Atrium ecclesiae, egyház' pitvara, templom' csarnoka.

Atrocitas, iszonyúság, kegyetlenség.

Atrox, iszonyú, kegyetlen.

Attamen, szenny, szeplő, mocsok; így sz. Vincze' életében olvassuk: *omni vitiorum attamine mansit incontaminatus.*

Attaminare, sz. Ambrus, és másoknál: izlelni, kóstolni (franczia: *entamer*).

Attemperare, aliquid, hozzámérsékelni, hozzáilleszteni, hozzásimitani, hozzászabni; *attemperare se*, hozzáilleszkedni, hozzásimulni, hozzászabódni.

Attendere, figyelni, figyelmezni, vigyázni; *attendendi facultas*, figyelőtehetség.

Attentare, megkisérteni, merényleni, merészleni, merénykedni.

Attentatio, megkisértés, merészlés, merénylés, merészkedés.

Attentatum, kisérlet, merészlet, merénylet, merény.

Attentio, figyelés, figyelmezés, vigyázás (*ut actio*); figyelet, figyelem, vigyázat, figyelmesség (*ut res*); *attentio interna*, lélekéberség; *externa*, testéberség; *superficialis*, felületes figyelem; *spiritualis*, lelkiéberség, lelkiébredtség, lélekfigyelem; *litteralis*, tudalmas figyelem; *actualis*, jelenható; *virtualis*, átható; *habitualis*, szokásszerű, gyakorlati figyelem.

Attentus, figyelő, figyelmező, figyelmes, vigyázatos, vigyázó.

Attenuare, megvékonyitni, meggyengitni, erőtlenitni, fogyatni.

Atterere, elkoptatni, megvásitni, megrontani; *atteri intransitive*, elkopni, megkopni, megromlani, megvásni.

Attestari, l. **adtestari.**

Attingere, érinteni, illetni, tárgyazni.

Attitulare, beczimezni, bevenni, besorozni, beavatni.

Attractio, (*activa*) vonás, vonzás; (*reflexiva*) vonódás; (*passiva*) vonatás.

Attractus, vont; *in litem attractus*, perbevont, alperes.

Attrahere, felhuzni, felvonni, bevonni, vonzani.

Attrectare, illetni, tapintni, tapogatni, hozzányulni, megnyulni.

Attrectatio, illetés, tapintás, tapogatás, megnyulás.

Attributum, l. *adtributum.*

Aucarius, hitszegő, eskütörő, ludas, *ab auca*, lúd.

Auctio, 1) nagyobbitás; 2) toldalag, zálogpótlék, zálogtoldalék; 3) árverés. — *Auctionales*, toldalaglevél.

Auctor, szerző, kezdő, alkotó; (Auctorſchaft), szerzőség *auctore judice*, biróilag.

Auctoritas, tekintet, tekintély; 2) *auctoritas testium*, hitelesség; 3) *auctoritas seu jurisdictio*, hatóság; *publica vel privata*, nyilvános vagy közhatóság, vagy magánhatóság; *auctoritas divina* vel *humana*, isteni vagy emberi tekintély.

Audacia, bátorság, merészség, vérszem, vérszemesség; (*ausus*, merény, merészlet) (*ut res*); bátorkodás, merészkedés, merészlés (*ut actio*).

Audax, bátor, merész; vérszemű; *temerarius* vakmerősködő, vakmerő; *temeritas*; vakmerény *ut res*; vakmerősködés, vakmerénykedés, (*ut actio*).

Digitized by Google

Audere, bátorkodni, merénykedni, merészkedni, merészleni, merni, merényleni.

Audiani, *Audius* tévfőnöktől nevezett tévelygők, — kik másként *antropomorphita* név alatt jönnek, l. e.

Audientia, (*ut actio*) meghallgatás, előbocsátás, kihallgatás; (*ut res*) hallgatmány, előbocsátmány; *dies audientiae*, hallgatmányi, előbocsátmányi, vagy kihallgatási nap.

Audientes, üdvirat' hallgatói, — hitelemzők, kik még megkeresztelve nem valának, 's azért az uráldozatban részt nem vehettek, de igen is, a' mise közt tartott egyházi beszéden jelenlehettek. — Illyen fegy alatt állottak a' nyilvános büntörők is, l. *Poenitentes*.

Audifax, s. mart. sz. Audifax vértanú Jan. 19én.

Auditor, 1) hallgató, tanítvány; 2) ügyhallgató; — *auditor generalis causarum*, egyházi főügyhallgató, vagy egyházi közügyhallgató; *auditores rotae Romanae*, a' romai kerékszék' ügyhallgatói, vagy tanácsosai; *auditor camerae apostolicae*, az apostoli kamra' ügyhallgatója, vagy főtanácsosa.

Auditoriatus, ügyhallgatóság.

Auditorium 1) *locus*, halloda, halló terem; 2) *personatus*, hallgatóság.

Auditus 1) *sensus*, hallás; 2) *modalitas in teste*, hallomás.

Augere, öregbíteni, szaporítani, gyarapítani, növeszteni, növelni.

Augmentum, (*ut actio transitiva*) öregbítés, szaporítás, növelés; (*ut actio intransitiva*) öregbedés, szaporodás, növekedés; (*ut res*) növekedmény, szaporodmány.

Augur, madárjósló.

Augurari, madárból jósolni.

Augurium, (*ut res*) madárjóslat; (*ut actio*) madárjóslás.

Augustana confessio, ágostai vallás.

Augustiniani, 1) (*monachi canonici regulares*) ágostonrendű kanonokok, kiket IVik Sándor pápa 1256ban erősített meg; 2) *Augustiniani eremitae discalceati*, ágostonremeték; 3) *Augustinianae* (*moniales*) ágostonapáczák.

Augustinus s. eppus. et conf. szent Ágoston püspök és hitvalló Aug. 28án.

Augustus, l. *mensis*; *augustus*, fölséges; *augustissime imperator!* fölséges császár!

Aula, udvar; *pontificia*, pápai; *episcopalis*, püspöki udvar; *aulae familiaris*, udvarnok; *aulae praefectus*, udvarmester.

Aurabus, s. mart. sz. Aranyodi vértanú Jun. 16án.

Auranae prior, oránai perjel.

Aurelia s. mart. sz. Aranka vértanú Dec. 2án.

Aurelius s. mart. sz. Aurel vértanú Dec. 1én.

Aureola, fejsugár.

Aurora, hajnal; *borealis*, éjszakfény.

Ausus, merés, merészkedés, merészlés (*ut actio*); merény, merénylet (*ut actus*).

Autarchia, önfékezés, önuralkodás.

Autarkia, önmegelégedés.

Authentia, 1) hitelesség; 2) *libri*, czimszerűség, hiteles eredetűség, igazcziműség, őszinüség, valókoruság, igaz eredetűség; *respectu auctoris*, a' szerzőre nézve; *respectu aetatis*, a' korra nézve czimszerű.

Authenticare, hitelesíteni (*verificare*, igazlani).

Authenticatio, hitelesítés (*verificatio*, igazlás.)

Authenticatus, hitelesített; (*verificatus*, igazlott).

Authenticitas, 1) hitelesség. 2) hiteles eredetűség l. *authentia*.

Authenticus, 1) hiteles; 2) czimszerű, valóczimű, valókoru, igazkoru, igaznevű, igazczimű; őszinű (*genuinus*) *apocryphus*, álczimű, álkorú, álnevű.

Autheani, istenmagányosítók, Luther' iskolájának felekezete, kik egyedül az atya istent fogadván el, a' fiu és sz. lélekről mit sem akarnak tudni.

Autocephali, önfőnöközők, önfőnökösítők.

Autocephalia, önfőnökzés, önfőnökösítés, önfönöklés (*ut actio*); önfőnökzet, önfőnöklet (*ut res*).

Autochiria, öngyilkosság (*ut res*); öngyilkolás, önölés (*ut actio*).

Autocrata, kényur, kényhatalmú.

Digitized by Google

Autocratia, kényuralom, kényhatalom.
Auto de fe, ünnepélyes itélethozás a' hitnyomozásban l. *Inquisitio.*
Autodidactos, öntanító, öntanozó.
Autodoxia, kényhitűség; (*orthodoxia* öshitűség; *heterodoxia*, máshitűség.
Autodoxus, kényhitű.
Autoenergia, önerélyüség.
Autographum, önkézirat, saját kézirat, l. *Archetypon.*
Autognosia, (*ut actio*) önismerés; (*ut res*) önismeret.
Automachia, önharcz, magánharcz.
Autonomia, önhatóság.
Autopathia, önszenvűség.
Autopragia, öngyakorlás (*ut actio*); öngyakorlat (*ut res*).
Autotelia, önczélúság.
Autotheismus, önistenlés, önistenités (*ut actio*); önistenlet (*ut res*.
Autotheista, önistenlő, önistenitő.
Auxesis, nagyitás.
Auxiliari, segíteni, segélni.
Auxiliatio, segítés, segélés.
Auxiliator, segéd, segitő, segélő.
Auxilium, segély, segitség, segedelem.
Avaritia, fösvénység.
Avarus, fösvény; *avaritiam exercens*, fösvénykedő; *avaritiae exercitium*, fösvénykedés.
Ave maria, angyali idvezlet, l. *salutatio angelica.*
Aversari, undorodni, utálni, irtózni.
Aversatio, undorodás, utálás, irtózás.
Aversio, undor, utálat, undoklat; 2) általány, *aversionalis*, általányos, p. o. munka; *aversionaliter*; általában, általányosan.
Avia, nagyanya.
Avisamentum, vel *avisoriae*, utasitvány, vagy utasitó levél.
Avisare, utasítani.
Avisatio, utasítás.
Aviticitas, ősiség.
Aviticus, ősi.
Avitus ős, *avita haereditas*, ősörköség.
Avunculus, nagybátya; *magnus*, ősbátya.
Avus, nagyapa, nagyatya; *paternus*, apúl; *maternus*, anyúl.
Axioma, alapmondat, alapigazság, talpigazság, alaptétel.
Axiopistia ll. ss. a' sz. irás' hitelessége.
Azyma, et azymus, kovásztalan kenyér, ostya.
Azymitae, kovásztalanosok, így nevezik a' görögök a' romai szertartású kereszténveket, mert azok kovászos, ezek pedig kovásztalan kenyeret használnak az uráldozatban.

B.

Baal, 1) heberszó; am. ur; 2) bálvány.
Baburrus, esztelen, buta, botor, bacza.
Bacapulus, sz. mihály' lova, mellyen a' holtakat kitakarítják.
Bacca, bogyó, bolyó; *baccula*, bogyóka, bolyóka.
Baccalaureus, babéros, (*subdoctor*) fél tanár; *magister*, mestertanár; *licentiatus*, szabadtanár; *doctor*, tanár.
Bacchanalia, fársángi napok.
Bacchus s. mart. sz. Bakacs vértanú. Oct. 7én.
Bactroperatae, zsákbotosak, így hivtak némi bölcselőket sz. Jeromos' idejében.
Baculari, botfegyveritők, — a' visszakeresztelők sarjadéka, kik a' XVik században boton kivől mást fegyverül használni tilosnak vélték.
Baculatius, (*bidellus*) egyházhajdu, igy nevezték hajdan, mert bottal járt.
Baculus episcopalis, (*Cabuta, pedum, pastorale, gambuca*) kampó, pásztorbot, püspökpálcza, diszpálcza (Krumstabe).
Baguade, Eusebius és Jeromosnál *Bacauda*, lázitó, pártütő.
Baja, pálmaág; *baiphoron* pálma, vagy virágvasárnap.
Bajana controversia, Bájus tanár' hitvitázata.
Bajulus, terhvivő, terehhordó.
Balbus, selypegő, selypitő, selyp.
Balbuties, selypegés, selypítés.

Digitized by Google

Baldachiniferi, mennyezetvivők.
Baldachinum, (*Conopaeum*, *umbella*) mennyezet, urernyő.
Balista, gépparittya, sujtómű.
Balsameleon, balzamolaj, balzamzsir.
Balsamum, balzam.
Balthasar, Boldizsár.
Bambacium, pamut, fagyapot.
Banderasius, zászlóvivő, zászlótartó.
Banderium, zászlóal, banda.
Bandum, vel *banerium*, zászló.
Bannire, kiközönitni, nyilván számüzni, kiküszöbölni.
Bannum, vel *bannus*, 1) kihirdetés, köznyilvánitás; 2) kiközönités, számüzés, kiküszöbölés; 3) *bannum nuptiale*, háromszori kihirdetés.
Banus, bán; *banatus*, bánság.
Baptisans, vel *baptista*, keresztelő.
Baptisare, keresztelni.
Baptisatio, keresztelés.
Baptisatus, keresztelt.
Baptismales, keresztlevél, keresztelvény.
Baptismus, keresztség; *fluminis*, vizkeresztség, szentmosdatás; *flaminis*, vágykeresztség; *sanguinis*, vérkeresztség, *per affusionem*, leöntési keresztség; *per immersionem*, vizbemerítési, *per aspersionem*, hintési keresztség.
Baptisterium, keresztelő kút; 2) keresztelő csarnok.
Barathrum, 1) feneketlenség; 2) telhetetlenség.
Barba, szakál.
Barbara s. virgo, et martyr, szent Borbála szüz és vértanú, Dec. 4én.
Barbaries, bárdolatlanság, miveletlenség, durvaság, gyalulatlanság.
Barbaricus, 1) bárdolatlan, durva, miveletlen; 2) nyelvhibás, nyelvszeplősitő, nyelvszenyező, *barbaricus loquendi modus*, nyelvhibás szólam.
Barbarismus, nyelvhiba nyelvszeplő, nyelvszeny.
Bardesanitae, Bardesanes, tévfőnök' követői a' IIik században.
Bardus, bárdolatlan, miveletlen, otromba.
Barillus, *Barilus*, *Barile*, bucska, borhordócska, millyen az apátok' feláldatásakor szokott használtatni.
Barnabas s. apostolus, sz. Barnabás apostal Jun. 11én.
Barnabitae, (*clerici regulares Congregationis E. Pauli*) Barnabás szerzetesek, kiket mint sz. Pál — szabatú papokat VIIik Kelemen pápa 1533ban erősitett meg. — Barnabás' szerzetesinek neveztetnek a' milanói templomtól, melly sz. Barnabás' tiszteletére szenteltetett, és e' szerzetnek 1545ben adatott által.
Baro, 1) Tertulliánnál és Ciceronál: botor, oktondi, otromba; 2) főur, zászlós; *baro regni*, ország' zászlósa.
Barometrum, légmérő.
Barsanuphitae vel *Barsaniani*, Barsanuph egyiptomi baráttól nevezvék, a' főnöktelenek' sarjadéka.
Bartholomaeus s. aplus., szent Bertalan apostal Aug. 24én — *Bartholomaei nox*, vérlakodalom, vérmenyekző, Bertalani estély.
Bartholomitae, Bertalanosdiak, szabatos papi társulat, mellyet 1040ben Holzauter Bertalan alapitott, és XIik Incze pápa 1680ban megerősitett.
Baseologia, alapzattan.
Basiare, csókolni, csókolgatni, csókolódzni.
Basiatio, csokolás, csókolgatás, csókolódás, csókolódzás.
Basiator, csókoló, csókolgató, csókolódzó.
Basiliae, Tertulliánnál: királyok' könyve az ó szövegben.
Basiliani, Vazulszerzetesek, vazulrendüek:
Basilica, 1) királylak; 2) főegyház, nagytemplom, fényes templom, díszegyház, székesegyház.
Basilicanus, egyházőr, templomőr.
Basilicaris, templomi.
Basilides s. sz. Vazilid Jun. 12én.
Basilidiani, Jezusszenvedhetlenitők, Basilides tévfőnök párthivei.
Basiliscus, orkigyó.
Basium, csók.
Basilissa s. mart., sz. Vazulka vértanú Ján. 9én.
Basilius s. m. eppus. conf. — nagy Vazul, püspök és hitvalló, Jun. 14én.
Basis, talp, alap, fenék.
Bastagia, vel *Bastagma* terh; *Bastagiarius*, terhhordó, vagy terhhordató.
Bastarius, a' romai udvarban gyertyaügyelő.
Bastellus, harangnyelv, harangsziv.

Digitized by Google

Basterna, Turoni sz. Gergelynél, talyiga, targoncza.

Battologia, szófecsérlés, szószaporítás (*ut actio*); szófecsérlet, szószaporaság, bőbeszéd, üresbeszéd, üreshang, szóhalmaz (*ut res*).

Battologus, szófecsérlő, szószaporító, szájhős.

Bavara, apáczafátyol, állkötő.

Bavarum latum (*mucetum*) vállpalást.

Baucus, et *bauca*, kézmosda.

Bazilius s. mart. sz. Bázel vértanú Mart. 22én.

Bealitas, sz. Ágostonnál: *beatitudo*, boldogság.

Beatificare, üdvíteni, boldogítani, dicsőíteni, üdvesíteni; *beatificari*; (*intransitive*) üdvezülni.

Beatificatio, üdvítés, boldogítás (*activa*); üdveztetés, (dicsőittetés) (*passiva*).

Beatificatus, üdvített, boldogított, dicsőült; *beatificus*, boldogságos, boldogító — *beatifica visio*, boldogságos látvány — örök élet, Istennek szinről szinre látása.

Beatissimus papa, (*sanctissimus papa*) szentséges pápa; *sua beatitas* (*sua sanctitas*) ő szentsége; *beatitas vestra*, szentséged.

Beatitas, boldogság.

Beatitudo, boldogság.

Beatus, boldog, boldogságos.

Beatrix, **s. virgo.** sz. Beatrix szűz Jul. 29én.

Beda s. conf. sz. Béda hitvalló Maj' 21én.

Beda s. venerabilis, tiszteletes sz. Béda, Maj. 27én.

Bedellus, *universitatis*, egyetemi futár; *facultatis*, karfutár.

Beghardi, *Beguardi*, *Begini*, *Beguttae*, (*fratres et sorores liberi spiritus*) ezen eretnekek 1294ben keletkeztek, és szabad szellemű tévtanjok utóbb is mások által többször fölmelegittetett; nevöket honnan vették? ma már nehez meghatározni, mert első szerzőjök olivi Péter János volt.

Begina, *Baguina* (*in corpore juris can. et alibi saepius*), apácza.

Beginagium, *Beguinagium*, 1) apáczalak; 2) apáczaság.

Belial, pokolfő, pokolfejdelem, embernem' rontója, főördög.

Bellare, hadakozni, hadat viselni, harczolni.

Bellator, hadakozó, hadviselő, harczoló, bajnok.

Bellatrix, hadviselőné, bajnoknő, harczno, hadhölgy.

Belle, szépen, jelesen, finomúl, módosan, delien, csinosan.

Belletrista, szépművész.

Belletristica, szépművészet.

Bellicosus, hadakozó, hadviselő, hadkedvelő.

Bellicus, hadi, harczi.

Bellua, fene, vad, barom.

Bellum, had; *pugna*, harcz; *proelium*, csata.

Bellus, szép, csinos, deli, finom.

Belomantia, nyilazás, sorsvetés, nyilvetés, nyilalás (*ut actio*); nyilazat, *nyilvete*, nyilalom (*ut res*).

Bema, püspökszék, szentszék, l. *Faldistorium* és *Consistorium*.

Benedicamus domino, háladozzunk az urnak, véghálaserkentés a' szent misében, és zsolosmai órákban.

Benedicere, 1) *enunciative*, Istent dicsérni, Istennek háladozni. 2) *optative*, megáldani, áldásozni, áldást adni, hozni, osztani, megszentelni; 3) *mandative*, megáldatni, szenteltetni.

Benedicite, lángzsoltár, mellyet a' három férfiú a' lángok közt isten dicsőitésére énekelt. 2) asztali áldás, mellyet ebéd, és vacsora előtt szoktunk imádkozni.

Benedictio, (*activa*) áldás, megáldás, megszentelés; (*passiva*) áldatás, megáldatás; *simplex*, egyszerű; *solennis*, ünnepélyes; *sacerdotalis*, papi; *episcopalis*, püspöki; *papalis*, pápai; *benedictio abbatum*, apátfeláldás, apátfeláldatás; *sponsorum*, házasulók' megáldása, megáldatása; *templorum*, egyházfeláldatás, *coemeteriorum*, temetőfeláldatás; *candelarum*, gyertyaszentelés; *frugum*, gabonaszentelés; *fontis baptismalis*, keresztkútszentelés; *aquae*, vízszentelés; *ignis*, tűzszentelés. 'stb.

Benedictinae, Bene-apáczák.

Benedictini, Benedekrendűek, Beniek; *benedictinorum ordo*, sz. Bene' szerzete.

Benedictionale, áldáskönyv.

Digitized by Google

Benedictus s. abbas, sz. Benedek, sz. Bene apát; (*Beni*) Bencze, Mart. 21én.
Benefactor, jótévő.
Beneficentia, jótékonyság.
Beneficiare, javadalmazni.
Beneficiatus, javadalmas, javadalmazott.
Beneficium, 1) javadalom; *saeculare*, paprendű; *regulare*, szerzetrendű javadalom; *curatum*, pásztori, lelkészi; *non curatum*, lelkészetlen, pásztortalan javadalom; *simplex*, egyszerű; *duplex* kettős; *electivum*, választékos; *patronale* gyámuras, gyámos; *collativum* (*liberae collationis*), szabadékos javadalom; *primarum precum*, eléfolyamodványi javadalom; *compatibile*, összeférő, *incompatibile*, összeférhetlen javadalom. *Beneficii amisio*, javadalom' elvesztése; *dismembratio*, javadalom' eltagolása; fundatio, javadalom' alapitása; *incorporatio*, javadalom' betestesitése; *innovatio*, javadalom' változtatása; *retentio*, javadalom' fentartása; *permutatio*, javadalom' elcserélése; *suppressio*, javadalom' eltörlése; *unio*, javadalom' egyesitése; *incapax*, javadalomra képesitlen; *beneficium vacans*, üres, megürült javadalom. 2) *Beneficium* jótétemény; 3) jövedelem, haszonvétel.
Beneficus, jótékony.
Benemeritum, érdem.
Benemeritus, érdemteljes.
Beneplacentia, tetszés, kedvlelés.
Beneplacitum, tetszemény, kedvlelet; *beneplacitum apostolicum*, pápai tetszvény, pápai helybenhagyás;
Benevolentia, jóakaróság.
Benevolisare, foglálni, fartatni, vallatni, foglárkodni.
Benevolisatio, foglálás, fartatás, foglárkodás, vallatás.
Benevolisator, foglár, fartató, vallató.
Benevolus, jóakaró.
Benjaminus s. mart., sz. Benjamin vértanú, Mart. 31én.
Benignare, kegyelni, szelidíteni, jobbitani kegyelés által.
Benignitas, kegyelmesség, kegyesség.
Benignus, kegyelmes; (*gratiosus*) kegyes.
Bephotranus, kisdedóvó, jobban: *brephotranus*.
Berardus s. mart., sz. Berárd vértanú, Jan. 16án.
Berlingacium, kövércsötörtök, zabáló csötörtök, (közszó).
Bernardinae, Bernátapáczák.
Bernardini, Bernátrendüek, l. *Cistercienses*.
Bernardinus s. senensis conf., sz. Bernardin hitvalló, Maj. 20án.
Bernardus s. abbas mellifluus, sz. Bernát mézesszáju apát, Aug. 20án.
Bestia, fenevad; *bellua*, vadállat.
Bestialitas, baromiság, baromközösülés.
Betlehemitae, (*stelliferi*) csillagos barátok, kik a' keleti bölcseket vezérlő csudálatos csillag' emlékezetére ötcsudarú vörös csillagot viseltek csuhájokon.
Biarchus, *biarcha*, asztalnok; *biarchia*, asztalnokság.
Bibiana s. virg. et mart., szűz, sz. Bibiska vértanú.
Biblia, szentirás; (*sacer textus*) szent szöveg; *novi et veteris foederis*, ó és új szentirás; *biblia polyglotta*, többnyelvű szentirás.
Biblicus, szentirási, szentszövegi, szentirati; *biblicum studium*, szentirástan, tanúlmány, tudomány.
Bibliographia, könyvismeret (*ut res*), könyvismertetés (*ut actio*).
Bibliographus, könyvismertető (*relate ad alios*), könyvismerő (*relate ad se*).
Bibliomachus, szentirás-ostromló, irásferditő, irástámadó.
Bibliomania, könyvdüh.
Bibliophilia, könyvkedvelés (*ut actio*), könyvkedvelet (*ut res*).
Bibliophilus, könyvkedvelő.
Bibliotheca, könyvtár.
Bibliothecarius, könyvtárőr, könyvtárnok.
Bicornis, kétszarvú.
Biduanus, kétnapi, kétnapos.
Biduum, kétnap.
Biennis, kétévű, kétesztendős.
Biennium, kétév, kétesztendő.
Bifaciatae, l. *missa*.
Bifrons, kéthomlokú, kétarczú.
Biga, talyiga.
Bigamia, kétnejűség; *biandria*, kétférjűség.
Bigamus, kétnejű; *biandra*, kétférjű.

Digitized by Google

Biglossus, kétnyelvű.
Bigott, szenteskedő, imáncsi.
Bigotteria, szenteskedés, imáncsiság.
Bilanx, egyensuly, mérleg.
Bilateralis, kétoldalú.
Bilinguis, kétnyelvű, hazug.
Bimatus, kétévűség, kétévesség, kétesztendősség.
Binembris, kéttagú, kéttagos.
Bimestris, kéthónapos, kéthavi, kéthavas.
Biographia, (*ut actio*) életirás; (*ut res*) életirat.
Biographus, életiró.
Biologia, élettan, élettudomány.
Biothanatus, Tertulliánnál: erőszakos halál.
Biotomia, életszaktan.
Bipartitus, kétrészű, kettéosztott.
Bipes, kétlábú.
Biretum, vel, *birretum*, l. *quadratum*.
Birgita s. vidua, sz. Birgita özvegy, Oct. 8án.
Birotum, gyászkocsi.
Bisacramentarii, kétkegyszeresek, kik t. i. csak két szentséget, keresztséget, és uráldozatot hisznek.
Bissextus, vel *bissextilis annus*, szökőév, szökőesztendő.
Bivium, kétes út, kettős út, kereszt út.
Blaesus, selyp, selypegő.
Blandiloquentia, nyájasnyelvűség, kecsnyelvűség, nyájas beszéd.
Blandiloquus, nyájasnyelvű, kecsnyelvű, nyájasszóló, ékesszóló.
Blandiri, nyájalogni, enyelegni, hizelegni, nyájaskodni; *blandiri sibi*, kecsegtetni magát.
Blandus, nyájas, kecses, kellemes, enyelgő, hizelgő.
Blas, esztelen; honnan *blaterare*, esztelenül fecsegni, csacsogni, petyegni.
Blasius s. eppus. et mart., sz. Balázs püspök és vértanú, Febr. 3án.
Blasphemare, káromlani, szitkozni, káromkodni, szitkozódni, szitkolni, szidalmazni.
Blasphematio, káromlás, szitoklás, káromkodás, szitkozódás.
Blasphemia, káromlat, szitok, szitoklat, szitkalom.
Blasphemus, káromló, szitokló, káromkodó, szitkozódó.
Blateratio, csacsogás, fecsegés, petyegés.
Blatta, moly.
Bogardi, harmadosztályú cserbarátok, sz. Ferencz' szerzetének világi társai, harmadrendűek l. *tertiarii*.
Bohemi fratres, csehtársok, tudatlan, többnyire kézmivesekből gyülekezett tévelygők, kik utóbb Luther', Calvin', és Zwingl' felekezetével összeelegyedtek.
Boletta, nyugta, árújegy.
Bolus, falat, darab, adag.
Bona, javak, jószág; vagyon; *avita*, vel *avitica*, ősi javak; *beneficialia*, javadalmi, javak; *caduca*, magvaszakadt, mulandó, veszendő javak; *adventitia*, szerzett, gyött javak; *coelestia*, égi, mennyei javak; *corporalia*, testi jók; *dotalitia*, jegyjavak, hitbéri javak; *ecclesiastica*, egyházi javak; *feudalia*, hübéri javak; *fortunae*, szerencse javak; *fundationalia*, alapitványi javak; *fungibilia*, kelendő javak; *haereditaria*, örökült javak, örökségi javak; *immobilia*, ingatlan javak; *mobilia*, ingó javak; *materna*, anyai javak; *necessaria*, szükséges javak; *non fungibilia*, keletlen javak; *patrimonialia*, családi javak; *acquisita*, keresett, keresményi javak; *politico-fundationalia*, közalapitványi javak; *profectitia*, járulékjavak, jövedelmi javak; *pupillaria*, árva jószági; *status*, álladalmi javak; *superflua*, fölösleges javak; *temporalia*, ideigleni javak; *terrestria*, földi javak; *virtualia*, várandó, átható javak.
Bona fides, jólelkűség; *bonae fidei possessor*, jólelkű birtokos; *bona fide possidere*, jó lélekkel birni.
Bonaventura s. card. conf., sz. Bonaventura bibornok, 's hitvalló, Jan. 15én.
Bonifacius s. eppus. conf., sz. Bonifácz püspök 's vértanú, Maj. 14én.
Bonificare, 1) *meliorare*, javitni; 2) *indemnisare*, kártalanitani, kárpótlani.
Bonificatio, 1) javitás; 3) kárpótlás, kártalanitás.
Bonificativum, 1) javiték; 2) kárpótlék.

Digitized by Google

Bonitas, jóság.

Bonitus s. eppus. conf., sz. Bonit püspök 's hitvalló Jun. 5én.

Bonum, jó; morale, erkölcsi jó; *summum*, legfőbbjó; *consummatum*, teljes jó; *finale*, végjó; *publicum* v. *commune*, közjó; 2) *bonum*, jószág, vagyon; *possessio*, birtok; *valor*, érték; *facultas*, tehetség; *bonum beneficiale*, javadalmi birtok, egyházi jószág; *bonum fundationale*, alapitványi jószág; *politico-fundationale*, közalapitványi jószág; *patrimoniale*, örökségi vagy ősi birtok, vagy jószág.

Borboritae, lustos tudákosok, kik sz. Ágoston' bizonyítása szerént ocsmány tetteik miatt neveztettek igyen.

Bos, ökör; *taurus*, bika; *vacca*, tehén; *bos tropice*, hatalmas.

Bota, topány, czipe, czipelő; *l. clementinae*, de statu mon. C. I.

Botanica, füvészet, növénytan.

Botanicus, füvész.

Botanomantia, füjóslás, füjóslat.

Brachialia, karmantyú, viaszos kesztyű, mellyet a' pápa nagy szombaton keresztelvén, azért használt, hogy díszöltözetét be ne mocskolná.

Brachigraphia, gyorsirás.

Brachigraphus, gyorsiró.

Brachium, 1) kar; 2) *brachium saeculare*, világi erő, világi hatalomkar, vagy karhatalom.

Brachmani, **brahmines**, braminok, induspapok.

Bracile, barátöv.

Bractea, lemez, pléh, bádog.

Brandeum, ereklye-lepel, ereklye-fátyol.

Brando, szövétnek, fáklya.

Brasa, vel *braza*, (franczia: *braise*, olasz: *braggie*) parázs, égőszén.

Braulius s. eppus., 18 Martii, sz. Baroly püspök.

Bravium, jutalom, pályadíj.

Braxator, serfőző.

Brephotrophium, kisdedház, tápház, kisdedóvóház, lelenczház.

Breve, rövidke, pápalevél.

Breve judicium, rövidszék, *brevis litis causa*, rövid perfolyamú ügy.

Breviarium, 1) zsolosmáskönyv; 2) zsolosma; *recitare breviarium*, zsolosmázni, *officium recitandi breviarii*, zsolosmázási kötelesség.

Breviculum, rövidjegyző könyv, mellybe a' változó ünnepek jegyeztettek, és mise után a' népnek kihirdettek. *Can. placiut de consecr. dist.* 3.

Brevigerulus, levélhordozó.

Brictius s. eppus., sz. Brikes püspök, Nov. 13án.

Brigada, dandár.

Brigadarius, dandáros, dandárnok, dandárnagy.

Brigida s. virgo, sz. Birgida szűz, Febr. 1őén.

Brigitta s. vidua, sz. Brigitta özvegy, Jul. 23án.

Brigittinae, Brigitta-apáczák.

Bromatologia, élettan, élettudomány.

Bruchus, cserebogár.

Bruma, tél.

Bruno s. fundator carth., sz. Bruno, a' karthauziak' alapitója, Oct. 6án.

Brutum, barom.

Brutus, oktalan, esztelen.

Bubalus, bivaly; *tropice*, hatalmas.

Bubulcus, béres; *senior*, öreg béres; *tyro*, ostoros.

Bucca, 1) pofa; *quidquid in buccam venit*, mi szájára jő; 2) falat, szelet; *bucca panis*, falat kenyér.

Buccella, 1) pofacs, pofácska; 2) falatka, szeletke.

Buccina, kürt, tárogató, trombita; *buccina argentea*, ezüst kürt.

Buccinator, kürtölő, ünnephirdető.

Bugia, kézgyertyatartó, melly mise alatt a' miséző püspöknek a' misekönyv mellé tartatik, hajdan azért, hogy az éjfélkor, és a' sirboltokban tartott uráldozatban olvasni lásson; ma a' régiség' emlékére.

Bugiarius, gyertyavivő.

Bugones, darázsok, dongók.

Bulla, bolla, ónpecsétü levél, *bulla aurea*, aranybolla; *bulla gratiosa*, kegyosztó bolla; *bulla justitiaria*, igazságkiszolgáltató bolla.

Bullare, bollát pecsételni.

Bullarium romanum, romai bollakönyv.

Bullatorium, bollapecsét, ónpecsét.

Bullire, bugyogni.

Burchardus s. eppus. herbipolitanus; sz. Burkhard herbipolitai püspök.

Digitized by Google

Burdo, vándorbot.
Burdonarii, vándorbotosak, így gunyolták az álbigai tévelygők a' kegyhelyekre bucsujárókat.
Bursa, pőröly, erszény; *bursarii*, pőrölyhordozók; *bursaticum*, pőrölyadomány, pőrölypénz.
Bustare (*Papias*: *funestare*, *sepelire*), temetni, eltakarni.
Busticetum (*rogus*), máglya.
Bustum, máglyázott test, hamvadék, testhamv; *pyra*, fahalmaz, mellyen a' testet megmágiyázták.
Butina, l. barillus, barile.
Butto, lámpaedény, mellyben az olaj áll; 2) putony.
Butyrum, zsiradék, p. o. vaj, olaj, zsír, 2) irósvaj.
Buxtula, pyxidula, szelencze, börbönczе.
Byssinus, biboros, bársonyos.
Byssus, bibor, bársony.

C.

Cabala, 1) ármány, ármánykodás; 2) a' hebereknél: álnokbölcselkedés, hagyomány, titkos fejtése a' sz. irásnak, irásferditès; Heltainál: kaczola, kaballa.
Cabalistica, álfejtegetéstan, irásferditéstan, titkos álnokságtan.
Cabinetum, terem; *Cabinetum naturalium*, terménytár, terménygyüjtemény; *Cabinetum regium*, királyi ügyterem; titkodalom (*secretariatus*).
Cabiscola, fődalnok, énekmester.
Cacabus, rézfazék; *olla*, cserépfazék.
Cacangelici, e' nevet Luther' követői vagy Hosiustól nyerték, vagy magok igényelték, mert többször dicsekvének, hogy a' rosz angyalokkal beszélgetnének, honnan rosz angyaltársoknak nevezvék.
Cachinnari, hahotázni, kaczogni, röhögni.
Cachinnatio, hahotázás, kaczogás, röhögés.
Cachinno, hahotázó, kaczogó, röhögő.
Cachinnus, hahota, kaczoga, röhöge.
Cacodaemon, roszszellem, vészszellem, gonoszlélek, ördög, dana, dene.
Cacodoxia, balvélemény (*ut res*), balvélekedés (*ut actio*).
Cacologia, ferdebeszéd, badarbeszéd.
Cacosomium, orbánczkórház, bélpokos gyógyház.
Cacosus (*leprosus*), orbánczos, bélpokos.
Cacumen, tető, hegy, csúcs, kúp, púp, orom; *cacumen montis*, hegy' orma.
Cadaver, holttest, tetem.
Cadentia, rím, rimezet, rimvers.
Cadere, esni, elesni, leesni; *anima cadere*, lélekben csüggedni, elcsüggedni; *cecidit sol*, lenyugodott a' nap; *non cadit in illum*, nem illeti öt, nem illik reá.
Cadesa (*scortum*), kéjhölgy, *Gen. 38, 15 quam cum vidisset, suspicatus est Cadesam.*
Cadivus, rosz, hibás testben, vétkes lélekben.
Cadmus (arabs *cadi*), bíró.
Caducarii, sz. Ágostonnál, vésznyavalyások.
Caducitas, 1) (*actio*) kihalás, magszakadás, (*defectus seminis*) családkimulás; 2) *res* magszakadék, családenyészet; 3) *haereditas caduca*, esendőség, hárulmány, hárulandóság.
Caducus, 1) mulandó, veszendő; 2) *caduca haereditas*, hárulmányi öröklés, esendőségi öröklet.
Caecilia s. virgo et mart., Szüz sz. Cziczelle Nov. 22én.
Caecitas, vakság; *mentis caecitas*, elmevakság.
Caecus, vak.
Caedes, öldöklés, gyilkolás; *clades*, csapás.
Caelebs, ferjtelen, nőtelen, rideg, (*puella*) hajadon.
Caelestis, mennyei, égi.
Caelibatus, ridegség, férjtelenség, nőtelenség, hajadonság.
Caelicola, églakós, mennylakós.
Caelum, menny, ég.

Digitized by Google

Caementum, márga, mészge.
Caeremonia, szertartás, l. *ritus*.
Caeremoniarius, szertartó, szernök, disznök.
Caeremoniarum magister, szermester, szertartási felügyelő.
Caeruleus, kék, égszinű.
Caesar, czár, császár.
Caesarius s. eppus., Sz. Czézár püspök Aug. 27én.
Caesaropapa, czárpápa; *caesaropapia*, czárpápaság, melly jelenleg oroszországban divik, 's mellyet a' hitujitók azon alaptalan elvnél fogva védtenek, mintha — *kié a' birodalom, azé volna a' vallás is*; holott a' vallásnak, és az ezt őrző egyháznak isteni eredete minden földi hatalomtól mentes önállósága egészen másra utal.
Caesitius, kékes, kékellő.
Caesius, kékszemű, égszemű.
Caespitare, habozni, tántorogni, eltántorodni.
Caespitatio, tántorgás, tántorodás, eltántorodás.
Cahilla, l. *casula*.
Cainani, seu *Cayni*, sive *Caínitae*, Kajántisztelők; tévelygők, kik a' második században mindazokat, kiket az ó szövegben roszaknak festetni olvasunk, de leginkább Kajánt rendkivül tisztelték.
Cajetanus s. theatinus, Thienai sz. Kajetán betegápoló szerzetesek' szerzője Aug. 7én.
Cajus s. papa, et mart., Sz. Kajos pápa és vértanú, April 22én.
Calamitas, sanyar, nyomor, viszontagság.
Calamitosus, sanyarú, nyomorú, viszontagságos.
Calamus, 1) nád; 2) toll, nádtoll; 3) cső, nádcső, mellyen által nagyobb ünnepeken a' pápa Krisztus' szent vérét magához veszi.
Calatrava, spanyol egyházi vitézrend alapittatott 1158ban.
Calcar, 1) sarkantyú; 2) ösztön, inger, biztatás; *calcar addere*, ösztönözni, biztatni, sarkantyuzni.
Calcare, tapodni, taposni.
Calcatura, nyomás, vetésváltéki, dülő; *plaga sub calcaturam cadens*, vetésváltéki dülő, nyomásdülő.
Calceus, saru, czipe, topány, lábtyú; *crepida*, bogáncz, papucs.
Calcitrare, rugni, rugdosni, rugdalódzni, rugaszkodni.
Calculare, számolni, számitani.
Calculatio, számolás, számitás.
Calculus, 1) számvetés, számitás; 2) számjegy; *bonum calculum accepit*, jó számjegyet nyert; *calculum ducere*, számjegyezni.
Calendae, hó' első napja; *pridie calendarum*, hó utósónap, hóvégnap; *prima calendas*, hómásodnap, 'stb.
Calendarii, Kalandorok, kik minden hó' első napján összegyülekeztek, lakomát tartottak, 's azon hóban tartandó ünnepeiket meghatározták a' kiosztandó alamizsnával együtt.
Calendarium, naptár; *Gregorianum*, Gergelyszerű naptár; *Julianum*, Gyulaszerű naptár.
Calescere, melegülni, hevülni; *calefacere*, melegitni, hevitni, befüteni.
Calibae, seu **calybae**, érczkeztyük.
Caliendrum, Tertulliánnál: nőlepel, nőfátyol.
Caligae, kalogya, térdnadrág, millyet a' püspökök akkor viselnek, midőn harizsnyában, és czipőben áldozárkodnak (*pontificant*).
Caligo, homály, sötétség, szürkület; *caligo mentis*, elmehomály; *caligo tenebrarum*, sötétség' homálya.
Calix, kehely, pohár; *calicem operire*, kehelyt befödni; *calicem detegere*, kehelyt lefödni; *calix benedictionis*, áldomás' kelyhe; *calicem consecrare*, kehelyt megszentelni; *calicem purificare*, kehelyt kiöbliteni; *calicem sumere*, úrvérét magához venni; *calix benedictus*, feláldott kehely; *calix consecratus*, fölszentelt kehely; *calix salutaris*, üdvös, üdvhozó kehely; *calix benedictionis*, áldás' kelyhe; 2) *calyx*, tok; *calix florus*, virag-tok.
Calixtini, kehelyzők, igy nevezték a' cseh tévelygőket, mert a' kehelyvételt minden kereszténre nézve elkerülhetlenül szükségesnek vitatták. L. *Hussitae*, *Orebitae*.
Calixtus s. papa et mart., Sz. Kallizt (*Callistus*) pápa és vértanú, Oct. 14én.

Digitized by Google

Calliditas, ravaszság, csalárság, csalfaság.
Callidus, ravasz, csalár, csalfa.
Calligraphia, szépiróság, szépirástan.
Calligraphus, szépiró, szépirás-tanító!
Callosus, edzetes, megkeményedett, vastagbőrű, vastagos, cserjes, fásult.
Callum, keménység vastagság, edzetesség, cserjesség, fásultság.
Calogerus, aggastyán, görög barát; *calogera*, görög apácza.
Calumnia, 1) rágalom, kisebbítés (*detractio*); 2) álvád, hamis vád; 3) perpatvar, patvar.
Calumniari, 1) rágalmazni, kisebbitni; 2) álnokul vádolni, hamisan vádlani; 3) perpatvarkodni, patvarkodni.
Calumniatio, 1) rágalmazás, kisebbítés; 2) hamis vádlás, álvádlás; 3) perpatvarkodás, patvarkodás.
Calumniator, 1) rágalmazó, kisebbítő; 2) hamis vád, álvádló; 3) perpatvarkodó.
Calvaria, a' müncheni kéziratban: kopaszlat, kopaszhegy, hol az emberi nem' megváltója megfeszittetett.
Calvinismus, Calvintan.
Calvinistae, calviniani, Calvin' párthivei.
Calvus, kopasz, csupasz, tar.
Calx, 1) mész; 2) sark; *talus*, csük, boka.
Calybita, kalibalakó, gunyhólakó.
Camaldulenses, maldulmezei barátok, Romualdrendüek, kiknek alapitójok Maldulmezején St. Romuald volt.
Camale, vállkendő, l. *amictus*.
Camaura, fülsüveg, fülsög; *Camaurum*, pápafőveg, tornyos főveg.
Cambiales, (*litterae*) cserelevél, cserélvény, váltólevél.
Cambiare, cserélni, váltani; *concambiare*, összecserélni, elváltani.
Cambium, 1) csere, jószágcsere, javadalomcsere; 2) váltó.
Cambuca, kampós bot, pásztori bot, püspökpálcza.
Camelaucium, camelaucum, camelaugum, camelausium (*birretum*), l. *quadratum*.
Camelus, teve; *dromedarius*, pupos teve, hátas teve.
Camera apostolica, apostoli kamra; *cardinalis camerae*, kamrai bibornok; *camera regia hungarico-aulica*, magyar királyi udvari kamara; *camera*, kincstár; *cameralista*, kincstári tiszt; *cameralis administratio*, kamrai igazgatás.
Camerarius, 1) kamarás, aranykulcsos; 2) komornok.
Camisardi, (franczia: *camisades*) Calvin' párthiveinek lázító sarjadéka 1688ban; e' szót a' *hierolexicon*: utonállóknak magyarázza.
Camisia, kámzsa; mások szerént *alba* l. ezt.
Campana, harang; *benedictio campanae*, harangfölszentelés.

Laudo Deum verum, plebem voco, congrego clerum.
Defunctos ploro, nimbum fugo, festaque honoro.
Zengem az égnek urát, 's népet, papot összegyüitek,
Holtat megsiratok, záport üzök, ünnepet üdlök.

Campana agonisantium, lélekharang.
Campanile, harangláb.
Campanula, csengettyü.
Campenses, mezőkalandozók, IVik. századi tévelygők, másként *montenses*, hegylakók, és *rupitarii*, kőszikla-mászóknak is hivatnak.
Campio, hős, harczfi, harczoló, vitéz, levente, dalia.
Campsor, pénzváltó.
Campsorialis, pénzváltói.
Campus, mező; *planities*, sik, sikság; *spatium*, tér; *spatiositas*, térség; *campus martius*, hadpiacz, csatatér.
Canalis, csatorna, vizágy, vizmeder.
Cancellare, kitörleni.
Cancellaria, 1) iróház, iróterem, iróhely, iroda, iroszoba; 2) főigazgatószék, felkormányszék; *cancellaria regia*, *hungarico-aulica*, kir. udvari magyar felkormányszék (kánczellária).
Cancellarius, 1) korlátnok, mert midőn hajdan a' népet meghallgatta, nehogy a' sokaság rátolakodnék, korlát által el volt a' tömegtől választva; 2) felkormánynok.
Cancellatio, kitörlés.
Cancelli, rostélyzat, rácsázat, korlát.
Cancellista, iró, irnok, iródiák.

Digitized by Google

CANCER, 1) rák; 2) égi rákjegy, rákcsillag.

CANDELA, gyertya; *festum candelarum*, gyertyaszentelő nap.

CANDELABRUM, gyertyatartó; *candelabrum aureum*, arany gyertyatartó; *candelabrum septiforme*, hétágú gyertyatartó.

CANDELAPTES, öltözdeör, l. *sacristanus*.

CANDIDARE, kijelelni.

CANDIDATIO, kijelelés, *active*; kijeleltetés, *passive*.

CANDIDATUS, kijelelt; *candidatus matrimonii*, házasulandó.

CANDIDUS, 1) fehér; 2) őszinte, nyiltszivű; *candidus ordo praemonstratensium*, premonstrati fejér szerzet.

CANDOR, 1) fehérség; 2) őszinteség, nyiltszivűség.

CANERE, énekelni, dallani, dalolni.

CANISTRUM, kenyérkosár.

CANITIES, őszség, öregség, vénség.

CANNABIS, kender.

CANOLA, ereklyetok, mellyben a' pápák a' szent ereklyéket szokták szétküldeni.

CANON, 1) *regula*, szabály; 2) *articulus*, czikk; 3) *lex*, törvény; 4) *catalogus*, sor, sorozat, czikk, czikkezet; *canon orthodoxorum*, öshitüek' könyvsora, jegyzéke; *heterodoxorum*, máshitüek' könyvsora; *canon hebraeorum*, zsidó könyvsor; *christianorum*, keresztény könyvsor; 5) *canon missae*, misetétel, miseczikk; 6) *canon fidei*, hitczikk; 7) *canon morum*, erkölcsi czikk; 8) *canon disciplinaris*, fegyczikk; 9) *canon concilii*, gyülekezeti czikk, szabály, törvény. *Judicare iuxta canones*, egyházi törvények szerént itélni; *canones poenitentiales*, büntörési czikkek.

CANONARCHA, fegyőr, fegynök.

CANONIA vel *canonicatus*, kanonokság; *regularis*, karkanonokság, v. szerzetes kanonoksag; *saecularis*, székkanonokság, paprendű kanonokság.

CANONICALIS, kanonoki, karúri, székúri.

CANONICARE, kanonokká avatni, tenni; *canonicari*, szabályoztatni, életszabály alávetetni.

CANONICUS, (*adjectivum*) 1) *regularis*, szabályszerű; *articularis*, czikkszerű; *legalis*, törvényszerű, törvényes; *canonica obligatio*, szabályszerű, czikkszerű, vagy törvényszerű, vagy törvényes kötelesség; 2) *Canonicus liber*, czikkezetes, czikkszerű, beczikkezett könyv; *protocanonicus*, ősczikkezetű; *deterocanonicus*, utóczikkezetű könyv; 3) *canonicum jus*, egyházi jog, l. *jus*.

CANONICUS, (*subst.*) kanonok; *canonicus regularis*, karkanonok, (Chorherr) karur, szerzetrendű kanonok; *saecularis* (Domherr), székeskanonok, paprendű kanonok; *lector*, előkanonok, olvasó kanonok; *cantor*, éneklő kanonok; *custos*, őrkanonok; *theologus*, tanár kanonok; *canonicus aulicus*, udvari kanonok; *scholasticus*, iskolás kanonok; *decanus*, dékán kanonok; *a latere*, oldalkanonok; *chartophylax*, levéltárőr kanonok; *in floribus*, virágszedő kanonok; *in herbis*, várandó kanonok; *domicellaris*, diszkanonok; *poenitentiarius*, gyóntató kanonok; *divisor*, osztó kanonok; *columna*, oszlopkanonok; *de mensa*, asztalkanonok.

CANONISARE, szentítni, szentesítni, szentté avatni.

CANONISATIO, szentítés, szenttéfelavatás (*active*), szenttéfelavattatás (*passive*).

CANONISATUS, felavatott szent.

CANONISSAE, székes apáczák, karapáczák.

CANONISTA, egyházi jogtanár, egyházi jogtanító, egyházi jogtudós.

CANTALE, CANTORIOLUM, CANTARE, évi gyászmise.

CANTAMEN, bűbájolás, varázsolás, bájzene.

CANTARE, éne-kelni, dallani, dalol-ni.

CANTHARUS, 1) korsó, viztartó; 2) *Cantharus*, *cantharium* mécstartó, olajtartó.

CANTICUM, ének, hálaének; *canticum*: *Magnificat*, Maria' hálaéneke; *canticum*: *Nunc dimittis*, Simeon' hálaéneke, vagy üdvéneke; *canticum Benedictus*, dicsének.

CANTILLARE, énekelni, danolni, énekcsélni.

Digitized by Google

Cantillatio, énekcsélés (*ut actio*); énekcsélet (*ut res*), hiba a' szónokban.

Cantor, énekes, éneklő, dalos, dalnok.

Cantus gregorianus, Gergelyszerű ének; *schola cantus*, énekiskola; *praefectus cantus*, énekmester; *cantus Ambrosianus*, ambrusszerű ének; *cantus choralis*, karének; *cantus ecclesiastus*, egyházi ének.

Canutus s. daniae rex, sz. Kanut dán király Jan 19én.

Caos l. chaos.

Capacitare, megértetni.

Capacitari, megérteni, felfogni, meggyőződni.

Capacitas, 1) fogékonyság; 2) képesség; 3) *possessorii*, birhatóság, birhatás; *capax possessorii*, birhatós; *capacitas juris*, jogképesség; *actionis*, kereseti képesség; *judicatus*, biráskodhatás.

Capacitatio, megértetés.

Capax, 1) fogékony, empfänglich; 2) képes, fähig.

Capella, kápolna; *aulica*, udvari; *campestris*, tábori kápolna.

Capellania, káplánság; *cooperatura*, segédhely, vagy segédtiszt, vagy segédhivatal.

Capellanus, 1) kápolnaőr, *capellae praefectus*; 2) *cooperator*, káplán, segéd; *aulicus*, udvari káplan; *campestris*, tábori káplán.

Capellina (*rosarium*), olvasó, üdvgyöngy, imagyöngy, imakoszorú.

Capere, 1) fogni, megfogni; 2) *accipere*, kapni, megkapni.

Capicerius, *primicerius* l. e.

Capillare jus, hajadoni jog.

Capillitium fictitium, vendéghaj, baróka, álhaj.

Capischola, Spanyol országban így nevezteték az iskolás kanonok.

Capitale, *subst.* tőkepénz, tőpénz, derékpénz, magpénz; *activum*, követelési tőke; *passivum*, követelt, adósági tőke; *fixum*, fekvő tőke; *mutuum*, kölcsön tőke; *mortuum*, heverő tőke; *fructificans*, gyümölcsöző tőke; *capitalista*, tőkepénzes.

Capitalis, *adj.* fő, jeles, főbenjáró.

Capitaneus, kapitány.

Capitergium, fej szalag, mellyel a' fölszentelendő püspök' feje körülövezteték, mikoron a' sz. olajjal fölkenetik.

Capite nudato, aperto, *vel* operto, lefödött vagy befödött fővel.

Capitilavium, fejmosás; 2) fejmosó vasárnap; így hivták hadjan a' virágvasárnapot, mert e' napon a' nagy hétben megkeresztelendők feje megmosatott.

Capitularis, káptalani, káptalanbeli.

Capitulatio, 1) hadi alkú; 2) katonai évkötés.

Capitulum, 1) a' zsolosmában: fejezetke, 2) káptalan; *archicapitulum*, főkáptalan; *cathedrale*, székes káptalan; *collegiale*, társaskáptalan; *monachorum*, rendgyülem, rendgyület, szerzetgyülés, rendgyülekezet; *capitulum venerabile*, nemes káptalan, vagy főtisztelendő káptalan, tekintetes káptalan.

Capnicum, füstpénz, *fumagium* l. e.

Capnomantia, füstjóslás (*ut actio*); füstjóslat (*ut res*).

Cappa, kápa, püspökköntös, vállköpeny, püspöki vállpalást.

Cappucciari, kápába öltözni, kápát ölteni.

Cappucini, kápásbarátok, kiket, Baschi Máté 1525ben alapitott.

Capsa, téhely, szekrény, láda, tok.

Capsarius, téhelyőr, szekrényes.

Capsula, téhelyke, téka, szekrényke, ládika, tokocska, boriték.

Captare, kapdosni, fogdosni, kaposkodni, esenkedni, esengeni valami után; *captare benevolentiam*, jóakaratot vadászni, jószándékot megnyerni; *captare umbram*, árnyékon kapkodni, árnyék után esengeni.

Captatio, kapdosás, fogdosás, kapaskodás, esenkedés, esengés; *captatio benevolentiae*, jóakaróság' vadászata.

Captiositas, furcsáskodás, agyaskodás, cselvetés, fogásosság, törvetés.

Captiosus, agyaskodó, furcsáskodó, fogásos, cselvető, törvető.

Captivare, befogni, fogolylyá, rabbá tenni.

Captivitas, fogság, rabság.

Captivus, fogoly, rab.

Caput, 1) fő, fej, főnök; *familiae*,

Digitized by Google

családfő; *ordinis*, szerzetfő, rendfőnök; 2) *caput in libro*, fejezet; *caput bonorum*, jószág' feje; *capitis emenda*, fejváltság; *capitis aestimatio*, fejbecsű; *capitis amissio*, fejvesztés.

CAPUTIUM, koba, pilisség, kupség.

CARACALLA (*Caracalion*), *thalaris* l. e.

CARAGUS, varázs, bájoló, varázsló, bűvész.

CARBO, szén, üszke, üszög.

CARBONARIUS, 1) szénégető; 2) holthitű tévtanítók; *fides carbonaria*, holt hit, hideg hit, tétlen hit.

CARCER, tömlöcz, börtön; *carceris custos*, börtönös, tömlöcztartó; *incarceratio*, tömlöczözés (*active*); tömlöczöztetés, börtönözés, börtönöztetés (*passive*).

CARDINALATUS, bíborosság, bibornokság.

CARDINALIS, *subs.* bíboros, bibornok; *cardinalis episcopus*, bíboros püspök; *presbyter*, bíboros áldozár; *diaconus*, bíboros szerpap; *cardinalium collegium*, bíborosok' társulata.

CARDINALIS, *adj.* sarkalatos; *cardinalis numerus*, tőszám.

CARDINALITIUS, bibornoki, bíborosi, bíbor; *cardinalitius pileus*, bíborkalap, *cardinalitia dignitas*, bíborméltóság.

CARDINARE, 1) *ordinare* l. e. 2) cardinari, sarkallani.

CARDO, sark, sarkalat.

CARDUUS, bogács, kóró, tüske, csipkenye.

CAREMENTRANNUS, *carempnium*, hushagyó kedd.

CARENA, (*Quarantena*) 1) nagyböjt; 2) büntörési idő; 3) *carentia*, éttilalom, nélkülözet.

CARERE, szükölködni, nélkülözni.

CARICATURA, torzkép.

CARISTIA, drágaság, szükség.

CARITAS, drágaság, szükség.

CARMELITAE, kármelhegyi barátok, Karmelremeték, melly szerzetet 1224ben IIIdik Honorius pápa erősített meg.

CARMELITANAE, kármelszüzek, kármelapáczák.

CARMEN, 1) vers, versezet; 2) bűbáj, igézet; *carmen connubiale*, nászvers; *flebile*, siralmas vers; *triviale*, népszerű vers; *ferale* vel *funerale*, gyászvers, halotti vers; 3) gereben, héhel.

CARNALIS *frater* vel *soror*, vérbátya vagy vérőcs, vérnéne vagy vérhug; *uterinus*, méhbátya méhőcs; méhnéne v. méhhug; *germanus frater*, vel *soror*, testvér bátya, v. őcs, néne v. hug.

CARNIFICINA, kínszóhely, kínpad, vérpad, mészárszék; *conscientiae*, lelkismeret' mészárszéke.

CARNALITAS, testiség.

CARNISPRIVIUM, hustartóztatás, husnemevés, hushagyatás.

CARNIVORUS, husevő; *animal carnivorum*, husevő állat.

CARO, 1) hus; 2) test; *carnis concupiscentia*, testi kivánság.

CAROLUS S. BORROMAEUS ARCHIEPPUS., borroméi sz. Károly érsek, Nov. 4én, *Carolina*, Linka, Sárolta, (Charlotte).

CARPOCRATIANI, Carpocrates tévfőnök' párthivei a' IIik században.

CARPOPHORUS s. sz. Karpofor, Dec. 10én.

CARTUSIANI, karthauzi barátok, kiket sz. Bruno püspök alapított. — *Carthausianae*, karthauzi apáczák.

CARUS, drága.

CASA, kunyhó, kalyiba, viskó.

CASATUS, egyház' hübérnöke, bérföldész.

CASEUS, sajt; *tyrus*, turó.

CASIMIRUS s. sz. Kázmér, lengyel herczeg, Mart. 4én.

CASSA, pénztár; *dioecesana*, megyei pénztár; *deficentium*, elaggottak' pénztára; *egenorum parochorum*, szegény szükölködő plébánosok' pénztára; *fundationalis*, alapitványi pénztár; *politico fundationalis*, közalapitványi pénztár; *filialis*, fiokpénztár, *generalis*, főpénztár, közpénztár; *parsimonialis*, takarékpénztár, *provisionalis*, gyámpénztár.

CASSARE, 1) megsemmitni, megsemmisíni, eltörleni, eltörleszteni; 2) hivatalból ki-, v. letenni.

CASSATIO, *activa*, 1) megsemmítés, eltörlesztés, eltörlés; 2) letevés; *passiva*, 1) megsemmittetés, eltörlesztetés; 2) le-, v. kitetetés t. i. a' hivatalból.

CASSIANUS S. EPPUS., sz. Kazsián püspök, és vértanú, Aug. 13án.

Digitized by Google

Cassilda s. virgo, sz. Kázilda szűz April 3án.

Cassirius, pénzkezelő, pénztartó, pénztárőr, pénzszedő, pénztárnok.

Cassis, *idis*, sisak; *cassis, is*, vadászháló.

Cassularius, l. *cassirius*.

Castaldio, v. *castaldus*, házgondor, házőr, házfelügyelő.

Castellanus, 1) várnagy; 2) kastélybeli, várbeli.

Castellum, kastély, vár, diszlak.

Castigabilis, fenyíthető, fenyítékeny.

Castigare, fenyíteni, sanyaritani, sanyargatni.

Castigatio, fenyítés; *castigatio carnis*, testsanyarítás, testsanyargatás.

Castigativus, fenyítő, fenyítékes.

Castimonialis, apáczaszűz.

Castitas, (*castimonia*) szüzesség, tisztaság, szeplőtlenség.

Castorius s. mart., sz. Kásztor vértanú, Nov. 8án.

Castrare, herélni, kiherélni, férjfiatlanítni.

Castratio, herélés, kiherélés, férjfiatlanítás.

Castrensis sacerdos, tábori pap, *castrensis superior*, tábori főpap.

Castrimargia (*gastrimargia*), torkosság.

Castrum, vár; *castra*, tábor.

Castrum doloris, gyászravatal, gyászalkat, gyászemelet, gyászalkotmány, (*Cenotaphium*) l. e.

Castus, szűz, tiszta, szeplőtlen, v. szeplőtelen.

Casualis, eseti, véletlen, esetleges; esetékes; (*eventualis*, történetes).

Casualitas, esetiség, esetlegesség, véletlenség; esetékesség; (*eventualitas*, történetesség).

Casubula, casula (*Phenolion, saccos, polistaurion planeta*), miseruha, üdviga; honnan ezt magára öltve így imádkozik a' pap: Uram! ki mondád: az én igám édes, és az én terhem könnyű, engedd azt úgy hordozhatnom, hogy kegyelmedet megnyerjem.

Casuista, esetbuvár, esetfejtő, esettanár.

Casuistica, esettan, esetfejtés.

Casuisticus, esettani, esetfejtői.

Casula, l. *casubula*.

Casus, eset; *lapsus*, esés; *casus reservatus*, fentartott eset, fentartott bűneset, visszatartott bűneset; *casus specialis*, különös eset; *casus insolitus*, szokatlan eset; *casus juris*, jogeset; *casus legis*, törvényeset; *casus merus*, csupa történetesség; *casus casualis*, történetes eset.

Catabolicus, álvád, hamisvád, rágalmazó.

Cataclismus, vízözön, vízár.

Cataclistus, Tertulliánnál: rejletes, rejtékes, rejtélyes, elrejtett.

Catacumba, sírmeder, sírbolt, holtallag.

Catalogus, (*catastrum, series, regestrum*) jegyzék, sor, sorozat, p. o. névsor, persor, könyvsor, 'stb.

Cataphryges, phrygiai eretnekek a' második században.

Cataracta, vizesés, zuhatag; 2) vasrácsázat; *cataracta s. Petri*, sz. Péter' sirboltjának vasrácsázata.

Catasta, emeltyű, lépcsőzet, mellyen a' vértanuk a' kinfára mentek.

Catastrum, l. *catalogus*.

Catathema, átok.

Catatumba, l. *catacumba*.

Catechesis, tanítás, hitelemzés (*ut actio*); elemhittan, hitelemzet, vallás-elemzet (*ut res*).

Catecheta, hit-elemtanító, kátézó, vallás-elemző.

Catechisare, hitelemeskedni, hitelemzőskődni, tanítást tartani.

Catechismus, káté, hitelemkönyv, hitkönyv, valláskönyv.

Catechumeni, hittanulók, hitelemzők, keresztelendők, valláselemzők.

Catechumenium, hit-elemde, hitelemzők helye az egyházban.

Categoria, 1) vádlat; 2) sor, sorozat, lánczolat, kapcsolat; 3) mondatsor, tárgysorozat.

Categorice, föltétlenül, alkutlanúl, tekertelenül, hímzetlenül.

Categoricus, föltétlen, alkutlan, tekertelen; *imperativus categoricus*, tekertelen parancs, alkutlan parancs.

Cathari, tisztálkodók, tisztásdiak, tévelygők l. *Patareni*.

Catharina senensis s., szienai sz. Katalin, April' 30án.

Catharina sveca, filia s. brigittae,

Digitized by Google

szvéd sz. Katalin, sz. Brigitta' leánya, Mart. 22én.

Catharina virgo et mart., sz. Katalin szűz és vértanú, Nov. 25én.

Catharticus, Tertulliánnál: tisztitószer, tisztítmány.

Cathedra, szék, szószék; emelék, erkély, tanszék; — *Cathedra s. Petri Rom.* sz. Péter' székének ünnepe Jan. 18án.

Cathedralis, székes; *ecclesia*, székes egyház; *cathedrale capitulum*, székeskáptalan; *cathedralis urbs*, székesváros.

Cathedraticum, székdíj, székadó (l. *synodaticum.*)

Cathemerion, mindennapi gyakorlat.

Catholicismus, közhitűség, anyahitűség, őshitűség.

Catholicitas, anyahitség, őshitség, közhitség, — anyahit, őshit, közhit.

Catholicus, közhitű, anyahitű, őshitű.

Catigera, tanító, tanár.

Catopromantia, tükörjóslat (*ut res*); tükörjóslás (*ut actio.*)

Catorthoma, nemes erény, nemes tett, tiszteljesség, hivatali tökély, mint Cicero, és sz. Ambrus magyarázták.

Cauculatores, varázlók, kuruzslók, büvölők (Gaufler).

Caupo, kufár, csaplár, vendéglős, vendégfogadós.

Causa, ok; *adjuvans*, segitő ok; *auxilians*, segédok; *auxiliaris*, segélyok; *coacta*, kényszeritett ok; *cogens*, kényszerítő ok; *conservans*, fentartó ok; *efficiens*, szerző ok; *creans*, teremtő ok; *exemplaris*, példaok; *finalis*, végok; *instrumentalis*, eszközlő ok; *libera*, szabad ok; *materialis*, anyagi ok; *motrix*, indok; *movens*, indító ok; *necessaria*, szükségszerű ok; *occasionalis*, alkalmi ok; *accidentalis*, mellék ok, véletlen ok; *causa principalis*, fő ok; *secundaria*, alok, alrendű ok; *causa socia*, társ ok, kapcsolati ok; *causa formalis*, alakitó ok; *causa solitaria*, egyedüli ok; *sufficiens*, elégséges ok; elegendő ok, 'stb. 2) *causa*, per, pör, ügy; *activa*, kereső per; *passiva*, terhelő per; *causae conveniens*, okszerű, ügyszerű; *causae meritum*, ügy' érdeme, veleje; *causa pia*, kegyügy, *causa formalis*, alakitó ok.

Causalis, okozatos.

Causalitas, okozatosság; *nexus causalitatis*, okláncz, okfüggés, okkapcsolat; *principium causalitatis* ok elv.

Causaliter, okozatosan.

Causans, 1) okozó; 2) peresfél; *in causam attractus* (*incattus*) alperes; *causari*, pereskedni, törvénykedni, perlekedni, ügyködni, törvénykezni.

Causare, okozni.

Causatio, okozás (*active*), okoztatás (*passive*).

Causatum, okozat, okozmány.

Causidicus, ügyvéd l. *advocatus.*

Causticus, gyujtó, égető, gyulasztó, gyujtékony.

Cautela, 1) óvat, óvatosság; 2) kezesség; 3) biztositék.

Cauteriata conscientia, bélyeges, néma lelkismeret, l. *conscientia.*

Cauterium, bélyegzet, bélyegezmény.

Cauterizare, megbélyegezni, bélyeget valamire sütni.

Cautio, 1) óvás, óvakodás; óvatolás; 2) jótállás, (*vadimonium*) kezeskedés; 3) biztositás.

Cautionales, jótálló levél, kezességi levél, biztositéki levél, biztositvány, kezeskedvény; *cautionalis summa*, biztositékpénz, biztositéki tőke.

Cautus, óvó, óvakodó, szemes, szemfüles, vigyázó.

Cavere, óni, óvakodni; 2) kezeskedni, jótállani; 3) biztositani.

Cavillari, fondorkodni, gunyolódni, csúfolódni.

Cavillatio, fondorság (*ut res*), gunyolódó, fondorkodás, csufolódás (*ut actio*).

Cavillator, fondor, fondorkodó, gunyolódó, csufolódó.

Cecilia s. virgo et mart. sz. Czeczile, (Czili, Cziczele) szűz, és vértanú, Nov. 22én.

Cedere, engedni, átengedni valamit; elállani valamitől.

Cedrinus, czedres; *cedrina arca*, czeder szekrény.

Cedrus, czeder-fa.

Celare, titkolni, rejtegetni, elrejteni, dugdosni, dugni, födni, födözgetni.

Digitized by Google

Celator, titkoló, rejtegető, dugdosó, födözgető.

Celebrare, hiresítni, nevesítni, nevezetesítni, magasztani, magasztosítni, jelentékesítni; 2) *Celebrare festum*, ünnepet ülni, ünnepelni; 3) *celebrare missam*, misézni, áldozárkodni; *celebrans*, miséző, áldozárkodó; *celebrare cultum divinum*, isteni szolgálatot tartani; *celebrare Deum*, Istent dicsőitni.

Celebratio, 1) hiresítés, hiresztelés, nevesítés, magasztás, magasztosítás, nevezetesítés; 2) *celebratio festi*, ünnepülés; *missae*, misézés, áldozárkodás; *cultus divini*, isteni szolgálattartás; *Dei*, istendicsőités.

Celebris, híres, neves, nevezetes, (bedeutend) jelentékes, jeles.

Celebritas, hiresség, nevesség, nevezetesség, jelesség, jelentékesség.

Celer, sörény, gyors.

Celeritas, sörénység, gyorsoság.

Cella, 1) Czel, kisczel, nagyczel; 2) szuglya, czélla, magánylak, magányszoba; 3) pincze.

Cellarius, pinczér.

Celliota, komornok.

Cellulanus, czéllatárs.

Celsitudo, 1) magasság; 2) főméltóság; *celsitudo vestra*, főméltóságod.

Celsus s. mart. sz. Celsus vértanú, Jul. 28án; 2) *celsus, a, um*, magas; *celsissimus*, főméltóságú.

Cemeliarcha, éktárőr, kincstárőr, díszményőr.

Cemelium, éktár, kincstár; 2) ékjel, díszjel, díszmény.

Cenodoxia, hírvágy, hírvadászat, dicsvágy.

Cenotaphium, ravatal, emlékkő, sírkő, síremlék; 2) *castrum doloris*, gyászravatal, gyászalkotmány.

Censere, vélni, itélni; 2) *librum*, könyvet visgálni, (*recensere*) birálni; *censere mores*, az erkölcs fölött birászkodni, v. őrködni.

Censor, 1) *librorum*, könyvvisgáló, (*recensor*) könyvbiró, könyvbiráló; 2) *morum*, erkölcsbiró, erkölcsőr; 3) *censor ecclesiasticus*, egyházi fegyőr; *censor fidei*, hitőr, l. *inquisitio*.

Censura, 1) visgálat (birálat, *crisis*) *librorum*, könyvvisgálat, könyvbirálat; 2) *censura ecclesiastica*, egyházi fenyiték, feddelem, fegyelem (*ut res*), feddés (*ut actio*); *sub censuram cadit*, feddelem alá esik.

Censurare, birálni, visgálni; *censuratio*, birálás, visgálás; *censuralis sedes*, számvevő szék.

Census, 1) *praestatio qualiscunque*, adó, tartozás, bér; 2) *census arendatitius*, haszonbér; *domalis*, házbér; házadó, telekadó; 3) *census, seu proventus*, jövedelem; 4) *census, seu interusurium*, kamat; *census vitalitius*, élelempénz, élelembér, életadó.

Centralis, központi; *centrale seminarium*, központi növendékház.

Centralisare, központosítani, öszpontosítani.

Centralisatio, központosítás, öszpontosítás.

Centrum, központ, középpont, gyülpont; *centrum unitatis*, egység' gyülpontja.

Centuria, százság, századalom; *centuria dubietatum*, kételyek' századalma.

Centuriatores magdeburgenses, magdeburgi századirók.

Centuriatus, századosság.

Centurio (*Hecatontarchus*) százados.

Cephalagia, fejfájás, főfájás.

Cera, viasz, viasztábla.

Ceraptum, *cereaptum*, gyertyagyujtó pálcza.

Cerarium, gyertyajog, melly egyedül a' püspököket illeti ünnepélyes isteni szolgálat alatt.

Ceraunobola (*legio fulminatrix*) villámhad, villámcsapat, villámsereg, melly Aurelius Márok császár alatt vitézkedett.

Cerebrum, agy, velő.

Cereus, gyertya, viaszgyertya; *cereus paschalis*, husvéti gyertya, melly husvéttól fogva áldozó csötörtökig szokott égni, 's nagyszombaton ünnepélyesen először meggyujtatni.

Cerevisia, ser.

Cerimonia, 1) szertartás; 2) pompa, ünnepiség, disz, diszkedés.

Cerimoniarius, szertartó, disznök.

Digitized by Google

Cerinthiani, (*Chiliastae*) ezerévezők, Cerinthus tévfőnök párthivei, kik a' feltámadás után ezer évű kéjgyönyörös országról álmadoztak.

Cernere, látni, nézni; *discernere*, megválasztani, megkülönböztetni.

Cernuus, görbedt, roskadt, konyult, előhajlott.

Ceroferalium, gyertyatartó.

Ceroferarius, gyertyász, gyertyahordozó, l. *acolythus*.

Ceromantia, viaszjóslat (*ut res*), viaszjóslás (*ut actio*).

Ceroplastes, bábos, bábsütő, viaszgyártó.

Cerostata, gyertyatartó.

Certamen, viadal, viaskodás, tusakodás, vitázás, vitajkodás; *certamen spirituale*, lelki tusakodás.

Certare, viaskodni, tusakodni, vivni, veszekedni, vitajkodni, vitázni.

Certatim, tusakodva, viaskodva.

Certificare, bizonyositani, értesiteni, tudósitani, perbe hívni, idézni.

Certificatio, bizonyositás, értesités, perbehivás, idézés.

Certificatum, bizonyositvány, bizonyitvány (*adtestatum*) *certificatoriae*, perbehivó levél, értesitvény, idézvény.

Certiorare, bizonyossá tenni, tudtúladni.

Certitudo, bizonyosság; *metaphysica*, tapasztalástuli, tapasztaláshaladó; *physica*, természetszerű; *logica*, gondolkodásszerű; *apodictica*, tapintható; kézzelfogható, kételhetlen bizonyosság.

Certus, bizonyos; *verus*, igaz, való.

Cerussa, ónecset, irón, rajzón.

Cervicacia, l. *cervicositas*.

Cervicositas, nyakasság, makacsság.

Cervicosus, nyakas, makacs.

Cervix, nyak.

Cessare, szünni, megszünni.

Cessatio (*ut actio*) szünés; (*ut res*) szünet; *cessationis dies*, szünnap; *tempus*, szünidő.

Cessio, engedés, átengedés, átadás.

Cessionarius, engedményes.

Cessionales, átengédő level, átengedvény.

Cessionatum, engedmény.

Chalcographia, (*ut actio*) rézmetszés; (*ut res*) rézmetszet, rézmetszvény, rézmetszemény.

Chalcographus, réz-metsző, rézvéső.

Chamehuniae, földágy, földalom, földönhálás, földalmozás, mellyet a' szigoru életü barátok gyakoroltak.

Chaos, zavar, zürzavar, zavarék.

Chaoticus, zavaros, zavarékos.

Character, 1) *nota*, jegy, jelzemény, bélyég; 2) *animi*, jellem (characterlos) jellemtelen; 3) rang, tiszt, hivatal. *Firmi characteris*, szilárd jellemü; *character indelebilis*, eltörülhetlen jegy.

Characterisare, jellemezni, bélyegezni.

Characterismus, jellemzet, bélyegzet, jelezmény.

Characteristicus, jellemző, bélyegző, ismertető, jelzeményi; 2) *characteristica nota*, ismérve, ismertető jegy, jelvény.

Charagma, kép.

Charisma, kegyelet, kegyelmény, adomány, kegyelem, ajándok.

Charitas, szeretet, szerelem; *charitas christiana*, keresztény szeretet. *Moniales charitatis*, B. M. V. b. szüz Maria' szeretetének apáczái.

Charivarium, badarság, tébolyság, elmezavarodás, fejkeringés.

Charta, papiros, irlap.

Chartacium, chartophylacium, chartularium, levéltár.

Chartopyhlax, chartularius, scevophylax, levéltárőr, levéltárnok.

Chartoprata, papirosáruló, papirosárus, irlapáruló.

Chazinzarii (*staurolatrae*) keresztimádó tévelygők a' VIIik században.

Chelidonius s. mart., sz. Kelidon vértanú, Mart. 3án.

Cheritismus, idvezlet, igy nevezik a' görögök Maria' idvezletének (*annunciatio*) vagy is gyümölcsoltó b. aszszony' napját.

Cherubim, cherubok, szárnyas angyalok.

Chilianus s. eppus., sz. Kilián püspök, Jul. 8án.

Chiliasmus, ezerévezet, l. *millenarius*.

Chiliastae, ezerévezők, l. *Cerinthiani*.

Digitized by Google

Chimaera, agyrém, agykoholmány, fonákság, viszákság.

Chimaericus, agyrémes, agyrémi, fonák, viszák.

Chiroclbus, kézikönyv, zsebkönyv.

Chirodata, ujas kamóka, l. *Dalmatica.*

Chirographarius, kéziratos hitelező, kézleveles, ki adós levelét be nem tábláztatta.

Chirographium, saját kézirás (*ut actio*); saját kézirat (*ut res*).

Chiromantes, kézjós, kézjósló.

Chiromantia, kézjóslás (*ut actio*); kéz-jóslat (*ut res*).

Chirotheca, karmantyú; (*manica*) keztyű.

Chirotonia, 1) kézrátevés (*ut actio*); kézrátétel, kézföltétel (*ut res*); 2) fölszentelés (*active*); fölszenteltetés (*passive*).

Chirurgus, sebész; *medicus*, orvos.

Cholera, epeláz, epehideglelés.

Cholericus, epés; *cholericus temperamento*, epés alkatú.

Choragus, (*choriductor*) karigazgató, karfőnök, karmester, karnok.

Chorarius, vel *choralista* (*musicus*), karzenész; (*cantor*) karéneklő, karénekes.

Chorda, 1) zsinór, zsineg; 2) zsinór-öv, zsinegöv, barátöv, korda; 3) húr.

Chorea, tánczvigalom, tánczmulatság.

Chorepiscopus, mezei püspök; *Likvándi*nál: karpüspök.

Chorodidactes, seu *chorodidascalus*, karmester, kartanító.

Chorus, 1) kar, karzat; 2) kör; *Chorus doctorum*, tanárkör.

Chrisma, kegyolaj, *Telegdy*nél: korosma, krizma.

Chrismale, 1) kegyolaj-lepel, mellyel a' korosma befödetik; 2) kegyszalag, mellyel a' kegyolaj letörültetik, 's mellyet az uj kereszteltek nyolcz napig viseltek; *oleum infirmorum*, kegyír, kegykenet.

Chrismarium, kegyolajtartó.

Chrismarius, névjegyző, ki hajdan a' kereszteltek' és megbérmáltak' neveit följegyezte.

Christiana s. virgo, sz. Krisztina (Tinka) szűz, Jul. 24én.

Christianisare, kereszténynyé lenni, megkeresztelkedni.

Christianismus, kereszténység.

Christianus s., Krisztián, Keresztély.

Christianus *a, um.* keresztény (keresztyén).

Christicida, Krisztusgyilkos, Krisztusölő.

Christipara, Krisztus' anyja.

Christolitae, Krisztus felosztók; tévelygők, kik Krisztust, mint Istent mennybe fölmentnek állíták, kinek emberi teste 's lelke e' földön maradt volna.

Christophorus mart., sz. Kristóf vértanú, Jul. 25én.

Christotocos, (*theotocos*) isten' anyja, Krisztus' anyja, t. i. a' b. sz. Mária.

Chritomantia, árpajóslat.

Chritophagus, árpaevő.

Christus salvator noster, Krisztus a' mi idvezítőnk.

Chronica, évlapok, évrajzok, évkönyvek.

Chronicus, időszerű, időnti.

Chronologia, időtan, kortan, időszámtan.

Chronologice, időtanilag, kortanilag, időszámilag.

Chronologicus, időtani, kortani, időszámi, időszámtani.

Chronologus, időbuvár, korbuvár.

Chronometrum, kormérő, kormérték, időmérő, időmérték.

Chronotaxis, időrendezés.

Chrysantus, s. **mart.**, sz. Krizsán vértanú, Oct. 25én.

Chrysogonus s. **mart.**, sz. Krizogon vértanú, Nov. 24én.

Chrysologus, aranyszavú sz. Péter, l. *Petrus.*

Chrysoras, arany-folyamú, jelzőneve dömöczki sz. János-nak, l. *Joannes.*

Chrysostomus s. **eppus.**, aranyszáju sz. János püspök. Jan. 27, l. *Joannes.*

Cibaria, élettár, eleségtár.

Ciborium, urtéhely, urtartó, áldoztató kehely, födeles kehely. *Calix missaticus*, misekehely.

Cibus, táp, tápszer, ét, étek, eledel, élemény, táplálék, élelék.

Cicatrix, sebhely, sebjegy, sebbélyeg, sebjel.

Cicur, szelid, szende.

Cicurare, szeliditni, szenditni.

Cidaris, patyolat (Schleier).

Digitized by Google

Cilicium, darócz, szörzsák, bűntörő öltöny, sanyarruha, veszékelmény, fegyköntös, fegyruha.

Cimeliarcha, ékszertárnok, kincstárnok.

Cimelium, drágaság, ékszer, ékmény, díszmény, kincs.

Cinaedus, fajtalan, fajtalankodó.

Cincinnare, cziczomázni, czifrázgatni, czifrázni.

Cincinnatio, cziczomázás, czifrázás, czifrákodás.

Cincinnus, cziczoma, cziczomaság, czifraság, czikornya.

Cinctorium, kertület, kertezet.

Cinerare, hamvazni.

Cinerarium, hamvedény, hamveder, sírmeder, temető.

Cineratio, hamvazás.

Cinerum dies, hamvazó szerda.

Cingulum, öv, övedző; *brachiale*, karöv, karöltő, l. *manipulus* (karperecz, *braslette*).

Cinis, hamv, hamu.

Circator, éjőr a' kolostorokban, ki a' barátokat a' karórára fölkeltette.

Circelliones, vel *circumcelliones* (*circuitores*), kalandozók, tekergők, barangolók, kelebólálók, koválgók; *Donatus* szakadárnak párthivei a' IVik. században.

Circuire, kerengeni, körüljárni, megkerülni, környezni.

Circuitus, körület, kerület, környezet.

Circulare (*active*) körözni; *circulari facere*, köröztetni; (*reflexive*) kerengeni.

Circulares, körlevél, körözvény.

Circulatio, (*activa*) körözés, (*passiva*) köröztetés, (*reflexiva*) kerengés; *circulatio sanguinis*, vérkerengés, vérforgás, vérforgódás.

Circulus, 1) kör; 2) *districtus*, kerület; *circulus vitiosus*, észkerengés, okkörözés.

Circumcidere, körülmetélni (*active*), körülmetéltetni (*passive*), körülmetélkedni (*reciproce*).

Circumcisio, (*activa*) körülmetélés, (*passiva*) körülmetéltetés, (*reciproca*) körülmetélkedés.

Circumcisionis domini festum, kis Karácson, ujévnap, urunk' körülmételtetésének ünnepe, Jan. 1ően.

Circumdare, körülvenni, környezni, körülfogni.

Circumferentia, körzet, körület, kerevet, párkány.

Circumforaneus, házuló, kereskedő, kóborló.

Circumgestare, körülhordozni, körülvinni.

Circuminsessio, személyi viszonyosság a' szent háromságban, mi szerént az atya öröktől fogva vagyon, a' fiú az atyától öröktől fogva születik, a' sz. lélek az atyától és fiutól öröktől fogva származik.

Circumligare, körülkötni, körülkötözni, körülkötözgetni.

Circumnavigare, körülhajózni, körülevezni.

Circumplecti, körülfogni, átölelni, körülvenni, körüllepni.

Circumponere, körültenni.

Circumradere, körülnyirni, körülnyesni, körülborotválni.

Circumscribere, körülirni.

Circumscriptio, körülirás (*ut actio*), körülirat (*ut res*).

Circumspectare, körülnézni, körülvisgálni, körülszemlélni.

Circumspectus, körülnéző, okos, eszes, vigyázatos, körüllátó, figyelő, figyelmes, ügyes.

Circumstantia, körülállás, körülmény; *aggravans*, sulyosbító, terhelő; *allevians*, gyengitő, könnyebbitő; *circumstantialis*, körülményes; *circumstantialiter*, körülményesen.

Circumvallare, körülárkolni, körülsánczolni.

Circumvenire, rászedni, megcsalni, elámitani, körülfonni, körülvenni, áltatni.

Circumventio, rászedés, megcsalás, elámitás, áltatás.

Circumvolutare, körülforogni, körülhengeredni, körülhengerészni.

Circumvolvere, körülforgatni, körülhengeriteni, körülgördítni.

Circus, kerekszín, körudvar, pitvar, körszín.

Cisium, talyiga.

Cista, 1) láda; 2) kosár vesszőből kötve ládaalakban.

Cistercienses, (*Bernardini*) *Kresznericsnél*: szesztrákok, Bernátrendüek, tarka barátok, Czisztercziek.

Digitized by Google

Cisterna, vizverem, csatorna, vízvezeték, vízváló.
Citadella, fellegvár.
Citare, idézni.
Citatio, idézés; *de persona*, személyes idézés; *de domo*, lakból; *de bonis*, birtokból történt idézés, *active*; idéztetés, *passive*.
Citatoriae, idéző levél, idézvény; *citatoriarum exhibitio*, az idézvény' kézbesitése, az idézvény' kiszolgáltatása, kézhezadása, vagy kézhezadatása.
Citatum, idézet, idézmény, hivatkozat, hivatkozmány, hivomány.
Citatus, idézett, felhivott.
Cithara, czitora, lant.
Civilis, polgári.
Civilisare, polgárositani; *civilisari, reciproce*, polgárosodni; *passive*, polgárosittatani.
Civilisatio, (*activa*) polgárositás; (*passiva*) polgárosittatás; (*reciproca*) polgárosodás, mivelődés.
Civilista, polgári, világi; *ecclesiasticus*, egyházi; *militaris*, katonai.
Civilitas, polgáriság.
Civiliter, polgáriképen.
Civis, polgár.
Civitas, 1) polgári társaság, polgárzat; 2) királyi város; *civicus*, királyi városi; *civitate donare*, polgárrá tenni; 3) honositani; *civitas montana*, bányaváros; *personalitia*, személynöki város; *tavernicalis*, tárnoki város.
Clades, hadvész, csatavész, csata.
Clamium (*clamor*), lárma, zaj, panasz, panaszlat; *clamor laetitiae*, örömzaj, örömriadás.
Clancularii, alattomozók; a' keresztségismétlők' felekezete, kik a' hitnek nyilvánvallását szükségtelennek vélték.
Cancularius, sunnyogó, alattomos, alamuszi.
Clandestinitas, lopvamenyekzés, alattomosság.
Clandestinus, alattomos, lopva menyekző.
Clangor, harsány, harsogás.
Clara s. virgo. Sz. Klára szűz, Aug. 12én.
Clarificare, felvilágositni földeriteni.
Clarificatio, felvilágositás, földerités.
Clarissae, Klára-apáczák.
Clarus, világos, derült; *clarissimus*, tudós; *Clarissime Professor!* tudós tanitó!
Classicus, remek, jeles, kitünő, előrendű; *classicus auctor*, remekszerző; *classicum opus*, remekmű; *classicus locus*, remekhely, jeles hely; *classicus testis*, ügydöntő tanú, remektanú; *classicus scriptor*, remekiró.
Classificare, osztályozni, sorozni.
Classificatio, (*ut actio*) osztályozás, sorozás; (*ut res*) osztályozat, sorozat.
Classis, osztály; *series classium*, osztály-sor; *ordo classium*, osztályrend.
Claudius s. mart., sz. Kolos vértanú, Nov. 8án.
Claustralis, kolostori, szerzetes, kolosdai; *vita claustralis*, szerzetes élet; *donum claustrale*, kolosma.
Claustrum, kolosda, kolostor, szerzetház, szerzetlak.
Clausula, záradék, kitétel, zártétel; *articulus*, czikk; *paragraphus*, szak; *sectio*, szakasz; *appendix*, toldalék; *conditio*, föltétel, kikötés; *parenthesis*, közbetétel, *Clausula justificatoria*, igazlóz áradék; *salvificatoria*, óvó záradék; *illegitima*, törvénytelen záradék; *legalis*, törvényes záradék; *clausurarum insertio*, záradék-iktatás, felosztó kulcs.
Clausura, zárda, zár, závár.
Clava, buzogány, ólmos bot, fejes bot.
Clavesignati, kulcsos vitézek, hajdan a' romai pápa' katonái.
Clavicordium, zongora.
Clavis, 1) kulcs; *clavis festorum*, ünnepkulcs; 2) átvitt értelemben: hatalom, lelki hatóság; *clavis proportionis*, aránykulcs, aránymérték; *clavis repartitionis*, kivetési kulcs.
Cledonismus, szónyilazás, szójóslat, midőn bizonyos esetekben, és időkben némi szók' előfordultát a' beszédben fölfogták, és azokból jósoltak.
Clemens s. papa, et mart., Kelemen pápa, és vértanú, Nov. 22én. 2) *Clemens ancyranus s. eppus. et mart.* ancyrai sz. Kelemen püsp. és vértanú, Jan. 23án; 3) *Clemens* (*adject.*), kegyelmes (*gratiosus*, kegyes); *Clementinae*, Kelemen' rendelményei az egyházi törvénytárban.

Digitized by Google

Clementia, kegyelmesség; *gratiositas*, kegyesség.

Clenodium, ékszer, drágamány, drágaszer, drágulat, drágaság, diszszer, diszjel, ékmény, diszmény; *clenodia ecclesiae*, az egyház' ékszerei; *regni*, az ország' ékszerei; *episcopalia*, püspöki ékszerek, (*pretiosa*).

Clepsidra, vízóra (*horologium aquatile*).

Clericalis, papi; *clerisare*, pappá lenni; *clericare*, paposkodni.

Clericatus, papirend, papi hivatal.

Clericus, pap; *clericus regularis*, szerzetes férjfiú, szerzetrendű pap; *clericus saecularis*, Péterrendű (*Petrinus*) világi pap; *clericus studens*, növendékpap, kispap.

Cleromantia, koczkavetés, sorsvetés, nyilazás.

Clerus, papság; *major*, förendű; *minor*, alrendű; *junior*, növendék papság.

Cletus s. papa, et mart. sz. Kilit, v. Kelét pápa, és vértanú, April 26án.

Cliens, kegyencz, védencz, kegyelt, védett.

Clientela, kegyenczség, védenczség, kegyelet, védlet.

Clima, éghajlat; *regio coeli*, égtáj; *ora*, égszak; *temperatura*, égmérséklet; *zona*, égöv.

Clinicum, betegház.

Clinicus, 1) ágybeteg; 2) nyoszolyás, ki tudniillik a' beteg ágyban keresztteltetett meg.

Clocca, (franczia: *cloche*, német Glocke) harang.

Clotildis s. regina galliae, sz. Klotild franczia királynő, Jun. 3án.

Clypeus, paizs.

Coacervare, összehalmozni, halmozni, halomra gyüjteni.

Coacervatio, halmozás, összehalmozás.

Coacervatum, halom, halmaz, halmazat.

Coacquirere, együttszerezni, együttkeresni.

Coacquisitio, közszerzés, közkeresés.

Coacquisitor, keresőtárs, közkereső, szerzőtárs, közszerző, együttszerző.

Coacquisitum, közszerzemény, közkeresmény.

Coactio, kinszerítés, erőtetés, erőszakoskodás, kényszerítés; *violentia*, kényszer, erőszak.

Coactivus, kinszerítő, kénytető, erőtető.

Coadjutor, segédtárs; *coadjutor episcopus*, segédpüspök, társpüspök (*suffraganeus*) l. e.

Coadunare, összeegyesíteni, egységesíteni, összeolvasztani.

Coadunatio, összeegyesítés, egységesítés, összeolvasztás.

Coaequalis, egyenlő, összeillő, összeütő.

Coaetaneus, egyéletkorú, egykorú, kortárs, egyideü.

Coaevus, egykorú, egyidőbeli, kortárs.

Coalescentia, egyület, egyesület, egylet, összeszövetkezet.

Coalescere, egyesülni, együlni, összeállani, szövetkezni.

Coalitio, egyesülés, együlés, összeállás, összeszövetkezés.

Coapostolus, apostaltárs.

Coarctare, megszoritani, összeszoritani.

Coarctatio, megszoritás, összeszoritás *active*; megszoríttatás, *passive*.

Coauctor, szerzőtárs; *concausa*, oktárs.

Coccineus, biborszinű, biborpiros.

Coccus, bíborbogár, biborlégy, biborka.

Cochleare, kanál, kalán.

Codex, 1) könyv; 2) kézirat; 3) törvénykönyv.

Codicillus, fiok-végrendelet, utópótlék, utóvégrendelet, fiok-végintézet.

Coelebs, *coelibatus*, l. *caelebs*, *caelibatus*.

Coelestini, Szelestyén' remetéi; Vik Szelestyén pápától nevezvék.

Coelestinus I. s. papa első sz. Szelestyén, pápa April 6án.

Coelestis, égi, mennyei, égbeli.

Coelicola, églakos, mennylakos.

Coelum, ég, menny, *coelorum regnum*, mennyország, Isten' országa, anyaszentegyház.

Coemeterium, temető, sirkert, sirmező, nyughely, enyhely, álomkert; *benedictum*, feláldott sirkert; *non benedictum*, feláldatlan temető.

Coenaculum, ebédlő, étterem, életház.

Digitized by Google

Coena domini, urvacsora; *coena ultima*, végvacsora; *coena Thyestea*, embervacsora, fertelmi vacsora, l. *anthropophagia*.

Coenobita, szerzetes, barát, barándnok.

Coenobium (*conventus*), gyület, kolostor, szerzetlak, barátlak, baránda.

Coenomya, bogárraj.

Coenum, iszap, mocsár, sár, fertő; *coenum vitiorum*, bün' fertője.

Coëpiscopus, püspöktárs.

Coetus, gyülem, gyülekezet, czéh; *coetus hominum*, népcsoportozat; *coetus populi*, népgyülekezet.

Coëvictor, szavatostárs.

Coëxistens, együttlétező, egykorú.

Coëxistentia, együttlét, együttlétel, együttlétezet, egykoruság.

Coëxistere, együttlétezni, egykorban élni.

Cofia, (*cuphia*, *capitium*) koba, kupsőg.

Cogere, erőszakolni, kényszeritni.

Cogitabilis, gondolható, gondolatos.

Cogitabilitas, gondolhatoság, gondolatosság.

Cogitare, gondolni (*active*), gondolkozni, (*reflexive*) gondolkodni, (*frequentative*). *Cogitandi facultas*, gondoló erő, gondolkozó tehetség.

Cogitatio, gondolás, gondolkodás, gondolkozás.

Cogitatum, gondolat.

Cognatio, rokonság, nőrokonság, atyafiság; *carnalis*, vérrokonság; *spiritualis*, lelkirokonság, *cognationis arbor*, vérség' fája; *cognationis gradus*, vérségi, rokonsági iz; *cognationis linea*, rokonsági, vérségi ág.

Cognatus, rokon, anyavér, anyarokon; *agnatus*, atyavér, atyarokon.

Cognitio, (*ut actio*) ismerés, (*ut res*) ismeret; *cognitio sui*, önismeret; *adaequata*, kimerítő ismeret; *certa*, bizonyos ismeret; *clara*, világos ismeret; *completa* seu *plena*, teljes ismeret; *distincta*, kiválatos ismeret; *inadaequata*, kimeritetlen ismeret; *obscura*, homályos ismeret; *perspicua*, átlátó ismeret; *praecisa*, pontos; *intellectualis*, értelmi; *rationalis*, észszerű; *universalis*, egyetemi ismeret; *cognitio empirica*, tapasztalati ismeret; *intuitiva*, szemléleti ismeret; *idealis*, eszméleti; *Dei symbolica*, istennek képletes ismerete; *analogica*, hasonlatos; *transcendentalis*, tapasztalattuli, tapasztalásháladó.

Cognitor, rendőr az egyházi gyülekezetekben, millyenek szoktak lenni a' világi hatóságnak követei; *cognitor causae*, ügybiró.

Cognitus, ismert, ismeretes.

Cognomen, vezetéknév; *praedicatum*, előnév.

Cognoscere, ismerni, megismerni, *cognoscere causam*, az ügyet megbirálni; *cognoscere feminam*, nővel közlekedni.

Cognoscibilis, ismerhető, megismerhető.

Cognoscibilitas, ismerhetőség, megismerhetőség.

Cognoscitivus, ismertető.

Cohabitare, együttlakni, együttélni.

Cohabitatio, együttlakás, együttélés.

Cohaerenter, összefüggőleg.

Cohaerere, összefüggni, összeragadni.

Cohaeres, öröklőtárs.

Cohaesio, összefüggés, összeragadás.

Cohibere, eltiltani.

Cohors, csapat; *grex*, sereg; *turma* csoport.

Cohorticula, csapatka.

Coincattus, alperestárs (correus, vádtárs, bünöstárs, vádlotttárs).

Coincidens, összeeső, összeütő, összeötlő.

Coincidere, összeesni, összeütni, összeötleni.

Coinfantiatus, együttnevekedett, sz. Jernőnél: *coinfatiatum est homini verbum Dei*, együttnevekedett az emberrel az Isten' igéje.

Cointelligenter, egyetértőleg, összefogólag, összetartólag.

Cointelligentia, egyetértés, összefogás, összetartás.

Cointelligere, egyetérteni, összefogni, összetartani, összeszürni a' levet.

Coinquinare, megszeplősíteni, beszeplősíteni, megfertőztetni; *coinquinari*, szeplősödni, beszennyesedni, (*intransitive*).

Coinquinatus, szeplős, szennyes, fertőzetes.

Digitized by Google

Coinspector, ügyelőtárs, szemlélőtárs, felvigyázótárs.

Coinspicere, együtt ügyelni, együttszemlélni, felvigyázni.

Cointeressatus, érdektárs, egyérdekű, egyérdekletű.

Cointeressentia, egyérdek, egyérdekűség, egyérdeklet.

Coire, 1) összemenni, összekelni; 2) nőszni, elhálni, összebujni, közösülni.

Coitus, 1) összemenés, összekelés; 2) nőszés, elhálás, összebujás, közösülés.

Cojudex, birótárs, közbíró; *cojudex ad tabulam septemviralem*, hétszemélyű táblai közbíró.

Colaphus, pofütés, arczcsapás.

Colatorium, szűrő, szürőny, mellyel hajdan az áldozati bort megszürték.

Colere, 1) tisztelni; *adorare*, imádni; 2) mivelni, pallérozni, *excolere*. l. e.

Colere, (*virtutem*) erkölcsöt gyakorlani, vagy erkölcsben mivelődni; *colere studia*, tudományokat mivelni, v. tudományokban mivelődni, *colere mores populi*, a' népet erkölcsben mivelni.

Coletta beatus, Coletta boldog, mart. 6án.

Collaborare, összemunkálni, együttmunkálni, együttmunkálódni, együttmunkálkodni.

Collactaneus, növendektárs, csecsemőtárs.

Collare, *collarium*, nyaklya, nyaköv, nyakpólya, nyaköltség; *ligula supra collare*: Kresznericsnél: laplika, szalag.

Collaudare, megdicsérni, magasztalni, dicsőitni.

Collaudatio, *activa*, megdicsérés, magasztalás, dicsőités; *passiva*, megdicsértetés, magasztaltatás, dicsőittetés.

Collateralis, oldalagos, mellékes, mellék; *linea collateralis*, oldalág, mellékág; *cognati collaterales*, oldalrokonok, mellék rokonok; *collateralis inquisitio*, oldalagos tanuvallatás; *collateralis successio*, oldalagi örökösödés.

Collatio, 1) (*coenula*) lóránt, ozsonna, vékony vacsora; *collationem sumere*, lórántozni; 2) *donatio, adomány* (*ut res*), adományozás (*ut actio*); 3) összehasonlítás, összeillesztés, (*comparatio*) összetevés (*ut actio*); összetétel, összeilleszték, összehasonlítmány (*ut res*); 4) *collatio officii*, vel *dignitatis*; tisztadás, hivatalosztás, méltóságadás; *beneficii*, javadalmazás.

Collationales, 1) adománylevél (*donationales*) *officii*, tisztnevezvény, hivataladó levél; *beneficii*, javadalmazó levél, javadalmazvány.

Collator, 1) *donationis*, adományozó; 2) *officii*, tisztadó, hivatalozó; 3) *beneficii*, javadalomadó, javadalmazó; 4) *comparator*, összeillesztő, összetevő, összehasonlító.

Collecta, 1) *eleemosyna*, gyűjték, alamizsna, gyüjtelék; 2) *collecta parochi*, sive *collectura*, karcz, szedemény; 3) *collecta in missa*, közimádság (*epiclesis*) gyüjtékima; — Szilasynál: gyüjtőimádság; — közesdés, közesde, közesdeklés, közesedezés, közesdemény.

Collectarium, közesdemények' könyve, közimádságok' könyve; (*liber collectarum*) közesdék' könyve.

Collectio, összités, gyüjtés, összeszedés; *collectum*, gyüjtemény, gyüjték.

Collective, gyüjtékesen, összeleg, összesen, együttvéve, gyüjteményben, gyüjtve.

Collectivus, összitő, gyüjtő, összeszedő, egybegyüjtő, összes.

Collega, ügytárs, tiszttárs, sorstárs, sorsos; *collega in fide*, hitsorsos, hittárs; *in episcopatu*, püspöktárs; *in vita*, élettárs. stb.

Collegiatus, társas; *collegiatum capitulum*, társas káptalan; *collegiata ecclesia*, társas egyház; *collegiatum membrum*, tagtárs; (*membrum facultatis*, kartárs).

Collegium, 1) társulat; 2) főiskola; 3) társház, társlak, társoda, társodalom.

Collisio, megütközés, összeütközés (*ut actio*) megütközet, összeütközet (*ut res*).

Collocatio, helyezés, összehelyzés (*active*) helyeztetés, összehelyeztetés (*passive*).

Collocutio, összebeszélés, beszélgetés, értekezés, vitázás, szóváltás.

Colloqui, együttbeszélni, beszélgetni, értekezni, vitázni.

Colloquium, beszélet, besze, szóválta, vita, vitály, beszédváltás.

Digitized by Google

Colluctari, tusakodni.
Colluctatio, tusakodás.
Colludere, összejátszani, együtartani, czimborálni, czimborázni.
Colludium, összejátszat, czimborálat, czimborázat, czimboráskodás.
Collusio, összejátszás, együtartás, czimboráskodás, czimborálás, czimborázás.
Collybistes, pénzváltó.
Collyridia, pogácsa.
Collyridiani, pogácsaáldozók, kik b. sz. Máriának pogácsával áldoztak.
Colobium, ujatlan kamóka l. *dalmatica*.
Colomannus s. mart. sz. Kálmán vértanú Oct. 13án.
Colonia, 1) gyarmat; 2) ujtelep, ujtelek, telepzet.
Colonus, 1) gyarmatos, ujtelkes, telepző; 2) *agricola*, földész; 3) *subditus*, jobágy; *sessionalis*, telkes jobágy.
Color, szín, szinzet.
Colorare, szinezni; *coloratio*, szinzés, szinelés.
Coloratus, szines, szinzetes; *titulus coloratus*, szinlett czim.
Colossalis, roppant, nagyszerű.
Colum, sz. Jeromosnál: mondattag, körmondat' tagja (*colon*); 2) kettőspont.
Columbanus s. abbas et conf., sz. Galambos apát és hitvalló, Nov. 21én.
Columella, oszlopka, oszlopocska.
Columna, 1) oszlop; 2) *columna canonicus*, oszlopkanonok; 3) *columna infamis*, pelengér, szégyenkő, bitófa.
Columnaris, oszlopi, oszlopszerű.
Colyba, tor, halotti lakoma a' görögöknél.
Coma fictitia, álhaj, vendéghaj, baróka.
Combinare, összelni, összevetni, össze illeszteni, fontolgatni; átvitt értelemben, megrostálni, rostálgatni.
Combinatio, összelés, összevetés, össze illesztés, fontolgatás, rostálgatás.
Comburere, megégetni, elégetni, hamuvá égetni.
Comes, gróf; *supremus*, főispán; *vicecomes*, alispán; *comes curiae*, udvari gróf; *comes viae*, uti társ, úttárs.
Comis, csinos; (*decorus*) diszes; *affabilis*, nyájas.
Comitari, kisérni, követni.
Comitas, csinosság, nyájasság, diszesség.
Comitatus, 1) kiséret, utitársaság; 2) megye, vármegye.
Comitia, országgyülés.
Comma, 1) vesszőjegy, vonás; 2) pont, pontozat; *nota*, jegyzet.
Commassare, összesiteni.
Commassatio, összesités, *active*; összesittetés, *passive*.
Commater, komaasszony, kománé, keresztanya; *in confirmatione*, bérmaasszony, bérmakománé.
Commaternitas, komaasszonyság.
Commembrum, tagtárs.
Commemoratio, (*ut actio*) emlékezés, megemlités, emlézés; (*ut res*) emlékezet, emle (*memoria*) emlézet. *Commemoratio OO. FF. defunctorum*, halottak' emléje, vagy is emléknapja, Nov. 2án.; *Commemoratio praecedentis* vel *subsequentis*, vel *octavae* vel *festi*, az előző, vagy következő, vagy nyolczados ünnepnek, vagy a' folyó ünnepnek megemlítése. *Commemoratio SS.*, l. *Suffragia*.
Commemoratorium, emlény, emlékkönyv.
Commenda, ajánda, ajándalom; *beneficium*, javadalom; *praebenda*, karhivatal.
Commendabilis, ajánlatos.
Commendabilitas, ajánlatosság.
Commendans, ajánló; 2) parancsnok; *gubernator*, kormányzó, kormánynok.
Commendare, ajánlani, ajállani.
Commendatio, ajánlás, ajállás (*ut actio*); ajánlat (*ut res*).
Commendator, 1) ajánló; 2) *ordinis*, középkeresztes vitéz; *in jure canonico*, szerzetfőnök.
Commendatoriae, ajánlólevél, ajánolvány.
Commendatorius, ajándás, javadalomra ajánlott, ajándalmas.
Commensurare, egybeilleszteni, összemérni, hozzámérni, hozzáilleszteni.
Commentari, értelmesiteni; *interpretari*, értelmezni.
Commentarius, értelmesitő könyv, értelmesitvény; *exegesis*, értelmezet, értelmezmény.

Digitized by Google

Commentatio, értelmesítés; *interpretatio*, *exegetisatio*, értelmezés.

Commentator, értelmesítő; *interpres*, értelmező.

Commentum, költemény, koholmány.

Commercium, 1) áruskodás, kereskedés (*ut actio*); kereskedelem (*ut res*); közlekedés, közösködés; *commercium animae cum corpore*, a' léleknek közlekedése a' testtel.

Commessatio, lakomázás, vendégeskedés, *ut actio*; lakoma, vendégség, *ut res*.

Commessator, lakmár, lakomázó.

Commetaneus, határos, szomszéd (*vicinus*); *commetaneus collega*, határtárs.

Commiles, vitéztárs, katonatárs.

Comminari, fenyegetni, fenyegetődzni.

Comminatio, fenyegetés, fenyegetődzés.

Comminatus, fenyegetmény.

Commiscere, elegyíteni, vegyíteni, összekeverni; *commisceri* (*intransitive*), elegyülni, elegyedni, összevegyülni, keveredni, összekeverülni.

Commissariaticus, biztosi.

Commissariatus, biztosi hivatal, biztosi tiszt, biztoskodás; *securitas*, biztosság.

Commissarius, biztos.

Commissio, 1) megbizás (*activa*), megbizatás (*passiva*); 2) *praeceptio*, meghagyás; 3) *dispositio*, megrendelés; *peccatum commissionis*, roszkövetési bűn, cselekvési, tényi bűn, *peccatum omissionis*, jómulasztási bűn, hanyagsági, hanyaglati bűn. *Commissio ecclesiastica*, egyházi ügyelet; *commissionis ecclesiasticae praeses*, egyházi ügyelet' elnöke; *commissio studiorum*, tanulmányi ügyelet.

Commissionalis, bizási, bizományi.

Commissionarius, bizományos, megzott, bizatos.

Commissum, bizomány, bizottság; *commissum fidei*, hitbizomány.

Committere, 1) megbizni (auftragen); 2) megrendelni (beſtellen); 3) meghagyni (aufgebieten); 4) elkövetni, (begehen, perpetrare), p. o. *committere peccatum*, bűnt elkövetni.

Commixtio, elegyités, vegyítés, összekeverés, *active*; elegyittetés, vegyittetés, összekevertetés, *passive*; elegyület, vegyület, összekeveredés, *intransitive*.

Commodans vel *commodator*, haszonkölcsönadó, haszonhitelező.

Commodare, kölcsönözni, (*mutuare*) pénz kölcsönzeni, haszonbérbeadni (*elocare*).

Commodatarius, haszonkölcsönzetes, haszonkölcsönvevő.

Commodatitius, haszonkölcsöni.

Commodatum, haszonkölcsön; *mutuum*, pénzkölcsön.

Commoditas, kényelmesség.

Commodum, 1) haszon; 2) kényelem.

Commodus, 1) hasznos; 2) kényelmes.

Commonere, meginteni, integetni.

Commonitorium, intvény; *commonitorium Vincentii Lyrinensis*, lyrinai Vincze' intvénye; utasitvány, utasító levél, millyen p. o. a' közgyülekezetre küldött apostoli követeknek szokott adatni.

Commotio, megindítás (*activa*), megindulás (*intransitiva*), megindittatás (*passiva*); *commotio animi*, szivindítás, szivindulás; *corporis*, testmozgatás, testmozgás.

Commovere, megindítani, megmozdítni, *active*; *commoveri*, megindittatni, megmozdittatni, *passive*; megindúlni, megmozdúlni, *intransitive*.

Communicabilis, 1) közlékeny, közölhető; 2) megáldoztatható.

Communicabilitas, 1) közlékenység, közölhetőseg; 2) megáldoztathatóság.

Communicalis (*calix*), áldoztató kehely, áldoztatvány.

Communicantes, 1) áldozvák, imádság a' misetételben, melly nagyobb ünnepeken változik; 2) áldozók; 3) közlekedők, sarjadéka a' keresztségismétlőknek, kik 16ik században egymás közt fi és fi minden nemi különbség nélkül közlekedtek.

Communicare, 1) áldozni; 2) áldoztatni; 3) közleni; *communicare in se invicem*, közlődni, közlekedni.

Communicatio, 1) áldozás; 2) áldoztatás; 3) közlés; (*intransitive*) közlődés, közlekedés; 4) *communicatio idiomatum in Christo*, tulajdonságok' közössége (közlődése) Krisztusban az isteni és emberi természetre nézve.

Digitized by Google

Communicativus, 1) közlékeny, közlékes, közleményes; 2) *communicandus*, áldozandó.

Communicatoriae, közlőlevél, közölvény, közlöny.

Communicatum, közlemény, közlék.

Communio, 1) a' misében áldozás, urvét, urvétel; *mensa communionis*, seu *Dominí*, egyesség', vagy ur' asztala; 2) közösség, közönlet, (*ut res*) közönlés, közösködés (*ut actio*); 3) *Communio SS.* szentek' egyessége; 4) *Communio fidelium omnium*, seu *ecclesia*, a' hivek' egyessége, vagy is anyaszentegyház; 5) *Communio suffragiorum*, az esdekletek' közössége, imaközösség, imakapcsolat; 6) *Communio cum ecclesia*, egyesülés az anyaszentegyházzal; *communio laica*, világiszerű áldoztatás, világias úrvétel; v. világiszerű egyesség, világias közösség az anyaszentegyházzal, melly egyik büntetés' neme volt a' papokra nézve; *communio peregrina*, idegenek' egyessége az anyaszentegyházzal; idegenek' részesülése az anyaszentegyház' javaiban, kik, míg püspökeiktől bizonyitványt nem mutattak, addig a' szentségek' közösségében részt nem vehettek; *communio passiva*, puszta jelenlét, melly az egyházban általán megengedtetik.

Communis, 1) közös; 2) köz (*publicus*), melly igy összetet neveket képez, p. o. közlélek, közbátorság, közhir, közvagyon, közhit, közértelem, közérzelem 's a' t. és ezen esetben e' szó: *köz*, *communis*, és *publicus* értelemben a' nevekkel, mellyekkel összetetik, egy szóvá olvad; 3) *generalis*, közönséges.

Communitas, község, közönség; *communitas nobilis*, nemes község; *compossessoratus*, közbirtokosság.

Commutabilis, fölcserélhető, felváltható, felváltékony.

Commutabilitas, fölcserélhetőség, felválthatóság, felváltékonyság.

Commutare, el-fel-meg-cserélni, felváltani; *commutari* (*intransitive*), elcserélődni.

Commutatio, el-fel-megcserélés, felváltás; *commutatio intransitiva*, elcserélődés.

Commutativus, fölcseréletes, fölcseréleti, fölcserélős, felváltós.

Commutator, fölcserélő, felváltó.

Compactio, összeköté, összefoglalás.

Compactor, könyvkötő.

Compactura, kötés, könyvkötés.

Compages, foglalat, kötelék (*summa*, öszveg) alkat; *compages corporis*, testalkat; *compago*, *inis*, szöveték.

Companatores, l. *impanatores*.

Compar, egyenlő, feles; *compar socius*, társfél; bajtárs, ügytárs.

Comparabilis, 1) megszerezhető, megkapható; 2) hasonlitható; *incomparabilis*; 1) megszerezhetlen; 2) hasonlithatlan.

Comparabilitas; 1) megszerezhetőség; 2) hasonlithatóság.

Comparare, 1) szerezni, keresni; 2) összehasonlitani, hasonlitani.

Comparatio, 1) szerzés, keresés; 2) összehasonlitás, hasonlitás.

Comparativus, hasonlitó, összehasonlitó; *gradus comparativus*, közép fok, kitüntető fok; *superlativus*, felső fok, kiemelő fok.

Comparatum, szerzemény, keresmény; 2) összehasonlitmány, hasonlitmány.

Comparere, megjelenni.

Comparitio, megjelenés; *per procuratorem*, ügyvéd általi megjelenés; *per se*, személyes megjelenés.

Comparticeps, részestárs, részvevő, együttrészesülő, együttrészes.

Compascere, együttlegelni, együttlegeltetni.

Compascuatio, közlegeltetés.

Compascuum, közlegelő.

Compassio, (*ut actio*) szánás, sajnálás, szánakodás, sajnálkodás, (*ut res*) szánat, szánalom, sajna, sajnálat; 2) együttszenvedés, részvét, részvétel, részvevés.

Compassus, vel *compassuales*, megkereső levél, átküldőlevél, megkeresvény, átküldvény.

Compater, koma, keresztatya; *in confirmatione*, bérmaatya; *compaternitas*, komaság.

Compati, 1) sajnálni, szánni, sajnálkodni, szánakodni; 2) együttszenvedni, résztvenni.

Compatibilis, megférhető, összefér-

Digitized by Google

hető; *incompatibilis*, megférhetlen, összeférhetlen.

Compatibilitas, megférhetőség, összeférhetőség; *incompatibilitas*, megférhetlenség, összeférhetlenség.

Compedes, 1) *aureus*, aranysarkantyus vitézrend, mellyet 1414ben a' b. sz. anya' tiszteletére Borbon János fejdelem alapított; 2) békó, nyüg.

Compellare, megnevezni, elnevezgetni.

Compellere, becsődíteni, behajtani, összecsődíteni, összehajtani.

Compendiare, rövidletbe foglalni, összevonni, rövidíteni, kivonni, kurtítni.

Compendiator, rövidítő, rövidletiró, kivonatiró, kurtító.

Compendium, rövidlet (*extractus*, kivonat), rövid foglalat, rövid tartalom, (*epitome*).

Compenetratio, összehatás, egyűhatás, egyhelyüség, egybehatás.

Compensare, pótlani, kipótolni, betudni, beszámolni.

Compensatio, pótlás, kipótlás, betudás, beszámolás (*ut actio*); pótlék, beszámolat, betudat (*ut res*); (*retributio*, forbatolás) *recompensatio*, viszszapótlás; *compensatione occulta uti nefas est*; alattomos betudással (pótlékkal) élni tilos.

Comperendinatio, napolás, vesztegtés, halogatás.

Comperire, megtudni, rámenni, rátalálni.

Compescere, lecsillapítni, lecsendesitni.

Competens, 1) illető, illetékes, illetéki; 2) *competitor*, versenytárs, vetélytárs.

Competentes, kegyszerkérők, szentségkérők, azon bűntörők, vagy hit elemzők (*poenitentes* vel *catechumeni*) kik a' bűntörés és hitelemzés' végpályáján levén, a' szentségek' fölvehetését várják.

Competitor, vetetárs, versenytárs, pályatárs.

Compilare, összeaggatni, összefoltozni, összetoldozni, összeszedegetni, összeáklálni, lopogatni.

Compilatio, összeaggatás, összefoltozás, összeszedegetés, összegyüjtegetés, összeáklálás, lopogatás.

Compilatum, aggatmány, gyüjtelék, toldozmány, foltozmány, toldozat, aggaték, foltozat, összeáklálat.

Compingere, bekötni, összekötözgetni.

Complacens, tetszetes, tetszetős, kedvleletes, tetszékeny.

Complacentia, tetszetesség, kedvtelés, kedvlelés, kedvlelet, tetszékenység; *sui*, önkellőség, öntetszőség.

Complacere, megtetszeni, megkedvelni, kedvetlelni, kedvetelni.

Complanare, 1) elsimitani, elegyengetni, elegyenliteni, sikériteni, sikálni; 2) megegyeztetni, elintézni.

Complanatio, 1) elsimítás, elegyengetés; 2) megegyeztetés, összesimítás, elintézés.

Complecti, 1) összefoglalni, tartalmazni; 2) megölelni, átölelni, átkarolni; *complecti animo v. memoria*, szivben hordozni, v. emlékezetben tartani; *complecti amore*, szeretni; *complecti aliquem beneficio*, valakivel jót tenni.

Complementum, teljezet, teljedék, nyomaték; *compliment*, hajlongás, diszelgés, hajlóka, diszelék, bók; *complementum facere*, hajlongani, diszelegni, bókolni.

Complere, teljezni, megtölteni, beteljesíteni, (*adimplere*) tökélyesíteni (*perficere*).

Completare, kiegészíteni, (*integrare*) betölteni.

Completatio, kiegészítés, betöltés.

Completivus, teljező, teljezetes.

Completorium, zárzsolosma, (*conclusorium chori*) karzáradék, karzárat, végzsolosma.

Completus, teljes, betöltött.

Complex, véttárs, bűntárs, czimbora; Kresznericsnél, és Szabó Dávidnál: raló, czinkostárs.

Complexio, testalkat; *complexus*, foglalat, kapcsolat, tartalom.

Complexus, 1) foglalat; 2) ölelés, átkarolás.

Complicare, összehajtani, bonyolítani, megzavarni, homályositani, értelmetleníteni, összegyöngyörgetni.

Complicatio, összehajtás, bonyolítás, megzavarás, homályositás, értelmetlenítés, összegyöngyörgetés.

Complicatus, összehajtott, bonyolított, bonyolodott, gyöngyörgetett.

Digitized by Google

Complicitas, czinkosság, czimborasság, ralóság, bűnrészvevés, *complott.*

Complimentare, (*complimenter*) tetszelegni, hajlóskodni, hajlongani, bókolni.

Complimentum, (*compliment*) tetszelgés, hajlongás, hajlóskodás (*ut actio*); hajlonga, tetszelge, bók, diszelék, (*ut res*).

Componens, 1) összetevő, összesítő, szerkező, szerkesztő; 2) egyeztető, békeltető.

Componere, 1) összetenni, szerkezni, szerkeszteni; 2) megegyeztetni, elintézni, kibékeltetni.

Comportare, összehasonlítani, összeegyenlíteni.

Comportatio, összehasonlítás, összeegyenlítés.

Compos, 1) részes, részvevő; 2) tehetős; *impos*, tehetetlen.

Compositio, összetevés, összesítés, szerkezés, szerkesztés; 2) egyeztetés, elintézés, békeltetés; 3) összerakás, összeszerkesztés.

Compositus, összetett, egyesített, összeres; 2) békes, csendes, szelíd, jóerkölcsű.

Compossessor, közbirtokos, birtokostárs.

Compossessoratus, közbirtokosság.

Compossessorium, közbirtok.

Compotare, 1) együttinni; 2) *compotare se*, leinni magát, részegségig inni, megrészegedni, megrészegülni.

Compotatio, *seu inebriatio*, megrészegedés, megrészegülés, dőzsölés, iddogálás, czéhelés.

Compotor, ivótárs.

Compraes, kezestárs, jótállótárs.

Comprecatio, imatársulat, imakapcsolat, együttimázás.

Comprecator, imatárs.

Comprehendere, összefoglalni, összefogni, megfogni.

Comprehensibilis, megfogható; *incomprehensibilis*, megfoghatatlan.

Comprehensibilitas, megfoghatóság; *incomprehensibilitas*, megfoghatlanság.

Comprehensio, összefoglalás, összefogás, megfogás.

Comprimere, összenyomni, összetaposni, összeszoritni, elnyomni; *comprimere se*, magát megtartóztatni; *comprimere virginem*, szűzet megfertőztetni, elnyomni, megszeplősiteni.

Comprivignus, mostoha rokon.

Comprobare, megbizonyítani, bebizonyítani.

Comprobatio, megbizonyítás, bebizonyítás.

Compromissarius, választott biró.

Compromissio alicuius, valakinek kétesitése, zavarba ejtése.

Compromissum, 1) választott bíróság; 2) bíróválasztás (*ut actio*); bíróválasztmány (*ut contractus*); *compromissionalis judex*, választott biró; *compromittentes partes*, birót választó felek.

Compromittere aliquem, valakit kétesiteni, *geniren*, kemezni, kétes helyzetbe hozni, zavarba ejteni; 2) *in aliquem*, valakit biróul választani.

Comprovincialis, tartományi társ; *comprovincialis*, seu *suffraganeus episcopus*, érsekségi püspöktárs.

Comptus, csinos, ékes.

Compulsare, beharangozni; *compulsatio*, beharangozás, *active*, beharangoztatás (*factitive*).

Compulsorium mandatum, vallató parancs, vallatvány.

Compunctio cordis, szivtörődés.

Compunctus, 1) törődött, adj; 2) törődség, *subs.*

Compungere, összeszurogatni; *compungi*, megtörődni.

Computus, l. *calculus.*

Conamen, ügyekezet, törekvés.

Conari, iparkodni, ügyekezni, törekedni.

Conatus, ügyekezet, törekvés, iparkodás, ipar.

Concambiare, kölcsöncserélni, viszoncserélni, összecserélni.

Concambium, kölcsöncsere, viszoncsere.

Concamerarius, kamrástárs, komornoktárs.

Concausa, oktárs; *concausa facti*, tényi segédtárs.

Concedere, megengedni.

Concellarius, czéllatárs, laktárs.

Concentrare, központositni, összepontositani; *concentrari* (*intransitive*)

Digitized by Google

központosúlni; (*passive*) központosittatni.

Concentratio, központosítás (*activa*), központosúlás (*intransitiva*), központosittatás (*passiva*).

Concentus, összehangzás, megegyezés.

Conceptibilis, felfogható, megfogható; *inconceptibilis*, felfoghatlan, megfoghatlan.

Conceptibilitas, felfoghatóság, megfoghatóság; *inconceptibilitas*, felfoghatlanság, megfoghatlanság.

Conceptio, fogantatás, méhfogás, méhfogadás, fogamzás.

Conceptio b. m. virginis, b. asszony' fogantatása, Dec. 8án.

Conceptualista, fogalomvadász, fogalmaskodó.

Conceptus, fogalom; *clarus*, világos; *distinctus*, különvált; *identicus*, azonos; *perspicuus*, átlátó, belátó; *obscurus*, homályos; *intellectualis*, értelmi; *rationalis*, észszerű; *plenus*, teljes, tökéletes; *completus*, teljedékes; *reciprocus*, kölcsönös 'stb.

Concernere, illetni; *concernens*, illető.

Concertare, vetekedni; (*contendere*) vitázni, vitatni, vitatkozni, (*disputare*).

Concertatio, vetekedés (*contentio*) vitázás, vitatkozás (*disputatio*).

Concessio, engedés, megengedés (*ut actio*); engedély (*ut res*).

Concha, 1) csigapad; 2) csiga.

Concidere, lerogyni, összeesni, leesni; *concidere in terram*, földre lerogyni; *concidere animo*, megcsünni, elcsüggedni, megcsüggni.

Conciliabilis, egyezékeny, egyezetes, megegyeztethető, összeegyeztethető, engesztelletes, megengesztelhető.

Conciliabilitas, egyezékenység, egyezetesség, egyeztethetőség, engesztelhetés.

Conciliabulum, 1) vértanúk' sírja; 2) gyülelék, álgyülekezet, gyülde, törvénytelen gyülem, gyületke, gyülemke.

Conciliare, 1) összeegyeztetni, megegyeztetni; 2) megengesztelni; *conciliare ecclesiam*, a' megfertőztetett templomot kiengesztelni, ujra beszentelni.

Conciliaris, gyülekezeti.

Conciliariter, gyülekezetileg.

Conciliatio, 1) összeegyeztetés, megegyeztetés; 2) megengesztelés, kibékítés; *conciliatio ecclesiae*, a' templom' kiengesztelése, ujrabeszentelése.

Conciliator, egyeztető, kibékítő, engesztelő, megengesztelő.

Concilium, zsinat, gyülekezet, l. *synodus*.

Concinnare, 1) csinosítni, ékesítni; 2) alkotni, készítni, összeállálni, szerkeszteni.

Concinne, csinosan, ékesen, illemesen.

Concinnitas, ékesség, csinosság, illemesség.

Concinnus, csinos, ékes, illemes.

Concio, 1) népgyülem; 2) szónoklat, beszéd, népbeszéd.

Concionari, 1) a' néphez szólani; 2) szónokolni, beszédet tartani.

Concionator, népszónok, hitszónok; *dominicalis*, vel *festivalis*, vasárnapi, vagy ünnepi hitszónok; *quadragesimalis*, nagyböjti hitszónok.

Concipere, felfogni, megfogni; 2) fogalmazni.

Concipista, fogalmazó.

Concise, tömötten, rövíden.

Concisus, tömött, rövíd.

Concitare, felháborítni, felizgatni, felindítni, fölgerjeszteni (*active*); felháborodni, felindúlni, fölgerjedni, felingerülni (*intransitive concitari*).

Concitatio, *activa*, felháborítás, felizgatás, felingerlés, fölgerjesztés; *passiva*, felháborittatás, felingereltetés, felizgattatás; *intransitiva*, felháborodás, felingerülés, felzudúlás.

Concitator, izgató, felizgató, háborító, háborgató, zudító, felingerlő.

Conclamator, (*advocatus*) ügyvéd.

Conclave, pápaválasztó zárda, zárház, zárlak, választóterem, zárcsarnok.

Concludere, bezárni, befejezni, bevégezni, következtetni.

Conclusio, bezárás, befejezés, bevégzés, következtetés; *conclusiones theologicae*, hittani következtetések.

Conclusum, záradék, végzet, határozat, végzemény, határozmány.

Digitized by Google

Concolor, egyszinü, hasonszinü.

Concomitans inspiratio, kisérő ihletés, mellynél fogva a' szentirókat munkájokban a' sz. lélek' ereje kisérte, nehogy irásközben a' hit vagy erkölcstanban eltévedjenek.

Concomitantia, 1) kiséret; 2) uráldozati közvegyület, miszerént Krisztus' szent teste, és vére mind a' két szin alatt közvegyületesen jelen vagyon.

Concomitari, kisérni, kövétni.

Concordantia, egyeztetés; *vocum*, szóegyeztetés; 2) *concordantia Bibliorum*, szentirati szótár; *concordantia evangeliorum*, az üdviratok' egyezetessége; *harmonia*, összehangzása.

Concordare, megegyezni, egyetérteni.

Concordatum, egyezék, egyezmény.

Concordia, egyetértés, egyesség, megegyezés.

Concors, egyetértő, egyérzelmü, egyérzetes, egyérzetü.

Concreatiani, együttermeaztetői a' testnek, és léleknek.

Concredere, megbizni, bizalmazni.

Concrescere, összenőni, egybenőni; *colliquescere*, egybeolvadni, összeolvadni; *coalescere*, összeállani.

Concretus, összerü, egybegondolt; *abstractus*, elvont, különgondolt; *in concreto*, összerüleg, egybegondoltan.

Concubina, ágyas, ágyastárs, elhálótárs.

Concubinarius, ágyastartó, ágyaskodó.

Concubinatus, ágyasság, ágyastartás, ágyaskodás.

Concubitus, elhálás, nőszés.

Concubium, vastag éj, sürü éj, elhálási idő, előálom.

Conculcare, összetiporni, összetaposni, tapodni; *conculcare episcopum*, püspöki hatóságot bitorolni v. letapodni.

Conculcatio, *activa*, letapodás, összetiprás; *passiva*, letapodtatás, összetiportatás.

Concupiscentia, kivánság; *inordinata*, rendetlen kivánság; *carnis*, testkivánság, testikivánság.

Concurrens, 1) összejövő, összegyülekező, összecsődülő; 2) együttmunkáló, segélő; 3) pályázó, versenyző.

Concurrentia, összecsődülés, összefutás, összegyülés, összecsoportozás; 2) pályázás, versenyzés, versengés; 3) együttmunkálás, segélés; 4) összejövés; *concurrentia festorum*, az ünnepek' összeesése.

Concurrere, 1) összefutni, összecsődülni, összetódulni, összecsoportosodni, összegyülni; 2 együttmunkálni, segélni *ad cathedram*, tanszékre pályázni.

Concursualis, csődületi, csődi.

Concursus, 1) összecsoportozat; 2) pályázat, versenyzet; 3) csődület, csőd; 4) együttmunkálat, segély; *ad cathedram*, tanszéki pályázás; *creditorum*, hitelezők' csődülete.

Concussio, összeütközés.

Condecorare, ékesitni, megtisztelni, diszitni, diszesitni.

Condemnare, 1) kárhoztatni; *condemnari*, (*reflexive*) kárhozni, elkárhozni; 2) *convincere*, megmarasztalni, elmarasztalni.

Condemnatio, *transitiva* elkárhoztatás, kárhoztatás; *intransitiva*, kárhozás, elkárhozás; *ut res damnatio*, kárhozat.

Condensare, összegyüjteni, összetömni, összesürüsitni.

Condensus, sürü, tömött.

Condere, alkotni, teremteni.

Condescendentia, 1) szálláshely, szállda; 2) leszármazás.

Condescendere, 1) beszállani, szállásolni; 2) *intransitive*, leszállani; 3) *active*, leszállítani; 4) *factitive* vel *passive* leszállittatni.

Condescensio, 1) szállásolás, szállóhely; 2) leszállítás (*active*); leszállittatás (*passive*).

Condicere, összeszólalkozni, összebeszélni.

Condictio, összeszólalkozás, összebeszélés.

Condictum, összeszólalkozat, összebeszélet; *e condicto*, összeszólalkozólag.

Condignitas, méltóság, illőség.

Condignus, illő, illendő, méltó.

Condimentarius, csemegeárus, czukrász.

Condimentum, 1) csemege; 2) füszer.

Digitized by Google

Condiscipulus, tantárs, iskolatárs, tanulótárs.

Conditio, 1) állapot (Stand); 2) föltétel, kikötés, föltét, alku (Bedingung) föltételemény; 3) *impedimentum matrimonii*, l. e. 4) *conditio exclusiva*, kizáró föltétel; *sine qua non*, mellőzhetetlen föltétel.

Conditionalis, föltételező, föltételemnyes, föltételes.

Conditionalitas, föltételesség, föltételezet.

Conditionare, föltételezni.

Conditionate, föltételesen, föltételemnyesen.

Conditionatum, föltételezet, föltételezmény.

Conditionatus, föltett, föltételezett.

Conditivum, sírláda, koporsó.

Conditor, 1) alkotó, teremtő; 2) csemegekészítő, befőző.

Condivisio, együttosztakozás, társosztozás, közosztozás (*ut actio*); közosztály (*ut res*).

Condivisor, **condividens**, **condivisionalis**, együttosztozó, közosztozó, osztálytárs, osztályrokon.

Condolere, szánakodni, szánni, bánkódni.

Condominium, közös urodalom, közös birtok, társurodalom.

Condominus, földesuri társ, birtoktárs, uradalomtárs, társúr, társbirtokos.

Condonare, elengedni, megbocsátani.

Condonatio, 1) elengedés, megbocsátás; 2) közadomány; *condonatarius*, adománytárs; *condonationales*, vel *condonatoriae*, 1) megbocsátó levél, megbocsátvány; 2) közadományi levél, közadományozvány.

Condormientes, együttalvók, egyalomozók, eretnekek, kik együtt egy alomban szoktak vala alunni.

Conducere, 1) bérbevenni, felfogadni, bérbefogadni (*locare*, bérbeadni); 2) használni.

Conductio, bérbevevés, bérbefogadás, felfogadás.

Conductor, bérbevevő, bérbefogadó; 2) vezértárs, vezetőtárs.

Condus, kulcsár, sáfár.

Conferentia pastoralis, pásztorkodási tanácskozás (*ut actio*), tanácskozmány (*ut res*).

Conferre ad aliquid, valamire adakozni, valamit elősegiteni, valamiben részt venni; *conferre cum aliquo rem*, valakivel közleni, tanácskozni, valakinek tanácsát venni.

Conferreare, összekenyerezni, együttkenyerezni, együttéldelni.

Conferreatio, összekenyerezés, együttkenyerezés, együttéldelés.

Confertus, töltött, teljes, töltözött.

Confessarius, gyóntató atya, lelki atya; (*pater spiritualis*) l. *Poenitentiarius*.

Confessio, 1) vallás; 2) *confessio fidei*, hitvallás; *confessio apostolica*, apostoli hitvallás; *confessio Augustana*, agostai vallás; *Helvetica*, helvét vallás; *rationalistica*, észlelkedési vallás, észlelkedeti vallás, észvallás; 3) *confessio auricularis*, gyónás, sz. gyónás, (*confessio sacramentalis*) fülgyónás; *secreta*, titkos gyónás; *paschalis*, husvéti gyónás; *publica*, nyilványos; *privata*, magányos gyónás; *Confessio s. Petri*, sz. Péter' sírja; *martyris*, vértanúi síroltár, sírkápolna; 4) *confessio in jure criminali*, bűnvallás, (*fassio*, vallomás) bűnvallatás, (*benevolisatio*) *confessionem excipere* (*in sensu theologico*) gyóntatni; (*in sensu juridico*) vallatni, vallatást tartani; 5) *confessio*, seu *martyrium*, sive *coemeterium*, *canola*, *catacumba*, sírmeder, tetemtéhely, vértanuk' téhelye, szent ereklyék' őrhelye.

Confessionistae molles, lanyha vallamzók, Luther' felekezetének Melánchtont követő sarjadéka.

Confessor, hitvalló (müncheni kézirat szerént) gyóntó.

Conficere, 1) megtenni, bevégezni. p. o. *conficere officium*, hivatalát megtenni; 2) *conficere cibum*, az ételt megemészteni; 3) *conficere sacramentum*, urvacsorát készitni, *conficere diem*, betölteni a' napot; *conficere opus*, bevégezni a' munkát.

Confidentia, bizalom, bizodalom (*ut res*); bizás, bizakodás (*ut actio*); *Confidentia beneficialis*, javadalmi bizalom, javadalmi biztosítás; javadalmi bizalmasság; *confidentia pa-*

Digitized by Google

storalis, seu *populi erga suum pastorem*, népbizodalom, nyájbizodalom.

CONFIDERE, bizni, bizakodni.

CONFIDEJUSSOR, jótállótárs, kezestárs.

CONFIGERE, általszúrni, átdöfni, átszegezni, agyondöfni.

CONFINGERE, költeni, költögetni.

CONFINIALIS MILES, határőr, végőr; *confinialis militia*, véghelyi katonaság, határőrző katonaság, határőrség, végőrség.

CONFINIARIUS, határvidéki, véghelyi.

CONFINIS, határos, szomszéd.

CONFINIUM, határvidék, véghely.

CONFIRMANDI, bérmálandók, megerősítendők.

CONFIRMARE, 1) megerősíteni; 2) bizonyítani; 3) bérmálni.

CONFIRMATIO, erősítés, megerősítés; 2) bizonyítás; 3) bérma, bérmálás' szentsége (*chirothesia*) kézrátétel; *chrisma*, korosma; (*sphragis*, urpecsét, *signaculum Domini*, *mega*, *míron*), nagyolajzás, uredzet, edzőkegyszer.

CONFIRMATORIAE, bérmalevél; 2) megerősítő levél.

CONFIRMATORUM LIBER, a' bérmáltak' anyakönyve, a' bérmáltak' jegyzőkönyve.

CONFISCARE, lefoglalni, elkobzani.

CONFISCATIO, lefoglalás, elkobzás (*activa*); lefoglaltatás, elkoboztatás (*passiva*).

CONFITENTES, 1) vallók; 2) gyónók.

CONFITEOR, közgyónás.

CONFITERI, 1) vallani, megvallani; 2) gyónni.

CONFIXUS, átszúrt, átdöfött; átszegezett.

CONFLARE, összeolvasztani, összeszerkeszteni.

CONFLICTIO, összeütközés.

CONFLICTUS, összeütközet.

CONFLIGERE, összeütközni.

CONFOEDERATIO, (*actio*) szövetkezés; (*res*) szövetség, szövetkezet. *Confoederatio suffragialis*, könyörgési összeköttetés, imakapcsolat, imafüzér, imaszövetség, mellynél fogva a' szerzetesek az egész világon létező rendtársaikért, azoknak elhunytával imádkoznak.

CONFOEDERATIVUS, vel *confoederationalis*, szövetségi.

CONFOEDERATUS, szövetséges.

CONFORMALIS, egyalkatú, hasonálkatú, egyidomú, hasonidomú.

CONFORMARE SE, valamihez hozzáilleszkedni, hozzáilleszteni magát, szerénteni; *aliquid*, valamit máshoz szabni, hozzáilleszteni, alkalmazni.

CONFORMATIO, illesztés, alkalmazás, hozzászabás, illeszkedés, alkalmazkodás, szeréntezés.

CONFORMIS, hasonszerű, hasonalkatú, egyező, azonszerű. — Átalán a' *conformis*, *szerű* által helyesen tetetik ki; p. o. *legi conformis*, törvényszerű; *actioni conformis*, cselekedetszerű; *causae conformis*, okszerű; *fini conformis*, czélszerű; — *difformis*, szerűtlen; *legi difformis*, törvényszerűtlen; *causae difformis*, okszerűtlen; *fini difformis*, czélszerűtlen.

CONFORMISTAE, Angliában közvallásszerűek; *non conformistae*, közvallásszerűtlenek, ú. m. a' keresztségismétlők (*anabaptistae*); áldozárosak (*Presbyteriani*).

CONFORMITAS, azonszerűség, hasonszerűség, egyezőség.

CONFORMITER, hasonszerűleg, azonszerűleg, egyezőleg; — szerűleg; p. o. *legi conformiter*, törvényszerűleg; *actioni conformiter*, cselekedetszerűleg; *causae conformiter*, okszerűleg, ügyszerűleg; *fini conformiter*, czélszerűleg stb.

CONFORTARE, megerősíteni; *confortari*, *intransitive*, megerősödni, megerősülni.

CONFORTATIO, *activa*, megerősítés; *passiva*, megerősittetés; *intransitiva*, megerősödés, megerősülés.

CONFRACTORIUM, töredék-ima, kenyérszegő imádság, melly t. i. az ostyának kettészegése után mondatik.

CONFRACTUS, megtört, összetört, megtöredött.

CONFRATER, rendtárs, szerzettárs (*ordinis*); *causae confrater*, ügytárs, ügyfél; *confrater unionis*, egylettárs.

CONFRATERNITAS RELIGIOSA, (*Adelphatum*) vallási testvérület, vallási egylet, vallási társulat, jámbor egylet; *confratres adelphati*, egylettársak, jámbortársak.

Digitized by Google

Confringere, összetörni, összerontani, összerombolni; *confringi intransitive*, megtöröddni.

Confrontare, szembeállítani, egybevetni, szembesiteni.

Confrontatio, szembeállítás, egybevetés, szembesités.

Confundere, megzavarni; *confundi* (*reflexive*) megzavarodni, háborodni.

Confusio (*ut res*) zavar; (*ut actio*) zavarás; (*ut actio reflexiva*) zavarodás (Verlegenheit), háborodás (Verwirrung).

Confutare, megczáfolni.

Confutatio, *activa*, megczáfolás; *passiva*, megczáfoltatás.

Congelare, összefagyni, megfagyni, megdermedni.

Congellus, *syncellus*, segédősersek, segédatyaérsek; *patriarchae viventis designatus successor*.

Congeminare, megkettőztetni.

Congener, 1) vőtárs; 2) fajtárs, nőmtárs; *congenerationalis*, véréntes, vérséges atyafi, egynemzedékű, közszármozatú.

Congerere, összehordani, összerakni, összehalmozni.

Congeries, rakás, halmaz.

Congestus, rakás, halom.

Congredi, összejönni, szembesöállani, megütközni.

Congregatio, társulat, egyesület, gyülekezet, egylet. *Congregatio Cardinalium*, bibornoki szék, biboros egyesület; 1) *Congregatio s. officii*, seu *s. inquisitionis*, a' sz. hivatal' egyesülete, szenttiszti egylet, sz. hitőrszék; 2) *Congregatio indicis*, könyvvisgáló szék, könyvbiráló egylet; 3) *Congregatio episcoporum et regularium*, püspöki és szerzetesi ügyitélőszék; a' püspöki és szerzetesi bajakra ügyelő egylet. 4) *Congregatio interpretationis decretorum Concilii Tridentini*, a' trienti gyülekezet' határzatainak magyarázatára ügyelő szék, vagy egylet; 5) *Congregatio rituum*, a' sz. szertartások' gyülekezete, szertartási ügyelőszék; 6) *s. Consultae*, az egyházi kiváltságokra, és kormányhatósági viszályokra ügyelőszék; 7) *De propaganda fide*, térítő társulat, hitterjesztő szék', vagy egyesület; 8) *Electionis et Confirmationis episcoporum*, a' püspökök' választására és megerősitésére ügyelő egyesület; 9) *Claustrorum*, a' kolostorokra ügyelő társulat; 10) *Disciplinae*, fegyőrszék, fegyőrtársulat; 11) *Visitationis apostolicae*, az apostoli látványozásokra ügyelő társulat; 12) *Indulgentiarum*, bucsuügyelő társulat; 13) *Reliquiarum*, ereklyeügyelő társulat; 14) *De auxiliis*, segedelmezésre ügyelő társulat; 15) *Aedificii*, Péter' templomára ügyelő társulat; 16) *Boni regiminis*, józság' kormányzásra ügyelő társulat; 17) *Congregatio*, gyülés, gyülekezés; *generalis*, közgyülés, vagy nagygyülés; *particularis*, kisgyülés.

Congressus, összejövetel; *congressus consultativus*, tanács (*senatus*) táncskozat, békegyülés.

Congrua, illeték, illetőség, járomány, járság, járóság.

Congruentia, összeillőség, egyenletesség, egyezetesség.

Congruitas, illőség, illendőség.

Congruus, összeillő, összeütő, egyenletes, egyezetes.

Conjectura, sejtelem, (*suspicio*) gyanu; (*praesagium*) előérzet, sejtés, sejdités, hihetősködés, hihetősség; *conjectura critica*, birálati hihetősködés; *conjectura dogmatica*, hittani hihetősködés, vallásczikki hihetősködés, hittani magánynézet, hittani véletezés, sejtekedés.

Conjecturare, sejtekezni, sejtelmezni, hihetősködni, véletezni sejtekedni.

Conjecturatio, sejtekezés, sejtelmezés, hihetősködés, véletezés, sejtekedés.

Conjugalis, hitvesi, házastársi, hitvestársi.

Conjugare, 1) összeigázni, összeadni, összekötni; 2) *inflectere*, hajtogatni.

Conjugatio, 1) összeigázás; összeadás, összekötés; 2) hajtogatás.

Conjugicidium, hitvesgyilkolás (*ut actio*), hitvesgyilkosság (*ut res*).

Conjugium, l. *matrimonium*.

Conjunctio, összekötés, összeadás, (*copulatio*) összefoglalás; 2) kötszó; 3) *conjunctio animorum*, szivegyesülés, szivegyesités.

Digitized by Google

Conjunctivus, összekötő, összefoglaló.
Conjungere, összekötni, összeadni, l. *copulare*.
Conjurare, összeesküdni.
Conjuratio, összeesküvés.
Conjurator, 1) összeesküvő; 2) eskütárs.
Conjux, hitves, házastárs, nászpár, házasfél.
Connectere, összekötni, összefüggeszteni, összefoglalni.
Connexio, összeköttetés, összekötés, összefüggés, összefoglalás.
Connivens, egyetértő, engeteg.
Conniventia, egyetértés, engetetség, engeség.
Connivere, egyetérteni, engetegeskedni.
Connubium, összekelés, házasulás, házasulat.
Connubus, testvér' hitvese, vérhitves.
Connurus, menyetárs.
Conquassare, összetörni, összezuzni, összeverni, összerontani.
Conqueri, panaszkodni, panaszolkodni.
Conquestio, panaszkodás, panaszolkodás.
Conquestus, panasz.
Conquiescere in aliqua re, megnyugodni; *conquiescere ab aliqua re*, megszünni, felhagyni.
Conquirere, fölkeresni, összekeresni, felkutatni, összekutatni; *exquirere*, kikutatni, kikeresni, ki-, v. fölfürkészni.
Conradere, összegyüjteni, összehalmazni, összeszedni, összekaparni.
Conradium, adag, melly a' szerzetesek közt kiosztatott.
Conradus s. eppus., sz. Karád püspök, Nov. 26án; 2) Karád remete, Febr. 19én.
Conregionalis, egytartománybeli, földi, hontárs, hazatárs.
Consacraneus, (*symmista*) Tertulliánnál: vallástárs, hittárs.
Consanguineitas, rokonság, atyafiság, vérrokonság, vérség, l. *arbor*.
Consanguineus, rokon, atyafi, vérrokon.
Conscientia, lélekismeret, lelkismeret, lelki ismeret; *qua moralis sensio*, lelkiérzet, önérzet, lélekérzet, lelkérzet; *sui conscientia*, öntudat, (*sui cognitio*) önismerés (*actio*), önismeret (*res*); *conscientia recta*, egyenes lelkismeret; *erronea*, tévedt lelkismeret; *dubia*, kétes lelkismeret; *probabilis*, valószinű lelkismeret; *cauteriata*, bélyegzetes lelkismeret, szótlan lelkismeret; *obstupefacta*, tompa, eltompult lelkismeret; *calleata*, szemtelen, vagy kérges lelkismeret, durva lelkismeret; *certa*, bizonyos lelkismeret; *scrupulosa*, akadozó, szőrszálhasogató, szorongatott lelkismeret; *laxa*, tágos; *tenera*, gyengéd; *anxia*, szorongó; *timorata*, félékeny; *obdurata*, megrögzött, megfásult, megkeményült, edzett; *rigida*, vel *rigorosa*, szigoru lelkismeret; *conscientia antecedens*, előző lelkismeret; *concomitans*, kisérő lelkismeret; *consequens* következő, tettutó lelkismeret; *meticulosa*, félénk lelkismeret; *conscientiae dictamen*, lelkismeret' sugallata; *conscientiae forum*, lelkismeret' bírószéke, törvényszéke; *conscientiae remorsus*, lelkisméret' furdalása, mardosása.
Conscientiositas, lelkismeretesség.
Conscientiosus, lelkismeretes.
Conscius, tudó, valaminek tudója, tudtos, tudalmas, czinkos.
Conscribere, összeirni.
Conscriptio, (*ut actio*) összeirás; (*ut res*) összeirat; *conscriptio animarum*, lélekszám' összeirása; *conscriptio dicalis*, rovatos összeirás.
Conscriptor, összeiró.
Consecrandus, fölszentelendő, beszentelendő, megszentelendő, fölkenendő.
Consecrare, fölszentelni, beszentelni, megszentelni, fölkenni.
Consecratio, (*activa*) fölszentelés, beszentelés, megszentelés, fölkenés; (*passiva*) fölszenteltetés, beszenteltetés, megszenteltetés, fölkenetés; *altaris*, oltárszentelés; *ecclesiae*, egyházmegszentelés; *episcopi*, püspökfölszentelés; *calicis*, kehelyszentelés.
Consecrator, fölszentelő, beszentelő, megszentelő, fölkenő.
Consectari, egyrekövetni, nyomban kisérni, nyomban követni, nyomolni.
Consectarium, következmény.
Consectatio, egyrekövetés, nyombankisérés, nyombankövetés, nyomolás.
Consectator, egyrekövető, nyomban kisérő, nyomban követő, nyomoló.

Digitized by Google

Consecutio, követés, következés; 2) elérés, megnyerés.

Consensio, egyetértés, egyérzés, közérzés, közértés, összeértés.

Consensus, egyértelem, egyérzet, egyetértés; *communis consensus*, közértelem, közérzet, közérzelem; *unanimis consensus SS. Patrum*, a' sz. atyák' egyhangú közértelme; *ecclesiae dispersae*, az elszéledt egyház' közértelme.

Consentire, egyetérteni, egyetérzeni, összeérteni.

Consequens, 1) *subs.* következet, következék, következmény, utómondat; (*antecedens*) előzék, előzet, előzmény, előmondat: 2) *adj.* következetes; *consequens theologus*, következetes hitbuvár, hittanító; *inconsequens*, következetlen.

Consequenter, következőleg, következetesen, következésképen; *inconsequenter*, következetlenül.

Consequentia, 1) következék, következet, következőség (*sequela*); 2) következetesség; *inconsequentia*, következetlenség.

Consequi, 1) következni, 2) elérni, megnyerni; *consequentiam facere*, következtetni.

Conservare, megtartani, fentartani, megőrizni (*custodire*); 2) tatarozni, épentartani.

Conservatio, megtartás, fentartás, megőrzés; 2) tatarozás, épentartás.

Conservator, megtartó, fentartó, megőrző; *conservator coronae*, koronaőr; *conservator litterarum*, levélőr.

Conservatorium, rakhely, raktár.

Conservus, szolgatárs.

Consessus, összeülés, ülés; *litterarius* tudományos ülés, tudományi ülés; *disciplinaris*, fegyi ülés; *capitularis*, káptalanülés.

Considerare, elnézni, elnézegetni, szemlélni, szemlélgetni, körültekinteni; (*meditari*) elmélkedni, visgálódni; (*perpendere*) megfontolni, fontolgatni, meggondolni.

Consideratio, elnézés, elnézegetés; (*meditatio*) elmélkedés, visgálódás; (*perpensio*) megfontolás, fontolgatás, meggondolás.

Considerationis punctum, szemlélődési pont.

Consideratus, szemes, figyelmes, visga, meggondoló, körültekintő; *inconsideratus*, vigyáztalan, meggondolatlan.

Considere, 1) összeülni, egybeülni; 2) letelepedni, ülepedni.

Consignare, följegyezni, jegyzeni, összejegyezgetni.

Consignatio, (*ut actio*) följegyzés, jegyzés; (*ut res*) jegyzék; (*passive*) följegyeztetés.

Consiliarius, tanácsos, tanácsnok.

Consilium, tanács, tanácslás, tanácslat; *excelsum consilium regium locumtenentiale hungaricum*, főméltóságú magyar királyi helytartó tanács; *evangelica consilia*, üdvirati tanácslatok.

Consistentes, együttállók, együttösök, azon nyilványos büntörők, kik a' büntörés' végpályáján levén a' misében a' hivekkel együttállva részt vehettek.

Consistentia, állap, együttállás, közállap, süreg.

Consistere, összeállani, állapodni, állani.

Consistorialis, szentszéki, p. o. itélet, ügyvéd, vagy ülnök, 'stb.

Consistorium, szentszék; *sacrum, ac venerabile consistorium*, tekintetes szentszék, vagy főtisztelendő szentszék, egyháztanács; *consistorium episcopale*, püspöki sz. szék; *archiepiscopale*, érseki szentszék; *pontificium*, pápai szentszék; *vicariale*, helytartói szentszék; *consistorium primatiale*, főérseki szentszék.

Consobrinus, anyatestvéri gyermek.

Consocer, ipamás.

Consocialismus, pajtásság, társúlás, társaskodás.

Consociare, összetársítani, *active*; *consociari intransitive*, összetársúlni.

Consociatio, összetársítás, *active*; összetársúlás, *intransitive*.

Consocius, pajtás; *consocius mali*, bajtárs; *criminis*, büntárs; *causae*, ügytárs stb.

Consolamen, vigasz, vigasztalat.

Consolari, megvigasztalni; *solari*, vigasztalni.

Digitized by Google

Consolatio, megvigasztalás; *solamen*, vigasz, vigasztalat.

Consonantia, összehangzás, egyűhangzás, egybehangzás (*ut actio*); összehangzat, egybehangzat (*ut res*).

Consonare, összehangzani, egyűhangzani, egybehangzani.

Consors, sorsostárs, részestárs, élettárs, házastárs.

Consortium, sorsosság, élettársaság, társalkodás, házastársaság; *hominum*, emberi társalkodás; *brutorum*, baromi társalkodás; *consortium divinarum personarum*, az isteni személyek' egymásban létele, l. *incircumsessio*.

Conspectus, átnézet, nézeték, tekintet.

Conspergere, meghinteni, behinteni.

Conspicuus, látszatos, szembetünő, szembeötlő, jeles, diszes, ékes; *dignitate conspicuus*, méltósággal földiszített, méltósággal diszes.

Conspirare, összeesküdni.

Conspiratio, összeesküvés.

Consponsor, kezestárs, vőtárs, jegyestárs.

Conspurcare, undokitani, rutítani, megocsmányítni.

Constabilire, megállapítani, megerősíteni, rendbehozni, rendezni.

Constans, állhatatos, ingatlan, állandó.

Constantia, állhatatosság, állandóság, ingatlanság.

Constare, állhatatosnak lenni, állandónak lenni.

Constellatio, csillagkép, csillag jegy.

Consternare, leverni, megrémitni, elcsüggeszteni; *consternari intransitive*, leverődni, megrémülni, elcsüggedni, megcsünni.

Consternatio *activa*, leverés, megrémítés, elcsüggesztés; *passiva*, leveretés, megrémittetés, elcsüggesztetés *intransitiva*, leverődés, megrémülés, elcsüggedés, megcsünés.

Constitutio, 1) (*ut actio*) rendelés; (*ut res*) rendelet, rendelmény; 2) *constitutio corporis*, testalkotás, testalkat; 3) *constitutio apostolica*, apostoli rendelet; 4) *constitutio regni*, alkotmány; *ecclesiae*, egyházalkat, egyházi alkotmány; 5) *constitutio procuratoria*, ügyvédi vallomás, ügyvédvallás (*ut actio*) ügyvédi vallomány, (*ut res*) *plenipotentiaria*, felhatalmazás, felhatalmazó levél, vagy felhatalmazvány; *dioecesana*, megyei rendelet; *apostolica*, apostali rendelmény.

Constitutionalis, alkotmányi, alkati, alkatbeli.

Constitutionalistae, l. *anticonstitutionalistae*. — *constitutionalista*, alkotmányvédő.

Constitutivum, állomány; *constitutiva pars*, alkatrész, alkotó rész.

Constrictio, összeszorítás, szoritgatás (*active*); összeszoríttatás, szoritgattatás (*passive*); összeszorongás, szorítkozás, szorúlás (*intransitive*).

Constringere, összeszoritni, szoritgatni, szoritni; *constringi*, *intransitive*, szorulni, szorítkozni, szorongani; *passive*, szoríttatni.

Constructio, összealkatás, összeszerkesztés, összekötés.

Construere, összerakni, összealkotni, összeszerkeztetni, összekötni.

Consubstantia, egyállovány, egymivolt, egyállat.

Consubstantialis, egymivoltú, egyállatú, egyállományú.

Consubstantialitas, (*homousion*) egymivoltuság, egyállatuság, egyállaványuság.

Consubstantiatio, összeálloványzás, összemivoltozás, összeállatozás, l. *impanatio*.

Consubstantiatores, összeállományzók, összemivoltozók, összeállatozók, l. *impanatores*.

Consul, tanácsfő, polgármester, tanácselnök, ügyvivő, városfőnök.

Consulere aliquem, tanácskozni valakivel, tanácsot kérni; *consulere alicui*, tanácsolni, tanácsot adni.

Consultare, tanácskozni, tanakodni.

Consultatio, tanácskozás, tanakodás.

Consultativus, tanácslati, tanácskozati.

Consultor, tanácsos, tanácsló, tanácsnok; *provincialis*, tartományi, v. szerzetfői tanácsos.

Consumere, fogyasztani, fölemészteni, megemészteni; *consumi*, *intransitive* elfogyni, megfogyni, fogyatkozni, megemésztődni.

Digitized by Google

Consummare, 1) bevégezni; 2) egybeösszesiteni, öszvegesiteni, öszvélyezni, összeadni; *consummare matrimonium*, elhálni.

Consummatio, 1) bevégzés; 2) összegesités, öszvélyesités; 3) *matrimonii*, elhálás.

Consummatus, 1) bevégzett; 2) összegesitett; 3) *consummatum matrimonium*, elhált házasság; *consummatum bonum*, végjó, teljesjó, hiánytalan jóság.

Consumtio, fogyasztás, fölemésztés, megemésztés; *virium*, erőfogyasztás, erőemésztés.

Consvetudinarium, szokásjegyzőkönyv, szokásos könyv.

Consvetudinarius, szokásos, szokottsági, megrögzött, rögzetes; *consvetudinarius peccator*, rögzött bünös.

Contabulatum, torony, harangláb.

Contactus, érintés, érülés (*active*); érintkezés, hozzáérés, érület, összeérés (*neutraliter*); *contactus mutuus*, érintkezés, érülkezés.

Contagio, *contagium*, *contamen*, ragály, ragadvány.

Contagiosus, ragályos.

Contaminare, megfertőztetni.

Contaminatio, megfertőztetés.

Contaminatus, fertőzetes, megfertőztetett.

Contectalis, (*contubernalis*) laktárs.

Contegere, befödni, elfödni, takargatni, födözni, födözgetni.

Contemnere, megvetni.

Contemplari, szemlélni, szemlélgetni, szemlélődni.

Contemplatio, szemlélés, szemlélgetés, szemlélődés, szemlélkedés.

Contemplativa vita, szemlélődő élet; *contemplativus monachus*, szemlélkedő barát.

Contemplator, szemlélődő, szemlélgető, szemlélkedő.

Contemporaneus, egykorú, egyidőbeli, l. *coaetaneus*.

Contentus, 1) megvetett; 2) *subst.* megvetés, utálat.

Contendere, törekedni, igyekezni (*conari*) iparkodni; *contendere cum aliquo*, vetekedni, vetélkedni, versengeni, versenkedni, tusakodni.

Contenebricare, elhomályositani, elboritani.

Contentio, törekedés, iparkodás, igyekezés, vetélkedés, vetekedés, versengés, versenkedés, tusakodás.

Contentum, tartalom, foglalat.

Contentus, 1) Zufrieden, megelégedés, megelégvés, elégség, elégesség; 2) zufrieden, elégedett, megelégedett, eléges.

Conterere, összetörni, megtörni, öszszerontani; *conteri*, megtörődni (*reflexive*).

Conterminare, valamivel határosnak lenni.

Conterminium, határosság.

Conterminus, határos.

Conternare, a' sz. irásban: harmadévet betölteni.

Contestari, 1) bizonylani; 2) *litem*, elvállalni a' pert.

Contestatio, bizonylás; 2) *contestatio litis*, perelvállalás, pervallás.

Contestis, tanutárs.

Contexere, összeszőni, szerkeszteni.

Contextus, szöveg, belzet, tartalom, foglalat, szövedék, szerkezet; *contextus antecedens*, előszöveg; *concomitans*, köszépszöveg; *consequens*, végszöveg; *logicus*, gondolkozásszerű szöveg; *psychologicus*, lélekmüködésszerű; *historicus*, történetszerű; *chronologicus*, időszerű szöveg; *contextus verborum*, szószöveg; *sententiarum*, mondatszöveg; *proximus*, közelebbi; *remotus*, távolabbi; *remotissimus*, legtávolabbi szöveg; *contextus sermonis*, beszédszöveg, beszédfolyam.

Conticere, elhallgatni, elcsendesedni; *obmutescere*, elnémúlni.

Conticinium, hallga, csend, csillap, estcsend, éjcsend.

Contiguitas, összeérés, érintkezés; — érintkezet, tőszomszédság.

Contiguus, összeérő, határos, tőszomszéd, érintkezetes.

Continens, 1) tartó, tartalmazó; 2) tartózkodó, tartózatos; 3) száraz föld, száraz.

Continentia, 1) tartalom, foglalat; 2) tartózkodás, tartóztatás, tartózatosság; *sui*, öntartóztatás.

Continere, megtartani; *se*, tartózkod-

Digitized by Google

ni, magát tartóztatni; 2) tartalmazni.

Contingens, 1) megérő, érintő, érintkező; 2) eseti, történetes, esetleges, esetékes, mulandó, mulólagos, mulékony.

Contingenter, esetileg, történetileg, mulólagosan.

Contingentia, esetiség, történetiség.

Contingere, 1) megérinteni. 2) történni, (*evenire*) megtörténni.

Continuare, folytatni.

Continuatio, folytatás.

Continuative, folytatólag.

Continuatorius, folytatólagos.

Continuitas, folytonosság.

Continuo, folyvást, folyton, folytonosan.

Continuum, folytaték, folytatmány.

Continuus, folyvásti, folytonos.

Contorquere, csigázni, összetekerni, csavarni, facsarni; *extorquere*, kifacsarni, fartatni, kicsavarni.

Contortus, tekert, csavart, tekervényes; *stilus contortus*, tekervényes nyelvezet.

Contraagens, ellenőr, ellenügyelő.

Contractus, *ut actio*, kötés; *ut res*, kötmény; *ut litteras*, kötlevél. *Pactum*, szerződmény; *pactatio*, szerződés; *conventio*, szegődés; *tractatus*, alku, alkukötés; *vinculum*, kötőlék, kötpénz; *contractus gratuitus*, sive *unilateralis*, puszta, vagy egyoldalú kötés; *onerosus*, sive *bilateralis*, terhelő, vagy kétoldalú kötés; *locrosus*, vel *damnosus*, nyereményes, vagy káros kötés. *Contractus contrahentibus legem ponit*, a' kötés a' kötőknek törvényt szab. *Contractus rescindibilis*, felbontható, megmásítható; *irrescindibilis*, felbonthatlan, megmásíthatlan; *validus*, érvényes; *invalidus*, érvénytelen; *contractus verbalis*, szóbeli kötés; *litterarius*, irásbeli kötés; *praesumtus*, magyarázatos, véletes kötés.

Contradicere, ellenmondani.

Contradictio, ellenmondás, ellenszólás, *ut actio*; ellenmondat, *in abstracto*.

Contradictor, ellenmondó.

Contradictorie, ellenmondatosan.

Contradictorius, ellenmondatos, ellenmondati.

Contradispositio, ellenrendelés, ellenintézés, *ut actio*; ellenrendelet, ellenintézet, ellenparancs, *ut res*.

Contrados, viszonhitbér, viszonjegybér, viszonjegypénz, viszonjegypénzi kötés.

Contrahens, kötőfél; *pactator*, szerződőfél; *conveniens*, szegődő; *tractans*, alkudozó, alkukötő.

Contrahere, kötésre lépni, kötést tenni; *pactare*, szerződni; *convenire*, szegődni; *tractare*, alkudozni, alkut kötni.

Contrainquisitio, ellennyomozás, ellenvallatás.

Contrapars, ellenfél.

Contrapassio, ellenszenv, ellenszenvedély.

Contrapositio, ellentétel, ellenállítmány (*ut res*), ellentevés, ellenállítás (*ut actio*).

Contraquietantia, ellennyugta, ellennyugtatvány, viszonnyugtató.

Contraquietare, ellennyugtázni, ellennyugtatványozni.

Contraria pars, ellenfél.

Contrariari, ellenzeni, ellenkezni, ellenkedni.

Contrarie, ellenesen, ellenzetesen, ellenkezetesen, ellenileg, ellenkezőleg (*adversative.*)

Contrarietas, ellenség, ellenkezet, ellenzetesség, ellenesség, visszásság (*contraste*).

Contrarius, ellenes, ellenzetes, elleni, ellenkezetes, ellenző (*adversativus*).

Contrascriba, ellenőr, elleniró.

Contrascriptum, ellenirat.

Contrasserratura, ellenzár.

Contrasignare, ellenjegyezni, ellenőrképen aláirni.

Contra-remonstrantes, l. *Remonstrantes.*

Contribuere, hozzájárúlni, hozzáadni, adózni.

Contributio, adózás, *ut actio*; adó, *ut res*.

Contritio, bünbánat (*attritio*, bérbánat; *dolor*, bánat) törődelmesség, *ut res*; törődés, bánkódás, bünbánás, *ut actio*.

Controlleria, ellenőrködés, *ut actio*; ellenőrség, *ut res*; *controllor*, ellenőr.

Controllerisare, ellenőrködni.

Digitized by Google

Controversia, vetekedés, vitakodás, vitázás, versengés, villongás (*ut actio*); vete, vita, vitatmány, vitály (*ut res*); *controversia fidei*, hitvitály, hitvita, hitversengés, hitvillongás.

Controversus, kérdéses, vitás, vitályos, peres; *dogma controversum*, vitás hittan, vitályos hitczikk.

Controvertere, kérdésbe hozni, kérdés alá vonni, ellenfordítani, ellengördíteni, ellenvitatni, ellenvitatkozni, vita alá vonni.

Contubernalis, laktárs, vendégtárs, asztaltárs, szállástárs.

Contubernium, vendégfogadó, közlak, szállás, szállóhely, társlak.

Contumacia, 1) makacsság; 2) veszteglés; *domus contumacialis*, veszteglő ház.

Contumacialis, makacsági p. o. itélet; *per non venit*, meg nem jelenési makacsság; *per non defendit*, védelemmulasztási makacsság.

Contumax, makacs; *obstinatus*, konok; *refractarius*, ellenszegülő.

Contumelia, rágalom, gyalázat (*ut res*) rágalmazás, gyalázás (*ut actio*); *detractio*, kisebbítés; *dehonestatio*, becstelenítés; *infamia*, becsületvesztés; (*ut actio*) becstelenség, becsvész (*ut res*); *ignominia*, névcsonkítás, rosz hírnév, rosznév; *calumnia*, álvád, patvar, patvarkodás.

Contumeliosus, gyalázatos.

Conturbare, megzavarni, háborítani, elkábítani; *conturbari*, (*reflexive*) megzavarodni, megháborodni, elkábulni.

Conturbatio, *activa*, megzavarás, háborítás, elkábítás; *reflexiva*, megzavarodás, megháborodás, elkábulás; *passiva*, megzavartatás, háborittatás, kábittatás. *Conturbatio mentis*, elmeháborítás, észzavarás, elmekábulás, kábultság, elmehábor, észzavar, elmeháborodás, észzavarodás; elmeháborittatás, észzavartatás, elmekábittatás.

Convalescentia, 1) megerősödés, megerősülés; 2) érvényesülés.

Convalescere, 1) megerősödni, megerősülni, erőre kapni; 2) érvényesülni.

Convellere, összetépni, összegyömözni; *adversarium*, legyőzni, megczáfolni.

Conveniens, illő, illendő, összeillő. Ezen melléknév a' *szerű* által sokszor helyesen kifejeztetik: p. o. *legi conveniens*, törvényszerű; *fini conveniens*, czélszerű; *fidei conveniens*, hitszerű; *causae conveniens*, okszerű; *ecclesiae conveniens*, egyházszerű; *rationi conveniens*, észszerű 'stb. A' hivatal, vagy egyedneveknél pedig *as*, *es*, *os*, *ös*, rag által fejezhetjük ki; p. o. *regi conveniens*, királyias; *viro conveniens*, férjfias; *comiti conveniens*, grófias, *foeminae conveniens*, asszonyias stb.

Convenienter, illően, illőleg, illedelmesen; *decenter*, illemesen.

Convenientia, illőség, illedelem, illendőség; összeillés, — (*szerüség*) p. o. *convenientia actionis cum lege*, a' cselekedetnek törvényszerüsége; *convenientia medii cum fine*, az eszköznek czélszerűsége stb.

Convenire, 1) egybejönni, összegyülekezni, találkozni, összetalálkozni; 2) megalkudni, megegyezni, szegődözni; 3) összeilleni, illeni; 4) *lite convenire*, perrel megtámadni, perbeidézni, perbesiteni.

Conventiculum, gyületke, gyülem, titkos gyülés, gyülelék.

Conventio, (*ut actio*) szegődés, összealkudás, összeegyezés; (*ut res*) szegődmény, szegődési levél. *Conventio Kollonicsiana*, Kollonicsi szerződés; 2) *litis conventio*, perbesítés, perbeidézés.

Conventionalis, 1) szegődési, szerződési, p. o. *merces*, bér; 2) *conventionalis moneta*, ezüst pénz.

Conventionatus, szegődményes.

Conventualis, szerzeti, szerzetbeli, gyületedelmi; 2) gyületi, káptalani; *Conventuale sacrum*, karmise, káptalanmise; *conventualista*, karhetes, (*chori ductor*) karvezérlő, előzsolosmázó.

Conventus, 1) szerzet, szerzetlak, szerzetház; 2) gyület, (*synax*) gyülelem, káptalan, gyületedelem.

Conversio, 1) megfordítás, felfordítás (*active*); fordulás, megfordulás, fel-

Digitized by Google

fordulás (*reflexive*); 2) térítés, megtérítés (*active*); térülés, megtérülés (*reflexive*). *Conversio s. Pauli*, sz. Pál' fordulása, Jan. 25án; *peccatoris*, a' bűnös' megtérülése, megtérése.

Conversivus, fordulatos, térületes.

Conversus, megtért; *neoconversus*, ujmegtért.

Convertere, 1) forditani, megfordítani; 2) téríteni, megtéríteni; *converti* (*reflexive*) fordúlni, megfordúlni, térülni, megtérülni, megtérni.

Convertibilis, fordítékony, fordulékony, téritékeny, térülékeny; *inconvertibilis*, fordítatlan, fordúlatlan, téritetlen, megtéritetlen, térületlen.

Convertita, megtérült, ujmegtért, hittérnök.

Conviciari, szidni, szidalmazni, szitkozódni, rágalmazni.

Conviciator, szitkoló, rágalmazó.

Convicium, szidalom, rágalom, szitkolat, szitok.

Convictio, 1) *activa*, meggyőzés; *intransiliva*, meggyőződés; *passiva*, meggyőzetés; 2) *in jure*, megmarasztalás, *activa*; megmarasztaltatás, *passiva*.

Convictivus, 1) meggyőző, győzékeny; 2) *in jure*, megmarasztaló.

Convictor, vel *Convictualista*, táptárs, asztaltárs, táplánytárs.

Convictus, táplány, tápintézet, tápház, köztápház.

Convincere, 1) meggyőzni; 2) *in jure*, megmarasztalni; *convinci*, (*reflexive*) meggyőződni; (*passive*) megyőzetni, megmarasztaltatni.

Convincibilis, 1) győződékeny; 2) megmarasztalható.

Convitiari, rágalmazni, vétkesiteni.

Convitiator, rágalmazó, vétkesitő.

Conviva, vendég.

Convivari, lakomázni.

Convivere, együttélni, együttlakozni, együttélelmezni, közéletezni.

Convivium, lakoma; *convivium charitatis*, l. *agapa*.

Convocare, összehivni, meghívni.

Convocatus, hivatalos, meghivott.

Convulsio, 1) görcs; 2) összegyömözés, zürzavar.

Coobligare, együttkötelezni.

Coobligatio, együttkötelezés.

Coobligatus, együttkötelezett.

Cooperans, együttmunkáló, segédkező, munkatárs, együttmunkálkodó.

Cooperari, együttmunkálni, együttmunkálkodni, segíteni, segédkezni, együttmunkálódni.

Cooperatio, együttmunkálás, együttmunkálkodás, segítés, segédkezés, együttmunkálódás.

Cooperator, segéd, segédkedő (*capellanus*, káplán), segédpap, munkatárs, társelkész, pásztortárs; *cooperatorem agere*, segédkedni, segédpaposkodni, káplánkodni.

Cooperatura, 1) együttmunkálat; 2) segédtiszt, segédhivatal, segédkedelem.

Coopertorium, terítő, borító, födő; p. o. kehelyterítő, oltárterítő.

Cooperta, boriték.

Cooptare, elfogadni, befogadni; *cooptare in filium*, fijává fogadni.

Coordinare, egyberendezni, mellérendezni, rendbeszedni, rendezni, összesorozni.

Coordinatio, egyberendezés, mellérendezés, rendbeszedés, összesorozás, rendezés.

Coordinatus, egyberendezett, mellérendezett, rendbeszedett, összesorozott, rendezetes', egyrendezetű, mellérendelt; *subordinatus*, alárendelt.

Cophinus, (*tabernaculum*, *armariolum*) szekrény; 2) kosár.

Copia, 1) bőség; 2) másolat; *copia vidimata*, látomásozott másolat; *comportata*, összeegyeztetett, összehasonlított másolat; *authentica*, hiteles másolat; 2) *copia*, alkalom; *copia agendi*, alkolom a' cselekvésre.

Copiare, másolni, lemásolni.

Copiatae, (*Italis*) *Beccamorti*, vel *Becchini*) sirások, sirbatakarók, takarítók, kik a' vértanuk' tetemeit eltemették.

Copiatio, másolás, lemásolás (*active*); másoltatás, *passive*.

Copiator, másoló, lemásoló.

Copiatus, másolt; *copiatum*, másolat.

Copiosus, bőséges.

Copula, kapocs, kapcsolat; 2) szókapocs, kötőszó, kötszó; *copula carnis* vel *carnalis*, vérkapcsolat, v. testi közösködés.

Digitized by Google

COPULANDUS, 1) kapcsolandó, összekötendő; 2) házasúlandó, összeadandó, esketendő.

COPULARE, összekapcsolni, összefoglalni, összekötni; *copulare sponsum et sponsam*, összeadni a' házasulandókat, összeházasítani, megesketni, összekeletni, egybekötni; *copulari*, összekelni, összeeskettetni.

COPULATIO, *activa*, összekapcsolás, összefoglalás, összekötés, egybekötés, összeházasitás, összeadás, megesketés, összekeletés; *passiva* összekapcsoltatás, összefoglaltatás, összeköttetés, egybeköttetés, összeházasittatás, összeadatás, megeskettetés; *intransitiva*, összekelés, esküvés, összeházasulás.

COPULATIVUS, kapcsoló, kapcsolatos.

COPULATUS, 1) összekapcsolt, összekötött; 2) összeadott, megházasitott, megeskett, házasult; *Copulatorum liber*, házasultak könyve; *copulatorum matricula*, házasultak' anyakönyve.

COQUET, kaczér; *coquetterie*, kaczérkodás, kaczérság.

COQUUS, szakács; *coqua*, szakácsné.

COR, szív, melly nyelvünkben a' latin *animus* helyett gyakran használtatik.

CORAMISARE, előttözni; *vidimare*, látomásozni.

CORAMISATIO, előttözés; *vidimatio*, látomásozás.

CORBA, IN HIBERNIA: *parochus*; *corbanus*, *parochia*, l. ezeket.

CORBONA, szekrény, szenthely, áldozat, áldozathely, oltár.

CORDICITUS, testestül lelkestül, teljes szivből; *cordialiter*, teljes szivvel, szivvel lélekkel, lelkesen.

CORDICOLAE, urszive' tisztelői.

CORDIGERI, vel *cordiferi*, szivviselők.

CORDIS JESU SOCIETAS, Jezus' szivének társulata. *Cordis Jesu festum*, Jezus' legszentebb szivének ünnepe.

COREPISCOPUS, l. *Chorepiscopus*.

CORNELIUS, S. PAPA, sz. Kornély pápa, Sept. 16án.

CORNU, szarv; *cornu altaris*, oltárszárny; *cornu evangelii*, örömige' szárnya; *cornu epistolae*, üdvlevél szárnya.

CORNUTA, éthordó kosár, mellyben a' pápaválasztó terembe a' biboros választóknak ételt visznek.

COROLLA, bokréta, párta; *corolla Mariana*, olvasótársulati rózsabokor, rózsakoszorú.

COROLLARIUM, következék, folyomány (*fluidum*, folyadék).

CORONA, 1) korona; 2) hajkorona, *pilis*, l. *tonsura*; *corona spinea*, tövis korona.

CORONARE, koronázni.

CORONATIO, (*activa*) koronázás; (*passiva*) koronáztatás.

CORONIS, végfok, véghegy, végtető.

COROTROPHIUM, fattyúnevelő ház, lelenczház.

CORPORALE, testteriték, testabrosz, úrteriték, ostyaabrosz, urabrosz; *Corporale festum*, seu *festum corporis Christi*, urnapja, urnap.

CORPORALIS, testi; *crimen corporale*, testi bűn; *poena corporalis*, testi büntetés; 2) *subst.* káplár, pálczár.

CORPORATIO, 1) testezet, testület; 2) *incarnatio*, megtestesülés; 3) testesités, testezés; *incorporatio*, betestesités, betestezés.

CORPOREUS, testes, izmos; *corporeitas*, testesség, izmosság.

CORPUS, test, egytag, testület; *in corpore*, egy tagban, testületben; *Corpus juris*, törvénytár; *liber legum*, törvénykönyv; *corpus legislativum*, törvényhozó test; *sacrum Christi corpus*, Krisztus' sz. teste; *corpus delicti in civilibus*, vétekjel; *in criminalibus*, bűnjel, bűnnyom, bűnmaradvány; *corpus phantasticum*, tündetest; *gloriosum*, dicsőült test.

CORRADERE, összevakarni, összegyüjteni, összekaparni.

CORRECTIO, 1) igazitás, javítás; 2) *correctio fraterna*, felebaráti fenyítés, barátságos intés, feddés.

CORRECTORES ROMANI, romai javitók.

CORRECTORIUM, vel *correctoria domus*, 1) fenyítőház, fegyház, javitóház; 2) *Correctorium*, javító intézet; hibanyomozó intézet.

CORRELATE, viszonyosan, viszonyzatosan.

CORRELATIO, viszony, viszonyzat.

CORRELATIVE, viszonylagosan.

Digitized by Google

Correlativus, viszonylagos.
Correlatus, viszonyos, viszonyzatos, egyviszonyú, közviszonyú.
Correptio, (*ut actio*) feddés, megszidás, korholás, pirongatás, dorgálás; (*ut res*) feddelem, szidalom, dorgálat, korholat.
Correptor, feddő, dorgáló, korholó.
Correspondentia, 1) megfelelés; 2) levelezés.
Correspondere, 1) megfelelni; 2) levelezni.
Correus, bűnöstárs, büntárs, véttárs.
Corrigere, igazitani, javítani, megfenyíteni.
Corripere, megfeddeni, megszidni, megdorgálni, pirongatni, korholni.
Corroborare, megerősiteni.
Corroboratio, megerősités.
Corrumpere, megrontani, megveszteget-ni; (*adulterare*) megmásitani, *corrumpi*, (*reflexive*) elromlani, megromlani.
Corruptela, romlás, romlottság, vesztegülés, vesztegültség, vetemülés, vetemültség.
Corruptibilis, 1) romlandó, romlékony, romolható, romlatag; 2) megveszteget-hető; 3) megmásítható.
Corruptibilitas, 1) romlandóság, romlékonyság, romolhatóság, romlatagság; 2) megveszteget-hetőség; 3) megmásithatóság.
Corrupticolae, romtisztelők, romlatagimádók, kik Krisztusnak szent testét romlatagnak állitották, 's azért romlatagimádóknak hivattak. Ezekkel épen ellenhibába estek az úrszenvedhetlenitők, l. *Aphthartodocetae*.
Corruptio, 1) *activa*, rontás, megrontás; 2) megveszteget-és; 3) *adulteratio*, hamisítás, megmásítás. *Corruptio intransitiva*, 1) megromlás, romlás; 2) megvesztegülés; *passiva*, 1) megrontatás, 2) megvesztegettetés; 3) megmásittatás; *ut res*, 1) romlottság; 2) vesztegültség, feslettség; 3) másiték. *Corruptio librorum*, könyvmásítás; *mutilatio*, csonkítás; *interpolatio*, közbevetés; *omissio*, kihagyás; *additio*, hozzáadás; *corruptio essentialis*, lényegi másítás; *substantialis*, mivolti másítás; *accidentalis*, mellékes másítás; *dogmatica*, hitczikki, hittani másítás.
Cortesia, levélczim.
Cortex, külhéj, hüvely.
Cortina, függöny, kárpit.
Corus, 1) mércze, véka, 2) Act. 27, 12. déliszél.
Coruscare, villámlani.
Coruscatio, villámlás; *coruscamen*, villámlat.
Coruscum, villám.
Corvus, holló.
Coryphaeus, pártfőnök, előcsahos, fővezér, valamiben kitünőmester, előkolompos.
Cosciomantes, rostavető, rostanyilazó.
Cosciomantia, rostavetés, rostanyilazás.
Cosmas s. mart., sz. Kozma vértanú, Sept. 27én.
Cosmicus, világszerű, világi; *leges cosmicae*, világ' törvényei.
Cosnites, templom' hajója.
Cosmocratia, világkormányzás.
Cosmocrator, világkormányzó.
Cosmogonia, világeredet, világszármazás.
Cosmographia, világleirás, világleirat.
Cosmologia, világtan, világtaglalat.
Cosmologicus, világtani, világtaglalati.
Cosmopeja, világalkotás.
Cosmophilus, világfi, világkedvencz, világkedvelő.
Cosmoplastes, világalkotó.
Cosmopolita, világpolgár.
Cosmopolitismus, világpolgárság.
Cosmos, világ.
Cosmotheismus, világistenlés, világistenzés; *theocosmismus*, istenvilágozás, istenvilágolás.
Costuma, (*costume*) drága ékszer.
Cotta, 1) kosók, bőrrúha; 2) daljegy, dalbetű.
Coturnix, fűr.
Cranium, agykoponya, golgotha, koposzlat, kopaszhegy.
Cranologia, koponyatan.
Crapula, *imperfecta* (*crapulitas*), mámor, pityókosság; *perfecta*, részegség; *ebrietas*, iszákság, ittosság; *compotatio*, leivás, lerészegedés.
Crassus, vastag, zömökös; *crassa ignorantia*, vastag tudatlanság.
Crastinare, halogatni, huzogatni, halasztgatni.

Digitized by Google

Crater, ibrik, kupak, pohár.
Craticula, rácsázat rostélyzat.
Creagra, (l. Paralip. II. c. 4) kétágú villa, husvilla.
Creare, teremteni.
Creatiani, lélekteremtetők, teremtezők, kik a' léleknek nemzés általi átszállását tagadják.
Creatianismus, lélekteremtezés, lélekteremtezet, lélekteremtetés.
Creatio, (*activa*) teremtés; (*passiva*) teremtetés.
Creator, teremtő; *plasmator*, alkotó; *mundi*, világteremtő.
Creatura, teremtvény, teremtmény; *rationalis*, okos teremtvény.
Credentia, (*Paratorium*, *prothesis*) pohárszék, szerasztal, szerde, szerdelem.
Credentiarius, megbizott, bizományos; 2) pohármester, szerdes.
Credentionales, megbizólevél, bizomány.
Credere, 1) hinni, hitelt adni; 2) hiteleznì, hitelbe adni; *mutuare*, kölcsönözni.
Credibilis, hihető, hiedelmes; *authenticus*, közhitelü; *fidedignus*, hiteles.
Credibilitas, hihetőség, hiedelem; *authenticitas*, közhitelüség; *fidedignitas*, hitelesség.
Creditor, hitelező; *mutuator*, kölcsönöző, kölcsönadó; *creditor concurrens*, v. *g. in concursuali*, követelő.
Creditum, 1) hitel, emberség, (*fides*); 2) hitelezmény (*mutuum*), kölcsön; *res credita*, kölcsönözmény.
Creditus, bizományos, hiteles, hiedelmes társ, v. szolga.
Credo, hiszekegy, hitvallomás a' misében.
Credulitas, hivékenység, könnyenhivés, hiedelmesség, hiedékenység, hiszékenység.
Credulus, hivékeny, könnyenhivő, hiedékeny, hiszékeny.
Crementum, (*incrementum*) öregbedés, nevekedés, gyarapodás; (*intransitive*) öregbités, nevelés, gyarapitás, (*transitive*); öregbedmény, nevekedmény, gyarapodmány (*utres*).
Crepitaculum, katak, kereplő, pergettyű, csörgöny, csörgettyű, melly nagyhéti gyásznapokban harang helyett használtatik.
Crepusculum, szürkület, hajnal; *matutinum*, kelethajnal, keleti szürkület; *vespertinum*, esthajnal, esteszürkület, alkony, alkonyat.
Crescentia s. mart., sz. Crescentia vértanú, Jun. 15én.
Crida, bukás (*fallimentum*).
Cridalis, p. o. massa, bukási vagyon, bukási tömeg.
Cridatarius, (*fallimentarius*) bukott.
Crimen, bün, büntett, büntény; (*delictum*) vétek; *crimen canonicum*, közfegyi bün, illyen volt a' gyilkosság, bálványozás, és nőparáznaság, mik nyilvános büntörés alá estek; *crimen laesae majestatis*, felségsértés, *notae infidelitatis*, hütlenségi bün; *falsi*, hamisitási bün; *stellionatus*, szemfényvesztés', v. álszerződés' büne.
Criminalis, bünbeli, bünszerü; *actus criminalis*, büntett, büntény; *actio criminalis*, fenyitő vád, fenyitő vádlat, fenyitő vádlevél, bünvád, bünvádlat, bünvádolvány.
Criminalitas, büntény, fegybün, fenyitéki bün; *sedes criminalis*, büntető vagy fenyitő törvényszék; *codex criminalis*, büntető vagy fenyitő törvénykönyv; büntörvénykönyv.
Criminare, bünről vádolni, bünösnek vádolni.
Criminatio, *activa*, bünvádlás, bünről vádlás; *passiva*, bünről vádoltatás; *utres*, bünvád, bünvádlat.
Crisis, birálat, itélet, mübirálat, garálat.
Crisparius, fodrász.
Crispinianus s. mart., sz. Krispinián vértanú, Oct. 25én.
Crispinus s. mart., sz. Krispin vértanú, Oct. 25én.
Crispus, bongyor, göndör, kondor.
Crista, taréj, toll, bokréta.
Cristallomantia, kristályjóslat, üvegjóslat.
Criterium, ismerve, ismertető jel, jelezmény, tanujel, jelvény, jelenség.
Critica, 1) mübirálat; 2) mübirálattan, garálattan.
Criticaster, müferditő, mürontó, müdúló.
Criticismus, észméret, észmérkedés.

Digitized by Google

Criticus, 1) mübiráló, mübiró, garáló; 2) *adjective*, mübirói, mübirálati.

Criticus philosophus, észmérnök, észgaráló, észmérkedő, észbecsmérő; *critica philosophia*, észmérő bölcselet, észgaráló bölcselmény, észmérkedő bölcselkedés.

Critisare, birálgatni, mübirálni, garálni.

Crucicolae, keresztisztelők, így nevezték a' pogányok a' keresztényeket.

Crucifigere, fölfeszíteni, megfeszíteni, keresztre feszíteni; *crucifigere catamo*, kikeresztelni, kitörülni.

Crucifixio, fölfeszítés, megfeszítés, keresztre feszítés, *active*; fölfeszíttetés, megfeszíttetés, keresztre feszíttetés, *passive*.

Crucifixus, 1) fölfeszített, megfeszített, fölfeszíttetett; 2) feszület, *substantive*.

Crucifragium, lábszártörés, mellyet a' vértanuk az üldözéskor gyakran szenvedtek.

Crucifratres, keresztestársak, l. *flagellantes*.

Crucifer, vel *crucifer*, keresztvivő, kereszthordozó, keresztviselő; *ordo cruciferorum*, keresztes vitézrend; *cruciferi*, keresztes hadvitézek; *expeditio cruciata*, keresztes had; *miles cruciatus*, keresztes katona, kurucz.

Crucis exaltatio, kereszt' felmagasztalása, Sept. 14én.

Crucis hebdomada, (*dies rogationum*) keresztjáró hét, t. i. áldozó csötörtöki hét.

Crucis inventio, kereszt' feltalálása, Maj. 3án.

Crucis sociata veneratio, csillagkeresztes dámák' társúlata.

Crudelis, kegyetlen; *ferus*, vad; *tyrannus*, zsarnok.

Crudelitas, kegyetlenség; *feritas*, vadság; *tyrannis*, zsarnokság.

Cruditas, nyerseség, miveletlenség, pallérozatlanság, faragatlanság, durvaság, gyalúlatlanság, bárdolatlanság.

Crudus, nyers, miveletlen, pallérozatlan, faragatlan, durva, gyalúlatlan, bárdolatlan.

Cruentare, megvérzeni, vérejteni, véresítni, vérbe keverni; *cruentare se scelere*, vétekbe keveredni.

Cruentum sacrificium, véres áldozat, véráldozmány, véráldozék, véráldozat; *incruentum*, vértelen, szeplőtelen áldozat.

Cruentus, véres; *incruentus*, vértelen.

Crumena, erszény, tarisznya, zacskó, zseb, bőrzsák, böröv.

Crumeniseca, erszénymetsző, zsebelő.

Crus, 1) szár, csőte; 2) *crus pedis*, lábszár.

Crusta, haj, héj, hüvely; 2) *crusta parietis*, vakolat, márgázat.

Crypta, sírbolt.

Crypticus, rejtekes, rejtvényes.

Crypto-calvinismus, rejtett Calvintan.

Crypto-calvinistae, Calvin' rejtekes párthivei.

Crypto-jansenismus, rejtett Janszentan.

Crypto-jansenistae, Janszen' rejtekhivei.

Cubicularius, szobamester, palotamester, szobaör, palotaör, kamrás, komornok; *cubiculorum regalium* magister, királyi komornokmester.

Cubiculum, szoba, kamra, terem; a' sz. atyáknál néha kápolna, vagy egyház értelemben is előfordúl.

Cubitus, 1) könyök; 2) hoszmérték, könyökmérték, karmértek, melly az emberi test magasságának negyedét teszi; 3) feküvés, heverés.

Cubus, köb, koczka; *cubicus pes*, köbláb; *cubica orgia*, koczkaöl.

Cuculla, *cucullus*, kuklya, csuklya.

Cucuphatus, s. **mart.** sz. Kukufát vértanú, Jun. 25én.

Cudere pecuniam, pénzt verni, pénzt gyártani; *ferrum*, vasat önteni.

Culmen, tetőzet, fölzet; — *culminationis punctum*, tetőpont.

Culminare, tetőzni, föllengzeni.

Culminatio, tetőzés, föllengzés.

Culpa, hiba, vétség; *error*, tév, tévely; *defectus*, hiány, testhiba, fogyatkozat; *culpa levis*, csekély hiba, parányi vétség; *levissima*, hajszálnyi hiba, igen kicsi vétség; *gravis*, tetemes hiba; *gravissima*, iszonyú hiba, igen nagy vétség.

Culpabilis, vétséges, feddelmes, vétesíthető, vétes, szidalmas.

Digitized by Google

Culpabilitas, vétesség, feddelmesség, vétesithetés, szidalmasság.
Culpare, vétesiteni, feddeni, okozni, szidalmazni.
Culposus, hibás, vétséges.
Culter, kés.
Cultivare, mivelni; *cultivari* (*reflexive*) mivelődni.
Cultivatio *activa*, mivelés; *reflexiva*, mivelődés; *passiva*, miveltetés.
Cultrarius, késgyártó, késcsináló.
Cultura, *ut actus*, mivelés, pallérozás, tenyésztés; *ingenii*, elmemivelés; *pecorum*, baromtenyésztés; *cultura civilis*, polgári pallérozás; *ut res*, miveltség, pallérozat, tenyésztók; *ut actio reflexiva*, mivelődés, pallérozódás.
Cultus, (*subst.*) tisztelet; *cultus latriae*, imádat; *duliae*, szolgai tisztelet; *hyperduliae*, anyai tisztelet; *cultus ss.*, szentek' tisztelete; *cultus angelorum*, angyalok' tisztelete; *ss. imaginum*, képek' tisztelete, képtisztelet; *B. M. Virginis*, a' b. sz. Máriának anyatisztelete, *cultus servilis*, szolgai tisztelet; *publicus*, nyilványos tisztelet; *cultus divinus*, isteni tisztelet, isteni szolgálat; *cultus debitus*, kellő tisztelet; *indebitus*, kellőtlen tisztelet; *cultus idolorum*, bálványozat, bálványimádás; *cultus internus*, belső tisztelet; *externus*, külső tisztelet; *cultus decens*, vel *conveniens*, illő tisztelet; *indecens* vel *inconveniens*, illetlen tisztelet, vagy tiszteletlenség; *cultus divinus matutinus*, *pomeridianus et vespertinus*, reggeli, délesti, és esti isteni szolgálat; *cultus disparitas*, hitkülönbség, l. *impedimenta matrimonii*. *Cultus civilis*, polgári tisztelet, tisztelkedet, tisztelkedés; *cultum civilem exhibere*, tisztelkedni.
Cultus, (*adj.*) tisztes, mivelt, pallérozott.
Cumulare, halmozni.
Cumulatio, halmozás.
Cumulativus, halmos, halmozatos.
Cumulatus, halmozott.
Cumulus, halom.
Cunctari, késengeni, késedelmezni.
Cunctator, késengő, késedelmes.
Cunctipotens, mindenható.
Cunctus, mind, mindnyája; *totus* egész; *omnis*, minden.
Cunigunda s. imperatrix virgo, sz. Gunda (sz. Kinga) szüz, Mart. 3án.
Cupediae, csemege, nyalánkság.
Cupere, kívánni, ohajtani, vágyni, vágyakodni.
Cupes, nyalánk, csemegésdi.
Cupiditas, kívánság, vágyalom, kivánat.
Cupidus, kivánó, áhító, áhítozó, sovár, kivánatos, kivánságos, (*desiderabilis*, sovárgó, *desiderans*).
Cuprarius, vel *cuprifaber*, rézmüves, v. kolompáros.
Cupula, kup, kupa, csúcs, púp; *cupula ecclesiae*, körtorony, púptorony.
Cura, gond, gondosság; *cura animarum*, lelkészkedés, lelkipásztorkodás (*ut actus*); lelkészség, lelkipásztorság (*ut res*); *curam gerere*, gondot viselni; *curam animarum gerere*, lelkészkedni, pásztorkodni; *cura infirmorum*, betegápolás, beteggyógyitás.
Curare, gondoskodni, szorgoskodni, gondot viselni; *infirmum*, beteget gyógyitni; *aliorum salutem*, mások' üdvességét előmozditani, mások' üdvéről gondoskodni.
Curatela, gondviselőség, gondviselet, árvagondnokság, árvagondorság, árvaügyelet, árva atyaság.
Curatelatus, gondviselt.
Curatio, gondoskodás, gondviselés, ápolás, gyógyitás.
Curator, gondviselő, gondor, gondnok; *curator orphanorum*, árvaatya, árvaügyelő; *curator ecclesiae*, egyházi gondor, egyház' gondviselője, egyházügyelő; *curator massae*, tömeggondnok, vagyonügyelő; (zárnok, sequester,) *curator animarum*, lelkész, lelkipásztor, lelki gondnok; *curator generalis superintendentionalis*, főgondnok.
Curatus, 1) *subst.* lelkész, lelkipásztor, lelkigondnok, pásztorkodó, lelkészkedő; 2) *adj*, lelkészi, pásztorsági, pásztorkodási; p. o. *beneficium curatum*, pásztorságos, pásztoros, lelkészi javadalom; *curata ecclesia*, pásztorságos egyház.
Curia, 1) udvar; 2) nemes udvar, udvartelek, nemes udvarhely, nemeshely;

Digitized by Google

3) *Curia regia*, királyi udvar, királyi itélő udvar, királyi udvari főtörvényszék. 4) *Curia romana*, romai udvar, romai udvari főtörvényszék, romai udvari főkormányszék, hova tartoznak: a) a' romai kánczelláriа, vagy a' romai irnokszék. b) *Dataria romana*, a' romai udvari kiadószék, vagy romai kegyelemszék, romai udvari kegyosztószék. c) *Poenitentiaria romana*, a' romai udvari feloldószék. d) *Camera romana*, romai udvari kamara; e) *Rota romana*, a' romai udvari kerékszék, vagy romai udvari végtörvényszék. f) *signatura gratiae*, kegyelem' jegyzete; g) *signatura justitiae*, igazság' jegyzete; h) *secretariatus apostolicus*, apostoli titoknokság. Mindezeknek két fő ága, és általános neve: *curia gratiae, et curia justitiae*, a' romai udvari kegyelem' és igazság' főszéke.

Curiae magister, udvarnok, udvarmester.

Curialisare, udvartelkesiteni.

Curialisatio, udvartelkesités.

Curialista, 1) udvartelkes; 2) udvari ember; *curialis*, udvartelki, 3) udvari, (*comis*, udvarias). — *Curialis decisio*, feltörvényszéki itélet.

Curio, lelkész, lelkipásztor.

Curiositas, visgaság, kiváncsiság, szemfülesség, fürkészet, kandiság.

Curiosus, visga, kiváncsi, szemfüles, fürkész, kandi.

Curopolata, udvarmester, palotamester, udvarnagy; *curopolatissa*, palotamesternő, udvarmesternő.

Curotrophium, táplány, tápház, növendékház, gyermekház.

Curax, lótófutó, futkározó, futkosó, kószáló.

Currens, 1) folyó; 2) *subst.* futóirat, hirdetmény.

Currentales, körlevél, futólevél, hirdetmény.

Currentare, hirdetni, kihirdetni, köröztetni.

Currentatio, köröztetés, közhirdetés, közhíradás (*ut actio*), közhirré tétel, közhirdetmény (*ut res*).

Currus bellicus, hadi szekér, társzekér; *currus diligentiae*, gyorskocsi, szorgalomszekér.

Cursor, futár; *cursor consistorialis*, sz. széki futár; *cursor postalis*, levélhordozó; *curirius*, hirnök, híradó, hirvivő.

Cursus, folyam, folyamat; *cursus scholasticus*, iskolai folyam; *cursus pretii*, árfolyam; *cursus juris*, törvényfolyam.

Curtare, kurtitani, rövidíteni.

Curtis vel cortes, udvartelek, major, udvarhely, telekbirtok.

Curvare, meggörbitni, horgasitni, meghajtani.

Curvus, horgas, görbe, hajtott.

Cusio monetae, pénzverés; *cusio ferri*, vasöntés; *ferrum cusum*, öntött vas.

Cusor falsarum monetarum, álpénzverő, pénzhamisító, hamispénzverő.

Cuspidare, hegyesitni, élesitni.

Cuspis, hegy, él.

Custodia, 1) őrizet; 2) börtön, tömlöcz.

Custodire, őrizni; *custodire fidem*, a' hitet megtartani, megőrizni; *custodire legem*, a' törvényt megtartani.

Custos, őrző, őr; *custos angelus*, őrangyal; *custos fidei*, hitőr; *morum*, erkölcsőr; *ecclesiae*, egyházőr; *custos canonicus*, őrkanonok; *capitularis*, káptalani kincsőr; *custos s. coronae*, koronaőr; *custos campi*, csősz, mezőőr.

Custrix monialis, őrapácza.

Cyceon, Tertulliánnál: *cocetum*, vegyital, görögül: cyceon, vegyiték.

Cyclas, öltöny, öltözék, zubony.

Cyclus, időkör; pályakör, circus.

Cyclus solis, napkör, napfordulat; *cyclus lunae*, hódkör, holdfordulat; *cyclus indictionis*, romai adószám; *cyclus paschalis*, husvétkör, husvétfordulat, melly 532 évet foglal.

Cylinder, henger.

Cymada, szárnyas, öltöny, leböltöny, lebruha, lebkötős.

Cymatium, háztető, oszlopfej.

Cymba, sajka, csónak, gondolya.

Cymelia, (*cymbilia, cemelium*) czimer, diszjel, diszszer, ékszer, vért.

Cynicismus, dancsoskodás.

Cynicus, dancsos; *cynicus philosophus*, dancsos bölcsész.

Cynosura, sinórmérték, vezérfonál; *directivum*, iránytü, irányméríték.

Cyppus, kaloda.

Digitized by Google

Cyprianus s. eppus. et mart. Cziporján püspök, és vértanú, Sept. 16án — martyr, Sept. 26án.
Cypriarches, cziprusi fejdelem.
Cyriaca, (Kirche) egyház, templom, úrház.
Cyriacus s. czirjék sz. vértanú, Aug. 8án.
Cyriarchia, urkény.
Cyrie-eleison, Uram irgalmazz; könyörgés, melly több szertartásban előfordul.
Cyrillus s. eppus. alex. mart., Sándorvári sz. Czirill püspök, és vértanú, Jan. 28án. *Hierosolymitanus eppus. conf.*, jerusálemi sz. Czirill püspök hitvalló, Mart. 18án.
Cyrinus s. sz. Czirin, Jun. 12én.
Cyrios theos, ur isten.
Czar, *corruptum vocabulum ex Caesar*, az orosz fejdelem' czime: czár.

D.

Dacia, dákország.
Dactilus, datola, pálmafa' gyümölcse.
Dactylomantia, gyürüjóslat.
Dactylotheca, gyürütok.
Daemon, szellem, szellemlény, *agathodaemon*, jó szellem, angyal, égi lény; (*genius*) nemtő; *cacodaemon*, rosz szellem, ördög, sátán, ármány (*Ahrimanus persarum*) pokollény.
Daemoniacus, 1) ördögszállott, ördögült; 2) ördögi, ördöngös.
Daemonicola, ördögimádó.
Daemonium, 1) ördög, ördögség; 2) *daemonium meridianum*, délkeleti szél, sorvasztó szél, l. *samum*.
Daemonologia, szellemlénytan; *agathodaemonologia*, angyalismertetés; *cacodaemonologia*, ördögismertetés.
Daemonomagia, ördöngösség, pokolvarázs, pokolbű.
Daemonomagicus, ördöngösi, pokolbüves, pokolvarázsi.
Daemonomagus, ördöngös, pokolbüvész, pokolvarázsnok.
Daemonomania, ördögdüh.
Dagon, a' szentirásban halbálvány, halkép, halisten.
Daguerrotype, fényrajz, tükörkép, fénykép.
Dalmatica, dolma, kamóka; *chirodata*, ujas kamóka; *colobium*, ujatlan kamóka.
Dalmaticatus, kamókás, kamókába öltözött, dolmás.
Damascenus, *s. Joannes* dömöczki sz. János, Máj. 21én.
Damascus, Dömözk, város Ázsiában.
Damascus s. papa, *et conf.*, sz. Damaz pápa, és hitvalló.
Damianus s. mart. sz. Dömjén, (Döme) vértanú, Sept. 27én.
Damnabilis, kárhozatos.
Damnare, *active*, kárhoztatni; *damnari*, *reflexive*, kárhozni, elkárhozni.
Damnaticus, érczbányára kárhoztatott.
Damnatio, *activa*, kárhoztatás; *reflexiva*, kárhozás; (*ut res*) kárhozat; *aeterna damnatio*, örök kárhozat.
Damnatus, (*passive*) kárhoztatott, elitélt; (*reflexive*) kárhozott, elkárhozott.
Damnidatio, károsítás.
Damnificare, *active*, kárositani, kártenni; *damnificari*, *reflexive*, károsúlni, károsodni, kárvallani; *passive*, károsittatni.
Damnificatio, *activa*, károsítás, kártevés; *reflexiva*, károsulás, károsodás, kárvallás; *passiva*, károsittatás; *factitiva*, kártetetés.
Damnifer, kárhozatos, káros, kártékony.
Damnificatus, károsított, megkárosított; károsúlt, károsodott, kárvallott.
Damnosus, káros, kártékony, károsító.
Damnum, kár; *damni refusio*, kártérités; *damni resarcitio*, kárpótlás; *damnum actuale*, valóságos kár; *casuale*, véletlen kár; *culposum*, vétséges kár; *dolosum*, csalárságos kár; *emergens*, esetékes, támadatos kár; *factum*, tett kár; *intentum*, szándékos kár; *infectum* seu *impendens*, fenyegető, hárulatos, támadható kár; *causatum*, okozott kár; *positivum*, tettleges kár; *incompensa-*

Digitized by Google

bile, *irreparabile*, *irresarcionabile*, pótolhatlan, megtérithetlen, helyrehozhatlan kár; *notabile*, jelentékes kár; *publicum*, közkár; *privatum*, magánykár; *morale*, erkölcsi kár; *physicum*, természetszerű kár; *manifestum*, nyilvános kár; *occultum*, rejtékes kár, alattomos kár.

Dangerium, (*danger*, franczia) vész.

Daniel s. propheta, sz. Dániel (Dani) proféta, Jul. 21én.

Danista, uzsoráskodó, zsarmatoló.

Dantiscani, seu *Borussi Anabaptistae*, porosz keresztségismétlők, *Memnon*' párthivei.

Dapifer, asztalnok, tálnok, asztalmester, tálmester; *dapiferorum regaium magister*, királyi főasztalnok.

Dardanariatus, gabnatőzsérség, gabnatőzsérkedés, gabnaári álfelrugtatás.

Dardanarii seplasiarii, gabonatőzsérek, gabnaár' álszöktetői, kik ellen sz. Ambrus keményen feltámadt.

Daria, s. mart., sz. Dárja vértanú, Oct. 25én.

Datare, adatozni, keltezni; *praedatare* előadatozni, előkeltezni; *retrodatare* hátraadatozni, hátrakeltezni; *postdatare* utánadatozni, utánkeltezni.

Dataria romana, romai kegyszék, romai udvari kiadószék, romai kegyosztószék.

Datarius, romai kegyszéki elnök, romai udvari kegyszéki kormánynok.

Datia, adózás (*ut actio*); adózat (*ut res*).

Datum, 1) adat; 2) *datum temporis et loci*, idő 's helyadat; 3) *datum emanationis litterarum*, költ, kelet, levél költe, levél' kiadásának helye, 's ideje. *Actum et datum*, költ és kiadatott.

David s. rex, sz. Dávid király. Dec. 30án. *rex psalmographus*, zsoltáriró király.

Dea, istennő, istenasszony.

Deaedificare, a' jótól elvonni.

Deaedificatio, a' jótól elvonás.

Dealbare, kifejeríteni; *paries dealbatus*, kifejerített fal; *sepulchrum dealbatum*, kifejerített sírbolt.

Dealitas, (*Deitas*) istenség.

Deamare, igen szeretni, fölötte szeretni.

Deambulare, sétálni, megjárogatni, járkálni.

Dearchiepiscopare, érsekségből letenni.

Debachari, ellencsaholni, kocczódni, ellenkelni, ellenlármázni, ellenzajogni, ellendühödni.

Debellare, legyőzni, leharczolni.

Debellator, legyőző, leharczoló.

Debere, 1) tartozni; 2) kell, *impersonaliter*.

Debilis, erőtlen, gyenge.

Debilitare, elerőtlenítni, elgyengítni, lankasztani; *debilitari intransitive*, elerőtlenülni, lankadni, elgyengülni, elerőtlenedni.

Debilitas, erőtlenség, gyengeség; *fragilitas*, gyarlóság.

Debilitatio, *activa*, erőtlenítés, elgyengítés, lankasztás; *passiva*, elerőtlenittetés, elgyengittetés, lankasztatás; *intransitiva*, elerőtlenülés, elgyengülés, elerőtlenedés, lankadás; *debilitatio virium*, erőlankasztás.

Debitor, adós; *principalis*, főadós, *accessorius*, mellékadós; *debitor vas*, kezesadós; *debitor evictionarius*, szavatoló adós.

Debitum, adósság, tartozás; *activum*, követelési adósság; *passivum*, tartozási adósság, terheltetés, terhelő adósság; *conjugale*, házas kötelesség, házassági tartozás; *liquidum*, vel *illiquidum*, világos, vagy kétes adósság; *intabulatum*, bejegyzett adósság; *inexigibile*, veszendő adósság; *mutuum*, kölcsön adósság; *auszugale*, árjegyzéki adósság; *concursuale*; csődadósság; *promissum cadit in debitum*, az igéret tartozássá válik.

Debitus, illő, kellő, köteles, tartozati; *debitus honor*, kellő tisztelet; *debita obligatio*, kellő tartozás; *debitum officium*, kellő tiszt.

Deblaterare, elfecsegni, elcsacsogni, elhabariczálni, leapritani, elpetyegni, elpeszézni, elselypegni, eldadogni.

Debriari (*inebriari*), megrészegedni.

Debriatus (*inebriatus*), megrészegült, részeg.

Decachordum, tizhurú gitár, czitora, hárfa.

Digitized by Google

Decacuminare, letetőzni, lepúpozni, lehegyezni.

Decalogus, tízparancs, tízparancsolat.

Decalvare, letarolni, lekopasztani; *decalvari intransitive*, lekopadni, kopaszúlni, kopaszodni.

Decania, vel *Decanatus*, dékánság, alesperesség; *decanicum*, javitóház.

Decantare, eldanolni, eldallani, elénekelni, kikiáltani; *decantare missam*, énekes misét tartani.

Decantatus, eldanolt, eldallott, kikiáltott, elmondott.

Decanus, dékán; *decanus ruralis*, alesperes; *decanus capituli*, káptalani gazda; *facultatis*, karügynök.

Decapitare, lefejezni, fejveszteni, fejét venni.

Decapitatio, lefejezés, fejvétel, fővétel, fejvesztés, *active*; lefejeztetés, *passive*.

Decarcones, népszószólók, kik Rómában XXIIIik János pápa' idejében léteztek.

Decas, tized; *decades rosarii*, olvasó' tizedjei. *Decas*, 1) tizes; 2) *decennium*, évtized.

Decedere, 1) elveszni, elveszelődni, fogyatkozni; 2) elmenni, meghalni; *decedere officio*, tiszteségből kilépni.

December, l. *mensis*.

Decemnovellaris, (*cyclus lunae*) holdfordulat, holdkör; *numerus aureus*, aranyszám.

Decempeda, 1) tizlábú rúd, tizlábnyiság, tizlábnyi mérték; 2) sinórmérték, mérleg.

Decennis, tizéves.

Decennium, évtized.

Decens, illő, illemes, illendő, illedelmes; *urbanus*, udvari, udvarias.

Decentia, illőség, illem, illendőség, illedelem; *urbanitas*, udvariság, udvariasság.

Deceptio, *activa*, csalás, rászedés, megcsalás; *passiva*, csalattatás, rászedetés, megcsalattatás.

Deceptor, csaló, csalár, rászedő.

Decernere, elhatározni, elvégezni, elitélni, bevégezni, megitélni.

Decerpere, leszedni, leszakasztani, leszaggatni.

Decertare, megvivni, viaskodni.

Decervicare, l. *decollare*.

Decessio, 1) elveszés, elveszelődés, fogyatkozás; 2) elmenés, meghalás, kimulás.

Decessor, kimult, boldogult; *decessor officii*, hivatalból kilépő.

Decet, illik.

Decidere, elhatározni, elvégezni, megitélni, végetvetni, eldönteni; 2) lesni, lehullani.

Decidium, hulladék, hullomány, eselék.

Decima, tized, dézma; *ecclesiastica*, egyházi tized; *realis*, terméktized; *frugum*, gabnatized; *vini*, bortized; *decimarum arendatio*, tizedbérlés; *decimarum defraudatio*, tizedcsonkitás, tizedcsalás.

Decimabilis, tizedletes, tized alatti.

Decimare, tizedelni, dézmálni.

Decimatio, tizedelés, dézmálás, *active*; tizedeltetés, dézméltatás, *passive*.

Decimator, tizedszedő, tizedelő, dézmáló.

Decineratus, elhamuhodott, elporlott, porrá tett, hamuvá tett.

Decipere, megcsalni, rászedni, csalárkodni.

Decipula, csal, csel, cselvetés, cselmény.

Decisio, megitélés, elhatározás, végzés, eldöntés; *decisio causae*, ügydöntés, ügyitélés; *decisio curialis*, felső itélet, feltőrvényszéki itélmény.

Decisivus, vel *decisorius*, ügydöntő, ügyvégző, eldöntő, elhatározó.

Decisum, itélet itélmény, végzet, döntvény, ügydöntvény.

Declamare, szavalni, elszavalni, szónokolni.

Declamatio, szavalás, elszavalás, szónoklás, *ut actio*; szavalat, szavalmány, szónoklat, *ut res*.

Declamator, szavaló, szónokló.

Declamatorius, szónoklati, szavalati.

Declarare, kijelenteni, nyilvánitani, (*manifestare*) kinyilatkoztatni, (*revelare*) nyilatkozni.

Declaratio, nyilvánitás, nyilatkozás, kijelentés (*ut actio*); nyilvánitmány, nyilatkozat, nyilatkozmány, jelentmény (*ut res*).

Declarativus, jelentményes, jelentményi, magyarázó.

Digitized by Google

Declaratoriae litterae, jelentvény, nyilatkozvány.

Declinabilis, 1) elmellőzetes, elmellőzhető, eltávolitható; 2) hajtogatható; *indeclinabilis*, 1) elmellőzhetlen, eltávolithatlan, elkerülhetlen; 2) hajtatlan, ejtetlen.

Declinare, 1) elkerülni, elmellőzni, eltávolitani, eltérni; 2) ejtegetni, (*inflectere*) hajtogatni.

Declinatio, 1) elkerülés, elmellőzés, eltávolitás, eltérés; 2) ejtegetés, hajtogatás.

Declinatorium mandatum, szentszékmellőző parancs, más törvényszékre utaló parancsolat.

Decoctio, lefőzés, tékozlás, pazarlás vesztegetés.

Decoctor, lefőző, tékozló, pazarló, vesztegető.

Decollare, lefejezni, lenyakazni.

Decollatio, lefejezés, lenyakazás (*active*); lefejeztetés, lenyakaztatás (*passive*); *Decollatio s. Joannis*, sz. János' fejvételének napja, Aug. 29én, a' magyarnak is nemzeti vérnap.

Decolorare, leszinezni, szintelenitni.

Decoloratio, leszinezés, szintelenités.

Decor, disz, *signum decoris*, vel *decorationis*, diszjel.

Decoramentum, diszitmény, diszesitvény, (*ornamentum*) ékesitmény.

Decorare, diszitni, diszesiteni; *ornare*, ékesiteni; *condecorare*, földiszitni.

Decoratio, diszesités, diszités; *ornatio*, ékesités.

Decorticare, hántani, lehámozni, lehajazni.

Decorticatio arborum, fahántás, falehámzás, falehajazás.

Decorus, diszes; *ornatus*, ékes; *honorificus*, tisztes.

Decrementum, fogyaték, apadék.

Decrepitus, elaggott, megvénhedt, elöregült, megélemedett.

Decrescentia, fogyalom, apadmány, kisebbedmény; fogyás, apadás, kisebbedés.

Decrescere, fogyni, apadni, kisebbedni, kisebbülni.

Decretales, törvénykönyvek, törvényrendeletek, végzemények; *decretales pontificum*, pápai rendelmények.

Decretalis, törvényes; *decretalis dies* (*in jure hungarico*) törvényszüneti nap, szünnap, avult ünnep.

Decretista, vel *decretalista*, jogtanár, jogtudós, jogtanitó, törvénytanár, törvénytudós, törvénytanitó.

Decretorie, elhatározólag, eldöntőleg.

Decretorius, elhatározó, eldöntő.

Decretum, 1) törvénykönyv, törvénygyüjtemény; 2) rendelet, rendelmény, határozat, határozmány; 3) végzet, végzemény; *pontificium*, pápai rendelet; *regium*, királyi rendelet; *decretorium*, ügydöntő rendelet; *reparationis humanae*, emberváltsági végzemény; *praedestinationis*, előrendeltetési végzemény; *praescientiae*, előtudalmi végzet; *concilii*, gyülekezeti végzet.

Deculcare, letapodni, letiporni, legyömözni.

Decumanus, tizedadó, tizedfizető, dézmaadó.

Decuplus, tizszeres.

Decurio (*Bulautes*), tizedes.

Decurrere, futni, lefutni, folyni, lefolyni.

Decursus, (*ut actus*) folyás, lefolyás, futás, lefutás; (*ut res*) folyamat, folyam; *decursus litis*, perfolyam, perfolyta; *lite pendente nil innovetur*, perfolyta alatt semmi ne másitassék.

Decus, disz, diszesség.

Decussatus, fekvő; *crux decussata*, fekvő kereszt.

Dedecorare, disztelenitени, becstelenitени, gyalázni.

Dedecus, disztelenség, becstelenség, gyalázat.

Dedere, *se alicui rei*, valamire magát vetni, ráadni, valamivel foglalkodni, valamire magát szánni; *dedere se*, meghódolni.

Dedicare, 1) ajánlani; 2) szentelni.

Dedicatio, ajánlás (*ut actus*), ajánlat (*ut res*); *dedicatio ecclesiae*, egyházszentelés; *consecratio ecclesiae*, egyházfölszentelés, egyházfölkenés; *Festum dedicationis ecclesiae*, egyház' napja, védszent' napja, (*patrocinii ecclesiae festum*). *Dedicatio*

Digitized by Google

S. Michaelis Archangeli, sz. Mihály' főangyal' ünnepe, Sept. 29én.

Dedignari, leméltatni, méltatlankodni, megvetni, megutálni.

Dedignatio, leméltatás, méltatlankodás, megutálás, megvetés.

Dediscere, kitanúlni, felejteni.

Deditius, meghódolt.

Deditus alicui rei, valamihez ragaszkodó, malamivel foglalkodó, valaminek magát átadó.

Dedocere, leszoktatni, elszoktatni.

Dedolare, legyalolni, lesimítni, eltagolni, megtagolni.

Deducere, 1) kihozni, következtetni; 2) vezetni, elvezetni; 3) levonni, lehuzni; 4) kidolgozni, előadni, előterjeszteni; *deducere ad absurdum*, képtelenségbe meriteni, képtelenségre hozni, bonyolítani, vezetni.

Deductio, 1) kihozás, következtetés; 2) levonás, lehuzás; 3) kidolgozás, előadás, előterjesztés; *genitivae*, eredetnyomozás.

De eo utrum, l. *Deutripuncta*.

Defaecare, *active*, leszürni, megszürni, lefejteni; *defaecari*, *intransitive*, leszüremleni, megtisztúlni, higgadni.

Defaecatus, tiszta, higgadt, érett, ülepedett.

Defalcare, leróni, lerovni, lehuzni, levonni.

Defalcatio, lerovás, lehuzás, levonás, lehajlás; *defalcatis defalcandis*, leróván a' lerovandókat; lehuzván a' lehuzandókat; (*detractis detrahendis*) levonván a' levonandókat; (*subtractis subtrahendis*) lehajtván a' lehajtandókat.

Defectio, 1) elpártolás, elszakadás, hasonlás, elállás; *defectio a fide*, hithagyás, hittől elpártolás; 2) fogyatkozás, hiányzás.

Defectivus, hiányzatos, fogyatkozatos, hézagos, hiányos.

Defectus, fogyatkozat, hiány, hiányosság, hézag; *seminis*, magszakadás; *amoris*, szeretetlenség; *fidei*, hithiány; *crediti*, hitelhiány; *fundi*, birtokhiány, vagyonhiány, értékhiány; *solennitatis externae*, külső ünnepély-hiány, külszerhiány, külkivántatóság' hiánya, külkellék' hiánya; *corporis*, testi hiba, testi hiány, virium, erőhiány; *facultatum*, tehetség-hiány. *Defectui proximus*, magvaszakadáshoz közelgető.

Defendere, védni, védelmezni, védleni, óltalmazni, pártfogolni, pártolni; (*excusare*) menteni.

Defensa, véd, védelem, védlet, (*excuse*) mentség, pártfogalom, pártolat, ótalom; *defensae medium*, védeszköz, védszer; *causa*, védok; *argumentum*, védve, védmény.

Defensare, védegetni, védelmezgetni, óltalmazgatni, mentegetni.

Defensatio, védegetés, védelmezgetés, ótalmazgatás, mentegetés.

Defensio, védés, védelmezés, védlés, ótalmazás, mentés, pártfogás, pártolás; *defensio scholastica*, iskolai vitatás v. vitatkozás.

Defensivus, védeti, védetes, védő, ótalmi, ótalmazó, mentő; (*defensiva arma*) védő fegyver, mentő fegyver.

Defensor, véd, védő, ótalmazó; *defensor fidei*, hitvéd, hitótalmazó (hitőr, *custos fidei*); *defensor matrimonii*, házassági véd, házasságvédő; *defensor rei*, bünösvédő, rabvédő, vádlottvédő.

Defensorius, l. *defensivus*.

Deferens, 1) vivő, hordozó; 2) hiteltadó, hivő; 3) átengedő; 4) megtisztelő; 5) bevádoló, beárúló.

Deferre aliquid, valamit vinni, hordozni; *deferre alicui*, valakinek átengedni valamit; *honorem*, megtisztelni, megkülönböztetni; *aliquem*, valakit bevádolni, beárúlni.

Defervere, meghülni, lecsillapodni, lecsillapúlni, kiforrni.

Deficere, 1) fogyni, fogyatkozni, hiányzani, hibítani, megfogyni, megfogyatkozni; 2) *deficere a fide*, elpártolni a' hittől, elszakadni, kitérni, meghasonlani; 3) *deficere aetate*, elaggani, elöregedni, időben fogyatkozni, korban fogyni, hanyatlani, megvénhedni; 4) *viribus deficere*, elerőtlenedni, erőben fogyni, erőtlenülni; 5) *deficere semine*, magvaszakadni, kihalni; 6) *deficere opibus*, vagyontalanodni, vagyontalanúlni, vagyonban megfogyni; *deficere*

Digitized by Google

in moribus, erkölcstelenedni, erkölcstelenülni, erkölcsben fogyni, fogyatkozni.

Deficiens, 1) fogyott, fogyatkozott, hiányos; p. o. *viribus*, erőfogyott; *aere*, pénzfogyott; 2) elszakadó, elpártoló; p. o. *a fide*, hitepártolt, hitehagyott; 3) magvaszakadt; 4) elaggott pap, elerőtlenült pap, nyugalmas pap.

Deficientia, 1) fogyottság, fogyatkozottság, hiányzat; 2) nyugház, nyugalomház, elaggott papok' háza, papi nyugintézet. *Deficientiae fundus*, nyugpénzalap, nyugházi pénzalap; *deficientiae administrator*, nyugházi igazgató, nyugházi gonviselő, nyugházi kormányzó.

Deficit, 1) hiányosság, hiányzat, hiány, vagyonhiány; 2) hiányzik, fogyatkozik, hanyatlik, l. *deficere*.

Defigere, kitüzni, kiszegezni, kibökni.

Definire, meghatározni, érteményezni, értezni, magyarázni.

Definitio, meghatározás, érteményezés, értelmezés, értezés, ismertetés, magyarázás; *definitio perfecta*, tökéletes érteményezés; *imperfecta*, tökéletlen érteményezés.

Definitivus, határzatos, elhatározó.

Definitor, ügyhatárzó, ügyvégző, ügybiró, millyen a' szerzeti gyületekben szokott lenni.

Definitum, meghatározat, érteményezet, értézet, magyarázat. *Definitum definitionem non ingrediatur*, az érteményezendő (érteményzék) be ne csuszszék az érteményezésbe; az értezett az értezésbe bele ne foglaltassék.

Definitus, határozott, érteményezett, meghatározott, értezett.

Defixus, kitüzött, kiszegezett, kibökött.

Deflectere, elhajolni, eltérni, elpártolni.

Deflere, megsiratni, megkönnyezni, keseregni.

Deflorare, szüzszeplősíteni, megejteni, szüzetlenitni, levirágozni.

Defloratio, szüzszeplősítés, szüzejtés, szüzetlenítés (*activa*) szeplősittetés, megejtetés, szüzetlenittetés, (*passiva*).

Defluere, lefolyni, lejárni, lefutni.

Defluus, lefolyó, lejáró, lefutó.

Defoederatus, frigyoldott, szövetségoldott, frigyoldatos.

Defollire, (*ventillare*) sz. *Ambrus*-nál: szórni, szellőztetni, lengeztetni.

Deformare, idomtalanítni, rutítni, torzítni.

Deformis, idomtalan, rút, torzalakú, éktelen, ocsmány, torzos.

Deformitas, idomtalanság, rútság, torzalak, éktelenség, ocsmányság.

Defraudare, megcsalni, (*damnificare*) károsítani.

Defraudatio, csalás, (*damnificatio*) károsítás (*active*); csalatás, károsittatás, (*passive*).

Defraudator, csaló, (*damnificator*) károsító.

Defructare, gyümölcsöt leszedni; átvitt értelemben: kiszedni a' lelki gyümölcsöt valami olvasmányból.

Defunctio, temetési dij.

Defunctus, kimult, holt; *defunctorum officium*, gyászszolosma; *defunctorum missa*, gyászmise; *oo. defunctorum festum*, holtak' napja, holtak' emlékezete, Nov. 2án.

Defungi, kimulni, meghalni; 2) *defungi officio*, hivatalból kilépni; *fungi officio*, hivatalban eljárni, hivataloskodni.

Degamia, nőtelenség, nőtlenség.

Degamus, nőtelen, nőtlen.

Degener, elfajult, korcs, csenevész, mecsevész.

Degenerare, elfajulni, elkorcsulni, elkorcsosodni, elcsenevészülni, elmecsevészülni, elfajzani.

Degeneratio, elfajulás, elkorcsulás, elkorcsosodás, csenevészülés, mecsevészülés, elfajzás, (*ut actio*); elfajultság, korcsosultság, elfajzottság, csenevészület, mecsevészület (*ut actus*).

Deglubare, lehüvelyezni, lenyúzni, lehántani.

Deglutire, lenyelni, elnyelni.

Degradare, lelépcsőztetni, letisztezni, leléptetni; (*exuere*) hivatalától megfosztani, ki- vagy levetkeztetni, lefokozni.

Degradatio, *activa*, lelépcsőztetés, leléptetés, lefokozás, vagy lefokoztatás, letisztezés, megfosztás, le- vagy kivetkeztetés; *passiva*, letiszteztetés, megfosztatás; *degradatio ecclesiastica*, egyházi letisztezés, vagy letisz-

Digitized by Google

teztetés, rendvetkeztetés, rendlefosztás, vagy rendlefosztatás, rendvesztés, vagy vesztetés.

Degregare, elválasztani a' nyájtól, elszakasztani; *degregatus*, a' nyájtól elszakasztott, elválasztott.

Degulare, ellakomázni, elfecsérleni, torokra ereszteni.

Degustare, megizlelni, megkóstolni.

Deguttare, csepegni.

Dehabere, szükölködni, nem birni.

Dehonestare, becsteleníteni, kisebbíteni, legyalázni, lemocskolni, szégyeníteni.

Dehonestatio, *activa*, becstelenítés, kisebbítés, legyalázás, lemocskolás, megszégyenítés; *passiva*, becstelenittetés, legyaláztatás; lemocskoltatás, megszégyenittetés.

Dehonestator, becstelenítő, legyalázó, lemocskoló, megszégyenitő; *dehonestatorius*, becstelenitési.

Dehonorare, lebecsteleníteni, letisztleníteni, valakit tiszteletétől, becsületétől megfosztani.

Dehortari, lebeszélni, visszainteni.

Deifer, (*Theogeros*) istenhordozó, ki mindenkor szivében hordozza az istent.

Deificatio, (*apotheosis*) istenités.

Deificus, istenséges.

Dei gratia, Isten' kegyelméből, Isten' kegyelmével.

Deiloquus, istenszavú, kiből isten szól ki.

Deipara, (*theotocos*) istenszülő, istenanyja, (*Christotocos*).

Deiphantor, l. *Deiloquus*.

Deismus, istenészlet, észistenlet.

Deisonus, istenhangú, istennyelvű.

Deista, istenészlő, észistenlő.

Deitas, istenség.

Deividus, istenlátó.

Deivirilis, (*theandricus*) istenemberi.

Deivirilitas, (*theandria*) istenemberség.

Dejectio, *activa*, elvetés, levetés, leverés; *passiva*, elvettetés, levettetés, leverettetés.

Dejectus, elvetett, levetett, levert; *animo*, lélekben levert, lecsüggedt.

Dejejunatus, böjtszegett, böjtszegő, böjttörő.

Dejerare, esküt szegni, esküt törni.

Dejicere, elvetni, levetni, leverni.

De jure, jog szerént, igazságként, törvény szerént.

Delabi, 1) leesni, lecsuszamodni; 2) elvetemedni.

Delactare, l. *ablactare*.

Delatio, beárulás, bevádolás, árulkodás, bepanaszlás, vádoskodás, feladás; 2) megkinálás, átadás, átengedés, átutalás; *causae*, ügybenyujtás, keresetbenyujtás, ügyfeladás.

Delator, 1) feladó, bevádoló, beáruló, bepanaszló, árulkodó, vádoskodó; 2) megkináló, átengedő, átadó, átutaló.

Delectamentum, gyönyör, kéj, kéjelem.

Delectare, gyönyörtetni, gyönyörködtetni, kéjtetni, kéjkedtetni; *delectari*, gyönyörködni, kéjkedni.

Delectatio, gyönyörtetés, gyönyörködtetés, gyönyörködés, kéjtetés, kéjkedés; *delectatio morosa*, huzamos gyönyörtetés, hoszszas gyönyörködés, tartós kéjkedés, dajkált, ápolt gyönyör.

Delectus, választás, válogatás, kiszemelés.

Delegans, képviseltető, biztosküldő, megbizó, felhatalmazó.

Delegare, kiküldeni, kirendelni; *delegare loco sui*, képviseltetni; *delegari loco alicuius*, képviselni.

Delegatio, kiküldés, kirendelés, képviselés, képviseltetés, (*ut actio*) kiküldöttség, kirendeltség, képviselet, képviseltség, (*ut res*).

Delegationales, kiküldő levél, kiküldvény, kirendelő levél, kirendelvény; képviseltető levél, képviseltetvény.

Delegator, l. *delegans*.

Delegatorius, kiküldött, kirendelt, képviseleti, képviseltető.

Delegatus, kiküldött, kirendelt, képviselő, képviseleti.

Delere, eltörülni, kitörülni.

Deletitia charta, sz. Ágostonnál: kopott oklevél, mellyen kopottsága miatt a' betüket nem olvashatni.

Delibare, megizlelni, megkóstolni.

Deliberare, (*delibrare*) *perpendere*, megfontolni, fontolgatni; *consultare*, tanácskozni; *determinare*, elhatározni; *judicare*, megbirálni, megitélni; *deliberare se ad aliquid*, magát valamire eltökélni.

Digitized by Google

Deliberate, megfontolva, elhatározottan, eltökélve, meggondoltan, meggondolva, eltökélőleg, elhatározólag, eltökélten.

Deliberatio, megfontolás, meggondolás, fontolgatás, tanácskozás, megitélés, megbirálás, elhatározás, eltökélés.

Deliberative, határzatosan, itéletesen, határozatképen, itéletképen, itéletileg, eltökéletesen, eltökéletileg, tanácskozatilag.

Deliberatum, végzet, itélet, határozat, eltökélet.

Deliberatus, megfontolt, meggondolt, elhatározott, elvégzett, eltökélett.

Delicatia, (*Delicatesse*) kéjség, kéjelmesség, kéjelem.

Delicatus, 1) kéjes, kéjelmes, kéjszerű; 2) kényes, kényelmes; *delicata materia*, csiklandós tárgy, kényes tárgy.

Deliciae, kéj, kéjelem.

Deliciosus, kéjes, kéjelmes, kéjszerű.

Delictor, v. *delinquens*, vétkes, bűnös.

Delictum, vétek, vétség; *delictum civile*, polgári vétek; *criminale*, fenyitéki viték, bűnvétek; *capitale*, főbenjáró vétek; *culposum*, hibából elkövetett vétek; *dolosum*, csalárdúl elkövetett vétek; *publicum*, községsértő vétek; *privatum*, egyedsértő vétek; *consummatum*, végrehajtott vétek; *non consummatum*, félbemaradt, félbehagyott, megszakasztott vétség; *manifestum*, nyilvános vétek; *occultum*, alattomos vétek; *incboatum*, megkezdett vétek; *continuatum*, folytatott vétek; *perpetratum*, elkövetett vétek; *attentatum*, kisérleti vétek, megkisértett vétek; *actuale*, seu *commissionis*, tettbeli, cselekedeti vétek; *omissionis*, elmulasztásbeli, elmulasztási vétek; *politicum*, polgárzati vétség; *qualificatum*, fortélyos vétek; *reiteratum*, megujitott vétek; *repetitum*, ismételt vétek; *frequentatum*, gyakorlott vétek; *verum*, való vétek; *apparens*, szinleges vétek; *certum*, bizonyos vétek; *dubium*, kétes vétek; *probabile*, valószinű vétek. *Delicti corpus*, vétjel, bünjel, bűnnyom; *delictum carnis*, testi bűn, l. *luxuria*; *delicti auctor*, bűnszerző, bünök, bűnokozó; *locus*, bűnhely, véthely.

Delineare, lerajzolni.

Delineatio, *activa*, rajzolás, lerajzolás; *passiva*, lerajzoltatás, rajzoltatás.

Delineatum, rajz, rajzolat, rajzolmány.

Delinquens, bünös, vétkes, gonosztevő, rab.

Delinquere, vétkezni, vétket elkövetni.

Deliquium, szivfogás, szüfogás.

Delirare, eszelősködni, őrjöngeni, tébolyodni.

Deliratio, eszelősködés, őrjöngés, tébolyodás.

Delirium, eszelősség, tébolyság, tébolyodottság, őrjöngösség.

Delirus, eszelős, tébolyos, tébolyodott, őrjöngős.

Delitescere, lappangani, rejtekezni.

Delubrum, keresztkút; hajdan templom, kápolna, hol szent kút, csodakút volt.

Deludere, megjátszani, rászedni, kijátszani.

Delumbare, megcsonkitni, megerőtlenitni; *delumbare sententiam*, a' mondatot erejéből kivenni.

Delusio, megjátszás, rászedés, kijátszás.

Delutare, besározni, tapasztani.

Demagogia, népámitás, népcsábitás, népizgatás, népvezérlet.

Demagogus, népámító, népcsábító, népizgató, népvezér.

Demandare, *aliquem ab aliqua re*, 1) letiltani, leparancsolni; 2) *demandare alicui aliquid*, megparancsolni, rábizni, ráparancsolni.

Demandatum, 1) *ut actio*; leparancsolás, letiltás; 2) ráparancsolás, megparancsolás, rábizás; *demandatoriae*, leparancsoló, letiltó levél, leparancsolvány, letiltvány; 2) ráparancsoló levél, ráparancsolvány, rábizomány.

Demarcationis linea, határvonal, elválasztóvonal.

Dememberatio, *activa*, elszakadás, kiválás; *passiva*, elszakasztatás, kiválatás.

Dememberator, (*Schismaticus*) 1) szakadár, kiváló.

Demens, bódult, döre, bőszült, esztelen.

Digitized by Google

Dementare, elbódítani, elámítani, eszétveszteni, megtébolyítni, eltévelyítni, elszédítni.

Dementatio, *activa*, elbódítás, elámítás, eszevesztés; *passiva*, elbódíttatás, elámíttatás, eszevesztetés.

Dementia, bódultság, dőreség, bőszültség, esztelenség.

Demereri, megérdemleni, rászolgálni.

Demeritum, vétség, érdemtelenség.

Demetrius s. mart., sz. Dömeter, (Döme) vértanú, Oct. 26án.

Demigrare, elköltözni, kiköltözni, költözködni.

Demigratio, elköltözés, kiköltözés, költözködés.

Demirari, álmélkodni, bámészkodni, ámulni, bámulni.

Demissio sui, önmegalázás, leereszkedés, lebocsátkozás (*ut actio*), önalázat, alázatosság (*ut actus*).

Demississimus, legalázatosabb, legleereszkedőbb.

Demissus, 1) leküldött, leeresztett; 2) alázatos, leereszkedő, lebocsátkozó.

Demittere, *aliquid*, valamit leküldeni, leereszteni; *se*, magát megalázni, leereszkedni, lebocsátkozni.

Democratia, népuriság, népuralkodás.

Democraticus, népuri, népuralkodási.

Demoliri, lerontani, lerombolni.

Demonstrabilis, megmutatható, bebizonyítható.

Demonstrare, megmutatni, megbizonyítani, behizonyítani.

Demonstratio, megmutatás, okmutatás; *a priori*, észményi okmutatás; *a posteriori*, tapasztalati okmutatás; *apodictica*, kételhetlen okmutatás; *apogogica*, mellékes okmutatás; *directa*, egyenes okmutatás; *indirecta*, mellékzetes okmutatás; *immediata*, közvetlen okmutatás; *mediata*, közvetitett okmutatás.

Demonstrative, okmutatólag.

Demoralisare, elkorcsosítani, erkölcsteleníteni, *active*; *demoralisari*, elkorcsosodni, erkölcstelenülni, elkorcsosúlni, erkölcstelenedni. *reflexive*.

Demoralisatio, *activa*, elkorcsosítás, erkölcstelenítés; *passiva*, elkorcsosíttatás, erkölcstelenittetés; *reflexiva*, elkorcsosodás, erkölcstelenedés, elkorcsosúlás, erkölcstelenülés.

Demulcere, lekenyerezni, lesimogatni.

Denarius sacramentorum, kegyajánlat, kegypénz, l. *stipendium*; *denarius paschalis*, husvéti adó, husvéti ajánlat; *denarius s. Petri*, sz. Péter' adója; *denarius Dei*, kegyadó.

Dendrophorus, ács.

Denegare, eltagadni, megtagadni.

Denegatio, eltagadás, megtagadás.

Denigrare, befeketíteni, lefesteni, leirni, lemázolni, bemázolni, elásztatni.

Denigratio, befeketítés, lefestés, leirás, lemázolás, bemázolás (*active*) lefestetés, befeketittetés, leiratás, lemázoltatás, bemázoltatás, (*passive*).

Denominare, kinevezni, megnevezni.

Denominatio, *activa*, kinevezés; *passiva*, kineveztetés.

Denotare, 1) jelenteni, bejelenteni, följelenteni; 2) be- v. följegyezni, följelelni.

Densitas, sűrűség, tömöttség, zömökség.

Densus, sűrű, tömött, zömök.

Dentatus, fogas, harapós, csipős; *charta dentata*, csipős irat, epés irat.

Dentitio morbosa, nehéz fogazás, nehéz fogkelés.

Denudare, lefosztani, levetkeztetni, meztelenitni.

Denudatio, *activa*, lefosztás, levetkeztetés, meztelenítés; *passiva*, lefosztatás. *Denudatio altarium*, oltármeztelenítés, oltárlefosztatás.

Denunciare, 1) hirdetni; 2) bejelenteni; 3) följelenteni, feladni, beadni, beárulni, bevádolni.

Denunciatio, 1) hirdetés; 2) bejelentés; 3) följelentés, feladás, beadás, beárulás, bevádolás; *denunciatio trina*, háromszori kihirdetés.

Denunciator, 1) hirdető; 2) bejelentő; 3) följelentő, feladó, beadó, beárúló, bevádoló.

Deo gratias, hála Istennek, — hálaszózat a' misében, és zsolosmában.

Deorganisare, (*deranger*) leműszerezni, szerkezetleníteni, szerteleníteni, szétbontani, rendetleníteni; *deorganisari*, (*reflexive*) szétbomlani, a' rendből kijőni, szerkezetlenülni, szertelenülni.

Deorganisatio, *activa*, leműszerezés, szétbontás, szerkezetlenítés, szertele-

Digitized by Google

nítés, rendetlenítés; *reflexiva*, szétbomlás, szerkezetlenüles, szertelenülés, a' rendből kijövés; *passiva*, lemüszerezteztés, szerkezetlenittetés, szertelenittetés; *ut res*, (*derangement*) szertelenség, rendetlenség; (derangirt) szertelen, rendetlen.

Deosculatorium, (*pacificale*) békekereszt, békjel.

Deosophus, (*theologus*) istenész, istenbuvár, l. *theologus*.

Depallare calicem, 1) lefödözni a' kehelyt; 2) felfödözni.

Departamentum, osztályszék; *departamentum fundationale*, alapitványi osztályszék; *departamentum litterarium*, tanulmányi osztályszék; *departamentum censorium*, könyvvisgálati osztályszék, 'stb.

Depascuare, leetetni, lelegeltetni.

Depascuatio, leetetés, lelegeltetés.

Depauperare, elszegényiteni, elkoldusitani, szegénnyé, koldussá tenni, inségre juttatni; *depauperari*, elszegényülni, elszegényedni, elkoldusodni, inségre jutni, szegénnyé, koldussá lenni.

Depauperatio, *activa*, elszegényités, elkoldusitás, inségre juttatás, szegénynyé, koldussá tevés; *reflexiva*, elszegényedés, elszegényülés, inségre jutás, elkoldusodás, szegénnyé, koldussá levés.

Depeche, sürgöny.

Depellere, elüzni, elverni, elkergetni, elhárítani, eltávolítani.

Dependere, lefizetni.

Dependēre, függni.

Dependens, függő, függékeny.

Dependentia, *in concreto*, függés; *in abstracto*; függelem, függékenység; *dependentia in veste*, függelék, függöny, czafrang.

Depensio, lefizetés, *activa*; lefizettetés, *passiva*.

Deperdere, elveszteni.

Deperdita, veszteség.

Depexus, fésületlen, ronda, tisztátlan, kóczos, torzas, borzas.

Depilis, tar, kopasz, kopár, szőretlen.

Depingere, lerajzolni, lefesteni, leirni.

Deplorare, megsiratni, megkönnyezni, keseregni.

Deplumare, mellleszteni, letollazni; *deplumari* (*intransitive*), vedleni, tollát ereszteni.

Deponere, 1) letenni; 2) sirba takarni, eltakaritani.

Depopulari, népetleniteni, pusztitani, dúlni.

Depopularisare, népszerütleniteni.

Depopularisatio, népszerütlenités.

Depopulatio, népetlenités, pusztitás, dúlás, *active*; pusztulás, *intransitive*.

Deportare, számkivetésbe vinni, a' hazából kivinni, kihonositani.

Deportatio, számkivettetés, kihonositás, számüzés; hazán kivüli rabságba vitel.

Depositarius, letétőr, letéteményőr.

Depositio, 1) letétel (*ut actus*), letevés, (*ut actio*); *passiva*, letetetés; *depositio officii*, tisztletétel, tiszthagyás; *ab officio depositio*, hivatalvesztés hivatalból kitétel; *depositio causae*, vel *litis*, perletétel; *juramenti*, hitletétel, eskületétel; *pecuniae*, pénzletétel; 2) *depositio*, sirbatétel, sirbatakartatás; *dies depositionis*, sirbatételi nap, sirbatakartatási nap; *depositio defuncti*, tetemtakaritás, halotttakaritás, tetemletétel.

Depositorium, rakhely, raktár, lerakóhely.

Depositum, letétemény, őrzemény; *depositum fidei*, hithagyomány, hitletétemény.

Depositus, *a*, *um*, letett.

Depraedari, dúlni, feldúlni.

Depraedatio, dúlás, feldúlás, *activa*; dulatás, feldulatás, *passiva*;

Depraedator, dúló, feldúló.

Depravare, megvesztegetni, megrontani, elferditni, elrontani; *depravari*, *reflexive*, megvesztegülni, megromlani, elferdülni.

Depravatio, *activa*, megvesztegetés, elferdités, megrontás, elrontás; *passiva*, megvesztegettetés, elferdittetés, megromlás; *reflexiva*, elferdülés, megvesztegülés, *depravationis status*, megvesztegültség, romlottság.

Deprecamen, bocsánati kérelem, esedezet, esdeklet, esdemény, esdet.

Deprecari, megkövetni, bocsánatot kérni, könyörögni, esedezni, esdekleni, esdeni.

Digitized by Google

Deprecatio, megkövetés, bocsánatkérés, könyörgés, esedezés, esdés, esdeklés.

Deprehensio, rajtérés, rajtkapás, rajtafogás.

Depretiare, 1) becsmérleni; 2) árleszállítani, árlejteni; *depretiatio*, árlejtés, árleszállítás.

Properare, sietni, elszaporítani, elhabarczázni, elszaporázni, hamaritani, hamarkodni.

Properatio, sietés, elszaporítás, elhabarczázás, elszaporázás, hamarítás, hamarkodás, vétek a' szavalásban.

Depulsio, *activa*, elüzés, elkergetés, eltávolítás, elhárítás; *depulsio passiva*, elüzetés, elkergettetés, eltávolíttatás, elhárittatás.

Depulsivus, vel *depulsorius*, elhárító, elüző.

Depurare, 1) kitisztítani, megtisztítani, letisztázni, letisztitani; 2) *depurare debita*, adósságait leróni, lefizetni; adósságból kitisztúlni, adósságtól menekülni; *depuratis depurandis*, lefizetvén a' lefizetendőket, leróván a' leróvandókat; *depurari* (*reflexive*,) kitisztúlni.

Depuratio, *activa*, kitisztítás, letisztítás, letisztázás; *depuratio debitorum*, adósság' letisztázása, lefizetése, lerovása; *depuratio reflexiva*, kitisztulás.

Deputare, 1) kiküldeni, kirendelni, kiválasztani; 2) lenyesni, levésni, nyesegetni.

Deputatio, *activa*, kirendelés, kiküldés; *passiva*, kiküldetés, kirendeltetés; *ut res*, kiküldöttség, kirendeltség, bizottság, követség, választmány; *deputatio orphanalis*, árva választmány; *deputatio comitatensis*, megyei választmány; *deputatio mixta*, vegyes választmány.

Deputationalis, választmányi.

Deputatum, élelembér, élelemdij, tartásbér, tartásdij.

Deputatus, 1) kiküldött, választmányi tag, megbizott, követ; 2) *deputatus* a' régi görög egyházban hajdan: gyertyahordozó, utóbb a' nagybevezetés' (*magnus introitus*) szertartója, ki a' konstántinápolyi czászár volt.

Derelictus, elhagyott.

Derelinquere, elhagyni.

Deridere, kinevetni.

Derisio, **Derisus**, } kinevetés.

Derivare, származtatni, eredeztetni; *derivari* származni, eredni, eredezni.

Derivatio, *activa*, származtatás; *derivatio reflexiva*, származás, eredés, eredezés; (*ut actus*) származék, származat, eredet, eredezet, eredelem.

Derivativus, származatos, származati.

Derobare, (*derober*) rablani, orzani.

Derogare, kisebbiteni, csorbitani, csonkítani, sérteni.

Derogatio, kisebbités, csorbitás, csonkítás, *derogatio honoris*, becsületkisebbités, becsületsértés, hircsorbitás; *derogatio legis*, törvénycsorbitás, törvénycsonkitás.

Desacrare, szentetlenitni.

Descendens, lemenő, nemzett; *ascendens*, fölmenő, nemző.

Descendentia, leszármazás, leágazás.

Descendere, 1) leszállani, lemenni, alászállani; 2) származni, leszármazni.

Descensio, lemenés, leszállás, alászállás; *Jesu ad inferos*, Jezusnak pokolcsarnokába szállása.

Descensus, 1) lemenetel, leszállat; 2) átmenetel a' tételre az egyházi szónaklatban.

Describere, leirni.

Descriptio, *activa*, leirás; *passiva*, leiratás; (*ut res*) leirat.

Deserere, elhagyni.

Desertio, elhagyás, *active*; elhagyatás, *passive*; *desertio malitiosa conjugis*, hitestársának hitetlen elhagyása, hitvesi elpártolás.

Desertor fidei, hithagyó; *desertor militiae*, szökevény, szökött katona; *desertor conjugis*, házastárs-elhagyó.

Desertum, puszta, pusztaság, kopár, kopárság, rengeteg, sivatag.

Deses, lomha, lusta, rest, renyhe.

Desiderare, ohajtani, kivánni, áhitni.

Desideratio, ohajtás, kivánás, áhitás.

Desiderium, ohajtat, kivánat, kivánság, ohaj, sohaj.

Digitized by Google

Desiderius s. eppus., sz. Dezsér (Dezső) püspök, Maj. 23án.

Desidia, lomhaság, lustaság, restség, renyheség.

Designare, kijelelni, kijegyzeni, kimutatni.

Designatio, *activa*, kijelelés, kijegyzés, kimutatás; *passiva*, kijeleltetés, kijegyeztetés.

Designatum, kijegyzet, kijeleltség, kimutatvány.

Designatus, kijelelt, kijegyzett, kimutatott.

Desilire, leugrani, leszökelleni.

Desinere, megszünni, felhagyni.

Desipere, 1) esztelenkedni, eszelősködni, iztelenkedni; 2) *corrumpere*, izteleníteni, megrontani. Tertullián-nál: *fermentum modicum desipit totam massam*, csekély kovász az egész tésztát izteleníti, megrontja.

Desistere, elállani, megszünni, felhagyni.

Desma, oldó, 's kötő hatalom, lelki hatóság, lelki hatalom.

Desmoterium, börtön, tömlöcz, fogház.

Desociare, elválasztani, elszakasztani; *desociari*, elválni, elszakadni.

Desolare, elpusztitani; *desolari*, pusztúlni, elpusztúlni, *reflexive*.

Desolatio, elpusztitás; *reflexiva*, pusztúlás, elpusztulás.

Despectus, 1) megvetés, *subst.*; 2) megvetett, lenézett, *adject.*

Desperare, kétségbeesni, reményveszteni.

Desperatio, kétségbeesés, remetlenség; *in desperationem inducere*, kétségbe ejteni.

Desperatus, kétségbeesett, reményvesztett, reményfosztott, reményhagyott.

Despicere, megvetni, lenézni.

Desplendescere, fénytelenülni, fényt veszteni, fénytelenedni.

Despondere, eligérni, eljegyezni; *despondere animum*, kedvét, reményét veszteni, elcsüggedni kedvben, reményben, lélekben megcsökkenni.

Desponsare, eljegyezni (müncheni kézirat: menyezni) jegyváltani, jegykötni.

Desponsatio, eljegyzés, menyezés, jegykötés, jegyváltás, gyürüváltás, kézfogás. *Desponsatio b. M. Virginis*, Mária' eljegyzésének ünnepe, Ján. 23án.

Desponsatus, eljegyzett, jegyes, l. *sponsus*, et *sponsa*.

Despota, korlátlan úr, kényur (zsarnok, *tyrannus*); kényuralkodó.

Despotismus, vel *despotia*, korlátlan uriság, kényuriság (*tyrannismus*, zsarnokság), kényuralom.

Destillare, lecsepegtetni lepárologtatni, átcsepegtetni, átpárologtatni; *intransitive*, lepárologni.

Destillatio, lecsepegtetés, lepárologtatás, átcsepegtetés, átpárologtatás; *filtratio*, *activa*, átszürés; *passiva*, átszüretés; *intransitiva*, átszüremlés.

Destinare, rendelni, tökélni, rászánni, eltökélni, elrendelni.

Destinatio, *activa*, rászánás, eltökélés, elrendelés; *passiva*, rendeltetés; (*directio*) irány; (*vocatio*) hivatás; *destinatio hominis*, az ember' rendeltetése, iránya, hivatása.

Destinatus, eltökélett, rászánt, elrendelt, rendeltetett, (*vocatus*) hivatott.

Destruere, elrontani, elrombolni, feldúlni, fölemészteni.

Desudare, izzadozni, fáradozni, munkálódni.

Desumere, megvenni.

Desumtio, (*ut actio*) megvevés; (*ut actus*) megvétel.

Desvescere, elszokni, kiszokni, valamiből kikopni.

Desvetudo, elszokás, kiszokás, kikopás valamiből; *in desvetudinem abiit*, kiment a' szokásból, kikopott a' szokásból.

Detectio, *activa*, felfödözés; *passiva*, felfödöztetés.

Detegere, felfödözni, feltakarni.

Detentio, letartóztatás, lefoglalás, letartás.

Detentor, letartóztató, letartó, lefoglaló.

Deteriorare, rontani, rongálni, rombolni, vásitni, koptatni, roszabbitani; *deteriorari*, romlani, roszabbulni, roszabbadni, vásni, kopni.

Deterioratio, *activa*, rontás, rongálás, vásitás, koptatás, roszabbi-

Digitized by Google

tás; *reflexiva*, romlás, roszabbulás, roszabbodás, vásás, kopás; (*ut res*) rombolat, rongálat, roszabbitmány, rombolék, roszabbulat, vásat, koptatmány.

Determinabilis, határzékony, határzatos.

Determinabilitas, határzékonyság, határzatosság.

Determinans, határozó, meghatározó.

Determinare, meghatározni.

Determinate, határozottan, határzatosan.

Determinatio, határozás, meghatározás.

Determinative, határzatosan, határozólag.

Determinativus, határzatos, határozó.

Determinatum, határozat, határozmány.

Determinatus, határozott.

Determinismus, kénytagadás, kénytetéstan, akaratkorlátolás.

Determinista, kénytagadó, akaratkorlátló.

Determinium; határozmány.

Detestabilis, utálatos, iszonyatos, undor, undoklatos.

Detestari, 1) utálni, undorodni, iszonyodni, irtózni tőle; 2) bizonyságúl hivni; *detestari deos*, isteneket bizonyságúl hivni; 3) *execrare*, kiátkozni, megátkozni.

Detestatio, 1) utálás, undorodás, iszonyodás, irtózás; 2) kiátkozás, megátkozás.

Dethronisare, lefejedelmezni, fejedelmet letenni.

Dethronisatio, *activa*, lefejedelmezés, fejedelemletevés; *passiva*, lefejedelmeztetés, fejedelem letetetés (*ut actus*) fejdelemletétel.

Detorquere, elcsavarni, eltekerni, elferditeni, eltorzitani.

Detorsio, elcsavarás, eltekerés, elferdités, eltorzitás; *passiva*, elcsavartatás, eltekertetés, elferdittetés, eltorzittatás.

Detortus, elcsavart, eltekert, elferditett, eltorzitott.

Detractio, *activa*, lehuzás, levonás, kisebbités, rágalmazás; *passiva*, lehuzatás, levonatás, kisebbittetés, rágalmaztatás; *ut actus*, lehuzat, levonat, rágalom.

Detractor, lehuzó, levonó, kisebbitő, rágalmazó; ennek társai: gáncsoló, hibanagyitó, hibakifecsegő, érdemtagadó, tényferditő, névtaposó a' következő versek szerént:

Imponens, augens, manifestans, in mala vertens,
Qui negat, aut minuit, tacuit, laudatve remisse.
Gáncsoló, vétnagyitó, kibeszélő, hátracsigázó,
Névtaposó, tagadó, szótlan, vagy renyhe dicsérő.

Detrahere, lehuzni, levonni, kisebbiteni, *detrahere honori*, rágalmazni.

Detrectare, 1) nem akarni, akaratlankodni; 2) megvetni.

Detrectatio, 1) nem akarás, akaratlankodás; 2) megvetés.

Detrimentum, kár, károsodás, károsulás, kárvallás, fogyatkozás; *detrimentum corporis*, testi hiba, testi fogyatkozás; *detrimentum animae*, lelki kár, lelki fogyatkozás.

Detrudere, letaszitani.

Detruncare, lenyesni, levágni, megcsonkitni.

Detruncatio, lenyesés, levágás, megcsonkitás.

Detrusio, *activa*, letaszitás; *passiva*, letaszittatás; *detrusio in monasterium*, monostorba taszitás, kolostorba záratás.

Detumulatio sacra, sz. tetem' feltakaritása a' sirból.

Detunicare, **devestire**, leruházni, levetkeztetni, lefödözni, lefátyolozni.

Deturbare, letaszitni, leverni, levetni, elmozditani; *deturbare de mente*, eltébolyitni, megbolondítni.

Deturpare, megrutitni, undokitni, ocsmányitni.

Deus, Isten; *Deus pater*, Atyaisten; *Deus filius*, Fiuisten; *Deus spiritus s.*, szentlélekisten; *Deus unotrinus*, egyháromságú Isten; *Deus-homo*, istenember: *Dii*, hamis istenek.

Deuteria, lőre, csigér.

Deuteriarius (*Vice-archimandrita*), alapát a' görögöknél.

Deuterocanonicus; utóczikkezeti;

Digitized by Google

protocanonicus, előczikkezeti, ősczikkezeti könyv.

Deuterogamia, másodházasulás, másodházasság, másodegybekelés, másodnász.

Deuteronomium, utótörvény, Mozes' öt könyvének végsője.

Deuterosis, szóbeli, történet, hagyomány; másodtörvény.

Deutripuncta, kérdő pontok, vallató pontok, kérdések vallatásban, vallató kérdések, vallatási pontok, vallatási kérdések.

Devalvare, becsleszállítani.

Devalvatio, becsleszállítás, értékleszállítás.

Devastare, pusztítani; *devastari*, *reflexive*, pusztulni.

Devastatio, *activa*, pusztítás; *passiva*, pusztittatás; *reflexiva*, pusztulás.

Devestire, l. *detunicare*.

Deviare, eltévedni, elbódulni, tévedni, eltévelyedni, uttéveszteni, uthagyni, elkerülni, utból kitérni.

Deviator, tévedő, uttévesztő, elkerülő, uthagyó, kitérő.

Devictiaci, l. *Heliognosti*.

Devie, utvesztve, tévedve, álnokul, álkuton.

Devincere, legyőzni, meggyőzni.

Devincire, lekötni, lekötelezni.

Devirginare, szüzetleniteni, szűzejteni.

Devirginata, megejtett szűz.

Devirginatio, szűzmegejtés, szűzejtés, szűzetlenités.

Devitare, elkerülni, eltávolitni, eltávoztatni.

Devius, utvesztett, tévedett, tévedt.

Devolutio, hárítás, háramlás, hárulás, szállomlás, áthárítás, áthárulás, átháramlás.

Devolvere, hárítani; *devolvi*, hárulni, háramlani, szállamlani.

Devotamentum, felajálmány, áldozék, áldozat, áldozmány.

Devotio, 1) felajánlás, feláldozás, felajánlkozás; 2) ájtatosság, ájtatoskodás, 3) hódolás, hódolat; *homagiali cum devotione*, hódoló tisztelettel; *pia devotio*, buzgó, ájtatosság.

Devotus, 1) felajánlott, feláldozott; 2) ájtatos, áhitatos, 3) hódoló, hódolatos, tisztelő; *devotissimus*, mélyen hódoló, mélyen tisztelő.

Devovere, felajánlani, feláldozni, felajánlkozni.

Dexter, 1) jobb; 2) ügyes.

Dexteritas, ügyesség.

Diabetes melitus, hugyár.

Diabolicus, ördögi; *diabolica malitia*, ördögi gonoszság.

Diabolistae, (*goëtae*) ördöngösködők, az istentagadók' ama' gonosz sarjadéka, kik magokat nyilazóknak, sorsvetőknek adták ki, és kövelelőleg az ördög' erejével büvölődtek.

Diabolus, ördög, ellenkedő, sátán, incselkedő, gonoszlélek, őshazug, dana, manó; (*manes*) ármány (*Ahrimannus*) *diabolus rotae*, kerékszéki ellenvéd, ellenügyvéd.

Diacaenismus, fejerhéti szertartás.

Diacaenium, fejér hét a' görög egyházban.

Diacona, vel *Diaconissa*, egyháznő, egyházi nőszolga, nőpapsegéd, szerpapnő.

Diaconale officium, szolgapapi tiszt, szolgapapi, szerpapi hivatal; szerpapi zsolosma.

Diaconatus, szolgapaprend, szolgapapság, szerpapság, szerpapi rend.

Diaconia, alamizsna' egyháza Rómában, mellyben a' kerületi szerpapok, (*diaconi regionarii*) hajdan a' kerületi alamizsnát kiosztották.

Diaconicum, szolgapapi könyv, szerpapi könyv.

Diaconium, 1) segrestye, szerhely, öltözde; egyház' mellékcsarnoka, keresztelő pitvar.

Diaconus, szolgapap, szerpap; *diaconus cardinalis*, szerbibornok, szolgabibornok; *diaconi regionarii*, kerületi szolgapapok, szerpapok; *palatini*, udvari szerpapok.

Diacoposis, *et diacopsis*, szakadék, folyószakadék, vizszakadék.

Diacrinomeni, kiválatosak, kik tudniillik némellyekben Eutyches' véleményét elfogadták, de ellenben a' hitczikkekre nézve a' Chalcedoniai gyülekezettel tartottak. *Acephali haesitantes*, akadozó főnöktelenek.

Diadema, kerecz, korona, homlokdisz, homlokköv, fejperecz, homlokszalag, homlokkötő.

Diaeta, 1) egy napi járás; 2) étmér-

Digitized by Google

sék, étrend; 3) országgyülés; 4) *diaeta spiritualis*, lélek napi rend.

Diaetalis, 1) országgyülési; 2) étrendi; 3) napi.

Diaetaliter, 1)országgyülésileg; 2) étrendént, étrend szerént.

Diaetetica, étrendtan, étrendtanítás; *diaetetica vitae*, életrend, életrendtartás.

Diaetim, naponként.

Diagonalis, oldalagos.

Diagonaliter, oldalagosan.

Diagraphum, leirás, leirat.

Dialectica, 1) beszédtan; *philologia*, nyelvtudomány; 2) vitálytan.

Dialectus, nyelvsarjadék, rokonnyelv, nyelvjárás, nyelvejtés; *dialectus provincialis*, tájnyelv, tájnyelvejtés, tájnyelvjárás.

Dialogus, beszédváltás, beszélgetés, párbeszéd; *colloquium*, szólalkozás.

Diameter, átmérő, középmérő, átalzó.

Diametralis, átmérői, középmérői, átalzói; *diametralis calculus*, középszámítás, középarány, (*diametralis proportio*).

Diaphonia, 1) *discordia*, egyezetlenség; 2) *dissonantia*, hangviszály.

Diaphonus, átlátszó, átlátszékony, átvilágló.

Diapistis, hü, igaz, őszinte, hüséges.

Diapsalma, zsoltárköz, (heber: szela) énekjegy a' zsoltározásban, hihetőleg *dacapo*, vagy is ismétlés' jele.

Diarchia, kétfönökség, kétfönökü ország.

Diarhaea, hasmenés, hasfolyás.

Diarium, 1) napi adag; 2) napló, napi könyv, napi jegyzet.

Diatheca, testamentom, szövetség (*foedus*) *haereditas*, örökség.

Dibaptistae, keresztségkettőzők, keresztségismétlők, l. *anabaptistae*.

Dica, rovat, rovás; *dicalis*, rovatbeli.

Dicacitas, fecsegősség, szócsárság, nyelvesség, bönyelvüség, beszédesség, bőbeszédüség.

Dicaeologia, jogtan, jogtudomány.

Dicaeophilax, igazságőr, hivatal volt a' konstántinápolyi udvarban.

Dicanitium, (olasz: *Mazza*), ezüst buzogány, melly hajdan a' császárok, ma pedig a' bibornokok előtt vitetik.

Dicare, 1) ajánlani, áldozni, felajánlani, feláldozni; 2) rovatolni.

Dicasterialista, igazgatószéki tiszt, kormányszéki hivatalnok.

Dicasterium, igazgatószék, kormányszék; *dicasterium aulicum*, udvari kormányszék; *provinciale*, tartományi kormányszék; *supremum status*, birodalmi, vagy álladalmi főkormányszék.

Dicatio, 1) ajánlás, áldozás, szentelés; 2) rovatolás.

Dicax, fecsegő, nyelves, szócsár, bönyelvü, bőbeszédü.

Dicere, mondani.

Dicharistae, kétszerjobbosdiak; Manichaeus' társai, kik magokat másoknál kétszer jobbaknak vitatták.

Dichotomia, széttagolás, kettészegés, kettédarabolás, (*ut actio*); széttaglat, kettészegzet, kettédarabolat, (*ut res*).

Dicibulum, mese, kofaság, mendemonda.

Dictamen, szózat, sugallat; *dictamen rationis*, ész' szózata; *dictamen conscientiae*, lelkismeret' sugallata.

Dictare, 1) előmondani, szózatolni; 2) toll alá mondani; 3) parancsolni; *dictare legem*, törvényt szabni; *dictare poenam*, büntetést szabni; *dictare sententiam*, itéletet mondani.

Dictator, 1) parancsár, főparancsnok; 2) előmondó, toll alá mondó, tollbamondó.

Dictatura, 1) parancsárság; 2) előmondás, tollbamondás; 3) közirat, közirás.

Dictatus hildebrandini, VIIik Gergely pápa' szózatai a' római pápa' hatalmáról.

Dicterium, mendemonda.

Dictio, beszéd, mondás; *sententia*, mondat.

Didacius s., (*Diego*) sz. Didák Nov. 13án.

Didactica, tanítás-tudomány; *didactica pastoralis*, pásztori tanítás' tudománya.

Didactrum, tanbér, tanpénz.

Didascalia, irástudás, tanultság, tanárság.

Didascalicus, tanúlságos.

Didascalus, irástudó, tanúlt, tanár.

Didgramma, rajz, rajzkép, rajzolat.

Digitized by Google

Didymus s., sz. Didomos, April' 28án.

Dies solis, seu *dominica*, vasárnap; *cinerum*, hamvazó szerda; *rogationum*, keresztjáró napok; *luctus*, gyásznapok; *communis* sive *profestus*, seu *feriatus*, sive *ferialis*, köznap, dologtevő nap; *festivus*, seu *festus*, ünnepnap; *induciarum*, fegyverszüneti nap; *intercalaris*, szökőnap, Mátyás' ugrása; *anniversarius*, évfordulati nap, évnap; *depositionis*, letételi nap; sirbatakarítási nap; *indulgentiarum*, bucsunap; *natalitius*, születésnap; *aliturgici*, *et polyliturgici*, szertartástalan, és szertartásos napok; így szertartástalan napnak mondatik nagypéntek, mert akkor uj áldozat nem készittetik, hanem csak az elészentelt áldozat mutattatik be; ellenben szertartásosnak mondatik Karácson, mert ekkor egy pap több misét mond; *juris*, törvénynap; *decretalis*, vel *juristitialis*, törvényszüneti nap; *dies fatalis*, vel *criticus*, veszélyesnap, megválasztónap, ügyválasztónap; *dies decretalis*, avult ünnep, törvényszüneti nap; *prohibiti*, tilos napok, tiltott napok; *termini*, határnap; *parasceves*, 1) előünnep, előkészülő nap; 2) nagypéntek; *pentecostes*, pünkösti napok; *laetitiae*, örömnap; *paschales*, husvéti napok; *naturalis*, természetes nap; *civilis*, polgári nap; *astronomicus*, csillagászati nap; *coenae Domini*, nagycsötörtök, urvacsorai évnap; *viridium*, zöld csötörtök; *stationum*, 1) állandó böjti napok, mellyek hajdan szerdán, és pénteken, ma pénteken, és szombaton vagynak; 2) szentjárati napok, járdalati napok, keresztjárások; *emortualis*, halálozási nap, kimulási nap, átszenderülési nap; *recreationis*, szünnap.

Dieteris másodévű, kétévű.

Diffamare, elhiresztelni, hirbehozni; *diffamari*, *intransitive*, elhirhedni, elhiresedni.

Diffamatio, *activa*, elhiresztelés, hirbehozás; *diffamatio*, *passiva*, elhireszteltetés, hirbehozatás; *ut actus*, hiresztelet, hirbehozatal.

Differeatio, különkenyerezés, különéldelés, különasztalozás.

Differens, különböző.

Differenter, különbözőleg.

Differentia, különbség, különbözés.

Differre, 1) különbözni; 2) elhalasztani.

Diffessio, tagadás, eltagadás.

Difficilis, nehéz; *difficulter*, nehezen.

Difficultare, 1) nehezíteni; 2) kérdésbe vonni, neheztelni; 3) *impedire*, akadályozni, ellenvetni; *contraire*, ellenszegülni, ellenzeni; *improbare*, roszalni, gáncsolni.

Difficultas, nehezség, ellenvetés, kérdésbevétel.

Diffidentia, (*ut actio*) bizatlankodás; (*ut actus*) bizatlanság, bizalmatlanság, bizodalmatlanság.

Diffidere, bizatlankodni.

Diffigere, agyonszurni, megölni, meggyilkolni.

Diffiteri, tagadni, meg nem vallani, eltagadni.

Difformatio, fegy'telenség, a' kolostori fegymegbomlása.

Difformis, másalakú, másidomú, különböző, másféle, egyezetlen, idomtalan, rút, elütő, különböző.

Difformitas, másalakúság, másidomúság, másféleség, egyezetlenség, idomtalanság, rútság, különbözőség.

Digamia (*bigamia*), kétnejűség.

Digamus (*bigamus*), kétfeleségű, kétnejű.

Digerere, 1) megemészteni; 2) elrendezni, rendbeszedni.

Digestio, 1) emésztés; 2) elrendezés, rendbeszedés.

Digestorum, *sive Pandectarum inventio*, ősztudomány, v. egyetemi tankönyv' feltalálása Ilik Lothár alatt 1137ben.

Digladiari, vivni, küzdeni, hadanázni, tusázni, tusakodni.

Digladiatio, küzdés, bajvivás, pályavivás, tusázás, hadanázás, tusakodás.

Digladiator, küzdnök, pályavivó, bajvivó, küzdér, hadanázó, tusázó, tusakodó.

Dignari, méltatni, méltóztatni, méltánylani.

Dignatio, méltatás, méltánylás (*ut actio*); méltalom, méltánylat (*ut actus*).

Digitized by Google

Dignitarius, főhivatalnok, előrangú, förangú, méltóságbeli.

Dignitas, méltóság, förang, előrang, rangozat, méltózat; *dignitate conspicuus*, méltóságban díszlő, méltósággal teljes; *dignitatum tituli*, méltósági czimek; *dignitates in capitulis*, rangozatok a' káptalanokban; *dignitas moralis*, erkölcsi méltóság, erkölcsi becs; *sacramentalis*, kegyszeri méltóság.

Dignoscere, kiismerni, megismerni, megválasztani; *distinguere*, megkülönböztetni.

Dignus, méltó, méltózatos, méltányos, méltalmas.

Digredi, kitérni, kitérengeni.

Digressio, kitérés, kitérengés; *digressio moralis in sacro sermone*, erkölcsi kitérés, erkölcsi alkalmazás, szivindítás, akarathajtás az egyházi beszédben.

Dijudicare, megitélni, megbirálni; *abjudicare*, elitélni.

Dijudicatio, megitélés, megbirálas; *abjudicatio*, elitélés.

Dilaniare, összemészárolni, összedarabolni, összeszaggatni.

Dilapidare, elpazarlani, eltékozlani; *pessumdare*, elvesztegetni, elfecsérleni.

Dilapidatio, *activa*, pazarlás, tékozlás, elfecsérlés, elvesztegetés; *passiva*, pazaroltatás, fecséreltetés; *ut actus*, pazar, pazarlat, fecsérlet, tékozlat.

Dilapidator, pazarló, fecsérlő, tékozló, vesztegető.

Dilatare, bővíteni, szélesíteni, tágítani; *dilatare cor suum*, ömledezni, örvendeni; *cor alterius*, örvendeztetni.

Dilatatio cordis, örvendezés, örvendeztetés, ömledezés.

Dilate, halasztólag.

Dilatio, *activa*, halasztás, elhalasztás (késletés, késlelés, késedelmezés, *retardatio*), halogatás; *passiva*, halasztatás, halogattatás, késleltetés; *ut actus*, haladék, késlelet; *dilatio litis*, perhalasztás, perkésletés, perhaladék, perkéslemény; *dilatio termini*, időhatárhalasztás, határnaphalasztás; *dilatio absolutionis*, bűnoldozási halasztás.

Dilatorius, halasztó, késleltető, p. o. *dilatoria exceptio*, perhalasztó kifogás; *dilatorium mandatum*, perhalasztó parancs; *dilatoria sententia*, késleltető ítélet.

Dilectio; *activa*, szeretés, kedvelés; *passiva*, szerettetés, kedveltetés; (*ut actus*), szeretet, szerelem, kedvelet; *dilectio Dei*, Istenszeretet; *proximi*, emberszeretet, felebaráti szeretet; *sui*, önszeretet; *inimicorum*, ellenségszeretet.

Dilemma (*syllogismus cornutus*), szarvas okoskodás, kétélű állítás, vagylagos okoskodás, kettős tétel.

Diligens, szorgalmas, szorgos.

Diligentia, szorgalom, szorgalmasság, szorgosság.

Diligere, szeretni, kedvelni.

Dilogia, kétesbeszéd.

Dilucidare, felvilágositani, megvilágositani.

Dilucidatio, *activa*, felvilágosítás, megvilágosítás; *passiva*, felvilágosittatás, megvilágosittatás; *ut actus*, felvilágosítmány.

Diluculum, viradat, előhajnal; *aurora*, hajnal.

Diluere, 1) megmosni; 2) eloszlatni, megoldani; *diluere difficultates*, eloszlatni, megoldani a' nehezségeket; *diluere debita*, adósságokat kielegíteni, kifizetni.

Diluvium, vizözön.

Dimanare, kifolyni, szivárogni.

Dimensio, *activa*, mérés, fölmérés; *geometrica*, mérnöki fölmérés; *passiva*, méretés, fölméretés; *dimensus*, fölmért.

Dimensionalis, fölmérési, mérésbeli.

Dimensurare, *dimetiri*, fölmérni, megmérni, kimérni.

Dimeritae, kétharmadozók, Appollinaris' párthivei, kik Krisztusban az emberi természet' két részét megengedték; de az emberi elmét benne megtagadták. Másként *Dimetritae*, *Dimocritae*, és *Apollinaristae* név alatt is ismeretesek.

Dimicare, vivni, harczolni, viaskodni.

Diminuere, kisebbíteni, aprózni, kicsinyezni, kicsinyíteni, kevesbítni; *diminui*, *intransitive*, kisebbedni, kevesbedni.

Digitized by Google

Diminutio, *activa*, kisebbítés, aprózás, kevesbítés; *passiva*, kisebbittetés, apróztatás, kevesbittetés; *intransitiva*, kisebbedés, kevesbedés.

Diminutum, kisebbitmény, aprózvány.

Diminutivus, kisebbítő, aprózó; *diminutivum nomen*, kicsinyező név.

Dimissio, *activa*, bocsátás, elbocsátás, megbocsátás, megengedés, elengedés, eleresztés; *passiva*, elbocsáttatás, megbocsáttatás, eleresztetés.

Dimissor, elbocsátó, megbocsátó, eleresztő.

Dimissoriales, elbocsátó levél, bocsátvány.

Dimittere, megbocsátani, elbocsátani, megengedni, elengedni, eleresztni.

Dinodium, kegyajándek, szentadomány.

Dinumerare, megolvasni, elszámlálni, megszámlálni.

Dioecesanus, megyés, megyebeli; *archidioecesanus*, főmegyés, főmegyebeli, érsekmegyebeli.

Dioecesis, püspöki megye, egyházi megye; *archidioecesis*, főmegye, érseki megye.

Dionysius s. eppus., sz. Dénes püspök, Oct. 9én.

Dionysius s. mart., sz. Dénes vértanú, Apr. 8án.

Dioscoritani, Dioscorus sándorvári ősérsek' (*patriarcha*) párthivei, kik 449ben Eutiches' tévtanitását védelmezték, l. *monophysitae*.

Diphthongus, kettőshangzó.

Diplois, bélelt öltöny, (heber: *meil*) bekes, dupla köntös, l. *psalm. 103.*

Diploma, oklevél, (*documentum*, bizonyitvány, tanulevél, okirat; (*literarium instrumentum*, lévelszer), *diploma doctoratus*, tanárlevél; *donationale*, adománylevél; *assecuratorium*, seu *inaugurale*, koronázati oklevél, királyi biztositó levél, királyi hitlevél; *diploma universitatis*, egyetemi oklevél.

Diplomata, országnok.

Diplomatarium, oklevéltár, oklevélgyüjtemény.

Diplomatia, országnokság; *diplomatiae via*, országnoksági út.

Diplomatica, oklevelészet, oklevéltan, oklevélismertetés, oklevéltudomány.

Diplomatice, 1) oklevél által, oklevélként; 2) országnokilag.

Diplomaticus, 1) *subst.*, oklevelész, oklevélismerő, oklevélbuvár; 2) országnoki; *diplomaticus stylus*, országnoki nyelvezet, országnoki irásmód; *curialis stylus*, törvényszéki nyelvezet, törvényszéki irásmód.

Dipna, *S. v. et m.*, Sz. Dipna szűz, és vértanú, Máj. 17én.

Diptychum, névsor, névlajstrom, névtábla, kettős lajstrom, t. i. az élők' és holtak' névsora; emlékkönyv, mert kiknek nevei ebbe irattak, azok' a' misében a' *megemlékezeskor* (*ad memento*) fel is olvastattak.

Dirae, átok, átkalom, szitok, szidalom; *diris devovere*, megátkozni.

Directanbum, karkönyv (Chorbuch), karrend, karrendkönyv.

Directe, egyenesen, közvetlenül, tulajdonképen, sajátképen.

Directio, *activa*, 1) igazgatás, igazitás; 2) irányzás; *passiva*, 1) igazgattatás; 2) irányoztatás; *in abstracto*, 1) igazgatóság; 2) irány, irányzat. *Directio scholarum*, iskolai igazgatóság; *methodica*, rendszeres kalauz, rendkalauz.

Directivus, igazgató, igazító, útmutató.

Director, igazgató; *director scholarum*, iskolaigazgató, iskolai igazgató; *director causarum regalium*, királyi ügyigazgató, királyi ügynök; *director politico-fundationalium*, közalapitványi igazgató; *director cancellariae*, irodaigazgató.

Directoratus, igazgatóság.

Directorialis, igazgatói; *directionalis*, igazgatósági.

Directorium, 1) igazgató szék, igazgató tanács; 2) utmutatás, utmutatvány; 3) napi rovat, egyházi naptár, szertartási rendkönyv, szerrendkönyv (*rituale*, szertartásoskönyv, szerkönyv).

Directus, egyenes.

Direptio, elragadás, ragadozás, *active*; elragadoztatás (*passive*).

Direptum, ragadozmány, ragadmány.

Dirigere, igazgatni, vezetni, irányozni.

Dirimatio, elválasztás (*active*), elválasztatás (*passive*).

Digitized by Google

Dirimens, felbontó, sikertelenitő, érvénytelenitő, l. *impedimentum*.

Dirimere, 1) elválasztani, felbontani; 2) *dirimere litem*, a' pert elintézni, elvégezni.

Diripere, elragadni, elragadozni.

Diritas, kegyetlenség, szörnyűség.

Diruere, lerombolni, elrontani, lerontani, leomlasztani; *dirui intransitive*, leromlani, leomlani, omladozni.

Dirus, kegyetlen, szörnyű; *diri cruciatus*, kegyetlen kinzalmak, kegyetlen kinzások; *dirae imprecationes*, szörnyű átkozódások.

Dirutus, leomlott, lerombolt, lerontott.

Discalceati, 1) *monachi*, papapucsos barátok, mezitlábú, fatalpú barátok; 2) *Eremitae*, papapusos, mezitlábú remeték; 3) *discalceati haeretici*, mezitlábú eretnekek, kik azt tanitották, hogy kereszténynek csizmában, czipőben, topányban, bakancsban, saruban vagy akarmi lábneműben járnia tilos.

Discedere, elköltözni, elmenni, elválni, megválni, elszakadozni.

Discentes, tanulók, tanítványok.

Disceptare, vitatkozni, vetekedni, vetélkedni, vitatni, vitázni, perlekedni.

Disceptatio, vitatás, vitázás, vitatkozás, vetekedés, vetélkedés, perlekedés, (*ut actio*) vita, vetélkedmény (*ut res*) vitaj, vitály.

Disceptator, vitabiró, vetélybiró, ügyválasztó.

Discere, tanulni.

Discernentes, l. *Diacrinomeni*.

Discernere, megkülönböztetni, megválasztani, különözni, kiszemelni.

Discerpere, szétszaggatni, összeszabdalni, felszabdalni, összeszaggatni.

Discessus, elmenet, elköltözet, megválat, elszakadozat.

Discessio, elmenés, elköltözés, elválás, megválás, elszakadozás.

Discidium, szakadat, elválat, szakadmány, l. *schisma*.

Disciplina, 1) tanulmány; 2) fegy, fenyiték, fegyelem; *disciplina arcani*, rejtelmi fegy, titkalmi fegy; *disciplina monastica*, vel *religiosa*, szerzetrendi fegy; *disciplina ecclesiastica*, egyházi fegy; *disciplina scholastica*, iskolai fegy; collapsa, megromlott fegy; 3) szertartás, rendtartás; *doctrina disciplinae, non dogmatis*, szertartási, rendtartási, fenyitéki, fegyelmi tan, nem hitczikki.

Disciplinare, tanitani, fegyelni, fegyelmezni, fenyitékezni, fegyre tanitani, fegyelemre oktatni.

Disciplinaris, (*homo*) fegyszerető, fegyőrző, rendszerető, rendtartó ember; *disciplinaris*, fegyi, fegyszerű, fegybeli, fenyitéki; *disciplinaris lex*, fegytörvény; *disciplinaris canon*, fegyczikk, fegyszabály.

Disciplinarius, fegyőr, fegyügyelő, fegyoktató.

Disciplinatus, fegyház, fegyintézet, fegyiskola.

Discipulatus, tanitványság, tanúlóság, nevendékség.

Discipulus, tanitvány, nevendék, tanuló.

Discocalimma, tárczafödél, tányérfödő, tárczafátyol.

Discola, bálványimádó.

Discommunicantes, különváltak, kiközönösültek, különáldozók, kik t. i. a' hivek' egyességéből kiváltak.

Disconfitura, összeütközés, megütközet.

Discophorus, tányérhordozó, ételhordozó, így nevezi sz. Jeromos Habakuk prófétát, mivel mikor az aratóknak ebedelt vitt, az angyal hajánál fogva a' levegőbe emelte, és vitte. Sz. Sebestyén pedig az úr' tányérhordozójának hivatik, hihetőleg mert a' szegényeket ápolta.

Disconveniens, egyezetlen, illetlen, illemtelen.

Disconvenientia, egyezetlenség, meghasonlás, összeveszés, illetlenség, illemtelenség.

Disconvenire, meg nem egyezni, meghasonlani, összeveszni, nem illeni.

Discopulare, elválasztani, szétválasztani.

Discordantia, viszályhang, visszáshang, egyezetlenség.

Discordare, egyenetlenkedni, viszálkodni, viszongani, visszánhangzani, meg nem egyezni.

Discordia, egyenetlenség, viszálkodás, viszály.

Discors, egyenetlen, viszás, viszályos, viszálkodó.

Digitized by Google

Discredere, hitetlenkedni, nem hinni.

Discrepantia, különbözés, különzet, különbség.

Discrepare, különbözni, meg nem egyezni, különzeni.

Discrete, okosan, eszélyesen, ügykülönzőleg, itélkedve, méltalmasan.

Discretio, 1) különözés; 2) kémélés, méltalmazás, itélkedés, (*active*); 1) különöztetés; 2) kéméltetés (*passive*); 1) különzet, (*ut actus*); 2) kémélet, méltalom; *annus discretionis*, érettkor, itélkedő kor, megválasztó kor, eszmélő kor, nyiltkor, nyiltkoruság; *habens annos discretionis*, nyiltkorú.

Discretivus, különöző, megválasztó, méltalmazó.

Discretus, 1) okos, eszélyes (flug), ügykülönző; 2) kéméletes, kémélő, méltalmas, itélkedő.

Discrimen, 1) különbség; 2) vész, veszély, veszedelem.

Discriminare, megkülönböztetni, megkülönözni.

Discriminatim, különkülön, különböztetőleg, különözőleg.

Discurrere, 1) szétszaladni, szétfutni; 2) beszélgetni, értekezni, fejtegetni, szólalkozni.

Discursivus, beszédes, beszélgető, értekező, fejtegető, szóváltó.

Discursus, beszélgetés, értekezés, fejtegetés, szóváltás, szólalkozás.

Discus, tányér, l. *patena*.

Discussio, vitatás, fejtegetés, meghányás, vetély, vitaj, vitatkozás.

Discutere, megvitatni, meghányni, megvetni, fejtegetni.

Disertitudo, bőnyelvűség, bőnyelvezet; *facundia*, ékesszólás, ékesnyelvűség, ékesbeszéd, szépnyelvűség, szépnyelvezet.

Disertus, bőnyelvű, bőbeszédű; *facundus*, éknyelvű, szépnyelvű, bőnyelvű, bőbeszédű.

Disgustare, elkedvetleníteni, megkeseríteni, elkomoritani, izetleníteni; *disgustari*, *reflexive*, elkedvetlenülni, elkedvetlenedni, elkeserülni, elkomorodni, izetlenülni.

Disgustatio, *activa*, elizetlenítés, elkedvetlenítés, elkomorítás, elkeserítés; *reflexiva*, elizetlenülés, elkedvetlenülés, elkomorodás, elkeseredés; *passiva*, elizetlenittetés, elkedvetlenittetés, elkomorittatás, elkeseríttetés.

Disharmonia, egyenetlenség; *in musica*, hangviszály, hangzavar.

Disinteressatio, l. *disinteressentia*.

Disinteressatus, részrehajlatlan (*impartialis*), érdektelen, pártatlan, felekezetlen.

Disinteressentia, részrehajlatlanság, érdektelenség, pártatlanság, felekezetlenség, érdekhiány.

Disjunctio, elválasztás, vagyozás; *disjunctione uti*, vagyozni.

Disjunctive, elválasztólag, vagylag, vagyozatilag.

Disjunctivus, elválasztó, vagylagos, vagyozati, különválasztó.

Disjungere, elválasztani, vagyozni, különválasztani.

Dislocare, elhelyezni, elszállitani, elszállásozni.

Dislocatio, *activa*, elhelyezés, elszállitás, elszállásozás; *passiva*, elhelyeztetés, elszállittatás, elszállásoltatás; (*ut actus*) elhelyezet, elszállásolat.

Dismanare, törvényszék elé idézni.

Dismembrare, feltagolni, darabolni, eltagolni, eldarabolni, szétszakasztani.

Dismembratio, *activa*, feltagolás, darabolás, szétszakasztás, eldarabolás, eltagolás; *passiva*, feltagoltatás, daraboltatás, szétszakasztatás, eldaraboltatás, eltagoltatás; (*ut actus*) feltagolat, eldarabolat, eltagolat. *Dismembratio beneficii*, javadalom' feltagolása, szétszakasztása.

Disonum, kettősemlék, — gyakran előfordúl kivált a' régi római emléki feliratokkan, a' görög (kéttest) szóból.

Disordo, rendetlenség, rendezetlenség, rendhiány, zavar.

Disorganisatio, szerkezetlenség, belrendezetlenség.

Dispar, páratlan, hasonlatlan, különálló, példányatlan, különböző, különző, különzetes.

Disparagare, különválasztani, megkülöníteni, megkülönböztetni.

Disparagatio, különítés, különözés, különböztetés.

Disparagium, különágyú házasság, kü-

Digitized by Google

lönsorú, különrangú, vérpáratlan házasság.

Disparatus, különvált, elkülönzött, elválasztott.

Disparitas, különbség, különzet, páratlanság; *cultus disparitas*, hitkülönbség, hitpáratlanság, l. *impedimentum*. *Dispares cultu*, páratlanhitüek.

Dispendere, elpazarolni, elvesztegetni, elfizetgetni, kiadogatni, t. i. a' pénzt.

Dispendium, pazarlás, vesztegetés, (*ut actio*) veszteség, (*ut res*); *dispendium temporis*, idővesztesség.

Dispensare, 1) fölmenteni, felszabadítani; 2) *dispensare sacramenta*, szentségeket kiszolgáltatni, kegyszereket kiszolgálni; 3) *dispensare eleemosynam*, adakozni, alamizsnát osztani.

Dispensatio, *activa*, 1) fölmentés, felszabadítás; 2) kiszolgálás, feladása a' szentségeknek; 3) adakozás; *dispensatio passiva*, 1) fölmentetés, felszabadíttatás; 2) szentségek' kiszolgáltatása, feladatása; 3) adakoztatás; (*ut res*), 1) fölmentség, mentesség; 2) szentségszolgálat, sáfárság, kegyszerföladat; 3) adakozmány, adakozat. *Dispensatio a trinis*, fölmentés a' háromszori hirdetéstől; *dispensatio est vulnus legis*, a' fölmentés sérelme a' törvénynek; *dispensatio omnis strictae interpretationis est*, minden fölmentés szoros magyarazatú; *dispensatio salutis nostrae*, üdvsáfárkodás, mellyet szerzett a' mi üdvezítőnk, mint üdvünk' sáfára az ő kínszenvedése, és halála által; *dispensatio praesumta*, elővélt, bizályos fölmentés.

Dispensationales, fölmentő levél, fölmentvény.

Dispensator, 1) fölmentő; 2) *mysteriorum*, seu *sacramentorum*, titoksáfár, szentségosztó, kegyszerosztogató, kegysáfár; 3) *eleemosynae dispensator*, seu *eleemosynarius*, alamisnár, alamisnaosztó, adakozó.

Dispergere, elszórni, eloszlatni, feloszlatni; *dispergi*, *reflexive*, eloszlani, elszóródni, feloszolni, elszórakozni.

Dispersio, *activa*, elszórás, eloszlatás, feloszlatás; *reflexiva*, elszóródás, feloszlás, eloszolás, elszórakozás; *passiva*, elszóratás, feloszoltatás, eloszoltatás.

Dispicere, szemrevenni, megszemlélni, körülnézni.

Displicentia, visszatetszés, nemtetszés.

Displicere, visszatetszeni, nem tetszeni.

Disponere, rendelkezni, intézkedni, elrendelni, elintézni.

Dispositio, *activa*, elrendelés, elintézés, rendelés, rendelkezés, intézkedés; *passiva*, elrendeltetés, elintéztetés, rendeltetés; (*ut actus*) intezmény, rendelet, rendelmény, intézet, intézkedmény; *dispositio sacramentalis*, szentségi készültség.

Dispositionales, rendelkező levél, rendelvény, intézkedő levél, intézvény.

Dispositor, rendelő, intéző, rendelkező, intézkedő.

Dispositorius, rendelményes, intézményes.

Dispositus, elrendelt, elintézett.

Disproficere, visszamaradni, hátramaradni, visszánhaladni, megvesztegülni, megromlani.

Disproportio, 1) aránytalanság; 2) idomtalanság; *disproportio corporis*, testi idomtalanság.

Disproportionate, 1) aránytalanúl; 2) idomtalanúl.

Disproportionatus, 1) aránytalan; 2) idomtalan.

Dispunctio, kibökés; Tertulliánnál: számbavevés, számbavétel: az adózónép nálunk ma is bökés, és metszés által számol.

Dispungere, kibökni, számbavenni.

Disputare, 1) szétvésni, szétvagdalni; 2) vitatkozni, vetekedni, vitajkodni, vitatni.

Disputatio, 1) szétvésés, lenyesés, szétvagdalás; 2) vitatás, vitatkozás, vitajkodás, vetekedés; (*ut actio*) vita, vitalom, vitázat, vitatkozat, vetély, vitaj, vitajkodmány, (*ut actus*); *disputatio publica*, közvitatás.

Disputativus, vitajos, vitázatos, vitatkozatos, vetélyes.

Disputator, vitajkodó, vitázó, vitatkozó, vetekedő.

Digitized by Google

Disquirere, kikeresni, megvisgálni, nyomozódni, kereskélni, kinyomozni, visgálódni, fejtegetni.

Disquisitio, visgálódás, fejtegetés, nyomozódás, kereskélés (*ut actio*); visgálódmány, fejtegetmény, nyomozódmány, kereskélet (*ut actus, seu effectus*).

Disrumpere, szétszaggatni, elszaggatni, szétszegni.

Disruptio, szétszaggatás, *active*; szétszaggattatás, *passive*.

Dissecare, felvagdalni, elvagdalni, széthasítni; *dissecari intransitive*, széthasadni.

Dissecatio, felvagdalás, elvagdalás széthasítás, *active*; felvagdaltatás, elvagdaltatás, széthasittatás, *passive*;

Dissecratus, l. *execratus*.

Dissectio, felvágás, elbonczolás, felbontás, felbonczolás, *active*; felvágatás, felbontatás, felbonczoltatás, *passive*; *ut actus*, bonczolat.

Disseminare, elszórni, elhinteni, elterjeszteni, elvetni.

Dissensio, meghasonlás, viszálkodás, ellenérzés.

Dissensus, meghasonlat, meghasonlottság, viszály, viszálkodat, viszálkodmány, ellenérzet, ellenérzelem, egyérzetlenség, ellenértelem, helytelenités.

Dissentaneus, meghasonlott, egyezetlen, egyenetlen, ellenérzésü, ellenérzelmü, ellenértelmü.

Dissenters, l. *conformistae*.

Dissentire, különérteni, különvélekedni, másként vélekedni, más értelemben lenni.

Dissentiri, meghasonlani, viszálkodni, ellenérzeni, meg nem egyezni, egyenetlenkedni.

Dissevere, 1) szétszórni, szétvetni; 2) értekezni, szólalkozni.

Dissertatio, értekezés, szólalkozás.

Dissidentes, máshitüek, (*heterodoxi*) ellenvéleményüek, ellenértelmüek, ellenérzetüek.

Dissidium, visszavonás, egyenetlenség, l. *Dissensio*.

Dissimiles, igehasonlatlanitók, t. i. az Áriánusok, mert ezek az igét az atyához hasonlónak lenni tagadták.

Dissimilis, hasonlatlan, különböző.

Dissimilitudo, hasonlatlanság, különbség.

Dissimulare, szinlelni, tettetni, palástolni, szineskedni, szinlelkezni, palástolgatni; *dissimulare se*, magát szinleni, tetetni, tetelődzni, szinlelni, szineskedni; *dissimulare aliquid*, valamit rejtegetni, elrejteni, palástolni, titkolni, födözgetni.

Dissimulatio, 1) szinlelés, szinlés tetetés, palástolás, szineskedés, szinlelkezés, palástolgatás, szineskedés (*ut actio*); szinleltetés, palástoltatás, szineskedtetés, *passive*; szinletet, tettesség, szinlettség, palástolat, szineskedmény, palástolgatmány, (*ut actus*); 2) rejtegetés, elrejtés, palástolás, titkolás, födözgetés.

Dissimulator, szinlelő, tetető, tettetes, szinlő, palástolgató, szinlelkedő, szineskedő, palástoló, rejtegető, födözgető; *dissimulator malorum*, a' rosznak palástolója, rejtegetője.

Dissipare, 1) elszéleszteni, széthányni, elhinteni, szétszórni; 2) tékozlani, elenyészteni, elpazarlani, vesztegetni, elharácsolni.

Dissipatio, 1) elszéleszlés, elhintés, széthányás; 2) tékozlás, pazarlás, vesztegetés, harácsolás; *dissipatio mentis*, elme szórakozás.

Dissipator, 1) széleszlő, hintő; 2) tékozló, pazarló, vesztegető.

Dissipatus, 1) elszéleszlett, széthányt, szétszórt; 2) elpazarlott, eltékozlott, elharácsolt; *dissipatus mente*, szórakozott.

Dissologia, beszédismétlés, szóismétlés, szókettőzés, beszédkettőzés.

Dissolubilis, feloldatos, feloldozatos, feloldékony, felbontékony; *indissolubilis*, feloldatlan, feloldozhatlan, felbonthatlan.

Dissolubilitas, feloldatosság, felbontékonyság, felbonthatóság, feloldhatóság; *indissolubilitas*, feloldatlanság, felbonthatlanság.

Dissolutio, feloldás, felbontás, *active*; feloldatás, felbontatás, *passive*; felomlás, felódlás, feloldozódas, felbomlás, *intransitive*; *dissolutio matrimonii*, házasság' felbontása; *dissolutio societatis*, társaság' feloszlatása; *dissolutio sponsalium*, az

Digitized by Google

eljegyezet' feloldása; *dissolutio morum*, erkölcsromlás, feslettség, féktelenség; *dissolutio corporis*, test' feloszlása.

Dissolutus, feloldott, felbontott, felódlott, feloldozódott, feloszlott; *dissolutus moribus*, romlotterkölcsű, féktelen, feslett erkölcsű.

Dissolvere, feloldani, felbontani, feloszlatni; *dissolvi*, *intransitive*, feloszlani, felbomlani, feloldozódni.

Dissonantia, visszánhangzat, hangviszály, összehangzatlanság, egybehangzatlanság, hangzavar.

Dissonare, visszánhangzani, ellenhangzani.

Dissonus, visszánhangzó, összehangzatlan, egybehangzatlan.

Distans, távolálló, távollevő, távolságos.

Distantia, távollét, távolság, messzeség.

Distare, távolállani, távolleni, távolongani.

Distincte, vel *distinctim*, kiválatosan, megkülönböztetve, érthetőleg, értelmesen.

Distinctio, megválasztás, megkülönböztetés (*ut actio*); különbség, különbözet (*ut actus*); *distinctio peccatorum numerica*, a' bűnök' számszerű különböztetése; *specifica*, fajszerű különböztetés.

Distinctus, kiválatos, megkülönböztetett, különbözetes, érthető, értelmes.

Distinere, fentartóztatni, megakadályozni, gátolni; *distineri*, fentartóztattatni, megakadályoztatni, gátoltatni.

Distinquere, megválasztani, megkülönböztetni, kiválatni más tárgytól.

Distorquere, eltekerni, elcsavarni, eltekeritni, elcsigázni.

Distractio, *rei*, tuladás, elpocsálás, elvesztegetés; *distractio sui*, mulatás, mulatozás, szórakozás; *mentis*, elmetétovázás, kalandozás; *distractio in decretalibus*, l. 3. lit. 21. C. 5. *confiscatio*, elkobzás, elkoboztatás.

Distrahere aliquid, valamin tuladni, valamit pócsára ereszteni, elpócsálni, elvesztegetni; *distrahere se*, szórakozni, mulatozni, mulatni magát; *distrahi mente*, elmetétovázni, kalandozni.

Distribuere, elosztani, felosztani, kiosztani, szétosztani, osztogatni; *reciproce*, osztakozni, osztozni; *distribuere in classes*, osztályozni.

Distributio, *activa*, osztás, elosztás, felosztás, kiosztás, osztogatás, szétosztás; *passiva*, osztatás, elosztatás, kiosztatás, felosztatás, osztogattatás; *reciproca*, osztozás, osztakozás (*ut actus seu res*) osztalék, osztozék, osztály, osztozmány. *Distributio quotidiana*, napi osztály, naponkénti osztalék.

Distributivus, osztó, osztoztató, osztályozó; *distributiva justitia*, osztó igazság.

Distributor, osztó, felosztó, kiosztó, elosztó; *distributor sacramentorum*, szentségosztogató, kegyszerosztó, kegysáfár; *distributor eleemosynae*, alamisnár, alamisnaosztó.

Districtim, szigorúan, szorosan, feszesen.

Districtio, megszorítás, szigorítás, szorongatás, *active*; megszorittatás, szigorittatás, szorongattatás, *passive*; (*ut res*) szorongalom, szigor, szigorúság.

Districtualis, kerületi, járásbeli.

Districtualista, 1) kerületi társ, alesperességi társ; 2) kerületi táblatiszt.

Districtus, *adj.*, 1) szigorú, kemény, feszes; 2) *subst.*, kerület, járás; *districtus vicearchidiaconalis*, alesperesi kerület, alesperesség.

Distringere, szorongatni, szorositani, kifeszíteni, megszoritani, szigoritani; *distringere disciplinam*, szigoritani a' fegyelmet; *distringere gladium*, kihuzni, kifeszíteni a' kardot.

Disturbare, felzavarni, felháboritani.

Disturbatio, *activa*, felzavarás, felháborítas; *passiva*, felzavartatás, felháborittatás; *intransitiva*, felzavarodás, felháborodás.

Disvadere, lebeszélni, ellentanácsolni, nemtanácslani.

Disvasio, lebeszélés, nemtanácslás, *active*; lebeszéltetes, *passive*.

Ditare, gazdagitani; *ditari*, *intransitive*, gazdagúlni, gazdagodni.

Ditio, környék, vidék, tartomány.

Digitized by Google

Diurnale, rövid zsolosmakönyv, utizsolosma.

Diurnista, napbérnök, napdijas, dijnok, napnok.

Diurnum, napi dij, napbér, napszám.

Diurnus, napi; *liber diurnus*, napló.

Divagari, szétkóborlani, kalandozni, barangolni, koválygani.

Divagatio, szétkóborlás, kalandozás, barangolás, koválygás; *mentis*, elmekalandozás, elmetétovázás.

Divalis, 1) isteni; 2) a' sz. atyáknál: királyi czim; *fölségi*; *divales litterae*, fölségi levél, fölségi irat.

Divergens, eltérő, kitérő.

Divergere, eltérni, kitérni.

Diversitas, különbség, különféleség.

Diversitor, vendégfogadás.

Diversorium (*Albergaria, pandochaeum, caupona*), vendéglő, vendégház, vendégfogadó, szállda.

Diversus, különböző, különféle.

Divertere, elfordítani, *intransitive*, elfordúlni, kitérni, kirándúlni.

Diverticulum, 1) dülő, dülőföld; 2) szállás, szállóhely.

Dives, gazdag, vagyonos.

Divestire, l. *devestire*.

Dividens, osztó, felosztó; *dividenda*, osztalék, osztomány.

Dividere, elosztani, megosztani; *reciproce*, osztozni, osztakozni; *in classes*, osztályozni.

Dividuus, osztatos, osztalékos, osztékony, felosztható; *dividuus in se*, oszlékony.

Divinalis, istenszerű.

Divinalitas, istenszerűség.

Divinare, 1) jósolni, jóskodni, varázslani; 2) jövendelni.

Divinatio, 1) jósolás, varázsolás, *ut actio*; jóslat, jósolmány, varázslat, *ut res*; 2) jövendelés, jövendelet; *per somnia*, álomhüvelyezés, álomfejtés.

Divinator, 1) jósló, jóskodó, varázsló, jós; 2) jövendelő, l. *vates*, *propheta*.

Divinitas, istenség, isteniség; *Christi*, Krisztus' istensége; *librorum S.*, a' szent könyvek' istenisége.

Divinus, isteni; *divinitus*, istenileg.

Divisibilis, osztékony, felosztható, oszolható, oszlékony, feloszolható, osztalékos.

Divisibilitas, osztékonyság, felosztható ság, oszolhatóság, oszlékonyság, osztalékosság.

Divisio, *activa*, osztás, elosztás, megosztás, kiosztás, felosztás; *passiva*, osztatás, elosztatás, ki-fel-megosztatás; *reciproca*, osztakozás, osztozás, megosztozkodás, megosztozás; (*ut actus*) osztály, osztalék, osztozat, osztozmány, osztozkodmány; *divisionis commendans*, osztályparancsnok.

Divisionalis, 1) osztálylevél, osztozvány, *subst.*; 2) *adj.* osztályos, osztálybeli; *divisionalis judex*, osztoztató biró; *divisionalis causa*, osztályügy; *divisionalis quaestio*, osztálykérdés; *divisionalis processus*, osztályos per, osztályper.

Divisionarius, 1) osztálynok, *subst.*; 2) osztálybeli, osztályszerű, *adj.*

Divisor, osztó, felosztó.

Divisus, osztott, megosztott, osztozott, megosztozott.

Divitiae, gazdagság, dússág, vagyonosság.

Divortialis, elváló, elválasztó, elválási, elválasztási; *divortialis causa*, elválási ügy; *divortialis processus*, elválási per; *divortialis judex*, elválasztó biró; *divortialis sententia*, elválasztó itélet.

Divortiare, elválasztani; *divortiari*, *intransitive*, elválni.

Divortium, *activum*, elválasztás; *passivum*, elválasztatás; *intransitivum*, elválás; *divortium a thoro, et mensa*, lakásbeli elválás, elválasztás, elválasztatás; *divortium a vinculo*, házassági kötél' feloldása, feloldatása, házasság' felbontása. *Divortium partiale*, részéntes elválás, elválasztás, elválasztatás; *divortium totale*, teljes vagy tökéletes elválás, elválasztás, elválasztatás; *divortium perpetuum*, örökös, *temporaneum*, ideiglenes elválás, elválasztás, elválasztatás; *a vinculo*, hazassági kötél' felbontása.

Divus, szentséges, jámbor, istenszerű, istenes, boldog, szent, istenfélő, istenféle; *divae memoriae*, boldog emlékezetű;

Digitized by Google

divus homo, istenszerű ember, szent ember.

Docere, oktatni, tanítni.

Docetae, (*phantasiastae*) képzelgők, szintestvitatók, kik az Igét csak képzeletileg, állitották megtestesültnek.

Doche, l. *agapa*.

Docilis, (*docibilis*) tanulatos, tanulékony, tanitékony.

Docilitas, tanulatosság, tanulékonyság, tanitékonyság.

Doctio, tanitás, oktatás.

Doctor, 1) tanitó; 2) jeles, tudós, tanult; 3) tanár, tudor; 4) orvos. *Doctor theologiae*, hittanár; *doctor canonum*, egyházi jogtanár; *doctor medicinae*, orvostanár; *juris civilis*, polgári jogtanár; *doctor ecclesiae*, egyháztanár; *angelicus*, angyali; *adamatinus*, gyémántérő, vastürelmű, vasszorgalmú; *chrisostomus*, aranyszájú; *chrysologus*, aranyszavú; *chrysogonus*, aranyajú, aranynemű; *seraphicus*, szeráfszellemű, lángszellemű; *subtilis*, éleseszű; *irrefragabilis*, ellendmondhatlan, 's a' t. *Doctor A. A. L. L. et philosophiae*, szépművészeti és bölcsészeti tanár, *doctor clarissimus*, tudós tanár.

Doctoralis, tanári, tudori.

Doctoratus, tanárság, tudorság.

Doctrina, 1) tan; 2) tanúlmány, tanítmány; 3) tudomány; 4) tanitás, tanúlság. *Doctrina fidei*, hittan; *morum*, erkölcstan; *ecclesiae*, egyháztan, egyház' tanitása; *doctrina erronea*, tévtan; *orthodoxa*, ősztan; *heterodoxa*, mástan; *communis* seu *universalis*, köztan.

Doctrinalis, tanúlmányi, tanulmányos, tanitási, tanítmányi, tanítmányos, tudományi, tudományos, tanúlságos.

Doctrinarii, hitelemző társak, illyentársulat állott fel olaszországban IVik Pius pápa alatt; Franczia országban VIIlik. Kelemen pápa alatt; kik ünnepélyes fogadásoknál fogva a' gyermekeket, és tudatlanokat a' hit' elemeiben oktatni tartoztak.

Documentare, levélszerrel megmutatni, oklevelekkel, okiratokkal bizonyitani.

Documentum, okirat, oklevél, tanúirat, okadat, tanúlevél, bizonyíto levél, bizonyítvány, tanusítvány.

Dogma, 1) czikk, ágozat, tanczikk; 2) hitczikk, hitágozat, hittétel, hitállitás, hitág, vallásczikk; *dogma explicitum* v. *implicitum*, kifejtett, vagy benérlett, kifejezett, vagy benfoglalt hittétel; *dogma purum*, v. *mixtum*, tiszta vagy vegyes hitczikk; *dogma absolutum*, föltétlen hitágozat; *dogma quoad se*, alanyi, vagy egyedi hitállítás; *dogma quoad ecclesiam*, egyháztani hitállítás; *dogma necessarium necessitate praecepti*, parancsilag szükséges vallásczikk; *necessarium necessitate medii*, eszközileg szükséges vallásczikk; *dogma divinum*, vel *humanum*, isteni, vagy emberi vallásczikk; *dogma fidei* vel *morum*, hitbeli, vagy erkölcsi vallásczikk; *dogma theoreticum*, vel *practicum*, elméleti, vagy gyakorlati vallásczikk; *dogma scriptum*, vel *traditum*, szentirási, vagy hagyományi vallásczikk; *dogma positivum*, seu *revelatum*, tételmények, szerzett, vagy nyilatkozati, vallásczikk; *dogma affirmativum*, vel *negativum*, állitó, vagy tagadó vallásczikk; *dogma ecclesiae*, vel *theologicum* (*conclusio theologica*) egyházi vallásczikk, vagy vallásczikki következék, hitbuvárlati vallásczikk; *dogma definitum*, v. *indefinitum*, meghatározott, vagy megnem határozott vallásczikk; *dogma fundamentale*, alapvallásczikk; *dogma catholicum*, seu *commune*, közvallásczikk, közhitczikk, közhitű vallásczikk.

Dogmatica, vallászciktan; *theologia dogmatica*, hitbeli vallászcikktan, hitbeli vállászczikk-tudomány, hitbeli vallásczikk-tanúlmány; (*theologia moralis*, erkölcsi vallásczikktan). *Dogmatica positiva*, állitó vallásczikktan; *dogmatica polemica*, vitató vallászczikktan, l. *polemica*.

Dogmatice, hitczikkileg, hittanilag, tanczikkileg, vallásczikkileg, vallásczikktanilag, hitczikkszerűleg, vallásczikkszerűleg.

Dogmaticismus, tanczikkezés, tanágozás, tanhatározó oktatásmód, tanczikkezési oktatás.

Digitized by Google

Dogmaticus, 1) *subst.*, vallásczikktanító, hitczikktanító; 2) *adj.*, vallásczikki; *sensus dogmaticus*, vallásczikki értelem; *interpretatio dogmatica*, vallásczikki értelmezés; *liber dogmaticus*, vallásczikki könyv; *auctor dogmaticus*, vallásczikktani szerző; *dogmaticus scriptor*, vallásczikkiró.

Dogmatisare, hitczikkeskedni, vallásczikkezni, tanczikkezni.

Dogmatismus, hitczikkeskedés, vállásczikkezés, tanczikkezés, tanczikkezet.

Dogus, (*canalis*, *aquaeductus*), csatorna, vízmeder, folyómeder.

Dolere, 1) fájlalni, fájni; 2) bánni, bánkódni.

Dolor, fájdalom, fájlalat, bánat, bánalom, bűnbánat (*ut actus*); fájlalás, fájás, bánás, bánkódás (*ut actio*); *dolor perfectus*, v. *imperfectus*, tökéletes v. tökéletlen bűnbánat.

Dolosus, álnok, csalfa, csalárd; *fraudulentus*, ravasz.

Dolus, álnokság, csalfaság, csalárdság, *fraus*, ravaszság; *Dolus bonus*, ártatlan fortély, (*fraus pia*); *dolus determinatus*, kitüzött csalárdság; *substantialis*, v. *accidentalis*, mivolti vagy mellékes csalárdság; *antecedens*, *concomitans*, vel *consequens*, előző, kisérő v. következő csalárdság; *praesumtus*, előgyanitási csalárdság, ráfogott álnokság.

Doma, -*atis*, olasztető, siktető, millyen a' keletieknél szokásos.

Domalis praestatio, 1) házi adó, házbér, füstpénz; 2) *collecta parochialis*, karcz, koleda.

Domania, fejdelmi jószágok, koronai javak.

Domare, zabolázni, szelidíteni, meghódítani.

Domestica cassa, házi pénztár.

Domesticus, házi, honi; *domestici*, háznép; *domestici fidei*, hivek; *domesticus scriptor*, honi iró; *domesticus fons*, honi kutfő, honi forrás; *domesticum documentum*, honi okirat, honi oklevél.

Domicellaris canonicus, diszkanonok, (*canonicus in floribus*, *in herbis*) várandó kanonok, váradalmas kanonok, váradalmi kanonok.

Domicellus, uracs; *domicella* kisasszony.

Domiciliare, *active*, telepíteni, megszállítani, honositani, házasitani; *domiciliare*, *intransitive*, településni, telepedni, házasúlni, házasodni, honosúlni, honosodni, honolni.

Domiciliatus, telepvényes, honos, honosodott, honosúlt, hajlékos.

Domicilium, telep, hon, lak, lakhely, hajlék; *fixum*, állandó lakhely.

Dominalis, uri, urodalmi, uraságí; *dominalis sedes*, uriszék, urszék. *Inclyta sedes dominalis!* tekintetes uri szék!

Dominari, uralkodni.

Dominatio, uralkodás, uraság.

Dominatus, uralom, uralkodás, uraság.

Dominica dies; vasárnap; *dominicae adventus*, urjöveteli vasárnapok; *dominicae post Epiphaniam*, vizkeresztutáni vasárnapok; *dominicae post pascha*, husvét utáni vasárnapok; *dominicae post Pentecosten*, pünkösd utáni vasárnapok; *dominica palmarum*, virágvasárnap; *dominica passionis*, gyászvasárnap, feketevasárnap; *dominica in albis*, fehér vasárnap; *dominicae quadragesimae*, böjti vasárnapok; *dominica quarta quadragesimae*, gusaly vasárnap, *Telegdinél*; *dominicae infra octavam*, nyolczad alatti vasárnapok; *dominica septuagesimae*, hetvenes; *sexagesimae*, hatvanos; *quinquagesimae*, ötvenes vasárnap, mellyek ugyanannyi nappal esnek husvét elé. —

Dominicalis, vasárnapi; *dominicalis concionator*, vasárnapi hitszónok; *dominicalis ritus*, vasárnapi szertartás; *dominicalis oratio*, miatyánk, v. urimádság.

Dominicanae, domonkosi apáczák.

Dominicani, Domonkosok, (Kreszneri-csnél) patyolatos barátok, fejérbarátok; — *praemonstratentes*, fejér kanonokok.

Dominicanorum ordo, domonkosi szerzet, patyolatos szerzet, mellyet sz. Domonkos alapitott.

Dominica potestas, uri hatalom, urhatalom.

Dominicida, urfeszitő, az az zsidó.

Dominicum, 1) urház, egyház, templom; 2) urszolgálat.

Digitized by Google

Dominicus, uri, urasági.

Dominicus s. Calzad, — Kalzádi sz. Domonkos, Maj. 12én.

Dominicus s. fundator ordinis, sz. Domonkos (Dózsa) szerzetalapító, Aug. 4én.

Dominicus s. siloes, szilói sz. Domonkos, Dec. 20án.

Dominium, urodalom, birtok, birtoklat, birtoklás; *eminens*, főbirtoklat, főurodalom; *inclytum*, tekintetes urodalom; *feudale*, hűbéri urodalom; *utile* haszonbirtoklat; *proprietatis*, saját birtoklat; *reale v. virtuale*, valóságos, vagy átható, valódi, vagy örökösödési birtoklat; *directum*, egyenes birtoklat; *proprium*, tulajdoni birtoklat; *plenum*, teljes birtoklat.

Dominus, 1) úr, uraság; 2) *possessor*, birtokos; *dominus terrestris*, földes úr, földesuraság; *dominus per eminentiam*, úristen; *rex*, urunk.

Dominus vobiscum, ur veletek; — békeköszöntő ige a' misében, és zsolosmában az imádságok előtt; mire a' nép feleli: *et cum spiritu tuo*, és a' te lelkeddel.

Domitor, zabolázó, szelídítő, hódító, szenditő.

Domnus, egyházszertartási szó, mellyel az egyház az embereket szólitja, kurtitva a' *dominus* szóból, mellyel egyedül az Istent nevezi; tehát *domnus* ur; *dominus* ur isten ezen vers szerént:

Coelestem: Dominum, terrestrem dicito: domnum:

Domus, ház; *domus Dei*, urház, egyház, templom; *domus correctoria*, fegyház, javitóház, fenyítőház; *domus parochialis*, paplak, papház, plébániaház, fáraház; *domus religiosa*, szerzetház, szerzetesház; *domus fiduciaria*, zálogház; *domus curialis*, nemesi udvarház, nemesi lakház; *domus contumacialis*, veszteglőház; *domus civica*, városház; *domus praetorea*, tanácsház; *judicialis*, székház, törvényház; *domus quarterialis*, laktanya, katonai szállda, kaszárnya, szállásház, *domus regnicolaris*, országház; *fiduciaria*, zálogház.

Donans, ajándékozó, adományozó.

Donatarius, *sive donatus*, 1) ajándékos, ajándékvevő, ajándéknyerő; 2) adományos, adományvevő, adománynyerő, adományi birtokos.

Donatiani, vel *Donatistae*, Donát' hivei, kik Donatus szakadárnak (*schismaticus*) tévtanját követték.

Donatio, 1) ajándékozás; 2) adomány; *litterae donationis*, *seu donationales*, adománylevél. *Donatio praedialis*, egyháztelki adomány; *donatio praelati*, egyházmagyi adomány; *donatio pura*, tiszta; *mixta*, vegyes adomány; *donatio propter nuptias*, menyekzőajándék, nászajándék; *donatio mortis causa*, ajándékozás halál' esetére; *inter vivos*, életközi ajándékozás; *donatio regia*, királyi adomány; *palatinalis*, nádori adomány; *donatio primaeva*, előkori, őskori, őseredeti adomány; *donatio privata*, magánadomány, *publica*, közadomány, *donationis titulus*, adományczim.

Donationalis, adományi.

Donatus s. eppus, et mart., sz. Donát püspök, és vértanú, Aug. 7én.

Donum, ajándék; *donum naturale*, természeti ajándék; *donum supernaturale*, természetfölötti ajándék; *donum sponsalisticum*, jegyajándék; *donum nuptiale*, menyekzői ajándék; *donum miraculorum*, csudaajándék, csudatevési ajándék; *donum prophetiarum*, jövendelési, jóslói ajándék; *donum linguarum*, többnyelvüség' ajándéka, nyelvajándék; *donum sanationum*, gyógyajándék, gyógyitási ajándék, csudagyógyajándék; *donum inerrantiae*, hibázhatlansági ajándék; *donum infallibilitatis*, csalhatlansági ajándék; *donum spirituale*, lelki ajándék; *donum corporale*, testi ajándék.

Dormientes, alvó szentek, a' hét alvó vértanú, kik Decius császár alatt 250-ben Ephesus mellett egy barlangba zárattak, 's ifjabb Theodoz császár alatt megtaláltattak. 2) *Dormientes*, sive *condormientes haeretici*, együttalvó, egyalomú tévelygők, igy nevezvék, mert a' fitestvér nővérével minden különbség nélkül együtt hevertek.

Dormire, 1) alunni; 2) nyugodni az urban, elszenderedni, elszenderülni, kimulni, meghalni.

Digitized by Google

Dormitantii, (*psychopannichitae, hypnopsychitae*) lélekaltatók, l. *quietistae.*

Dormitorianus, *dortelarius*, *dortorarius*, hálóhelyőr, hálószoba' felügyelője, alomügyelő, alomőr, szendőr.

Dormitorium, 1) hálóterem, hálószoba, alom, fekhely; 2) nyughely, temető, sírkert, szenderkert, szendhely; l. *coemeterium.*

Dorothea s. virg., sz. Dorottya szűz, Febr. 6án.

Dorsiloquium, hazugság, hazudság.

Dos, 1) hitbér, jegypénz, szűzbér, kelengye, jegybér; 2) jegyjószág; 3) tehetség. *Dos ecclesiae*, egyházi jegyjószág, egyházi javadal; *dos ingenii*, elmetehetség; *dos legalis*, törvényes jegybér; *dos scripta*, irott vagy kötött jegybér; *contrados*, ellenjegybér.

Dotalisticus, jegybéri; *dotalisticae litterae*, jegybéri levél.

Dotalitium, jegyajándék, jegybér, jegypénz.

Dotare, jegyajándékozni, jegyadományozni, javadalozni.

Dotatio, jegyajándékozás, jegybéradás, jegypénzezés, jegypénzadás, kiházasítás; *dotatio ecclesiae*, egyházmegajándékozás, egyházjavadalzás.

Dotatus, jegyajándékos, jegyjószágos, javadalos.

Doxa, dics, dicséret, dicsőség.

Doxologia, 1) istendicsőítés, dicsimádság, dicsima; 2) miseáldozás, áldozattétel, misézés.

Draconarii, sárkányvitézek, kik hajdan a' pápát nyilvános foglalatosságaiban kisérték.

Dragumanus, tolmács, — a' káldeai *targum*, és keleti *turgeman* szóból az egyházi iróknál többször előfordúl.

Dualis, kettős.

Dualismus, kételvüség, kettősdiség, istenkettőzés.

Dualistae, kételvüek, kettősdiek, istenkettőzők, kételvvitatók.

Dubietas, kétesség, kétezetesség, kétletesség.

Dubitare, kétkedni, kéteskedni, kételkedni, kétségéskedni; *in dubium vocare*, kétleni, kétezni, kétségbehozni, vonni.

Dubitatio, kétkedés, kétségeskedés; *in dubium vocatio*, kételés, kétezés, kétségbehozás, kétségbevonás.

Dubitator, kétkedő, kéteskedő, kételkedő, kétségeskedő; *in dubium vocans*, kétlő, kételő, kétező.

Dubium, kétség, kétely, kétesség; *dubium prudens*, okos kétség; *rationabile*, észszerű kétség; *irrationabile*, oktalan kétség; *activum*, munkás kétesség; *dubium passivum*, munkálatlan kétesség; *dubium dubii*, kétség' kétessége; *juris*, jogkétely; *facti*, ténykétely.

Dubius, kétes, kétséges, kétezetes.

Ducere, 1) vezérelni, vezetni; 2) *ducere uxorem*, megházasodni, megpárosodni, feleséget venni; 3) *ducere fila*, fonni.

Duchenici, szabadosok, kiket lélekküdvért a' kimulandók rabszolgáik közől az egyháznak ajándékoztak, és ettől a' rabság alól fölmentettek.

Ducherii, lelkészek.

Duciculus, borcső, mellyen által a' kehelyből Krisztus' vérét hajdan a' papok magokhoz vették.

Ductor, vezér, vezérlő, vezető, kalauz.

Ductus, 1) vezérlet; 2) vonal; 3) *ductus aquae*, vizfolyom, meder, vizvonal, csatorna; *ductus metalis*, határvonal, határmenet.

Duellare, párviaskodni, párvíni.

Duellum, párviaskodás (*ut actio*) párviadal (*ut res*) párharcz, párbaj.

Dulia, szolgái tisztelet; *latria*, imádat; *hyperdulia*, anyai tisztelet.

Duliani, igeszolgaitók, t. i. Áriánus' tévtársai, kik a' megtestesült igét az atya isten' szolgájaúl vitatták.

Dumetum, csepéte, bokor.

Dumus, tüskebokor, tövisbokor, tüskenye.

Dupli poena, kétszeres büntetés; *duppli resarcitio*, kétszeres megtérítés.

Dupplex, kettős; *festum dupplex*, kettős ünnep; *dupplex beneficium*, kettős javadalom; *dupplex officium*, kettős hivatal; kettős zsolosma; *dupplex ritus*, kettősünnepi szertartás; *semidupplex*, félkettős; *simplex*, egyes, egyszerű.

Digitized by Google

Dupplica, 1) másodfelelet, másodválasz; 2) kettőzete valaminek.
Dupplicare, kétszerezni, megkettőzni.
Dupplicatum, kettős példány, kettőzmény.
Dupplicitas, kétféleség, kettősség, kétszinüség.
Dupplici titulo v. *colore*, két czim alatt, két szin alatt, két uton.
Duplus, kettős, kétszerü, kétrétü, kétszeres.
Durabilis, tartós, tartékony.
Durabilitas, tartósság, tartékonyság.
Durare, tartani.
Duratio, tartás, tartósság.
Duricordium, keményszivüség; *duri cordis*, kemény szivü, (Tertulliánnak' szójárása).
Duritia, v. *durities*, keménység, durvaság.
Durus, kemény, durva.
Dusius, sz. Ágostonnál: roszlélek, ördög.
Duumvir, párfőnök, párfő.
Duumviratus, párfőnökség, párfőség.
Dux, vezér, kalauz, herczeg; *archidux* főherczeg; *dux spiritualis*, lelkivezér, kalauz.
Dynamica, erőtan, erőzettan.
Dynamicum systema, erőrendszer.
Dynamicus, erői, erőbeli, erőzeti; *vis dynamica*, erőhatalom, erőtehetség.
Dynamis, erő, tehetség, hatalom.
Dynamista, erőbuvár, erőismerő, erőtanító.
Dynasta, uralkodó, főur, dúsur, dúsuraság.
Dynastia, főurodalom, uralkodalom, dúsurodalom.
Dyothelismus, (*Dualismus*) kétistenvallás, istenkettőzés.
Dyothelista, kétistenvalló, istenkettőző.
Dyscolus, nehéztermészetü, berzengő, berzenkedő, böstörködő, zsémbes.
Dyssenteria, vérhas.
Dyticus, nyugoti, napnyugoti.

E.

Eadem genere, azonnemüek, egy nemüek; *specie*, azonfajúak, egy fajúak; *eadem loco*, azonhelyüek, egyhelyüek; *numero*, azonszámúak, egyszámúak; *virtute*, azonerényüek, egyerényüek, egyhatásúak, 'stb.
Earinus, Tertulliannál: zöldellő, tavaszi.
Ebanus, vel *ebenus*, ébenfa, ebenyefa.
Ebibere, kiinni, kiürítni a' poharat.
Ebionaei, vel *Ebionitae*, Ebionfelei, tévelygők az első században, kik többi közt Krisztusnak csudálatos megtestesülését is tagadták.
Eblandiri, kihizelegni, hizelgéssel kicsalni.
Ebriamen, részegítmény, részegítő szesz, szeszesital, szeszmény.
Ebrietas, részegség.
Ebriositas, részegesség, részegeskedés.
Ebriosus, részeges, részegeskedő.
Ebrius, részeg.
Ebullire, kibugyogni, kiforrni, kibuzgani, kibugyanni, buborékolni.
Ebur, elefántcsont.
Eburneus, elefántcsonti.
Ecbola, et *ecvola*, apróság, parányiság, csekélység, kicsinység.
Ecchmalotarcha, fogolyőr, börtönör, fogságör.
Ecclecticismus, választgatás, művválasztás, ügyválasztás, tanválogatás.
Ecclecticus, választgató, művválasztó, ügyválasztó, tanválogató, tanszedegető.
Ecclesia, egyház, hitfelekezet; *sancta mater ecclesia*, anyaszentegyház; *ecclesia docens*, tanítóegyház; *regens*, igazgató; *discens*, tanuló; — *recta*, alattvaló, kormányzott; — *obediens*, engedelmes; — *vera*, igaz; *falsa*, ál; *una*, egyanyaegyház; *sancta*, szentegyház; *apostolica* apostali; *catholica*, közhitü, közönséges; *orthodoxa*, őshitü; *heterodoxa*, máshitü; *indefectibilis*, fogyhatatlan, fogyatkozhatatlan; *inconcussa*, megdönthetetlen, rendíthetlen; *acephalica*, fejetlen, főnöktelen; *conciliaris*,

Digitized by Google

gyülekezetbeli; *extraconciliaris*, gyülekezet kivüli; *infallibilis*, csalhatatlan; *inerrabilis*, tévedetlen, tévedhetetlen; *visibilis*, látható; *invisibilis*, láthatatlan; *militans*, vitézkedő; *triumphans*, diadalmaskodó, győzedelmeskedő; *patiens*, szenvedő; *poenitens*, bűntörő, veszékelő; *coelestis*, mennyei; *terrestris*, földi; *sola salvifica*, egyedül üdvezítő, egyedül üdvhozó; *aeterna*, örökegyház; *perpetua*, örökkétartó; *lugens*, gyászoló; *romana*, romai; *graeca unita*, egyesült görög; *non unita*, nem egyesült görög; *latina*, seu *latini ritus*, diák szertartású, latin szertartású; *ecclesia universalis*, közanyaszentegyház, közönséges egyház; *particularis*, részegyház; *singularis*, magán egyház; *ecclesia patriarchalis*, ősérseki; *primatialis*, főérseki; *metropolitana*, érseki; *episcopalis*, püspöki; *archiepiscopalis*, főszékes; *collegiata*, társas; *conventualis*, szerzetesegyház, gyüledelmi egyház; *monastica*, kolostori; *cathedralis*, székes; *ecclesia matrix*, seu *parochialis*, fárásegyház, anyaegyház; *filialis*, fiókegyház; *ecclesia viduata*, seu *orba*, főnöktelen, árva, atyátlan, pápátlan, vagy püspöktelen egyház; *dotata*, jegyjószágos, javadalos, jegyjavadalos egyház; *indotata*, javadalatlan, jegyjószágtalan; *ecclesia benedicta*, feláldott; *consecrata*, fölszentelt, fölkent; *execrata*, szentségtelenített; *profanata*, megfertőztetett; *profana*, fertőzetes; *primitiva*, ősegyház, őskorú, előkorú egyház; *repraesentativa*, képviseleti; *repraesentata*, képviselt; *libera*, szabad egyház; *patronata*, véduri egyház, (l. *patronus*). *Ecclesia anglicana*, angolegyház; *Augustana*, ágostai hitfelekezet; *reformata*, seu *Helvetica*, helvét hitfelekezet; *ecclesiae unio*, anyaszentegyház' egyessége; *ecclesiae thesaurus*, egyház' kincstára; *ecclesiae potestas*; egyház' hatalma; *ecclesiae jurisdictio*, egyház' joghatósága, 'sat.

Ecclesiarcha, egyházfőnök, egyházfő, egyháznagy, igy neveztetett hajdan a' konstántinápolyi ősérsek, (*patriarcha*).

Ecclesiastae, l. *praedicatores*.

Ecclesiastes, 1) prédikátor' könyve, ószövetségi közszónoklat' könyve; *kohelet*, szónokkönyv; 2) szónok, hitszónok, egyházi szónok.

Ecclesiastice, egyházilag, egyházi képen.

Ecclesiasticus, 1) bölcs Sirák' könyve; 2) egyházi személy; 3) *adj.*, egyházi; *ecclesiaticus ordo*, egyházi rend; *ecclesiastica historia*, egyházi történettan; *ecclesiastica dignitas*, egyházi méltóság, *ecclesiastica lex*, egyházi törvény; *ecclesiastica censura*, egyházi fenyíték; *ecclesiastica disciplina*, egyházi fegy; *ecclesiasticum jus*, egyházi jog, 'sat.

Ecclipsis, fogyatkozás; *solis*, napfogyatkozás; *lunae*, holdfogyatkozás.

Ecdicus, város' ügyésze.

Echinus, süldisznó, tövisdisznó.

Echo, viszhang.

Ecloga, pásztordal, pásztorvers, pásztorköltemény.

Ecnephia, forgószél, szélörvény, özönszél.

Ecphora, folyosó, tornácz.

Ectasis, vel *ecstasis*, lélekhevülés, elmerülés, elragadtatás, merengés, lelkesülés, föllelkesülés (*ut actio in subjecto*); lélekmerület, lélekhév, lelkesület, elragadottság, fellelkesület (*in abstracto*).

Ecthesis, hittétel, mellyet Sergius konstántinápolyi ősérsek készitett, és Heraclius császár, mint hitparancsot, 639ben, kiadott.

Ectroma, Tertulliánnál: idétlenség, idétlenszülemény, l. *abortivum*.

Ectypon, utókép, utánzat, utánnyomat (*exemplar*) példány, hasonmás, hasonkép, utánkép, utókép.

Edacitas, falánkság, nagyehetőség.

Edax, 1) felfaló, felemésztő, megemésztő; 2) falánk, nagyehető; *tempus edax omnium*, a' mindent megemésztő idő; *homo edax*, falánk ember.

Edentulus, fogatlan.

Edere, kiadni, közrebocsátani.

Edicere, kimondani; *edicere capitale*, felmondani a' tőkét; *edictio*, kimondás, felmondás.

Digitized by Google

Edictalis, közrendeleti, közparancsi, közhiradati, közhirdetményi; *edictalis constitutio*, közparancsi rendelet; *citatio*, közhirdetményi idézés; *terminus*, közhirdetményi határnap; *edictale mandatum*, közhirdetményi parancs.

Edictum, közparancs, közhirdetmény, közrendelet; *politicum*, polgári közparancs; *regium*, királyi közparancs; *papale*, pápai közparancs; *tolerantiae*, vallástürelmi közparancs; *fidei*, hittételi közparancs, mellyet a' hitnyomozók (*inquisitores*) kihirdettek minden hitnyomozás előtt. *L. Gmeiner. Hist. Eccl. S. II. p. 150.*

Edila, kedves, szerelmes, szeretett, kedvelt; *Pápiás*nál fordúlelő.

Ediltrude, s. **monialis**, szent Ediltrude apácza, Jun. 23án.

Edita, s. **virgo**, **filia edagari regis**, szent *Edita* szüz, Edágár király' leánya, Sept. 16án.

Editio, *activa*, kiadás, közrebocsátás; *passiva*, kiadatás, közrebocsáttatás.

Editor, kiadó, kibocsátó.

Edmundus, s. **archieppus.**, szent Edmund (Ödön) érsek, Nov. 16án. (*Eugenius*, Jenő.)

Edo, falánk, nagyehető, zabáló.

Edomare, megszeliditni, szendítni.

Eduardus, s. **rex**, **et mart.**, szent Eduárd (Edi) király, és vértanú, Mart. 18án, Illík, Eduárd, sz. király, Octob. 13án.

Educandus, nevendék, növendék.

Educare, nevelni.

Educatio, nevelés (*active*), neveltetés (*passive*); *educatio prolis*, gyermeknevelés, gyermekneveltetés; *educatio moralis*, erkölcsi nevelés; *physica*, testi nevelés.

Educator, nevelő.

Educatorium, nevelőintézet; *educatoria domus*, nevelőház.

Educatus, nevelt.

Educatrix, nevelőné, dajka.

Educere, kivezetni, kihozni.

Educillare, csaplárkodni, korcsmároskodni, bort mérni, italt mérni, árulni.

Educillatio, csaplárkodás, korcsmároskodás, italmérés, italárulás, (*active*); korcsmáltatás, italárultatás (*passive*).

Educillum, korcsma, csapszék, csapház, *jus educilli*, korcsmáltatási jog, italméretési jog.

Edulium, táplálék, tápszer, eleség, eledel, étmény.

Effari, kimondani, nyilatkozni.

Effatum, mondat, szózat, nyilatkozat.

Effective, valóban, valójában, voltaképen, valósággal, valólag.

Effectivus, valóságos, valódi, valólagos.

Effectuare, eszközölni, foganatositani, sikeriteni, foganasitani, végrehajtani; *effectuari intransitive*, sikerülni, valósulni, foganasúlni, létesülni.

Effectuatio, *activa*, foganasítás, foganatosítás, végrehajtás, eszközlés, sikerítés, valósítás, létesítés; *passiva*, foganasittatás, foganatosittatás, végrehajtatás, eszközöltetés, sikerittetés, valósittatás, létesittetés; *intransitiva*, foganasúlás, sikerülés, valósúlás, létesülés.

Effectus, siker, foganat, végbemenetel, kimenetel, hatály, eredmény.

Efferare, edzeni, vadítni, megkeményitni, *active*; *efferari intransitive*, edzülni, vadúlni, keményülni.

Efferari, megkeményülni, elkeményülni, elkeményedni, megedzeni, elaczélosúlni, edzülni.

Efferatus, megkeményült, elkeményült, megkeményedett, edzett, elaczélosúlt, edzült.

Efferre, kivinni, kiemelni, fölemelni, felmagasztalni; *efferri intransitive*, felfuvalkodni, felfujódni, kevélykedni.

Effervescentia, *ut actio*, fölhevülés, felbuzdúlás, forrongás, forradozás; *ut actus* fölhevület, felbuzdulat, forradozat.

Effervescere, fölhevülni, felforrni, forradozni, felbuzdúlni, hevesedni, hevesülni, forrongani.

Efficacia, foganatosság, sikeresség, hathatósság, hatályosság, eredményesség.

Efficaciter, foganatosan, sikeresen, hathatósan, hatályosan, eredményesen, hathatóképen.

Digitized by Google

Efficax, foganatos, sikeres, hathatós, hatályos, eredményes.

Efficere, végbevinni, véghezvinni, kieszközölni, kimunkálni, létesíteni, sikeríteni, sikeresíteni.

Efficiens, eszközlő, véghezvivő, szerző, létesítő, sikeresítő, létadó, p. o. *causa efficiens*, szerző, vagy létadó ok.

Efficientia, létesítés, létesítetés, létadás, eszközöltetés, sikereltetés, tékonyság.

Effingere, ábrázolni, képezni, költeni.

Efflagitare, kiesdeni, kikönyörögni, kiesdekleni.

Efflagitatio, *activa*, kiesdés, kikönyörgés, esdekelés, kiesdeklés; *factitiva*, kiesdetés, kikönyörögtetés, kiesdekeltetés, esdegéltetés.

Efflere, kisirni, kirini, kikönnyezni, kisiránkozni, kizokogni.

Effluere, kifolyni, kiáradni.

Effoeminari, elasszonyodni, elasszonyosodni, elasszonyasúlni, elpuhúlni.

Effoeminatio, elasszonyodás, elasszonyosodás, elasszonyosúlás, elpuhúlás.

Effoeminatus, elasszonyosodott, elaszszonyosúlt, elpuhúlt.

Efformare, kiképezni, kialakzani, lerajzolni.

Efformatio, *activa*, kiképzés, kialakzás, lerajzolás; *passiva*, kiképeztetés, kialakoztatás, lerajzoltatás.

Effrenare, lefékezni, lezabolázni, féktelenïteni, zabolátlanitani; *effrenari intransitive*, féktelenkedni, zabolátlankodni, féktelenülni, zabolátlanúlni.

Effrenatio, *activa*, lefékezés, lezabolázás, féktelenités, zabolátlanítás; *passiva*, lefékeztetés, lezaboláztatás, féktelenittetés, zabolátlanittatás; *intransitiva*, féktelenkedés, féktelenülés, zabolátlankodás, zabolátlanúlás; (*ut actus*) féktelenség, zabolátlanság.

Effrenis, féktelen, zabolátlan.

Effricare, kitépni, kiszakasztani, kivakarni, kidörzsölni.

Effricatio, kitépés, kiszakasztás, kivakarás, kidörzsölés, *active*; kitépetés, kivakartatás, kiszakasztatás, kidörzsöltetés *factitive*, vel *passive*.

Effronitae, vel *effornitae*, homlokdörzsölők, a' sz. háromságtagadóknak sarjadék pártja, kik 1534 körül keletkezvén, keresztség helyett vasdarabbal homlokukat vérig dörzsölték; és a' szent lelket csupa isteni ihletnek állitván, annak imádóit bálványozóknak tartották.

Effrons, szemtelen, arczátlan; *effronteria*, szemtelenség, arczátlanság.

Effugere, kimenekülni, meg-menekedni, menekszeni, elkerülni.

Effugium, menedék, mentség, menekülés, meg-menekedés, menekvés; *locus effugii*, menhely.

Effundere, kiönteni, ömlenteni, ontani; *effundi intransitive*, kiömleni, ömledni, omlani, ömledezni.

Effusio, *activa*, kiöntés, ömlesztés, ontás; *intransitiva*, kiömlés, ömledés, ömledezés, omlás; *effusio aquae*, vizöntés, vizömlés, vizomlás; *sanquinis*, vérontás, véromlás; *spiritus s.*, sz. lélek' ömlesztése, ömledezése (*ut actio*) ömledék, öntvény, ömledezet, ömledet, (*ut actus*).

Effutire, kipetyegni, kifecsegni, kicsacsogni, kiböfögni, kiböffenteni, kidadogni, kikotyogni.

Egere, szükölködni, szükösködni, nélkülözni.

Egerere, kivetni, kitolni.

Egerminare, kicsirázni, kibimbózni.

Egestas, szükség, inség, szükölködés, szükület.

Ego, én, önség, önösség (*egoitas*) énség.

Egoisare, önözni, önösködni, önzeteskedni, énezni, éneskedni, énzeteskedni.

Egoisatio, önzés, önösködés, önzeteskedés, énzés, éneskedés, énzeteskedés.

Egoismus, önzet, önösség, önzetesség, énzet, énzetesség.

Egoista, önző, önzeteskedő, önösködő, énező, énzetes, énzeteskedő.

Egoisticus, önzetes, önzeti, önös, énes, énzetes.

Egredi, kimenni, kijönni.

Egregius, jeles, nemes, nemzetes, vitézlő; *egregie Domine!* tisztelt Úr! nemzetes ur!

Egressus, kijövetel, kijövet, kimenet, kimenetel.

Egrigorus, vigyázó, őrködő.

Digitized by Google

Eicitae, tánczhitűek, hetedik századbeli tévelygők, kik Isten előtt legkedveletesb tiszteletnek állitották a' tánczot, és azért társulatuk nőnélkül nem volt.

Ejecta, kivetély, kiszámolat, kivetmény.

Ejectare, kivetni, kiszabni, kiszámolni.

Ejectatio, kivetés, kiszabás, kiszámolás, *active*; kivettetés, kiszabatás, kiszámoltatás, *passive*.

Ejectio, kivetés, kihányás, kidobás, kiszabás, *active*; kivettetés, kihányatás, kidobatás, kiszabatás, *passive*.

Ejicere, kivetni, kidobni, kihányni.

Ejulantes, siránkozók; igy nevezték a' visszakeresztelőket, mert ők a' siránkozást, jajveszékelést tartották Isten előtt legkedvesbnek.

Ejulare, jajgatni, jajveszékelni, siránkozni.

Elaborare, kidolgozni, készitni, csinálni.

Elaboratio, *activa*, kidolgozás, készités, csinálás; *factitiva*, kidolgoztatás, készittetés, csináltatás.

Elaboratus, kidolgozott, készitett, csinált; *sermo elaboratus*, kidolgozott beszéd.

Elaeon, olaj, olajhegy.

Elanguere, ellankadni, hervadni, megaszni, elaszni, fonnyadni, satnyúlni.

Elanguescere, ellankadozni, hervadozni.

Elargiri, osztogatni, osztani, adni; *elargiri indulgentias*, bucsut engedni.

Elargitio, osztogatás, osztás, adás; *elargitio indulgentiarum*, bucsuengedés, *ut actio*; bucsuengedély, *ut res*.

Elasticitas, rugósság, rugékonyság, ruganyosság.

Elasticus, rugós, rugékony, ruganyos.

Elater, inger, rugany; *stimulus*, ösztön; *motivum*, rugó, indok, indítók.

Elatio animi, fenhéjazás, felfuvalkodás, felfujódás, kevélykedés, felfuvalkodottság, dagály, dagályosság.

Elatus, fenhéjazó, felfuvalkodott, kevély, büszke, dagályos.

Elcesaitae, *Elkai* zsidónak eretnek társai, kik keleten a' szentföldön leginkább elterjedtek.

Electi, választottak, igy nevezték a' Manichaeusok azon társaikat, kik hust nem ettek, és meg nem házasodtak.

Electio, *activa*, választás; *passiva*, választatás; *canonica*, egyházi választás; *magistratuum*, tisztválasztás, tisztujitás; *episcopi*, püspökválasztás; *status*, állapotválasztás, sorsválasztás, pályaválasztás; *electio per sortem*, sorsvetési választás; *electio per scrutinium*, titkos szavazati választás; *electio per compromissum*, bizományos választás, közmegbizási választás.

Electores, választó fejedelmek a' romai birodalomban.

Electricitas, villanyosság.

Electrum, villany.

Electricus, villanyos.

Electrisare, villanyozni, megrázkódtatni.

Electrisatio, villanyozás, megrázkódtatás.

Electus, választott; *electus episcopus*, választott püspök; *electa communitas civium*, választott polgárság; *civis elector*, választó polgár.

Eleemosyna, alamizsna, adakozmány.

Eleemosynarius, alamizsnár, alamizsnás, adakoznok, alamizsnálkodó, adakozó; *Joannes Eleemosynarius*, alamizsnálkodó sz. János.

Elegans, csinos, ékes, diszes.

Elegantia, csin, csinosság; disz, diszesség (*decor*) ék, ékesség (*ornatus*); *elegantia externa*, külcsin; *interna*, belcsin.

Elegia, alagya, párvers.

Elementaris, 1) elemi; *schola elementaris*, elemi iskola; 2) ősanyagi, *elementaris pars*, ősanyagi rész.

Elementum, elem, ősanyag, létszer; *elementum s. coenae*, az urvacsorának létszere.

Elenchisare, sorbaszedni, lajstromozni, (*regestrare*) sorozni.

Elenchisatio, *activa*, sorbaszedés, sorozás, lajstromozás; *passiva*, sorbaszedetés, soroztatás, lajstromoztatás; (*ut actus*) sorbaszedmény, sorozmány, lajstromzat.

Elenchus, sor, sorzat, sorozat, sorjegyzék, lajstrom.

Eleonora, *s. regina Angliae*, sz. Lóra (Lóri) angol királyné, Febr. 21én.

Digitized by Google

Elephantiasis, (*morbus elephantinus*, seu *orbanus*) bélpoklosság, bélfene, orbáncz, bőrpoklosság, fenerűh.

Elephas, elefánt.

Elevare, 1) fölemelni; *elevari intransitive*, fölemelkedni; 2) felmutatni; 3) megalázni, erőtlenítni.

Elevatio, 1) *activa*, fölemelés; *passiva*, fölemeltetés; *intransitiva*, fölemelkedés; 2) *in missa*, urfelmutatás.

Eleutheria, szabadulási lakoma, lakzi.

Eleutherius, s. papa, et mart. sz. Eleuther pápa, és vértanú, Maj. 26án; vértanú, Oct. 9én.

Eleutherologia, szabadságtan, szabadságvitatás.

Eleutheronomia, szabadságtörvény.

Elias propheta, Illés próféta, Julius 20án.

Eliberare, felszabadítani, kiszabadítani, megszabadítani; *eliberari intransitive*, felszabadúlni, megszabadúlni, kiszabadúlni.

Eliberatio, *activa*, fel-ki-megszabadítás; *passiva*, fel-ki-megszabadíttatás; *intransitiva*, fel-ki-megszabadúlás; (*ut actus*) szabadalom, szabadúlat, szabadulmány, szabadítmány.

Elibertare, l. *eliberare*.

Elibertatio, l. *eliberatio*.

Elidere, megsemmisíteni, kilökni, kiütni, kitörülni.

Eligere, választani.

Eligibilis, választható, választékony.

Eligibilitas, választhatóság, választékonyság.

Eligius s. eppus, sz. Elegy püspök, Dec. 1én.

Eliminare, kiküszöbölni, kiüzni, kitaszítani, kiverni, kicsapni, kitiltani.

Eliminatio, *activa*, kiüzés, kiküszöbölés, kiverés, kicsapás, kitiltás, kitaszítás; *passiva*, kiüzetés, kiküszöböltetés, kiveretés, kicsapatás, kitiltatás, kitaszíttatás.

Elinguare, nyelvét kimetszeni.

Elinguis, nyelvetlen, néma.

Elisabetha, s. vidua hung. szent Örzsébet, (Eliza) özvegy, Nov. 19én; portugalli királyné, Jul. 8án.

Elisio, megsemmítés, kilökés, kitörlés, kiütés, *active*; megsemmittetés, kilöketés, kitörletés, kiüttetés, *passive*.

Elitigatus, hivívott, kiperelt.

Ellychnium, mécs, gyertyabél, mécsszösz.

Ellypsis, kihagyás, félbeszakasztás, elhallgatás, kihagyat.

Ellypticus, kihagyatos, félbeszakasztó, elhallgató.

Elocare, 1) kibérleni, bérbeadni, kiadni, kölcsönadni; 2) kiházasítani, férjhezadni.

Elocatio, 1) kibérlés, bérbeadás, kölcsönadás; 2) kiházasítás, férjhezadás, *active*; 1) kibérletés, bérbeadatás, kölcsönadatás; 2) kiházasíttatás, férjhezadatás, *passive*.

Elocutio, előadás, nyelvezet; *stylus*, irásmód; *pronunciatio*, kimondás.

Elogium, 1) dicséret; 2) sz. Gergelynél: végrendelet, végintézet.

Eloquens, ékesszóló, szónok.

Eloquentia, ékesszólás, szónoklat, szónokság; *eloquentia sacra*, egyházi szónokság.

Eloqui, kibeszélni, előadni, elbeszélni, kimondani, szónokolni.

Eloquium, beszéd, ige, szózat.

Elpisticus, reménykedő, reméletes.

Eluctari, átvergődni, kimenekülni, megmenekedni, áthatolni, kivivni.

Elucubrare, kifejteni, kidolgozni, kisimítani, kifürkészni.

Elucubratio, kifejtés, kidolgozás, kifürkészés (*ut actio*); fejtemény, dolgozat, fürkészet (*ut actus*).

Eludere, kijátszani, rászedni, megcsalni.

Eluere, 1) kimosni, lemosni; 2) kiszenvedni; 3) kiváltani, megváltani.

Elusio, kijátszás, rászedés, megcsalás, *active*; kijátszatás, rászedetés, megcsalatás, *passive*.

Elusorie, kijátszólag, rászedőleg, fortélyosan.

Elusorius, kijátszós, rászedős, fortélyos.

Eluvio, vizár, vizözön, vízmosás, mocsár (mos-ár).

Elyseum, a' boldogság' virágos völgye, boldogvölgy, boldoghely, boldoglak, boldoghaza.

Emanare, 1) kipárologni, kisziványogni; 2) keletkezni, kelni.

Digitized by Google

Emanatio, 1) kipárolgás, kiszivárgás, *intransitive*; kipárologtatás, kiszivárogtatás, *transitive*; 2) keletkezés; *emanatio litterarum*, levél' keletkezése, levél' kelte; *emanatum*, kelt, költ.

Emanatismus, kipárolgásirendszer, kipárologtatási rendszer, párolgás' vitatása.

Emanativus, párolgási, párologtatási.

Emancipare, felszabadítani, szabadalmazni, polgárosítani; *emancipari*, *intransitive*, felszabadúlni, szabadosodni, polgárosúlni.

Emancipatio, *activa*, felszabadítás, szabadalmazás, polgárosítás; *passiva*, felszabadittatás, szabadalmaztatás, polgárosittatás; *intransitiva*, felszabadúlás, szabadosodás, polgárosúlás.

Emaritare, kiházasítani, férjesíteni, férjhezadni; *emaritari*, *intransitive*, férjhezmenni, férjesűlni, házasúlni.

Emaritatio, *activa*, kiházasítás, férjesítés, férjhezadás; *passiva*, kiházasittatás, férjesittetés, férjhezadatás; *intransitiva*, kiházasúlas, férjesűlés, férjhezmenés.

Emblema, czimjegy, czimkép, czimvers, czimmondat, vezérmondat.

Embolismus, 1) közbetétel, igy nevezték a' görögök a' misében azon imádságot, mellyet a' pap az urimádság után csendhangon mond el; 2) szökő hónap, melly a' görögöknél az ó naptárban minden második, vagy harmadik esztendőben mint tizenharmadik hónap közbetétetik, hogy igy a' holdfordúlati év a' napfordúlatival összehangozzék.

Embolus, tornácz, folyosó, csarnok, pitvar.

Embryo, magzatcsira, méhmagv, magzatméh, magcsír.

Embryorectes, *Tertullián*nál: boncskés, sebészieszköz, mellyel a' magzatcsira fölmetszetik.

Emenda, váltság; *emenda capitis*, fejváltság; *linguae*, nyelvváltság; *emenda poenae*, büntetésváltság.

Emendare, javitani, ujitani; *emendari*, *intransitive*, javúlni, jobbúlni, ujúlni.

Emendatio, *activa*, javítás, jobbítás, ujítás; *passiva*, javittatás, jobbittatás, ujittatás; *intransitiva*, javúlás, jobbúlás, ujúlás; *vitae*, életjobbítás; *morum*, erkölcsjobbítás; *examinis*, próbatétujítás, kisérletujítás.

Ementiri, hazudni, szinleni, szineskedni, tettetni.

Ementitus, hazug, szinlett, tettetett; *ementita ratio*, szinlett ok, tettetett ok.

Emere, venni, vásárlani.

Emerentiana s. virgo, sz. Irma szűz, Jan. 23án.

Emereri, kiszolgálni, megérdemleni, megszolgálni.

Emergere, 1) kimenekedni, kimenekűlni, kiszabadúlni, megmenekedni; 2) eredni, kijönni, kibukni, kimerűlni.

Emericus, s. princeps Hungariae, sz. Imre magyar herczeg, Nov. 5én.

Emeritus, kiszolgált, érdemült; *emeritus parochus*, kiszolgált plébános, volt plébános.

Emetherius, s. filius Marcelli s., sz. Ömötör, sz. Márczell fija.

Emicare, kivillámlani, kicsillámlani, kifényleni, kitünni, kitündökleni, kiczikázni.

Emidius, s. eppus., sz. Emid püspök, Aug. 9én.

Emigrans, kiköltöző, kivándorló.

Emigrare, kiköltözni, kivándorlani.

Emigratio, kiköltözés, kivándorlás.

Eminens, kitünő, jeles, jeleskedő, kitündöklő, fő.

Eminentia, kitünés, jelesség, jeleskedés, kidiszlés; *dignitas cardinalitia*, fömagasság, fenség; *sua eminentia!* ő fömagassága, ő fensége. *Eminentissimus Cardinalis*, fömagasságú bibornok, vagy fenséges bibornok.

Eminere, kitünni, kitündökleni, jeleskedni, kidiszleni.

Emissarius, 1) kém, kémlelő; 2) Heber *azazel*, bűnvivő bak, mellyet áldozattételkor a' pusztába szabadon bocsátottak a' zsidó papok.

Emorniae, l. *encaenia*.

Emollire, meglágyitni, megpuhítni, megszelidítni, enyhitni; *emolire inimicum*, az ellenséget megkérlelni.

Emolumentum, haszon, nyereség, nyeremény, előmenetel.

Digitized by Google

Emphanisticus, nyilvános, nyilvánító, nyilvánosító.
Emphasis, nyomosság, nyomatosság, szóhatály.
Emphaticus, nyomos, nyomatos, hatályos.
Emphyteusis, örök haszonbér, örökhaszonbérlet, örök haszonbirtok.
Emphyteuta, örök haszonbérlő, örökhaszonbirtokos.
Emphyteuticus, örök haszonbérleti, örökhaszonbirtoki.
Empiria, tapasztalás, tapasztalat.
Empiricus, tapasztalási, tapasztalati.
Empirismus, tapasztalatozás, tapasztalatozat, tapasztalkodás, tapasztalkodmány, tapasztalgatás.
Empirista, tapasztalkodó, tapasztalgató.
Emplastrum, tapasz.
Emponema, l. *emphyteusis*.
Emporium, 1) fokhely; *emporium litterarum*, tudományok' fokhelye; *emporium mercium*, áruk' fokhelye, fővásárhely; 2) kereskedés.
Emtio, *ut actio*, vevés; *ut actus*, vétel; *emtio venditio*, adás vevés.
Emtionalis, vételi, vételbeli.
Emtitius, vett, vásárlott.
Emtor, vevő, vásárló; *emtor sit cautus*, szemesnek áll a' vásár.
Emunctorium, koppantó, hamvevő.
Emungere, megkoppantani, hamvát venni; *nasum*, orrát tisztítni.
Enantiophania, látszékony ellenmondás, tetszékeny ellenmondat, látszatós ellenmondás, tetszetes, színleges ellenkezet.
Enantiophanus, látszólag ellenkező, tetszőleg ellenkező, ellenmondó, színleg ellenkező.
Enarrare, elbeszélni, előbeszélni, előadni, kibeszélni.
Enarratio, *activa*, elbeszélés, előbeszélés, kibeszélés; *passiva*, elbeszéltetés, előbeszéltetes, előadatás.
Enasci, eredezni, származni, kerekedni, eredkezni, keletkezni.
Encaenia, egyháznap, egyház' felszentelési évnap, templom' napja.
Encaustum, 1) ténta; 2) zománcz.
Encaustus, zománczos.
Enchiridion, kézikönyv.
Enchirium, kézkendő, kezkenő.
Enchorius, honi, hazai, belföldi.
Enclisis, meghajolás, hajladozás, hajlongás.
Encleticare, meghajlani, hajolni, hajladozni, meghajtani magát, hajlongani; l. *inclinare*.
Encleticus, hajlongó, hajladozó, hajló, hajlékony.
Enclistus, kolostori, zárdai, bezárt, mágányos.
Encolpium, mellkereszt, melldisz, mind a' kettő ollyan, mellyben szent ereklye vagyon.
Encomium, dics, dicséret.
Encratia, megtartóztatás, tartózkodás, öntartóztatás.
Encratitae, öntartóztatók, tévelygők, kik Tatianust követve, mindenben a' mértékletességet különösen igényelték.
Encryphias, hamupogácsa, hamukenyér.
Encyclicae, körlevél; *encyclicus codex*, vel *liber*, körlevéltár, körlevélkönyv.
Encyclopaedia, tudománytár, ismerettár, tanöszveg, tantár, ismetár.
Endelechismus, szorgosság, gyorsaság, folytonosság.
Endotis, oltárabrosz.
Endromis, szőrruha, bunda, bekes.
Enecare, megölni, éltétveszteni, meggyilkolni, lemészárlani.
Energema, *Tertulliánnál*: ördöngösség, bűvölet, bűbájlat.
Energia, erély, erőhatály, lelkesület, hatály.
Energice, erélyesen, erőhatályosan.
Energici, erélyezők, Calvin', és Melánchton' tanyitványi, kik az oltári szentségben Krisztusnak nem szent testét, és vérét, hanem csupán erélyét állíták jelenlenni.
Energicus, erélyes, erőhatályos, lelkesületes, hatályos.
Energumenus, ördöngös, ördögszállotta, kórságos, hagymázos.
Enervare, meggyengiteni, elerőtleníteni; *enervari*, meggyengülni, elgyengülni, elaszni, elerőtlenülni, elerőtlenedni.
Enervatus, elgyengült, meggyengített, elaszott, elerőtlenült, elerőtlenedett.
Eneus, eltompúlt, megmerevedett.

Digitized by Google

Engastrimithus, hasszólató, hasbeszéltető, hasszónok.

Engelbertus s. eppus., sz. Engelbert érsek, Nov. 27én.

Engratia, s. mart., szent Engratia vértanú, April 16án.

Enitere, kitündökleni, kifényleni, kicsillogni, kivillogni, kiragyogni.

Eniti, ügyekedni, törekedni, ügyekszeni, erőködni, buzgókodni.

Enixe, hatósan, hathatósan, buzgón, forrón.

Enneadecateris, arányszám.

Enodare, kifejteni, megfejteni, megoldani.

Enodatio, *activa*, kifejtés, megoldás, megfejtés; *passiva*, megoldatás, kifejtetés, megfejtetés.

Enormis, szertelen, szörnyű, szörnyeteg.

Enormitas, szertelenség, szörnyűség, szörnyetegség.

Enotare, kiírni, kijegyezni.

Enoticon, egyeztetőkönyv, mellyet Ákos konstántinápolyi ősérsek készített, és Zeno Császár kiadott, hogy álnok tettével a' közhitűeket Eutyches' követőivel összeegyeztetné.

Enoticus, egyeztető, egyesítő.

Ens, lény, való, valóság; *ensfinitum*, végeslény; *infinitum*, végetlen; *perse*, önnönlény; *simplex*, részetlen, elemetlen, anyagtalan; *incorporeum*, testetlen; *spirituale*, szellemi; *compositum*, összetett, elemi, anyagi többelemű lény; *immensum*, határtalan; *independens*, független; *morale*, erkölcsi; *originarium*, ős, eredeti; *rationale*, okos; *necessarium*, szükségelt, szükséglétű; *replicatum*, többhelyü, többhelyülő; *supremun*, főlény, fővalóság.

Ensalmus, bűbájolás, bájoló imádság, p. o. Kristóf' imádsága.

Ensiferi, kardhordók, fegyveresek, vitézrend Lengyelországban másként: kardosvitézek, kiket 1204ben, Albert brémai kanonok alapított.

Entaticus, terjesztő, terjedékeny, terjedelmező.

Entelma (*entalma*), parancs, parancsolat.

Entheca, erszény, pénztok, pénztárcza.

Enthusiasmus, gerjedetem, gerjhév, gerjelem, ihletesség, ihletség, lelkesület, lelkesültség, gerjedezet.

Enthusiasta, gerjedező, lelkesült, heveskedő, ihletes.

Enthusiastae, szellem-ihletesek, ihleteskedők; igy neveztetnek a' visszakeresztelők, és Quäker' tanitványi.

Enthusiasticus, gerjelmi, gerjedezeti, ihletségi.

Enthymema, csonka okoskodás, csorbaokoskodás.

Enthymesis, meggondolás, megfontolás, szivrevevés.

Enucleare, kifejteni, megfejteni, kihüvelyezni, meg magyarázni; *enucleari*, *intransitive*, kifejleni, kifejlődni.

Enucleatio, *activa*, kifejtés, megfejtés; *passiva*, kimegfejtetés; *intransitiva*, kifejlés, kifejlődés.

Enumerare, előszámlálni.

Enumeratio, előszámlálás (*ut actio*); előszámlálat (*ut actus*).

Enunciare, kimondani, kijelenteni.

Enunciatio, *activa*, kimondás, kijelentés, állítás; *passiva*, kimondatás, kijelentetés.

Enunciatum, kimondat, jelentmény, mondat, mondvány, állitmány; *rationis*, ész' mondványa.

Epacta, holdévpótlék, holdkulcs.

Epagnosticon, nyilvány, nyilványitmány, tártparancs, nyilt parancs, l. *Patens*, *manifestum*.

Epanoclistus, zártfedelü, l. *panoclistus*.

Eparchia, 1) kormánynokság, igazgatóság; 2) kerületi esperesség.

Eparchicon, kormánykönyv, igazgatóságkönyv.

Eparchus, 1) kormánynok, igazgató; 2) kerületi esperes.

Ependytes, 1) külöltöny; 2) *scapulare*, patyolat.

Ephebia, serdülőkor.

Ephebus, 1) serdült, ifju; 2) inas, szolga.

Ephemerides, hírlap, ujságlap, napló.

Ephialtes, lidérez, boszorkánynyomás, vérnyomás, szivnyomás, nyomag.

Ephibiarius, nyeregjártó.

Ephibium, nyereg.

Digitized by Google

Ephrem s., szent Efrem, Febr. 1ően.

Epicherema, okadás, okadat, okbizonyítmány.

Epichia, okszerű hihetőskődés, véletezés, hihetősség, sejtelem, (*conjectura rationabilis*); *expositio legis per epichiam*, a' törvénynek hihető (sejtelmi) magyarázata.

Epicedium, halottivers, halotti beszéd, sirvers, sírbeszéd, l. *Fletobotamia*.

Epicitharisma, utózene, zárzene. Tertulliánnál közmondás: *epicitharisma post fabulam*, ésőutáni köpönyeg.

Epicombia, pénzköteg, mellybe, t. i. két, vagy három darab pénz beleköttetett, és a' görög császár' koronáztatásakor szétszóratott.

Epicurei, Epikur' bölcsész' tanitványi.

Epicurismus, epikurkodás.

Epidemia, járvány, járványnyavala.

Epidemice, járványosan, járványilag.

Epidemicus, járványos.

Epigonalion, *gremiale*, diszkendő, diszruha, diszölték.

Epigraphus, czimirat, homlokirat.

Epilepsia, nyalvalyatörés, hullkórság.

Epilepticus, nyavalyatörő, hullkórságos.

Epilogus, befejezés, berekesztés (*ut actio*); befejezet, utószó, végszó, zárszó, zárbeszéd, végbeszéd, (*ut res*).

Epimachus s., szent Epimák, Maj. 10én.

Epimanicion, karkendő, karkötő, karöltő, karölték, l. *manipulus*.

Epinephridia, kődök, kőgyök.

Epinicicus, diadalmi, győzödelmi.

Epinicium, diadalvers, diadalének, győzelmidal, diadalbeszéd, győzelmi beszéd.

Epiphania, urjelenés, urnyilatkozat; *festum epiphaniae*, urnyilatkozat' ünnepe, háromság' első nyilatkozatának ünnepe; vizkeresztelés, vizkeresztnapja, három király' napja. L. *Theophania*.

Epiphanius s., sz. Epiphanius püspök, Máj. 12én.

Epirhedium, kocsibak, sarag.

Episcopalis, püspöki; *episcopalis potestas*, püspöki hatalom; *episcopalis jurisdictio*, püspöki, joghatóság; *episcopalis homo*, püspök' embere, püspöki tisztnök 'sat.

Episcopare, püspökké választani.

Episcopatus, püspökség, püspökrend.

Episcopium, püspöklak, püspökvár, püspökház, püspökudvar.

Episcopus, püspök; *auxiliaris*, seu *coadjutor*, segédpüspök; *consecratus*, fölszentelt püspök; *dioecesanus*, megyés püspök; *electus*, választott püspök; *titularis*, czimzetes püspök; *honorarius*, tiszteletbeli püspök; *in partibus*, külvidéki püspök; *episcopus suffraganeus ad latus*, karpüspök, megyesegéd-püspök; *suffraganeus ad provinciam*, tartományi társpüspök, érsekségbeli püspök; *villanus*, seu *chorepiscopus*, mezei püspök, falusi püspök; *vagus*, megyétlen püspök.

Episodium, melléklet, mellékelmény, mellékadat, járulék.

Epistata, hitvezér, főpásztor.

Epistola, levél; *epistolae s. Pauli*, sz. Pál' üdvlevelei, v. sz. Pál levelei; *epistola pastoralis*, pásztori levél, pásztori parancs; *epistolae decretales*, ügyintézőlevelek, ügylevelek.

Epistolarium, levélkönyv.

Epistolographia, levélirástan.

Epistolographus, levelező, leveliró.

Epistomonarcha, hitkormánynok, (*minister religionis auliçus*) udvari hitkormánynok.

Epithalamium, 1) menyegzőidal, nászolyadal, nászdal, egybekelési beszéd, esketési beszéd, nászbeszéd; 2) nászágy, menyegle, nyászolga.

Epitaphista, sírverselő, siriratkészitő.

Epitaphium, sírvers, sírirat, sírfölirás, sírfölirat.

Epithetum, jelnév, jelzőnév, mellékszó, járulékszó.

Epitimium, bűnfenyíték, büntetés, (elégtétel, *satisfactio*).

Epitome, rövidlet, rövidtan, rövidfoglalat.

Epitrachelion, nyaköltő, nyakölték, l. *stola*.

Epitropus, 1) gondnok, gondor; 2) ügynök, millyent ügyeik' megitélésére a' török járom alatt élő görögök szoktak választani.

Digitized by Google

Epocha, korszak; *aera*, évszak, évsor, évszám; *periodus*, időkör; *cyclus*, évkör, időszak.

Epocillare, *epocillatio*, l. *educillare*, *educillatio*.

Epopsia, látomás, látvány, jelenet; így nevezi Diénes sz. János' titkos jelenésének könyvét.

Epopta, látványozó, egyházi ügynök, látnok.

Epulari, lakomázni, vendégeskedni.

Epulatio, lakomázás, vendégeskedés.

Epulo, 1) dusgazdag; 2) toborzó, vendégeskedő, tobzódó.

Equatium, vel *equitium*, ménes.

Eques, 1) lovas; 2) lovag; 3) vitéz; *eques auratus*, aranysarkantyus vitéz; *eques aurei velleris*, aranygyapjas vitéz; *eques magnae crucis*, nagykeresztes vitéz; *mediae crucis*, seu *commendator*, középkeresztes vitéz; *parvae crucis*, kis keresztes vitéz; *eques sancti Stephani R. A. magnae crucis*, sz. István első apostoli király' jeles rendjének nagy keresztes vitéze.

Equitare, lovagolni.

Equitatio, lovagolás.

Equitatus, 1) lovasság; 2) lovagrend; *equitatus militaris*, lovas katonaság, *regularis*, vitéz lovagrend, lovagszerzet; *honorarius*, tiszteleti lovagrend; *socialis*, lovagtársulat.

Equites crucigeri, keresztes vitéz lovagok l. *ordo equestris*.

Equitium, ménes, lótenyésztmény.

Equitius s. abbas, sz. Ekvit apát. Mart. 7én.

Equuleus, kinnyereg, kinzó nyereg, lócza, baksa, mibe a' vértanúkat ültették.

Eradere, kivakarni.

Eradicare, kiirtani, kipusztítani; *evellere* kitépni, kitövözni, kiszaggatni.

Eradicatio, kiirtás, kipusztítás; *evulsio*, kitépés, kiszaggatás, kitövözés.

Eranista, kéregető, kolduló, koldus.

Eranarcha, adakoznok, alamizsnár, l. *Eleemosynarius*.

Erasmus s. mart, szent Ermó vértanú, Jun. 2án.

Erastiani, Eraszt Tamás' tévtársai, kik 1613ban az anyaszentegyháznak kikõzönítési jogát (*jus excommunicandi*) tagadták.

Erciscere, felosztani.

Erciscundus, felosztandó.

Erectio, *activa*, felállítás; *passiva*, felállíttatás; *erectio beneficii ecclesiastici*, egyházi javadalom' felállítása; *erectio collegii*, társúlat' felállítása; *erectio episcopatus*, püspökség' felállítása; *erectio scholae*, iskola felállítás.

Eremicola, remetéskedő, magányzó, magánykodó.

Eremita, remete, magánykodó.

Eremodicium, remetelak, remetegunyhó, remeteház, pusztalak, magánylak.

Eremus, puszta, magány, rengeteg, sivatag.

Ergasterium, műgyár, dologház, munkaház; nevezetesen: szerzetgyár, műhely.

Ergastica, műtanítás, műgyároktatás.

Ergastulum, fogház, magányszoba.

Ergodioctis, gyárigazgató, gyárgondor, munkaügyelő, munkalátó, műgondor.

Ergodocium, gyárterem, müterem, gyárszoba, műszoba, gyárhely, műhely.

Ergolabia, munkabérlet, műbérlet.

Ergolabus, munkabérlő, műbérlő.

Erigere se, feltámadni, fölkelni; *erigere animum*, felbátorodni, l elkesülni; *erigere aliquid*, felállítani; *fundare*, alapítani.

Erisma, vitatárgy, pertárgy, tollharczitárgy,

Erista, vitajkodó, vitatkozó, perlekedő, vetekedő, tollhős.

Eristica, vitaj, vetekedés, perlekedés, tollharcz, tollcsata.

Erogare, elköltení, kiadni, kifizetni, költögetni.

Erogatio, kiadás, költés, (*ut actio*); költség, (*expensae*) kiadat (*ut res*); *erogatio communis*, közköltség; *erogatio in victualia*, élelmi költség, tápköltség; *erogatio superflua*, fölös költség.

Eromania, szerelemdüh.

Erotematicus, kérdő, kérdező, kérdezgető; *methodus docendi erotematica*, kérdő módszer, kérdezvetanító módszer.

Digitized by Google

Errabundus, vel *erraticus*, bolygó, tekergő, bujdosó, tébolygó, l. *gyrovagus*.

Errans, tévelygő, tévedő; *aberrans*, elvétő, tévesztő; *oberrans*, tébolygó, tévelygő.

Errare, tévedni, hibázni, tévelyedni; *aberrare*, téveszteni, elvéteni, eltévedni; *oberrare*, tébolyogni, tévelyegni.

Erratio, tévedés, hibázás, tévelyedés; *aberratio*, tévesztés, elvétés, elhibázás; *oberratio*, tébolygás, tévelygés.

Erronee, tévedetesen, tévelyesen, tévelygőleg.

Erroneus, téves, tévelyes, tévedési, hibás, tévelygős; *erronea doctrina*, tévtan; *erronea opinio*, balvélemény, tévvélekedet; *erroneus sensus*, tévértelem; *erronea fides*, tévhit; *erroneum judicium*, tévitélet, balitélet.

Error, tév, téveg, botlás, tévely, hiba, tévesztmény, tévedet, *qua matrimonii impedimentum* l. ezt; *error accidentalis*, mellékes tévely, melleslegi tévely; *error in persona*, személy tévesztmény, személytévesztés, személyelvétés; *error substantialis*, mivoltos tévedet, lényegi tévely; állományi tév; *voluntarius*, szándékos, szándékolt tév; *involuntarius*, szándéktalan, akartalan tév; *vincibilis*, legyőzhető tév; *invincibilis*, legyőzhetetlen téveg.

Erubescentia, (*ut actio*) pirúlás, elpirúlás, pirongás, szégyenlés; (*ut actus*) pirúlat, szégyenlet, szégyenpir.

Erubescere, pirúlni, szégyenleni, pirongani.

Eructare, böfögni, böffenteni.

Erudebare, kibuvárlani, kikutatni, kifejteni, kinyomozni; (*eruere*) kitapogatni, kipuhatolni.

Erudire, tanítani, oktatni; *erudiri passive*, tanittatni, oktattatni; *intransitive*, tanúlni, okúlni, okulódni.

Eruditio, (*ut actio*) tanítás, oktatás; (*ut res*) tanúltság, tudományosság, tudósság.

Eruditus, tanúlt, tudományos, tudós.

Eruere, kibuvárlani, kikutatni, kihuzni, kivonni, kihozni.

Erugo, dér; *pruina*, zuzmara; *ros*, harmat; *gelu*, fagy; *gelicidium*, borsó eső; *grando*, jégeső.

Erythreum mare, vörös tenger, rőt tenger.

Esca, ét, étel, eledel, étek.

Escatilis pluvia, *Tertullián*nál: mennyei kenyér, égből hulló kenyér, manna.

Eschatologia, végdolgok' tanja, végtan, végtan, végzelemtan, utósó dolgok' tanítása, végtan.

Esotericus, belső, beli; *exotericus*, külső, küli.

Esseda, kocsi.

Essedarius, kocsis.

Esseni, zsidófelekezet, l. *Therapeutae*.

Essentia, lényeg, léteg.

Essentialis, lényeges, lényegi, léteges, létegi.

Essentialitas, lényegesség, létegesség.

Essentialiter, lényegileg, létegileg, lényegesen, létegesen.

Estoverium, (*a gallico: estover*) *intertentio*, tartásjog, kitartás, melly t. i. a' leányokat illeti, míg kinem házasittatnak.

Esurire, éhezni, koplalni.

Etaeriarcha, l. *Heteriarcha*.

Ethelvodus s. eppus, sz. Etelvod püspök, Aug. 16n.

Ethica, (*galleria*) karzat.

Ethica, erkölcstan, erkölcsi tudomány, erkölcsi tanúlmány; *ethica naturalis*, természeti erkölcstan, *philosophica*, bölcsészeti erkölcstan; *ethica positiva*, tételmenyes, szerzett, kinyilatkoztatott (*revelata*) erkölcstan; *theologica*, seu *theologia moralis*, erkölcsczikki hittudomány, erkölcsihittan; *theoretica*, elméleti erkölcstan; *practica*, gyakorlati erkölcstan; *adplicata*, alkalmazott erkölcstan.

Ethicus, erkölcsi, erkölcsszerű.

Ethnarcha, hűbérifejedelem, kegyfejedelem, népfő.

Ethnicismus, pogányság, pogánykodás.

Ethnicus, pogány.

Ethnographia, népleirás, népismertetés, (*ut actio*) népleirat, (*ut res*).

Ethnographice, népleiratilag, népismeretileg.

Digitized by Google

Ethnographus, népleiró, népismertető.

Ethnophrones, pogánykodók; így neveztetnek dömöczki sz. Jánosnál azon tévtanitók, kik a' keresztény hit mellett a' pogány szertartásokat is meg tartották.

Ethographia, szokásleirás, (*ut actio*) szokásirat, (*ut res*).

Ethographus, szokásleiró.

Ethologia, szokástan.

Ethologus, szokástanitó.

Etiquette, udvariság, tisztesség, tisztelgés, tisztelkedés, udvariasság, illem, illedelem.

Etistae, kik roterodámi Ermó szerént a' görög y-betűt, *ezek* hangoztatták: *etezőknek*; ellenben, kik Reichlin szerént *i*-nek mondták ki, *jottázók*nak (*jottistae*) neveztettek, l. Gmeiner idézett könyvében.

Ethopoeia, erkölcsirajz, erkölcsileirás.

Etymologia, szóelemzés, szónyomozás, szószármaztatás (*ut actio*); szóelemzet, szónyomozat, szószármaztmány (*in abstracto*).

Etymologice, szóelemzőleg, szóelemzetileg, szónyomozólag, szónyomozatilag, szószármazatilag.

Etymologicus, szóelemzeti, szónyomozati, szószármazati.

Etymologus, szóelemző, szónyomozó, szószármaztató.

Etymon, elemszó, gyökszó (*radix*) gyök, gyökér.

Eucharis, kellemes, nyájas.

Eucharistia, 1) háladás, hálálás (*in concreto*); háladat, hálálat (*in abstracto*); 2) háláldozás, háláldozat; 3) úráldozat, úreledel, úrvacsora, úrasztala, élőkenyér, mennyeikenyér, szentostya, utieledel, utiköltség, oltári szentség, ur' szent teste, és vére, mennyei manna, ujszövetségi áldozat, lélek' tápláléka, úrtáplálék, l. *coena Domini*, *panis coelestis*, *manna coeleste*, *panis vivus*, *viaticum*, *hostia*, *sacramentum*, *sacrificium*, *synaxis*, *communio*, *convivium sacrum*.

Eucharisticus, háladati, hálálati, háladatos, hálálatos; *sacrificium eucharisticum*, háladati áldozat.

Eucherius s. eppus., sz. Ékér püspök, Febr. 20án.

Euchetae, vel *euchitae*, esdősködők; azon hittévesztők, kik az irás' szavát az imádsági kötelességről helytelenül fogván fel, folyvást esedeztek. l. *Precatores*, *enthusiastae*.

Euchologium, szertartásos könyv, áldáskönyv, l. *rituale*.

Eudaemonia, jóllét, jólétüség, jóélv, jóéldelet, élvezet, éldeletiség, élvsovár, élvirány.

Eudaemonismus, élvirányzás, élvvadászás, éldeletezés, *ut actio*; élvirányzat, éldeletezet, élvvadászat, éldelezet, élvsovár, *ut res*.

Eudaemonista, élvirányzó, éldeletező, élvvadász, éldelező, élvsovárgó.

Eudaemonologia, élvezettan, éldeletettan, élvtan, élviránzyótan, éldelezettan.

Eugenius s. eppus., sz. Jenő püspök, Jul. 13. Nov. 25.

Eulalia, s. virgo et mart. sz. Lilla szűz, és vértanú, Feb. 12., Dec. 10én.

Eulogia, áldás, dicsőités, dicsőség, dicséret, dics, áldozmány, áldozék, áldat, áldomány.

Eulogium, l. *Eulogia*.

Eulogius s. presbyter, et mart. sz. Ölögy áldozár, és vértanú, Febr. 12én.

Enochia, sándorvári Kelemennél: közlakoma.

Eunomiani, seu *Ariani*, Eunomius cziziczeni püspök tévtanitó' hivei, kik mint Arius'követői Krisztus'istenségét tagadták. Másként *Eunomio-Eupsychiani* név alatt is előfordulnak.

Eunuchisare, 1) férjfiatlanitani; 2) magát megtartóztatni, tiszta, szeplőtelen életet viselni.

Eunuchus, 1) férjfiatlan, herélt; 2) nyoszolyaőr, nászolyaőr, nőkamraőr, háremőr, ágyőr; 3) kormánynok, országnok (*minister*).

Eupatheticus, jóérzetü, jószenvü, jóérzésü, érzékeny.

Eupathia, jóllét, jólérzet, jószenv, érzékenység, jóérzés.

Euphemia s. virgo, et mart. sz. Euphemia szüz, és vértanú, Sept. 16án.

Euphemiani, áldásozók, másként: *Messaliani*, kik mivel folyvást könyörgéseket tartottak (*benedicentes*) áldásozóknak neveztettek.

Digitized by Google

Euphonia, széphang, széphangzat, hangrend.

Euphrasia, vel *Euphrosina* s., szent Eufrozina (Frozina), Jan. 7én.

Euroaquilo, keletéjszak.

Eurythmia, (*numerusoratorius*) hangmérték, hangmértékűség.

Eurythmicus, hangmértékes, jóhangmértékű.

Eusebia, kegyelet, jámborság, úrfélelem, ájtatosság, áhítat.

Eusebiani, nikomediai Özséb' tévtársai l. *ariani*.

Eusebius s. eppus. vercellensis, sz. Özséb verczellai püspök, Dec. 16án — *presbyter*, áldozár, Aug. 14én.

Eusebologia, áhítattan, kegyelettan, ájtatosságtan, jámborkodástan.

Eustachius s. mart. sz. Hősták vértanú, Sep. 20án.

Eustasius s. abbas, sz. Ősztáz apát, Mart. 27én.

Eutelia, tökély, tökélyesség, tökéletesség.

Eutrapelia, enyelem, nyájasság, udvariság, udvariasság, tisztesség, tisztelgés, tisztelkedés.

Eutychiani, Eutyches tévfőnök' társai, kik Krisztusban az emberi természetet megtagadták.

Euxinum mare, fekete tenger.

Eva progenitrix, Éva ősanyánk, Dec. 24én.

Evacuare, kiüríteni; *evacuari intransitive*, kiürülni.

Evacuatorium, kiürítőhely.

Evadere, elillanni, elszaladni, megmenekedni, megmenekülni, elkerülni.

Evagari, kóborlani, kicsapongani, tekeregni.

Evagator, kóborló, tekergő, kicsapongó.

Evanescere, elenyészni, eltünni.

Evangeliarium, üdvirati könyv, üdvigés könyv.

Evangelici, üdvigéskedők, örömigéskedők, üdviratoskodók; így szeretik magokat nevezgetni Luther' tévtársai, mert ők a' szent hagyományt megvetve, csupán az üdvígét állítják a' hit' egyedüli forrásának.

Evangelicismus, üdvigéskedés, örömigéskedés, üdviratoskodás.

Evangelicus, üdvirati, üdvigés; *evangelicus liber*, üdvirati könyv, üdvigés könyv.

Evangelisare, üdvigét hirdetni, üdvöt tanítani.

Evangelisatio, üdvigehirdetés, üdvtanítás.

Evangelisator, üdvtanító, üdvhirdető, üdvhirnök, üdvkövet.

Evangelismus, örömidvezleti ünnepe a' b. sz. Máriának; másként: gyümölcsoltó b. asszony' napja.

Evangelista, üdviró, üdvhirdető, üdvhirnök, üdvkövet.

Evangelium, örömige, üdvirat, üdvige; *evangelium secundum Matthaeum*, sz. Máté' üdvirata; *evangelium aeternum*, örök üdvirat.

Evaporare, kigőzölögni.

Evaporatio, kigőzölgés (*intransitive*); kigőzölögtetés (*passive*).

Evasio, elillanás, elszaladás, megmenekedés, megmenekülés, menekvés, elkerülés.

Evectio, 1) kiszekerezés, kihordás; 2) fölemelés (*active*); 1) kihordatás, kiszekereztetés, *factitive*, seu *passive*; 2) fölemeltetés.

Evehere, 1) kiszekerezni, kihordani; 2) fölemelni.

Evellere, kitépni, kiszaggatni, gyomlálni.

Evenire, történni, megesni, előfordúlni, kijönni, eredni.

Eventualis, történetes, eseményes, eseményi, véletlen, előfordúlható, történhető.

Eventualiter, történetesen, esetileg, esetékesen.

Eventus, történet (*casus*, eset; *casualitas*, esemény), kimenetel, eredmény; *eventus necessarius*, szükségszerű eredmény; *eventus contingens*, történetes eredmény.

Evergetes, jótevő.

Eversio, kiforgatás, kifordítás, elpusztítás, feldúlás, *active*; kiforgattatás, feldúlatás, *passive*; felfordúlás, feldúlás, elpusztúlás, *intransitive*.

Evertere, kiforgatni, kifordítani, elpusztítani, feldúlni.

E vestigio, nyomban, legottan.

Evictio, 1) kivivás; 2) szavatolás; *vadimonium*, kezesség.

Digitized by Google

Evictionalis, szavatos levél, szavatolvány.

Evictor, 1) kivivó; 2) szavatos, szavatoló.

Evictoratus, szavatosság, szavatolat.

Evidens, nyilványos, szembetünő, átlátható, világos, nyilványsságos, szembeötlő, szembeötletes.

Evidenter, nyilván, nyilvánosan, nyilvánságosan, szembetünőleg, átláthatólag, szembeötlőleg.

Evidentia, nyilvánság, átláthatóság, szembetünőség, szembeötletesség.

Evincere, 1) kivivni; 2) szavatolni.

Evincibilis, kivivható; *inevincibilis*, kivivhatlan.

Evirare, férjfiatlanítani, kiherélni (*castrare*).

Eviratio, férjfiatlanítás, kiherélés (*active*); férjfiatlanittatás, kiheréltetés (*passive*).

Evitabilis, elhárítható; *inevitabilis*, elháríthatlan.

Evitare, elhárítani, elkerülni (*declinare*), eltávoztatni, eltávolitni.

Evitatio, elhárítás, elkerülés, eltávoztatás, eltávolítás.

Evocare, meghivni, felhivni, idézni; *evocare in jus*, törvénybe idézni.

Evocatio, meghivás, felhivás, idézés, *active*; meghivatás, felhivatás, idéztetés, *passive*.

Evocatorius, meghivó, felhivó; *litterae evocatoriae*, meghivó levél, felhivó levél, idéző levél, hivony, idézvény.

Evocatus, felhivott, meghivott, idézett.

Evolutio, *activa*, kifejtés; *reflexiva*, kifejlődes, kifejtődzés, kifejlés; *ut res*, kifejtemény, kifejlődet, kifejlet.

Evolvere, kibontani, kifejteni, *active*; *evolvi*, kifejleni, kifejlődni, *reflexive*.

Evulsio, kitépés, kiszaggatás, gyomlálás.

Exacerbare, megkeseríteni, elkeseríteni; *exarcerbari*, *reflexive*, megkeseredni, elkeseredni, elkeserülni.

Exacerbatio, *activa*, megkesérítés, elkeserítés; *passiva*, megkeserittetés, elkeserittetés; *reflexiva*, megkeseredés, elkeseredés, elkeserülés; *ut actus* keserület; *amaritudo*, keserv.

Exacte, szabatosan; *accurate*, pontosan; *stricte*, szorosan; *rigide*, szigorúan.

Exactio, 1) szabás, alkalmazás; 2) zsarolás, sarczolás, kicsikarás, *active*; 1) szabatás, alkalmaztatás; 2) zsaroltatás, sarczoltatás, kicsikartatás, *passive*; 1) szabatosság; 2) zsarolmány, csikarmány, sarcz (*ut res*). *Exactio rationum*, számvevés, szamadatás.

Exactitudo, szabatosság, pontosság.

Exactor, számvevő.

Exactoralis, számvevői.

Exactoratus, számvevőség, számvevői hivatal.

Exactus, pontos, szabatos.

Exaequare, kiegyenliteni, kiegyengetni, egyenlősiteni.

Exaequatio, kiegyenlités, kiegyenagetés, egyenlősités.

Exaestimare, kibecsülni.

Exaestimatio, *activa*, kibecsülés; *factitiva*, sive *passiva*, kibecsültetés.

Exaestuare, fölhevülni, fölgerjedni, forradozni.

Exaestuatio, fölhevülés, fölgerjedés, forradozás, gerjedezés.

Exaggerare, öregbiteni, nagyitani, túlhalmozni; *exaggerare poenam*, sulyosbitani a' büntetést.

Exaggeratio, öregbités, nagyitás, tulhalmozás.

Exaggerative, öregbitöleg, nagyitólag, túlhalmozólag.

Exaggerativus, öregbitő, nagyitó, túlhalmozó.

Exagitare, gyötörni, megrázni; *exagitari*, *intransitive*, megrázódni, megrázkódni, gyötrődni.

Exagitator, gyötrő, felrázó, felizgató.

Exaltare, felmagasztalni, fölemelni (*elevare*); *exaltari*, *reflexive*, föllengeni, föllengősködni, föllengzeni, túlságoskodni.

Exaltatio, *activa*, felmagasztalás, fölemelés; *reflexiva*, föllengés, föllengzés, föllengősködés, túlságoskodás; *passiva*, felmagasztaltatás, fölemeltetés. *Exaltatio s. crucis*, sz.

Digitized by Google

kereszt' felmagasztalása, Sept. 14én. *Exaltatio animi*, elmeföllengés, föllengzősség.

Exaltatus, 1) felmagasztalt, fölemelt; 2) föllengő, föllengős, föllengző, föllengzős, föllengzetes.

Examen, (*ut actio*) visgálás, kikérdezés, kihallgatás, vallatás, kisértés; (*ut actio factitiva*) visgáltatás, kikérdeztetés, kihallgattatás, kiséreltetés; (*ut res*) visgálat, vallatmány, kisérlet. *Examen conscientiae*, lelkisméret' visgálása; *examen testium*, tanuvallatás; *examen scientiae*, tudománykisérlet, próbatét; *examen rigorosum*, szigorú kisérlet, szigorú próbatét, tanári kisérlet; *examen apum*, méhraj, méhrajozás, méhrajzat.

Examinare, visgálni, kikérdezni; *exaudire*, kihallgatni, vallatni; *probare*, kisérteni.

Examinator, visgálnok, kisérlő; *examinator synodalis*, gyülekezeti visgálnok, gyülekezeti kisérlő; *examen synodale*, gyülekezeti kisérlet, gyülekezeti visgálat.

Exantlare, kimeríteni, elviselni, bevégezni.

Exarare, kiszántani, megszántani; *exarare epistolam*, levelet irni.

Exarchatus, 1) főtiszteség; 2) érsekség; 3) főérsekség.

Exarchus, 1) főtisztnök; 2) *Exarchus provinciae*, érsek; 3) *Exarchus dioecesium*, seu *plurium provinciarum*, sive *primas*, főérsek.

Exardescentia, fellobbanás, fölhevülés.

Exardescere, fellobbanni, fölhevülni.

Exarendare, kibérleni, haszonbérbeadni, v. venni, haszonbérleni, l. *arendare*.

Exarendatio, kibérlés, haszonbérlés, haszonbérbeadás, v. vevés.

Exarendator, kibérlő, haszonbérlő, haszonbérbeadó, v. vevő.

Exasperare, nehezíteni, sulyositani, kinositani, keményiteni.

Exasperatio, nehezítés, sulyosítás, kinositás, keményítés (*active*); nehezittetés, sulyosittatás, keményittetés, kinosittatás (*factive*, vel *passive*).

Exassignare, kirendelni, kifizettetni.

Exassignatio, kirendelés, kifizettetés; *litterae exassignatoriae*, kirendelvény, kifizettető levél, kifizettetvény.

Exauctorare, l. *degradare*.

Exauctoratio, l. *degradatio*.

Exaudibilis, meghallgatható, kihallgatható.

Exaudibilitas, meghallgathatóság, kihallgathatóság.

Exaudire, 1) kihallgatni, meghallgatni; 2) gyóntatni.

Exauditor, 1) meghallgató, kihallgató; 2) gyóntató.

Excalceare, a' lábbelit lehuzni, lesarúzni.

Excalceati, mezítlábosak, l. *discalceati*.

Excalceatio, *activa*, lesarúzás; *passiva*, lesarúztatás, melly a' heberek-nél divatozott a' süvnői jognál fogva. L. *Leviratus*.

Excalculare, kiszámítani, kiszámolni, kiszámozni.

Excalculatio, *activa*, kiszámítás, kiszámolás; *passiva*, kiszámittatás, kiszámoltatás, kiszámoztatás, l. *calculare*, *calculus*.

Excandescere, felgyúlni, fellobbanni, fölhevülni, felgyúladni, l. *exardescere*.

Excanonicare, a' kanonokságtól megfosztani (*canonicare*, kanonokká' tenni).

Excantamentum, varázslat, bűvölet, bűbájolat. L. *incantare*, *incantatio*).

Excedere, kihágni, túlhágni, kicsapongani; *excedere e vita*, meghalálozni, kimúlni.

Excellentia, 1) jelesség, magasztosság, diszlet; 2) nagyméltóság; *excellentia vestra*, nagyméltóságod, kegyelmességed.

Excellentissimus, nagyméltóságú, kegyelmes; *celsissimus*, főméltóságú.

Excellere, kitünni, jeleskedni, kidiszleni.

Excelsus, 1) magas, magasztos; 2) nagyméltóságú; *excelsi proceres*, nagyméltóságú főrendek; *excelsum consilium*, nagyméltóságú helytartótanács. sat.

Excensuare, kibérleni, l. *exarendare*.

Excensuatio, l. *exarendatio*.

Digitized by Google

Excentricare, szertelenkedni, túlzani, köröntúllépni, körhagyni, túlcsapongani.

Excentricatio, szertelenkedés, körhagyás, túlzás, körkivüliség, túlcsapongás.

Excentricus, körkivüli, körtüli, körhagyó, tulzó, szertelen, túlcsapongó.

Exceptio, 1) kivevés, kifogás, kivétel; 2) feddés, pirongatás; 3) elfogadás. *Exceptio frivola*, kötődő kivétel; *fundata*, alapos; *infundata*, alaptalan; *illegitima*, törvénytelen; *justa*, igazságos; *exceptio fassionis*, vallás' elfogadása; *exceptio condescensoria*, perleszállító kifogás; *meritoria*, derék kifogás, ügyérdemi kifogás; *peremtoria*, ügydöntő, ügysemmitő kifogás, ügyenyésztő kifogás; *prolatoria*, ügyhalasztó, perhuzó kifogás; *remoratoria*, késleltető; *vana*, hiú kifogás; *exceptionem facere*, kifogást tenni, kivételeskedni, kivételezni.

Exceptivus, kivételes, kifogásos, kifogó, kivételező.

Excerebrare, a' velejét (valakinek, v. vallaminek) kivenni, a' velőtől megfosztani, kivelőzni.

Excerebratio, velőfosztás, velőkivevés, kivelőzés, *active*; velőfosztatás, velőkivetetés, kivelőztetés, *passive*.

Excerpere, 1) kiszedni, kiválogatni, kiszemelni; 2) kiszaggatni.

Excerpta, válogatmány, szemelvény.

Excessive, túlhágólag, túlszökőleg, mértékhaladólag, fölötte, túlzólag, tulságosan.

Excessivus, kihágó, túlhágó, kirugó, kicsapongó, kiszökő, túlszökő, mértékhaladó, túlságos.

Excessus, kihágás, túlhágás, kicsapongás, túllépés, kiszökés, túlszökés, kirugás (*ut actio*); csin, tulság, kirugóság (*ut res*); *excessus e vita*, kimulás, halálozás, halál, halálozat.

Excidium, számkivetés, feldúlás, elpusztítás, lerontás; *excidium urbis*, a' város' feldúlása, lerontása, elpusztítása.

Excindere, kihasítani, kivágni, kimetszeni, elpusztítani, feldúlni, kiszabni; *excindere e populo*, számüzni, számkivetni.

Excionita, l. *stytta*.

Excipere, 1) kivenni, kifogni; 2) kivételt, kifogást tenni; 3) *excipere aliquem*, valakit elfogadni; 4) *contra aliquem*, valaki ellen kifogást tenni, valakit megfeddeni, kipirongatni.

Excisio, kivágás, kihasítás, kimetszés, kiszabás, feldúlás, *active*; kivágatás, kihasittatás, feldulatás, kimetszetés, kiszabatás, *passive*; *excisio e populo*, számüzés, számkivetés, *active*; számüzetés, számkivettetés, *passive*.

Excitare, ébreszteni, serkenteni, izgatni, fölgerjeszteni; *excitare fidem*, a' hitet magában fölgerjeszteni; *excitimulare*, ösztönözni, nógatni; *excitari*, *intransitive*, serkenni, ébredni, fölserkenni, fölébredni, fölgerjedni, gerjedezni.

Excitatio, ébresztés, serkentés, izgatás, ösztönzés, fölgerjesztés, nógatás, *active*; ébresztetés, serkentetés, izgattatás, ösztönöztetés, *passive*; serkenés, ébredés, fölserkenés, fölébredés, fölgerjedés, *intransitive*; ébresztmény, serkentmény, ösztön, *ut res*.

Exclamare, felkiáltani.

Exclamatio, felkiáltás.

Excludere, kizárni, kirekeszteni.

Exclusio, *active*, kizárás, kirekesztés; *passiva*, kizáratás, kirekesztetés; *ut res*, kizáret, kizáradék, kirekesztmény.

Exclusive, kizárólag, kirekesztőleg.

Exclusivus, kizáratos, kizáró, kizáros, kizárólagos, kirekesztő, kirekesztményi.

Excoecare, megvakitani.

Excoecatio, megvakítás, *active*; megvakittatás, *passive*; *ut res*, vakitmány (l. *excoecamentum*).

Excogitare, kigondolni, feltalálni.

Excolere, kimivelni, kipallérozni; *excoli*, *intransitive*, kimivelődni, kipallérozódni.

Excommunicare, kiközönniteni, a' községből kizárni, átok alá vetni, kiátkolni.

Excommunicatio, *active*, kiközönités,

Digitized by Google

átok alá vetés, kiátkolás; *passiva*, kiközönittetés, átok alá vettetés, kiátkoltatás. *Excommunicationis poena*, átkalom, kiközönitési büntetés, átok. *Excommunicatio major*, nagyobb egyházi átok, nagyobb átkalom; *minor*, kisebb egyházi átok, kisebb átkalom.

Excommunicativus, kiátkoló, kiközönitő, átok alá vető; *excommunicativa sententia*, kiátkoló itélet, átok alá vető itélet, kiközönitő itélet.

Excommunicatus, kiközönített, átok alá esett, kiátkolt.

Excondicare, szavát, vagy igéretét viszavenni.

Ex condicto, összeszólalkozva, összeszólalkozólag, összebeszélve, összebeszélőleg.

Excontentabilis, kielégíthető; *inexcontentabilis*, kielégíthetlen.

Excontentare, kielégíteni.

Excontentatio, kielégítés, *active*; kielégittetés, *passive*; kielégítmény, *ut res*.

Excrescere, kihajtani, kinőni, felnőni, nevekedni.

Excretio, kihajtás, kinövés, felnövés, nevekedés.

Excubare, őrködni, őrtállani, vigyázni.

Excubiae, őrök, őrállók, őrség, őrállóság.

Exculpere, kifaragni, kimetszeni, kivájni.

Excultor, kimivelő, pallérozó.

Excurrere, kitérni, kifutni, kirándulni, kifutamlani.

Excursio, kitérés, kifutás, kirándulás, kifutamlás.

Excusabilis, mentékeny, menthető, mentékes, mentelmes; *inexcusabilis*, mentetlen, menthetetlen.

Excusabilitas, menthetőség, mentékenység, mentelmesség.

Excusare, kimenteni, mentegetni; *excusare se*, *reflexive*, mentekezni.

Excusatio, *ut actio*, kimentés, mentegetés, mentés; *excusatio sui*, *reflexive*, mentekezés; *ut actus*, mentség, menték, mentelem.

Excusatus, kimentett, mentes.

Excussio, *activa*, kiütés, kivetés, kihányás, kiverés, kikeresés, kitapogatás, kipuhatolás; *passiva*, kiüttetés, kivettetés, kihányatás, kipuhatoltatás, kikerestetés, kitapogattatás.

Excutere, kiütni, kivetni, kiverni, kihányni, kipuhatolni, kitapogatni, felütni, kikeresni; *excutere documenta*, felütni, felhányni, az okleveleket, fölkeresni az okiratokat; *excuti ex argumentis suis*, védvéiből kiüttetni; *excuti e forma*, az alakból kiüttetni, zavarba jőni, megzavartatni, megzavarodni.

Execrabilis, átkozatos, átkolatos, átkozékony, átkolékony, utálatos.

Execramentum, átok, átkozat, átkolat, átkozmány.

Execrare, kiátkolni, elátkozni; *reflexive*, átkozódni.

Execratio, *activa*, átkozás, kiátkozás, elátkozás, utálás; *passiva*, átkoztatás, kiátkoztatás, elátkoztatás, utáltatás; *reflexiva*, átkozódás.

Execratus, átkozott, elátkozott, kiátkozott.

Executio, *activa*, 1) végrehajtás; *passiva*, seu *factitiva*, végrehajtatás; 2) elfoglalás, foglalás; *judiciaria*, birói végrehajtás, birói foglalás; *rei*, vagyonfoglaló végrehajtás; *personae*, személyfoglaló végrehajtás; *executionem intentare*, végrehajtást czélba venni; *executionem insinuare*, végrehajtást bejelenteni; *executionis insinuatoriae*, vel, *insinuationales*, végrehajtást bejelentő levél v. végrehajtási jelentvény; *executio per compassuales*, megkeresvény általi végrehajtás.

Executionales, végrehajtólevél, v. végrehajtvány.

Executivus, végrehajtói; *executiva potestas*, végrehajtói hatalom.

Executor, végrehajtó.

Executorius, végrehajtói; *executorium mandatum*, végréhajtói parancs.

Exedra, püspökszék; *exedrae*, az egyház' függelékei, melléképületei.

Exegesis, fejtemény, értelmezet, magyarázat, taglalat; *exegesis ss. scripturae*, a' szent irat' fejteménye, taglalata.

Exegeta, fejtő, magyarázó, értelmező, taglaló; *sacer exegeta*, üdvirat fejtő, irástaglaló, üdvigemagyarázó, szentirás taglaló.

Digitized by Google

Exegetica, értelmezettan, magyarázattan, taglalattan.

Exegeticus, fejteményi, taglalati, magyarázati; *sensus scripturae exegeticus*, a' szent irásnak taglalatos értelme; *liber exegeticus*, irásfejtőkönyv, irástaglaló könyv, taglalatos könyv.

Exemplar, példány, példakép, példázat.

Exemplare, példányozni, példázni; *copiare*, másolni.

Exemplaris, példás, példányos.

Exemplificare, példásitani, példaképezni, példázgatni, példával megmutatni.

Exemplificatio, példásítás, példaképezés, példázgatás, példával megmutatás.

Exemplum, példa; *exemplum bonum*, jó példa; *exemplum malum*, rosz példa.

Exemtio, (*ut actio*) kivevés, felszabadítás, szabadalmazás; *exemtio passiva*, kivetetés, felszabadíttatás, szabadalmaztatás; (*ut res*) kivétel, felszabadítmány, szabadalom, kiválatosság.

Exemtus, kivételes, szabad, szabadalmas, kiválatos; *exemtus ordo*, szabad rend, szabadalmas szerzet.

Exequendus, foglalás aláveendő, végrehajtás alávetendő.

Exequens, l. *executor*.

Exequi, végrehajtani; *exequi personam alicuius*, vel *bona*, valakinek személyét, vagy vagyonát elfoglalni; *exequi sententiam*, az itéletet végrehajtani, foganatosítani.

Exequiae, gyászünnepély, gyászünnep, gyászmise, gyászáldozat, gyászszertartás, gyásztisztelet.

Exequutor, l. *executor*.

Exercere, gyakorolni.

Exercitare, gyakorolgatni.

Exercitatio, gyakorlás, gyakorolgatás (*ut actio*); gyakorlottság, jártosság (*ut res*).

Exercitatus, vel *exercitalis*, gyakorlott, gyakorlatos.

Exercitium, gyakorlat; *exercitium spirituale*, lelkigyakorlat; *exercitium juris*, joggyakorlat; *exercitium fidei*, hitgyakorlat.

Exercituare, táborozni, fegyvert gyakorolni.

Exercituatio, táborozás, fegyvergyakorlás.

Exercitus, had, hadsereg; *exercitus collectio*, hadgyüjtés, katonaszedés.

Exerte, nyilván, nyilvánságosan, világosan.

Exertus, nyilván, nyilvánságos, világos.

Exeuthema, bőrkiütés, hatak.

Exfestucare, a' birtoktól elmozditani, kipálczázni; *infestucare*, a' birtokba bevezetni, bepálczázni, mert hajdan pálczával történt a' birtokba avatás.

Exfibulare, kicsatolni, kikapcsolni.

Exhaereditare, örökségből kizárni, kitagadni, örökteleniteni.

Exhaereditatio, örökteleníté, örökségből kitagadás, kizárás.

Exhaeres, örökteln, örökségből kizárt, kitagadott.

Exhalare, párologni, kipárolgani; *exhalare animam*, lelkét kiadni, meghalni.

Exhalatio, kipárolgás.

Exhauribilis, kimerítékeny, kimeríthető; *inexhauribilis*, kimerithetlen.

Exhaurire, kimeríteni; *evacuare*, kiüresíteni; *exhauriri intransitive*, kimerülni, kiüresedni, kifogyni.

Exhaustus, kimerített, kiüresített, kiürült, kifogyott.

Exhibere, előmutatni, benyujtani; *admanuare*, kézhezadni, általadni, kézbesiteni.

Exhibitio, előmutatás, benyujtás; *admanuatio*, kézhezadás, általadás, kézbesítés; *exhibitio actionis*, a' keresvény', v. vádolvány' bemutatása, kézbesítése, előmutatása; *exhibitio citationis*, az idézvény' kézbesítése, kézreadása, előmutatása. *Exhibitionis testimoniales*, kézbesítési bizonyitvány.

Exhilarare, felvidítani, vidámítani, földeríteni; *exhilarari reflexive*, felvidúlni, felvidámúlni, földerülni.

Exhilaratio, *activa*, fölvidítás, földerítés, fölvidámítás; *passiva*, felvidittatás, földerittetés, fölvidámittatás; *reflexiva*, fölvidulás, földerülés, fölvidámúlás. *Exhilaratio mentis*, elmederítés, elmederülés; *animi*, szív-

Digitized by Google

derítés, szivderülés, szivvidúlás, szívviditás; (*ut actus*) vidulat, vidámság, derület.

Exhorrere, vel *exhorrescere*, megijedni, elijedni, megrémülni, elrémülni.

Exhortari, inteni, tanitani, hittanitani, integetni.

Exhortatio, *ut actio*, intés, tanitás, hittanitás (*sermo sacer*) egyházi beszéd, intőbeszéd, intmény.

Exhortator, hitszónok, intő, integető; *exhortator scholaris juventutis*, az iskolai ifjuság' hitszónoka, hitintnök, hittanitó.

Exigere, kivánni, megkivánni, beszedni, behajtani.

Exiguus, kis, kicsi, csekély, kevés, (*paucus*), parányi (*parvus*). *Dionysius exiguus*, törpe Dénes.

Exilium, számkivetés, számüzés, számüzöttség, számüzetés.

Eximere, kivenni, szabadalmazni.

Eximius, kiválatos, kivételes, szabadalmas; *eximii patres ordinis exemti Praemonstratensium*, a' premonstráti szabad szerzet' szabadalmas atyái; 2) jeles, jelentékes; *eximiae virtutis vir*, jeles erényü férjfiú.

Exinanire, kiüresitni, megalázni; *exinaniri, intransitive*, kiüresülni, megalázódni.

Existentia, lét, létel, létezés.

Existere, létezni.

Existimare, vélekedni, vélni.

Existimatio, 1) becsület, hirnév; 2) vélekedés, vélés.

Exitialis, vészes, veszélyes, veszedelmes, halálos.

Exitium, inség, veszély, veszedelem, végveszély, vész.

Exitus, 1) kimenetel, vég; 2) kimulás.

Exlegalitas, törvényetlenség; *illegalitas*, törvénytelenség.

Exlex, szertelen, törvénynélkülöző, törvényetlen; *illegalis*, törvénytelen.

Exmissio, *activa*, kiküldés; *passiva*, kiküldetés; (*utres*) kiküldöttség, küldnökség.

Exmissus, küldött, kiküldött, küldnök; *exmissus capituli*, káptalani küldnök; *exmissi comitatus*, vármegyei küldnökök.

Exmittere, kiküldeni; *omittere*, kihagyni.

Exoche, jelesség, jelenték; *per exochen*, jelesen, jelentékesen.

Exodus, 1) kimenetel, kijövetel; *exodus Mosis*, Mozes' második könyve, kijövet'könyve, melly Izraël' népének Egyiptomból kijöveteléről szól; 2) kimulás.

Exolescere, kiavúlni, elavúlni, elavasodni, elavasúlni.

Exomologesis, gyónás, szent gyónás, vallástétel, bünvallás.

Exonerare, leterhezni, terhet levenni, terhet levetni.

Exoperari, kimunkálni, kieszközölni.

Exoptabilis, kivánatos, áhitatos, sovárlatos.

Exoptare, ohajtani, áhitni, sovárlani, kivánni.

Exorbitantia, *exorbitatio*, l. *excentricatio*.

Exorbitare, l. *excentricare*.

Exorcisare, 1) hitre esketni, vallásra esketni; 2) ördögöt üzni.

Exorcisatio, 1) hiteskedés, vallásesketés; 2) ördögüzés.

Exorcismus, 1) hitesketmény, vallásesketmény; 2) ördögüzet.

Exorcista, 1) hiteskedő, vallásesketö; 2) ördögüző.

Exorcistatus, 1) hitesketőség, vallásesketőség, hitesketőirend, vallásesketői rend; 2) ördögüzőség.

Exordium, kezdet, bevezetés (*introductio*) előbeszéd, (*prologus*) eredet (*origo*) valaminek eleje (*initium*) *exordium sermonis*, beszéd', kezdete, előrésze.

Exornare, kiékesiteni, fölékesitni, földiszitni, kidiszesiteni, l. *ornare*.

Exors, sorstalan, sorshagyott, résztelen, résztnemvevő; legjobban fordittatik *talan*, *telen* által, p. o. *exors criminis*, büntelen; *exors boni*, vagyontalan; *exors mortis*, halhatatlan.

Exorsa, kezdet, kezdemény, bevezetés, előbeszéd, előszó.

Exosus, gyülölt, gyülöletes, utált, utálatos.

Exotericus, külső, (*esotericus*, belső) küli, közéleti, mindennapi.

Exteromania, külföldiskedés.

Digitized by Google

Exoteromanicus, külföldiskedő.
Exoticus, külső, külföldi, külországi, idegen, szokatlan.
Exoucontiani, semmiskedők, (*nihilistae*) így nevezték az őshitűek az Áriánusokat, mert Krisztust semmiből kihozottnak állitották.
Expalmare calicem, 1) l. *abluere*; 2) *expalmare faciem*, arczúl csapni, pofoncsapni, vágni.
Expandere, kifeszíteni, kiterjeszteni; *expandi reflexive*, kifeszülni.
Expansibilis, kifeszíthető, feszülékeny.
Expansibilitas, kifeszíthetőség, feszülékenység.
Expansio, *activa*, kifeszítés, kiterjesztés; *passiva*, kifeszíttetés, kiterjesztetés; *reflexiva*, kifeszülés.
Expectare, várni, várakozni.
Expectatio, várás, várakozás, *active*; váratás, várakoztatás, *factitive*; várat, várakozat, várandóság, *ut actus*; *Expectatio b. Mariae virginis*, b. sz. Maria' várandósági ünnepe.
Expectativae, *gratiae*, 1) váratos, várandó, kegyelem, váradalmi kegyelem; 2) *expectativae*, (*beneficium expectativum*) váradalom, midőn valakinek a' javadalom előbb, hogysem megürült, várandólag átadatik.
Expectativus, várati, várakozati, váratos, várakozatos, várandó, váradalmas.
Expectorare se, kinyilatkoztatni, a' mi valakinek szivén fekszik, kifakadni.
Expectoratio, kinyilatkoztatás, kifakadás.
Expediens, segédeszköz, segitmény, segédszer (*intermedium*) közletőszer, közletmény, közlöny.
Expedire, kiadni, elküldeni, elutasitani.
Expeditio, kiadás, elküldés, elutasitás, *active*; kiadatás, elküldetés, elutasittatás, *passive*; kiadmány, kiadat, elküldemény, elutasitmány, *ut res*; *expeditio belli*, hadküldemény, hadrakelés; *expeditio cruciata*, keresztes hadküldemény, keresztes had, kereszthadra kelés. *Expeditio litterarum*, levélkiadás.
Expeditor, kiadó, levélkiadó.
Expeditoratus, kiadóhivatal.
Expeditoriae litterae, kiadati nyugtatvány, kiadványi nyugta.
Expellere, kiüzni, kikergetni.
Expendere, 1) kifizetni, költeni, kiadni; 2) meghányni, vetni, meggondolni, l. *perpendere*.
Expensae, költség.
Expensarium, költségjegyzet.
Experientia, tapasztalás, tapasztalat, tapasztaltság.
Experimentare, tapasztalkodni, kémlelni, kémlelődni.
Experimentatio, tapasztalkodás, kémlelés, kémlelődés, kisérlet.
Experimentum, tapasztalmány, kémlelet.
Experiri, tapasztalni.
Expertus, tapasztalt.
Exphilosophus, volt bölcsész, kitanult bölcsész, pályavégzett bölcsész.
Expiabilis, engeszteletes, engesztelhető, kiengesztelhető; *inexpiabilis*, kiengesztelhetlen engeszteletlen; l. *reconciliabilis*.
Expiare, engesztelni, kiengesztelni, megengesztelni; *expiare peccatum*, a' bűnt eltörleni, eleget tenni a' bűnért; *reconciliari*, engesztelődni.
Expiatio, engesztelés, kiengesztelés, megengesztelés, bűntörlés, *active*; engeszteltetés, *ki-meg*-engeszteltetés, *passive*; megengesztelődés, *reflexive*.
Expiator, engesztelő, kiengesztelő, megengesztelő.
Expiatorius, engeszteletes, engeszteleti, engesztelő; *sacrificium expiatorium*, engesztelő áldozat.
Expilare, megfosztani, kirablani, megkopasztani.
Expilatio, *activa*, megfosztás, kirablás; *passiva*, megfosztatás, kiraboltatás.
Expiscari, kihálózni, kitudakozni.
Explanare, 1) kiegyengetni, kiegyenesiteni, kisimitani; 2) felvilágositani, fejtegetni; *explicare*, *exponere*, l. ezeket.
Explanatio, 1) kiegyengetés, kiegyenesités, kisimitás; 2) felvilágositás, fejtegetés, *active*; 1) kiegyenittetés, 2) felvilágosittatás, fejtegettetés, *passive*;
Explere, betölteni, teljesitni.

Digitized by Google

Expletio, *activa*, betöltés, teljesítés; *passiva*, betöltetés, teljesíttetés.

Explicare, kifejteni, megfejteni, megmagyarázni, felvilágosítani.

Explicatio, *activa*, kifejtés, megfejtés, megmagyarázás, felvilágosítás; *passiva*, kifejtetés, megfejtetés, megmagyaráztatás, felvilágosíttatás; (*ut actus in abstracto*) magyarázat, fejtemény, felvilágosítmány.

Explicite, nyilván, kifejtetten, világosan, burkolatlanúl; *implicite*, benfoglalva, benfoglaltan.

Explicitus, nyilványos, nyilván értett, világos, burkolatlan, kifejtett, nyilvánságos; *implicitus*, bengondolt, benfoglalt, benértett, burkolt; *explicitus sensus*, burkolatlan értelem; *implicitus sensus*, burkolt értelem.

Explodere, 1) kilökni, kivetni, kilőni, kidurrantani, eldurrantani; 2) kifityelni, kitapsolni, kigunyolni, kicsufolni; 3) *explodi*, *intransitive*, kidurranni, eldurranni.

Explorare, kémleni, kémkedni, kémlelgetni, kémlelődni, száguldozni.

Exploratio, *activa*, kémlelés, kémkedés, kémlelődés, száguldozás; *passiva*, kémleltetés, száguldoztatás.

Explorator, kém, kémlelő, száguldó, száguldozó, kémlő, kémlelődző.

Explosio, 1) kitapsolás, kicsufolás; 2) kidurrantás, eldurrantás; *intransitiva*, kidurranás, eldurranás.

Exponens, előadó, kifejtő, felvilágosító, kitevő.

Exponere, előadni, előterjeszteni, kitenni, kifejteni, megvilágosítani, megmagyarázni.

Exponibilis, kitételes, kifejtékeny, magyarázatos.

Exponibilitas, kitételesség, kifejtékenység, magyarázatosság.

Exportare, kihordani, kivinni.

Exportatio, kihordás, kivivés, *active*; kihordatás, kivitetés, *passive*; kivitél, kihordomány, *ut res*.

Expositio, kitevés, előadás, kifejtés, megmagyarázás, megvilágosítás, *active*; kitetetés, előadatás, megmagyaráztatás, kifejtetés, *passive*; kitétel, előadat, kifejtemény, magyarázat, *ut res*. *Expositio scripturae*, szentírás' magyarázata; *expositio sanctissimi*, szentségkitétel.

Expostulare, 1) megkivánni, kikérni; 2) kikelni valaki ellen, valakivel szembenállni, ellentámadni, ellenkelni.

Expresse, nyilván, magyarán, kifejezve, világosan.

Expressio, kiejtés, kimondás, kifejezés, kinyomás, *ut actio*; kimondat, kifejezet, *ut res*.

Expressus, kiejtett, kimondott, kifejezett, nyilványos; *expressa docent*, a' kifejezettek tanítanak; *expressus legatus*, kijelelt követ; *expressus cursor*, külön futár.

Exprimere, 1) kinyomni, kisatolni; 2) kimondani, kifejezni.

Exprobrare, szemrehányni, szemére vetni.

Exprobratio, szemrehányás, szemrevetés.

Promere, kinyomni, előadni, kifejezni, kifacsarni.

Expromittere, átvállalni, felvállalni.

Expromissio, átvállalás, *ut actio*; átvállalat, *expromissum*.

Expromissionales, átvállalvány, felvállalvány.

Expromissor, átvállaló, felvállaló.

Expropriare, kisajátítani.

Expropriatio, *activa*, kisajátítás; *passiva*, kisajátíttatás; *ut res*, kisajátítmány.

Expugnare, kivivni, bevenni, elfoglalni.

Expugnatio, kivívás, bevevés, elfoglalás, *ut actio*; kivialom, bevétel, elfoglalat, *ut res*.

Expunctio, kibökés, kitörlés, *active*; kiböketés, kitörletés, kitörültetés, *passive*.

Expungere, kibökni, kitörülni.

Expurgare, ki-megtisztítani, kimenteni; *expurgari*, *reflexive*, ki-megtisztúlni, kimentekezni, l. *purgare*.

Exquirere, kikeresni, válogatni.

Exquisitio, kikeresés, válogatás.

Exquisitus, kikeresett, válogatott.

Exscindere, kihasítni, kimetszeni, kivágni, l. *excindere*.

Exsibillare, l. *exsufflare*.

Exsibillatio, l. *exsufflatio*.

Exsolvere, megoldani, kifizetni; *votum*, fogadást teljesíteni.

Digitized by Google

Exspirare, elenyészni, lelkét kiadni, meghalni.

Exspiratio, elenyészés, halálozás, *ut actio*; elenyészet, halálozat, *ut actus*.

Exspoliare, kifosztani, megfosztani, kirablani.

Exspoliatio, kifosztás, megfosztás, kirablás, *active*; kifosztatás, megfosztatás, kiraboltatás, *passive*.

Exstasis, l. *ectasis*.

Exstimulare, ösztönözni, serkenteni.

Exstimulatio, ösztönzés, serkentés.

Exstirpare, irtani, kiirtani.

Exstirpatio, irtás, kiirtás.

Exstirpatura, irtvány, irtmány, irtásföld.

Exstructio, épités, fölépítés; *extructio ecclesiae*, egyházépítés.

Exstruere, épiteni, fölépiteni.

Exsufflare, 1) kipisszegni, kifütyölni, kigunyolni; 2) rálehelni.

Exsufflatio, 1) kipisszegés, kifütyölés, kigunyolás, *active*; kipisszegtetés, kifütyöltetés, kigunyoltatás, *passive*; 2) rálehelés, ráleheltetés.

Extabulare, kitáblázni, kitörölni, kijegyzeni, kilajstromozni.

Extabulatio, *activa*, kitáblázás, kitörlés, kijegyzékezés, kilajstromzás; *factitiva*, seu *passiva*, kitábláztatás, kilajstromoztatás, kitöröltetés; *ut actus*, kitáblázat, kilajstromzat, kijegyzékezet.

Extemporaneus, 1) rögtönző, rögtönyös; 2) időkivüli, szerkivüli, rendkivüli; *extemporaneus orator*, rögtönző szónok; *extemporaneus versificator*, rögtön verselő; *extemporaneus poëta*, rögtönköltő.

Extempore, rögtön, hamarjában, hirtelen, hevenyében.

Extemporisare, rögtönözni, rögtönködni; 2) kitérni; 3) időzni.

Extemporisatio, 1) rögtönzés, rögtönködés; 2) kitérés; 3) időzés.

Extendere, kiterjeszteni, kiterjegetni; *extendi*, *intransitive*, kiterjedni, kiterjeszkedni, kiterülni.

Extensio, *activa*, kiterjesztés, kiterjegetés; *intransitiva*, kiterjedés, kiterülés, kiterjeszkedés; *passiva*, kiterjesztetés, kiterjegettetés, *ut actus in abstracto*; terjedék, terület, terj, terjedelem, terjedtség, terültség, terjedet, tereb, terebély.

Extensivus, terjedetes, terjedékes, terjedelmes, terjedékeny.

Extensorius, terjesztő, kiterjesztő.

Extensus, kiterjesztett, terjes, terjedt, terült, terebelyés, terebes.

Extenuare, 1) vékonyitani, kinyujtani; 2) erőtleniteni.

Extenuatio, 1) vékonyítás, kinyujtás; 2) erőtlenités; *extenuatio auri*, arany nyujtás; *extenuatio argumenti*, védok erőtlenítés.

Extergere, kitörülni, letörülni.

Exterior, külső.

Exterioritas, külsőség.

Exterminare, kivégezni, kiűzni, kicsapni, kiküszöbölni.

Exterminatio, *activa*, kivégzés, kiüzés, kicsapás, kiküszöbölés; *passiva*, kivégeztetés, kiüzetés, kicsapatás, kiküszöböltetés.

Exterminator, kivégző, l. *Abaddon*.

Exterminium, kivégzet, kivégzemény, kiküszöbölet, kiküszöbölmény, végveszély, végpusztúlat.

Externus, kül, külső, küli.

Extersio, kitörülés, letörülés.

Exterus, l. *externus*.

Extollere, kiemelni, megdicsérni, magasztalni.

Extorquere, kicsikarni, kizsarolni, kisatolni, kifacsarni, kifartatni, kicsigázni.

Extorris, hazátlan, hazahagyott, számüzött, számkivetett, honüzötte.

Extorsio, *activa*, kicsikarás, kizsarolás, kisatolás, kicsigázás, kifacsarás; *passiva*, kicsikartatás, kizsaroltatás, kisatoltatás, kifacsartatás, kicsigáztatás.

Extrabeneficialis, javadalomkivüli.

Extra catholicam ecclesiam, a' közegyház kivül.

Extractio, kivonás, kivonatás.

Extractive, kivonatban, kivonatképen.

Extractus, kivonat; *extractus matricularis*, anyakönyvi kivonat; *extractus protocollaris*, jegyzökönyvi kivonat; *summarius*, sommás, öszveges, öszvélyes kivonat, rövid kivonat.

Extradare, kiadni.

Digitized by Google

Extradata, kiadvány; *extradata notarialis*, jegyzői kiadvány.
Extradatare, kiadatni.
Extradatum, kiadatott.
Extra dominium, birtokon kivül; *e carcere*, fogságból; *intra dominium*, birtokon belül — szabad lábon.
Extra ictum, árkon túl hegymester, túl esett az árkon.
Extrajudicialis, törvényszékkivüli.
Extralegalis, törvénykivüli.
Extraneus, külső, külföldi, idegen, (*advena*), jövevény; *extraneus a sanguine*, külvéri, külvérű.
Extraordinarius, rendkivüli, rendkivülies.
Extraparochialis, fárakivüli.
Extraparochianus, külfárás, külhiv.
Extraserialis, sorkivüli, szerkivüli.
Extraserialitas, sorkivüliség, szerkivüliség.
Extraserialiter, soronkivül, sorkivülileg, szerenkivül szerkivülileg, szerentül.
Extravagantes constitutiones, toldalék-rendelmények, sorkivüli rendelmények, sortüli rendelmények. *Extravagantes communes*, sortüli közrendelmények.
Extravagantia, kitérés, kitérülés, kitérengés, túlcsapongás.
Extravagari, kitérni, kitérülni, kitérengeni, túlcsapongani.
Extravillanus, külső telki, kültelki; *fundus extravillanus*, külső telek, külbirtok, tartozmány; *intravillanus*, belbirtok, belső telek.
Extrema necessitas, végszükség; *extrema aerumna*, véginség; *extrema miseria*, végnyomor; *extrema calamitas*, végveszély; *extrema hora*, végóra; *extrema valedictio*, végbucsú, végbucsuzás, végbucsuvétel.
Extrema unctio, utósó kenet, végkenet' szentsége.
Extremitas, végsőség, szélsőség, túlság.
Extremus fine, végső; *margine*, vel *loco*, szélső; *ordine*, utósó; *in gradu superlativo*, legvégső, legszélső, legutósó.
Extricare, kibonyolítani, kimenteni; *extricari*, *reflexive*, kibonyolodni, kimenekedni.
Extricatio, kibonyolitás, kimentés, *active*; kibonyolittatás, kimentetés, *passive*; kibonyolodás, kimenekvés, *reflexive*.
Extrinsece, külsőleg, külszerűleg, külmivoltilag; *intrinsece*, bensőleg, belszerüleg, belmivoltilag.
Extrinsecus, külszerű, külmivoltú, külső; *intrinsecus*, benső, belszerű, belmivoltú.
Exturbare, kizavarni, kiforgatni, kibolygatni, kivetni, kivetkőztetni.
Exturbatio, kizavarás, kiforgatás, kibolygatás.
Exuberrae, bövelkedni, áradozni, túláradni, túlhaladni, túláradozni.
Exuere, kivetköztetni; *exuere dignitate*, vel *officio*, méltóságból, vagy hivatalból kivetköztetni; *exuere*, *reflexive*, kivetkőzni; *exuere clericatum*, kivetkőzni a' papságból.
Exul, számüzött, számkivetett.
Exulare, számkivetésben lenni, távüllenni.
Exulcerare, megsebesiteni; *animum*, megkeseriteni; *exulcerari*, *intransitive*, megkeseredni, megsebesedni.
Exultare, ömledezni, örvendezni, repdesni.
Exultatio, ömledezés, örvendezés, repdesés, *ut actio*; ömledezet, örvendezet, repdeset, *ut actus*.
Exundare, kiáradni, kiömleni, kiözönleni.
Exundatio, kiáradás, kiömlés, kiözönlés, áradat, özön; *exundatio aquae*, vizáradat, vizözön, vizár; *diluvium*, vizözön.
Exuperare, meghaladni, túlhaladni, felülmúlni, felülhaladni.
Exurere, kiégetni, kisütni; *excoquere*, kifőzni.
Exurgere, fölkelni, kikelni, feltámadni, l. *resurgere*.
Exustio, kiégetés, kifőzés, kisütés.
Exuviae, felsőruha, felsőköntös; *exuviae sanctorum*, öltözeti szent ereklyék, szent öltönyök.
Ezechiel propheta, Ezekiél proféta.

Digitized by Google

F.

Faber, *ferarius*, kovács; *lignarius*, bodnár, bognár, kerekgyártó, ács; *serrarius*, lakatos; *auri*, aranymives.

Fabianus s. mart., sz. Fábián vértanú, Jan. 20án.

Fabrica, gyár, műház, művedelem; *fabrica mechanica*, gépgyár, mozgonygyár; *fabrica opificum*, műgyár; *fabrica ecclesiae*, egyház' pénztára, egyház' pénzalapja; *convertere in fabricam ecclesiae*, az egyház' pénztárába tenni, az egyház' pénzalapjához csatolni, az egyház' javára fordítani.

Fabricans, gyártó, gyáros, gyárnok, gyármüves.

Fabricatum, gyártmány, gyármű.

Fabula, 1) történet; 2) mese; *fabula anilis*, Pázmánnál: aggnőbeszéd, kofaság.

Fabulari, 1) történetet előadni, beszélni; 2) mesélni, mesét mondani.

Facella, fáklyácska, szövétnekecske, szövétke (*facula*).

Facere, tenni, cselekedni, mivelni.

Facetiae, enyelgés, nyájaskodas, tréfálkodás.

Facialis, vel *facitergium*, arczkendő, arczlörülő.

Facies, arcz, arczulat, arczkép, arczszin; *facies ecclesiae*, egyház' szine; *facies judicii*, törvény' szine; *facies loci*, hely' szine; *facies rerum*, dolgok' állása; *facies temporis alia est*, az idő' folyása megváltozott.

Facilis, könnyű.

Facilitare, könnyítni, könnyebbítni.

Facilitas, könnyűség.

Facilitatio, könnyítés.

Facinorosus, gonosztevő, (rosztevő, *malefactor*).

Facinus, gonosztett, gonosz tétemény, (rosztét, rosztétemény, *malafactum*).

Facitergium, l. *facialis*.

Facit rei, dolog' veleje, dolog' bökkenője, dolog' bibéje; *facit*, seu *summa*, öszvély, összeség.

Factio, párt, felekezet, szakadat (*schisma*).

Factiositas, pártosság, felekezetesség, szakaszkodás, pártoskodás, pártcsinálás, pártszerzés, pártgyüjtés; *rebellio*, pártütés.

Factiosus, pártos, felekezetes, szakaszkodó, pártoskodó, pártszerző, pártcsináló, pártgyüjtő; *rebellis*, pártütő.

Factitatio, teremtés, alkotás.

Factitius, csinált, készült; *flos factitius*, csinált virág.

Factitivus, mivelető, cselekedtető, tetető.

Factitor, Tertulliánnál: teremtő, alkotó.

Factor, 1) művezető, műsegéd, műsáfár, müügynök, tétnök; 2) tényező; *factor praecipuus*, főtényező; *factotum*, mindenes.

Factoratus, művezetőség, műsegédtiszt, műsáfárság, müügynökség, tétnökség.

Factum, tett, cselekedet, mivelet, tény; *de facto*, tettleg; *via facti*, önhatalom' utja; *ipso facto*, tettében, legott, legottan, azonnal; *species facti*, a' teny' mivolta. *Factum intentum*, czélba vett tény; *inchoatum*, megkezdett tény; *interruptum*, félbeszakasztott tény; *consummatum*, bevégzett tény; *factum facti*, a' tény' lelke, a' tény' mivolta; *facit rei*, a' dolog' veleje, bibéje, bökkenője.

Factura, csinálmány.

Facula, l. facella.

Facultas, 1) tehetség; 2) *potentia*, tehetőség; *vis*, erő; 3) *potestas*, hatalom; 4) *libertas*, szabadság; 5) *indultus*, engedelem; 6) *facultas universitatis*, seu *docta*, egyetemi kar, tudós kar; 7) *facultas*, seu *bonum*, vagyon, érték, jószág; *possessio*, birtok. — *Facultas adpetendi*, seu *adpetitiva*, vágyerő, vágyó tehetség; *facultas adsociandi*, vel *adsociativa*, társító tehetség; *aver-*

Digitized by Google

sandi, utáló, undorító tehetség; *cogitandi*, gondolkozó tehetség; *cognoscendi*, ismerő tehetség; *concludendi*, következtető tehetség; *efficiendi*, eszközlő tehetség; *fingendi*, költő tehetség; *imaginandi*, képzelő tehetség; *inveniendi*, találósság, leleményesség, feltaláló tehetség; *judicandi*, itélő tehetség; *loquendi*, beszélő tehetség; *percipiendi*, felfogó tehetség; *producendi*, termesztő tehetség, alkotó tehetség; *efformandi*, képző, alakító tehetség; *moralis*, erkölcsi tehetség; *proponendi*, előadó tehetség; *ratiocinandi*, okoskodó tehetség; *recordandi*, emlékező tehetség; *reminiscendi*, emlékeztető tehetség; *repraesentandi*, képzelmi, képeztető tehetség; *reproducendi*, visszaemlékeztető tehetség; *volendi*, akaró tehetség; *sentiendi*, érző tehetség; *animae*, lelki tehetség; *superior*, föntebbi, förendű tehetség; *inferior*, alanti, alrendű tehetség. — *Facultas theologica*, hittani kar; *juridica*, jogtani kar; *philosophica*, bölcsészeti, bölcselkedési kar; *medica*, orvosi kar. — *Facultates nationales*, nemzeti vagyon, nemzeti érték; *facultates nutrientes*, élelmi vagyon, élelmi érték; *facultatibus destitutus*, tehetetlen, értéktelen, vagyontalan.

Facultista, 1) tankari tag, tudományos kar' tagja; 2) szakértő, szaktudós.

Facundia, ékesnyelvűség, szépnyelvűség, beszédesség, bőnyelvűség, dusnyelvűség.

Facundus, 1) ékesnyelvű, szépnyelvű, beszédes, dusnyelvű, bőnyelvű; 2) *Facundus s. mart.*, sz. Facund vértanú, Nov. 21én.

Faderrium, a' longobardi törvénykönyvben: atyai örökség (*ex Fader-erfe*).

Faetificare, tenyészni, tenyésztetni; *faetificatio*, tenyésztés, tenyésztetés.

Faex, seprű, sepredék, csürhe.

Fagolidorus, gunykóstoló, gunyizlelő, sz. Jeromosnál.

Faida, bosszú, bosszúvágy, bosszúság.

Faidosus, bosszús, bosszúvágyó, boszszútápláló.

Falcarius, kaszás.

Falcastrum, 1) kasza, kaszavágó, embervágó; 2) kasza. *Falcastrum unum*, egy kaszás rét, egy kaszavágó rét.

Falcidia, levonat, veszteség, híj; *cum falcidia*, hijával, lerovatával valaminek.

Falconista, vel *falconarius*, sólyomász, sólymász, sólyomvadász.

Faldistorium, vel *fandistorium*, püspöki szék, szószék, főpásztori szék, főpapiszék, mennyezetszék.

Fallacia, csalárság, csalfaság, csalomány, álság, álnokság, hamisság.

Fallax, csaló, csalár, csalfa, ál, álnok, hamis.

Fallere, megcsalni; *falli*, *intransitive*, csalatkozni.

Fallibilis, csalatos, csalékony, csalható; *infallibilis*, csalhatatlan.

Fallibilitas, csalatosság, csalékonyság, csalhatóság; *infallibilitas*, csalatlanság, csalhatatlanság.

Fallimentarius, vagyonbukott, megbukott.

Fallimentum, vagyonbukás, vagyonbukottság; *fallimentum fraudulentum*, ravasz, álnok, csalárd bukás; *speciosum*, szinlett, szinleges bukás.

Falsare, hamisítani, meghamisítani.

Falsarius, hamísító; *falsarius monetae*, pénzhamisító, hamis pénzverő, álpénzverő; *falsarius litterarum*, állevélköltő, hamislevélcsináló; *falsarius ponderum*, mértékhamisító, álmértékcsináló.

Falsatus, meghamisított.

Falsificare, l. *falsare*.

Falsificatio, *activa*, hamisítás, meghamisítás; *passiva*, hamisittatás, meghamisittatás; *falsificatio documentorum*, okiratok' meghamisitása.

Falsificator, hamisító; *litterarum*, levélhamisító, állevélköltő. l. *falsarius*.

Fasiloquium, csalárbeszéd, hazudság.

Falsitas, hamisság, valótlanság, igaztalanság.

Falsus, hamis, ál, álnok, valótlan, igaztalan; *falsus testis*, hamis tanú, hamis vád; *falsum testimonium*, hamis tanusitmány, hamis vádlat, hamis tanubizonyság; *crimen falsi*, hamis lelküség, hamisági bűn.

Falx, 1) *foenaria*, kasza; 2) *messo-*

Digitized by Google

ria, sarló; 3) *stramentaria*, szecskavágó, v. metsző; *arboraria*, kaczor.

Fama, *famen*, hír; *fama communis*, seu *rumor*, közhír; *fama nominis*, hírnév; *fama volat, proba, probraque divulgat*; szárnyal a hír, jót, és gonoszat terjesztve magával; *fama lacessita*, megsértett becsület.

Fames, éhség.

Famiger, hírhordó, hírharang.

Familia, 1) család, nemzetség; 2) cselédség, háznép; *familiæ sacra*, a' szent család; *familiae stirpes*, nemzétség' ágai; *paterfamilias*, családatya; *materfamilias*, családanya; *filiusfamilias*, családfi; *filiafamilias*, családleány. *Familia charitatis*, a' szeretet' családja, igy nevezgették magokat a' XVIik században a' keresztségismétlők.

Familiaris, családi, nemzetségi (*ut adject.*); házibarát, meghitt barát, házicseléd (*ut subst.*).

Familiaritas, meghittség, barátkozatosság, barátkozás, bizodalmasság.

Familiariter, meghitten, barátságosan, bizalmasan, bizodalmasan.

Familiatus, családos, házos, cselédes.

Famosus, híres, neves, nevezetes, kikiáltott, elhiresztelt; *famosus libellus*, (*pasquillus*) gúnyirat, gúnylevél, gúnyhír; gúnyhiresztelet, gunylap, torzlap, torzlevél.

Famulari, szolgálni, udvarolni.

Famularis, szolgai, cselédi, apródi.

Famulatio, szolgálás, udvarlás, (*ut actio*); szolgálat, udvarlat (*ut actus*).

Famulatus, szolgaság, cselédség, udvarlóság, apródság.

Famulitium, l. famulatus.

Famulus, szolga, cseléd, apród, udvarló.

Fanaticus, vakbuzgó, rajoskodó, rajos, ábrándos, ábrándozó.

Fanatismus, vakbuzgóság, vakbuzgalom, rajoskodás, ábrándozás.

Fanon, zászló, dárdalobogó; 2) *Fanones offertorii*, áldozatgyolcs, áldozatkendő, mellybe az áldozmányokat takarták.

Fanum, templom, egyház, kápolna, — nevezetesen: bálványhajlék.

Far, gabona; *triticum*, buza; *siligo*, rozs; *hordeum*, árpa; *avena*, zab; *zea*, kukoricza, tengeri; *fagopyrum*, hajdina, pohánka, tönköly.

Farina, liszt.

Farrago, egyvelék, zagyvalék, abajdócz, gyülélek, csoport, sokasság.

Farrarium, gabnaláda, hombár.

Fas, szabad, méltó, illő.

Fascia, *pólya*, szalag, fátyol; *ordo fasciae*, fátyolos rend, mellyet 1338-ban a' castiliai király a' hadban hős hölgyek' megjutalmazására alapitott.

Fasciculus, köteg, kötetke, nyalábka, csomóka, füzetke.

Fascinamentum, bájolat, bájolmány, igézet.

Fascinare, bájolni, megbájolni, megigézni.

Fascinatio, bájolás, megbájolás, megigézés.

Fascinator, bájoló, igéző, megbájoló.

Fascis, nyaláb, csomó, füzet, kötet, kötelék.

Fassio, (*ut actio*) vallás, bevallás, felvallás, vallomás, átvallás; *ut actus*, vallomány, vallástétel; *fassio necessaria*, szükségszerű vallás; *rationabilis*, okalapos, okságos vallás; *perennalis*, örökvallás; *pignoratitia*, zálogvallás; *procuratoria*, ügyvédvallás; *fassio valida*, érvényes vallás; *invalida*, érvénytelen vallás; *praejudiciosa*, sérelmes vallás; *benevola*, önkényes vallás; *coacta*, kényszeritett vallás; *irrationabilis*, okatlan, okalaptalan vallás; *irrevocabilis*, visszavonhatlan vallás; *rescindibilis*, felbontható vallás; *irrescindibilis*, felbonthatlan vallás; *mutua*, kölcsönös vallás; *fassionis invalidatio*, örök eladás', örökbevallás' felbontása, érvénytelenitése; *ex praejudicio*, ősi jogsérelemből; *ex neglecta praemonitione*, az elmulasztott megkinálásból; *ex non observata admonitione*, a' megintetés', (az előintés) nem ügyeléséből.

Fassionales, vallománylevél, bevallólevél, bevallvány, örökvalló levél, örökvallvány.

Fassionarius, vallományos, bevallató, vevőfél, vallatófél, örökvevő.

Fastella, l. *fascia*.

Digitized by Google

Fasti, naptár, évlap, napló, évkönyv.
Fastidiatio, naptári jóslat.
Fastidire, unatkozni, megunni, elunni, unakodni.
Fastidium, unatkozat, unalom.
Fastigiare, hegyezni, tetőzni, ormozni, pupozni.
Fastigium, 1) fok, tető, csúcs, orom; 2) Anásztáznál: *Baldachinum*, l. ezt.
Fastuosus, felfuvalkodott, dölyfös, gőgös, negédes, hegyke.
Fastus, dölyf, gőg, negédség, hegykeség, negédesség, felfuvalkodottság, dagály.
Fatalis, örökvégzetű, elkerülhetetlen, vészes, veszélyes, szerencsétlen, veszedelmes, balságos, vészsorsú, vészhozó; *fatales dies*, vészhozónapok, megválasztónapok; *fatalis casus*, vészeset, baleset; *fatalis lapsus*, vészesemény, vészhozó eset.
Fatalismus, végzelem, örökvégzetűség, végzetesség, végzeteskedés, végzelmeskedés.
Fatalista, 1) végzelmes, örökvégzeteskedő, vészelemző, végzelmező, végzelmeskedő; 2) sorsüldözötte, sorsüldetes, balesetes.
Fatalitas, vészállapot, szerencsétlenség, sorsveszély, vészesség, veszélyesség (vészelem, *fatum*).
Fatens, valló, vallástevő, bevalló, átvalló, örökvalló, felvalló.
Fateri, vallani, megvallani, felvallani, örökvallani, örökbecladni.
Fatidicus, jósló, jövendelő, sorsjövendelő, végzetfejtő, végzetmagyarázó, sorsfejtő.
Fatifer, vészes, vészhozó, végzetszerű, végzethozta.
Fatigare, fárasztani; *fatigari*, *reflexive*, elfáradni.
Fatigatio, *activa*, fárasztás; *passiva*, fárasztatás; *reflexiva*, fáradás, fáradozás.
Fatigium, fáradság, fáradalom, fáradozat, fáradat.
Fatiguitas, fárasztóság, fáradalmasság, fáradatosság, fáradozatosság.
Fatiguus, fárasztó, fáradalmas, fáradatos, fáradozatos.
Fatuitas, döreség, őrültség, balgaság.
Fatum, végzet, végzelem, végzetesség, balsors, baleset, vaksors, vakeset, vészelem, viszontagság.
Fatuus, 1) döre, őrült, balga; 2) izetlen, sótalan; *sal fatuum*, seu *infatuatum*, izetlen só.
Faunus, fene, fenevad, millyenről emlékezik sz. Jeromos.
Faustinus s. mart., szent Szerencsi vértanú, Febr. 15én.
Faustus, kedveletes, kedvezetes, szerencsés.
Faustus s. mart., szent Szerencs vértanú, Oct. 13án.
Fautor, 1) kedvező, pártoló, pártfogó, jóakaró; 2) orgazda; *fautoratus*, orgazdaság.
Favere, kedvezni; *fovere*, kedvelni.
Favilla, szikra, tűzláng, hamutűz, porázstűz.
Favonius, nyugoti szél.
Favor, kedvezet, kedvelet, kedvezmény, kedvezőség, jóakarat, jóvolt; *favoribus commendatus*, jóvoltába ajánlott; *favor legis*, törvényi kedvezmény, *favor judicis*, birói kedvezmény. *Favorem aucupari*, kedvezményt vadászni; *favorem captare*, kedvét keresni; *favores ampliandi*, *odia restringenda*, a' kedvezmények bővitendők, a' gyülöletek mérséklendők.
Favorabilis, kedvezetes, kedvező, kedvezményes; *disfavorabilis*, kedvezetlen; *favorabilis resolutio*, kedvező válasz; *prospectus*, kedvező kilátás; *sententia*, kedvező itélet.
Fax, fáklya, szövétnek.
Febricitare, hideglelősködni, láztól bántatni; *febricitare ingenio*, elmelázban szenvedni.
Febris, láz, hideglelés; *bilosa*, epeláz; *intermittens*, váltóláz; *nervosa*, idegláz; *puerperalis*, gyermekágyiláz; *putrida*, rohasztó láz.
Februarius, vel *Februus*, l. *mensis*.
Fegum, terület.
Fehde, magánharcz, magánhad.
Felicianus s. mart., sz. Feliczián vértanú, Jul. 9én.
Felicitare, szerencsésiteni, szerencséltetni.
Felicitas, 1) szerencse, boldogság; 2) *S. Felicitas mart.*, sz. Boldogság vértanú, Jul. 10én.

Digitized by Google

Felicitatio, szerencsésítés, szerencséltetés.

Felix, 1) *adj.*, szerencsés, boldog; 2) *Felix s. papa et mart.*, sz. Bódog pápa és vértanú, Mart. 30án és Jul. 12én.

Fellitare, megfejni, fejegetni.

Felonia (ex *Fehlen*), hivtelenség, hűtlenség, hűségtelenség, hűségsértés, hűbérsértés, hűbéri vétség.

Femella, 1) kisasszony; *domicella*, asszonyka; 2) kilincs, ajtókilincs.

Femellarius, l. *effeminatus*.

Femen, ágyék.

Fenalis mensis, kaszáló hónap.

Fenerare, 1) uzsorázni, uzsorálni, zsarmatolni, uzsoráskodni, fukarkodni; 2) haszonkeresni, kamatoztatni, kamatra adni.

Feneratio, 1) uzsorázás, uzsorálás, uzsoráskodás, fukarkodás; 2) kamatolás, kamatoztatás, kamatozás.

Fenerator, 1) uzsorás, uzsorázó, uzsoráló, uzsoráskodó, fukarkodó; 2) kamatraadó, haszonkereső, haszonkölcsönző.

Fenebris, uzsorás, kamatos; *contractus fenebris*, uzsorás szerződés, kamatos kötés.

Fenisecium, kaszálas, kaszálat.

Fenus, 1) uzsora, zsarmat; 2) kamat.

Feracitas, terményesség, termékenység, tenyészőség, bőtermőség, dústerményesség.

Feralia, gyászünnepély.

Feralis, halottas, gyászos.

Ferax, terményes, termékeny, tenyésző, dústermékű, bőtermékű; *ferax ingenium*, dúselme, termékeny elme.

Ferculum, az ószövetségi szentiratban: karszék, hordozhatószék (a *ferendo*).

Ferdinandus s. rex, sz. Ferdinánd király, Máj. 30án; arab: *Fer-dinnandum — habet gaudium fidei.*

Feretrum (*sandapila*), 1) sz. Mihály' lova, gyászkocsi, sélye; 2) sírmeder; *feretrarius*, sírmederőr, vagy is azon mederre ügyelő, mellyben sz. tetem vagyon.

Feria, 1) köznap, folyónap; *officium de ea*, vel *de feria*, folyó napi, v. köznapi zsolosma; 2) szünnap, nyugnap, szüneti nap, nyugvónap; 3) szünet, szünidő. *Feriae divinae*, *et humanae*, egyházi, v. polgári szünnapok; *feriae ordinariae*, vel *extraordinariae*, rendes, vagy rendkivüli szünnapok; *feriae quatuor temporum*, kántor böjtök, kántorböjti napok; *feriae bacchanales*, farsang' végnapjai; *feriae scholarum* iskolai szünnapok; *feriae juris*, törvényszüneti napok; *feria V. hebdomadis Septuagesimae*, csonka; *sacrae*, nagy csötörtök.

Feriale, naptár; l. *calendarium*.

Feriare, szünetelni, szünetet tartani.

Feriatio, szünetelés, szünettartás.

Feriatus-dies, szünnap, szünetelő nap.

Ferire, ütni, vágni, sujtani, verni; *ferire foedus*, béket kötni; *non me ferit*, nem illet, nem érdekel engem; *te ferit lex*, téged sujt a' törvény.

Feritas, vadság, zordonság, mogorvaság, kegyetlenség, szilajság, bár dolatlanság.

Fermentare, kovászosodni, megforrni, élesztődni, *intransitive*; éleszteni, *active*.

Fermentarii, kovászosak; *azymitae*, kovásztalanok. l. ezt.

Fermentatio, kovászosodás, megforrás, élesztődés, *intransitive*; élesztés, *active*.

Fermentum, 1) kovász; 2) megáldott kenyér; *eulogia*, áldozmány, áldomány.

Ferocia, vadultság, durvaság, vadság, konokság, szilajság, gyalulatlanság.

Ferox, vadult, durva, vad, konok, szilaj, gyalulatlan, bárdolatlan.

Ferre, hozni; *portare*, vinni.

Ferreus, vasas, edzetes, erős.

Ferropola, vasárus.

Ferrugo, vasrozsda.

Ferrum, *ferramentum*, vas; *ferrum candens*, izzóvas, fórró vas-általi itélet, vastüzpróba.

Fertum, 1) áldozmány, áldomány, áldozék; 2) lisztáldozat.

Ferula, vessző, pálcza, fegypálcza, fegyvessző, l. *pedum*, *baculus*.

Fervere, vel *fervescere*, forrongani, buzogni, hevülni, forradozni.

Fervidus, forrongó, forró, forralmas, forradozó, heves, buzgó.

Digitized by Google

Fervor, forradalom, buzgalom, hév, forróság, forralom.

Fescenninus, trágár, fajtalan, kaczér.

Festifragium, ünneptörés, ünnepszegés, *active*; ünnepszegetés, ünneptöretés, *factitive*.

Festifragus, ünneptörő, ünnepszegő.

Festivare, ünnepelni, ünnepet ülni, ünnepet tartani, ünnepélyeskedni, ünnepélyesíteni, disznapot ülni, disznapolni.

Festivatio, ünnepelés, ünnepülés, ünneptartás, disznapolás, disznapülés, ünnepélyeskedés, ünnepélyesítés.

Festivitas, ünnepiség, ünnepélyesség, diszünnep.

Festivus, ünnepies, ünnepélyes, diszünnepi.

Festum, ünnep; *festum solemne*, vel *Sabaoth*, sátoros ünnep; *festum I. clasis*, főrendű ünnep; *festum II. clasis*, alrendű ünnép; *dupplex*, kettős ünnep; *semidupplex*, félkettős ünnep; *simplex*, egyes ünnep; *de ea*, folyónapi; *festum chori*, karünnep; *festum fori*, országos ünnep, ülő ünnep; *festum nationale*, nemzeti ünnep; *festum mobile*, változó, változatos ünnep, szökő ünnep; *festum immobile*, állandó, változatlan ünnep; *festum votivum*, fogadott ünnep; *festum hebdomadale*, hetes ünnep; *festum cum octava*, nyolczados ünnep; *festum translatum*, áttvitt ünnep; *festum concurrens*, összeeső ünnep; *dupplex majus*, nagyobb kettős ünnep; *dupplex minus*, kisebb kettős ünnep; *festi violator*, ünnepsértő, ünnepszegő; *festi profanator*, ünnepfertőztető; *festum hebdomadum*, pünkösd; *festum stellae*, csillagos ünnep, l. *epiphania*; *festus dies*, ünnepnap, ünnep; *festivus dies*, disznap, diszünnep. *Festum celebrare*, ünnepelni, ünnepetülni, tartani; *festi celebratio*, ünnepelés, ünneptartás, ünnepülés.

Fetismus, vel *fetischismus*, alkatistenlés, bálványimádás, alkatistenítés, bűistenlet.

Fetissum, bűszer (*amuletum*) bájszer, büdisz, bűbáj, bűnyakszer, büékszer.

Fetura, ellemény, szülemény.

Feudalis, bérföldi, hübéri, bérbirtoki.

Feudatarius, bérföldes, hűbérbirtokos, bérbirtokos.

Feudum, hűbér, bérbirtok, bérföld. *Feudi dominus*, hűbéradó, bérbirtokosztó, adományzó; *feudum advocatiae*, ügyvédleti hűbér; *feudum aperturae*, befogadó hűbér; *francum*, szabad hűbér; *quardiae*, őrizeti hűbér, őrségi hűbér; *feudum habitationis*, lakhatási hűbér; *feudum haereditarium*, örökletes hűbér; *feudum soldatae*, fizetésbeli hűbér.

Feugandus, zsivány, rabló, haramia.

Fex, ally, sepredék, gaz, laza, szemet; *fex populi*, népsöpredék, nép' lazája, nép' allya.

Fibra, szálka, szálocska.

Fibramen, fénysugár.

Fibula, csat, csatló, csatak, boglár, kösöntyü; *fibulam carni imponere*, Tertulliánnál: a' testet szorongatni; *fibulam voluntarii delicti laxare*, a' bűnnek készakarva szabad tért nyítni; készakarva vétkezni.

Fibularius, csatgyártó, boglárgyártó, csatáros, bogláros, kösöntyüs.

Fibulatorium, l. *fibula*.

Ficetum, függéskert.

Ficones, papapucs, kalangya (*calones*, Kalutsche).

Fictio, költés, tettetés, színlés, képzés, alakítás; *fictio juris*, jogképzés, jogköltés.

Fictitius, költött, tettetett, színlett, képzett.

Fictor, költő, szinlő, tettető, képző.

Ficus, 1) függe; 2) függefa; 3) függefekély, süly.

Fidagium, legelőbér.

Fidamen, bizalom, bizodalom, bizalmasság, bizodalmasság.

Fidedictor, kezes, kezeskedő, l. *sponsor*.

Fidedignitas, hitelesség, hiedelmesség (*axiopistia*) hitesség.

Fidedignus, hiteles, hiedelmes, hitreméltó, hites.

Fidefragium, hítszegés, hittörés.

Fidefragus, hitszegő, ludas, hittörő.

Fidei commissarius, hitbizományos.

Digitized by Google

Fideicommissum, hitbizomány.
Fideicommittens, hitbizományalapító.
Fidejubere, kezeskedni, jótállani.
Fidejussio, kezeskedés, jótállás.
Fidejussionales, l. *fidejussoriae.*
Fidejussor, kezes, jótálló, kezeskedő.
Fidejussoriae, kezeslevél, jótálló levél, kezeskedvény, jótállvány.
Fidejussum, kezeskedmény, jótállomány.
Fidelis, 1) hű, hiv, hűséges, hivséges; 2) *Fidelis s. Sigmar*, szigmaringi szent Fidél, April 24én.
Fidelitas, hűség, hivség; *fidelitatis juramentum*, hűségi eskü.
Fideliter, hün, hiven, hűségesen, hivségesen.
Fidens, bizó, bizakodó, hivő.
Fidenter, bizalmasan, bizodalmasan, bizvást, bizva, bizakodva.
Fidentia, hivőség, hivés, bizalom, bizakodás, bizás, bizat; l. *fidamen.*
Fidere, bizni, bizakodni, hinni.
Fides, 1) hit; 2) hitel (*creditum*); 3) hiedelem; *fides rationalis*, okos hit; *vera*, igazhit; *firma*, erős hit; *viva*, élő hit; *constans*, állhatatos, ingadozatlan hit; *naturalis*, természetszerű hit; *supernaturalis*, természetfölötti hit; *positiva*, szerzett hit, tételményes hit, tényes, tényleges hit; *revelata*, nyilatkozati hit; *tradita*, hagyományi hit; *actualis*, jelenható hit, külhaló hit; *habitualis*, belható hit; *explicita*, kifejtett, nyilvánértett hit; *implicita*, benfoglalt, bengondolt hit; *acquisita*, szerzett hit; *infusa*, ihleti hit, beöntött hit, ömlesztett hit; *formata*, seu *viva*, kiképzett, vagy is élő hit; *informis*, seu *mortua*, képzetlen, vagy is holt hit; *otiosa*, veszteglő hit, hivalkodó hit; *practica*, seu *operans*, munkás, munkálkodó, gyakorlatos hit; *christiana*, keresztény hit; *coeca*, vak hit, vakhiedelem; *historica*, történeti hit; *moralis*, erkölcsi hit; *efficax*, sükeres, hathatós, foganatos hit; *inefficax*; sükertelen, foganatlan hit; *mortua*, holt hit; *frigida*, hült, hideg hit; *falsa*, álhit, álhiedelem; *fides bona*, vel *mala*, jó, vagy rosz hit, jólelkűség, roszlelkűség; *bonae*, *v. malae fidei homo*, jó, vagy rosz lelkü ember; *bona fide possidere*, jó lélekkel birni, jó lelküséggel birni; *fides conjugalis*, házastársi hivség; *fides documenti*, okirat' hitele; *fides publica*, közhitel, közhiedelem; *fides privata*, magányos hitel; *fides catholica*, *v. communis*, anyahit, közhit; *catholicus fide*, anyahitű, közhitű; *fidei catholicae doctrina*, közhitű tan, közhittan; *fides communis ecclesiae*, egyházi közhit; *fides SS. patrum*, a' szentatyák' hite; *fidei doctor*, hittanár, hittanító, hittudós; *fidei unitas*, hitegység; *fidei unio*, hitegyesség, hitegyesülés, hitegyesités; 2) *Fides*, *ium*, hegedü.
Fidicen, hegedüs.
Fiducia, bizalom, bizodalom, hiedelem.
Fiducialis, bizalmas, bizodalmas.
Fiduciarius, bizományos, hitbizományi; *fiduciarius haeres*, hitbizományi örökös; *fiduciaria domus*, zálogház.
Fidus, hű, hiv, meghitt, hiedelmes, hűséges, hivséges.
Figere, 1) szúrni, tüzni; 2) megállapitani, meghatározni; *figere oculos*, szemeit elmereszteni.
Figmentum, költemény, koholmány.
Figulatio, Tertulliánnál: alakitás, képzés, formálás, alakzás.
Figulus, agyagmüves, fazokas, gerencsér.
Figura, kép, alak, alakzat, képjel, l. *typus*, képlet, ábrázat, szin; *coram figura judicii*, a' törvényszék' szine előtt; *figurae orationis sunt:* a' beszed' képletei következők: *Epitheton*, jelzőnév; *Exergesis*, műkidolgozás; *harmonia*, összehangzat; *exemplum*, példa, példázat; *descriptio*, leirás; *comparatio*, hasonlitás; *simile*, hasonkép; *dissimilitudo*, hasonlatlanság; *anthithesis*, ellentétel; *amplificatio*, bővités; *distributio*, felosztás; *ironia*, gúny; *mimesis*, gunyoló ismétlés; *diasyrmus*, élők' gunyolása; *sarcasmus*, holtak' gunyolása; *interrogatio*, kérdés; *apostrophe*, szólitás (a' nyelvtanban hiányjel); *correctio*, viszavevés; *praeteritio*, elmellőzés; *dubitatio*, kétkedés; *concessio*, meg-

Digitized by Google

engedés; *hyperbole*, nagyitás; *litotes*, kevesítés; *repetitio*, ismétlés, *ellipsis*, kihagyás, félbeszakasztás, elhallgatás; *polysyndeton*, kötőszóhalmazás; *asyndeton*, kötőszóelhagyás; *allusio*, czélzás; *inversio*, szórendfordítás, szórendváltoztatás; *gradatio*, léptetés, fokoztatás; *hypellage*, eltávoztatás; *hyperbaton*, szódagály, szópöffeszkedés, szóbőség; *syncope*, középrövidítés; kilöketés; *apocope*, végrövidítés; *paragoge*, végtoldalék; *diaeresis*, szóoszlaték; *redupplicatio*, megkettőzés; *metathesis*, általtétel; *synthesis*, összetétel; *crasis*, összevonás, összehuzás.

Figurare, ábrázolni, képlelni, alakzani, *active*; képlelődni, *reciproce.*

Figuratio, ábrázolás, képlelés, alakzás, *active*; ábrázoltatás, képleltetés, alakoztatás, *factitive*, vel *passive*; képlelődés, *reflexive*; képlelet, ábrázolat, alakzat (*figuramentum*).

Figuratus, képes, képletes, alakzatos, ábrázolatos; *figuratus sermo*, képes beszéd, képletes beszéd; *figurata dictio*, képletes mondás; *figuratus sensus*, ábrázolatos értelem, képes értelem.

Filia, 1) leány; *filia in capillo*, hajadon léany; *filia familias*, családleány, atyai hatalomalatti leány; 2) *filia parochiae*, fiókhely, fiókhelység.

Filialis, 1) fiúi; *filialis amor*, fiúi szeretet; *filialis confidentia*, fiúi bizodalom; *filialis devotio*, fiúi tisztelet, fiúi hódolat; 2) *fiok; filialis ecclesia*, fiokegyház; *filialis locus*, fiokhelység; *filiales fideles*, fiokegyházi hivek, *filialis cassa*, fiokpénztár.

Filiaster, mostohafi, l. *privignus.*

Filiastra, mostohaleány, l. *privigna.*

Filiatio divina, isteni fiuság.

Filioala, a' mozaraboknál: födöny, födöke, l. *palla.*

Filius, 1) fiú; *filius Dei*, istenfija; *filius familias*, családfi; — *Filius per eminentiam*, Fiúisten; *filius hominis*, a' szentirásban: a' megváltó Jezus Krisztus; 2) *filius*, az ó szövetségben: *tanitvány; filii prophetarum*, a' próféták' tanitványi.

Filopompus (*Filicopus*), fényüző, fénykedvelő, fényszerető.

Filtrare, átszürni, megszürni; *filtrari*, *reciproca*, átszüremleni, átszüródni.

Filtratio, *activa*, átszürés, megszürés; *passiva*, átszüretés, megszüretés; *intransitiva*, átszüremlés, átszüródés.

Filum, fonál; *filum orationis*, beszéd' fonala; *filum successionis*, öröklés' fonala, öröklés' láncza.

Fimbria, bojt, szegély, rojt, paszamánt, fodor, czafrang.

Finalis, vég, végső; *finalis hora*, végóra; *finalis computus*, végszámolat; *finalis benedictio*, végáldás.

Finalitas, végezet, végség.

Finaliter, végképen, végleg, végsőleg.

Financia, pénzügy, pénzállapot.

Financialis, pénzügyi, pénzállapoti.

Findere, hasitani, szegni.

Fingardus, *fingagius*, l. *feugandus.*

Finire, végezni, bevégezni; *definire*, elvégezni.

Finis, vég; *limes*, határ; *meta*, czél; *destinatio*, rendeltetés; *directio*, irány; *finis ultimus*, végczél, véghatár, végirány, végrendeltetés; *consummatus*, teljes czél, teljes végczél, teljes végirány; *proximus*, közelebbi czél; *remotus*, távolabbi czél; *immediatus*, közvetlen czél, *mediatus*, közvetett czél; *finis intentionis*, szándoklati czél, szándoklati irány; *operationis*, müködési irány, müködési czél; *fini conveniens*, czélszerű; *ad finem directus*, czélirányos.

Finitimus, határos, szomszéd.

Finitio, végezés, bevégezés, elvégezés.

Finitudo, végesség.

Finitus, véges, határos, korlátos, végezetes, korlátolt, határzatos.

Firma, 1) czim, czimezet, jelnév; 2) nyugpénz; l. *Extravag. comm. cap. de decimis.*

Firmamentum, tám, támadék (*fulcimentum*), erősség; *firmamentum coeli*, égboltozat.

Digitized by Google

Firmare, erősíteni, erőslábra tenni, szilárdítani.

Firmarius, 1) czimvezető; 2) nyugpénzes.

Firmatio, erősítés, *active*; erősittetés, *passive*.

Firminus s. eppus, mart., szent Firmin vértanú püspök, Sept. 25én.

Firmitas, erősség, ingadozatlanság, szilárdság.

Firmiter, erősen, keményen, szorosan, szilárdúl; *valide*, érvényesen.

Firmus, erős; *compactus*, izmos; *validus*, érvényes; *solidus*, szilárd.

Fiscalatus, ügyészet, ügyészi hivatal; *agentia*, ügynökség, ügyvivőség.

Fiscalis, ügyész; *advocatus*, ügyvéd; *fiscalis coronae*, koronai ügyész; *dominalis*, urodalmi ügyész; *magistratualis*, tiszti ügyész; *regius*, királyi ügyész; *fiscalis procurator*, hivatalos ügyész, rendesügyész; 2) *adj.*, ügyészi.

Fiscalitas, 1) ügyészet, l. *fiscalatus*; 2) ügyészeti örökles, ú. m. királyi, földesuri, 's városi ügyészeti örökles; háramlati jószág, áthárámlat, átszállomány.

Fiscus, 1) tiszti ügyész, ügynök; 2) ügyészet, ügyészeti hivatal, tiszti ügyészet; *fiscus regius*, királyi tiszti ügyész; *comitatensis*, megyei tiszti ügyész; *dominalis*, urodalmi tiszti ügyész; *consistorialis*, szentszéki tiszti ügyész; 3) közpénztár, tárház, országtár; *devolvi ad fiscum*, az ország' tárába áthárámlani, koronára átszállani; *bona fiscalia*, országtári javak, koronai javak; *bona cameralia*, kamrai javak; *coronalia*, koronai javak.

Fissura, hasadék, szegeték, hasadás.

Fistula, 1) síp, szipa; 2) cső; *fistula eucharistiae*, vércső, mellyben hajdan a' nép mind a' két szinalatt áldozván, Krisztus sz. vérét magához vette.

Fistulare, sipolni.

Fistulator, sipos, sipoló.

Fixus, kitüzött, állandó, meghatározott; *fixus dies*, kitüzött nap, *fixa* (t. i. *judicia*) kitüzött törvénynapok.

Flabellare, legyezni, legyezgetni.

Flabellum, legyező, legyezgető.

Flaccidus, lankadt, hervadt, hervatag.

Flagellantes, önostorzók, XIIIik. századbeli tévnökök, kik többi közt a' vízkeresztséget vérkeresztséggé változtatták, 's magokat vérig ostorozták.

Flagellare, ostorozni, korbácsolni.

Flagellatio, *activa*, ostorzás, korbácsolás; *passiva*, ostoroztatás, korbácsoltatás.

Flagellum, ostor, korbács; *flagellum Dei*, Isten' ostora.

Flagitare, esdekleni, kérni, kivánni, követelni.

Flagitiosus, czégérbünös, iszonybünös, ostorbünös, elvetemedett.

Flagitium, czégérbün, bünszörny, iszonybün, ostorbün, förtelem, förtelmes bün, elvetemedés.

Flagrans, lobogó, lobbadozó, lobbanó, lángoló, égő, hevülő, hevenyes; *in flagranti*, hevenyében.

Flagrare, lobogni, lobbadozni, lobbanni, lángolni égni (*ardere*), hevülni.

Flagrifer, ostorvivő, ostorhordozó.

Flagrum, ostor, korbács, vesszö.

Flamen, pap; *flamita*, vel *flamina*, papnő.

Flamiger, gyertyavivő, fáklyahordozó, l. *acolythus*.

Flamineae, paplak, papház, növendékpapház.

Flaminium, pogánypapság, l. *sacerdotium*.

Flamma, lob, láng.

Flammeum nuptiale, piros szinü fátyol, lángszinü párta.

Flamonium, paptisztelet, papbecs.

Flare, fuvni, fujni, l. *adflare*.

Flatile, fuvolya.

Flatus, fuvat, fuvalom; *adflatus*, l. ezt.

Flavere, sárgülni; *flavescere*, sárgallani.

Flavianus, s. mart., sz. Flávián vértanú, Dec. 22én.

Flavus, sárga.

Flebilis, siralmas.

Flectere, 1) térdelni, letérdelni, térdepelni, térdethajtani; 2) hajlitani, hajtogatni; *flecti*, *intransitive*, hajolni; *flectere superos*, az Istent megengesztelni. *Flectamus genua*, hajtsunk térdet; szertartás, melly

Digitized by Google

nagy héten jő elő; *flectere aliquem*, valakit valamire birni.

Flentes, sírók, siránkozók.

Flere, sirni, siránkozni, ríni.

Fletobótamia (*epicedium*, *naenia*), sírbeszéd, emlékbeszéd, halotti beszéd, gyászbeszéd.

Fletus, *ut actio*, 1) sírás, siránkozás, rívás; *ut actus*, siralom, rivalom; 2) siralomhely (*narthex*), holhajdan a' nyilványos bűntőrök állottak a' templomban; *manipulus fletus, et doloris*, siralom' és bűnbánat' karöltője, karkendője.

Flexilis, vel *flexibilis*, hajló, hajlatos, hajlamos, engedékeny, hajlékony; *propensus*, hajlandó.

Flexilitas, vel *flexibilitas*, hajlatosság, hajlamosság, hajlékonyság; *propensio*, hajlandóság.

Flexio, *activa*, hajlitás, hajtagotás; *passiva*, hajlittatás, hajtogattatás; *intransitiva*, hajlás, hajlongás, hajlam, hajlat. — *Flexio vocis*, szóhajlitás; *soni*, hangváltoztatás; *genu*, térdhajtás.

Flexorium, térdep, térdeplőszék, térdzsámoly, térdpad, térdszék, imazsámoly.

Flocus, *flocellus*, l. *capucium*.

Flora s. virg. et mart. sz. Flora szűz. Nov. 28án.

Florere, vel *florescere*, virágozni.

Florianus s. mart. szent Florián vértanú. Maj. 4én.

Floriditas, virágzás, virágzat.

Floridus, virágos, virágzó, virágzatos.

Florilegium, virágszedés, virágszedmény.

Floriniani, vel *Floriani*, Floriántévnök' tanitványi, kik Istent, mind minden gonosznok kútfejét káromlották; elitéltettek 1098ban a' római gyülekezetben.

Flos, virág, virágzat, virágzás.

Fluctivagus, hullámjáró, hullámhajtó.

Fluctuans, habozó, hullámzó, ingadozó, ingatag.

Fluctuare, habozni, ingadozni.

Fluctuatio, habozás, hullámzás, ingadozás, tépelődés.

Fluctus, habzat, hullám, ingatagság, hullámzat.

Fluere, folyni; *fluitare*, folydogálni.

Fluiditas, hígság, folyékonyság, folyatosság.

Fluidum, hígany, folyadék.

Fluidus, híg, folyékony, folyadékos, folyatos.

Fluvius, folyó, folyam, folyóviz; *fluvii alveus*, folyómeder, vizágy.

Fluxus, 1) vizdagály; *refluxus*, vizapály; *fluxus, et refluxus maris*, a' tenger dagadása, és apadása; 2) *folyamat*, folyam; *fluxus causae*, ügy folyamat; *fluxus sanguinis*, vérfolyam, vérfolyás; 3) *fluxus adj.*, elfolyó, elmuló, mulékony, mulandó, l. *caducus*.

Focaria, ágyas, nyoszolyatárs, l. *concubina*.

Focus, 1) tűzhely, katlan; 2) gyúlpont, tűzpont; *focus visionis*, szempont, látpont.

Fodina, bánya; *fodinae cultor*, bányász; *fodinae cultura*, bányászat; *fodinae praefectus*, bányaügynök.

Foecundare, terményitni, termékenyiteni.

Foecunditas, terményesség, bőség, tenyészet, szaporaság.

Foecundus, termékeny, tenyésző, szapora, bő, terményes, tenyészetes.

Foedare, undokitani, ronditani, ékteleniteni, rutitani, ocsmányitani.

Foedatio, ocsmányitás, undokitás, rutitás, éktelenités, *active*; ocsmányittatás, rutittatás, éktelenittetés, undokittatás, *factitive*, vel *passive*.

Foederalismus, szövetségeskedés.

Foederatio, szövetkezés, szövetkezet.

Foederativus, szövetkezeti, szövetséges.

Foederatus, szövetkezetes, szövetségbeli, frigyes, szövetséges.

Foedifragus, szövetségszegő, frigyszegő, frigybontó, szövetségbontó.

Foedus, adj. ocsmány, undok, éktelen, ronda, rút.

Foedus, *subst.* szövetség, (heber *Brit*, német Friede) frigy, *ut actus*; szövetkezés, frigykötés, *percussio foederis*. *Foedus defensivum*, ótalmi frigy; *foedus offensivum*, megtámadó szövetség; *foedus aeternum*, örökszövetség; *foedus vetus*, ószövetség; *foedus novum*, ujszövetség, l. *testamentum*; *foedus aequale*,

Digitized by Google

egyenletes szövetség; *foedus inaequale*, egyenetlen szövetség; *foederis, consultatio*, szövetségi tanácskozás; *foederis tractatus*, szövetségi levél, szövetségi tárgyalat.

Foemina, nő, hölgy; *mulier*, asszony.

Foeminеus, női, hölgyi; *muliebris*, asszonyi.

Foenetum, kaszáló, l. *falcastrum*.

Foenus, l. *fenus*.

Foetidus, büzös, büdös.

Foetor, bűz.

Foetura, ellemény, állati fajzás, l. *faetificatio*.

Foetus, magzat; *foetus abortivus, et abactio* l. ezeket; *foetus uteri*, méhgyümölcs.

Foldephium, menyegzői ajándék l. *mephium*.

Folium, levél, leveleg; *in folio*, levelegben, ívlevélben, másodrétben; *folians*, leveleg, ívlevelű, ívrétű.

Fomentum, táp, tápszer, táplálék, élesztéke.

Fomes, tapló, gyujtó; *fomes peccati*, bűn'tápláléka, bűnélesztője, élesztéke.

Fons, kútfő, forrás, kút, kútforrás; *fons primarius*, előrendű kútfő; *secundarius*, másodrendű kútfő; *positivus*, tényleges kútfő; *naturalis*, természetes kútfő; *domesticus*, hazai, honi kútfő; *intraneus*, belföldi; *extraneus*, idegen kútfő; *authenticus*, hiteleseredetű, igazczímű, igazeredetű kútfő; *integer*, ép kútfő; *fidedignus*, hiteles, hiedelmes kútfő; *apocryphus*, álczimű, áleredetű kútfő; *corruptus*, hamisitott kútfő; *scriptus*, irottkútfő; *traditus*, hagyományi kútfő. — *Fons baptismalis*, keresztkút; *saliens*, ugrókút; *lustralis*, keresztkút.

Foralis, l. *forensis*.

Foramen, lyuk.

Foraminare, lyukgatni, kilyukgatni.

Foraneus, külső; *foraneus vicarius*, külső helyettes.

Forasticus, idegen, külföldi, külországi.

Forbannum, számkivettetés.

Forceps, fogóvas, mellyel a' szenteket kinzották; a' görög keresztények aranyfogóval éltek, midőn Krisztus sz. testét a' népnek nyujtották, és ezt istenfogónak nevezték.

Forefacere, hibázni, tévedni, vétkezni sz. Bernárdnál, és az egyházi törvénytárban.

Forensis, 1) idegen, külföldi, külországi; 2) piaczi, vásári, kereskedői; 3) törvényszéki; 4) házúló, kereskedő, *ut subst.*

Foresta, 1) vadony, magány; 2) vadaskert.

Forestarius, főerdőmester, főerdős, fővadász.

Forinseca potestas, világi hatalom, világi hatóság.

Forisfactura, tisztcsin, tisztbűn, hivatalbűn, szolgai bün, hivatali csin, p. o. midőn a' szolga ura ellen vét.

Forisposити, kiközönitvék, kik t. i. kiközönitési, vagy tilalmi fenyiték alá estek.

Forma, alak, forma, kép, idom, minta, *modor*, mód (*modus*) *forma interna*, belalak; *intrinseca*, belső alak; *externa*, külalak; *extrinseca*, külső alak; *forma docendi acroamatica*, figyeleti tanitásmód, figyelő modor, figyelő módszer, *methodus*; *forma dialogistica*, beszélgető modor; *forma sacramenti*, kegyszeri alak, szentség' alakja; *forma imperii*, kormányalak; *regiminis*, kormányzati alak; *imperii ecclesiastici*, egyházkormányi alak; *regiminis ecclesiastici*, egyházkormányzati alak; *forma juramenti*, esküalak.

Formalis, alakszerű, alaki, idomos, képzetes, modori, idomi, alakzatos, idomzatos; *jus formale*, alaki jogtan; *jus materiale*, anyagi jogtan; *formalis haereticus*, képzett, idomos tévnök; *materialis haereticus*, képzetlen, anyagos tévnök; *formalis error*, alaki hiba; *materialis error*, anyagi hiba; 2) *formalis*, valóságos (*realis*) *quia forma dat esse rei*, mert az alak különbözteti meg az azon nemű anyagot, p. o. a' palaczkot az üvegtől, a' pohárt a' palaczktól; 3) külzetes, külszerű.

Formalismus, alakzat, külzet, alakzatoskodás, külzeteskedés.

Formalista, alakvadász, külző, külzeteskedő.

Digitized by Google

Formalitas, 1) alakiság, alakszerűség, idomosság, képezetesség, idomzatosság, alakzatosság; 2) külzetesség, szertartóság, külszerűség, külsőség; *formalitas juris*, törvényalakiság, törvénykezési mód; *formalitas processus*, peralakiság, perkülsőség; *formalitates mundi*, a' világ' külsőségei, alakzatai.

Formaliter, 1) alakilag, idomilag, idomszerűen, képileg; 2) külsőleg, külzetesen, külszerűen; 3) valóságosan (*realiter*).

Formalium, (*firmaculum*, *pectorale*, *rationale*, *Ephod*) karpalásti csatló, mellyen drága gyémántkő vagyon.

Formare, alakítani, idomítani, képezni; *plasmare*, alkotni; *formari reflexive*, alakúlni, idomúlni, képződni.

Formarius, *formaria*, ujonczképző, ujonczmester, ujoncztanító, l. *novicius*.

Formatio, *activa*, alakítás, képzés, idomítás; *passiva*, alakíttatás, képeztetés, idomíttatás; *reflexiva*, alakúlás, képződés, idomúlás. *Formatio intellectualis*, értelmi képzés; *moralis*, erkölcsi képzés; *paedagogica*, nevelési képzés; *religiosa*, vallási képzés. *Formatio vocis*, szóképzés.

Formativum, képző; *vocis*, szóképző.

Formatum, alakzat, idomzat, alkat.

Formidabilis, félelmes, rettenetes, iszonyatos.

Formido, éjedés, éjedelem, rettegés, rettenet, éjedék, félénkség, félelem.

Formidolosus, éjedékes, félelmes, éjedelmes, félénk, félékeny, éjedékeny.

Formula, alakszer, képszer, minta, modor, rajz, előpéldány; *formula fidei*, hitvallási rajz, hitrajz, hitczikkezet; *formula precum*, imádsági példány, imarajz.

Formulare, példakép, példaszer, példázat, mustra, minta, mutatvány, vezérrajz, előrajz.

Fornicari, bujálkodni, paráználkodni, kurválkodni.

Fornicarius, 1) boltos; 2) l. *fornicator*.

Fornicatio, *ut actio*, bujálkodás, paráználkodás, kurválkodás; *ut actus*, bujaság, paráznaság, kurafiság.

Fornicator, bujálkodó, paráználkodó, kurafi, bujafi.

Fornix, bolt.

Fortalitium, erősség, várfok, vár.

Fortificare, megerősíteni; *fortificari intransitive*, megerősülni, megerősödni.

Fortificatio, *activa*, megerősítés; *passiva*, megerősíttetés; *reflexiva* seu *intransitiva*, megerősülés, megerősödés.

Fortis, erős, izmos.

Fortiter, erősen.

Fortitudo, erő, erősség, izmosság.

Fortuito, véletlenül, esetileg, történetesen.

Fortuitus, véletlen, eseti, történetes.

Fortuna, szerencse, sors; *favens*, kedvező; *adversa*, mostoha szerencse; *prospera*, jó szerencse; *sinistra*, bal, rosz szerencse.

Forum, 1) piacz, vásártér; 2) *planum*, síkság, tér, rónaság; 3) bíróság, törvényszék; *mercantile*, kereskedői piacz; *amoenum*, szép tér; *extensum*, terjelmes tér; *forum apellatorium*, feltörvényszék, felebbviteli bíróság; *pedaneum*, altörvényszék, albíróság; *contentiosum*, vitályi, vitajos, vitató törvényszék; *contradictorium*, ellenmondószék, vitatószék; *competens*, illető bíróság; *ecclesiasticum*, egyházi bíróság; *civile*, polgári bíróság; *forum criminale*, fenyítő törvényszék; *conscientiae*, lelkismereti bíróság; *forum fori*, kültörvényszék, földi bíróság; *forum poli*, beltörvényszék, mennyei bíróság; *divinum*, isteni itélőszék; *dioecesanum*, megyei törvényszék, megyei sz. szék; megyei bíróság; *metropolitanum*, érseki bíróság, érseki sz. szék; *primatiale*, főérseki bíróság, főérseki törvényszék; *papale*, pápai, v. apostoli szent szék; *dominale*, uriszék, földesuri bíróság; *civicum*, városi bíróság, városi törvényszék; *communitatis*, községi bíróság; *delegatum*, képviseleti bíróság; *incompetens*, helytelen bíróság; *cambiale*, váltószék, váltótörvényszék; *praediale*, egyháznemesiszék; *primae instantiae*, elsőbíróság, elsőfolyamodási bíróság, előbíróság; *revisorium*, fel-

Digitized by Google

vizsgáló bíróság, felẗörvényszék; *superrevisorium*, végẗörvényszék, végbíróság, legfőbb ẗörvényszék, legfőbb bíróság; *personalitium*, személynöki szék; *tavernicale*, tárnokszék; *forum vice-comitis*, alispáni bíróság; *judicis nobilium*, szolgabirói szék; *saeculare*, világi bíróság; *compromissionale*, bizományi bíróság; *arbitrorum*, választott bíróság; *privilegium fori*, bírósági kiváltság, ẗörvényszéki kiváltság.

Fossariani, árokbujdosók, XIIIik századbeli tévnökök, kik az albigaiaktól eredvén, gonoszságuk' terjesztésére, és gyakorlására az árkakba bujkáltak, és nevöket is onnan kölcsönözték.

Fossarius, sirásó, hajdan az alrendű egyházaknak kegyeleti tisztök, l. *copiatae*, *lecticarii*.

Fossile, ásvány, ásmány.

Fossor, kapás.

Fotiniani, Photinus' tévnök' követöi, kik az Ebionitákkal együtt Jezust Józseftől nemzettnek állitották.

Fotum, l. *credentia*.

Fovere, 1) ápolni, ápolgatni, dajkálni; 2) kedvelni.

Fractio, 1) ẗörés, szegés; *fractio panis*, kenyérszegés; 2) ẗöredék, ẗörtszám, szegély; 3) *fractio reflexiva*, ẗörődés; *fractio cordis*, seu *contritio*, szivẗörődés; *secreti*, titokszegés, titokẗörés.

Fractura, ẗöret, szeget, ẗöremény, szegemény, szegély; *littera fracturalis*, szegélyes betű.

Fractus, ẗörött, ẗörődött; *fractus viribus*, erőẗörődött; *fractus aetate*, életẗörődött, élemült, élemedett, elaggott; *fracto margine*, szegélyesen, beszegve, behajtva.

Fragilis, ẗöredékeny, gyarló, ẗörékeny, ẗöretes.

Fragilitas, ẗöredékenység, gyarlóság, ẗörékenység, ẗöretesség.

Fragmentum, ẗöredék, darab, ẗöremény, ẗördelék.

Francisca s. romana, sz. Fánka (Fánni), sz. Fánna, Mart. 9én és Sept. 2án.

Franciscani, Ferenczek, Ferenczrendűek; *köznép szájában:* szürke barátok; *Kresznericsnél:* cserbarátok.

Franciscus s. fundator ord. szeráfi sz. Ferencz, szerzetalapitó, Oct. 4én; Xaveri sz. Ferencz Dec. 3án; Borgiás sz. Ferencz, Oct. 10én; Paulai sz. Ferencz, April 2án, szálézi sz. Ferencz püspök, és hitvalló Jan. 29én.

Franco, 1) bérmentes; 2) bérmentesen, szabadon.

Francomurarii, (Freimaurer) szabadfalazók, mert ők a' jót lerontották, és jót nem épitettek, l. *Latomi*.

Frangere, ẗörni, szegni; *frangi reflexive*, ẗörődni.

Frater, testvér (fi) fél, atyafi, barát, társ; *frater ordinis*, társszerzetes, rendtárs, rendfél; *pater ordinis*, atyaszerzetes, rendatya; *frater natu major*, bátya; *natu minor*, öcs; *frater carnalis*, atyúltestvér, atyavérű bátya, v. öcs; *uterinus*, anyúltestvér, anyavérű bátya, v. öcs; *germanus*, apúl anyúl testvér, vérénti testvér, egész testvér, egyvérű bátya v. öcs; *gemellus*, iker testvér; *congenerationalis*, egy ivadékú testvér; *fratres unilaterales*, egy oldalú testvérek; *condivisionales*, osztályos testvérek. *Fratres charitatis*, l. *misericordiani*. *Fratres conscripti*, bejegyzett társak; *fratres laici*, világi társak; *fratres servientes*, szolgatársak; *fratres medicantes*, kolduló barátok.

Fraternitas, társúlat, testvérűlet; *corporatio*, testület, testezet; *fraternitas ordinis*, rendtársúlat; *fraternitas religiosa*, vallási társúlat; *fraternitas B. M. V.*, bold. sz. Mária' társúlata.

Fraternus, testvéri, atyafias, atyafiságos; *fraterna charitas*, testvéri szeretet, atyafias szeretet.

Fratres bohemici, (Lampel-Brüder) Husziták' maradéki, csehtársak. l. Gmeiner T. II. p. 580.

Fratres, et sorores liberi spiritus, lélekszabadalmas társak, tévelygők; kik másként *Beghuini*, *Beghardi*, *Turlupini*, nevek alatt is előfordulnak L. Gmeiner Hist. eccl. T. II. p. 141.

Fratres moravi, morvatársak. l. *Herrenhutiani*, *Zinzendorfiani*.

Fratres uniti, egyesült társak; igy nevezvék 1691 óta angliában az *Inde-*

Digitized by Google

pendensek, mert második Vilmos király alatt az áldozárosakkal (*cum Presbyterianis*) egyesültek. L. Gmeiner Hist. eccl. T. II. p. 529.

Fratria, ángy, bátya' hitvese.

Fratricelli, kistársak (*fratres parvi*) szegénytársak (*fratres pauperes*) ezek sz. Ferencz' szerzetéből keletkeztek, és koldulva éldegéltek, és azt vitatták a' többi közt, hogy a' pápa sz. Ferencz' rendjét el nem törülheti, és hogy az üdvirati szegénység' tökéletessége abban áll, hogy közösen se birjanak a' kolduló barátok semmivel.

Fratricida, testvérgyilkos, vérgyilkos.

Fratricidium, testvérgyilkolás, vérgyilkolás, *ut actio*; testvérgyilkosság, vérgyilkosság, *ut actus*.

Fratrueles, kéttestvér' gyermekei.

Fraudare, megcsalni, ravaszkodni; *damnificare*, megkárosítani.

Fraudatio, megcsalás, ravaszkodás, *damnificatio*, károsítás.

Fraudulenter, álnokúl, csalárdúl, ravaszúl.

Fraudulentia, álnokság, csalárdság, ravaszság.

Fraudulentus, csalárd, csalár, álnok, ravasz.

Fraus, csalárdság, csalárság; *pia fraus*, szentczélú, jámbor csalárdság, szentirányú álnokság.

Freda, vel *Fredda*, vel *fredum*, birság, pénzbeli bűntetés.

Fredum, béketörési birság, békeszegési díj.

Fremere, csikorgani, vaczogni, *intransitive*; csikorgatni, vaczogtatni, *active*.

Fremor, csikorgás, vaczogás, agyarkodás.

Frenare, fékezni, zabolázni.

Frenatio, *activa*, fékezés, zabolázás; *passiva*, féketetés, zaboláztatás.

Frendor, csikorgás, vaczogás, csikorgatás, vaczogtatás.

Frenum, fék, zabola.

Frequens, gyakor, gyakori.

Frequentare, gyakorolni, gyakorolgatni; *frequentare scholam*, iskolába járni.

Frequentatio, gyakorlás, gyakorolgatás, *ut actio*; gyakorlat, *ut actus*.

Frequentatus, gyakorlott, jártas.

Frequenter, gyakran, gyakorta.

Frequentia, gyakorság, gyakoriság; *frequentia hominum*, népesség, népszaporaság.

Frerius, barát.

Fribusculum (*frivusculum*, *fricusculum*) hidegség, berzenkedés, melly haraggá nem fajúl.

Fricatio, súrolás, dörzsölés, sikálás, vakarás, *ut actio*; dörzsölet, dörzs, súrolat, sikálat, *ut res*.

Fricatrix, Tertulliánnál: kurva, kéjhölgy.

Fridericus s. abbas, sz. Fridrik (Frigyes) apát, Mart. 6án.

Frigiditas, hidegség, hidegvérüség; *frigiditas conjugum*, hitvesi hidegség.

Frigidus, hideg, hidegvérű.

Frigoriticus, *febricitans*, hideglelős.

Frigus, hidegség, hideg.

Frivolitas, ledérség, lebzsiség, haszontalanság, hijábavalóság.

Frivolus, ledér, lebzsi, haszontalan, semmirekellő, hijábavaló; *frivola excusatio*, hijábavaló mentség.

Frons, 1) *-dis*, ág, lomb; 2) *-tis*, homlok.

Frontale, homlokzat; — *frontale altaris*, oltárhomlokzata; *frontispicium*, u. az.

Fructificare, 1) termékenyíteni; 2) gyümölcsözni, gyümölcsöt hozni; 3) hasznot hajtani, hasznot hozni.

Fructificatio, 1) termékenyítés; 2) gyümölcsözés.

Fructuosus, 1) termékeny; 2) gyümölcsöző; *fructifer*, gyümölcshozó; 3) hasznos, haszonhajtó; 4) *Fructuosus s. archieppus.*, sz. Fruktuoz érsek, April 16án.

Fructus, 1) termék; 2) gyümölcs, gyümölcsözet; 3) haszon, haszonvétel; *proventus*, jövedelem. *Fructus industriae*, iparjövedelem, ipargyümölcs; *fructus pendens*, várandó gyümölcs, függő gyümölcs, várandó haszon, v. jövedelem; *fructus refundere*, megtéríteni a' hasznot; *usus fructus*, haszonvétel; *fructuum perceptio*, gyümölcsszedés, haszonbevétel; *fructus percepti*, beszedett, bevett; *fructus percipiendi*, bevendő, beszedendő gyümölcsök, hasznok, v. jövedelmek.

Digitized by Google

Frugalis, takarékos, mérsékes, mértékletes.

Frugalitas, takarékosság, mérsékség, mértékletesség.

Frugaliter, takarékosan, mérsékesen, mértékletesen.

Fruges, gabna, vetemény.

Frui, élvezni, éldelni, éldezni.

Fruitio, *ut actio*, élvezés, éldelés, éldezés; *ut actus*, élv, éldelet, éldezet, éldezmény, éldelék, élvezet.

Frumentariatus, kasznárság.

Frumentarius, kasznár.

Frumentius s. eppus., sz. Frument püspök, Oct. 27én.

Frustra, hijában, hasztalanúl, sikertelenűl. *Frustra ferit aures orator, nisi cor reseret creator*, haszontalan kiált szónok a' fülbe, ha a' teremtő nem szól a' szivbe.

Frustraneus, hasztalan, sikeretlen, hiú.

Frustrare, hasztalanítani, sikeretleníteni, meghiusítani.

Frustratio, hasztalanítás, sikeretlenítés, meghiusítás.

Frustratorius, meghiusító, sikeretlenítő, hasztalanító.

Frutex, csemete, kóró, bozót.

Fruticetum, csemetés hely, bozót, csepőte, csádé, bokor.

Fucare, festeni, befesteni, beszinezni, szinezni, szinleni, mázolni.

Fucatio, festés, szinlés, szinzés, mázolás.

Fucatus, festett, szinlett, szinzett, mázolt, mázos, álszinű.

Fucus, 1) szin, festék, máz; 2) arcz-festék, arczmáz, álszín. *Fucum facere*, szinleni, szineskedni.

Fuga, futás, szaladás, futamodás.

Fugare, megfuttatni, megszalasztani.

Fugere, futni, szaladni, futamodni.

Fuginus, szökő, szökencz.

Fugitivus, szökevény, szökött, bujdosó; *fugitivus monachus*, bujdosó barát.

Fulcimentum (*fulmentum*, *fulcinatorium*), tám, támadék, támaszték, istáp, gyámbot, gyámoly, gyámpálcza.

Fulcire, támogatni, gyámolni, megtámasztani.

Fulgentius s. eppus., sz. Fulgenczius püspök (*Villamos*).

Fulgere, fényleni, tündökleni, fényeskedni, villogni, csillámlani, ragyogni.

Fulgor, fény, fényeskedés (másként: *fulgetrido*), csillám.

Fulgur, villám, villámlat.

Fulgurare, vilni, villámlani.

Fulguratio, villámlás; *corruscatio*, csillámlás, légvillogás.

Fuligo, korom; *fuliginosus*, kormos.

Fulina, konyha; *fulinarius*, szakács, konyhamester.

Fulix, sárcsa.

Fulmen, 1) villám, villámlat; 2) kiközönítvény, kitiltvány; l. *excommunicatio*, *interdictum*.

Fulmentum, l. *fulcimentum*.

Fullo, festő.

Fulminare, 1) villámtatni; 2) kiközönítő, v. kitiltó itéletet hirdetni, a' kiközönitvényt, v. kitiltványt közre bocsátani, kihirdetni.

Fumagium, füstpénz.

Fumarium, kürtő, kémény.

Fumus, füst; *thymiamatis*, tömjénfüst.

Functio, foglalkodás, foglalkozás, működés, hivatalkodás, tisztkedés, hivatalos eljárás, *ut actio*; foglalatosság, hivatalos járat, *ut actus*; *functio pastoralis*, pásztori foglalkodás; *functiones animae*, lélek' működései; *functio spiritualis*, lelki foglalkozás; *functio judicialis*, birói eljárás.

Funda, parittya.

Fundamentalis, alapos, talpalatos, talpalati; *praecipuus*, fő; *cardinalis*, sarkalatos; *fundamentalis lex*, alaptörvény, sarkalatos törvény, anyatörvény; *fundamentalis veritas*, alapigazság, talpigazság; *fundamentalis theologia*, alaphittan, sarkalatos hittan.

Fundamentaliter, alaposan, talpalatilag.

Fundamentum, alap, talp, talpalat, talap; *fundamentum fidei*, hitalap; *fundamentum causae*, okalap, v. ügyalap.

Fundare, alapitani; *erigere*, felállitni,

Digitized by Google

active; *fundari*, alapulni, *reflexive.*

Fundate, alaposan.

Fundatio, *activa*, alapítás, felállítás; *passiva*, alapittatás, felállittatás; *reflexiva*, alapúlás, felállás; *ut res*, alapítmány, hagyomány, alapítvány. *Fundatio beneficii ecclesiastici*, egyházi javadalom' alapítása; *fundatio ecclesiae*, egyházalapítás, egyházi alapítvány; *fundatio pia*, kegyes alapítvány; *fundatio civilis*, polgári alapítvány.

Fundationalis, alapítványi, hagyományi; *litterae fundationales*, alapitólevél, v. alapítvány; *fundationalia bona*, alapítványi javak; *fundationale documentum*, alapítványi oklevél, okirat; *fundationalis cassa*, alapítványi pénztár; *fundationalis summa*, alapítványi tőke.

Fundator, alapító, hagyományozó; *fundatoris mens*, az alapitónak szándéka.

Fundatus, alapos, alapított, alapítványos, alapítékos; *ecclesia fundata*, alapítékos egyház; *exceptio fundata*, alapos kivétel.

Fundere, önteni, ömleszteni; *fundi*, *intransitive*, ömleni.

Funditus, fenekestül.

Fundus, 1) fenék, alap, talap; 2) föld, telek, birtok; 3) érték, vagyon, jószág. 4) *Fond*, Stammgeld, alappénz; Geldquelle, *fond*, pénzalap. *Fundus nobilitaris*, nemes telek; *colonicalis*, jobágy telek; *civicus*, városi telek; *parochialis*, fárabeli telek; *curialis*, udvartelek; *intravillanus*, belső telek; *extravillanus*, külső telek; *publicus*, köztelék, köztár, közpénztár, közalappénz, közérték, országos érték; *studiorum*, iskolai közalap, iskolai alapérték, iskolai pénzalap; *religionis*, egyházi közalapérték, vallási közalappénz; *deficientium sacerdotum*, nyugalmas papok' pénzalapja; *ecclesiae*, egyház' alapértéke, egyház' alappénze, v. pénzalapja; *dioecesanus*, megyei alappénz; *cassa dioecesana*, megyei közpénztár; *curatorum*, lelkipásztorok' pénzalapja, v. alappénze; *egenorum parochorum*, szegény, v. szükölködő fáraspapok' pénzalapja; *regulatorum episcopatuum*, szabályzott püspökségi pénzalap. *Fundus instructus bonorum*, gazdasági készület, jószágkészületi alap; *fundus instructus parochiae*, fárabeli készalap; *in fundo mobili*, ingó vagyonban; *in parato aere*, kész pénzben; *in libris*, könyvekben; *in supellectilibus*, házi butorokban; *fundus instructus episcopatuum*, püspökségi készalap; *fundus oeconomiae instructus*, gazdasági készalap; *fundus controversus*, peres birtok, peres telek; *fundus superfluus*, fölös birtok; *fundi defectus*, értékhiány, birtokhiány; vagyonhiány, jószághiány, pénzalaphiány, alappénzhiány.

Fundualis, telki, birtoki, vagyoni, alappénzi, értéki; *liber fundualis*, telekkönyv, birtokkönyv, földkönyv, értékkönyv, pénzalapkönyv.

Funebralis, temetési; *funebrales expensae*, temetési költségek; *funebralis cerimonia*, temetési szertartás.

Funebris oratio, halotti beszéd, gyászbeszéd, sírbeszéd, gyászemlék.

Funeralia, temetési intézetek, temetési költségek, temetési díj, temetési szerek, temetési szertartás.

Funerarius, l. *Fossarius*, *copiatae.*

Funestus, gyászos, halálos, szomorú, bal, balsáros.

Fungens, működő, foglalkodó, eljáró.

Fungi, foglalkodni, működni, foglalkozni, foglalatoskodni.

Fungibilis, használatos, felhasználható, fölemészthető, megemészthető; *infungibilis*, fölemészthetlen, felhasználhatlan.

Funis, *funiculus*, 1) kötél, kötélke; 2) a' szentirásban: örökség, örökleti rész, osztály, osztalék. *Funis contentiosus*, Tertulliánnál: hosszu póráz, hosszú vitaj.

Funus, temetés, gyászmenet; *stola pro funere*, temetési díj; *funus comitari*, halottat kikisérni, temetni.

Fur, tolvaj, lopó, or, orzó, csenész; *fur exercitatus*, gyakorlott tolvaj, csenész.

Furacitas, tolvajlás, tolvajkodás, lopogatás, csenészés.

Digitized by Google

Furari, lopni, orzani, tolvajkodni.
Furatio, lopás, orzás, tolvajkodás.
Furax, tolvajló, tolvajkodó, lopogató.
Furere, dühödni, dühösködni, őrjöngeni, dühöngeni, bőszülni, ádászni.
Furfur, korpa; *ejusdem furfuris*, egy korpán hizott, egy bordában szőtt.
Furia, düh, bősz, dühösség, dühöngés, dühösködés.
Furibundus, dühöngő, őrjült, dühös, dühödő, dühösködő, őrjöngő, bőszült, ádász.
Furiosus, ádáz, dühös, bőszült.
Furor, düh, ádázat, bősz.
Furtim, lopva, orozva.
Furtum, tolvajság, ország, orzat, orú, csenés, csenészet; *furtum simplex*, egyszerű orzat; *furtum qualificatum*, fortélyos, mesterséges orzat; *furtum furti*, orú orzat, lopomány' orzata; *furtum commune*, közönséges orzat; *furtum compositum*, vegyes, összetételesorzat; *res furto ablata*, lopomány, orozmány; *furtum complicatum*, bonyolódott tolvajság; *furtum sacrilegum*, szentségtörő tolvajság; *furti complex*, tolvajtárs, orzótárs; *furto ablati dominus*, az orozmány' ura, tulajdonosa; *ablati restitutio*, az orozmány' visszaadása, megtérítése.
Fusarius, orsógyártó.
Fustigare, megbotozni, megpálczázni.
Fustigatio, *activa*, botozás, pálczázás; *passiva*, botoztatás, pálczáztatás.
Fustis, bot, pálcza, husáng.
Fuse, bőven, terjesen, terjedelmesen, terjelmesen, terjedetesen.
Fusus, 1) öntött; 2) ömletes, bő, terjes, terjelmes, terjedelmes, terjedetes; 3) *subst.*, orsó.
Futilis, vásott, csélcsap, csélcsapdi.
Futilitas, vásottság, csélcsapság, csélcsapdiság.
Futuribilis, leendhető, jövendhető.
Futuribilitas, leendhetőség, jövendhetőség.
Futuritio, leendités, leendezés, leendelés, jövendelés.
Futurus, jövő, jövendő, levő, leendő.
Fuxolium, l. *boletta*.

G.

Gabalus, 1) hegy (arab *algebal*); 2) akasztófa.
Gabarus, buta, ostoba, badar, ügyefogyott.
Gabasta, borkorsó, kupak, bödöge.
Gabatha, egyházi keréklámpa (Luster), csillár, villár.
Gabbara, *l. mumia*.
Gabberina, koporsó, sírláda.
Gabella, adó, másként: *datia*, mellynek több neme volt, u. m. *talea*, szekéradó; *passagium*, útvám; *pontivegium*, hidvám; *portorium*, révvám; *Guidagium*, seu *pedagium*, kalauzpénz, kalauzdíj; *census*, haszonbér, lakpénz, lakbér, bérpénz; *collecta*, karcz, koleda; *stipendium*, tőadó, v. alamizsna, szegényadó.
Gabellarius, adószedő.
Gabia, tömlöcz, börtön, foghely, fogság.
Gabinus s. eppus., et mart. sz. Gábon püspök, és vértanú, Febr. 17én.
Gabriel archangelus, Gábor főangyal, Mart. 24én.
Gabrielitae, Scherling Gábor' tévtársai, kik a' visszakeresztelőkből kerekedtek 1530ban.
Gabulum, kinfa, keresztfa, akasztófa, vesztőfa, bitófa.
Gadium, zálog, biztosítmány, különösen a' párviadalban, melly biztosítékúl szolgál a' párviadal' elfogadására nézve.
Gagiarius, l. *sacristianus*.
Gagium, vel, *Gaja*, liget, berek.
Gajanitae, sive, *Eutychiani*, l. ezt.
Gajularius, börtönőr, tömlöczőr.
Gala, diszruha, diszöltözet, diszölték, diszöltöny.
Galactias, vel *Galaxia*, (*via lactea*) tejes út.

Digitized by Google

Galactopota, téjivó.
Galaea, vel *Galea*, gályahajó.
Galant, udvarias, nyájas, kegyes, deli, diszes, kegyeletes.
Galanteria, udvariasság, nyájasság, kegyesség, deliség, diszesség-, kegyeletesség.
Galdonia, l. *Geldonia*.
Galea, gucsma, sisak.
Galeria, karzat, tornácz, folyosó, csarnok; *galeria imaginum*, (Bilder-Gallerie) képtár, képház, képcsarnok, l. *Pinacotheca*, és *votarea*.
Galerus, vel *Calerus* (*pileus cardinalitius*) biborkalap, biborfőveg.
Galetae, selyemgolyó.
Galla, gubacs, guba, buga.
Gallus s. abbas, sz. Gál apát, Oct. 16án.
Ganea, bordélyház.
Ganeo, bordélyház' gazdája, bordélytartó.
Ganmiadia, *polystaurion*, l. *casula*.
Gannire, nyekegni, nyikogni, nyefegni, nyifogni.
Garantia, biztosíték, biztositmány, kezesség, tusz.
Garantire, biztosítani, kezeskedni, tuszolni.
Garba, (német: Garb) kéve.
Garbinus (olasz: *Garbino*) délnyugoti szél.
Garena, óvda, óvhely, menhely.
Gargangus, l. *Allophylus*.
Garrhara, hajkorona, hajkör, pilis; — az arab: *korak* (kör) szóból l. *tonsura*.
Garrire, fecsegni, locsogni, kotyogni; csaritázni, csacsogni, csacskálkodni, csevegni.
Garrulitas, csacskaság, locskaság, csacskálkodás, csacsogás, fecsegés, csevegés.
Garrulus, fecsegő, csacska, lotyogó, kotyogó, csacsogó, csacskálkodó, locska, csevegő.
Garsio, (olasz: *garzone*, francia *garçon*) apród, inas, szolga.
Garzonastasium, kisdedtér, kisdedkör; a' templom' közepén a' gyermekek' számára kirendelt hely.
Gas, szesz, lég.
Gasindus, vel *Gasindius*, szolga, cseléd.
Gasmulus, különcz; így nevezték a' latin, és görögszertartású szülök' vegyes házasságából született gyermekeket.
Gastaldus, vel *castaldus*, vel *castaldio*, a' császári palotákban: udvari vendéggróf, palotagróf (*comes palatii*) ki a' vendégeket elfogadta.
Gastrimargia, torkosság, l. *gula*.
Gastrimargus, torkos, l. *gulosus*.
Gastritis, gyomorgyuladás, bélgyuladás.
Gastrologia, hasigazság, hasvita.
Gastrologus, hasigazságvitató.
Gastromantia, béljóslat, hasjóslat.
Gastronomia, hastörvény.
Gastrophilus, hasistenlő, hasszeretö, hasbarát.
Gaudere, örülni, örvendeni, (örvendezni, *gavisci*) vigadni, vigadozni.
Gaudia, 1) idvima-szem, olvasószem, idvgyöngy; 2) maga az idvima, olvasó, (*rosarium*) idvrózsa, idvgyöngy.
Gaudiata, *poculum charitatis*, örömpohár, társpohár, szeretet' pohara.
Gaudimonium, vigalom, vigasság, vigság.
Gaudiositas, örvendetesség.
Gaudiosus, vel *gavisorius*, örvendetes, örvendezetes.
Gaudium, öröm, örvendezet, örvendet.
Gavagium, (olasz; *testatico*) fejadó, mellyet kiki fejétől tartozik fizetni.
Gaza, kincs.
Gazazi, gázárai tévelygők; így nevezvék Gazara várostól, hol 1197ben keletkeztek, másként előfordulnak: *Patareni*, *Cathrei*, *Patharii*, *Pauperes de Lugduno*, *Passagini*, *Tossapini*, *Arnoldistae*, *Septronistae*, nevek alatt; az albigaiakkal azon egy tévtant követték.
Gazophilacium, pénztár, kincstár, kincses láda, pénzláda.
Gebhardus, s. sz. Gébárt.
Gehenna, tüzvölgye, hol t. i. valaha a' heberek Moloknak kisdedeket áldoztak, utóbb pedig örök utálat' jeléül az oda összehordott szemetet elégették, és mivel így itt a' tüz szinte folyvást égett, tüzvölgyének mondathatik.
Gelare, megfagyni, jegzeni.
Geldonia, (*confraternitas*) társulat,

Digitized by Google

testület, testezet, testvérület; *belga: gilda*, társaság.

Gelidus, fagyos, jeges.

Gelu, fagy, jég.

Gemelli, ikerek.

Gemellio, ikerbögre, l. *ampulla*.

Gemere, nyögni, sírni, siránkozni, sopánkodni, sohajgani.

Geminare, kettőztetni, kettőzni.

Geminus, kettős, iker.

Gemiscere, nyögdécselni, sohajgani.

Gemitus, nyögés, siránkozás, sohajgás, sopánkodás, *ut actio*; nyöge, sohajga, sirám, siralom, siránkozat, *ut res*.

Gemma, 1) gyöngy, gyémánt; 2) bimbó, rügy, fakadmány, fakadék; 3) szem.

Gena, arcz, arcza, orcza.

Genealogia, nemzedéksor, származati sor, nemzetségi lajstrom, nemzéksor, ivadéksor, vérség'sora, vérségi lajstrom, vérszármazat; *genealogia Christi*, — Krisztus' nemzetségi sora; l. a' *rajztáblán*. — *Genealogica deductio*, vérszármazati kijelelés, nemzetségsorozás, származat' bebizonyítása; *Genealogiae tabella*, vérségi sor, vérség' fája, származéki lajstrom, nemzékrend.

Genealogicus, származati, nemzetségi, nemzékrendi, nemzéksori.

Genealogus, nemzékismerő, nemzékrendiró, nemzékiró.

Genearcha, nemzetségi főnök, családös, nemzékfő, nemzékös.

Gener, vő; *progener*, kisvő.

Generalatus, 1) *ordinis*, rendfőnökség, szerzetfőnökség, közfőnökség; 2) *militiae*, vezérség, hadvezérség, tábornokság, táborság.

Generalis, 1) közönséges, általányos; *universalis*, egyetemi; 2) köznemű, nemzeti, országos. 3) *Generalis causarum auditor*, közügy-hallgató; *generalis congregatio*, közgyülés; *generalis synodus*, köz-gyülekezet; *generalis ordinis*, szerzetfő, szerzetfőnök, közfőnök, rendfő, rendfőnök; *generalis*, fő, p. o. *generalis perceptor*, főadószedő, főpénztárnok, főbevevő; 4) *in statu militiae generalis*, tábornagy, tábornok, vezér, hadvezér.

Generalitas, általányosság, közösség.

Generaliter, általán, közönségesen, általában.

Generans, nemző.

Generarcha, elsőszülött, l. *primogenitus*.

Generarchicum, elsőszülöttség, l. *primogenitura*.

Generare, nemzeni.

Generatim, l. *generice*.

Generatio, (*ut actio*) nemzés; *ut actus*, seu *effectus*, nemzedék, nemzék, ivadék; *posteritas*, maradék, utóság; 2) *generatio in theologia*, származás, származat; *generatio verbi*, az igének származása, l. *processio*.

Generice, általán, általányosan, nemszerént.

Genericus, 1) általányos, közönséges, köznemű; 2) nembeli, nemi.

Generificare, nemezni, elnemezni.

Generificatio, nemezés, elnemezés, *active;* nemeztetés, elnemeztetés, *passive*.

Generositas, 1) nemzetesség, vitézlőség, vitézség; 2) nagylelkűség, nemeskeblűség, derékség, nemeskedés.

Generosus, 1) nemzetes, vitézlő; 2) nagylelkű, nemes, nemeslelkű, nemesindulatú, nemesjellemű, derék.

Genesis, eredet, származat, alakúlat; *liber geneseos*, teremtés' könyve, alkatkönyv.

Genethliaci, származatjóslók, születésjóslók; *astrologi*, csillagjóslók.

Genethliacus, származati, születési; *sermo genethliacus*, születésnapi beszéd, paszitai beszéd; *genethliacum convivium*, paszita.

Genethliologia, születési csillagjóslás, születési égjegyjóslás.

Geneticus, eredetes, származatos, származati, alkatos, alkati.

Genialis, 1) eredeti, leleményes, talányos, elmés, eszes; 2) vig, vigságos, vidor, virgoncz, örvendetes, enyelgő.

Genialitas, 1) eredetiség, leleményesség, talányosság, elmésség, eszesség; 2) vidorság, virgonczság, vigság.

Geniculare, 1) térdelni, térdepleni; 2) imádkozni, leborúlni.

Genie, lángész, lángelme, remekész, remekelme.

Digitized by Google

Genimen, fajta, fajzat, faj.
Genitalis dies, születésnap; münchéni codex szerént: létnap.
Genitura, l. *generatio.*
Genitus, szülött, szült, született.
Genium, szokás, szertartás.
Genius, 1) nemtő, szellem, védszellem, védlény; 2) kény, kedv, szeszély, (*humor*); *genius aevi*, kornemtő, korszellem; *genius seculi*, századszellem; *genius bonus*, jó szellem, nemtő; *malus* rosz szellem.
Genoveva s. virgo, sz. Gyénova szűz, Jan. 3án.
Gens, 1) *natio*, nemzet; 2) had, hadsereg; 3) *goi heber*, pogány.
Gentilis, (*paganus*) pogány.
Gentilismus, (*paganismus*) pogányság.
Gentilitius, nemzéki, nemzetségi, nemzedéki; *gentilitia insignia*, nemzetségi czimer.
Genu, térd.
Genuale, térdep, térdelő zsámoly, térdeplőszék, l. *Flexorium.*
Genuflectentes, vel *goniclinontes*, l. *prostrati.*
Genuflectere, térdepelni, térdelni, térdethajtani, letérdelni.
Genuflectile, l. *flexorium.*
Genuflexio; térdeplés, térdhajtás, térdelés; térdelet, térdhajlat.
Genuflexorium, l. *flexorium.*
Genufragium, térdtörőszer, mellyel a' vértanúk' térdeit szétszegdelték, megtörték.
Genuinitas, (*genesiotes authentia*,) valósság, őszinűség, igazeredetűség, őszinteség, valókorúság, igaziság, valócziműség, l. *authentia.*
Genuinus, valóságos, igazeredetű, őszinű, őszinte, valókorú, igazi, valóczimű, igazkorú, igaz; *genuinus liber*, őszinű könyv; *genuinus homo*, őszinte ember; *genuinum factum*, igaz, őszinű tény;
Genus, nem, nemzék, nemzetség; *species* faj, fajzat; *individuum*, egyed. *Genus proximum*, közelebbi nem; *genus subalternum*, alnem; *genus praecipuum*, főnem.
Geodaesia, földméréstan.
Geodaetes, földmérő.
Geognosia, földisme, földismeret.
Geogonia, földeredet, földszármazat.
Geogonicus, földeredeti, földszármazati.
Geographia, földleirás, földirás, földleirat, földrajz, földirat. — *Geographia sacra*, egyházi földirat. *Geographus*, földiró, földleiró; *geographicus*, földirati, földleirati.
Geologia, földismeret, földisme, földtan.
Geologicus, földismereti, földbuvári, földtani.
Geologus, földismerő, földbuvár, földtanár.
Geomantia, földjóslat.
Geometra, földmérő, mérnök.
Geometria, földmérés, mértan.
Geometricus, földmérési, mértani, mérnöki.
Georgicon, gazdasági iskola, földészeti tanoda, gazdasági intézet.
Georgius s. mart. sz. György vitéz vértanú, April 24én.
Gerarchia, papi birodalom, papuralom, papi fejdelemség.
Gerardus s. eppus. mart. sz. Gellért püsp. vértanú, Sept. 24én.
Gerasinus, s. abbas, sz. Geréb apát, April 19én.
Gerere, viselni, hordozni; *munus gerere*, hivatalt viselni; *uterum gerere*, méhben hordozni, viselős lenni.
Gerhardus, s. abbas, sz. Gerhárd apát Oct. 3án.
Germanus, s. eppus. parisiensis, sz. Zsermény párizsi püspök. Maj. 28án.
Germanus, 1) őszinte; *germana fides*, őszinte hit; *germana charitas*, őszinte szeretet; 2) egyvérű testvér; *germanus frater*, egyvérű bátya, v. öcs, vérbátya, vérőcs; *germana soror*, egyvérű néne, vagy húg, vérnéne, vérhug.
Germen, csira, bimbó.
Germinare, csirázni, bimbózni.
Gerocomium, vel *Gerontocomium*, elaggottak' tápháza, erőfogyottak' háza, aggtápház.
Geronta, dajka, dajkáló.
Gerontes, öregek; igy nevezték az első szerzeteseket.
Geroprepes, tisztes agg, tiszteletes öreg.
Gertrudis s. virgo, sz. Gertrud szűz, Mart. 17én.

Digitized by Google

Gervasius s. mart. sz. Gyárfás vértanú, Jun. 19én.
Gestantes, (*patrini*) keresztségből, v. bérmálásból kiemelők, keresztv. bérma-komák. l. *Patrinus.*
Gestare, viselni, hordozni.
Gestatorium, vivény, vivőszer, melylyen a' sz. ereklyét szokták vinni a' körmenetekben.
Gesticulare, taglejteni, tagjártatni, epecsélni.
Gesticulatio, taglejtés, tagjártatás, epecsélés.
Gestio, vel *gestus*, lejtés, tagjártatás, taglejtés; *gestus manuum*, kézjártatás; *oculorum*, szemjártatás; *pedum*, láblejtés; *capitis*, fejhajtogatás, fejjártatás.
Gestire, lejteni, örülni, vigadni, örvendeni.
Gestus, l. gestio.
Gibba, púp, dag, daganat.
Gibber, 1) *subst.* görbeség, puposság; 2) adj. görbe, pupos.
Gibbosus, görbe, pupos, pukkancs.
Gibbus, l. *Gibber.*
Gibelini, l. *Guelfi.*
Gigas, góliát, óriás.
Gignere, szülni, nemzeni.
Gilbertini, sz. Gilbert' szerzetesei, kiket 1135ben,alapitott sz. Gilbert áldozár.
Gilbertus s. abbas, sz. Gilbert apát, Oct. 3áu.
Gira, gyira, gira.
Girare, forgatni, kerengetni; *girari intransitive*, forgódni, kerengeni.
Giratio, *activa*, forgatás, kerengetés; *intransitiva*, kerengés, forgódás.
Girovagus, l. *Gyrovagus.*
Gizela beata regina hungariae, sz. Gizela magyar királynő. Maj. 7én.
Gizilis, et *Gisilis*, (*in corpore juris canonici*) tanú, bizonyság.
Glaber, sima, tar, kopasz, kopár.
Glabretum, kopály, *kopárság.*
Glaciare, megfagylalni, jegesitni.
Glacies, jég.
Gladiare, küzdeni.
Gladiatio, *ut actio*, küzdés; *ut actus*, küzdelem.
Gladiator, küzdnök, küzdő, küzdér.
Gladiatorius, küzdnöki, küzdői, küzdéri, küzdelmi.
Gladius, kard, záblya, fegyver, pallos; *ensis*, tőr; *framea*, gyikleső, gyilok; *gladius biceps*, kétélű kard, kétélü fegyver; *jus gladii*, vérhatalom, pallos jog.
Glandinare, makkoltatni.
Glandinatio, makkoltatás; *jus glandinationis*, makkoltatási jog.
Glans, makk.
Glarea, kövecs, rög, göröngy.
Glareosus, kövecses, rögös, görögyös.
Glassus, harangnémítás, melly nagy csötörtökön vagyon, midőn minden harang a' mise alatt a' *dicsőségre* megkondittatik egyszerre, és azután nagyszombatig megnem huzatik.
Glaucoma, káprázat, tündérlet, szemhomály, szemfényvesztés.
Gleba, 1) göröngy, hant, föld, földrög, földgöröngy; 2) az egyházi iróknál: ereklye, maradvány, tetemgöngyör, mibe a' sz. ereklye bele göngyörgettetik.
Globuli, imagyöngyök, imagolyók, imaszemek, olvasószemek.
Globus, golyó, teke, gömb, gömöly, gömböly; *globus terraqueus*, földteke, földgömb; *coelestis*, égteke, éggömb.
Glomerare, gombolyitni, halmozni, halomra gyüjteni.
Gloria, dics, dicsőség, (*laus*) dicséret, dicsőitmény, dicsőiték, magasztalás, magasztalat, magasztosság. *Gloria in excelsis Deo*, dicsőség magasságban Istennek; *gloria Patri*, l. *doxologia. Gloriae studium*, dicsvágy.
Gloriabundus, dicske, kérkedő, dicsekvő, dicsekedő, kérkedékeny.
Gloriari, dicsekedni, kérkedni, magaszkodni, magasztalkodni.
Gloriatio, dicsekvés, dicsekedés, kérkedés, magaszkodás, magasztalkodás.
Glorificare, dicsőiteni, magasztalni, magasztosítani; *glorificari intransitive*, dicsőülni.
Glorificatio, dicsőités, magasztalás, magasztositás; *reflexiva*, dicsőülés.
Glorificatus, dicsőitett, dicsőült.
Gloriosus, dicső, dicsőséges; *gloriosum sacrum*, dicsmise; *requiem*,

Digitized by Google

gyászmise; *gloriosae memoriae*, dicsemlékezetü, dicső emlékezetü.

Glos, ángy, (bátyám' felesége v. férjem nénje).

Glossa, 1) nyelv; 2) nyelvfejték, szójegyzék, szómagyarázat, szófejték, szófejtés.

Glossare, magyarázni, fejtegetni, szófejteni.

Glossator, szómagyarázó, szófejtő, szótanár.

Glossarium, szók' jegyzete, szófejtőkönyv, szómagyarázókönyv, szótan, szófejtemény.

Glossematarius, l. *Glossator.*

Glossologia, szófejtés, szótan, szótanítás.

Glossonomia, szószabályzat, szótörvényzet.

Glutinare, enyvezni, ragasztani, forrasztani.

Glutire, nyelni, fölnyelni, benyelni, falni, felfalni.

Gluto, falánk, torkos, nyalánk.

Gnarus, tudós, jártas, tapasztalt, tanúlt; *ignarus*, tudatlan, járatlan, tapasztalatlan, tanúlatlan.

Gnoma, vezérmondat, életszózat, közmondás, elvmondat, életszabály, emlékszó, emlékmondat.

Gnomicus, elvmondati, életszózatos, közmondási; *genus dicendi gnomicum*, életszózati előadás; elvmondati tanítás, vagy irat.

Gnosimachi, ismeostromlók, tudatellenharczolók, kik minden ismeretet megvetvén, csak a' cselekedetet vitatták üdvre szükségesnek.

Gnosis, 1) isme, ismeret; 2) tudák; *gnosis fidei*, hittudák.

Gnosologia, ismetan, l. *metaphysica.*

Gnostici, tudákosak, hittudákosok, jeles tévfelekezet, kik több ágra szakadva, és különféle név, 's palást alá burkolva kezdetétől fogva maig lenézik, megvetik, és ostromolják Krisztusnak egyedül üdvhozó sz. egyházát.

Gnosticismus, tudákosság, hittudákosság, mellynél veszedelmesebb emberre nézve alig lehet valami.

Goar s. presbyter, sz. Goár áldozár, Jul. 6án.

Gobelinus, *Faunus.* l. e.

Godefridus s. eppus., sz. Gottfrid püspök, Nov. 8án.

Godoleva s. mart. sz. Godoléva vértanú, Jul. 6án.

Goëtia, roszszellem-tisztelet, *theurgia*, jószellem-tisztelet. L. Gmeiner Hist. Eccl. T. I. p. 252.

Golgotha, kopaszlat, kopaszhegy. l. *Calvaria.*

Goliardus, vel *Goliardensis*, trágár; máskor *de familia Goliae*, lebzsi, lebzsés. l. *scurra.*

Gonfalonis, b. sz. Maria' társulata, melly Rómában 1264ben állott fel, — és az olasz *il confalone*, *zászló* szótól, *zászlós társulatnak* hivatott.

Gonorrhaea, méhfolyás, magfolyás, vérfolyás.

Gordianus s. mart., sz. Gordián vértanú, Maj. 10én.

Gorgonia s. virgo, sz. Gorgonia szűz. Decem. 9én.

Gorgonius s. mart. sz. Gorgony vértanú, Sept. 9én.

Grabatarii (*clinici*, *lecticarii*) nyoszolyások, ágybankereszteltek l. *clinici.*

Grabatus, nyoszolya, ágy, alom.

Gracilis, vékony, sudár, karcsú, sovány, ösztövér, gérnye.

Gradatim, lépcsőnként, fokonként; *articulatim*, izenként.

Gradatio, *activa*, lépcsőzés, fokozás; *factitiva*, vel *passiva*, léptetés, lépcsőztetés, fokoztatás; *ut res*, lépcsőzet, fokozat.

Gradualis, lépcsőzeti, fokozati, lépcsőzetes, fokozatos, fokonkénti, lépcsőnkénti; *gradualis promotio*, fokozati előmozditás; fokozatos fölléptetés; *graduales psalmi*, fokszoltárok, fokozati zsoltárok; *gradualis institutio*, fokozatos, v. fokonkénti tanítás.

Graduale, fok-ima, fokimádság a' misében; *graduale cantatorium*, fokének.

Gradualiter, l. *gradatim.*

Graduandus, fölléptetendő, felavatandó, tanárzatos.

Graduare, 1) fölléptetni; 2) *in doctorem*, tanározni, tanárrá igtatni, tanárságra emelni, tanárrá avatni.

Graduatio, 1) fölléptetés; 2) *gradua-*

Digitized by Google

tio in doctorem, *activa*, tánározás, tanáravatás; *passiva*, tanároztatás, tanáravattatás.

Graduatus doctor, felavatott tanár; *baccalaureus*, *subdoctor*, *proscholus*, altanár; *licentiatus*, szabadalmas; *approbatus doctor*, felhatósított, felhatalmazott tanító; *magister*, mestertanító.

Gradus, 1) lépcső, fok, fokozat; 2) *gradus genealogicus*; nemzék íz; *aequalis*, egyenlő íz; *inaequalis*, egyenetlen íz; *cognationis*, vérségi íz; *affinitatis*, sógorsági íz; *prohibitus*, tiltott íz, tilos íz; *proximior*, közelebbi íz; *remotior*, távolabbi íz; *honoris*, tiszti fok, tiszti fokozat, rangfok, rangfokozat; *universitatis*, seu *doctoratus*, egyetemi, v. tanársági fok; *ecclesiae*, egyházi fok; *gradus templi*, vel *altaris*, templomlépcső, v. oltárlépcső.

Graecismus, görög nyelvszokás, görög nyelvjárat.

Graecitas, görög nyelvezet, görög irásmód, görög előadás.

Graecus, vel *grajus*, görög; *graeca ecclesia*, görög egyház; *graecus ritus*, görög szertartás; *graecus unitus*, vel *non unitus*, egyesült, v. nem egyesült görög.

Graffare, rajzolni, irni.

Grafio (*comes*), gróf.

Gramen, 1) fű, pázsit; 2) gaz, gyom, pörje.

Gramia, szemárpa, csipa.

Grammatica, nyelvtan; *philologia*, nyelvtudomány.

Grammaticalis, nyelvtani; *philologicus*, nyelvtudományi; *scholae grammaticales*, nyelvtani iskolák.

Grammaticus, 1) *subs.*, nyelvbuvár, nyelvtanító; 2) *adject.*, nyelvtani, p. o. *grammaticus sensus*, nyelvtani értelem.

Grammatista, nyelvtanúló.

Grammatofora, levél.

Grammatoforus, levélvivő, levélhordozó, levélpósta.

Grammatophylacium, levéltár.

Grammontenses (*grands montains*), nagy hegyiek, szerzet, mellyet franczia országban 1076an Muret István állitott.

Granarium (*maghasinum*), magház, magtár, magszin, gabnaház, gabnatár, gabnaszin (*horreum*) pajta, csűr.

Granatarius, vel *granicarius*, magtárőr, magházőr, magtárnok, magszinőr.

Granaticum, magadó, gabnaadó, karcz.

Grandaevus, koros, éltes, élemedett, meglettkorú, aggkorú, üdős.

Grandis, nagy, iszonyú, szörnyű.

Granifer, 1) magtermő, maghozó; 2) tömjényvivő, tömjényhordó.

Granum, mag, szem; *grana incensi*, tömjénydarabok, tömjénycsomók.

Graphiarium, iróeszköz, irószer, rajzeszköz, rajzszer.

Graphica, rajztan, rajzismeret, irástan.

Graphice, rajzolatosan, ékesen, szépen, mesterségesen, műgondosan, jelesen, élénken, hiven.

Graphicus, ékes, szép, műgondos, jeles, élénk, hiv.

Graphio, rajzmester, rajztanito, rajzoló.

Graphium, rajztoll, rajzpenna, irótoll, penna, óntoll, vastoll, réztoll, érctoll.

Grassans malum, dúló gonosz, elhatalmazott rosz; *grassans morbus*, dúló nyavalya, járvány, l. *epidemia*.

Grassari, dühöngeni, pusztítani, dúlni, hatalmaskodni, kalózni.

Grassatio, dühöngés, pusztítás, dúlás, hatalmaskodás, kalózás.

Grassator, dühöngő, pusztító, dúló, hatalmaskodó, kalóz.

Grates, háladás, hálálás, hálatozás.

Gratia, 1) Annehmlichkeit, *venustas*, kellem, kecs; 2) Gunſt, *clementia*, kegy, kegyelem, kegyesség; 3) Gnade, *gratia spiritualis*, malaszt, kegyelem; 4) *gratiositas*, kegyelmesség, kegyesség; 5) *gratiarum actio*, köszönés, köszönet. *Gratiae species s. Paulus in Epla. I. ad Cor. C. XII enarrat*; *theologi vero distinctiones has faciunt: gratia divina*, isteni malaszt; a) *increata*, *et creata*, Istennek vele termett, és tőle származott malasztja; az első által mindenkit boldogitani akar, a' másik által eszközt nyujt a' boldogságra; b) *gratia Dei*, *et Christi*, az Isten', és az üdvözítő' malasztja; az

Digitized by Google

első Krisztus' érdemeire nem tekintve adatik, p. o. az angyaloknak, és Ádámnak az ő este előtt; a' másik egyedül Krisztus' érdemeinél fogva nyujtatik, és azért az első másként: *gratia salutaris*, üdvszerű malaszt; a' másik: *gratia medicinalis*, orvosló malasztnak is mondatik; c) *gratia interna*, vel *externa*, *interior*, vel *exterior*, külmalaszt, v. külső malaszt; belmalaszt, v. belső malaszt; d) *gratia gratis data*, vel *gratum faciens*, ingyen malaszt, v. kedveltető malaszt; e) *gratia habitualis*, vel *actualis*, belható, benmaradó, v. átható malaszt, és külható, v. jelenható malaszt; f) *gratia sanctificans*, vel *justificans*, megszentelő, v. megigazító malaszt; g) *gratia actualis*, vel *est intelligentiae*, vel *voluntatis*, a' jelenható malaszt vagy értelmi, vagy akarati, amint az értelemre, vagy akaratra hat; vel *operans* munkálkodó; vel *cooperans*, együttmunkáló; vel *praeveniens*, megelőző; vel *subsequens*, követő; vel *concomitans*, kisérő; vel *excitans*, serkentő, ébresztő; vel *adjuvans*, segítő; h) *gratia efficax*, vel *inefficax*, vel *sufficiens*, foganatos, foganatlan, vagy elégséges malaszt; i) *gratia ordinaria*, vel *extraordinaria*, rendszerű, v. rendkivüli malaszt; k) *gratia naturalis*, vel *supernaturalis*, természetszerű, v. természetfölötti malaszt; l) *gratia infusa*, beöntött, ömlesztett malaszt; m) *gratia specialis*, vel *specialissima*, kiválatos, legkiválatosabb, különös, v. legkülönösebb malaszt; n) *gratia ex opere operantis*, *et opere operato*, külmunkálatos, v. belmunkálatos malaszt; az első, melly a' szentségfeladónak működéséből folyna, a' másik, melly a' szentség' belerejében alapszik, és belerejéből foly ki a' szentség' alanyára; o) *gratia sacramentalis*, kegyszeri malaszt, szentségbeli malaszt; *status gratiae*, kegyelem' állapotja, tiszta lelkisméret. *Gratias verbis agere*, hálát adni, megköszönni; *opere gratias referre*, meghálálni; *animo gratias habere*, háladatosnak lenni, hálaemlékbentartani. *Deo gratias*, hála Istennek. *Gratia principis*, fejdelmi kegyelem; *via gratiae*, kegyelem' utja; *gratiarum actio verbalis*, háladás, háladat, megköszönés, köszönet; *gratiarum actio realis*, meghálálás, hálálat; *gratiarum actio animo semet exerens*, hálaemlékezés, hálaemlékezet, háladatosság, l. *gratitudo*. *Gratia Dei eppus.*, Isten' kegyelméből püspök; *gratiae expectativae*, váradalmi kegyelmek; *gratia populi*, népkegy.

Gratificamentum, kedveskedmény, háladomány, hálálmány.

Gratificare, kedveskedni, kedvezni, háladatoskodni, hálálni, hálálkozni.

Gratificatio, kedveskedés, kedvezés, háladatoskodás, hálatozás.

Grationalis, kegyelmi, kegyelembeli; *grationales litterae*, kegyelmi levél, kegyelemlevél, kegyelmezvény.

Grationari, l. *adgrationari*.

Gratiose, kegyesen, kegyelmesen (*clementer*).

Gratiosus, kegyes; *clemens*, kegyelmes; *domine gratiosissime!* nagykegyességű v. legkegyesebb Uram! *Domine benignissime!* nagy kegyelmességű v. kegyelmes, v. leg kegyelmesebb Uram! *Domine clementissime!* főkegyelmű, v. főkegyelmességű Uram!

Gratitudo, háladatosság, hálálatosság, hála, hálálozat, hálálat.

Gratianus s. eppus., sz. Gráczián püspök, Dec. 18án.

Gratis, vel *gratuito*, ingyen, hálaért.

Gratuitus, ingyeni, ingyenes, ingyen.

Gratulari, örvendezni, idvezelni, idvleni, üdleni.

Gratulatio, *ut actio*, örvendezés, idvlés, idvezlés; *passive*, örvendeztetés, idvezeltetés; *ut res*, örvendezet, idv, idvezlet, idvlet.

Gratus, 1) *acceptus*, kedves, kedveletes; 2) hálás, háladatos, hálálozatos.

Gravamen, 1) teher, terheltetés, súly; 2) sérelem, nehézség, nehezteletés, sérv; *gravamen regni*, országos sérelem, ország' sérelme; *gravamina cleri*, papság' sérelmei; *grava-*

Digitized by Google

mina, *et postulata regni*, ország' sérelmei, és kivánatai.

Gravare, terhelni, súlyosítani, nehéziteni; *gravari*, *intransitive*, nehéztelni.

Gravate, *gravatim*, nehezteletesen, nehéztelve.

Graviditas, viselősség, terhesség.

Gravidus, viselős, terhes.

Gravis, 1) nehéz, sulyos, terhes, fontos; 2) komoly; *vir gravis*, komolyférjfiú, tekéntélyes férjfiú.

Gravitas, 1) nehézség, fontosság, sulyosság; 2) komolyság, tekintet tekintély.

Gravitare, nehezkedni, nehezülni, nehezedni, nyomúlni.

Gravitatio, nehezkedés, nehezülés, nehezedés, nyomúlás.

Gregatim, seregenként, csoportonként, falkánként, dandáronként, csoportosan, seregesen, csapatonként.

Gregorium calendarium, Gergelynaptár; *Gregorianus annus*, Gergelyév; *Gregorianus cantus*, Gergelyének, Gergelyszerű éneklés.

Gregorius s. magnus pontifex, sz. nagy Gergely pápa, Mart. 12én; *Gregorius s. Naziansenus theologus junior*, nazianzi sz. Gergely ifju hittudós, Maj. 3án; *Gregorius s. thaumaturgus*, csudatevő sz. Gergely, Nov. 17én; *Gregorius Nissenus eppus.*, nisszai sz. Gergely püspök, Feb. 13án; *Gregorius VII. papa*, Maj. 25én.

Gremiale, díszkendő, díszölték, keblény.

Gremialis, kebelbeli, egytestületi, megyebeli, mellettes; *gremialis nobilitas*, megyebeli nemesség; *gremialis librorum censor*, mellettes könyvvisgáló.

Gremialista, díszkendővivő, keblényvivő.

Gremium, kebel, testezet, testület, megye; *gremium ecclesiae*, egyház' kebele, testülete; *ecclesia ingremiata*, bekeblezett, betestezett egyház.

Gressus, lépés, menés, járás.

Grex, nyáj, sereg, csorda, csoport.

Griseus monachus, l. *Franciscanus*.

Grossa, 1) kanonoki adag, osztalék; 2) közasztal.

Guadia, vel *guadimonia*, kezesség, jótállás, kezeskedés, biztosíték, zálog, honnan: *guadianus*, zálogosító; *guadigire*, zálogositani, kezeskedni.

Gualapur, álruhás, álöltözetű, alakosdi.

Guardianus, gárgyán, fegynök, fegyőr, zárőr, zárdafőnök, zárnok; *vicarius*, alfegyőr, alzárőr, alzárnok.

Gubernaculum, kormány, kormányzat.

Gubernare, 1) igazgatni, kormányozni; 2) országlani.

Gubernatio, 1) igazgatás, kormányzás; 2) országlás.

Gubernator, igazgató, kormányozó, kormánytartó, kormánynok.

Gubernialis, 1) kormányi, kormányzati; 2) kormányszéki, országló széki; 3) országlatos, országlati.

Gubernialista, vel *Gubernista*, kormánytiszt, kormány férjfiú.

Gubernium, 1) kormány, kormányzat; 2) kormányszék, országló szék; 3) országlat.

Gudula, s. virgo, sz. Godola szűz, Jan. 8án.

Guelfi et gibellini, Guelfiták, és Gibellinusok, két neves párt olaszországban; keletkeztek IIik Fridrik császár, és IXik Gergely pápa alatt, nevök' értelme nem tudatik.

Guerra, háboru, harcz, had.

Guido s., 1) sz. Gujdo, Sept. 12én; 2) *guido*, vezér.

Guidrigildis, birság, pénzbeli büntetés az egyházi törvénytárban.

Guiffa, elsajátitás, eltulajdonitás.

Guiffare, elsajátitani, eltulajdonitani.

Guilelmitae, Gvilmosbarátok, kiket szent Gvilmos alapitott Belgiumban.

Guilelmus s. dux aquitaniae eremita; sz. Gvilmos ákvitáni vezér 's remete, Febr. 10én.

Guillotine, nyaktiló.

Gula, torkosság, zabálódás.

Gulo, falánk, torkos, nyalánk.

Gulosus, torkos, zabálódó.

Gumi, mézga.

Gummarus s., sz. Gummár, Oct. 12én.

Guna (*tunica*, *gunna*, *dalmatica*), gunya; *gunnatus*, gunyás, gunyába öltözött.

Digitized by Google

Guntramus s. rex burgundiae, sz. Guntrám, burgundi király, Mart. 28án.
Gurdus, vel *Gurdonicus*, bolond, esztelen, bacza, botor.
Gustare, izlelni, kóstolni, izelni.
Gustatio, izlelés, izlés, kóstolás.
Gustuosus, izletes.
Gustus, izlés, izlet.
Gutteria, golyva, gogyola, gogyva.
Gutterosus, vel *gutturosus*, golyvás, gogyvás, gogyolás.
Gymnasium, középiskola, gyakoralmi tanoda, gyakorodalom; *schola elementaris*, elemi iskola; *schola humaniorum*, emberedés' iskolája, szépművészeti iskola; *scholae trivialis*, hármas iskola; *scholae grammaticales*, nyelvtani iskolák; *schola nationalis*, nemzeti iskola; *academica*, fő iskola; *Lyceum philosophicum*, bölcsészeti iskola; *Lyceum theologicum*, hittani iskola, hittanoda; *universitas*, egyetem; *polytechnicum*, műegyetem.
Gymnasta, testképző, testgyakorló.
Gymnastica, testgyakorlat, testképzet; *Gymnastica sacra*, lelki gyakorlat, sz. gyakorlat.
Gymnasticus ludus, testgyakorlószín, testgyakorló iskola; *gymnastica exercitatio*, testgyakorlás; *gymnasticum exercitium*, testgyakoralom.
Gymnopodae, l. *discalceati*.
Gymnosophistae, szigorbölcselők, sanyarbölcselők.
Gynacocratia, vel *gynaecratia*, aszszonykormány, nőországlat, nőuralkodás, nőországlás, nőkormány.
Gynaeceum, Gynicium, Gynaecona, nőcsarnok, nőszoba, nőkamra, nőlak, hárem, nőzárda, nőzáriak.
Gynaeciarius, nőkamrás, nőzárnok, nőzárőr.
Gynaeconitis, nőtanács, nőgyűlés, nőgyülekezet, nőtanya.
Gynandria, nőhímség.
Gynandrus, nőhím.
Gyrare, *transitive*, tekerni, forgatni, gömbölyíteni, gömbölygetni, tekergetni, keringetni; *gyrari intransitive*, tekeregni, tekerűlni, tekeredni, gömbölyödni, gömbölyögni, keringeni, fordulni, forogni.
Gyratio, *activa*, tekerés, forgatás, gömbölyítés, gömbölygetés; *intransitiva*, tekeredés, tekerülés, forgás, gömbölygés, fordúlás.
Gyrgatum, bolondház.
Gyromantia, forgójóslat, körgetegjóslat.
Gyrovagus, tekergő, körüljáró, bujdosó keringő, kalandozó.
Gyrus, kör, kerület, tekervény, körörge, örvény, forga, gömböly, gombolyag, gömöly, gomoly.

H.

Habacuch propheta, Habakuk próféta, l. *Discophorus*.
Habena, 1) gyeplő, zabolya, fék; 2) átvitt értelemben: kormány; *habenas regni capessere*, az ország' kormányát átvenni.
Habere, 1) van; 2) birni.
Habilis, alkalmas, ügyes, tehetős, idomos, rátermett.
Habilitare, alkalmasítani, képesíteni, idomítani, ügyesíteni, *habilitari intransitive*, idomúlni, képesűlni, ügyesűlni, ügyesedni.
Habilitatio, *activa*, alkalmasítás, képesítés, idomítás, ügyesítés; passiva, alkalmasittatás, idomittatás, ügyesittetés; *reflexiva*, seu *intransitiva*, idomúlás, ügyesűlés, ügyesedés.
Habitabilis, lakható.
Habitator, lakós, lakó.
Habitare, lakni.
Habitualis, szokatos, készséges, szokásbeli, rögzetes, megrögzött, szokadalmi, szokalmi, szokásszerű, állandó, benmaradó, benható, üllepes, üllepült; *habitualis gratia*, benható, benmaradó, állandó malaszt; *habitualis peccator*, megrögzött bűnös; *habitualis virtus*, megszokott, szokadalmi erény.

Digitized by Google

Habituatus, megrögzött, megszokott, szokalmas.

Habituosus, l. *habituatus.*

Habitus, 1) volta, voltosság, mivoltosság, *habitus internus*, belvolta, belsőzet; *externus*, külvolta, külsőzet; 2) szokottság, rögzöttség, szokadalom, szokalom, gyakorlottság, készség; *habitus virtutis*, erényi készség; *peccandi*, véteki készség; 3) *habitus monachalis*, csuha, rendöltözet, szerzetruha, rendkabát, rendöltöny, rendköntös. *Habitus externus*, külsőzet, külkészség; *internus*, belsőzet, belkészség; *naturalis*, természeti készség.

Haceldama, vérmező, mellyről a' sz. irásban fordúl elő.

Hadrianus s. mart. sz. Adorján vértanú, Sep. 8án.

Haedus, gödölye, kecske, czáp; *hircus*, bak.

Haedulus, gida, göde, gödölye.

Haemophtisis, vérpökés, vérköpés.

Haemorhoides, aranyér, süly, sülyér.

Haeredipeta, örökségbe lépő, mint *Romipeta*, Romába menő.

Haereditare, örökleni, örökösödni, örökséget nyerni, örökösülni.

Haereditarius, 1) örökös, örökösi, örökleti, örökségi, örökösödési, öröklési; *haereditario jure*, örökleti joggal; *haereditarium bonum*, örökségi jószág, vagyon.

Haereditas, örökség; *haereditas acquisita*, szerzett örökség; *avitica*, ősi örökség, *testamentaria*, végrendeleti örökség; *fideicommissaria*, hitbizományi örökség; *caduca*, esetékes örökség; *virtualis*, átható, várandó örökség.

Haereditatio, öröklés, örökösödés, örökösülés.

Haerere, akadni; adhaerere, megakadni; *adhaerere alicui*, valakihez csatlakozni, veletartani, hozzátapadni, ragadni.

Haeres, örökös, öröklő, örökösödő, örökösülő; *haeres ecclesiae*, egyház' örököse, *haeres coronae*, korona örökös; *haeres directus*, egyenesági örökös; *haeres ex asse*, főörökös, *haeres ex semisse*, félörökös; *haeres immediatus*, közvetlen örökös; *legalis*, törvényes örökös; *substitutus*, másod örökös; *universalis*, egyetemi örökös, általányos örökös; *virtualis*, várandó örökös; *testamentarius*, végrendeleti örökös.

Haeresiarcha, tévfőnök, főeretnek, főszakadár, vezéreretnek, főtévelygő, tévfő, tévtanár, tévterjesztő, tévtanító, főhittévesztő.

Haeresis, (*cacodoxia*) tévtan, tévely, eretnekség, hittév, tévelygés, hittévesztés; *haeresis interna*, belső hittévesztés; *haeresis externa*, külső hittévesztés, nyilványos hittévesztés; *haeresis materialis*, anyagi hittév, anyagi hittévesztés; *haeresis formalis*, alakos hittév, kiképzett hittévesztés.

Haereticus, 1) tévnök, hittévnök, eretnek, hittévesztő, tévelygő (*ut subst.*) 2) tévtani, hittévi, hittévesztési, hittévelyi, eretneki, tévnöki, hittévnöki (*ut adj.*); *haereticus externus*, kültévnök, küleretnek; *haeretica doctrina*, tévtan, tévnöki tan, eretneki tan; *haereticus materialis*, anyagi tévnök, tudtalan eretnek; *formalis*, képzett eretnek, tudvatévnök, alakos tévnök; *haeretica propositio*, tévnöki tétel, tévtétel, eretnek tétel.

Haesitantes, akadozók, így nevezték a' főnöktelen tévnököket, (*acephalos*) kik a' chalcedoni gyülekezetet mintegy akadozva vetették meg.

Hagiodulia, szentek' tisztelete.

Hagiographus, *scriptor*, szentiró; *liber*, szentkönyv; az ó szövetségi könyvek t. i. felosztvák: törvénykönyvre, prófétákra, és szentkönyvekre, ez utóbbiak közé számittatnak a' zsoltárok, Job' könyve 'sat.

Hagiologicus, szentfölötti beszéd.

Hagiologium, szentek naplója.

Hagiomachus, szentek'ostromlója, szentostromló.

Hagion pneuma, sz. lélek uristen.

Hagios, szent.

Hagiosiderum, sz. lemez, mellyel a' görögök a' török iga alatt harang helyett élnek.

Halare, 1) lehelni; 2) párolgani, gőzölgeni.

Halitus, (*ut actio*) lehelés, párolgás, gőzölgés; (*ut res*) lehelet, leh.

Digitized by Google

Hallucinari, tétovázni, akadozni, imezni, ámozni, habozni, nyekdecselni.
Hallucinatio, tétovázás, akadozás, habozás, imezés, ámozás, nyekdecselés.
Halo, nap' vagy hód' udvara.
Halophanta, álnok, ravasz, csalfa, ámító.
Hama, csáklya.
Hamus, horog.
Hannapus, (*navicula*) tömjéntartó, másként: *Hannagua.*
Hansa, kereskedői társulat; *hansatus*, kereskedőtárs; *hansaticae civitates*, kereskedő városok.
Hapaxlegomena, egyszerolvasvák, egyolvasatú szavak, mik a' sz. irásban csak egyszerfordulnak elő.
Hara, akol, ól.
Haracium, (franczia *Haras;* olasz *Razza*) ménes, lótenyésztés.
Hariolari, bélből jósolni.
Hariolatis, béljóslás, *ut actio*; beljóslat, *ut actus.*
Hariolus, béljósló.
Harmonia, összehangzás, öszhang; *cointelligentia*, egyetértés; *consonantia*, egybehangzás, hangegyezés; *concordia*, egyezés; *concordantia*, egyeztetés; *harmonia evangelica*, az üdvigék' összehangzása; — *disharmonia*, összehangzatlanság.
Harmonicus, összehangzó; *disharmonicus*, összehangzatlan.
Harmonisare, összehangzani, egyetérteni.
Harmonisatio, *activa*, összehangzás, egyetértés; *passiva*, összehangoztatás, összeegyeztetés.
Harpa, *Harpya*, hárfa.
Harpocratiani, l. *Taschodrugitae.*
Haruspex, béljós, bélszemelő, béljósló.
Haruspicium, béljóslat, bélszemle.
Hasard, buta, vak szerencse; *Hasardlusus*, butajáték, vakjáték.
Hasta, kopja, dárda; *sub hasta vendere*, árverés' útján eladni.
Hastarium, árverő hely, Tertullián. apol.
Hastiludium, kopjajáték.
Haurire, meritni; *hauritare*, meritgetni, meregetni.
Haustus, 1) korty, ital, hörpentés, szörpentés, meritès; *uno haustu ebibere*, egy kortytyal, hörpentéssel kiinni.
Hebdomada, vel *hebdomas*, hét; *hebdomas casta*, böjt' előhete, tiszta hét; *hebdomada crucis*, keresztjáró hét; *hebdomada major*, vel *sacra*, nagyhét, szenthét; *hebdomada mediana*, böjt' középhete; *hebdomas bacchanalium*, csonka hét; *passionis*, fekete hét; *palmarum*, virág hét; *alba*, fejér hét; *hebdomas hebdomadum*, pünkösd' ünnepe; *hebdomas annorum*, seu *annus sabbathicus*, ünnepév, ugarév, (*vervactum*) nyugév.
Hebdomadarius, hetes.
Hebes, tompa, kába, életlen.
Hebetare, kábitani, tompitani; *hebescere*, kábúlni, tompúlni, életlenülni.
Hebetatio, *activa*, kábítás, tompitás, *intransitiva*, kábúlás, tompúlás, életlenülés.
Hebetudo, kábaság, tompaság, kábulat, tompúlat, kábultság, tompultság.
Hebraeus, heber, *judaeus*, zsidó; *hebraicus*, heber; *hebraica linqua*, heber nyelv.
Hecatontarchus, *centurio*, százados.
Hedera, borostyán, repkény.
Hedonismus, gyönyörczélzat, kéjczélzat, kéjirány, gyönyörirány, élvirány.
Hedonista, élvczélzó, kéjirányzó, kéjvadász.
Hedvigis s. ducissa poloniae, sz. Hedvig, lengyelország' fejedelemnője, Oct. 15én.
Hegira, Mohammed' futamodása, 622-ben törökévszám. l. aera.
Hegumenium, 1) görögkolostor, görögszerzetház; 2) apátlak; 3) vendéghely, a' görögkolostorban.
Hegumenus, görögapát.
Hegumeriarchium, főapátság.
Helena s. imperatrix, sz. Ilona császárné, Aug. 18án.
Heliodorus s. eppus, sz. Heliodor püspök, Jul. 3án.
Heliognosticus, napimádó, napistenlő.
Hellenisare, görögcsélni, görögözni, görögösködni.
Hellenismus, görögcsélés, görögözés, görögösködés (*ut actio*) görögcsélet, görögözet. (*ut actus*) *Judaei Hellenistae*, görögcsélő zsidók; *linqua aramaeo — hellenistica*, görögcsélő aramnyelv.
Hellenista, görögcsélő, görögösködő.
Helluari, tobzódni, korhelykedni, léderkedni.

Digitized by Google

Helluatio, tobzódás, korhelykedés, léderkedés.

Helluo, tobzódó, korhely, léder.

Helvetica confessio, helvét vallás.

Helvidiani, Helvid tévfőnök' követői a' szüzesség' daczos ellenei a' negyedik században.

Hemerobaptistae, mosódzók; ezen felekezet' társai minden tett előtt kezöket, és naponként egész testöket megförösztötték.

Hemerodromus, napifutár, napipósta.

Hemeterius s. mart. sz. Hömötör vértanú, Mart. 3án.

Hemiariani, (*semiariani*) féliáriánusok. l. *Ariani.*

Hemicyclus, félkör, félgömb.

Hemisphaerium, félgömb.

Hemistichium, félvers.

Henoticum, Zenocsászár' hitegyeztető parancsa.

Henricus s. II. imperator, sz. Henrik e' néven IIik császár, Jul. 15én.

Hepatoscopia, májjóslat.

Heptalychnum, hétágú villár, hétágú csillár, hétágú lámpa (Luſter) másként: *heptamiscos*, *heptamyxis.*

Heracleonitae, a' tudákosok közől Heracleon' vezérlete alatt keletkezett tévelygők.

Heraclitae, Heraclus' tévtársai, kik a' nőtlenség mellett olly túlságosan harczoltak, hogy a' házasságot általán mint roszat elvetnék.

Heraclius, *lapis*, mérkő, próbakő.

Heraldica, czimertan, vértan, czimerismeret; l. *sphragistica.*

Herba, fű, pázsit.

Herbarium, 1) füvészkert; 2) fügyüjtemény.

Herbum, vel *Herbilla*, (*Gallis: Ers*, *Germanis* Erbſe, *graecis*, lat. *pisum*, ital. *Pisello*) borsó.

Hercaea, Tertulliánnál: *Hercia*, szolgaleány, szolgáló, nőcseléd.

Heremia, pusztaság magány.

Heribergare, 1) táborozni, sátort ütni; 2) szállásolni, beszállani.

Heribergium, 1) tábor, táborzat; 2) tanya, szállás, szállda, beszálló, vendégfogadó.

Heriberatus s. archieppus., sz. Heribert érsek. Mart. 16án.

Herifuga, uraszökött, urahagyott.

Hermannus beatus, boldog Hermán, April 7én.

Hermaphroditus, himnő, másként: *androgynus*, korcshim; *hermaphrodita*, nőhim, korcsnő.

Hermenegildus s. regis levigildi filius, sz. Hermengild, Levigild király' fija, April 13án.

Hermeneuta, fejtész, értelmező, magyarázó, tolmács, irásfejtő.

Hermeneutica, fejtészettan, értelmezéstan, irásfejtőtan; *hermeneutica sacra*, vel *biblica*, szent fejtészettan, szentirás-fejtőtan.

Hermeneutice, fejtészetileg, magyarázatilag, értelmezetileg, értelmezeti tanilag.

Hermeneuticus, fejtészeti, fejtészettani, irásfejtői, magyarázati tolmácslati; *hermeneuticus sensus*, fejtészeti értelem.

Hermenia, fejtészet, tolmácslat, magyarázat.

Hermes s. mart. sz. Hermó vértanú Aug. 28án.

Hermogeniani, vel *Hermogenistae*; Hermogenes tévfőnök' követői a' IIik században; kik az anyag' örökségét vitatták, és ebből számos hibás következtetéseket képeztek.

Hernia, sérv, sérültség.

Herniotomia, sérvmetszés.

Herodiani, zsidófelekezet, egyik a' négy közől, mellyek Krisztus' idejében a' zsidók közt léteztek, és ezek Galiléai Judás vezérök' példájára azt vitatták, hogy a' zsidó Istenét kivéve, senkinek adót fizetni nem tartozik.

Heroicus, hős, bajnoki, vitéz.

Heroismus, hősködés, bajnokság, hősség, vitézség.

Heroissa, hőshölgy, amazon, bajnokhölgy.

Heroldus, hirdető, kiáltnok.

Heros, hős, bajnok, levente, vitéz; *heros fidei*, hithős, hitbajnok.

Herpes, sömör.

Herrnhutiani, l. *fratres moravi*, *Zinzendorfiani.*

Hesperus, szender, estcsillag.

Hesycasta, magánykodó, magányélő, szerzetes, barát, remete.

Hesycasterium, czélla, magánylak, remetelak.

Digitized by Google

Hesychiani, *Hesychius* főeretnek' követői. l. *Quietistae.*

Hetaeriarcha, honivezér, társvezér.

Heterodoxia, máshit, mástan, tévhit, máshitűség; *cacodoxia*, roszhit; *orthodoxia*, őshit, őstan, őshitűség.

Heterodoxus, máshitű, máshitbeli, tévhitű, mástanbeli; *orthodoxus*, őshitű, őstani, őshitbeli, őstanbeli; *cacodoxus*, roszhitű, rosztani, roszhitbeli, rosztanbeli.

Heterogeneitas, másneműség, különneműség, másféleség.

Heterogeneus, másnemű, különnemű, másféle.

Heterognosia, másismeret.

Heteronomia, idegen törvényszerzés, idegen törvényhozás, idegen törvény szabás.

Heterotelia, másirányzat, másczélzat, különirány, különczél, különirányzat, különczélzat.

Heterothesis, csalkérdés, csaltétel.

Heterousius, máslényegű, különlényegű; *homousius*, hasonlényegű, azonlényegű, egylényegű.

Heuristica, lelőtan, leltan, lelettan, talánytan.

Heuristicus, lelő, leleményes, leletes, talányos.

Hexameron, hatnaposság, így hivattak, sz. Vazúl', és sz. Ambrus' művei, mert ezekben a' világ' teremtésének hatnapi művéről van szó.

Hexapla, hatnyelvűkönyv, így nevezetik Origenes' hatnyelvű sz. írása.

Hiatus, hézag, rézs, hij, híjány.

Hieracitae, vel *Hieraceni*, Hierax' egyiptomi tévfőnöknek követői, ki csak a' lelki feltámadást engedte meg, a' házasságot kárhoztatta, csak a' nőtleneket vitatta boldogitandóknak, és a' kisdedeket, kik a' megválasztókor' elérése előtt kimultak, mennyországból kitiltváknak állította.

Hierarchia, egyházi hatalom (*potestas ecclesiastica*), egyházi kormány *regimen ecclesiasticum*), egyházi fejedelemség (*principatus ecclesiasticus*), egyházi parancsalom (*imperium ecclesiasticum*), papi uralom, papi birodalom (*ordo ecclesiasticus*), papi rend; *gradus ecclesiastici ordinis*, papi rangozat, papi rendfokozat, egyházi rendsor, egyházi hatalomfok.

Hierarchia ordinis, seu jurisdictionis internae est sequens: az egyházi rendhatalom, vagy is belső egyházi joghatóság következő:

Majores ordines, nagyobb rend hatalom.
- Pontifex, egyházi közfejdelem, pápa.
- Pontificatus, egyházi közfejedelemség, pápaság.
- Episcopus, püspök.
- Episcopatus, püspökség, püspöki rend.
- Presbyter, áldozár, áldozó pap.
- Presbyteratus, áldozárság, áldozó papság, áldozári rend.
- Diaconus, szerpap.
- Diaconatus, szerpapság, szerpapirend.
- Subdiaconus, alszerpap.
- Subdiaconatus, alszerpapság, alszerpapirend.

Minores ordines, kispapi rendek.
- Lector, olvasópap, olvasnok.
- Lectoratus, olvasó papság, olvasó papirend, olvasnokság.
- Exorcista, hitesketőpap.
- Exorcistatus, hitesketőség, hitesketői rend.
- Ostiarius, ajtóőrpap, ajtónálló pap.
- Ostiariatus, ajtóőrség, ajtónállóság, ajtóőrpapi rend.
- Acolythus, gyertyáspap, gyertyahordozópap, gyertyár, gyertyász.
- Acolythatus, gyertyáspapság, gyertyahordozóság, gyertyáspapi rend, gyertyárság.
- Tonsuratus, piliscspap, hajkörőspap.
- Tonsura, pilis, hajkör.

Clerus major, főpapi rend, v. főrendűpapság.

Hierarchia regiminis, seu jurisdictionis externae, et gradus honoris sunt sequentes.

Az egyházi kormányhatalom, vagy is külső joghatóság', és egyházi rang' rende következő:
- Summus pontifex, pápa, az anyaszentegyház' feje.
- Patriarcha, ősérsek, ősfő, ősfőnök.
- Primas, exarcha, főérsek.
- Archiepiscopus, metropolita, érsek.
- Episcopus, püspök.

Digitized by Google

Clerus medius, közep rendü papság.

Archiabbas, főapát.
Abbas, archimandrita, apát.
Praepositus major, nagy prépost.
Praepositus minor, kis prépost.
Canonicus, kanonok.
Archipresbyter, főáldozár.
Archidiaconus, főesperes.
Doctor theologiae, hittanár.
Vicearchidiaconus, alesperes.
Parochus, fáráspap, plébános, népnök.

Clerus minor, alrendü papság.

Cooperator, káplán, segédlelkész, segédpap.
Diaconus, szerpap.
Subdiaconus, alszerpap.

Clerus junior, kispapság, növendékpapság.

Hieraticus, papi.
Hierocerus, egyházi kiáltnok, egyházi csendőr.
Hierodulus, egyházfi, egyházszolga.
Hieroglyphum, képnyelv, képbetűzet, képbetű.
Hieroglyphus, képnyelvi, képbetűs.
Hierologia, áldás, szentelés, szentbeszéd.
Hieromartyr, papvértanú, p. o. áldozár, v. szerpap-vértanú.
Hieromnemon, szernök, szerpap, szertartó pap; jelentékes hivatal volt a' konstántinápolyi ősérsek mellett.
Hieromonachus, áldozárbarát, misés szerzetes, mert hajdan ritka barát volt áldozár, mint még ma is az irgalmas barátoknál.
Hieronimitae, sz. Jeromos' remetéi, kiket Pisa Péter alapított, és XIik Gergely pápa 1373ban megerősitett.
Hieronticum, szerkönyv, misemondókönyv, misekönyv.
Hieronymus, s. presbyter, et doctor ecclesiae, sz. Jeromos áldozár, és egyháztanár, Sept. 30án.
Hierophantes, seu *mystagogus*, látnok, titokfejtő.
Hierophilacium, rejthely, szent rejték, szentrejthely, sekrestye, l. *sacrarium*.
Hierophylax, egyházi, szerőr, öltözdeőr, sekrestyés, l. *sacristianus*.
Hierosolymitani equites, jerusálemi vitézlovagok, l. *ordo equestris*.
Hierotheca, 1) úrtartó, úrmutató, szentségtartó, szentségmutató, l. *Monstrantia*; 2) sírmeder, tetemtok, ereklyetartó.
Hilarare, viditani, vidámitani; *hilarari*, *intransitive*, vidulni, vidámulni, derülni.
Hilaratio (*exhilaratio*), *activa*, vidítás, vidámítás, derítés; *intransitiva*, vidulás, vidámúlás, derűlés.
Hilarion s. abbas, sz. Hilarion apát, Oct. 21én.
Hilaris, vidor, vidám, vig, derült.
Hilaritas, vidorság, vidámság, vigság, derültség.
Hilarius s. eppus. confessor, sz. Vidor püspök hitvalló, Jan. 14én.
Hildegardis s. monialis, sz. Hildegárd apácza, Sept. 17én.
Hipparchus, fölovászmester.
Hircus, bak, kecskebak, bakgöde.
Hirmologium, énekkönyv, karkönyv (Chorbuch), l. *Antiphonarium*.
Hirmus, elövers, karvers, l. *Antiphona*.
Hirsutus, borzas, szörös, sertélyes, tövises, szakálos.
Hirundo, fecske.
Hirudo, nadály, vérszopó, piócza.
Hister, szemfényvesztő.
Historia, 1) történet (esemény, *eventus*); 2) történetírás, történettan; *historia ecclesiastica*, egyházi történettan; *historia universalis*, egyetemi történettan.
Historice, történettanilag.
Historicus, 1) történetiró; 2) *adj.*, történettani, történeti.
Histrio, szinjátszó, színjátékos, alakos.
Histrionicus, színjátszói, színjátékos; *histrionicus gestus*, színjátszói tagjártatás.
Hiufare, elkobzani, l. *confiscare*.
Hiulcus, ferde, forda, visszás, fonák.
Hoba, telki állomány, jobágytelek.
Hodegitria, kalauznő; igy neveztetik Konstántinápolyban a' b. sz. Mariának szent képe, mellyet a' jámbor hagyomány sz. Lukács üdviró' rajzművének tart; kalauznőnek hivatik pedig

Digitized by Google

azért, mert Palaeologus Mihály császár Konstántinápolyba diadalmasan vonulván e' képet előtte, mint kalauznőt vitette, 's maga utána gyalog lépdelt.

Hodegus, kalauz (Pázmán' kalauza).

Hodeporicum, útirajz, utazási leirat, utazási rajz.

Holocautoma, l. *holocaustum.*

Holocaustum, égő áldozat, l. *sacrificium.*

Holocrysum ciborium, arany urtartó.

Holographus, sajátkézirat.

Holophanta, l. *halophanta.*

Homagialis, 1) hódolati, hódolatos, hódoló; 2) fejváltsági, fejbéri; *homagiali cum devotione*, hódoló tisztelettel.

Homagium, *ut actio*, hódolás, hűségfogadás; *ut actus*, hódolat, hűdelem; 2) fejdíj, fejbér, fejváltság *emenda capitis*, *homagium fidelitatis*, hűségi hódolat; *homagium vivum*, élő fejbér, élődíj, féldíj; *mortuum*, holtdíj, egészdíj vérdíj.

Homicida, gyilkos, emberölő, gyilkoló.

Homicidium, gyilkolás, emberölés, *ut actio*; gyilkosság, *ut res*; *casuale*, esetékes, történetes, véletlen; *commune*, közönséges, közszerű; *culposum*, hibás, vétkes; *deliberatum*, eltökélett, szántszándékos; *destinatum*, eléirányzott, előhatárzatos; *dolosum*, álnok, csalárd; *insidiosum*, orozatos, cselszövényes; *praemeditatum*, meggondolt, eltökéllett, szándéklott; *proditorium*, árúló; *qualificatum*, módositott, módosúlt, sulyosb; *simplex*, egyszerű; *spoliativum*, rabló; *voluntarium*, szándékos gyilkosság, szándéklott emberölés.

Homiletica, egyházi szónoklattan, v. tudomány.

Homileticus, 1) *subst.*, egyházi szónoklat-tanító; 2) *adj.*, egyház-szónoklati, taglaló, taglalatos; *homilecticus sermo*, taglaló beszéd.

Homilia, 1) népgyülem, népgyülekezet; 2) népbeszéd, egyházi beszéd; 3) szentirást taglaló beszéd, taglaló egyházi beszéd.

Hominicolae, emberimádók, így csufolták Apollinaris' tévtársai az őshitűeket, mert mi Krisztusban két természetet t. i. istenit, és emberit hiszünk.

Hominium, emberdij, fejdij, fejbér, személybirság, személyváltság, személybér.

Homiusia, hasonlényegűség, hasonállományiság, hasonmivoltúság, hasonállatúság.

Homiusius, hasonlényegű, hasonállományú, hasonmivoltú.

Homo, ember; *Deus homo*; istenember; *filius hominis*, ember' fija, megváltó, Krisztus; *homo episcopalis*, püspöki ember, püspöki bizományos; *homo capitularis*, káptalan' embere, káptalani bizományos; *homo conventualis*, szerzetházi, gyüledelmi bizományos; *homo dioecesanus*, püspökmegyei ember, bizományos; *homo regius*, királyi bizományos, királyi képviselő; *homo noumenon*, észember.

Homoeopathia, hasonszenv.

Homoeopathicus, hasonszenvi.

Homoeteleuton (*versus Leoninus*), végrim.

Homogeneitas, hasonneműség, egynneműség, egyféleség, azonneműség.

Homogeneus, hasonnemű, egynemű, egyféle, azonnemű.

Homologeta, hitvalló, hittanú, l. *confessor.*

Homologium, vel *homologatum*, bizományos birói itélet, választott birói itélet, l. *laudum.*

Homonymia, egynevűség, hasonnevűség, azonnevűség.

Homophacia, vel *omophagia*, emberhusevés, l. *anthropophagia.*

Homousia, egylényegűség, egyállóványúság, egymivoltúság, l. *consubstantionalitas.*

Homousiones, vel *homousiani*, vel *homousionistae*, egymivoltvitatók, egyállóványvitatók, igy nevezték Arius' tévtársai az őshitűeket, mert mi az Atyát a' fiúval egyállatú, és természetűnek hisszük.

Homousius, egylényegű, egyállóványú, egymivoltú, l. *consubstantialis.*

Homoypostata, egyállatúak, egyállóványúak; igy a' fiúban az isteni, és emberi természet egy isteni személyben létezik, tehát a' fiúban az istenség,

Digitized by Google

és emberség egyállományi egyesülésben vagyon, 's azért nem két személy, hanem csak egy személy, — igy a' test, és lélek egy állományú, mert az emberben, mint egyállományban létezik.

Homuncionistae, Jezusemberzők, Photinus' tévtársai, kik Jezusnak istenségét tagadták.

Honestas, 1) illendőség, tisztesség, becsületesség, illemesség; 2) költött sógorság, sógorodás, sógorosodás.

Honeste, tisztesen, tisztességesen, becsületesen, illendően, illemesen.

Honestus, tisztes, tiszteséges, becsületes, illő, illendő, illemes.

Honor, tisztelet, becsület, rang; *gradus honoris*, rangfok.

Honorabilis, becsméltó, becsteljes, becsületre méltó, becsületes; *honorabilis in Christo frater*, Krisztusban becsteljes atyafi.

Honorabilitas, becsméltóság, becsteljesség, tiszteletesség.

Honorare, tisztelni, becsülni.

Honorarium, jutalom, tiszteletdij, tiszteletajándék.

Honorarius, tiszteleti, tiszteletbeli; *honorarius canonicus*, tiszteleti kanonok.

Honoratus, 1) tisztelt, becsült; 2) *Honoratus s. mart.*, sz. Honorat vértanú.

Honoratio, *activa*, tisztelés, becsülés; *passiva*, tiszteltetés, becsültetés.

Honoratior, tisztes; *honoratior persona*, tisztes személy, tisztélyes.

Honorificare, megtisztelni, föltisztelni, a' tiszteletet megadni, tisztelkedni.

Honorificentia, megtiszteltetés, föltiszteltetés, tiszteletadás, *ut actio*; tisztesség, tiszteletesség, tisztély, tisztélyesség, *ut res*.

Honorificus, tisztes, tiszteletes, diszes, becsületes, tisztélyes.

Honorigera, apáczakendő, apáczafátyol, szüzesség' fátyola.

Honos, tisztelet, becs, becsület.

Hoplotheca, fegyvertár; igy nevezettek azon könyvek, mellyekbe a' sz. atyák' velősb mondatai, mint ugyananyi védfegyverek egybeszedvék.

Hora, óra; *horae canonicae*, zsolosma órák, karórák, imádsági órák; *matutinum*, viradati zsolosma; (hajdan *nocturnum*, éji zsolosma), *Laudes*, dicszsolosma; *prima*, első karóra, hajnali zsolosma; *tertia*, másodkaróra, reggeli zsolosma; *sexta*, harmad karóra, déli zsolosma; *nona*, negyed karóra, délesti zsolosma; *vesperae*, vecsernye, estélyi zsolosma; *completorium*, zárzsolosma. Ezen órák' értelme a' következő versekben adatik elő:

Matutina ligat Christum, qui crimina purgat;
Prima replet spuris, dat causam tertia mortis;
Sexta cruci nectit, latus ejus nona bipartit;
Vespera deponit, tumulo completa reponit.

Horison, láthatár, szemkör, látkör, határkör; *horison cognitionis*, ismekör; *activitatis*, hatáskör; *rationis*, észkör.

Horisontalis, vizirányos, vizirányú, fekirányos.

Horisontaliter, vizirányosan, fekirányosan.

Hornus (*hodiernus*), mai, jelenévi, folyóévi, uj; *hornum vinum*, uj bor.

Horocopus, vel *horoscopus*; 1) órás (*horopaeus*, óraleső, óraör; 2) órajósló.

Horologium, 1) karóráskönyv, zsolosmáskönyv, karkönyv; 2) óra (*horopaeum*).

Horoma, látvány, látnokság.

Horrearius, csürnök, pajtaör, pajtabíró, csürör.

Horrere, irtózni, borzadni, rettegni, iszonyodni.

Horreum, pajta, csür.

Horribilis, iszonyú, borzasztó, borzalmas, iszonyatos, borzadalmas, borzadatos, rettentő, irtózatos, rettenetes.

Horribilitas, iszonyatosság, borzalmasság, borzadalmasság, rettenetesség.

Horriditas, éktelenség, vadonyság.

Horridus, éktelen, vadony.

Horrificare, borzasztani, rettenteni, rettegtetni.

Horrificatio, borzasztás, rettentés, rettegtetés.

Horrificus, rettentő, rettegtető, irtóztató, borzasztó.

Horripilatio, borzadalmasság, borzadozás.

Horror, iszony, borzalom, borzada-

Digitized by Google

lom, rettenet, borzadály, borzadat, rettenés, borzadás, rettegés.

Hortari, inteni, késztetni.

Hortatio, intés, késztetés.

Hortulanus, kertész.

Hortus, kert.

Hoseas propheta, Hozeás próféta, másként Hozaj.

Hosianna, idvösség, idv.

Hospes, 1) vendég, jövevény; 2) *herus* gazda.

Hospitalarii, 1) gyámbarátok; 2) gyámházi vitézlovagok, gyámlovagok.

Hospitale, ispotály, tápház, gyámház, táplány.

Hospitalis, vendégszerető, szállásadó.

Hospitalitas, vendégszeretet.

Hospitium, szállás, szálloda, vendéghely, vendégház, szállodalom.

Hostia, áldozék, áldozmány, ostya, áldozat; *hostia sacra*, szentostya; *hostia consecrata*, fölszentelt ostya, sz. áldozat; *hostia illibata*, fertőzetlen áldozat; *hostia pura*, tiszta áldozat; *hostia immaculata*, szeplőtelen áldozat; *hostia viva*, élő áldozat.

Hostiaria, áldozattartó, ostyatartó, áldozmánytartó.

Hostilis, ellenséges, ellenkező, ellenes.

Hostilitas, ellenesség, ellenkezés, ellenkezet, ellenségeskedés.

Hostis, ellenség.

Hubertus s. eppus., sz. Hubert püspök, Dec. 6án. *Hubertini*, Hubertiak, szerzetesek, alapitvák 1444.

Hugo s. eppus. mart., sz. Hugo püspök, Nov. 17én. Hugo vértanú, April 1ően.

Hugonottus, igy hivják a' franciák Calvin' tévtársait, de e' név fejtegetésében az irók nem egyeznek meg; leghihetőbb, hogy valaki Hugonok' sirboltjába gyülekeztek egybe a' felekezetesek, 's onnan vették e' nevet; vagy pedig *Hugenots* mint egy *Eignots*, Eidgenossen, mert egy szövetségbe összeesküdtek.

Humanismus, emberiesség, emberieskedés.

Humanista, emberségtanuló.

Humanitas, 1) emberiség; 2) emberség, becsület; *humanitas Christi*, Krisztus' emberisége; *humanitatis schola*, emberség' iskolája.

Humanus, 1) emberi; 2) emberséges, becsületes; *humaniores scholae*, emberisedés' iskolái, emberedés' iskolái; emberségi iskola.

Humare, temetni.

Humatio, *activa*, temetés, eltakarás; *passiva*, temettetés, eltakartatás.

Humerale, vállkendő, vállöltő, vállany. l. *amictus*.

Humerus, váll.

Humiliare, megalázni, alázni, alacsonitni; *se*, lebocsátkozni, lealázni, megalázni magát.

Humiliati, alázatos, szerzetesek, a' májlandi nemesektől alakitott szerzet, mellyet Vik Pius pápa 1570ben eltörlött; 2) alázottak' nevét igényelte egy tévpárt is, mellyet Illik Incze pápa kiközönitett.

Humiliatio, alázás, megalázás, *active;* aláztatás, megaláztatás, *passive;* alázat, *ut actus*.

Humilificare, l. *humiliare*.

Humilis, alás, alázatos; *humillimus servus*, alás szolgája, v. alázatos szolgája, v. legalásabb szolgája, v. legalázatosabb szolgája.

Humilitas, alásság, alázatosság; *humilitatis sarcina*, alásság' köntöse, apáczakendő.

Humiprostrati, földreborúlók, arczraborúlók, l. *prostrati*.

Humiprostratio, földreborúlás, leborúlás, arczraborúlás, földreborúlat, leborúlat.

Humor, 1) *corporis*, nedv; 2) *animi*, szeszély, kedv, kedély, nedély, vidály.

Humorismus, szeszélyesség, kedélyesség, nedélyesség, vidályosság.

Humorista, kedélyész, szeszélyész, nedélyész, vidályász.

Humoristicus, kedélyes, szeszélyes, kedélyi, szeszélyi, nedélyes, vidályos.

Humorosus, l. *humoristicus*.

Hungaria, magyarhon, magyarország, magyarföld.

Hungarus, magyar.

Hussitae, Husz (Ludas) János tévfőnök' párthívei, l. *Orebitae, Taboritae, Zelotae, Orphani, Calixtiani*.

Hyacinthus s. mart., sz. Jácint vértanú, Sept. 11én, Domonkosi szerzetes, Aug. 13án.

Digitized by Google

Hybridus, erőltetett, zavaros, rendetlen, szertelen.
Hydatoscopia, vízjóslat, vízvarázslat.
Hydraula, vízmérnök, vízmérő, vízmester, vízépítész.
Hydraulica, víztan, vízépítészet, vizerőtan, vízgéptan.
Hydraulicus, víztani, vízépítői, vízépítészeti, vizerőtani, vízgéptani.
Hydria, korsó, veder, bögre, csobánk, sajtár, bödöge, bugyoga.
Hydromantia, l. *Hydatoscopia.*
Hydroparastatae, l. *Encratitae.*
Hydrophylax, vízőr, vízügyelő.
Hydrorgiris, hágánykór.
Hydrostatica, vízmértan, vízmérési tudomány.
Hydrotechnica, vízműtan.
Hydrotechnicus, vízműví, vízművesi.
Hydrotechnus, vízművész, vízműves.
Hydrotheismus, vizistenlés, vizistenítés, vízistenlet.
Hydrotheitae, vízistenitők, vízistenlők.
Hydrothorax, mellvízkór.
Hyemantes, veszékelők, siránkozók; (*flentes lugentes*) bűnsiratók, kik nyilványos büntörés alatt lévén, az egyház' pitvarába sem léphettek, hanem egy ideig a' szabad ég alatt veszékeltek.
Hyemare, telelni.
Hyematio, *activa*, telelés; *passiva*, teleltetés.
Hyems, tél.
Hyginus s. papa mart. sz. Hügin pápa, vértanú, Jan. 12én.
Hylarchia, anyagelvezet, anyagelv, anyagelem.
Hylarchicus, anyagelvű, anyagelvi, anyagelves, anyagelemi.
Hyle, anyag.
Hylicus, anyagi.
Hylologia, anyagvitatás, anyagtan.
Hylopathia, anyagérzékítés, anyagszenvítés, l. *materialismus.*
Hylotheismus, anyagistenlés, anyagistenítés, anyagistenlet.
Hylotheistae, anyagistenlők, anyagistenitők.
Hylozoismus, anyagéltetés, anyagélénkítés, anyagelevenítés, anyaglelkesítés.
Hymen, 1) házasság, nász; 2) nászisten; 3) násznemtő, nászor, szűznemtő, szűzőr; 4) nászvers.
Hymenaeum, nászág, nászcsarnok, nászhajlék, nászszoba.
Hymnarium, énekeskönyv, himnoszkönyv, dalkönyv.
Hymnista, énekköltő, énekszerző, dalköltő, dalszerző, dalnok.
Hymnizare, 1) dallani, énekelni; 2) dalt, éneket költeni.
Hymnodia, dalozás, éneklés, dalolás, *ut actio*; dalolat, éneklet, dalozat, dallomány, *ut res.*
Hymnologia, l. *Hymnodia.*
Hymnologium, l. *Hymnarium.*
Hymnus, dicsének, magasz, dicsvers, dicsrím, háladal, imadal, hymnosz; *hymnus in missa*, misevers, l. *sequentia*, *hymnus in breviario*, zsolosmavers.
Hypante, vel *Hypapante*, alázatos találkozás; így nevezik a' görögök a' b. sz. Maria' tisztúlása' ünnepét, vagy is Gyertya szentelő b. asszony' napját, mert az öreg Simeon a' kisded Jezust alázatos emberiségében Istenségének magasságából hozzánk leereszkedőt a' templomban nyilván mint Üdvezítőt dicsőítette.
Hyperbole, nagyítás, túlmagasztalás, túlmagasztalat, túlmagasztás, szódagály.
Hyperbolicus, nagyított, túlmagasztalatos, szódagályos, túlmagasztos, túlmagasztalati.
Hyperdulia, szolgafölötti tisztelet, anyai tisztelet, istenanyai tisztelet.
Hyperlogismus, észtúlzás, észtúlság, túlészkedés.
Hypermetaphysica, l. *Hyperlogismus.*
Hyperocha, árfelettí, zálogpénzfeletti.
Hyperorthodoxia, túlőstanzás.
Hyperorthodoxus, túlőstanzó.
Hypertheismus, túlistenkedés, istentúlzás, istentúlság.
Hypobolon, jegyajándék, l. *dos.*
Hypobrichium, elmerülés, elmerület, tengermélység, tengerfenék. l. *abyssus.*
Hypocaustorium, kandalló.
Hypochondria, lépkór, komorkór, kórság.
Hypochondriacus, lépkóros, komorkóros, kórságos.

Digitized by Google

Hypocrisis, képmutatás, színeskedés, kétszínűség.
Hypocrita, képmutató, színeskedő, kétszínű.
Hypodiaconus, alszerpap, alszolgapap.
Hypomimniscon, 1) emlékjel, emlékeztető; 2) emlény, emlékkönyv.
Hypomnematographus, emlényiró, emlékkönyv-iró.
Hypomnesticum, rövidlet, kivonat. l. *compendium*, *epitome*, *abbreviatio*, *postilla*, *scholion*.
Hypostasis, 1) *subjectum*, alany; 2) *substantia*, mivolt, *subsistentia*, állovány; 3) *persona*, személy; *personalitas*, személység.
Hypostatica unio in christo, Krisztusban az isteni, és emberi természetnek egy isteni személyben egyesülése; egy személységben két természet.
Hypotheca, hitelalap, biztosíték, lekötés, zálog.
Hypothecarius, zálogtartó, hitelalapos, biztosítéktartó, zálogos.
Hypothesis, 1) föltét, föltétel; 2) előtétel, véletesség, föltételezet, puszta vélet, vélekedés; 3) alkú.
Hypothetici, hitföltételezők, Calvin' tévtársai, kik a' hit' föltételével, mellyet Isten senkitől megnem tagad, mindenkit, akarmiként éljen is, üdvezülhetőnek állitottak.
Hypotheticus, 1) föltételes, föltétes; 2) véletes, véleményi; 3) alkús.
Hypothiposis, elevenrajz, élénkrajz.
Hyppolitus s. eppus. mart., sz. Ipoly püspök vértanú, Aug. 13án.
Hypsilogia, kérkedés, hánykódás, magasztalkodás.
Hypsistarii, istenmagasztosai, így nevezték IV században azon tévtanitókat, kik Istent egyedül az ő magasztosságában imádták, és a' tüzet 's világosságot is tisztelték, a' tiszta, és tisztátalan állatok közt, mint a' zsidók különbséget tettek.
Hypsoma, magasság, magasztosság.
Hyssopus, izsóp.
Hysterologia, fonáktanitás, *ut actio*; fonáktan, *ut res*.

I.

Ichnographia, alaprajz, fenékrajz, talaprajz.
Ichtiophagus, halevő.
Icon, kép.
Iconium, képtár, képgyüjtemény, képcsarnok.
Iconoclasta, képtörő, képdúló, képrontó, képromboló.
Iconographia, képleirás, képleirat.
Iconolatrae, képimádók; így gunyolták az őshitűeket máshitűek.
Iconolatria, képimádat.
Iconomachus, képostromló, képdaczoló, képharczos.
Icterus, sárgaság.
Ictiomantia, haljóslat, halnyilazás, halnyilazat.
Ida s. virgo, sz. Ida szűz, Sept. 4én.
Idalma, atos, kép, ábrázat, arcz, arczszín.
Idea, eszme, képzemény; *incidentia*, ötlet; *conceptus*, fogalom; *repraesentatio*, képzet; *imago mentis*, észkép; *cogitatio*, gondolat. *Idea abstracta*, elvont eszme; *concreta*, összerű eszme; *fixa*, feszült eszme; *clara*, világos eszme; *distincta*, különzött, különvált eszme; *confusa*, zavaros eszme; *adaequata*, kimerítő, kimerítékes eszme; *inadaequata*, kimerítetlen eszme; *completa*, teljes eszme; *incompleta*, teljetlen eszme; *innata*, együtt termett, együtt született, veletermett eszme; *fundamentalis*, alapeszme.
Ideale, eszmekép, eszmény, észkép (*prototypon*, példakép, előkép (fénykép (idolum, bálvány).
Idealis, eszmei, eszmebeli, eszményi, képzeményi.
Idealismus, eszményzet (eszménykedés, eszményzés, *ut actio*).
Idealista, eszménykedő, eszményző.
Idealisticus, eszményzeti, eszményzetes, képzeményi, képzeményes.
Idealitas, eszményiség, képzeményiség, képzeményesség.

Digitized by Google

Ideare, eszmézni, eszményezni.
Ideatio, eszmézés.
Idelphonsus s. archieppus, sz. Idelfonz érsek, Jan. 23án.
Identicitas, azonosság, ugyanosság.
Identicus, azonos, ugyanos.
Identificare, azonítani, ugyanítani.
Identificatio, azonítás, ugyanítás.
Identitas, azonság, ugyanság.
Idiognomicus, magafejű, önfejű (fejes, *capitosus*), különcz, *singularis*, önelvű, elmekülönczi, észkülönczi.
Ideologia, eszmézettan, eszmetan.
Idioma (*attributum*, *proprietas*), tulajdonság; *idiomatum communicatio*, a' tulajdonságok' közlődése, közössége t. i. Krisztusban, kiben két természet, mint kétféle tulajdonság, t. i. isteni, és emberi egy személyben vagyon; tehát Krisztus Isten, és ember egyszersmind, 's azért van az ő személyére nézve tulajdonságok' közössége; de nincs ha elvontan vesszük fel az istenséget, 's emberséget p. o. egy emberről, ki több tudományt tud, mondhatom: ez az orvos derék hittudós, derék arczfestő, stb. de nem mondhatom: ez az orvosi tan hittan, arczfestés, stb. hasonlóképen mondhatom: hogy az istenember v. Isten' fija értünk megholt, feltámadott, és mennyekbe fölment; de nem mondhatom: az istenség értünk megholt, v. az emberség örök̈től fogva volt; — mondhatom, hogy a' megváltó örökké való, de nem mondhatom: hogy a' megváltás örökké való stb.
Idiota, tudatlan, járatlan, idegen, avatlan.
Idioticon, nyelvjárati gyüjtemény, tájszótár, tájszókönyv.
Idiotismus, szójárat, tájszólam, nyelvsajátság, sajátnyelvezet, nyelvjárat, tájszójárat, tájnyelvezet; *idiotismus hebraicus*, vel *graecus*, heber, v. görög nyelvsajátság; *idiotismus latinus*, latin nyelvjárat.
Idologia, l. *idololatria*.
Ididolatra, bálványozó, bálványoskodó, bálványimádó.
Idololatria, bálványozás, bálványimádás (*ut actio*); bálványozat, bálványimádat (*ut actus*).
Idolium, 1) bálványkép, bálvány, bálványisten; 2) bálványtemplom.
Idolomania, bálványdüh.
Idolothytum, bálványozmány, bálványáldozat, bálványáldozmány.
Idolum, bálvány.
Idoneare (*in decretalibus: se a crimine purgare*), a' vád alól magát kimenteni; *se legitimare*, magát igazlani.
Idoneitas, alkalmasság; *dexteritas*, ügyesség.
Idoneus, alkalmas; *dexter*, ügyes.
Idus, osztó napok, a' kilenszedek (*nonae*) után következő nyolczad, hófelező napok.
Ignatius s. eppus. mart., 1) sz. Ignácz püspök vértanú, Febr. 1én; 2) *Ignatius Lojola*, *fundator soc. Jesu*, Lojolai sz. Ignácz, Jezus' társulatának alapitója, Jul. 31én.
Ignavia, gyávaság, lomhaság, lanyhaság.
Ignavus, gyáva, lomha, lanyha.
Ignere, égni, tüzesedni.
Igneus, tüzes; *igneus s. Petrus*, üszögös sz. Péter, v. tüzes sz. Péter, l. *Petrus*.
Ignis judicium, tüzpróbás itélet; *ignis s. Joannis*, sz. János' tüze.
Ignitegium, estharangszó, midőn a' jobágyság a' munkáról haza ment, harangoztak; ezt XXIIik János pápa azután esti idvezletre változtatta, 's az óta estimádsági harangszó divatozik.
Ignobilis, nemetlen, nemtelen.
Ignobilitas, nemetlenség, nemtelenség.
Ignominia, 1) becsszeny, névszeny, hírszeny, hírvész, becsvész, névvész; 2) gyalázat, *dedecus;* becstelenség, *infamia; ludibrium*, csufság.
Ignominiose, gyalázatosan.
Ignominiosus, 1) becsszenyes, hírvészes, becsvészes, becsvesztett, névvészes; 2) gyalázatos, *dedecorosus;* becstelen, *infamis*.
Ignorans, tudatlan.
Ignoranter, tudatlanúl, tudtalanúl.
Ignorantia, tudatlanság; *ignorantia juris*, jogtudatlanság; *facti*, ténytudatlanság; *vincibilis*, legyőzhető, legyőzetes tudatlanság; *invincibilis*,

Digitized by Google

győzhetlen, legyőzetlen tudatlanság; *adfectata*, színlett, színes, szinzett tudatlanság; *crassa*, vastag tudatlanság; *supina*, hanyag tudatlanság; *culpabilis*, vétes, vétkes, tudatlanság; *inculpabilis*, vétlen, vétketlen tudatlanság; *evitabilis*, elkerülhető, eltávoztatható tudatlanság; *inevitabilis*, elkerülhetlen, eltávoztatlan tudatlanság; *justa*, igazolatos; *injusta*, igazolatlan tudatlanság.

Ignorare, nemtudni; *voluntarie ignorare*, tudatlankodni.

Ignoratio, nemtudás; *voluntaria ignorantia*, tudatlankodás.

Ignoscere, megengedni, *indulgere;* megbocsátani, *remittere; oblivisci*, elfelejteni.

Ignotus, ismeretlen; *ignorus*, tudatlan.

Ileus, bélközvény.

Illachrymabilis, siralmas, könnyedelmes.

Illachrymari, megsiratni valakit, vagy valamit, siránkozni rajta, könnyezni, könnyhullatni.

Illaqueare, behálózni, tőrbe keritni, tőrbe ejteni, *active; illaqueari, intransitive*, behálózódni, tőrbe esni, tőrbe kerülni, tőrbe fogódni.

Illatio, 1) behozás, bevivés, bevitel, *active;* behozatás, bevitetés, *passive;* 2) kihozás, következtetés; *illatio justa*, igaz következtetés; *falsa*, ál következtetés; *legitima*, törvényszerű következtetés; 3) a' mozarab misekönyvben: *praefatio*, előének, előmise.

Illaudabilis, dicstelen, dicséretlen.

Illecebra, kecs, kecsegtetmény, csáb, csalogány, kecscsáb, kellemcsáb, gedelet, gegyelet, gerjesztmény.

Illegalis, törvény szerűtlen, törvénykivüli, törvényelleni.

Illegalitas, törvény szerűtlenség, törvénykivüliség, törvényelleniség.

Illegitimus, törvénytelen; *illegitima proles*, törvénytelen magzat; *illegitimo thoro natus*, törvénytelen ágyból született.

Illepidus, éktelen, disztelen.

Illex, 1) *-gis*, törvénytipró, törvényduló; 2) *-icis*, édesgető, csalogató, csalogány.

Illiberalis, 1) zsugori, szükmarkú, szükkeblű; 2) szolgaelmű.

Illiberalitas, 1) zsugoriság, szükmarkúság, szükkeblűség; 2) szolgaelműség.

Illiberis, magtalan, gyermektelen, magzatlan.

Illicitus, tilos, tilalmas, tiltott.

Illicium, csáb, gerjesztmény, kecsegtetmény, csalogány (csáborság, *lenocinium*) l. e.

Illimitabilis, korlátozhatlan, határozhatatlan, korlátolatlan; *limitabilis*, korlátozatos, korlátozható.

Illimitatus, határtalan, korlátlan, korlátozatlan.

Illocabilis, behelyezhetlen.

Illocare, behelyezni.

Illocatio, *activa*, behelyezés; *passiva*, behelyeztetés.

Illotus, mosdatlan, mosatlan; *immundus*, tisztátlan, mocskos.

Illudere, 1) megjátszani, rászedni; 2) kicsufolni, kigunyolni.

Illuminare, 1) világositani, deriteni; 2) kivilágítani, kivilágositani; *excolorare*, kiszinezni; 3) *baptisare*, megkeresztelni, lelkiép megvilágositani. *Illuminari, intransitive*, 1) felvilágosúlni, felvilágosodni, derülni; 2) *baptisari*, megkeresztelkedni.

Illuminati, világoskodók, derüsködők, kik egyre a' fölvilágosultság' leple alatt az öshitüeket sötétkedésről vádolják.

Illuminatio, *activa*, 1) világositás, derítés; 2) megvilágositás, kivilágositás, kivilágítás; 3) *baptisatio*, keresztelés; *passiva*, 1) világosittatás, derittetés; 2) megvilágosittatás, kivilágittatás, kivilágosittatás, kiszineztetés; 3) kereszteltetés; *intransitiva*, felvilágúlás, felvilágosodás, felvilágosúlás, megkeresztelkedés; *uti res*, felvilágosúltság, felvilágosodottság, felvilágultság; *baptismus*, keresztség, világosúlás' szentsége; *mentis*, 1) elmevilágositás, elmevilágítás; 2) elmevilágúlás, elmevilágosodás, elmevilágosúlás, elmederülés.

Illuminatismus, felvilágoskodás, derüsködés.

Illuminatus, felvilágositott, felvilágosúlt, felvilágosodott.

Digitized by Google

Illuminatista, derüsdi, derüsködő.
Illunis, hódfénytelen.
Illusio, *activa*, 1) megjátszás, részedés, megcsalás; 2) kicsufolás, kigunyolás; *passiva*, megjátszatás, részedetés, megcsalatás, kicsufoltatás, kigunyoltatás.
Illusivus, vel, *illusorius*, 1) megjátszó, részedő, csalfa; 2) csúf, csúfságos, gunyos, gunyoló.
Illustrare, felvilágosítni, földeritni. l. *illuminare*.
Illustratio, felvilágosítás, földerités, *active*; felvilágosíttatás, földeríttetés, *passive*.
Illustratorium, felvilágosító szentség, világúlás' szentsége; így nevezik a' sz. atyák a' keresztséget.
Illustris, jeles, világos, fényes; *illustrissimus*, méltóságos.
Illuvies, ocsmányság, sennyesség, szenny, mocsok.
Imaginabilis, képzelhető, ábrázolható.
Imaginari, képzelni, ábrázolni.
Imaginarius, képzeletes, képzelődő, képzelményes, képzeleti, képzelményi, képzeményi; *imaginarius homo*, képzelkedő, képzelődő ember.
Imaginativus, l. *imaginarius*.
Imago, kép; *cultus imaginum*, képek' tisztelete, képtisztelet; *cultor imaginum*, képtisztelő; *gratiosa*, kegykép, malasztos kép; *miraculosa*, csodálatos kép.
Imbannire, sz. Bernárdnál: tilalom alá vettetni; *interdici* kitiltatni.
Imbecilis, erőtlen, gyenge; *fragilis*, gyarló, töredékeny.
Imbecilitas, gyarlóság, erőtlenség, gyengeség, töredékenység.
Imbellis, 1) bátortalan, merésztelen; 2) erőtlen, gyenge; *imbellis annus*, háborталan, hadtalan év.
Imbeneficiare, javadalomba avatni, feljavadalozni, felavatni, beigtatni.
Imbeneficiatio, feljavadalozás, felavatás, beigtatás.
Imberbis, szakáltalan, serdületlen, szőrtelen.
Imblocare, (fr. *embloquer*) betakarni, befödni, betemetni.
Imbreviare, bejegyezni.
Imbrex, cserep.
Imbricarius, cserepes.
Imbuere, 1) beönteni; 2) oktatni, tanítani.
Imbutus, 1) beöntött; 2) oktatott, tanúlt.
Imitabilis, követhető, utánozható, utánzatos; *inimitabilis*, utánozhatlan.
Imitabilitas, utánozhatóság; *inimitabilitas*, utánozhatlanság.
Imitari, utánozni, követni, mimelni, majmolni.
Imitas, legalj, fanék; *in imitate*, legalján.
Imitatio, *activa*, utánzás, követés; mimelés, majmolás; *passiva*, utánoztatás, majmoltatás, mimeltetés (*ut res*) utánzat, majmolat, mimelet.
Imitativus, vel *imitatorius*, utánzatos, majmolatos, mimeletes, utánzati, majmolati, mimeleti.
Imitator, utánzó, majmoló, mimelő, követő.
Immaculatus, szeplőtelen, tiszta, tisztaságos; *virgo immaculata*, szeplőtelen szűz.
Immanens, benható, benmaradó, veszteglő, benlétező, ülepülő, ülepedő.
Immanenter, benhatólag, benmaradólag, benlétezőleg, veszteglőleg, ülepedőleg, ülepülőleg.
Immanis, szörnyű, iszonyú, tátalan.
Immanitas, szörnyűség, iszonyúság, tátalanság.
Immarcescibilis, hervadatlan, hervadhatatlan.
Immarcescibilitas, hervadatlanság, hervadhatatlanság.
Immaterialis, anyagtalan; *incorporeus*, testetlen; *spiritualis*, lelki.
Immaterialismus, anyagatlanozás; *incorporeismus*, testetlenezés; *spiritualismus*, lelkizés, szellemzés.
Immaterialista, anyagatlanzó; *incorporeista*, testetlenző; *spiritualista*, lelkiző, szellemző.
Immaterialitas, anyagatlanság; *incorporeitas*, testetlenség; *spiritualitas*, lelkiség, szellemiség.
Immatriculare, anyakönyvbe jegyezni, beirni, beiktatni.
Immatriculatio, anyakönyvbejegyzés, beirás az anyakönyvbe, beiktatás, *active*; anyakönyvbe jegyeztetés, beiratás, *passive*.

Digitized by Google

Immediate, közvetlenül, egyenesen, eszközetlenül.

Immediatus, közvetlen, egyenes, eszközetlen.

Immemor, emlékezetlen, feledékeny, feledetes.

Immemorialis, emlékhaladó, emlékezethaladó, emlékezhetetlen, emlékfölötti, emlékezettúli, emléktúli.

Immensitas, mérhetlenség, kimeríthetlenség; *immensitas*, seu *ubiquitas*, mindenüttiség, mindenüttösség.

Immensurabilis, mérhetetlen.

Immensurabilitas, mérhetetlenség.

Immensus, mérhetlen, kimeríthetlen, megmérhetetlen; *immensus*, seu *ubique existens*, mindenüttös, mindenüttlevő.

Immergere, bemeríteni; *baptisare*, keresztelni; *immergi intransitive*, elmerülni, belemerülni.

Immeritus, érdemetlen, (személy) érdemtelen (tárgy).

Immersio, bemerítés; *trina immersio*, háromszori bemerítés, *active*; elmerülés, *intransitive*.

Immersor, bemerítő, keresztelő.

Immigrans, beköltöző, bevándorló; *advena*, jövevény.

Immigrare, beköltözni, bevándorlani.

Immigratio, beköltözés, bevándorlás.

Imminere, bekövetkezni, közeledni, jelenkezni.

Immiscere, belevegyíteni, elegyíteni, belekeverni, *active*; *immisceri intransitive*, belevegyülni, beleelegyedni, belekeveredni.

Immisericordia, könyörületlenség, könyörtelenség, irgalmatlanság.

Immisericors, könyörtelen, könyörületlen, irgalmatlan.

Immissio, *activa*, beleeresztés, bebocsátás, beeresztés; *passiva*, beleeresztetés, bebocsáttatás, beeresztetés; *intransitiva*, beleereszkedés, bebocsátkozás, betolakodás.

Immissivus, beleereszkedő, belebocsátkozó, betolakodó.

Immitis, vad, zordon, kegyetlen, szelígytelen.

Immittere, beereszteni, bebocsátani, *active; immittere se in aliquid reciproce*, beleereszkedni, belebocsátkozni, beleavatkozni.

Immixtio, *activa*, belevegyítés, elegyítés, belekeverés, belekavarás; *passiva*, belevegyittetés, elegyittetés, belekevertetés, belekavartatás; *intransitiva*, belevegyülés, elegyülés, belekavarodás, belekeveredes.

Immobilis, mozdúlatlan, ingatlan, fekvő; *fixus*, feszült.

Immobilitas, mozdúlatlanság, ingatlanság; *constantia*, állhatatosság; *perseverantia*, állandóság; *durabilitas*, tartósság.

Immoderatio, mérséktelenség, mértéktelenség.

Immoderatus, mérséktelen, mértéktelen.

Immodestia, szerénytelenség; *impudentia*, szemtelenség; *impudicitia*, szemérmetlenség.

Immodestus, szerénytelen; *impudicus*, szemérmetlen; *impudens*, szemtelen.

Immodicus, szertelen, módnélküli.

Immolare, áldozni, feláldozni.

Immolatio, áldozás, feláldozás, *active*; áldoztatás, feláldoztatás, *passive*; *ut res*, áldozat, áldozék, áldozmány. l. *sacrificium*, *victima*.

Immolatitius, áldozati, áldozmányi, áldozéki; *cibus immolatitius*, áldozmányi étek.

Immoralis, erkölcstelen; *non virtuosus*, erénytelen.

Immoralitas, erkölcstelenség; *non virtuositas*, erénytelenség.

Immortalis, halhatatlan, halhatlan.

Immortalitas, halhatatlanság, halhatlanság.

Immundare, tisztátlanítani, fertőztetni; *immundari intransitive*, tisztátlanúlni, fertősülni.

Immunditiss, vel *immunditia*, tisztátlanság, fertősség, fertőzetesség.

Immundus, tisztátlan, fertőzetes, fertős.

Immunis, ment, mentes; *liber*, szabad; *dispensatus*, fölmentett.

Immunitare, mentesiteni, szabadalmazni.

Immunitas, mentesség, szabadalom, (*privilegium*, kiváltság, *dispensatio*, fölmentés; *excusatio*, mentség) *immunitas azyli*, menedékhelyi szabadalom; *immunitas ecclesiastica personalis*, egyház személyi mentesség, v. szabadalom; *realis*, értéki, vagyonbeli mentesség; *localis*, helymentesség.

Digitized by Google

Immunitatio, *activa*, mentesítés, szabadalmazás; *passiva*, mentesittetés, szabadalmaztatás.

Immurare, befalazni, falak közé zárni.

Immuratio, *activa*, befalazás, falak közé zárás; *passiva*, befalaztatás, falak közé záratás.

Immutabilis, változhatatlan, másúlhatatlan *in se*; másíthatatlan, változtathatlan, *per alium*.

Immutabilitas, *in se*, változhatatlanság, másúlhatatlanság; *per alium* másíthatatlanság, változtathatatlanság.

Immutare, megváltoztatni, megmásitani; *immutari*, megváltozni, megmásúlni.

Immutatio, *activa*, megváltoztatás, megmásítás; *intransitiva*, megváltozás, megmásúlás; *beneficii*, javadalom változtatás.

Impalare, karóra hányni, karóra szegezni.

Impalatio, *activa*, karóra hányás, karóra szegezés; *passiva*, karóra hányatás, karóra szegeztetés; miként sok vértanú végezteték ki az életből.

Impanatio, urbekenyerezés, urkenyeresítés, Luther' tanja, ki az oltári szentségben Krisztus' sz. teste, és vére mellett a' kenyér' mivoltát is jelen maradónak állitotta.

Impanator, urbekenyerező, urkenyeresítő.

Impar, páratlan, egyenlőtlen.

Imparitas, páratlanság, egyenlőtlenség.

Impartialis, részrehajlatlan.

Impartialitas, részrehajlatlanság.

Impassibilis, szenvedhetlen.

Impassibilitas, szenvedhetlenség.

Impassio, vel *apassio*, vel *apathia*, szenvtelenség, szenvedelmetlenség, indulatlanság.

Impassionatus, szenvtelen, szenvedelmetlen, indulatlan.

Impatibilis, megszenvedhetlen, eltürhetlen.

Impatibilitas, megszenvedhetlenség, eltürhetlenség.

Impatiens, türetlen; *intolerans*, türelmetlen.

Impatientia, türetlenség; *intolerantia*, türelmetlenség.

Impediens, gátló, akadályozó.

Impedimentum, akadály, akadék, gát; *impedimentum canonicum*, egyház cziksserű akadály; *criminis* büntéti akadály; *ligaminis*, köteléki akadály; *impedimenta matrimonium impedientia sunt*: a' házassággátló akadályok ezek:

Sacratum tempus, vetitum, sponsalia, votum, Impediunt fieri, permittunt facta teneri.

Szentes idő, tilalom, jegyváltás, hűfogadással

Házasulást gátlók; de ha meg van, fenmarad épen.

Impedimenta, *dirimentia*, vel *irritantia*, vel *invalidantia sunt*: a' házasságsemisítő, v. érvénytelenítő, v. felbontó akadályok pedig ezek:

Error, conditio, votum, cognatio, crimen; Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas;
Si sis affinis, si clandestinus, et impos,
Si mulier sit rapta loco, nec reddita tuto,
Haec facienda vetant connubia, facta retractant.

Tévesztés, féltét, fogadás, vérség, bün, erőszak,

Tisztesség, papirend, kötelék, vallási különbség,

Nősztehetetlenség, sógorság, lopva menyekzés,

Rablott nőd ha szabad helyben nem monda *igen* szót,

Házasságodat elbontják, vagy tiltanak attól.

Impedire, akadályozni, gátlani; *impedimento esse*, akadékoskodni.

Impeditio, *activa*, akadályozás, gátlás; *passiva*, akadályoztatás, gátoltatás.

Impeditivus, akadékos, akadályozatos, gátlatos, akadékony.

Impeditus, akadályozott, akadályoztatott.

Impeccabilis, vétkezhetlen, véthetlen.

Impeccabilitas, vétkezhetlenség, véthetlenség.

Impellere, üzni, kergetni, nógatni, hajtani, sarkallani, izgatni, biztatni, serkentení, beüzni, behajtani.

Impendere, *se in aliquid*, magát valamire ráadni, valaminek neki feküdni, neki fogni, valamihez hozzá fogni, valamivel magát elfoglalni, foglalkozni, foglalatoskodni; *impendere pecuniam in aliquid*, valamire költeni; *impendere judicium*, törvényt, v. igazságot szolgáltatni.

Digitized by Google

Impenetrabilis, áthatlan, férkezhetlen.
Impenetrabilitas, áthatlanság, férkezhetlenség.
Impensae, költség; *impensae necessariae*, szükséges, v. szükségelt költségek; *inevitabiles*, elkerülhetlen költségek; *utiles*, hasznos költségek; *recompensatae*, megtérített, v. megtérült költségek; *impensae voluptuariae*, élvezeti, kéjelmi, kényelmi, gyönyörbeli költségek.
Impensio, 1) ráfekvés, foglalkozás, foglalkodás; 2) költés; 3) *judicii*, törvényszolgáltatás, igazságszolgáltatás.
Impensionalis causa, (*in jure patrio*) jobágyhatalmaskodási ügy, uri törvényszolgáltatási ügy; *impensionale judicium*, jobágyhatalmaskodási törvényszék.
Imperans, parancsoló, országló, fejdelem, fővezér.
Imperare, 1) parancsolni; 2) országlani, császárkodni.
Imperativus, parancsoló, *imperativus cathegoricus*, észparancs.
Imperator, 1) parancsnok; 2) császár.
Imperceptibilis, megfoghatlan, megfoghatatlan; *insensibilis*, érezhetlen.
Imperceptibilitas, megfoghatlanság, megfoghatatlanság.
Imperfectibilis in se, tökélyesülhetlen; *per alium*, tökélyesíthetlen.
Imperfectibilitas, *in se*, tökélyesülhetlenség; *per alium*, tökélyesíthetlenség.
Imperfectio, tökéletlenség, tökélytelenség.
Imperfectus, 1) tökéletlen, tökélytelen; 2) félben hagyott, bevégezetlen.
Imperium, birodalom, császárság, főhatalom, országlat, főuralom; *imperium civile vel ecclesiasticum*, polgári v. egyházi főhatalom; *imperium absolutum, illimitatum, despoticum*, határtalan, korlátolatlan, szabadkényű főhatalom; l. *regimen*.
Impersonalis, személytelen.
Impersonaliter, személytelenül.
Impersonare, beszemélyezni valamelly javadalmat, valakit javadalomba avatni, igtatni; l. *instituere, introducere*.
Imperspicuitas, átláthatlanság, átláthatatlanság.
Imperspicuus, átláthatlan, átláthatatlan.
Impertinens, pajkos, pajzán, garázda; *impudens*, szemtelen.
Impertinentia, pajkosság, pajzánság, garázdaság, (*ut actus*); pajzánkodás, pajkoskodás, garázdálkodás (*ut actio*).
Impertiri, adni, osztani, adakozni, adományozni.
Impertitio, adás, ajándék, adomány, adakozás, osztás.
Imperturbate, háborítlanúl, háborítalanúl, háborítatlanúl.
Imperturbatus, háborítlan, háborítalan, háborítatlan.
Impervius, áthatatlan, átláthatatlan, meghatatlan.
Impetere, háborgatni, megtámadni, vádolni, perrel megtámadni, valakivel perlekedni.
Impetigo, bőrseny, bőrszeplő.
Impetitio, *activa*, háborgatás, megtámadás, perlekedés; *passiva*, háborgattatás, megtámadtatás.
Impetitor, háborgató, támadó, megtámadó.
Impetrare, 1) megnyerni, kinyerni; 2) fölkérni, megkérni.
Impetratio, 1) megnyerés; 2) fölkérés, *active;* 1) megnyeretés; 2) fölkéretés, *passive*, vel *factitive; impetratio donationis*, adomány fölkérés, adománynyerés.
Impetrator, megnyerő, fölkérő, adománynyerő; *donatarius*, adományos.
Impetratorius, fölkérő, esdő; *sacrificium impetratorium*, fölkérő, v. esdő áldozat.
Impietas, istentelenség, áhítalanság.
Impignorans, zálogosító, zálogadó, elzálogoló.
Impignorare, elzálogolni, elzálogositani.
Impignoratio, *activa*, elzálogolás, elzálogosítás, zálogba adás; *passiva*, elzálogoltatás, elzálogosittatás, zálogba adatás.
Impius, istentelen, áhítatlan.
Implacabilis, engeszteletlen, kérlelhetlen, engesztelhetetlen, kérlelhetetlen, békithetlen.
Implacabilitas, engeszteletlenség, kérlelhetlenség, békithetlenség.
Implacabiliter, engeszteletlenül, kérlelhetlenül, békithetlenül.

Digitized by Google

Implanare se, csalatkozni, magát csalni.

Implantare, beültetni, beplántálni, benövényezni.

Implantatio, beültetés, beplántálás, benövényezés.

Implementalis, teljesítési, teljesítésbeli.

Implementum (*impletio*), teljesítés, betöltés, *active;* teljesedés, teljesülés, *intransitive;* (*ut actus*) teljesület, teljesedet, teljesültség.

Implere, betölteni, beteljesíteni; *impleri*, *intransitive*, beteljesedni, beteljesülni.

Implicare, bonyolítani, beszőni, bekeverni; *implicari*, *intransitive*, bonyolodni, bekeveredni, befonódni, kötelődni.

Implicatio, *activa*, bonyolítás, beszövés, bekeverés, befonás; *passiva*, bonyolíttatás, beszövetés, befonatás; *intransitiva*, bonyolódás, kötelődés, befonódás.

Implicatus a se, bonyolodott, kötelődött; *ab alio*, bonyolított, bekevert, beszött.

implicite, benfoglaltan, benértve, benértődőleg, benértődetesen.

Implicitus, benfoglalt, benértett, benértődő, benértődetes.

Implorare, rimánkodni, esedezni, esdekleni.

Ploratio, rimánkodás, esedezés, esdeklés.

Impoenitens, törődetlen, veszékeletlen; l. *poenitens.*

Impoenitentia, törődetlenség, veszékeletlenség; *impoenitentia finalis*, végső törődetlenség.

Imponere alicui, valakit megcsalni, rászedni; *imponere aliquid*, valamit meghagyni, kötelességül tenni; *imponere manus alicui*, valakit fölszentelni, pappá szentelni; *imponere psalmum*, megkezdeni a' zsoltározást; *imponere antiphonam*, elénekelni a' karverset.

Impopulare, benépesiteni; *impopulari*, *intransitive*, népesedni, népesülni.

Impopulatio, *activa*, népesítés; *passiva*, népesittetés; *intransitiva*, népesülés, népesedés; (*ut actus in abstracto*), népesség, népesület. *Impopulatio intensiva*, népsürüség; *extensiva*, népterjedék.

Impopulatus, népes, benépesitett, népesedett, népesült.

Importantia, behozat, haszon, jövedelem, bevétel, jövély.

Importare (*inferre*), behozni, bevinni, hasznot hajtani, jövedelmezni.

Importatio, behozás, bevivés, *active;* behozatás, bevitetés, *passive; ut res*, behozatal, bevitel.

Importunitas, alkalmatlanság, alkalmatlankodás.

Importunus, alkalmatlan, alkalmatlankodó.

Impos, tehetetlen, tehetségtelen.

Imposita, adalék, adórovat, róta, ráta.

Impositio manuum, l. *chirotonia.*

Impossessionatus, birtoktalan, értéktelen, vagyontalan.

Impossibilis, lehetetlen, lehetlen.

Impossibilitas, lehetetlenség, lehetlenség; *physica*, természetszerű lehetlenség; *moralis*, erkölcsi lehetlenség; *metaphysica*, természetfölötti, v. észtani lehetlenség.

Impostor, álnok, csalár, gazember.

Impostura, álnokság, csalárság, gazság.

Impotens, tehetlen, tehetetlen, nősztehetlen.

Impotentia, tehetlenség, tehetetlenség; *respectu matrimonii*, nősztehetlenség; *medicabilis*, orvosolható; *immedicabilis*, orvosolhatlan; *antecedens*, előtehetlenség, házasságelőző tehetlenség; *putativa*, vélt, véletes tehetlenség; *respectiva*, sive *relativa*, viszonlagos, ráviteles tehetlenség; *absoluta*, átalányos tehetlenség; *subsequens*, házasságkövető tehetlenség.

Impracticabilis, gyakorolhatlan; *ineffectuabilis*, eszközölhetlen, valósíthatlan, létrehozhatlan, foganatosíthatlan.

Impraegnare, megejteni, terhbeejteni.

Impraegnatio, megejtés, terhbeejtés; *passiva*, megejtetés, terhbeejtetés.

Imprecari, *active*, átkozni; *intransitive*, átkozódni.

Imprecatio, *activa*, átkozás; *intransitiva*, átkozódás; *passiva*, átkozta-

Digitized by Google

tás; *in abstracto*, átkozat; *anathema*, átok, l. *maledictio.*

Impressio, 1) benyomás; 2) behatás, megilletődés; *impressio libri*, könyvnyomás, könyvnyomtatás, *active;* könyvnyomatás, *factitive.*

Impressoria ars, l. *Typographia.*

Imprimere, benyomni; *imprimere cordi*, szívébe vésni, szivére kötni; *imprimere librum*, könyvet nyomtatni.

Improbabilis, 1) roszalatos, roszalható; 2) valószinetlen; *incredibilis*, hihetlen, hihetetlen.

Improbabilitas, 1) roszalatosság, roszalhatóság; 2) valószinetlenség, hihetlenség.

Improbare, roszalni, helytelenítni, valamit jóvá, vagy helyben nem hagyni; l. *reprobare.*

Improbatio, roszalás, helytelenítés, *active; passive*, roszaltatás, helytelenittetes.

Improbitas, roszaság, gonoszság, jámbortalanság.

Improbus, rosz, gonosz, jámbortalan.

Improlis, magtalan, magzatlan, gyermektelen.

Improperium, gyalázat.

Improportio, aránytalanság, idomtalanság.

Improportionalis, vel *improportionatus*, aránytalan, idomtalan.

Improportionaliter, aránytalanúl, idomtalanúl.

Improprius, sajátlan, idegen; *translatus*, átvitt; *sensus improprius*, átvitt értelem, sajátlan értelem.

Improtocollare, bejegyezni, jegyzőkönyvbe iktatni.

Improtocollatio, bejegyzés, jegyzőkönyvbe iktatás.

Improtocollatus, bejegyzett, jegyzőkönyvbe iktatott.

Improvide, előrelátatlanúl, előgondatlanúl.

Improvidentia, előrelátatlanság, előgondatlanság.

Improvidus, előrelátatlan, előgondatlan.

Imprudens, oktalan, eszélytelen.

Imprudentia, oktalanság, eszélytelenség.

Impuber, serdületlen, *minorennis*, kiskorú, *pupillus*, gyámkorú; *puerilis aetatis*, gyermekkorú; *ineducatus*, neveletlen; *orphanus*, árva, árvakorú, stb.

Impubertas, serdületlenség, *minorennitas*, kiskorúság; *pupillaritas*, gyámkorúság; *orphanalis aetas*, árvakorúság. stb.

Impudens, szemtelen, szégyenetlen, arczátlan.

Impudentia, szemtelenség, szégyenetlenség, arczátlanság.

Impudicitia, szemérmetlenség; *immodestia*, szerénytelenség.

Impudicus, szemérmetlen; *immodestus*, szerénytelen.

Impugnare, ostromolni, megtámadni, megvivni, vitajkodni.

Impugnatio, *activa*, ostromlás, megtámadás, vitajkodás; *passiva*, ostromoltatás, megtámadtatás.

Impulsio, 1) behajtás, *active;* behajtatás, *passive;* 2) izgatás, nógatás, ösztönzés, sarkallás, biztatás, késztetés.

Impulsionalis mulcta, hajtóbér, hajtópénz.

Impulsivus, ösztönző, biztató, késztető, sarkalló, ingerlő, nógató, izgató.

Impulsus, ösztönzet, izgaték, biztaték, ösztön, inger, sarkallat; *impulsus spiritus s.*, sz. lélek' izgatása, ösztönzete.

Impune, sujtatlan, büntetlenül, káratlanúl.

Impunibilis, büntethetlen.

Impunibilitas, büntethetlenség.

Impunis, büntetlen, káratlan, bűnhödetlen.

Impunitas, büntetlenség, bűnhödetlenség.

Impuritas, tisztátalanság, tisztátlanság.

Impurus, tisztátlan, tisztátalan.

Imputare, 1) beszámitani, betudni; 2) tulajdonitani, felróni, felrovatolni.

Imputatio, *activa*, 1) beszámitás, beszámolás, betudás; 2) tulajdonitás, felrovás; felrovatolás; *imputatio, passiva*; 1) beszámittatás, beszámoltatás, betudatás; 2) tulajdonittatás, felrovatás, felrovatoltatás; *imputatio moralis*, erkölcsi betudás, erkölcsi felrovás, erkölcsi felrovatolás; *legalis*, törvényes betudás; *imputatis im-*

Digitized by Google

putandis, beszámítván a' beszámítandókat, betudván a' betudandókat.

Imputridus, vel *imputribilis*, rothadatlan; *immarcescibilis*, hervadatlan, hervadhatlan.

In abstracto, elvontan; *in concreto*, összerűen, összerűleg.

Inaccessibilis, l. *inadibilis*.

Inactare, az irományok közé sorozni, v. tenni.

Inactionare, beperesíteni, perbe foglalni, perbe vonni.

Inactivitas, ügyetlenség, tevőtlenség, tehetlenség.

Inactivus, ügyetlen, tevőtlen, tehetlen.

Inadaequatus, kimerítetlen, nem kimerítő, teljetlen; *imperfectus*, tökéletlen; *inaequatus*, egyenlőtlen.

Inadibilis, hozzáférhetlen, hozzájuthatlan, hozzájárulhatlan, megközelíthetlen.

Inadorandus, nem imádandó, imádatlan.

Inadvertenter, észrevétlenül, észleletlenül.

Inadvertentia, észrevétlenség, észleletlenség; *inattentio*, figyeletlenség.

Inaedificare, beleépíteni.

Inaedificatio, *activa*, beleépítés; *passiva*, beleépittetés.

Inaequalis, egyenlőtlen, egyenetlen.

Inaequalitas, egyenlőtlenség, egyenetlenség.

Inaequaliter, egyenlőtlenül, egyenetlenül.

Inaestimabilis, megbecsülhetlen, megbecsülhetetlen.

Inaestimabilitas, megbecsülhetlenség, megbecsülhetetlenség.

Inalienabilis, elidegeníthetlen, elsajátíthatlan, elidegeníthetetlen, elsajátíthatatlan.

Inalienabilitas, elidegeníthetlenség, elsajátíthatlanság.

Inaltarare, fölszentelni, felajánlani valamit az oltárnak, v. Istennek.

Inaltare, magasztalni, magasztosítani.

Inalterabilis, megmásíthatlan; *immutabilis*, változhatatlan.

Inamaresere, megkeseredni, elkeseregni.

Inamoenitas, kellemetlenség, kéjetlenség.

Inamoenus, kellemetlen, kéjetlen.

Inamovibilis, elmozdíthatlan.

Inamovibilitas, elmozdíthatlanság.

Inanimalis, állatiatlan; *incorporeus*, testetlen; *animalis*, állati, *corporeus*, testi.

Inanimatus, *inanimis*, lelketlen, léleketlen, szellemtelen.

Inanis, bohú; *vacuus*, üres; *vanus*, hiú.

Inanitas, bohuság; *vacuitas*, üresség; *vanitas*, hiúság.

Inantiquatus, elavúlt, megavúlt.

Inapprehensibilis, megfoghatatlan.

Inardescere, felgyuladni, fölhevülni, fellobbanni.

Inargute, belátatlanúl, behatatlanúl, elmétlenűl.

Inargutus, belátatlan, behatatlan, elmétlen, oktalan.

Inarticulare, beczikkezni, törvényczikkbe iktatni.

Inarticulatio, beczikkezés, törvényczikkbe iktatás.

Inarticulatus, 1) tagozatlan, tagolatlan, czikkezetlen; 2) értelmetlen; 3) beczikkezett, törvényczikkbe iktatott.

Inasvetus, szokatlan.

Inatrium, belpitvar; *inatrium ecclesiae*, a' templom' belpitvara.

Inaudientia, sz. Cypriánnál: engedetlenség, szófogadatlanság.

Inaudite, 1) meghallgatlanúl, meghallgatás nélkűl; 2) hallatlanúl.

Inauditus, 1) meghallgatlan; 2) hallatlan.

Inauguralis, koronázati; *festum inaugurale*, koronázati ünnep.

Inaugurare, megkoronázni.

Inauguratio, *activa*, koronázás; *passiva*, koronáztatás; *in abstracto*, koronázat.

Inauratio, *activa*, megaranyozás; *passiva*, megaranyoztatás; *ut res*, aranyozat.

Inaurare, megaranyozni.

Inauris, füldisz, fülék, fülgyürű, csörcsölye, násfa, fülfüggő.

Inbalsamare, bebalzamozni.

Inbalsamatio, *activa*, bebalzamozás; *factitiva*, bebalzamoztatás.

Inbannire, et *inbannisare*, kiközönít-

Digitized by Google

ni, kitiltani, számkivetni, számüzni.

Incallidus, ravasztalan, csalártalan, őszinte, együgyű.

Incaminare causam, pert kezdeni, pert támasztani, pert indítani.

Incaminatio, *activa*, perkezdés, pertámasztás, perindítás; *passiva*, perkezdetés, pertámasztatás, perindittatás.

Incantamentum, 1) igézet, bájolat, varázslat, büvölet, igézmény, bájolmány, büvölmény, varázsolmány.

Incantare, igézni, bájolni, büvölni, varázslani.

Incantatio, *activa*, igézés, bájolás, büvölés, varázslás; *passiva*, igéztetés, bájoltatás, büvöltetés, varázsoltatás.

Incantator, igéző, bájoló, büvölő, varázsló.

Incapacitas, fogéktalanság; *incapacitas possessionis*, birtoki fogéktalanság, birhatlanság; *honoris seu officii*, hivatali fogéktalanság.

Incapax, fogéktalan; *incapax ingenium*, fogéktalan elme; *incapax juris*, jogfogéktalan.

In capillo, hajadon, férjetlen leány.

Incaptivare, befogni, bezárni.

Incaptivatio, *activa*, befogás, bezárás; *passiva*, befogatás, bezáratás.

Incarcerare, betömlöczözni, bebörtönözni, tömlöczre vetni, börtönbe vinni, bezárni, becsukni.

Incarceratio, *activa*, betömlöczözés, bebörtönzés, bezárás, becsukás; *passiva*, betömlöczöztetés, bebörtönöztetés, bezáratás, becsukatás.

Incardinare, l. *installare.*

Incardinatio, l. *installatio.*

Incarminare, l. *incantare.*

Incarminatio, l. *incantatio.*

Incarminator, l. *incantator.*

Incarnare, megtestesíteni; *incarnari reciproce*, megtestesülni.

Incarnatio, megtestesülés; *in carnatio verbi*, az ige' megtestesülése.

Incattus, (*in causam attractus*) alperes, panaszlott fél; *in causam attrahere*, perbefogni.

Incaute, óvatlanul, vigyázatlanúl; *incurie*, gondatlanúl.

Incautela, óvatlanság, vigyázatlanság; *incuria*, gondatlanság.

Incautus, óvatlan, vigyázatlan; *incurius*, gondatlan.

Incendere, meggyujtani, felgyujtani.

Incendiariatus, gyujtogatás.

Incendiarius, gyujtogató.

Incendium, tüzkár, tüzvész, tüzi veszély; *incendium causatum*, gyujtogatás; *incendiorum societas indemnisatoria*, vel *assecuratoria*, tüzkármentő, v. tüzkárbiztositó társaság; *incendiarii crimen* gyujtogatási bün.

Incensare, tömjénezni, füstölni.

Incensarium, tömjénezmény, füstölmény, tömjénző edény.

Incensatio, *activa*, tömjénezés, füstölés; *passiva*, tömjéneztetés, füstöltetés.

Incensio, meggyujtás, felgyujtás.

Incensorius, gyulékony, tüzelékeny.

Incentivus, gyujtékony, gyujtó, tüzelő; *incentivum peccati*, büntáp, bünélesztő.

Incensum, tömjén, füstöny; *vespertinum*, esttömjénezés.

Incertitudo, bizonytalanság.

Incertus, bizonytalan.

Incessanter, folyvást, szünetlenül, szünet nélkül.

Incessus, járás, menés.

Incestuosus, *subs.* vérfertőztető, *adj.* vérfertőzeti.

Incestus, vérfertőzet, vérfertelem; *commissio incestus*, vérfertőztetés; *incestum committere*, vérfertőztetni.

Inchoare, megkezdeni, hozzáfogni, belekezdeni, megindítani.

Inchoatio, megkezdés, kezdés, belekezdés, hozzáfogás.

Inchoativus, kezdő, kezdetes, kezdeményes, kezdeményi; *jus inchoativum*, vel *initiativum*, kezdeményi jog, inditványi jog.

Incidens, 1) ötlet, Einfall; 2) közbejövet, Dazwiſchenkunft; *adj.* ötlő, ötletes, közbeeső, közbejövő.

Incidenter, közbejövőleg, közbeesőleg, esetileg, véletlen.

Incidentia, ötlet, ötlemény.

Incidere, beleesni, közbejőni, ötleni.

Incilare, feddeni, dorgálni, pirongatni.

Incinerare, 1) behamazni, behamvazni; 2) megégetni.

Digitized by Google

Incineratio, 1) behamvazás, behamazás; 2) megégetés.

Incipere, kezdeni, megkezdeni.

Incipientes, kezdők; *catechumeni*, hitelemzők; *baptisandi*, keresztelendők.

Incircumcisus, körülmetéletlen.

Incircumsessio, l. *circuminsessio*.

Incisum, járulék, jelzőnév, közbetétel, közbevetés.

Incitabilis, ingerlékeny, ébredékeny, gerjedékeny, gerjelmes, gerjedelmes, iszgatag, indulékony.

Incitabilitas, ébredékenység, ingerlékenység, indulékonyság, gerjedékenység, gerjelmesség, gerjedelmesség; izgatagság, l. *irritabilitas*.

Incitabulum, késztetmény, izgaték, buzditmány, buzdíték, serkenték, serkentmény.

Incitamentum, gerjeszték, inger, ösztön, ébreszték, búzdíték, bíztaték, biztatmány.

Incitare, ingerleni, gerjeszteni, ösztönözni, serkenteni, sarkallani, búzdítani, buzgatni, biztatni, bizgatni.

Incitatio, gerjesztés, ingerlés, ösztönzés, ébresztés, biztatás, nógatás, buzdítás, bízgatás, sarkallás, serkentés.

Inclamare, perbehivni, perre szólítani.

Inclamatio *trina*, hármas perbehivás, hármas perre szólítás.

Inclamatus, perbehivott, perre szólított.

Inclavare, beszegelni, befoglalni, bekapcsolni.

Inclavatio, beszegelés, befoglalás, bekapcsolás.

Inclemens, kegytelen, könyörtelen; *immisericors*, irgalmatlan.

Inclementia, kegytelenség, könyörtelenség; *immisericordia*, irgalmatlanság.

Inclinari, hajlani, hajlongani, hajladozni, hajladni, vonzódni; *inclinare*, meghajtani.

Inclinatio, hajlás, hajlongás, hajladás, vonzódás; *in abstracto*, hajlam, hajladóság, hajlandóság, vonzalom, hajlat.

Inclinis, hajló, hajlandó, hajladó, hajlékony, hajlatos, hajlamos, vonzódó, vonzalmas.

Includere, berekeszteni, bezárni, becsukni.

Inclusi monachi, zárbarátok, zárszerzetesek.

Inclusio, *activa*, berekesztés, bezárás, becsukás; *passiva*, berekesztetés, bezáratás, becsukatás.

Inclusive, bezárólag, bezártan; *exclusive*, kizárólag, kizártan.

Inclusorium, vel *inclusagium*, zárda, zárodalom.

Inclytus, 1) nemes, jeles; 2) tekintetes; *inclyta universitas*, tekintetes egyetem; *inclytus comitatus*, tekintetes nemes vármegye; *inclytus vir*, nemes férjfiú; *inclytum regnum*, nemes ország; *inclyta facultas theologica*, tekintetes hittani kar.

Incogitabilis, gondolhatatlan, gondolhatlan.

Incogitabilitas, gondolhatatlanság, gondolhatlanság.

Incognitus, ismeretlen; *incognito*, ismeretlenül.

Incognoscibilis, ismerhetlen, ismerhetetlen, kitanúlhatatlan.

Incognoscibilitas, ismerhetlenség, ismerhetetlenség, kitanúlhatatlanság.

Incola, lakos.

Incolatus, lakás, lakosság.

Incolumis, ép; sértetlen *illaesus*; egész, (*integer*).

Incolumitas, épség, sértetlenség, egészség.

Incomitatus, kiséretlen, *funus incomitatum*, kiséretlen temetés.

Incommoditas, alkalmatlanság, kényelmetlenség, kéjelmetlenség.

Incommodum, 1) kár; 2) teher, nehezség, alkalmatlanság, kényelmetlenség.

Incommodus, alkalmatlan, kéjelmetlen, kényelmetlen.

Incompatibilis, összeférhetetlen, összeférhetlen, megférkezhetlen.

Incompatibilitas, összeférhetlenség, megférhetlenség.

Incompertus, ismeretlen, tudtalan.

Incompetens, illetőtlen, illetéktelen, helytelen.

Incompetentia, illetőtlenség, illetéktelenség, helytelenség.

Incompletus, teljetlen, teljedéktelen, nem teljes, csorba.

Incomponibilis, összeszerkezhetlen.

Digitized by Google

Incompositus, szerkezetlen, rendetlen, szertelen.
Incomprehensibilis, megfoghatatlan.
Incomprehensibilitas, megfoghatatlanság.
Inconceptibilis, megfoghatatlan, felfoghatatlan, fogalmazhatlan.
Inconceptibilitas, megfoghatatlanság, felfoghatatlanság, fogalmazhatlanság.
Inconciliabilis, megengesztelhetetlen, összeegyeztethetlen, kibékithetlen.
Inconditionate, föltétlenül, föltételetlenül, alkutlanúl.
Inconditionatus, föltétlen, föltételetlen, alkutlan.
Inconditus, 1) alkotatlan; *increatus*, teremtetlen; 2) füszertelen, zamatlan, iztelen; *cibus inconditus*, iztelen étek; 3) rendetlen, idomtalan; *clamor inconditus*, rendetlen zaj.
Inconfessus, gyónatlan.
Inconfuse, egybezavartalanúl, összekeveretlenül, magánállólag, összeelegyítlenül, megzavartalanúl.
Inconfusibilis, összezavarhatlan, háboríthatlan.
Inconfusus, egybezavartalan, összekeveretlen, magánálló, önálló; *in Christo naturae inconfusae*, Krisztusban két önálló természet vagyon egy személyben.
Inconnexus, kapcsolatlan, kapcsatlan, összefüggetlen.
Inconsequens, következetlen.
Inconsequentia, következetlenség.
Inconsiderantia, ügyeletlenség, vigyáztalanság, figyelmetlenség.
Inconsideratus, ügyeletlen, vigyáztalan, figyelmetlen.
Inconstans, állhatatlan, ingatag.
Inconstantia, állhatatlanság, ingatagság.
Inconstitutionalis, alkotmányszerütlen; *anticonstitutionalis*, alkotmány ellenes, alkotmánydaczos.
Inconsulte, tanácsolatlanúl, tanácskozatlanúl, meggondolatlanúl.
Inconsultus, tanácsolatlan, meggondolatlan.
Incontestabilis, bebizonyithatlan.
Incontinens, tartóztatlan, tartózkodatlan; *incontinens vita*, csapodáréletü.
Incontinentia, tartóztatlanság, tartózkodatlanság.
Incontradicibilis, ellenmondhatlan.
Inconveniens, illetlen, illemtelen, helytelen, összeegyezetlen, összeférhetlen.
Inconvenienter, illetlenül, illemtelenül, helytelenül, összeegyezetlenül, összeférhetlenül.
Inconvenientia, illetlenség, illemtelenség, helytelenség, összeférhetlenség.
Inconvertibilis, megtéritethetlen, megfordithatatlan.
Inconvincibilis, meggyőzethetetlen, megmarasztalhatatlan.
Incordare, szivre kötni, szivre tenni, szivet ihletni.
Incordatio, szivrekötés, szivihletés.
Incorporare, betestezni, egybetestezni, egybetestesiteni; *incorporari intransitive*, egybetestesülni.
Incorporatio, *activa*, betestezés, egybetestezés, egybetestesités; *passiva*, betesteztetés, betestesittetés, egybetestesittetés; *intransitiva*, egybetestesülés.
Incorporeitas, testetlenség.
Incorporeus, vel *incorporalis*, testetlen; *immaterialis*, anyagtalan.
Incorrigibilis, megjavithatlan, kijózanithatlan.
Incorruptibilis, 1) romolhatlan, romolhatatlan; 2) vesztegethetetlen; *corruptibilis*, romlatag, romlandó, megvesztegethető.
Incorruptibilitas, 1) romolhatlanság, romolhatatlanság; 2) vesztegethetetlenség.
Incorrupticolae, romlatlanság' imádói, l. *Phantasiastae*, és *Corrupticolae*.
Incorruptio, romlatlanság; *integritas*, épség, egészség.
Incorruptus, romlatlan, hamisitatlan; *corruptus*, romlott, hamisitott.
Incredibilis, hihetetlen.
Incredibilitas, hihetetlenség.
Incredulitas, hitetlenség; *infidelitas*, hitlenség, hittelenség.
Incredulus, hitetlen; *infidelis*, hitlen, hittelen.
Incrementum, növekedés, gyarapodás, gyarapúlás, növedék, gyarapúlat.
Increscere, növekedni, gyarapodni, gyarapúlni.
Incubare, 1) rajtaülni; 2) elfoglalni, bitorolni.

Digitized by Google

Incubator, bitorló, l. *usurpator.*

Incubo, Tertulliánnál: lidércz, boszorkány.

Incubus, szívnyomás, vérnyomás, szívnyomag.

Inculcare, lelkére kötni, szájába rágni.

Inculpabilis, 1) feddhetetlen, vádolhatlan; 2) feddendő, vádolatos, feddetes (*inculpandus*).

Inculpatus, feddetlen, vádolatlan; *delicti expers*, vétlen, vétketlen; *impunis*, bűntetlen; *criminis expers*, bűntelen; *erroris expers*, hibátlan; *inculpata tutela*, hibátlan védelem, szabad védelem; *moderamen inculpatae tutelae*, szabad védelem' mérséklete, hibátlan védelem' mérséke.

Incultura, miveletlenség, bárdolatlanság, gyalulatlanság, pallérozatlanság, faragatlanság, neveletlenség.

Incultus, miveletlen, bárdolatlan, gyalúlatlan, pallérozatlan, faragatlan, neveletlen.

Incunabulum, 1) bölcső; 2) *incunabula*, ősnyomványok, előnyomtatványok, ősnyomtatványok, elsőnyomdabeliek, nyomdai zsengék, zsenge nyomványok; *incunabula mundi*, a' világ' bölcsője (Urwelt), elővilág, ősvilág, őskor (Urzeit).

Incupiditas, kivánatlanság, kivántalanság, vágytalanság, sovártalanság.

Incupidus, kivánatlan, kivántalan, vágytalan, sovártalan.

Incuria, gondatlanság, aggodatlanság, aggalmatlanság.

Incurie, gondtalanúl, aggodatlanúl, aggalmatlanúl.

Incuriositas, kiváncsiatlanság, kandiatlanság.

Incuriosus, kiváncsiatlan, kandiatlan.

Incurius, gondatlan, aggodatlan, aggalmatlan.

Incurrere peccatum, vétkezni, vétket elkövetni; *incurrere in hostem*, az ellenséget megtámadni; *incurrere aliquorsum*, befutni, beszaladni valahová.

Incursio, 1) megtámadás; 2) befutás, beszaladás, befutamodás.

Incusare, bevádolni; l. *accusare.*

Incusatio, bevádolás, *active;* bevádoltatás, *passive.*

Incusatus, bevádolt, vádlott.

Indagare, visgálódni, nyomozódni, visgálni, nyomozni.

Indagatio, visgálódás, nyomozódás, visgálás, nyomozás.

Indago, visgálat, nyomozat.

Indebite, 1) kelletlenül, tartozatlanúl; 2) méltatlanúl, helytelenül.

Indebitus, 1) kelletlen, tartozatlan; 2) méltatlan, helytelen.

Indecens, illemetlen, illőtlen; *decens*, illő, illemes.

Indecentia, illemetlenség, illőtlenség; *decentia*, illemesség, illőség.

Indecise, bevégzetlenül, függőben, eldöntetlenül.

Indecisivus, habozó, határozatlan.

Indecisus, bevégzetlen, függő, eldöntetlen.

Indecorum, disztelenség; *decor*, disz, diszesség.

Indecorus, disztelen; *decorus*, diszes.

Indefectibilis, fogyhatatlan, fogyatkozhatatlan.

Indefectibilitas, fogyhatatlanság, fogyatkozhatatlanság.

Indefectus, Tertulliannál: fogyatlan.

Indefensus, védetlen, védelmetlen, oltalmazatlan.

Indefessus, fáradatlan, lankadatlan, csüggedetlen.

Indefinitus, határozatlan.

Indemnis, kármentes, káratlan.

Indemnisare, kármentesíteni, kártalanítani, kárpótlani, károrvoslani, kártéríteni.

Indemnisatio, *activa*, kármentesítés, káratlanítás, károrvoslás, kártérítés, kárpótlás; *passiva*, kármentesittetés, károrvosoltatás, kártérittetés, káratlanittatás, kárpótoltatás.

Indemnisatus, káratlanitott, kármentesített, kármentes, l. *indemnis.*

Indemnitas, kármentesség, káratlanság, kárpótlat, károrvoslat, kárpotlék, kártérítéк.

Indemonstrabilis, megmutathatlan.

Indemonstrabilitas, megmutathatlanság.

Independens, független, önállású, önlétű, önálló.

Independentes, függetlenek, hitfelekezetesek ángolországban, kik min-

Digitized by Google

den egyházat magában független hatalmúnak tartanak.

INDEPENDENTIA, függetlenség, önállóság, önlétűség.

INDEPRAECABILIS, megkérlelhetlen.

INDESIGNATUS, jeletlen, jegytelen, jegyzetlen.

INDESINENS, szünetlen.

INDESINENTER, szünetlenül, szünetnélkül.

INDETERMINABILIS, meghatározhatlan.

INDETERMINATE, határozatlanúl.

INDETERMINATUS, határozatlan.

INDETERMINISMUS, kényszeritetlenség' vitatása, kénytetlenités, szabadakarattan, szabadkényűségtan.

INDETERMINISTA, szabadkényvitató, szabadakarattanitó, kénytetlenitő, szabadkénytanitó.

INDETRECTABILIS, elvonhatatlan; *inseparabilis*, elválaszthatlan.

INDEVOTUS, ájtatlan, áhítatlan.

INDEX, 1) tárgymutató; *contentum*, tartalom; *complexus*, foglalat; *signum*, jel; *signatura*, jelzet; 2) könyvsora a' tilos könyveknek; *index expurgatorius*, tévtani könyvsor.

INDICARE, jelenteni, kimutatni; *reciproce indicare se*, jelentkezni, mutatkozni.

INDICATIO, jelentés, kimutatás; *reciproce*, jelentkezés, mutatkozás.

INDICATIVUS, jelentő, mutató.

INDICATORIAE, jelentvény, mutatvány.

INDICIUM, jelenség, jelezmény, jelség; (*praesentia*, jelenlét).

INDICTARE, bemondani, felmondani, bevallani; *indictare in calamum*, tollba mondani.

INDICTATIO, bemondás, bevallás, *active*; bemondatás, bevallatás, *passive*.

INDICTIO, 1) római évkör, római adószám; l. *cyclus*; 2) bemondás, adórovatolás (*dicatio*).

INDICULUS, tárgymutatóka, jelentőke, idézetke, jelenték.

INDIFFERENS, egykedvű, közönyös, közönbös.

INDIFFERENTER, közönyösen, egykedvűleg, közönbösen.

INDIFFERENTIA, közöny.

INDIFFERENTISMUS, közönyösség, közönköd és, közönyösködés, közönbösség, egykedvűség, egykedvűsködés.

INDIFFERENTISTA, közönyösdi, közönködő, közönyösködő, egykedvűsködő.

INDIGENA, honfi, honosított; *in indigenam recipere*, honositani, honfiúsitani.

INDIGENARE, honosítani, honfiúsítani.

INDIGENATIO, honosítás, *active;* honosittatás, *passive*.

INDIGENATUS, honosíték, honosítmány.

INDIGENTIA, szükség; *naturalis*, természeti szükség; *corporalis*, testi szükség; *animae*, lelki szükség; *egentia*, szükölködés; *aerumna*, inség; *angustia*, szükület, szorultság, szükültség.

INDIGERE, szükölködni, szükségelni, nélkülözni.

INDIGERIES, vel *indigestio*, emésztetlenség.

INDIGESTUS, szerkezetlen, rendezetlen.

INDIGITARE, megmutatni, kimutatni, kijelni, utasítani, (*inviare*) kalauzolni.

INDIGITATIO, megmutatás, kimutatás, kijelelés, utasítás, kalauzolás.

INDIGNARI, boszonkodni, neheztelni, restelni.

INDIGNATIO, boszonkodás, neheztelés, restelés.

INDIGNE, méltatlanúl.

INDIGNITAS, méltatlanság.

INDIGNUS, méltatlan.

INDIRECTE, közvetve, közbevetőleg, irányzatlanúl; *lateraliter*, oldalaslag; *accidentaliter*, mellesleg, mellékesen.

INDIRECTUS, közbevetőleges, közvetőleges, irányzatlan, oldalagos, mellékes, mellesleges.

INDISCERNIBILIS, különözhetlen, különböztethetlen.

INDISCIPLINATUS, féktelen, fegytelen, fenyitéktelen.

INDISCRETE, kéméletlenül, különözetlenül, méltalmatlanúl, fontolatlanúl, meggondolatlanúl.

INDISCRETIO, kéméletlenség, méltalmatlanság, különzetlenség, fontolatlanság.

INDISCRETUS, kéméletlen, méltalmatlan, fontolatlan, meggondolatlan.

INDISCRIMINATIM, különbség nélkül, megválasztás nélkül, széltében, általán.

INDISCUSSE, bevégzetlenül, tárgyalatlanúl, fölvétetlenül.

Digitized by Google

INDISCUSSUS, bevégezetlen, tárgyalatlan, fölvétetlen.

INDISPENSABILIS, fölmenthetlen, fölmenthetetlen.

INDISPENSABILITAS, fölmenthetlenség, fölmenthetetlenség.

INDISPOSITUS, rendezetlen, helyezetlen, zavart, készületlen, kedvtelen.

INDISSOLUBILIS, felbonthatatlan, feloldhatatlan; *inseparabilis*, elválaszthatatlan; *indivisibilis*, eloszthatatlan.

INDISSOLUBILITAS, felbonthatatlanság, feloldhatatlanság; *matrimonii*, házasság' feloldhatatlansága.

INDIVIDUALIS, egyedi, egyéni, egyedes.

INDIVIDUALITAS, egyediség, egyéniség, egyedesség.

INDIVIDUALITER, egyedileg, egyénileg.

INDIVIDUARE, egyedesíteni.

INDIVIDUATIO, egyedesítés, *active;* egyedesíttetés, *passive.*

INDIVIDUITAS, feloldhatatlanság, elválaszthatatlanság Tertulliánnál.

INDIVIDUUM, egyed, egyén.

INDIVIDUUS, egyedes, 's azért fölosztható atlan.

INDIVISIBILIS, oszthatatlan, *per alium;* oszolhatatlan, *per se.*

INDIVISIBILITAS, *per alium*, oszthatatlanság; *in se*, oszolhatatlanság.

INDIVISIM, osztatlanúl, együttösen, osztozatlanúl.

INDIVISUS, osztatlan, osztozatlan.

INDIVULSUS, szakadatlan, elszakaszthatatlan, elválhatatlan, elválaszthatatlan.

INDOCILIS, tanithatlan, tompaeszü, képezhetlen.

INDOCILITAS, tanithatlanság, tompaeszüség, képezhetlenség.

INDOLENTIA, 1) fásültság, érzéketlenség, fájdalmatlanság, hidegvérüség, indulatlanság, merevültség, fájlalatlanság, könyörületlenség, könyörtelenség; 2) sajnálkozás, sajna.

INDOLES, belhájlam, belhajlat, természet, kedély (*humor*, szeszély); *substantia*, mivolt; *qualitas*, minőség; *proprietas*, tulajdonság, sajátság; *bonae indolis*, jóhajlamú, kedélyes, jókedélyü.

INDOLUS, csalártalan, őszinte, igaz, jólelkü.

INDOMINICATUS, elsajátított, tulajdonossal ellátott; *indominicata vinea*, ollyan szőlő, mellynek ura tulajdonosa vagyon.

INDOMITUS, fékezetlen, szelidítetlen, simitatlan; *bardus*, bárdolatlan, faragatlan.

INDORMITABILIS, kialudhatatlan, elaltathatlan; *inextinquibilis*, kioltathatatlan, elolthatatlan.

INDORSAMENTUM, hátirat.

INDORSARE, hátirni, hátrairni.

INDORSATIO, *activa*, hátirás; *factitiva*, hátiratás.

INDORSATUM, l. *indorsamentum.*

INDUBIE, kétség kivől, kétségtelenül, kétség nélkül.

INDUBITABILIS, kétesithetlen.

INDUBITABILITAS, kétesithetlenség.

INDUBITATE, l. *indubie.*

INDUBITATUS, kétségtelen, kétségkivüli, kéttelen, kételetlen, kétségbevonatlan.

INDUBIUS, kétlen, kétségtelen, l. *indubitatus.*

INDUCERE, 1) bevezetni; 2) következtetni; 3) *adducere*, rábirni, rávenni.

INDUCIANUS, lélekfogantató.

INDUCTIO, 1) bevezetés; 2) következtetés; 3) behozás, *ut actio;* behozatal, *ut actus;* 4) gyüjtő okoskodás, okgyüjtés, okhalmaz; *per inductionem*, okgyületesen, okgyüjtésileg, okhalmazva.

INDUCTUM, behozatal, behozomány.

INDUERE SE, öltözködni; *alium*, öltöztetni; *induere clericam*, papnak öltözni, pappá lenni, beöltözni.

INDULGENTIA, 1) engedékenység, engedvény; 2) bucsu; *indulgentia plenaria*, teljes bucsu; *partialis*, részéntes bucsu, részletes bucsu; *perpetua*, örök bucsu; *temporalis*, ideiglenes bucsu; *localis*, helybeli bucsu; *personalis*, személyes bucsu; *individualis*, egyedi bucsu. *Indulgentiarum donum*, bucsui ajándék; *rosarium*, bucsui üdvkoszorú; *numisma*, bucsui emlékpénz.

INDULGENTIALIS DIES, bucsunap.

INDULGERE, megengedni, megbocsátani, kegyelmezni.

INDULTUS, engedelem; *concessio*, engedmény.

Digitized by Google

Indumenta sacra, sz. öltözetek, egyházi öltözetek.

Induramentum, keménység, szilárdság, edzetesség.

Indurare, megkeményiteni, edzeni, szilárditani; *indurari*, *intransitive*, keményülni, edzülni, szilárdúlni, keményedni.

Induratio, *activa*, keményités, edzés, szilárditás; *passiva*, keményittetés, edzetés, szilárdittatás; *intransitiva*, keményedés, keményülés, szilárdúlás, edzülés; *in abstracto*, keményület, szilárdúlat.

Indusiari, l. *induere se.*

Indusiati, l. *induti.*

Indusium sacerdotale, karing, papping; l. *superpelliceum.*

Industria, ipar, szorgalom; *laboriositas*, munkásság; *industria artis*, műipar, műszorgalom.

Industriositas, iparüzés, iparkodás, szorgalmasság.

Industriosus, iparüző, iparkodó, szorgalmas.

Induti, beöltözöttek, kik papokká lettek.

Inebriare, megrészegiteni; *inebriari*, *reflexive*, megrészegedni, megrészegülni.

Inedia, étlenség, éhség, inség.

Inedius, étlen, éhgyomrú.

Ineffabilis, kimondhatatlan, kibeszélhetetlen.

Ineffabilitas, kimondhatatlanság, kibeszélhetetlenség.

Inefficacia, sikeretlenség, foganatlanság, hatályatlanság, hatástalanság.

Inefficax, sikeretlen, foganatlan, hatástalan, hatályatlan.

Ineluctabilis, meghatatlan, kikerülhetlen, elkerülhetetlen, levivhatlan, legyőzhetlen, leküzdhetlen.

Inemeribilis, megérdemelhetlen.

Ineptia, alkalmatlanság, balgaság, balgatagság.

Ineptitudo, alkalmazatlanság.

Ineptus, alkalmatlan, balga, balgatag, alkalmazatlan.

Inenergia, erélytelenség.

Inenergicus, erélytelen.

Inerrabilis, tévedhetlen, hibázhatlan.

Inerrabilitas, tévedhetlenség, hibázhatlanság.

Inerrantia, tévedetlenség, hibázatlanság.

Iners, gyáva, erőtlen, enye, renyhe, dermeteg, tespedt.

Inertia, gyávaság, erőtlenség, enyeség, renyheség, dermetegség, tespedtség.

Inexcusabilis, menthetetlen.

Inexcusabilitas, menthetetlenség.

Inexigibilis, megkivánhatatlan, beszedhetetlen.

Inexigibilitas, megkivánhatatlanság, beszedhetetlenség.

Infabricatus, gyártatlan, alakozatlan, simitatlan, faragatlan.

Infallibilis, csalhatatlan, csalatlan, csalatkozhatatlan.

Infallibilitas, csalhatatlanság, csalatlanság, csalatkozhatatlanság.

Infamare, hirbehozni, hiresiteni, gyalázni, (*dedecorare*), (*dehonestare*) becsteleniteni, (*detrahere*) kisebbiteni, megszólni.

Infamatio, hirbehozás, hiresités, megszólás, gyalázás, becstelenités, *active*; hirbehozatás, hiresittetés, gyatáztatás, becstelenittetés, megszólatás, *passive.*

Infamia, becsvész, becsvesztés, becstelenség; *inhonestas*, tisztetlenség; *ignominia*, roszhirűség, gyalázatosság, hírvesztés; *infamia facti*, tényi becsvész; *infamia juris*, törvényi becsvész; *infamiae poena*, becsvészi, becsvesztési büntetés, becsvesztesség; *nota infamiae*, szégyen bélyeg, becsvészi jegy.

Infamis, becsvészes, becsvesztes, becstelen, gyalázatos; *infamis facto*, tényileg becsvesztes; *infamis jure*, törvényileg becsvesztes.

Infanare, l. *profanare.*

Infandus, kimondhatlan, iszonyú, szörnyű.

Infans, csecsemő, kisded, magzat; *puer*, gyermek.

Infantare, kisdedet ápolni, nevelni, Tertulliánnál.

Infantia, csecsemőség, kisdedség, csecsemőkor, kisdedkor; *pueritia*, gyermekség, gyermekkor.

Infanticidium, magzatgyilkolás, kisdedölés, csecsemőgyilkolás, *ut actio*; kisdedgyilkosság, magzatöldöklet, *ut actus.*

Digitized by Google

Infantilis, csecsemős, kisded.
Infaustus, szerencsétlen, boldogtalan.
Infavorabilis, kedvezetlen, kellemetlen.
Infectio, beszeplősítés, bemocskítás, bemázolás, befertőzés, *active*; beszeplősittetés, bemocskittatás, bemázoltatás, befertőztetés, *passive*.
Inferani, (*vel sepulchrales*) testalászállitók, Luther' felekezetének sarjadéka, kik Krisztusnak testét, nem lelkét állitották poklokra alá szállottnak.
Inferiae, halotti tor, gyásztor.
Inferior, al, alsó, alsóbb, alattvaló; *inferioris ordinis*, alrendű; *inferioris dignitatis*, alrangú; *inferioris classis*, alosztályú.
Inferioritas, alság, alsóság, alattiság, alattvalóság, alsóbbság.
Infernales, poklosak, Gallus Miklós', és Schmidelin Jakab' tévtársai, kik Krisztust nem pokoltornáczába, hanem a' kárhozottak' tüzvölgyébe (*gehenna*) alászállottnak taniták.
Infernalis, pokolbeli.
Inferi, földalattiak, kimultak, holtak, elszenderültek.
Infernus, 1) barlang, földüreg; 2) halál' országa; 3) pokol, kárhozathelye; 4) ördögök' hazája; 5) pokoltornácza, limbus; 6) *Gehenna*, öröktüzhely, tüzvölgy.
Inferre, 1) behozni, bevinni; következtetni.
Infesta itinera, félelmes, veszedelmes, bátortalan, bizalmatlan utak.
Infestare, berzengetni, piszkálni, piszkálgatni, bántani, incselkedni, ellenségeskedni, ingerelni, bolygatni, izgatni.
Infestator, berzengető, piszkáló, incselkedő, ellenségeskedő, berzenkedő.
Infestucare, l. *infeudare*.
Infeudare, hübéri jószágba vezetni, beigtatni, l. *inbeneficiare*, *introducere*, *instituere*.
Infeudatio, hübéri birtokba bevezetés, haszonbirtokba igtatás, l. *introductio*, *institutio*.
Inficere, beszeplősíteni, bemocskolni, fertőzni.
Inficialis, tagadó, tagadatos, tagadalmas.
Inficias ire, tagadni.
Infidelis, hitetlen, hitlen, (*infidus*) hűségtelen, hűtlen, hütelen, hivségtelen, hivtelen.
Infidelitas, hitetlenség, hitlenség, hűtlenség, hűségtelenség, hivtelenség; *infidelitatis nota*; 1) hűtlenségi bün; 2) honsértés.
Infiduciare, elzálogositani, zálogba adni.
Infidus, hütelen, hűtlen, hivtelen, bizodalmatlan; *perfidus*, hitetlen; *perjurus*, hiteszegett.
Infilare, befonni, beszőni.
Infinitas, vel *infinitudo*, végetlenség, végtelenség.
Infinite, végetlenül, végtelenül.
Infinitivus, határtalan, végezetlen.
Infinitus, végetlen, végtelen.
Infirmare, erőtleníteni; *infirmari*, erőtlenülni, betegedni, betegeskedni.
Infirmaria, betegház, betegszoba, gyógyszoba, gyógyterem.
Infirmarius, betegápoló, betegügyelő, gyógyterem' felügyelője, beteggondnok.
Infirmitas, erőtlenség, gyarlóság, gyengeség, betegség, nyavalya.
Infirmus, erőtlen, gyarló, gyenge, beteg, nyavalygó.
Infiscare, a' kir. jószágokhoz kapcsolni, az országos közpénztárba foglalni; *confiscare*, elkobozni.
Inflabellatus, Tertulliánnál: legyezetlen, fujtatlan.
Inflammare, gyujtani, gyulasztani, izgatni, buzgatni; *inflammari intransitive*, gyúladni, gyúlni.
Inflammatio, *activa*, gyulasztás, gyujtás, izgatás, buzgatás; *passiva*, gyulasztatás, izgattatás; *intransitiva*, gyulás, gyuladás.
Inflexibilis, hajthatatlan, hajolhatatlan.
Inflorare, felvirágozni, virágokkal fölékesitni.
Influentia, vel, *influxus*, befolyás.
Influere, befolyni.
Influxionistae, befolyatosak, befolyóskodók.
Influxus, befolyás.
Infoederabilis, összebékithetlen, összeszövetkezhetlen.
Infoederabiliter, összebékithetlenül, összebarátkozhatlanúl.

Digitized by Google

Informandus, 1) értesitendő; 2) tanuló, tanitvány.

Informare, értesiteni, kiképzeni, oktatni, betanitani, képesiteni.

Informatio, értesités, kiképzés, oktatás, betanitás, képesités, *active*; értesittetés, kiképeztetés, oktattatás, betanittatás, képesittetés, *passive*.

Informativus, értető, értesitő, felvilágositó, közbeszóló; *votum informativum*, közbeszóló voks, értesitő szavazat.

Informator, értesitő, képező, betanitó, képesitő, oktató, tanitó.

Informatoriae, értesitvény; *informatio de profectu*, előmeneteli értesitvény. *Informatio de studiis, et moribus*, szorgami, és viseleti értesitvény, tanúlmányi, és erkölcsi értesitvény.

Infortunatus, szerencsétlen, balságos, balesetes.

Infortunium, baleset, szerencsétlenség, balszerencse, balság.

Infralapsarii, esetalattozók, kik t. i. azt taniták, hogy Ádám' este alatt hozta Isten azon örök végzést, minélfogva bizonyos számú emberek elkárhoznak; — mások ellenben: *supralapsarii*, esetelőttözők, kik Ádám' este előtt állíták azon örök végzést hozottnak úgy, hogy Ádám a' bünt el sem kerülhette volna.

Infructuosus, gyümölcstelen, meddő.

Infucatus, mázolatlan, szinezetlen, őszinte.

Infugare, megszalasztani, megfuttatni.

Infula, főveg, (kéziratban szoffia) püs pöksüveg, apátfőveg.

Infulatus abbas, süveges apát, főveges apát.

Infundatus, alaptalan.

Infundere, beletölteni, beleönteni, ömleszteni; *intransitive*, ömleni.

Infundibulum, öntözék, tölcsér; *infundibuliformis*, tölcséralakú.

Infungibilis, megemészthetlen, felhasználhatlan, tarthatlan, keletlen.

Infusio, ömlesztés, beleöntés, beletöltés; *intransitive*, ömlés; *in abstracto*, ömlény, ömledék.

Infusus, ömlött, ömlesztett, beleöntött.

Ingeniculari, térdepelni, térdet hajtani.

Ingeniculatio, térdepelés, térdhajtás.

Ingeniositas, elmésség, elménczség.

Ingeniosus, elmés, elméncz.

Ingenitura, (*sterilitas*) magtalanság.

Ingenitus, 1) *innatus*, veletermett, veleszületett, eingeboren; 2) ungeboren, örökletü, önletü, születéstelen, nemzéktelen.

Ingenium, elme, (*mens*) ész; *ingenium bonum*, jó elme, jó ész; *acutum*, éles elme, éles ész; *festivum*, gyors elme, gyors ész; *hebes*, buta elme; *obtusum*, tompa ész; *originarium*, eredélyes ész, eredeti ész, (*genie*, lángész) *poeticum*, költö ész; *sagax* szagláló ész.

Ingens, iszonyú, roppant.

Ingenuitas, nemesség, nyiltszivüség, őszinteség.

Ingenuus, nemes, nemzetes (*generosus*) nyiltszivü, őszinte.

Ingerens, avatkozó, beavatkozó.

Ingerere, avatkozni, beleavatkozni.

Ingessio, avatkozás, beleavatkozás, *ut actio*; avatkozat, beleavatkozat, *ut actus*.

Ingessivus, avatkozatos, beleavatkozati.

Inglorius, dicsötlen, dicstelen, dicsőségtelen.

Ingluvies, 1) falánkság, torkosság, nyalánkság, zabálat; 2) begy, bögy.

Ingluviosus; 1) falánk, torkos, nyalánk; 2) begyes, bögyös.

Ingratia, kegyelmetlenség, kegytelenség.

Ingratificentia, hálátlanság, kegytelenség, kegytétlenség.

Ingratificus, hálátlan, kegytétlen.

Ingratiosus, kegyelmetlen, kegytelen.

Ingratitudo, hálátlanság, háladatlanság.

Ingratus, hálátlan, háladatlan.

Ingravedo, neheztelés, neheztelet.

Ingravescere, nehezedni, neheztelni.

Ingredi, bemenni, belépni.

Ingremiare, bekebelezni.

Ingremiatio, *activa*, bekebelezés; *passiva*, bekebeleztetés.

Ingressus, bemenet, belépés, bemenetel; *ingressus sermonis*, bevezetés, beszédkezdet.

Ingrossare, számvivő könyvbe irni, a' számadásba beirni.

Digitized by Google

INGROSSISTA, számadói irnok, számadásiró, számjegyző.

INHABILIS, alkalmatlan, ügyetlen.

INHABILITAS, alkalmatlanság, ügyetlenség.

INHABITABILIS, lakhatlan, lakhatatlan.

INHABITARE, lakni, benlakni, meglakni, honolni.

INHABITUATUS, megrögzött; *inhabituatus peccator*, megrögzött bűnös.

INHAERENTIA, ragadék, tapadék, benfekvőség, hozzátartozék, hozzátartakozat, beltartakozat.

INHAERERE, beragadni, betapadni, megmaradni, megállapodni valamiben, ragaszkodni valamihez, hozzátartakozni, belétartakozni.

INHAESIO, megmaradás, megállapodás, ragaszkodás, hozzátartakozás, belétartakozás.

INHAESIVUS, beltartakozati, beltartakozó, belétartakozó.

INHAMARE, behálózni, hurokra keríteni, behorgozni, behorgonyozni.

INHIARE, valami után esengeni, esenkedni, kapkodni, ásítani, ásítozni.

INHIATIO, esenkedés, kapkodás, ásítás, ásítozás, esengés.

INHIBERE, megtiltani, letilosítani, letiltani, tiltakozni; *prohibere*, eltiltani.

INHIBITIO, megtiltás, tilosítás, tiltakozás; letiltás, *active;* megtiltatás, letilosíttatás, *passive*; tilalom, tiltakozat, tilosíték, *ut res.*

INHIBITORIAE, tiltvány, letiltvány, letiltó levél.

INHIBITORIUM MANDATUM, letiltó parancs.

INHONESTAS, tisztetlenség.

INHONESTUS, tisztetlen; *inhonorificus*, tiszteletlen; *indecorus*, disztelen; *indecens*, illetlen; *inconveniens*, illedelmetlen; *infamis*, becstelen; *ignominiosus*, gyalázatos.

INHONORARE, nem tisztelni, tisztelettől megfosztani, megbecsteleníteni, megtisztetleníteni.

INHONORATIO, nemtisztelés, tiszteletfosztás, megbecstelenítés, megtisztetlenítés.

INHUMANATIO, (*Christi incarnatio,*) megtestesülés.

INHUMANITAS, embertelenség.

INHUMANUS, embertelen.

INHUMARE, eltemetni, eltakarni.

INHUMATIO, eltemetés, eltakarás, *active;* eltemettetés, eltakartatás, *passive.*

INHYPOTHECARE, hitelzálogúl lekötni, hitelzálogúl adni, hitelalapúl adni.

INHYPOTHECATIO, hitelzálogosítás, hitelzálog-lekötése; hitelalapúladása valaminek.

INIGERE, l. *invagiare*, *impellere.*

INIGHISTAE, lojolai Ignácz' társai, kit a' spanyolok *Don Inigo*-nak neveztek. l. *Jesuitae.*

INIMICITIA, ellenkedés, ellenségeskedés, viszálkodás, békétlenség.

INIMICUS, ellenség, ellenfél, ellenkedő, ellenségeskedő.

ININITIATUS, kezdetlen, eredetlen, öröktől való.

ININTELLIGIBILIS, érthetetlen.

ININTELLIGIBILITAS, érthetetlenség.

INIQUITAS, méltánytalanság; (*indignitas*) méltatlanság; *malitia*, gonoszság; *impietas*, istentelenség; *injustitia*, igaztalanság; *illegalitas*, törvénytelenség.

INIQUUS, méltánytalan, méltalmatlan, istentelen, gonosz, igazságtalan, törvénytelen.

INITIARE, megkezdeni, beavatni.

INITIATIO, megkezdés, beavatás, belekezdés, felavatás.

INITIATIVUS, kezdeti, kezdeményi.

INITIATORES, kezdők, beavatók; *initiatores apostoli*, hitkezdői. t. i. az apostolok, hitterjesztői, hithirdetői.

INITIUM, kezdet, kezdemény; *initiativum*, kezdetiség; *initium existendi*, kezdetesség.

INJURIA, 1) jogtalanság, igaztalanság; 2) méltatlanság, sérv, sérvény, sérelem, bántalom; 3) bosszú, bosszúság, boszszútétel, bosszúlat.

INJURIARE, bosszantani, sértegetni, bántani, méltatlankodni.

INJURIATIO, bosszantás, sértegetés, bántás, méltatlankodás.

INJURIATOR, bosszantó, sértegető, méltatlankodó, bántogató.

INJURIOSE, méltatlanúl, méltalmatlanúl.

INJURIOSUS, bántó, bántalmas, sérelmes, méltalmatlan, sérves, sérvényes.

INJURIUS, l. *injuriosus.*

INJUSTE, igaztalanúl, jogtalanúl, igazságtalanúl.

Digitized by Google

Injustitia, igaztalanság, jogtalanság, jogsérelem, (igazságtalanság, nyelvhibás, mert a' ság képző benne a' nyelvhasonlóság ellen kétszer fordúl elő).

Injustus, igaztalan, jogtalan, igazságtalan.

Inludium, Tertulliánnál: csúfolódás, csúfság.

Innascibilis, születhetetlen.

Innascibilitas, születhetetlenség.

Innaturalis, természetlen, természetszerűtlen, természetietlen.

Innatus, l. *ingenitus.*

Innocens, ártatlan, bűnetlen, vétketlen.

Innocentes, mart., apró szentek, Dec. 28án.

Innocentia, ártatlanság, bűnetlenség, vétketlenség.

Innocentius, s. papa conf., sz. Incze pápa hitvalló, Jul. 28án.

Innocuus, vel *innoxius*, ártalmatlan.

Innominatus, nevezetlen.

Innonia, zárda.

Innotescere, megtudni, tudtúl venni, értesülni, tudtára jönni.

Innovare, megujítani, ujítani.

Innovatio, ujítás; *renovatio*, megujítás.

Innumerabilis, számlálhatatlan.

Innumeratus, számlálatlan.

Innumerisatus, számjegyzetlen, számozatlan.

Innumerus, számtalan.

Innuptus, nőtelen; *innupta virgo*, hajadon szűz; *innupta mulier*, férjetlen asszony, özvegy asszony.

Inobediens, engedetlen, szófogadatlan.

Inobedientia, engedetlenség, szófogadatlanság.

Inoffensus, botléktalan, bátor, biztos, *inoffenso pede incedere*, biztosan, bátran lépdelni.

Inofficiositas, tisztezetlenség, késztelenség, barátlanság, tisztszeretetlenség.

Inofficiosus, tisztezetlen, késztelen, készségtelen, tisztszeretetlen, barátlan, kötelességtelen, barátságtalan; *inofficiosum testamentum*, mostoha végrendelet, tisztezetlen végrendelet.

Inonerabilis, megterhelhető, megrakható, terheletes, terhelékeny.

Inonerabilitas, terheletesség, terhelékenység.

Inonerare, megterhelni, megrakni.

Inoneratus, megterhelt, megrakott, terhes.

Inopia, tehetetlenség, szegénység, szükség.

Inopinate, reméletlenül, váratlanul, véletlenül.

Inopinatus, reméletlen, váratlan, véletlen.

Inops, tehetetlen, szegény; *egens*, szükölködő.

Inordinabilis, 1) rendezhetlen, sorozhatlan; 2) fölszentelhetlen, föl nem szentelhető.

Inordinatus, 1) rendetlen, rendezetlen, sorozatlan, szertelen; 2) fölszenteletlen, fölnemszentelt.

Inponderabilis, megmérhetetlen.

Inpopularis, népszerűtlen.

Inpopularitas, népszerűtlenség.

Inpotabilis, megihatatlan.

Inproprius, l. *improprius.*

Inpurgabilis, megtisztíthatlan, *per alium;* megtisztúlhatlan, *in se.*

Inquietare, nyugtalanítani; *intransitive*, nyugtalankodni.

Inquietatio, *activa*, nyugtalanítás, *passiva;* nyugtalanittatás; *intransitiva*, nyugtalankodás.

Inquietator, nyugtalanító.

Inquietudo, nyugtalanság, nyugalmatlanság.

Inquietus, nyugtalan, nyugalmatlan, nyugtalankodó.

Inquilinus, zsellér; *inquilinus domiciliatus*, házas zsellér; *inquilinus non domiciliatus*, seu *subinquilinus*, házatlan zsellér, bérlakos.

Inquinare, bemocskítani, bemocskolni, beszenyezni, beszenyesíteni; *inquinari*, *reflexive*, bemocskolódni, beszenyesűlni, becsunyúlni.

Inquinatus, tisztátlan, szeplős, fertőzetes.

Inquirens, visgáló, nyomozó, kutató, fürkésző, tudakozó, kérdezősködő.

Inquirere, nyomozni, nyomozódni, visgálni, kutatni, fürkészni, visgálódni, tudakozódni, kérdezősködni, tanút vallatni; *inquiri curare*, visgáltatni, nyomoztatni.

Inquisitio, *activa*, nyomozás, visgá-

Digitized by Google

lás, nyomozódás, kutatás, visgálódás, fürkészés, tanuvallatás; *passiva*, seu *factitiva*, nyomoztatás, visgáltatás, fürkésztetés; *ut res*, nyomozat, visgálat. *Inquisitio fidei*, hitnyomozás, hitnyomoztatás; hitnyomozat; *tribunal inquisitionis fidei*, hitőrszék, hitnyomozószék, hitvisgálószék; *inquisitio ecclesiastica*, egyházi nyomozódás; *civilis*, polgári nyomozódás; *criminalis*, fenyitő nyomozódás; *inquisitio authentica*, seu *judicialis*, hiteles, vagy, törvényszéki nyomozódás; *inquisitio collateralis*, mellék nyomozódás; *inquisitio magistratualis*, tiszti nyomozódás; *inquisitio authenticata*, hitelesített nyomozódás.

Inquisitionalis, nyomozódvány, tanúvallatási levél, tanuvallatási bizonyságlevél.

Inquisitor, vallató, nyomozó, visgálattevő; *inquisitor haereticae pravitatis*, tévtanvisgáló, tévelynyomozó, eretnekségkutató; *inquisitor fidei*, hitőrködő, hitnyomozó, hitvisgáló, hitőr.

Inquisitores, visgálkodók, tévelygők ángolországban, kik azt állitják, hogy az igaz hit egyik keresztény egyházban sem találatos; de a' melly valaha a' szent irásból, hol rejtve lappang, ki fog tünedezni.

Inrotulare acta, az irományokat összegöngyölgetni.

Inrotulatio actorum, az irományok összegöngyölgetése.

Inruffatus, pirosló, vereslő, Tertulliánnál.

Insanabilis, gyógyithatlan, orvosolhatlan.

Insania, őrültség, bódúltság, bolondúltság.

Insanire, őrjöngeni, megbódúlni, megbolondúlni.

Insanus, 1) éptelen, egészségtelen; 2) őrjült, őrjöngő, bódult, megbolondúlt.

Insatiabilis, telhetetlen.

Insatiabilitas, telhetetlenség.

Insaturabilis, kielégithetlen.

Insaturabilitas, kielégithetlenség.

Inscribens, 1) beiró; 2) érdemdijazó, érdemjutalmazó.

Inscriptio, 1) beirás; *passive*, beiratás; 2) felülirás, felirás; *ut actio;* felülirat, felirat, *ut res;* 3) érdemdij, érdembér, hüszolgálati dij; beirat, v. irományozás, irományozat.

Inscriptionales, irományozvány, irományi levél.

Inscriptionalis, 1) beirati, beiratos; 2) irományi, irományozati; *inscriptionale bonum*, irományi jószág, irományozati vagyon.

Inscriptionalista, érdemirományos, dijirományzott, földirományos, birtokirományzott.

Inscrutabilis, visgálhatatlan, nyomozhatatlan, titkos, titkozatos.

Insectari, nyombakövetni, nyomában lenni, üzőbe venni, üldözni.

Insectatio, nyombakövetés, üzőbe vevés, üldözés.

Insectum, robar, rovar.

Inseminare, bevetni; *inseminare cordi bonum*, a' szivbe a' jót beoltani.

Insensatio, érzetlenség, érzéketlenség.

Insensatus, érzetlen, érzéketlen.

Insensibilis, érezhetlen.

Insensibilitas, érezhetlenség.

Inseparabilis in se, elválhatlan; *ab alio*, elválaszthatatlan.

Inseparabilitas in se, elválhatlanság; *ab alio*, elválaszthatlanság, elválaszthatatlanság.

Insepultus, temetetlen; *insepultam facere sepulturam*, *Optatus Milevitanus*' szójárása; *am:* a' méltatlanokról az áldozatlan (misében) megnememlékezni.

Inserere, beszórni, bevetni, beoltani.

Insertio, *activa*, beszórás, bevetés, beoltás; *passiva*, beszóratás, bevettetés, beoltatás; *intransitiva*, beszóródás, bevetődés.

Insidiae, leselkedés, incselkedés, cseleskedés, cselvetés, áskálódás, fondorlás, fondorkodás.

Insidiari, leselkedni, incselkedni, cseleskedni, cselt vetni, áskálódni, fondorlani, fondorkodni.

Insidiator, leselkedő, incselkedő, fondorló, fondorkodó, áskálódó, cseleskedő.

Insigne; 1) czimer; 2) *titulus*, czim; 3) czimjel; *signum decoris*, diszjel; *insigne capitulare*, káptalani diszjel;

Digitized by Google

insignia ecclesiastica, egyházi diszjelek.

Insignis, jeles, czimeres; *insignis ordo equestris*, jeles lovagrend.

Insignitus, diszjeles, czimeres, czimjeles, jelzett.

Insinuare, bejelenteni, megjelenteni; beszínleni, behizelegni.

Insinuatio, bejelentés, megjelentés.

Insinuationales, bejelentvény, bejelentő levél.

Insinuativum, bejelenték, bejelentmény, bejelentő adó; l. *xenon*.

Insinuatorius, bejelentő, megjelentő.

Insipidus, íztelen, izetlen, sótalan.

Insipiens, 1) izetlen; 2) balga, bolond, buta, botor.

Insipientia, 1) izetlenség; 2) balgaság, bolondság, butaság, botorság.

Insistere, megállapodni megmaradni valamiben, ragaszkodni, valamihez.

Insociabilis, *a se*, összetársúlhatlan; *ab alio*, összetársíthatlan.

Insolens, negédes, pajkos, garázda, pajzán.

Insolentia, negéd, negédesség, pajkosság, garázdaság, pajzánság.

Insolidum, egymásért, egyetemileg, általán, mindegyik egymásért, együtt egymásért.

Insolitus, szokatlan, szokáskivüli, rendkivüli, szerkivüli.

Insolubilis, 1) feloldhatatlan; *inexplicabilis*, megfejthetetlen; 2) megfizethetetlen.

Insomnis, álmatlan, aludatlan, alvatlan, álomtalan.

Insomnium, 1) álmadozat, álmadozvány; 2) álomtalanság.

Insons, vel *insonticus*, ártatlan, ártalmatlan.

Insordescentes, beszenyesültek, fegyszenyesek, épen azok, kik a' polgári jogban (*infames*) becstelenek; t. i. azok neveztettek így, kik egy évig kiközönösítési büntetés alatt levén, feloldoztatni nem törekedtek.

Insordescentia, beszenyesültség, fegyszeny, fegyszerlő.

Inspeciatus, alaktalan, idomtalan, Tertulliánnál — ellentéte: *speciosus*. l. e.

Inspectio, felügyelés, felvigyázás, betekintés, beletekintés, *active;* felügyeltetés, felvigyáztatás, beletekintetés, *passive*, vel *factitive*, ügyelet, felügyelet, felvigyázat, betekintet, *in abstracto; inspectio ocularis*, szemrevétel.

Inspectivus, felügyeleti, felvigyázati, felügyelési, felvigyázási, ügyeleti, beletekintési, betekintési.

Inspector, felügyelő, felvigyázó, ügyelő, beletekintő.

Inspectoratus, felügyelőség, felvigyázóság, ügyelőség.

Inspergere, behinteni, beszórni.

Inspersio, behintés, beszórás, *active*; behintetés, beszóratás, *passive*.

Inspicere, felügyelni, felvigyázni, beletekinteni, belenézni, szemrevenni.

Inspirare, sugalni, sugni, ihletni; *inspirari*, sugaltatni, ihlettetni.

Inspiratio, *activa*, sugalás, ihletés; *passiva*, sugalatás, ihlettetés; *ut res*, sugalat, ihletesség, sugalatosság, sugalom, ihlettettség; *inspiratio antecedens*, elősugalom, előihletesség; *concomitans*, kisérső sugalom, követő ihletesség; *consequens*, utósugalom, utóihletesség. *Inspiratio ss. scriptorum*, a' szent irók' ihlettettsége; *inspiratio s. librorum*, a' szent könyvek' ihletessége, sugalatossága.

Inspiratus, ihletes, sugalatos.

Instabilis, állhatatlan, ingatag, lengeteg, ingadozó, ingalmas, ingó.

Instabilitas, állhatatlanság, ingatagság, ingadozóság, ingalmasság, lengetegség, ingaság, ingadóság.

Installare, beállitani, bevezetni, beigtatni, beavatni, hivatalba behelyeztetni.

Installatio, *activa*, beállitás, bevezetés, beigtatás, beavatás; *passiva*, beállittatás, bevezettetés, beigtattatás, beavattatás.

Installationalis, beállitási, beigtatási, bevezetési, beavatási, hivatalba léptetési.

Instans, 1) beálló, bekövetkező, közeledő, közelítő; *in instanti*, tüstént, nyomban, azonnal, legott; 2) esedező, folyamodó, kérő, könyörgő.

Instantia, 1) esedezet, kérelem, folyamodat, *ut res*; esedezés, kérés, folyamodás, kérelmezés, *ut actio*; kérőlevél, kérelemlevél, esedezőlevél, folyamodvány, *ut scriptum conti-*

Digitized by Google

nens petitionem; forum primae instantiae, első folyamodási bíróság; *forum ultimae instantiae*, legfőbb bíróság, végbíróság, ügydöntő szék.

INSTARE, 1) bekövetkezni, beállani, közeliteni, közeledni; 2) folyamodni, esedezni, kérni.

INSTAURARE, megujítani, kiujítani.

INSTAURATIO, *activa*, megujítás, kiujítás; *passiva*, megujittatás, kiujittatás.

INSTIGAMENTUM, izgaték, ösztönzet, ingerlet, ingerlék, biztaték, bujtogatmány, késztetmény.

INSTIGARE, izgatni, bizgatni, bujtogatni, nógatni; ösztönözni, ösztökélni, ingerleni.

INSTIGATIO, *activa*, izgatás, bizgatás, bujtogatás, nógatás, késztetés, ösztönzés, ösztökélés, ingerlés; *passiva*, vel *factitiva*, izgattatás, bizgattatás, bujtogattatás, ösztönöztetés, ingereltetés.

INSTINCTUS, inger, gerj, ösztön, gerjelem, gerjedelem; *promtitudo*, készség.

INSTITUERE, 1) intézni, intézkedni; 2) *ordinare*, rendelni, szerezni, elrendelni; *disponere*, helyezni, elhelyezni; 3) *instruere*, tanítani, oktatni; 4) *fundare*, alapitani, szerzeni, felállitani; 5) *installare*, beavatni, beigtatni, felavatni, feljavadalmazni, *inbeneficiare*.

INSTITUTIO, 1) intézés, intézkedés; 2) rendelés, elrendelés; 3) tanitás, oktatás, 4) alapítás, felállítás, szerzés; 5) beavatás, beigtatás, feljavadalmazás; *investitura*, beöltöztetés.

INSTITUTUM, 1) intézet; 2) rendelet; *institutum litis*, seu *genus actionis*, perintézet, perrt, ügyelet, perfaj, pernem, ügyút, perczim, pernév; *institutum litterarium*, tudományos intézet, tanintézet; *militare*, katonai intézet, katona nevelőintézet; *pauperum*, gyámház, gyámintézet, szegények' háza; *surdomutorum*, siketnémák' intézete; *publicum*, közintézet; *privatum*, magán intézet; *cleri*, papi intézet; *religiosum*, szerzetes intézet; *pium*, kegyintézet; *orphanale*, l. *orphanotrophium*.

INSTRUCTIO, *activa*, 1) utasitás; 2) tanitás, oktatás; 3) fölkészités, felbutorozás; *passiva*, 1) utasittatás; 2) tanittatás; 3) felkészittetés, felbutoroztatás; *ut res*; 1) utasitmány; 2) tanitmány; 3) fölkészület, felbutorozat, készülék, butorozmány. *Instructio domestica*, házi készülék, házi butorozmány; *oeconomica*, gazdasági készület.

INSTRUCTIONALES LITTERAE, utasító levél, utasitvány.

INSTRUCTUS, 1) utasitott, utasitással ellátott; 2) betanult, betanitott; 3) fölkészült; *fundus instructus*, készalap, készalapzat, mi lehet a) pénzbeli készalap, b) butorzati készalap, c) gazdasági készalap; *fundus instructus beneficialis*, javadalmi készalap; *fundus instructus bonorum*, jószágbeli készalap.

INSTRUERE, 1) utasitni; 2) oktatni, tanitani; 3) fölkészíteni, felbutorozni.

INTRUMENTUM, 1) eszköz, szerszám, szer, műszer; 2) *documentum*, okszer, oklevél, levélszer, okirat, iratszer, iromány; *instrumentum publicum*, vel *privatum*, közhitelű, v. magányos levélszer; *authenticum*, vel *non authenticum*, hiteles, v. hiteletlen iromány; *originale*, vel *copiatum*, vel *transsumptum*, eredeti, v. másolt, v. másoltatott, másolati levélszer; *instrumentum par* hasonmási iromány, *plenae fidei*, *vel nullius fidei instrumentum*, teljes hitelű, v. semmi hitelű levélszer; — *instrumenta utrinque aequalia*, *in causa liberali*, *seu favorabili*, *pro hac decidunt*, *favore matrimonii*, *dotis*, *libertatis*, *et testamenti juxta versum sequentem:* Ha a' levélszerek mind két részről egyenlők, 's az ügy szabadékos, és kedvezetes: e' mellett határoznak a' házasság, jegybér, szabadság, és végrendelet ügyében a' következő vers szerént.

Stat testamentum, libertas, conjugium, dos;
Si sint aequales, qui producuntur utrinque.

INSUBSTANTIVUS, mivolttalan, állománytalan.

INSUDARE, izzadozni, fáradozni.

INSUFFERIBILIS, elviselhetetlen, kiállhatatlan, elhordozhatatlan, eltürhetetlen.

INSUFFICIENS, elégtelen.

Digitized by Google

Insufficientia, elégtelenség.
Insula, sziget, porond.
Insultare, ingerkedni, poczkálódni, ellenkedni, bosszontani.
Insultatio, ingerkedés, poczkálódás, ellenkedés, bosszontás.
Insupponibilis, föltehetetlen.
Insupportabilis, l. *insufferibilis.*
Insurgere, kikelni, fölkelni, ellenkelni, ellentámadni.
Insurrectio, kikelés, fölkelés, ellenkelés, ellentámadás; *nobilitaris*, nemesi fölkelés; *insurrectio contra patriam*, lázadás, zendülés. *Insurrectio generalis*, országos fölkelés; *particularis*, részéntes fölkelés; *personalis*, személyéntes fölkelés; *portalis*, kapurovatos fölkelés.
Insurrectionalis, fölkelési.
Intabulare, betáblázni, bejegyzeni.
Intabulatio, *activa*, betáblázás, bejegyzés; *passiva*, betáblaztatás, bejegyeztetés; *in abstracto*, betáblázat, bejegyzet.
Intabulatus, betáblázott, bejegyzett.
Intacte, érintetlenül, tapintatlanul, épen, önvoltában.
Intaminare, l. *contaminare.*
Integer, egész, ép.
Integralis, kiegészítő, egészleges.
Integrare, kiegészíteni.
Integratio, *activa*, kiegészítés; *passiva*, kiegészittetés.
Integre, egészen, épen.
Integritas, épség, egészség; *integritas librorum ss. dogmatica*, seu *substantialis*; vel *critica*, seu *accidentalis*, a' szent könyvek' hitczikki, v. mivolti épsége; vagy mübirálati, v. mellékes épsége.
Intellectio, értés.
Intellectualis, értelmi, értelembeli.
Intellectualismus, értődzet, értősdiség.
Intellectualista, értődző, értősdi.
Intellectualitas, értelmiség.
Intellectus, értelem.
Intelligens, értő, értelmes.
Intelligentia, értelmesség.
Intelligere, érteni.
Intelligibilis, érthető, értékeny; *inintelligibilis*, érthetetlen.
Intelligibilitas, érthetőség.
Intemeritas vitae, fedhetetlen élet, életfeddetlenség.
Intemperans, mérséktelen, mérsékletlen, mérsékletlen; *temperans*, mérsékes, mértékletes.
Intemperantia, mérséketlenség, mérsékletlenség; *temperantia*, mérsekesség, mértékletesség.
Intemperatus, l. *intemperans.*
Intemperies coeli, égi vihar, elemivihar.
Intendere, 1) szándékolni, szándékozni, akarni; 2) *intendere vires*, erejét megfeszíteni, erőködni, iparkodni.
Intensio, 1) belerő, belhatály, belterj, belterjelem, bellem; 2) erőködés, iparkodás, erőfeszítés; 3) *intensio corporum*, tömedék, tömöttség; *extensio*, terjedék, terjedtség.
Intensitas, belhatóság, belerősség, belerejüség, belleg, bellem, belterjesség, belfeszültség, feszesség, belerő; *intensitas corporum*, testtömedék, testtömör, testtömöttség; *intensitas animi*, elmefeszültség, lélekfeszültség.
Intensus, 1) feszült, feszes, belterjü, belhatolt; 2) *intensum corpus*, tömött, tömedékes test.
Intentabilis, megkisérthetetlen.
Intentare, 1) próbálgatni, kisérteni, megkisérleni; 2) fenyegetni.
Intentatio, 1) próbálgatás, kisértés, megkisérlés; 2) fenyegetés.
Intentio, szándék, szándéklat; *directio*, irány, irányzat; *intentio actualis*, jelenható szándék; *intentio virtualis*, átható szándék; *intentio habitualis*, gyakorlati, szokvaható, szokásszerü, ráviteles szándék; *intentio directa*, vel *indirecta*, irányzott, vagy irányzatlan szándék; *primaria*, vel *secundaria intentio*, fő, vagy mellék szándék; *pia*, jámbor, istenes szándék; *absoluta*, vel *conditionata intentio*, föltétlen, vagy föltételes szándék.
Intentus, 1) szándéklott; 2) éber, vigyázó, ügyelő.
Interaneum, bél, belzet.
Intercalare, közbeszöktetni, közbevetni.
Intercalaris, szökő, közbevetett, közbeszöktetett; *intercalaris annus*, szökő év; *intercalaris dies*, szökő nap; — Mátyás' ugrása.

Digitized by Google

Intercalatio, közbeszöktetés, közbevetés.

Intercapedo, köz, közür, közürület, közüresség.

Intercedere, közbejárni, szószólani, esedezni másért.

Interceptio, elfogás, *active*; elfogatás, *passive*.

Intercessio, közbejárás, szószólás, esedezés.

Intercessor, közbejáró, szószóló, esedező.

Intercilium, kupa, fejkupa, fejpup, fejbub.

Intercipere, elfogni.

Interdicere, eltiltani, kitiltani, tilalmazni, tilalom alá vetni, tilozni.

Interdictio, *activa*, eltiltás, kitiltás, tilozás, tilalmazás; *factitiva*, vel *passiva*, eltiltatás, kitiltatás, tiloztatás, tilalmaztatás.

Interdictoriae, kitiltó levél, tilalmazvány, tilozvány.

Interdictum, tilalom, tilozat, tilalmazat; *interdictum ecclesiasticum*, egyházi tilalom; *locale*, helytilozat; *personale*, személytilozat; *mixtum*, vegyes tilozat.

Interemtio, *activa*, elemésztés, megölés, meggyilkolás; *passiva*, elemésztetés, megöletés, meggyilkoltatás.

Interemptor, 1) elemésztő, megölő, gyilkoló, gyilkos; 2) *interemptor*, alkusz, közköpű, tőzsér, l. *proxeneta*.

Interessans, érdeklő, érdekes.

Interessatus, 1) érdeklett, érdekelt, érdekletes; 2) haszonleső, haszonkereső; *partialis*, részrehajló.

Interesse, 1) érdek, érdeklet; 2) kamat, haszon; *interest ejus*, érdekében fekszik, érdekeltetik, érdeke forog fenn.

Interessentia, 1) érdekeltetés, érdekletesség, érdekesség; 2) *partialitas*, részrehajlás; 3) haszonvágy, haszonkereset, haszonvadászat.

Interibilis, enyészetes, veszendő, romlatag, romlandó, pusztulatos.

Interim, 1) azonban; 2) *interim edictum*, ideiglenes közhitparancs, mellyet Vik Károly császár adott ki 1548ban.

Interimere, elemészteni, megölni, meggyilkolni.

Interimalis, ideiglenes, időleges.

Interimaliter, ideiglen, időleg.

Interimalistica provisio, ideigleni gondoskodás, időleges elintézés.

Interimistae, ideiglenesdiek, Melanchton' követői, kik Vik Károlynak ideiglenes hitparancsát elfogadták.

Interior, belső; *interioritas*, belsőség.

Interire, elenyészni, *perire*, elveszni; *destrui*, elromlani; *desolari*, elpusztulni, porhadni.

Interitus, *ut actio intransitiva*, enyészés, elenyészés, elveszés, elromlás, pusztulás; *ut actus in abstracto*, enyészet, rom, vész, pusztulat.

Interjectio, 1) közbevetés; 2) indúlatszó.

Interjicere, közbevetni.

Interlineare, közvonalozni.

Interlinearis, közvonali, közvonalos.

Interlineatio, *activa*, közvonalozás; *passiva*, közvonaloztatás.

Interlocutio, közbeszólás.

Interlocutorie, közbeszólólag.

Interlocutorius, közbeszóló.

Interloqui, közbeszólani.

Interlunum, Origenesnél, hódköz, a' hódnak harminczadik napja, mikor Iszidor' állítása szerént nem fénylik.

Intermediare, közbejárni, közbevetekezni, kibékeltetni.

Intermediatio, közbejárás, közbevetekezés, kibékeltetés.

Intermediator, közbejáró, közbevetekező, kibékeltető.

Intermedius, középső, közbelső, közbülső.

Interminabilis, végezhetlen, határosithatlan, végesithetlen.

Interne, belsőleg, belzetileg, belsőképen.

Internecidae, öldöklők, gyilkolók örökség miatt.

Internecinum, gyilkolatos végrendelet, öldökletes végrendelet.

Internecinus, gyilkos, vészes, öldöklő, végveszélyes; *internecina pugna*, véres harcz.

Internuncius, alkövet, alképviselő.

Internundinium, vásárköz, vásári időköz.

Digitized by Google

Internus, belső, bel, belzeti; *internus cultus*, beltisztelet.

Interpellare, közbehivatkozni, közbeszólítani, közbehivni, közbeszólani.

Interpellatio, közbeszólítás, közbehivalkozás, közbehivás, közbeszólás, l. *intercessio*.

Interpolare, közbecsusztatni, közbetolni, közbeszőni, közbetenni, közben másítani hozzá adás által, közbeadni, közbevetni, közbetoldani.

Interpolatio, *activa*, közbecsusztatás, közbetolás, közbeszövés, közbetoldás, közbetevés, közbenmásítás, közbeadás, közbevetés; *passiva*, közbetolatás, közbetetetés, közbenmásittatás, közbetoldatás, közbevettetés, közbeadatás; *ut res*, közbetétel, közbetoldat, közbetoldalék.

Interponere, közbetenni, közbevetni, közbeiktatni.

Interpontificium, pápai székűresség, pápai székürültség.

Interpositio, *activa*, közbetevés, közbevetés, közbeiktatás; *passiva*, közbetetetés, közbevettetés.

Interpositum, közbetétel, közbevetelék.

Interpres, tolmács, magyarázó, értelmező; *somniorum*, álomfejtő; *scripturae*, irásfejtő.

Interpretamentum, magyarázmány, fejtegetmény.

Interpretari, magyarázni, tolmácsolni; *commentari*, értelmezni, fejtegetni.

Interpretatio, tolmácsolás, magyarázás, értelmezés, fejtegetés, *ut actio;* tolmácsolat, magyarázat, értelmezet (*ut actus*). *Interpretatio sacra*, sz. irási magyarázat, üdvirati tolmácsolat, *analogica*, hasonlóságos, hasonlóság szerénti magyarázat; *grammatica*, *logica*, *historica*, nyelvtani, betűzetes, — gondolkodástani, oktani, gondolatsori, nyelvszövegi, — történettani, irójellemes magyarázat; *scholastica*, *doctrinalis*, *authentica*, iskolai, tudományos, hiteles magyarázat; *analytica*, vel *synthetica*, feltaglaló, v. összefoglaló magyarázat; *extensiva*, *restrictiva*, vel *declarativa*, terjesztő, szorító, vagy egyeztető magyarázat; *philologica*, vel *philosophica*, vel *usualis*, nyelvtudományi, v. bölcsészeti, v. szokásszerű magyarázat; *stricta*, vel *lata*, szoros, v. tágos magyarázat; *etymologica*, szóelemző, szószármozati magyarázat.

Interpretium, középár.

Interpunctio, 1) hangjegy; 2) központozás; *punctatio*, pontozás, *ut actio;* középpont, központ, pontozat, *ut res*.

Interragium, temetési díj, takaró díj, felkövetési díj.

Interregnum, fejdelmi székűresség, országló székűresség; *interregnum dioecesanum*, püspöki székűresség, megyei püspök' székürülte, — ürültsége.

Interrogare, kérdezni, kikérdezni, kérdezgetni.

Interrogatio, kérdés, kérdezés, kérdezgetés, *active;* kérdeztetés, kérdetés, *factitive; in abstracto*, kérdet, kérdezet; *qualis interrogatio, talis responsio*, millyen kérdezet, ollyan felelet.

Interrogatorius, kérdeti, kérdező, kérdezeti; *puncta interrogatoria*, kérdő pontok, kérdetpontok, kérdezeti pontok.

Interrumpere, félbeszakasztani, megszakasztani, felhagyni valamivel, félbehagyni.

Interrumpibilis, félbeszakasztható, megszakasztható, félbehagyható; *in-interrumpibilis*, félbeszakaszthatlan, megszakaszthatlan.

Interrupte, félbeszakasztva, félbehagyva, megszakasztva.

Interruptio, *activa*, félbeszakasztás, megszakasztás, félbehagyás; *passiva*, félbeszakasztatás, felbehagyatás, megszakasztatás.

Interruptus, félbeszakadt, félbehagyott, megszakasztott.

Intersignium, jel, jelzet, jelezmény.

Interstare, közbenállani.

Interstes, közbenálló.

Interstitium, megállapodás, közbehagyás, szünetszak; — *ordinare per interstitia*, szünetszakonként fölszentelni papokat, az egyházi rendet szünetszakonként feladni.

Digitized by Google

INTERTENERE, kitartani, élelmet adni, élelmezni, eltartani.

INTERTENTIO, *activa*, kitartás, eltartás, élelmezés, élelemadás; *passiva*, kitartatás, eltartatás, élelmeztetés; *ut res*, élelmezet, kitartalék, élettartalék.

INTERTIARE, l. *sequestrare*.

INTERUSURIUM, interes, kamat, (pénzbér); *illegale*, uzsora.

INTERVALLUM, köz; *intervallum temporis*, időköz; *orationis*, imádságköz.

INTERVENIENTES, közbejövők, közbeérkezők, közbenjárók, beszállók.

INTERVENIRE, közbejönni, közbenjárúlni, segíteni, segedelmezni.

INTERVENTIO, közbejövés, közbejárúlás, segítés, közbenjárás, segedelmezés.

INTERVENTORES, közbejövők, közbejárúlók, közbenjárók.

INTERVENTUS, közbejövetel, közbejárúlat, segedelem, közbejövet, közbejárat.

INTERVERSIO, *activa*, kiforgatás, felforgatás, eltékozlás, elpazarlás; *passiva*, felforgattatás, kiforgattatás, eltékozoltatás, elpazaroltatás.

INTERVERSOR, eltékozló, elpazarló, elfecsérlő, felforgató.

INTERVERTERE, kiforgatni, eltékozlani, elpazarlani, elfecsérleni, felforgatni.

INTESTABILIS, bizonyíthatatlan, nem bizonyítható.

INTESTATUS, végintézetlen, végrendeletlen.

INTHRONISARE, székbeiktatni, székbeültetni, beigtatni.

INTHRONISATIO, székbeiktatás, székbeültetés, beigtatás.

INTHRONISTICUM, székbeigtatási adó, beigtatási adó, beigtatmány, avatadó, székadó.

INTIMARE, intézni, tudatni, intézkedni, tudtul adni, rendelkezni.

INTIMATIO, *activa*, intézés, tudatás, intézkedés, tudtuladás, rendelkezés; *passiva*, intéztetés, tudtuladatás.

INTIMATUM, 1) intézet, intézmény, rendelkezmény; 2) *litterae intimatoriae*, intézvény, tudatvány, rendelkezvény, rendelvény.

INTIMUS, belső; *fidus*, meghitt.

INTINCTIO, vegyítés, elegyítés, mi a' misében történik, midőn átváltoztatás után a' szent testnek, és vérnek külszinei (az ostya, és borszín) összevegyittetnek jeleül, hogy miután a' kenyérnek, és bornak Krisztus' szent testévé, és vérévé egyenkénti átváltoztatása által a' keresztfán végbevitt áldozat ábrázoltatott; most a' külszinek' vegyítése által az ő szent testének és vérének egyessége a' föltámadás után dicsőült mennyei állapotjában is jelentessék.

INTOLERABILIS, eltürhetetlen, elviselhetetlen, elhordozhatatlan.

INTOLERANS, türelmetlen, türetlen, türödelmetlen, türetlenkedő.

INTOLERANTIA, türetlenség, türelmetlenség, türödelmetlenség.

INTOLERANTISMUS, türetlenkedés, türelmetlenkedés.

INTONARE, hangot adni; éneket megkezdeni, előhangolni, előénekelni.

INTONARIUM, előéneklési könyv, karkönyv. l. *antiphonarium*.

INTONATIO, előéneklés, előhangolás, hangadás, énekkezdés.

INTONATOR, előénekló, előhangoló, hangadó, énekkezdő, előénekes, előkarnok.

INTORTITIUM, szövétnek.

INTOXICARE ALIUM, megetetni, megmérgezni; *se*, mérget venni magához.

INTOXICATIO, *activa*, megmérgezés, megetetés; *passiva*, megmérgeztetés.

INTRA DOMINIUM, birtokon belül; *extra dominium*, birtokon kivül.

INTRAMURANEUS, falonbelüli, bástyán belüli; *extramuraneus*, falonkivüli, bástyán kivüli.

INTRANEUS, belföldi, beljes, belső.

INTRANSITIVUS, benmaradó, áthatatlan, kihatatlan, kinemható.

INTRAREGNANUS, honi, belföldi.

INTRAVILLANUS FUNDUS, belsőtelek.

INTRODUCERE, bevezetni, beigtatni, *statuere*, beállítani.

INTRODUCTIO, *activa*, bevezetés, beigtatás; *passiva*, bevezettetés, beigtattatás.

INTRODUCTIO PUERPERAE, szülenő' beeresztése.

INTROIRE, bemenni.

INTROITUS, bemenetel, bemenet; *introitus missae*, misekezdet, misebevezetés.

Digitized by Google

Intrudere, betaszítani, betolni.
Intrusio, *activa*, betaszítás, betolás; *passiva*, betaszittatás, betolatás.
Intrusus, betolt.
Intueri, szemlélni, nézdelni, szemlélgetni, nézlelni, *active;* szemlélődni, *intransitive.*
Intuibilis, szemlélhető.
Intuitio, *activa*, szemlélés, nézdelés, szemlélgetés, nézlelés; *intransitiva*, szemlélődés; *in abstracto*, szemlélet; *facultas intuendi*, szemlélő tehetség.
Intuitismus, szemlélkezés, szemlélődés, nézlelődés.
Intuitive, szemlélőleg, szemléletileg, szemlélődőleg.
Intuitivus, szemléletes, szemléleti, nézleleti.
Intuitus, szemlélet, nézlelet, szempont, nézet, nézdelet.
Intumescentia, 1) daganat, duzzadtság; 2) puffadtság, pöffedtség, felfuvalkodottság, kevélység.
Intumescere, 1) dagadni, feldagadni, duzzadozni; 2) felpuffadni, puffadozni, pöffeszkedni, felfuvalkodni, kevélykedni.
Invadere, megtámadni, rátörni, rámenni.
Invagiare, beterelni, l. *abigere*, *impellere.*
Invagiatio, beterelés. l. *abactio.*
Invalescere, elhatalmazni, szokássá válni, divatba jönni, elhatalmasodni.
Invalidabilis, érvénytelenithető, foganatlanitható, sikeretlenithető, felbontható, megerőtlenithető.
Invalidare, érvénytelenitni, foganatlanitni, sikeretlenitni, felbontani, megerőtlenitni.
Invalidatio, *activa*, érvénytelenités, foganatlanitás, sikeretlenités, felbontás, megerőtlenités; *passiva*, érvénytelenittetés, foganatlanittatás, sikeretlenittetés, felbontatás, megerőtlenittetés.
Invalidatorius, érvénytelenitő, sikeretlenitő, foganatlanitó, felbontó, erőtlenitő.
Invalide, érvénytelenül, foganatlanúl.
Invaliditas, érvénytelenség, erőtlenség, foganatlanság, sikertelenség.
Invalidus, 1) foganatlan, érvénytelen, sikertelen, erőtelen; 2) béna, nyomorék, rokkant, erőfogyott, erőfogyatos, elerőtlenült; *invalidus miles*, hadastyán; *invalidorum domus*, hadastyán intézet.
Invariabilis, változatlan, változhatatlan.
Invariabilitas, változatlanság, változhatatlanság.
Invectio, 1) behordás; 2) megtámadás, legázolás, szidalmazás, *active;* 1) behordatás; 2) megtámadtatás, legázoltatás, szidalmaztatás, *passive.*
Invectivus, megtámadó, támadatos, legázoló, szidalmazó, gázolatos. — *invective*, gázolólag, szidalmazólag.
Invehere, behordani, *invehi*, megtámadni, legázolni.
Invenibilis, leletes, találatos, föllelhető, feltalálható.
Invenire, lelni, találni.
Inventare, lelezni, találozni, lelményezni, találmányozni.
Inventarium, leljegyzék, leletjegyzék, lelevény, találvány, lelettár, leltár; *inventarium parochiale*, fárabeli lelevény.
Inventatio, lelezés, találozás, lelményezés, találmányozás.
Inventator, lelező, találozó, lelményező, találmányozó.
Inventio, találás, lelés; *adinventio*, feltalálás, föllelés. *Inventio s. crucis*, sz. kereszt' feltalálása. Máj. 3án.
Inventiosus, találékony, lelményes.
Inventor, feltaláló, föllelő, találó, lelő.
Inventum, lelet, találat, lelemény, találmány.
Invercundia, szemérmetlenség.
Invercundus, szemérmetlen.
Inverse, visszásan, megfordítva, fonákúl.
Inversio, *activa*, megfordítás, felfordítás, visszázás, visszafordítás; *passiva*, megfordittatás, felfordittatás, visszáztatás; *intransitiva*, megfordúlás, visszafordúlás, visszázás; *ut res*, felfordúlat, felfordultság, visszásság, visszafordúlat, visszafordultság, fonákság.
Invertere, megfordítani, kifordítani, felfordítani, visszafordítani; *inverti intransitive*, megfordúlni, felfordúlni, visszafordúlni.
Invertibilis, 1) *in se*, fordulatos, for-

Digitized by Google

dúlékony; 2) *ab alio*, fordítható, fordítékony.

Invesperascere, beestélyedni, besötétedni, bekomorodni, behomályosodni, beszürkülni.

Investigabilis, 1) visgálatos, visgálható; 2) visgálhatlan.

Investigans, nyomozó, visgáló, fürkésző, visgálódó, kutató.

Investigare, nyomozni, visgálni, fürkészni, visgálódni, kutatni, puhatolni.

Investigatio, *activa*, nyomozás, visgálás, kutatás, puhatolás, fürkészés; *passiva*, vel *factitiva*, nyomoztatás, visgáltatás, kutattatás, puhatoltatás, fürkésztetés; *ut res*, visgálat, nyomozat, fürkészet, kutatmány, visgálmány.

Investire, 1) beruházni, ráfordítani, rákölteni, belekölteni, beleruházni; 2) beöltöztetni, beavatni, felavatni, beigtatni.

Investitio, 1) beruházás, ráfordítás, ráköltés, beleköltés, beleruházás; 2) beöltöztetés, beavatás, felavatás, beigtatás, *active;* 1) beruháztatás, ráfordittatás, ráköltetés, beleköltetés, beleruháztatás, *factitive*, vel *passive;* 2) beavattatás, felavattatás.

Investitionales, beöltöztető levél, beöltöztetvény, beigtatólevél, beigtatvány, beavató levél, beavatvány.

Investitura, 1) beruházmány; 2) beöltöztetmény, beavatmány, felavatmány, beigtatmány.

Investitus, 1) beruházott, beleköltött, ráfordított; 2) beöltöztetett, beavatott, felavatott, beigtatott.

Inveterascere, elavúlni, elévülni, megrögzeni, beleavúlni, elaggani.

Inveteratio, elavúlás, elévülés, elaggás, megrögzés, beleavúlás, *ut actio;* elavultság, elévültség, aggság, elaggottság, megrögzöttség, *ut res.*

Inveteratus, elavúlt, elévült, megrögzött, beleavult.

Inviare, utbaigazítani, kalauzolni, útmutatni, utasitani.

Inviatio, *activa*, utbaigazítás, kalauzolás, utmutatás, utasítás; *passiva*, utbaigazíttatás, kalauzoltatás, utasíttatás; *ut res*, utasiték, utasítmány, kalauzolat.

Inviatorius, utbaigazító, utasító, kalauzoló.

Invictus, győzetlen, győzhetetlen.

Invidentia, irigylés, irigykedés, kajánkodás.

Invidere, irigyleni, irigykedni, kajánkodni, fondorkodni, agyarkodni.

Invidia, irigység, kajánság; *invidiae filiae sunt*: az irigység' leányai: *odium*, gyülölség; *susurratio*, fondorság, suttogás, fondorkodás; *denigratio*, hirfeketítés, hírmocskítás, névmocskolás; *afflictio sui*, öngyötrelem, öngyötörtetés; *exultatio*, kárörröm; *aemulatio*, versengés, vetekedés; *indignatio*, boszonkodás, agyarkodás; *timor*, belfélelem, belrettegés.

Invidiosus, kajánkodó, irigykedő, fondorkodó.

Invidus, irigy, kaján, fondor, agyarkodó.

Invigilare, őrködni, felvigyázni.

Invigorosus, 1) érvénytelen, sikeretlen; 2) szokatlan, divatlan.

Invincibilis, győzhetetlen; *insuperabilis*, meghaladhatatlan, felülmulhatatlan; *irrefutabilis*, czáfolhatatlan.

Invinculare, megláncolni, lánczra, vasra verni, befogatni.

Invinculatus, vasra vert, rab, raboskodó, fogoly.

Inviolabilis, sérthetetlen, bánthatatlan, megszeghetlen.

Inviolabilitas, sérthetlenség.

Inviolate, bántatlanúl, sértetlenül.

Inviolatus, bántatlan, sértetlen.

Invitare, meghivni.

Invitatio, *activa*, meghivás; *passiva*, meghivatás.

Invitatoriae, meghivó levél, hivony.

Invitatorianus, elökarnok, elödalnok, födalnok, fökarnok; *subinvitatorianus*, alkarnok, aldalnok.

Invitatorium, karkezdeti vers, karnyító vers, karvers.

Invite, akaratlanúl.

Invitus, akaratlan.

Invocare, felhivni, fölkérni, megkérni, segédűlhivni, megszólitani.

Invocatio, felhivás, fölkérés, megkérés, segédségül hivás, megszólítás; *invocatio spiritus s.* szent lélek' segédségülhivása; *invocatio sstorum.* szentek' segédségülhivása.

Digitized by Google

Involare, bereppenni, beszárnyalni; *involare in jus alterius*, más rétjébe vágni kaszáját, más jogába belevágni, más jogát bitorlani.

Involatio, bereppenés, beszárnyalás; *in jus alterius*, más jogába vágás, jogbitorlás.

Involucrum, burok, hüvely, boríték, burkolék, burkolmány; *cortex*, haj, hej.

Involuntarie, akartalanúl, szándékatlanúl.

Involuntarietas, akartalanság, szándéktalanság.

Involuntarius, akartalan, szándékatlan.

Involutio, *activa*, begöngyölgetés, betakarás, beburkolás, beszövés, bebonyolítás; *passiva*, begöngyölgettetés, betakartatás, beburkoltatás, bebonyolíttatás; *intransitiva*, bonyolódás, beburkolódás, beszövődés.

Involutus, bonyolúlt, bonyolódott, bonyolított, burkolt, szövevényes, tekervényes.

Involvere, begöngyölgetni, betakarni, beszőni, beburkolni, bebonyolítani; *involvi intransitive*, bebonyolódni, beszövődni, beburkolódni; *involvit contradictionem*, ellenmondást tartalmaz.

Inundare, elárasztani, elömleszteni, kiöntení; *inundari intransitive*, eláradni, elömleni, elömledni, kiömleni, kiözönleni.

Inundatio, *activa*, elárasztás, elömlesztés, kiöntés; *passiva*, elárasztatás, elömlesztetés, kiöntetés; *intransitiva*, eláradás, elömledés, kiömlés, kiözönlés; *ut res*, áradat, árvíz, özönvíz. A' szent atyáknál: *inundatio*, keresztség, v. keresztelés.

Inusitatus, szokatlan, szokáskivüli.

Inuxoratus, nőtelen, feleségtelen, rideg.

Ira, harag; *irae filiae sunt:* a' harag' leányai: *indignatio*, méltatlankodás, boszonkodás; *aversio*, elfordúlás, utálás; *tumor mentis*, elmedagály, boszszúhév, elmehevület; *contumelia*, gyalázat; *rixa*, veszekedés; *blasphemia*, káromlás, káromkodás.

Iracundia, haragosság, haragtartás, mérgesség, bőszültség.

Iracundus, haragos, haragtartó, mérges, bőszült.

Irasci, haragudni, mérgelődni, felbőszülni.

Irenaea s. virgo, sz. Iréne (Irne, Ernő) szűz, Oct. 20án.

Irenaeus s. eppus., mart., 1) sz. Jerne (Jernő) püspök, vértanú, Jun. 28án; 2) *irenaeus*, békes, békeszerető, békefi.

Irenarcha, békefejdelem, Krisztus Jezus, ki minket az atyával összebékitett.

Irenicus sermo, békeünneplő beszéd, békekötési beszéd, békbeszéd.

Iringhus, békekövet.

Iris, szivárvány.

Irmina s. monialis, sz. Erme apácza, Dec. 24én (Emerentiana, Irma).

Ironia, gúny, gunyolat, gunyolék; *satyra*, gunyirat.

Ironice, gunyképen, gunyolatosan.

Ironicus, gunyolatos.

Ironisare, gunyolni.

Ironisatio, *activa*, gunyolás; *passiva*, gunyoltatás.

Irradiare, fénysugározni, megvilágositni, földeritni; *salibus mensam irradiare*, az asztalt enyelgésekkel, nyájos tréfákkal deritni.

Irradicari, meggyökeresedni, gyökeret verni, begyökeresedni, begyökeresülni.

Irradicatus, meggyökeresült, begyökeresedett, megrögzött.

Irrasus, nyiretlen, vakaratlan, borotválatlan.

Irrationabilis, oktalan, esztelen, okszerűtlen, észszerűtlen, okellenes, észelleni.

Irrationabilitas, oktalanság, esztelenség, okszerűtlenség, észszerűtlenség, okellenesség, észelleniség.

Irrationalis, oktalan, esztelen.

Irrationalitas, oktalanság, esztelenség.

Irrealis, valótlan, valódiatlan.

Irrealitas, valótlanság, valódiatlanság.

Irrefragabilis, ellenmondhatatlan, megczáfolhatatlan, kételhetetlen.

Irrefragabilitas, ellenmondhatlanság, czáfolhatlanság, kételhetlenség.

Irregularis, 1) rendetlen, rendhagyó; 2) szabálytalan, szabványtalan, szabályszerűtlen, czikkszerűtlen, törvé-

Digitized by Google

vényszerűtlen, törvényelleni. *Irregulares olim:*

Aleo, venator, miles, caupo, aulicus, erro,
Mercator, lanio, pincerna, tabellio, tutor,
Curator, sponsor, conductor, conciliator,
In causis judex civili, vel capitali,
Patronus causae, procuratorve forensis,
Clericus esse nequit, canones nisi transgrediantur.

Sorsjátszó, vadüző, katonák, kóbor, fogadósok,
Udvari tiszt, tőzsér, hentes, pinczér, levelészek,
Békebiró, gondnok, jótálló, gyámatya, bérlő,
A' polgár, vagy bán-törvényi ügyekben itélő
Táblai ügynök, ügyész kirekesztvék a' papi rendből.

Irregulares hodie:

Infirmus, demens, vitiatus, et addito servus,
Infamis, novus, ignorans, baptismate peccans,
Ordineve. Occidens, mutilans, bigamusque, nothusque
Haeresis, obstrictus, pauper, puer exulat aris.

Testi hibás, őrült beteges, rabszolga, tudatlan,
A' ki keresztségben, 's papi rendben vét, az eretnek,
Két nejü, fattyu, ölő, csonkító, becstelen ujoncz,
Kiskoru, lelki szegény, lekötött, papi rendbe nem állhat.

Irregularitas, 1) rendetlenség, rendezetlenség, szertelenség; 2) szabálytalanság, szabványtalanság, szabályszerűtlenség, czikkszerűtlenség, törvényelleniség. *Irregularitas e delicto*, vétekből eredt törvényszerűtlenség; *irregularitas e defectu*, fogyatkozatból eredt törvényszerűtlenség.

Irregulariter, 1) rendetlenül, rendhagyólag, szertelenül; 2) szabálytalanúl, szabályszerűtlenül, czikkszerűtlenül, törvényszerűtlenül.

Irreligio, istenetlenség, vallástalanság, hittelenség.

Irreligiositas, istentelenség, vallástalanság.

Irreligiosus, istentelen, vallástalan.

Irremisse, fáradatlanúl, szakadatlanúl, hátrahagyatlanúl.

Irremissibilis, elengedhetlen, megbocsáthatlan.

Irremissus, fáradatlan, szakadatlan, hátrahagyatlan.

Irremunerabilis, megjutalmazhatatlan.

Irreparabilis, kijavíthatlan, helyre hozhatlan.

Irreprehensibilis, feddhetetlen, gáncsolhatatlan.

Irresponsabilis, felelőtlen.

Irresponsabilitas, felelőtlenség.

Irretire, behálózni, bekerengetni.

Irreverens, tiszteletlen, becsületlen.

Irreverenter, tiszteletlenül, becsületlenül.

Irreverentia, tiszteletlenség, becsületlenség.

Irrevise, visgálatlanúl, itéletlenül.

Irrevisibilis, megvisgálhatlan, megitélhetlen.

Irrevisus, visgálatlan, itéletlen.

Irrevocabilis, visszahivhatlan; *irretractabilis*, visszavonhatlan, visszahuzhatlan, visszavehetlen; *inalterabilis*, megmásithatlan, másolhatatlan.

Irridere, kinevetni, kikaczagni, kiröhögni.

Irrisio, kinevetés, kikaczagás, kiröhögés, *active;* kinevettetés, kikaczagtatás, kiröhögtetés, *passive.*

Irritabilis, izgatag, izgékony, ingerlékeny, ingerletes, ingerlős.

Irritabilitas, izgatagság, izgékonyság, ingerlékenység, ingerletesség, ingerlősség.

Irritamentum, ingerlet, izgatmány.

Irritare, 1) izgatni, ingerleni, nógatni, berzegetni, bősziteni; 2) megsemmisiteni, érvénytelenitени, meghiusitani.

Irritus, hiú, érvénytelen, sikeretlen, foganatlan.

Irrogare, megbüntetni.

Irrumpere, berohanni, beütni, ráütni, rátörni valakire.

Irruptio, berohanás, beütés, rárohanás, ráütés.

Isabella s. regina portugalliae, sz. Izabella, portugal királynő, Jul. 14én.

Isacius s. conf., sz. Izsák hitvalló, Mart. 21én.

Isagogia, elemtan, elemzettan.

Isagogicus, elemtani, elemzettani.

Digitized by Google

Isagogus, elemtanító, elemzettanító.
Isidorus s., sz. Iszidor, April 4én, Aug. 4én.
Islamismus, törökhit.
Islamitae, törökhitüek.
Isodynamia, erőazonság.
Isolare, magányozni, elkülönözni, elválasztani, elszigetelni.
Isolatio, magányozás, elkülönözés, elválasztás, elszigetelés.
Isolatus, magányzó, elszigetelt, elkülönzött, elvált, elválasztott.
Isonomia, azontörvényűség, azontörvénykedés, azontörvényhozóság, azontörvényhatóság, egytörvény, egytörvényhatóság.
Isopathia, azonszenvűség.
Isthmus, földszorulat.
Ite missa est, vége a' misének; ezen szertartási jelszó hajdan az áldás után a' nép' elbocsáttatására szolgált; ma egyedül régisége miatt tartatik meg, és áldás előtt szokott mondatni.
Iterare, ismételni, ismégelni, többszörözni.
Iteratio, *activa*, ismétlés, ismégelés, többszörözés; *passiva*, ismételtetés, ismégeltetés, többszöröztetés.
Iteratus, ismételt, többszörözött; *renovatus*, megujított; *iteratis vicibus*, többizben; *iteratus actus*, ismételt cselekedet.
Itinerari, utazni.
Itinerarium, utazási leirás, utazási napló, utazási rajz.
Itineratio, utazás.
Itus, menet, menetel.
Ivo s. advocatus pauperum, sz. Ivó szegények' ügyésze, Maj. 19én.
Ixion, ölyv, örvölyű. Deut. 14, 13.

J.

Jacobitae, vel *Jacobini*, Jákbarátok, pártütő, és tévelygő társak, Jakab nevű baráttól nevezvék, honnan; *Jacobinismus*, jáktársulat, jákpárt.
Jacobus s., 1) ifjabb sz. Jakab apostal, Maj. 1ően (Ják, Jákó); 2) öregebb sz. Jakab Apostal, Jul. 25én; 3) sz. Jakab püspök, Jul. 11én.
Jactantia, dicsekedés, kérkedés, hánykódás, hánykolódás.
Jactare se, dicsekedni, kérkedni, hánykódni, hánykolódni.
Jactura, kár, veszteség.
Janitor, ajtónálló; *janitorum regalium magister*, királyi ajtónállók' főmestere.
Jansenismus, Jansen iprai püspök' k e g y t a n j a.
Jansenistae, Jansen' követői.
Januarius s. eppus., 1) sz. Janár püspök, Sept. 19én; 2) *Januarius*, l. *mensis*.
Jejunare, böjtölni.
Jejunatio, böjtölés, *active;* böjtöltetés, *factitive*.
Jejunator, böjtölő.
Jejunium, böjt; *jejunium quadragesimale*, negyven napi böjt, nagy böjt; *jejunium de praecepto*, köteles böjt, parancsolt böjt; *jejunium vigiliarum*, előünnepi böjt, őrnapi böjt, előböjt; *jejunia quatuor temporum*, kántor böjtök:

Post Luciam, cineres, post sanctum pneuma, crucemque.

Jejunus, éhom.
Jerateon, l. *sacrarium*.
Jeremita, görögtüzzel töltött hadi hajó.
Jerocomium (*Gerocomium*), elaggottak' háza, aggház, aggastyáni tapház.
Jeroconticon (*Geroconticon*), szentek' élete, sz. atyák' életkönyve.
Jerurgia, szenttétel, áldozattétel, misézés, miseáldozás.
Jesuati (*clerici D. Hieronymi*), Jeromos' papszerzete. *Jesuatae*, Jeromos' apáczái.
Jesuitae, Jesoviták, Lojalai sz. Ignácz alapitotta jeles szerzet, mellyet 1540-ben, Sept. 27én, IIIik. Pál pápa erősitett meg. *Jesuitissae*, Jesovita-apáczák.
Jesus, *sanctissimum nomen salvatoris*, Jezus', Üdvezítőnk' sz. neve;

Digitized by Google

festum nominis Jesu, Jezus' neve' ünnepe. — *Societas nominis Jesu*, Jezus' neve' társulata; *ordo Jesu Christi*, Jezus Krisztus' vitéz rende.

Jesus maria, Jezus Mária' vitézlovagai, kik Vik. Pál pápa alatt társultak összve Romában, és kiki közölök köteles volt saját költségén a' pápai birodalmat minden külerőszak ellen védeni.

Joacalia, drágaságok, drága kövek.

Joachim, pater virginis, Joákim, sz. Maria' atyja, Mart. 20án.

Joannes, 1) *sanctus apostolus, et Evangelista*, sz. János apostal, és üdviró, Dec. 27én; 2) *s. Joannes Baptista*, keresztelő sz. János (sz. Iván), Jun. 24én; 3) *Joannes Eleemosynarius*, alamizsnás sz. János, Jan. 23án; 4) *s. Joannes Chrysostomus*, aranyszájú sz. János, Jan. 27én; 5) keresztelő sz. János' fejvétele, Aug. 29én; 6) *s. Joannes Damascenus*, dömöczki sz. János; 7) *s. Joannes Capistranus*, kápisztráni sz. János, Oct. 23án; 8) *s. Joannes facundus*, ékesszólő sz. János, Jun. 12én; 9) *s. Joannes de Deo*, istenes sz. János, irgalmas barátok' alapitója, Mart. 8án; 10) *s. Joannes Gualbertus*, sz. Gualberti János apát, Jul. 12én; 11) *s. Joannes Cantua*, kenti sz. János; 12) *s. Joannes climachus*, Klimakus sz. János, Mart. 30án; 13) *s. Joannes de Matha*, mathai sz. János, sz. háromságról nevezett szerzet' alapitója, Feb. 8án; 14) *s. Joannes Nepomucenus*, nepomuki sz. János, Maj. 16án; 15) *s. Joannes papa, et mart.*, sz. János pápa, és vértanú, Maj. 27én; 16) *s. Joannes Calebyta*, kalébitai sz. János; Jan. 15én; 17) *s. Joannes de Urtica conf.*, urtikai sz. János hitvalló, Jun. 2án.

Joannitae, sz. János' vitézei, l. *eques*.

Jobelaeum, l. *Jubilaeum*.

Jocalia, l. *Joacalia*.

Jocari, tréfálni, csellegni, enyelegni.

Jocus, tréfa, csellegés, enyelgés.

Johanna s., sz. Janka, Maj. 24én.

Josephus s. sponsus b. mariae virginis, jesu pater nutritius, sz. József, a' b. sz. anya' jegyese, és Jezusnak nevelő atyja, Mart. 19én; *s. Josephus Calasantius*, kalazanzi sz. József a' kegyiskolások' alapitója, Aug. 26án.

Jovialis, vidám, jókedvű, eleven, mulató, kedélyes, vig, szeszélyes, vigságos, vigalmas.

Jovialitas, vidámság, jókedvűség, elevenség, kedélyesség, vigalmasság, szeszélyesség.

Joviniani, vel *Jovinianistae*, Jovinián májlandi barát, és tévfőnök' követői, kiket 390ban Siricius pápa a' májlandi gyülekezetben kiközönitett, és Theodoz császár számkivetett, a' melly végzést Honorius császár 412-ben végre is hajtotta.

Jovita s. mart., sz. Jovita vértanú, Febr. 15én.

Journal, napló, folyóirat.

Journalistica, folyóirodalom, napi irodalom, havi irodalom, időszaki irodalom, időszaki sajtó.

Jubilaeum, ajgalom, bucsu, örömnap; *annus jubilaei*, bucsuév; *jubilaeum universale*, közbucsu; *jubilaeum particulare*, részletes bucsu; *jubilaeum saeculare*, százados bucsu.

Jubilare, 1) ajgani, örvendeni, örvendezni, vigadni; 2) nyugalmazni, nyugalomba léptetni.

Jubilaris, örvendetes, örvendeztető; *festum jubilare*, örömünnep; *festivitas jubilaris*, örömünnepély; *annus jubilaris*, örömév, örömesztendő; *dies jubilaris*, örömnap.

Jubilarius, ötvenéves tiszt, vagy pap, vagy házas, vagy bár milly állapotban ötven évet töltő. — ötvenedes, aranyévű, örömévű.

Jubilatio, 1) ajgalom, örvendezés, vigadozás; 2) nyugalmazás, nyugalmaztatás, nyugalombalépés, v. léptetés; disznyugalom, disznyugalmaztatás.

Jubilatus, nyugalmazott, nyugalomba lépett, v. léptetett, disznyugalmazott.

Jucunditas, vigság, vidorság, vidámság, vidúltság.

Jucundus, vig, vidám, vidúlt, vidor, virgoncz, vigságos.

Judaeus, zsidó; *Hebraeus*, heber.

Judaizantes, zsidóskodók, szombatosok; l. *sabbathici*.

Judas thaddaeus s. apostolus, thaddéi Judás apostol, Oct. 28án.

Digitized by Google

Judaismus, zsidóság, zsidóskodás, zsidóvallás, zsidóhit.

Judex, biró, itélőbiró; *judex appellationis*, felsőbb biró; *compromissionalis*, seu *arbiter*, választott biró; *concordans*, békebiró; *controversiarius*, kérdésválasztó biró; *criminalis*, bűnbiró; *delegatus*, képviseleti biró; *exequens*, végrehajtó biró; *ordinarius*, rendes biró; *extraordinarius*, rendkivüli biró; *competens*, illető biró; *incompetens*, nemilletö biró; *pedaneus*, vel *inferior*, alsó biró; *primae instantiae*, első folyamodási biró; *procedens*, eljáró biró; *processualis*, vel *districtualis*, járásbeli, v. kerületi biró; *nundinalis*, vásárbiró; *politicus*, rendbiró; *judex regni ordinarius*, ország' rendes főbiraja, *judex curiae regiae*, királyi udvarbiró, — országbiró; *saecularis*, világi biró; *ecclesiasticus*, egyházi biró; *judex disinterressatus*, részre-hajlatlan biró; *judex debet esse vivus legum codex*, a' birónak élő törvénykönyvnek kell lennie; *judex controversiarum fidei est ecclesia*, a' hitvillongások' itélőbiraja az anyaszentegyház; *judex compurgationis* (*compurgator*), bűntisztitó birótárs, bűntisztitó törvényszék' biraja. *Judicem agere*, biráskodni.

Judicare, itélni, birálni.

Judicatio, *activa*, itélés, birálás; *factitiva*, seu *passiva*, itéltetés, birálтatás.

Judicatum, itélmény, elitélt ügy, birálmány, megbirált tárgy, v. ügy.

Judicatus, 1) *subst.*, bíróság, biráskodás, biráskodhatóság, itélhetőség; 2) *adj.*, megitélt, megbirált. — *Judicatus incompetentia*, bírósági illetőtlenség, bíróság' helytelensége; *judicatus condescensio*, a' bíróság' helytelenítése, bírósági leszállítás; *judicatus optio*, bíróság-választhatás.

Judicialis, törvényszéki, itélőszéki, bírósági; *judicialia acta*, törvényszéki irományok; *judicialis actus*, törvényszéki, v. bírósági cselekmény.

Judicialiter, törvényszékileg, itélőszékileg, bíróiképen, bíróilag.

Judiciarius, törvénykezési, bírói; *judiciaria admonitio*, bírói megintés; *judiciarius actus*, törvénykezési cselekmény; *judiciarius dies*, törvénykezési nap.

Judiciositas, itéletesség, józanitéletűség.

Judiciosus, itéletes, józanitéletű.

Judicium, 1) itélet; 2) itélés, itélettétel; 3) itélőszék, törvényszék, bíróság. *Judicium civile*, polgári törvényszék; *ecclesiasticum*, egyházi törvényszék; *criminale*, büntető törvényszék; *cambiale*, váltó törvényszék; *ferri candentis*, izzó vas általi itélőszék; *aquae bullientis*, forró viz általi itélőszék; *judicium concursuale*, csődületi bíróság; *judicium convocatum*, meghivott bíróság; *delegatum*, képviseleti bíróság; *deputatum*, kiküldött bíróság; *duelli*, párbaji, párviadali bíróság; *militare*, hadi törvényszék; *montanum*, bányatörvényszék; *palatinale*, nádori törvényszék; *personalitium*, személynöki törvényszék; *protonotariale*, itélőmesteri törvényszék; *districtuale*, kerületi törvényszék; *vicecomitis*, alispányi törvényszék; *dioecesanum*, püspök megyei törvényszék; *metropoliticum*, érseki törvényszék; *primatiale*, főérseki törvényszék; *judicium sanguinis*, vérbíróság, *statarium*, talponálló bíróság. *In logica: judicium*, *axiomaticum*, vel *diaeneticum*, megnyugtató, v. értekező itélet; *judicia aequipollentia*, egy nyomatú itéletek; *judicia analytica*, feltaglaló itéletek; *judicia apodictica*, kételetlen itéletek; *assertoria*, állító itéletek; *categorica*, parancsszerű, észparancsi itéletek; *collectiva*, gyüjtő itéletek; *comparativa*, összeillesztő, összehasonlító itéletek; *hypothetica*, seu *conditionata*, föltételes itéletek; *judicia contingentia*, eseti, esékeny itéletek; *contradictoria opposita*, ellenmondó visszás itéletek; *judicia contraria*, ellenes, ellenkező itéletek; *contradictoria*, ellenmondó itéletek; *contraponentia*, ellentételes itéletek; *conversa*, ellenfordított itéletek; *conversiva*, ellenfordulatos itéletek; *convertentia*, ellenfordító itéletek; *copulativa*, kapcsolatos itéletek; *de-*

Digitized by Google

finitiva, határzatos itéletek; *definita*, határzott itéletek; *designata*, kijelelt itéletek; *designativa*, kijeleletes itéletek; *disjunctiva*, megválasztó, választékos itéletek; *disparata*, különzött itéletek; *disparativa*, különzetes itéletek; *difformia*, különalakú itéletek; *diversa*, különböző itéletek; *distinctiva*, különböztető itéletek; *exceptiva*, kivételező itéletek; *exclusiva*, kirekesztő itéletek; *exponibilia*, fejtékes, fejteményes itéletek; *falsa*, álitéletek; *sinistra*, balitéletek; *generalia*, általányos, köznemű itéletek; *universalia*, egyetemes itéletek; *identica*, azonos, azonszerű itéletek; *indefinita*, határzatlan itéletek; *infinita*, végetlen itéletek; *correlata*, viszonyrendű, összeviszonyló itéletek; *coordinata*, egy sorú itéletek; *limitantia*, korlátló itéletek; *limitativa*; korlátozatos itéletek; *opposita*, ellentételes itéletek; *particularia*, részletes itéletek; *practica*, gyakorlatos itéletek, *problematica*, feladatos, vitalékos itéletek; *redupplicativa*, ismétező itéletek; *restrictiva*, megszorító itéletek; *simplicia*, egyszerű itéletek; *singularia*, különváló itéletek; egyes itéletek; *subalterna*, vel *subordinata*, alrendű, alsorú itéletek; *subalternantia*, vel *subordinantia*, alásorzó, alárendező itéletek; *subalternata*, alárendelt, alásorzott itéletek; *judicia synthetica*, összetételes, összefoglalatos itéletek; *subcontraria*, alellenes itéletek; *tautologica*, szószaporító itéletek, szócsáros itéletek; *judicia theoretica*, elméleti itéletek; *judicia totalia*, egészlő itéletek; *judicia adaequata*, kimerítő itéletek. — *In theologia*, *judicium divinum*, istenes itélet, isteni törvényszék, isteni bíróság, isteni itélőszék; *universale*, egyetemes, közönséges itélet; *particulare*, részletes itélet, *extremum*, vég itélet, végső itélet; *dies extremi judicii*, utósó itélet' napja; *judicium conscientiae*, lelkismeret' itélete, lelkisméret' bírósága, lelkisméret' törvényszéke.

Jugalis, igás, vonós, jármas; 2) házastárs; 3) apáczafátyol.

Jugalitas, házasság, házasélet, házas társulat.

Jugatinus, házasságmegáldó, házasságmegszentelő, — e' szót mint jelző nevet Istenre alkalmazza sz. Ágoston, ki t. i. a' házasságot megszenteli.

Jugerum, holdföld, egy köblösföld.

Jugis, szünetlen, folytonos; *jugi memoriae commendatus*, folytonos emlékezetébe ajánlott.

Jugiter, szünetlenül, folytonosan.

Jugum, iga, járom; *jugum salutis*, üdviga; *jugum Christi*, Krisztus' igája; *peccati*, bün' igája.

Julia, s. virgo mart., sz. Julia szűz vértanú, Maj. 22én, másként: Jalka.

Julianna, s. virgo mart., sz Julianna szűz vértanú, Febr. 16án; másként: Jolánka.

Julianus, s. mart., 1) sz. Julián vértanú, Ján. 7én; 2) érsek Mart. 6án; 3) püspök Jan. 28án.

Julius, s. papa, 1) sz. Gyula pápa, April 12én; 2) *Julius*. l. *mensis*.

Junctim, összefogólag, összefoglalólag, *simul* együtt, egybefoglalva.

Junctura, kapocs, kapcsalék, foglalék, csatolat, kapcsolat.

Jungere, foglalni, kapcsolni, összefoglalni, összecsatolni, összekapcsolni, egybefoglalni.

Junior, ifjabb; *junior clerus*, kispapság, növendék papság; *juniores clerici*, kispapok, növendékpapok; 2) *junior aetate*, ifjabbkorú, fiatalkorú.

Juniouratus, kiskorúság, fiatalkorúság.

Junius, l. *mensis*.

Jupanus, Szervia' fejedelmének czímneve; *magnus Jupanus Serviae*, előfordúl IIIik Incze pápa' levelei közt.

Juramentum, esk, eskű, hitletétel. — *juramentum acceptare*, elfogadni a' hitletételt; *juramentum acceptatum*, elfogadott hitletétel; *juramentum aestimatorium*, becsültető hitletétel; *assertorium*, állító eskü; *calumniae*, patvarháritó eskü; *corporale*, testieskü, külszerü eskü; *credulitatis*, hihetősitő, hiteztető eskü; *decretale*, törvényszabatos eskü; *juramentum deferre*, az esküt átengedni, átkinálni; *juramentum delatum*, átengedt, átkinált eskü; *juramentum denegare*,

Digitized by Google

a' hitletételt megtagadni; *juramentum denegatum*, megtagadott eskü; *juramentum deponere*, a' hitet, v. esküt letenni; *juramentum depositum*, letett eskü, letett hit; *extrajudiciale*, törvényszékkivüli, törvénykezetlen eskü; *falsum*, hamis eskü; *fidelitatis*, hűségi eskü; *imprecatorium*, átkozatos eskü; *judiciale*, törvényszéki, törvénykezeti eskü; *litis decisorium*, perdöntő eskü; *homagii*, hódolati eskü; *necessarium*, szükségelt eskü, *obedientiae*, engedelmességi eskü; *oblatum;* ajánlott, kinált eskü; *offerre juramentum*, hitletételt, esküt ajánlani, kinálni; *promissorium juramentum*, igéretes eskü; *purgatorium*, tisztitó, vádmentő eskü; *juramentum recusare*, az esküt ellenzeni, elnem fogadni; elhárítani; *juramentum recusatum*, elhárított, elnemfogadott eskü; *juramentum referre*, az esküt visszahárítani, visszakinálni; *juramentum relatum*, visszahárított, visszakinált eskü; *juramentum submittere*, a' hitletételt birói itéletre hagyni, az esküt a' bíróságra hagyni; *juramentum suppletorium*, pótló eskü; *testimoniale*, tanusító eskü; *veracitatis*, őszinteség erősítő eskü; *voluntarium*, szándékos eskü.

Jurans, esküvő, esküdő, hittevő, hitező.

Jurare, esküdni, hitet letenni; *adjurare*, esketni, hitet letetetni, hiteztetni.

Jurassor, esküdt; *districtualis*, kerületi esküdt; *processualis*, járásbeli esküdt.

Juratio, esküvés, hitletevés; *adjuratio*, esketés, hiteztetés.

Juratus, hites; *juratus notarius*, hites jegyző; *juratus tabulae notarius*, táblai hites jegyző.

Jure, jogosan, méltán; *salvo jure alieno*, másjoga' sérelme nélkül; *jure convenire*, törvénykezni, megperelni, perbe vonni; *jure divino*, isteni törvényszerént; *jure merito*, méltán, méltóképen; *jure perpetuo, et irrevocabili*, örökösen, és visszavonhatlanúl; *jure temporaneo*, ideiglen; *jure canonico*, egyházi jogszerént, egyházi törvényszerént; *jure civili*, polgári jogszerént; *jure naturae*, természeti jogszerént; *jure pleno*, teljes joggal. 'sat.

Juri stare, törvényt állani; *juri statuere*, törvény elé állítani; *juri statutio*, törvény elé állítás; *juri statui committere*, törvény elé állittatni; *juri renunciare*, jogáról lemondani.

Juridicus, 1) törvényes, törvénytanult, jogtanult; 2) törvényi, törvénybeli, törvénytani; 3) törvénykezési; *juridicum remedium*, perorvoslat, ügyorvoslat; *juridicum remedium judiciale*, vel *extrajudiciale*, törvénykezési, peralatti, vagy perkivüli ügyorvoslat; *provisorium remedium*, 1) előügyeleti, elővigyázatos, óvatos perorvoslat; 2) bajhárító gyógyszer.

Juris aequalitas, jogegyenlőség; *juris sui*, önjogú, önállású, önálló, független; *juris alterius*, másjogú, önállatlan, önállástalan; *juris proprii*, sajátjogú, tulajdonjogú; *juris alieni*, idegenjogú; *juris beneficium*, törvény' jótéteménye; *juris cautela*, törvényes óvás, v. óvat; *juris communio*, jogközösség; *juris dies*, törvénynap; *juris doctor*, törvénytanító, törvénytanár, jogtudós, jogtanár, törvénytudor; *juris doctrina*, jogtan; *juris inaequalitas*, jogegyenlőtlenség; *juris prioritas*, jogelsőség, jogelsőbbség; *juris proba*, jogbizonylat; *juris quaestio*, jogkérdés; *juris terminus*, törvénykezési időszak, perszakasz; *juris via*, törvényes út, perút; *juris viam inire*, törvénykezni, törvényre bocsátani, pörre bocsátani.

Jurisconsultus, törvénytudó, jogismerő, jogtanító, törvénytanító.

Jurisdictio, 1) joghatóság, törvényhatóság, hatáskodás, hatóság, tiszthatóság; 2) törvényszolgáltatás, törvénytétel, jogkiszolgáltatás, joggyakorlás, joggyakorlat. *Jurisdictio ordinis*, rendjoghatóság, rendhatóság; *jurisdictio regiminis*, kormányi joghatóság, kormányhatóság. *Jurisdictio ordinis interna*, belső rendhatóság; *externa*, külső rendhatóság. *Jurisdictio ecclesiastica*, egyházi törvényhatóság; *episcopalis*, püspöki törvényhatóság; *praesbyteralis*, áldo-

Digitized by Google

zári joghatóság; *ordinaria*, vel *extra ordinaria*, rendes, vagy rendkivüli joghatóság; *jurisdictio voluntaria*, vel *contentiosa*, nemestiszti, v. önkényes, és vitálékos, v. törvénykezési joghatóság. — *Jurisdictio civilis*, polgári joghatóság; *criminalis*, büntető, v. fenyítő joghatóság; *dominalis*, földes uri, urodalmi joghatóság; *civica*, városi törvényhatóság; *militaris*, katonai; *cameralis*, kamarai; *montana*, bányavárosi; *politica;* köztiszti, közigazgatósági, rendügyeleti, rendőri, közügyeleti joghatóság; *jurisdictio sanquinis*, vérhatalom; *jurisdictionis activitas*, hatáskodás; *sphaera*, hatáskodási kör, hatósági kör.

Jurisdictionatus, alattvaló, alattos, alárendelt, törvényes alattvaló.

Jurisperitus, törvénytudó, jogtudós.

Jurisprudentia, 1) törvénytudósság, jogtudósság; 2) törvénytudomány, jogtudomány, törvénytan, jogtan.

Jurista, jogtanuló, jogász.

Juristitium, törvényszünet, törvénykezési szünet, perszünet, törvénykezési szünidő; *diaetale*, országgyülési törvényszünet; *insurrectionale*, fölkelési; *messoriale*, aratási; *vindemiale*, szüreti; *nativitatis domini*, karácsoni; *paschale*, husvéti; *pentecostes*, pünkösdi; *bacchanalium*, hushagyó heti törvényszünet.

Jus abrogandi, eltörültetési jog.

Jus accisae, eleségi vámjog, eleségárui vámjog, piaczi helypénzszedetés; *jus fori*, piaczjog.

Jus acquisitum, szerzett jog.

Jus actuale, tettleges, jelenleges jog, jelenjog.

Jus ad rem, követelési jog, kereshető jog.

Jus advocatiae ecclesiasticae, egyházvédelmi jog, egyházvédeti jog.

Jus aequalitatis, egyenlőség' joga.

Jus aequilibrii inter gentes, egyensulytartó jog a' nemzetek közt.

Jus aequitatis naturalis, természeti méltányság' joga, természeti méltalom' joga.

Jus aequivocum, kétértelmü jog, kétes jog.

Jus alienum, idegen jog.

Jus alimentationis, élelmezési jog.

Jus alimenti, élelmi jog.

Jus allaturae, hozományi jog; *allaturae uxoreae*, nőhozományi jog.

Jus armorum, fegyverjog, hadjog.

Jus aviticitatis, ősiségi jog.

Jus avitum, vel *avilicum*, ősi jog.

Jus belli, hadjog.

Jus cambiale, váltó jog; *jus cambio-mercantile*, váltó kereskedési jog.

Jus canonicum, egyházi jog, egyházi jogtan.

Jus canonisandi, szentté igtatási jog, szenttételi jog, szentavatási jog.

Jus capillare, hajadonsági jog, hajadon jog.

Jus circa bona civitatis, a' polgári, társadalmi vagyon körüli jog, polgáriság' vagyona körüli jog, polgárzat' jószága körüli jog.

Jus circa sacra, egyházkörüli jog, egyházköri jog.

Jus civile, polgári jog; *saeculare*, világi jog.

Jus civitatis, polgári társadalmi jog, polgáriság' joga, polgárzati jog.

Jus clarum, világos jog; *manifestum*, nyilványos jog.

Jus coacquisitionis, közkeresményi jog, közszerzeményi jog; *jus coacquisitum* u. az.

Jus commune, közös jog, közös törvény, közönös jog.

Jus conferendi beneficia, javadalom osztó jog, javadalomosztási jog, javadalzó jog, javadalmazási jog.

Jus confirmandi episcopos, püspökerősítő jog.

Jus conjugale, hitvesi jog.

Jus connatum, szülemlett jog, veletermett jog.

Jus connatum bonae existimationis, belénk szülemlett névbecsi jog.

Jus consvetudinarium, szokásbeli jog, szokásjog, szokásszerü jog.

Jus coronale, koronai jog.

Jus crediti, hitelzeti jog, hiteljog.

Jus criminale, büntető jog, fenyítő jog, büntető törvény.

Jus decimae, tizedjog, tizedelési jog, dézmajog.

Jus deportus, elviteli jog.

Jus defensionis, védelmi jog.

Jus derogandi legi, törvénycsonkitási jog.

Digitized by Google

Jus devolutionis, áthárulati jog.
Jus dispensandi, fölmentési jog.
Jus divinum, isteni törvény.
Jus ecclesiasticum, egyházi törvény, egyházi jog; *publicum*, egyházi közjog; *privatum*, egyházi magánjog.
Jus educilli, italmérési jog, korcsmáltatási jog.
Jus eventuale, esetékes jog, eseményi jog.
Jus exclusivum, kizáró jog, kirekesztő jog, kizáratos jog.
Jus exequendi, végrehajtási jog.
Jus extraterritorialitatis, területkivüli jog, határkivüli jog.
Jus feudale, hübéri jog.
Jus financiale, közpénztári jog, közjövedelmi jog.
Jus firmum, ingadozatlan jog.
Jus fiscalitatis, ügyészeti öröklésjog.
Jus fluxum, mulékony jog, ingatag jog, enyészetes jog.
Jus foemineum, aszonyi jog, némberi jog.
Jus fruendi, élvezeti jog.
Jus fundamentale, alapjog; *cardinale*, sarkalatos jog.
Jus gentium, nemzetek' viszonyjoga; *jus gentium naturale, et positivum*, a' nemzetek' természeti, és szerzett viszonyjoga.
Jus gladii, pallos jog, vérhatalom, vérhatóság, vérjog, vesztő jog.
Jus haereditarium, örökségi, örökletes, örökleti jog.
Jus hospitalitatis, vendégjog.
Jus hypotheticum, föltételes jog, szerzett jog.
Jus imperfectum, tökéletlen jog.
Jus in casu necessitatis, szükségleti jog, véginségi jog, végszükségi jog.
Jus independentiae naturalis, természeti függetlenség' joga.
Jus infeudandi, hübéresitő jog.
Jus in mare, tengerjog.
Jus innatum, szülemi jog, veleszületett jog, szülemlett jog.
Jus in re, birtoklati jog, vagyoni jog.
Jus in rem, sajátlagos jog.
Jus inspiciendi, felügyeleti jog, felvigyázati jog.
Jus instituendi, beavatási jog, felavatási jog, beigtatási jog, bejavadalozási jog, *jus imbeneficiandi*.
Jus internum et externum, belső, és külső törvény, beljog, küljog.
Jus interpretandi legem, törvénymagyarázási jog, törvénymagyarázó jog, törvényfejtő jog.
Jus invalidum, érvenytelen jog; *infirmum*, erőtlen jog.
Jus interventionis, avatkazási jog, közbejárulati jog.
Jus investiendi, 1) beöltöztetési jog, beigtatási jog; 2) beruházási jog.
Jus judiciarium, törvényszéki jog, birói jog, birósági jog.
Jus latens, lappangó jog, rejtett jog; *jus latens regium*, királyi lappangó jog.
Jus legationis apostolicae, apostoli követségi jog.
Jus legatos mittendi, követküldési jog.
Jus legis ferendae, törvényhozói jog, törvényszerzői jog, törvényhozási hatalom.
Jus libertatis, szabadsági jog.
Jus macelli, husvágatási jog.
Jus majestaticum, fölségi jog, fejdelmi jog.
Jus maternum, anyai jog.
Jus mercatorium, kereskedői jog.
Jus metallicum, bányajog.
Jus militare, katonai jog.
Jus minerale, érczbányai jog, ásványjog.
Jus monetandi, pénzveretési jog.
Jus montanisticum, bányajog.
Jus montanum, hegyvám, hegybér, szőlőjog.
Jus munera conferendi, hivatalosztási jog, hivatalosztogatási jog, tisztnevezési jog.
Jus municipale, helyhatósági jog, helyhatósági törvény.
Jus naturae, természet' törvénye, természeti jogtan.
Jus naturae ethicum, természeti erkölcsjog, természeti erényjog.
Jus naturae politicum, természeti közrendjog, természetszerű közigazgatósági jog, természeti polgárzatjog.
Jus naturae practicum, természeti gyakorlatos jog.
Jus naturae sociale oeconomicum, seu familiare, természeti családtársulati jog.

Digitized by Google

Jus naturae sociale politicum, természetszerű polgártársulati jog.
Jus nauli, révjog, révvámjog, révbérjog.
Jus navigationis, hajókázási jog, hajózati jog.
Jus necessitatis, végszükületi jog.
Jus negativum, tagadó jog; *jus affirmativum*, állító jog.
Jus neutralitatis, közönyösség' joga.
Jus nominandi praelatos, egyháznagyokat kinevező jog.
Jus nonae, kilenczed jog, kilenczedeleti jog, kilenczedelési jog.
Jus non scriptum, iratlan törvény, iratlan jog.
Jus nundinarum, vásárjog.
Jus obsidem dandi, személyzálogítási jog, tuszadási jog.
Jus occupationis, elfoglalási jog.
Jus parentale, szülői jog.
Jus particulare, részletes jog, részreható jog.
Jus paternum, atyai jog.
Jus patrium, hazai jog, honi törvény, hazai jogtan.
Jus patronatus, gyám jog, gyámuri jog, véd jog, véduri jog, kegy jog, keguri jog.
Jus perennale, örökös jog, örökjog.
Jus perfectum, tökéletes jog.
Jus permissivum, engedetes jog, v. törvény.
Jus personae, személységi jog.
Jus personale, személyes jog; *individuale*, egyedi jog.
Jus personalitatis, személyiség' joga.
Jus pignoris, zálogi jog.
Jus placeti regii, királyi tetszvény jog, tetszemény jog.
Jus politiae, közrendügyeleti jog, rendőrségi jog, rendügyeleti jog.
Jus politicum, közkormányzati jog; közigazgatósági jog, közpolgárzati jog, országlati jog.
Jus pontificis accidentale, pápasági mellékes jog.
Jus pontificis primigenium, pápasági eredeti jog; *essentiale*, mivolti jog.
Jus positivum, szerzett törvény, szerzett jog, tényleges törvény, tételményi jog.
Jus possessionarium, birtoklati jog.
Jus possessionis, birtokjog.
Jus possidendi, birhatósági jog.
Jus postarum, postajog.
Jus postliminii, ősbirtoklati jog, viszszatérületi jog, visszahárulati jog.
Jus postulationes admittendi, a' választathatási kivánatokat helyben hagyó jog; l. *postulatio*.
Jus praemtionis, vételelsőségi jog, elévásárlási jog.
Jus praelationis, előrangozati jog, előfokozati jog.
Jus praesentandi, papjelző, jelezményi jog.
Jus praetensivum, követeles jog.
Jus praetensum, követelt jog.
Jus praeventionis, előzeti jog.
Jus primatus ecclesiae, anyaszent egyházi főnökségi jog, anyaszent egyházi fejdelmi v. főségi jog.
Jus prioritatis, elsőbbségi jog.
Jus privativum, magányzati jog.
Jus privatum, magánjog, magányos jog.
Jus privilegia dandi, kiváltságosztó jog.
Jus privilegiale, kiváltsági jog.
Jus proprietatis, sajátsági jog, tulajdoni jog.
Jus proprium, saját jog, tulajdon jog.
Jus publicum, nyilványos jog, v. törvény, jogtan, v. törvénytan.
Jus puniendi, büntető jog.
Jus quaesitum, keresett jog; *acquisitum*, szerzett jog.
Jus quartalitii, nőnegyedi jog, leányi negyed jog.
Jus radicale, gyökeres jog.
Jus rationis, észjog.
Jus reale, értéki, vagyoni jog.
Jus regale, királyi joghaszonvétel; királyi haszonvétel.
Jus regaliarum, 1) királyi javadalomadományzási jog, javadalosztó királyi jog; 2) királyi javadalom használati jog t. i. a' püspöki szék' üressége alatt.
Jus regium, királyi jog, fejdelmi jog.
Jus regressus, viszonkereseti jog.
Jus rerum, vagyonjog.
Jus retractus, visszahuzási jog.
Jus robotarum, jobágyi munkajog; szakmányjog.
Jus scriptum, irott jog.

Digitized by Google

Jus se conservandi, et perficiendi, önfentartási, és tökéletesítési jog.
Jus securitatis, bátorsági, v. biztossági jog.
Jus selectus, választhatási jog.
Jus singulare, különös jog.
Jus speciale, különszerű jog.
Jus sperativum, reményi jog, reméleti jog, várandó jog, váradalmi jog.
Jus spolii, fosztaléki jog, kobzati jog; *jus exuviarum*, tetem jog; fosztmányi jog, elviteli jog, szerzékörökleti jog.
Jus stapulae, árulerakatási jog.
Jus statarium, talpon itélő jog, talponálló vérjog.
Jus stolae, tisztbéri jog, egyházszolgálati jog, tisztjárulati jog.
Jus subterraneum, földüregi jog.
Jus successionale, örökleti jog, öröklési jog.
Jus supremae inspectionis, fő felügyeleti jog.
Jus supremi patronatus ecclesiarum, egyházi fő gyámuri jog, egyházi fő véduri jog, egyházi fő kegyuri jog.
Jus sylvarum, erdőbeli jog, erdei haszonvétel.
Jus tavernicale, tárnoki jog.
Jus telonii, vámjog.
Jus temporaneum, ideiglenes jog, időleges jog.
Jus teritoriale, terűleti jog; *jus teritoriale supremum*, fölségi terűleti jog.
Jus transponendi episcopos, püspök áttevő jog, püspök-áttételi jog.
Jus tributi, adó jog.
Jus tricesimae, harminczadi jog.
Jus universale, egyetemi jog.
Jus urburae, érczadózati jog, bányabér jog.
Jus utendi, et fruendi, használati, és élvezeti jog.
Jus validum, érvényes jog.
Jus vunationis, vadászati jog.
Jus viarum publicarum, országos uti jog.
Jus viduale, özvegyi jog.
Jus virtuale, álható jog, várandó jog.
Jus vitae et nucis, élet, és halál fölötti jog.
Jus jurandum, l. *juramentum*.
Jussio, parancsolás.
Jussorium, parancs, parancsolvány.
Jussorius, parancsoló, parancsolati, parancsolatos.
Jussum, parancsolat.
Juste, jogosan, jogilag, igazságosan, igazság szerént.
Justificans, igazító, megigazító, igazló, büntelenítő.
Justificare, igazítani, igazolni, büntelenìteni; *justificare*, *intransitive*, igazodni, igazulni, megigazulni, büntelenedni.
Justificatio, *activa*, igazítás, megigazitás, igazlás; *passiva*, igazittatás, igazoltatás; *intransitiva*, igazulás, megigazúlás, igazodás.
Justificator, igazító, megigazító, bűntörlesztő.
Justificatus, megigazított, megigazult, büntelenített.
Justina s. virgo, et mart., sz. Jusztina szűz, és vértanú, Jun. 16án, és Oct. 7én.
Justinus s. mart., sz. Jusztin vértanú, Jun. 1ően.
Justitia, 1) igazság; 2) jogosság; 3) *justitia animi*, lelki megigazultság, lelki tisztaság, bünetlenség. *Justitia adtributiva*, tulajdonító igazság; *commutativa*, kölcsönös igazság; *communis*, közös igazság; *correctiva*, fenyítő igazság; *distributiva*, osztó igazság; *naturalis*, természeti igazság; *legalis*, törvényes igazság; *communicativa*, közlődő igazság; *particularis*, részletes igazság; *punitiva*, büntető igazság; *vindicativa*, bosszúló igazság; *remunerativa*, jutalmazó igazság.
Justitialis, 1) igazságszerű; 2) jogszerű.
Justitialitas, 1) igazságszerűség; 2) jogszerűség.
Justitiatius, 1) igazságszerető; 2) igazságkiszolgáltató; *rex est summus justitiarius*, a' király fő igazságkiszolgáltató.
Justitium, l. *juristitium*.
Justus, 1) *s. Justus mart.*, sz. Jusztus vértanú, Aug. 27én; 2) *adj.*, igaz, jogos, igazságos, törvényes; *justus titulus*, igaz czim, jogos czim;

Digitized by Google

justa via, igaz út; *justa petentibus non est denegandus assensus*, ki törvényes dolgot kér, nem kell attól a' pártolást megtagadni. *Justa*, végtisztelet, temetési tisztelet.

Juvenilis, ifjas, fiatalos, ifjonczi; *juvenilis aetas*, fiatalkor, ifjuikor.

Juvenis, ifju, fijatal, ifjoncz.

Juventus, ifjuság, fiatalság.

K.

Kabala, 1) titkolódzás, cselszövés, cselszövény; 2) számtitkozat, szószövény, számszövény; p. o. a' sybillában illy számszövénybe foglaltatott Jezus neve mert Jezus, görög, számolás szerént 888, melly számot a' sybilla mondott.

Kalendae, minden hónak első napja, Kalandnap.

Kalendarium, naptár.

Kalendaticom, hópénz, havipénz, kalandpénz.

Kalendatim, hónaponként, havanként.

Kanna, kánna, korsó, bögre, bödöge, bödöny.

Katena, nagy böjt.

Kephalonomantia, szamárfej jóslat.

Keraunoscopia, villámjóslat.

Koranus (Alkorán), török szentirás, Mohammed' hitkönyve.

Kyphonismus (*Cyphonismus*), agyonfulánkoztatás, méhraj, v. darázs raj által, miként sok vértanú megöletett.

Kyriaca, l. *Cyriaca*, és *kiriacum*.

Kyriacum (Kirche), úrház, templom, egyház.

Kyriarcha (*Cyriarcha*), kényúr.

Kyriarchia (*Cyriarchia*), kényuriság.

Kyricksearum (*Caerisseatum*), gyümölcsadó, zsengeadó a' gyümölcs elözsengéjéből, mi hajdon az egyházoknak kiszolgáltatott.

Kyrie eleison, uram irgalmazz; mi gyakran előfordúl az egyházi szertartásokban.

Kyrius, ur.

L.

Labadistae, XVIIik századbeli tévelygők, *aquitaniai* Labad' tanítványi, kik *Molinaeus'* rendszerét majd nem egészen elfogadták; nevöket szerzőjöktől vették.

Labarum, hadi zászló, hadi lobogó, kornéta, nagy Constantin császár hadi zászlója.

Labecula, szeplőke, vétcse.

Labefactare, elrontani, elejteni, csökkenteni, megvesztegetni, megszeplősítni, megtántorítani; *labefactari intransitive*, csökkenni, romlani, megveszelődni, megtántorodni.

Labefactatio, elrontás, elejtés, csökkentés; *intransitiva*, csökkenés, romlás.

Labellum, sírláda, koporsó, sírmeder. l. *urna*, *sepulchrum*.

Labena, vel *labecula*, eset, esés, szeplő, vétek, hiba; l. *lapsus*, *macula*.

Labeones, esetékesek, esésismétlők, esetesek, vétesek.

Labes, 1) *ruina*, rom; 2) szeplő, szenny, mocsok.

Labi, esni, elesni, megesni; *in peccatum*, véteni, vétkezni.

Labilis, csetlékeny, sikamló, botlékony; *labilis memoria*, csetlékeny emlékezet, feledékeny emle.

Labium, aj, ajak.

Labor, munka, dolog, (dolgozat, munkálat, *opus*) *labor illiberalis*, kézi munka, szolgai munka; *strepitosus*, zajos munka, lármás munka; *liberalis*, tisztes munka; *prohibitius*, tilos munka; *permissus*, szabad, megengedett munka; *jugalis*, igás munka;

Digitized by Google

jármas munka; *currulis*, szekeres munka; *pedestris*, gyalog munka; *manualis*, kézi munka.

Laborantes, halott takarítók. l. *copiatae*, *fossarii*.

Laborare, dolgozni, munkálkodni, munkálni, munkálódni.

Laborator, dolgozó, munkáló, munkálkodó, munkálódó.

Laboratorium, munkaház, műhely, dologház.

Laboriosus, dolgos, munkás.

Laboriositas, munkásság, dolgosság.

Labra, (*parochia*, *vicus*) megye, fára, plébánia, egyiptomi szó, mint sz. Epiphanius megjegyzi.

Labrum, 1) mosdó, medencze; 2) keresztelőkút; *labrum regenerationis*, az ujjászületés' eszköze, kútja, mosdója.

Labyrinthus, csalkert, tömkeleg, tévkert, téveszték, bonyúlat, bonyolék.

Lac, téj.

Lacer, rongyos, szakadozott.

Lacerare, elszakasztani, elszaggatni; *famam*, gyalázni, más hirét csonkítni.

Lacessere, fárasztani, ingerleni, boszszantani.

Lacinia, foszlék, foszlány, rongy.

Laconicus, rövid nyelvű, tömöttnyelvű, kurta.

Laconice, rövid nyelven, tömött nyelven, nyelvtömöttséggel, kurtán, tömötten.

Laconismus, tömött nyelvezet, rövidnyelvűség, kurtaság.

Lacryma, köny, könyü.

Lacrymantes, siránkozók; így nevezvék a' visszakeresztelők, kik többi közt Istent csak siránkozással hitték engesztelhetőnek, 's azért *ejulantes*, *sirórivóknak* is mondattak.

Lacrymari, könyezni, sírni, siránkozni.

Lactare, szoptatni, *lactantes*, szoptatók; *spe lactare aliquem*, reménynyel táplálni valakit; *spe lactare se*, reménykedni, reményleni, remélni.

Lactere, szopni, csecsemni; *lactentes*, szopók, csecsemők.

Lacuna, 1) tó, mocsár, pocsolya; 2) *hiatus*, hézag, rézs, hiány; *defectus*, fogyatkozás.

Lacticinia, tejszerek, tejétkek, tejes ételek, tejneműek.

Ladislaus s. sz. László magyar király Jun. 27én.

Laedere, sérteni, bántani; *laedi intransitive*, sérűlni, bántódni.

Laesio, *activa*, sértés, bántás; *passiva*, sértetés, bántatás; *intransitiva*, sérűlés, bántódás; *ut res*, sérelem, bántalom, sérűlet, sérv.

Laesivus, sértős, sérelmes, bántalmas, sérves.

Laesor, sértő, bántó.

Laesus, sértett, bántott, sérült, bántódott.

Laetania, örömünnep; sz. Gergelynél: sátoros ünnep.

Laetari, örűlni, örvendezni, vigadozni, vigadni.

Laetitia, öröm, vigalom, vigság, örvendezet.

Laetus, vigságos, vigalmas, örvendetes.

Laga, *Laganum*, hajótörési árujog hajdan a' tengerpartokon.

Laicocephali, világi pápások; így nevezvék, kik az anyaszentegyház' fejévé világiakat emelnek.

Laicus, 1) világi, (*profanus*) nem egyházi; 2) átvitt értelemben: avatlan.

Lambertus s. eppus., sz. Lambert püspök, Sept. 17én.

Lamentari, siránkozni, zokogni, sírni, könyezni.

Lamentatio, siránkozás, zokogás, sírás rivás, siralom, keserv; *lamentationis dies*, siralom' napjai, gyásznapok, nagy szerda t. i. nagycsötörtök, és nagy péntek, mellyeken Jeremiás' siralmai énekeltetnek.

Lamia, boszorkány.

Lamina, lána, lemez, bádog.

Laminarius, bádogos.

Lampadarium, (Lufter) csillár, vilár.

Lampadarius, vilárügyelő, világgondor, gyertyagyujtó, világgyujtó, lámpagyujtogató.

Lampadephori, lámpavivők, lámpahordozók.

Lampadere, agyonégetni mécs gyanánt; fáklya gyanánt szurokkal bekenve égették meg a' pogányok az első keresztényeket.

Lampas, lámpa; *lampas altaris*, oltárlámpa, oltármécs.

Lampetiani, Lámpet tévfőnök' követői,

Digitized by Google

kik minden fogadást, de kivált az engedelmesség' fogadását kárhoztatták, mert a' kereszténveknek, mint Isten' fijainak szabadságával ellenkezőnek tartották.

Lamprophori, diszöltönyösek, t. i. az uj kereszteltek, mert ezek egész fejér hétben fényes fejér öltözettel diszeskedtek.

Lampyris, fénybogár.

Lana, gyapjú.

Lanarius, csapó.

Lancea, láncsa, dárda, szurony; *festum lanceae, et clavorum*, Krisztus' láncsa, és szegsebeinek emlékünnepe.

Lanceare, átláncsázni, átdárdázni, átdöfni, átszurni.

Lanceati, láncsások.

Lanceatio, láncsadöfés, láncsaszurás, átdöfetés, átszuratás.

Lancia, ostyasütő, ostyavas, ostyaminta.

Lancinare, láncsaforgatást gyakorolni.

Landgravius, területi gróf, tartományi gróf, fejdelmi gróf.

Languere, lankadni, léletezni, csüggedezni, elbágyadni.

Lanquidus, lanka, lankadt (léletes, léletező, *müncheni codexben*) bágyadt.

Languentia, léletesség, lankadtság.

Languescere, lankadozni, léletülni, léletesedni, léletesülni, elcsünni, csüggedni, csüggedezni, bágyadni.

Languor, lank, lankadtság, lankaság, bágy, lélet, léletezet; *languor animi*, lelki csüggedés, lélekcsüggedezés, bágyadtság, szivbágy.

Laniare, mészárolni, felmészárolni.

Laniena, mészárlat, vértanúság, vérontás.

Lanio, mészáros, husáros.

Lanipendia, ruhatárőr az apáczáknál.

Lanna, vel landa, terület, tartomány, fejdelemség.

Lapicida, kővágó.

Lapidare, agyonkövezni, megkövezni.

Lapidatio, *activa*, agyonkövezés, megkövezés; *passiva*, agyonköveztetés, megköveztetés.

Lapis, kő; *lapis lydius*, próbakő, kisérletkő; *lapis angularis*, szegletkő; *lapillus*, kövecs, koczka, sorskő; *lapis fundamentalis*, alapkő, talpkő; *lapis pretiosus*, drága kő; *lapis infernalis*, égető kő, pokolkő; *lapis metalis*, megyekő, határkő.

Lapsus, esés, eset, vétesés, véteset; *lapsus protoparentum*, ősszüleink' este, ősszüleink' véteste; *lapsus primi hominis*, az első ember' véteste; *lapsus temporis*, idő' lepergése.

Laqueus, tőr, cselke; *decipula*, cselény, cselőke, csellye, kelepcze; *tendicula*, hurok; *funis*, kötél.

Lardarium, pincze; *lardarius*, pinczér.

Largiri, adakozni, bőven adni.

Largitas, bőség, adakozat, bőkezűség.

Largiter, bőven, adakozólag, bőkezűleg.

Largitio, adakozás, bőkezűség.

Largus, 1) bő, adakozó, bőkezű; 2) *Largus s. mart.* sz. Lárgos vértanú, Sept. 17én.

Larnax, sirmeder, téhely, tok, szekrény.

Larva, álarcz, álorcza, alakosság; *larvam assumere*, álorczáskodni, alakoskodni; *assumtio larvae*, álorczáskodás, alakoskodás.

Larvatus, álorczás, álarczos, álorczáskodó, alakos, alakoskodó.

Lascivia, feslettség, csapodárság, kaczérkodás, fajtalanság, délczegség.

Lascivire, fajtalankodni, csapodárkodni, kaczérkodni.

Lascivus, feslett, fajtalan, kaczér, csapodár, délczeg.

Lassare, fárasztani, bágyasztani, lankasztani; *lassari*, fáradni, lankadni, bágyadni.

Lassitudo, lankadtság, fáradtság, bágyadtság.

Latebra, rejtek, rejthely; *specus*, barlang, búhely.

Latens, lappangó, rejtett, rejtezetes, rejtékes, rejtező.

Lateralis, oldalas, mellettes, mellékes; *laterale aedificium*, szárnyépület; *lateralis canalis*, szárnycsatorna; *laterales cognati*, oldalas atyafiak; *lateralis socius*, oldaltárs.

Lateraliter, oldalvást, oldalaslag, mellettesen, mellékesen.

Lateranensis ecclesia; *lateranense palatium*, láteráni egyház, láteráni palota; igy neveztetik a' lateráni nemes romai családtól, melly hajdan ott lakott; itt 1102től egész 1517ig

Digitized by Google

tizenöt gyülekezet tartaték; az utósó Xik Leo pápa alatt volt.

Laterare, l. *adlaterare.*

Laterarius, téglás, téglavető.

Laterculensis, ünnepjegyző.

Laterculis, ünnepjegyzék, ünneptábla, hová a' változó ünnepek felszoktak jegyeztetni.

Laterisare, oldallapozni.

Laterisatio, oldallapozás, *active*; oldallapoztatás, *passive;* oldallapozat, *ut res.*

Laterna, 1) magányzár, magányzárda, magánybörtön; 2) *lanterna*, vel *laterna*, lámpa, lámpás; *laterna magica*, bűvölő lámpa, bájmécs.

Latibulum, rejtek, búhely, rejthely.

Latifundium, tágföld, tág birtok, terjedelmes birtok, tág terület.

Latitudinarii, tághitűek. l. *indifferentistae.*

Latitudo, szélesség.

Latomi, (*liberi murarii*, Freimaurer) lappangók, alattomosdiak, alamusziak, szabad kőmivesek, alattomoskodók, szabadfalazók; így nevezték az alattomos észhitűeket, (*rationalistas*) az észistenítőket, kik t. i. minden kinyilatkoztatást kereken tagadnak, de csak titkon terjesztgetik tévtanjaikat, és nyilván pártfelekezetet nem alkotnak.

Latomismus, alattomosság, alattomoskodás, szabadfalazás, szabad kőmivesség, Freimaurerei.

Latria, imádat, imádalom, mi egyedül Istent illeti; *dulia*, szolgai tisztelet; *hyperdulia*, anyai tisztelet.

Latro, lator, haramia, utonálló, rabló, zsivány, tolvaj.

Latrocinalis, latori, titkos, lappangó, tolvaj, alattomos; *latrocinalis synodus*, tolvaj gyülekezet, alattomos zsinat.

Latrocinium, latorság, zsiványság, latorkodás, haramiaság, haramiaskodás, tolvajság.

Laturarius, vivő, hordozó, sz. Ágostonnál: *quid sunt pauperes, quibus damus, nisi laturarii nostri, per quos in coelum de terra migramus?*

Latus, 1) oldal; 2) oldallap, oldalszám; *canonicus a latere*, oldalkanonok; *legatus a latere*, oldalkövet; *latus translatum*, átvitt oldalszám; 3) *latus*, széles, tág, tágos; *sensus latus*, tág értelem.

Laudabilis, dicséretes; *gloriosus*, dicsőséges, magasztos.

Laudare, dicsérni; *glorificare*, dicsőíteni, magasztalni.

Laudatio, dicsérés, magasztalás; *active;* dicsértetés, magasztaltatás *passive.*

Laudatus, 1) dicsért, magasztalt; 2) *praememoratus*, fönemlitett.

Laudemium, vételbér, hű birtokbér, vevésbér, birtokváltó bér, vásárbér, eladásbér.

Laudes, dicszsolosma, dicsőítő zsolosma, magasztás, dicsőítés, dicsima.

Laudum, választott bíróság' itélete, dicsitélet, bizományi itélet.

Laura, szerzetlak, gyüledelem, monostor, czéllás kolostor; *coenobium* ellenben szerzeti közlak, czéllátlan monostor, hol a' szerzetesek együtt laknak.

Lauratum, (*Laureata sacra*) borostyános kép, császárkép, mi borostyán koszorúval szokott rajzoltatni.

Laureanus s. archieppus., sz. Lóránt érsek, Jul. 4én.

Laureas, l. *laurus.*

Laureatus, borostyános, babéros, repkényes.

Laurentius s. mart., 1) sz. Lőrincz vértanú, Aug. 10én; 2) hitvalló Jan. 8án.

Lauretanae litaniae, lórétomi Litania (Kresznericsnél: letenye) l. *litaniae.*

Lauretani equites, lórétomi sz. szüz' lovagai, Vik *sixtus* pápától 1586ban alapított lovagrend; diszjelül aranypénzt viseltek, minek egyik felén a' lórétomi szüz' képe, másik felén a' pápai czimer volt.

Laurus, borostyán, babér, repkény.

Laus, dics, dicséret, magasztalat, magasztosság, magasztalom.

Lautia, sz. Kelemennél: kovásztalan pogácsa, kovásztalan kenyér, millyel a' zsidók élnek husvétkor.

Lautus, 1) mosott, csinos; 2) bő, gazdag, dús.

Lavabo, kézmosási zsoltár, a' misében.

Lavacrum, mosdor, ferdő.

Digitized by Google

Lavare, mosni; *intransitive*, mosódni.

Lavatio pedum, (*lotio pedum*) lábmosás nagy csötörtökön.

Lavatorium, mosdó, mosdony.

Laxare, tágitni; *laxari intransitive*, tágúlni.

Laxitas, tágság, engedékenység.

Laxista, tágosdi, tágtanár.

Laxus, tág, tágos; *laxa conscientia*, tág lelkismeret.

Lazaretum, kórház, betegház, gyógyház, gyámház.

Lazarus s., sz. Lázár, Dec. 17én.

Lea s. virgo, sz. Lea' szüz, Mart. 7én.

Leander s. archieppus, sz. Lándor érsek, Febr. 27én.

Lebes, 1) rézmosdó, mosdó edény, mosdony; 2) serpenyő.

Lebitonarium, (*Lebiton, leviton, levitonarium*) lévita-csuha, ujatlan köntös, millyet az egyiptomi barátok viseltek.

Leccator, (Leđer) nyalánk, falánk.

Lecta, megolvasás, felolvasás; *lecta judicialis*, törvényelőtti felolvasás; *lecta notarialis*, jegyzői megolvasás, jegyzői olvasat.

Lectarium, vel *lecticarium*, ágynemű; *lectisternium*, ágyruha.

Lecticule, ágybér, párbér; *lecticalia*, ágynemüek.

Lecticurii, l. *fossarii*, *copiatae*.

Lectio, 1) olvasás, *ut actio*; 2) olvasat, leczke, olvasmány, *ut actus; lectiones variantes* különző olvasatok, változatos olvasatok; *lectio librorum haereticorum*, tévkönyvek' olvasása; *lectio epistolae*, üdvlevél' olvasása.

Lectionarium, leczkés könyv, olvasatos könyv, olvasmányok' könyve.

Lectiuncula, olvasatka; *capitulum*, fejezetke.

Lector, olvasó, olvasnok; *lector canonicus*, olvasó kanonok; *lector ordinis*, szerzetes tanitó.

Lectoratus, olvasnokság, olvasói rend.

Lectorium, olvasó szék, olvasó polcz.

Lectricum, l. *lectorium*.

Lectularii, ágynyomó betegek. l. *clinici*.

Lectus, 1) nyugda, nyugszer, ágy; *lectica*; 2) tetemláda, koporsó; 3) sz. Mihály' lova; 4) *Lectus adj.* olvastatott; *lectum, et extradatum per N. N.* olvasta, és kiadta N. N.

Legalis, törvényes, *legale testimonium*, törvényes bizonyság; *legalia requisita*, törvényes kivántatóságok; *legalis actus*, törvényes cselekedet.

Legalitas, törvényesség.

Legaliter, törvényesen.

Legans, hagyó, hagyományzó, végrendelkező.

Legare, 1) hagyni, hagyományozni, végrendelkezni, végrendeletben hagyni; 2) követségbe küldeni.

Legatarius, hagyományos, öröklő, végintézeti, örökösülő.

Legatia, követség.

Legatio, *ut actio*, 1) követküldés, követségbeküldés; *passiva*, követségbe küldetés; 2) követség; *legatio apostolica*, apostali követség.

Legator, l. *legans*.

Legatum, hagyomány; *legatum pium*, kegyes hagyomány; *legatum remuneratorium*, jutalmazó, jutalmi hagyomány.

Legatus, követ; *legatus a latere*, oldalkövet, pápai főrangú követ; *extraordinarius*, rendkivüli követ; *apostolicus*, apostali követ; *ordinarius*, rendes követ, rendszerű követ; *natus*, született, örökös követ; *legatus plenipotentiarius*, teljes hatalmú követ; *legatus pontificius*, pápai követ; *legatus aulicus*, udvari követ; *legatus missus*, küldött követ, küldnök.

Legem abrogare, törvényt eltörleni.

Legem commentari, törvényt fejtegetni, értelmezni.

Legenda, vel *legendarium*, szentek' életkönyve, szenttörténet.

Legere, 1) olvasni; 2) szedni.

Leges ecclesiasticae, egyházi törvények.

Leges civiles, polgári törvények.

Leges fundamentales, alapos törvények.

Leges sociales, társasági törvények.

Leges sumtuariae, fénypazargátló törvények, fényüzést korlátló törvények.

Legi derogare, a' törvényt csorbítani, csonkitni.

Digitized by Google

Legifragium, törvényszegés, törvénytörés, törvényáthágás.
Legio, sereg, csapat; *praesidialis*, várőrző sereg; *confiniaria*, határvidéki, végvidéki sereg; *legio fulminatrix*, vel *tonans*, villámcsapat, dörgősereg.
Legis abrogatio, törvénytörlés, törvénytörlesztés.
Legis acceptatio, törvényelfogadás.
Legis cessatio, törvény megszünése.
Legis derogatio, törvénycsorbitás, törvénycsonkitás.
Legis dispensatio, törvény alóli fölmentés.
Legis edictum, törvény' rendelete, parancsa, igéje.
Legis formale, törvény' alakszere.
Legis ignorantia, törvény' tudatlansága.
Legis interpretatio, törvény' magyarázása; *interpretamentum* magyarázata.
Legislatio, törvényhozás, törvényszerzés, törvényalkotás.
Legislativus, törvényhozói, törvényalkotói, törvényszerzői; *legislativa potestas*, törvényhozói hatalom, *legislativum corpus*, törvényhozói testület.
Legislator, törvényhozó, törvényalkotó, törvényszerző.
Legis materiale, törvény' anyagszere.
Legis nigrum, törvény' betüje, feketéje.
Legis obrogatio, törvénymásitás.
Legis peritus, törvénytudó, törvényértő.
Legis praevaricatio, törvényszegés, törvényáthágás.
Legis praevaricator, törvényszegő, törvényáthágó.
Legis promulgatio, törvény' kihirdetése.
Legis provisio, a' törvény' előgondoskodása.
Legis rubrum, törvény' rovata, rőtje, fölözete.
Legis sanctio, törvény' erősítéke, törvény' köteléke, törvény szentesitéke.
Legis solutor, törvényoldó, törvénybontó.
Legis surrogatio, törvényfelváltás.
Legistae, polgári jogtudósok; *decretistae*, egyházi jogtudósok.
Legitimare, 1) törvényesiteni; 2) igazlani, igazolni; *legitimare prolem*, a' magzatot törvényesiteni; *se*, magát igazolni; *legitimari per subsequens matrimonium*, bekövetkezett házasság által törvényesülni, v. törvényesittetni.
Legitimatio, *activa*, 1) törvényesítés; 2) igazolás; *passiva*, 1) törvényesittetés; 2) igazoltatás; *intransitiva*, 1) törvényesülés; 2) igazulás.
Legitimatorius, igazló; *legitimatoriae litterae*, igazolványok, igazló levelek; *legitimatorius processus*, v. g. *nobilitatis*, nemesség igazló per.
Legitimatus, 1) törvényesített, törvényesült; 2) igazlott.
Legitimitas, törvényszerűség; *legalitas*, törvényesség.
Legitimus, 1) törvényszerű; *legalis*, törvényes; 2) igaz, helyes.
Legium, seu *legivum*, olvásószék, olvasópolcz.
Legumen, hüvelyék, hüvelyeg, csőte.
Lemma, okkölcsönzet, elev, elvtétel, tantétel.
Lemmatice, okkölcsönzőleg, elvtételesen.
Lena, csábornő, bordélytartó asszony, kurvakerítőné, kufárnő.
Lenis, gyenge, szelíd, kegyes, lenge.
Lenitas, gyengeség, szelídség, kegyesség, lengeség.
Leno, csábor, kufár, kurvakerítő.
Lenocinium, csáborság, kufárság, kurvakerítés, bordélytartás; *lenocinium privatum*, seu *occultum*, alattomos kufárság; *publicum*, nyilványos kufárság; *qualificatum*, mesterséges, mesterkélt kufárság; *simplex*, egyszerű kufárság.
Lentare, sz. Gergelynél: tágitani.
Lenticulum, olajedény, gyakran előfordúl a' sz. irásban.
Lentigo, szeplő.
Lentulus, így hivatik Jezus' arczképe, mi Romába Pilátustól küldöttnek, 's így eredetinek mondatik.
Leo s. papa, magnus, 1) sz. Leo (Arszlán.) nagy pápa, April. 11én; 2) *s. Leo papa II. conf.*, IIik sz. Leo pápa hitvalló, Jun. 28án.
Leocadia s. virgo, sz. Leokádia szűz, Dec. 9én.

Digitized by Google

Leodegarius s. eppus., sz. Leodegár püspök, Oct. 2án.

Leonardus s. conf., sz. Lénárd hitvalló, Nov. 6án.

Leonistae (*pauperes Lugduni, pauvres de Lion*), lioni szegénykék; így nevezték a' németek a' Waux-i, vagy is Waldenzisi tévelygőket.

Leopoldus s. archidux austriae, sz. Leopold (Lipót) ausztriai főherczeg, Nov. 15én.

Lepra, bélpoklosság.

Leprosus, bélpoklos.

Lessus, zokogás, siralom, siránkozás.

Lethalis, halálos.

Lethargia, álomkór, álomjáróság, álomszender, halálszender.

Lethargicus, álomjáró, álomkóros.

Lethargus, álomkóros, álomjáró.

Lethifer, halálos, halálhozó.

Lethum, halál.

Leucothea, hajnal, viradat, pitymallat.

Levans, keresztapa, v. anya, keresztkoma.

Levanta, keletföld, keleti tartomány.

Levare, fölvenni, fölemelni; *levare causam*, az ügyet, v. pert fölvenni; *infantem*, gyermeket keresztvizre tartani, keresztségre tartani; *levare se*, fölemelkedni.

Levata, perfölvétel; *ex paribus*, párbeli fölvétel, másolatokból lett fölvétel; *taxa levatae*, perfölvételi dij.

Levatio, *activa*, fölvevés; *passiva*, fölvetetés; *levatio sui*, fölemelkedés; *levatio causae*, ügyfölvevés, perfölvevés.

Levatus, 1) keresztgyermek; 2) fölvett, fölemelt.

Levidensis, könnyelmű, könnyüd, könnyüded, csélcsap.

Levifidus, gyengehitű, könnyühitű.

Levir, sű, süv (férjem' testvére), sűbátya, sűöcs.

Leviratus jus, süvnői jog, sógornői jog, süvnőszi jog.

Levis, könnyü; *levis ingenio*, könnyelmű, czéda; *levis armaturae eques*, könnyű lovag.

Levita, oltárszolga, levita, szolgapap.

Levitas, könnyüség; *animi*, könnyelműség, csélcsapság, czédaság.

Leviton, l. *dalmatica*.

Lex, törvény; *ambigua*, kétes, kétséges törvény; *animalitatis*, állatiság' törvénye; *associationis idearum*, eszmetársulati, eszmelánczolati törvény; *cerimonialis*, szertartási törvény; *civilis*, polgári törvény; *criminalis*, fenyitő, büntető törvény; *cardinalis*, sarkalatos törvény; *conservationis*, fentartási törvény; *cogens*, kényszerítő törvény; *continuitatis*, folytonosság' törvénye; *consvetudinaria*, szokásszerű, szokásbeli törvény; *conscientiae*, lelkismeret' törvénye; *Dei*, Isten' törvénye; *divina*, isteni törvény; *disciplinaris*, fegytörvény; *ecclesiastica*, egyházi törvény; *ecclesiastica dogmatica*, egyházi hitágozati törvény; *evangelica*, üdvigebeli, üdvirati törvény; *filialis*, fiúi törvény; *favorabilis*, kedvező törvény; *fundamentalis*, alaptörvény, alapos törvény; *generalis*, általányos törvény; *gratiae*, kegyelmi törvény; *imperfecta*, tökéletlen törvény; *irritans*, semmitő törvény; *invalidans*, érvénytelenitő törvény; *judicialis*, itélőszéki törvény; *justitiae*, igazság' törvénye; *mere poenalis*, merő büntető törvény; *mixta*, vegyes törvény; *moralis*, erkölcsi törvény; *municipalis*, hatósági törvény; *naturalis*, természeti törvény; *negativa*, tagadó törvény; *prohibens*, tiltó törvény; *novellaris*, ujonalkotott törvény; *novi foederis*, ujszövetségi törvény; *lex permittens*, vel *permissiva*, engedő, engedetes, v. engedékeny törvény; *lex perpetua*, örökös törvény; *lex physica*, természetjárati törvény; *cosmologica*, világjárati; *sensualis*, érzéki; *organica*, szerkezeti törvény; *poenalis*, büntető törvény; *positiva*, tényleges, szerzett; *revelata*, kinyilatkoztatott; *affirmativa*, állító törvény; *praecipiens*, parancsoló; *perfecta*, tökéletes; *proemians*, jutalmazó törvény; *lex odiosa*, gyülöletes, bajos; *onerosa*, terhes törvény; *lex parsimoniae*, takarékosság' törvénye; *prudentiae*, eszélyesség' törvénye; *rationis*, okosság' törvénye, ész' törvénye; *publica*, nyilvánszerű; *privata*, magán

Digitized by Google

szerű; *publicata*, kihirdetett törvény; *lex sapientiae*, bölcseség' törvénye; *scripta*, irott törvény, *non scripta*, szokásbeli, iratlan törvény; *simplex*, egyszerű, egyágú; *composita*, többszerű, többágú törvény; *lex specialis*, különszerű törvény; *statutoria*, helyhatósági törvény, helyhatósági határozat; *dioecesana lex*, püspökmegyei rendelés; *lex usualis*, szokásbeli törvény; *lex universalis*, általányos törvény; *lex temporanea*, időszerű, ideiglenes törvény; *lex vetus*, ó törvény; *veterata*, elavult törvény; *veteris foederis*, ó szövetségi törvény.

Lexicon, szótár, szókönyv; *lexicon terminorum technicorum*, műszókönyv, műszótár; *idioticon*, tájszókönyv; *etymologicum*, nyelvelemző szókönyv; *scholasticum*, iskolai szókönyv; *glossarium*, avult szó értelmező könyv; *phrasaeologicum*, választékos szójáratok' könyve; *synonimicum*, rokonértelmű szókönyv; *hierolexicon*, egyházi műszótár; *conversationis lexicon*, ismerettár; *lexicon geographicum*, földirati szótár.

Libacunculum, vel *libatorium*, hígáldozati edény, v. hígáldozati oltár.

Libamen, 1) hígáldozék, hígáldozmány, tömjénezmény; 2) izlelmény, kóstolék.

Libare, 1) hígáldozatot tenni, bort, vizet áldozni, tömjénezni; 2) izlelni, kóstolni.

Libatio, hígáldozás, hígáldozat, tömjénezés, tömjénezet; 2) izlelés, kóstolás.

Libatorium, áldozathely, áldozda.

Libella, esetmérő, vizmérték, vizmérő, egyenmérték, egyenző.

Libellare, esetmérni, vízszínmérni, egyenzeni.

Libellarium, pertár, iromántár, levéltár.

Libellatici, levélváltók, hitváltók, kik t. i. a' vértanúságtól magokat megváltották, és ezek, vagy áldoztak, vagy tömjéneztek nyilván a' bálványoknak, 's bálványáldóknak (*sacrificiati*) bálvány tömjénezőknek (*thurificati*) neveztettek; vagy alattomosan tagadták a' pogányok előtt keresztény hitöket, vagy a' tüzre allattomban vetettek tömjént; 's hitkönyvváltóknak (*libellatici*) vagy tömjénvetőknek (*mittentes*) hivattak.

Libellatio, esetmérés, vízszínmérés, egyenzés.

Libellatorius, levelezeti; *libellatorius processus*, levelezeti per.

Libellus, 1) könyvecske; 2) levél; *libellus actionalis*, keresetlevél, keresvény; vádlevél, vádolvány; *famosus*, torzlevél, gunylevél; *repudii*, válllevél, válatlevél, nőelbocsátó levél, nőelbocsátvány; *querulosus*, panaszlevél; *supplex*, esdőlevél, kérelemlevél, esdelvény; *libellus pacis*, békelevél, millyet a' bűntörő keresztények a' vértanuktól kértek, hogy ezek' közbenjárásával a' bűntörési elégtételre nézve iránt az egyház kegyesebb lenne.

Liber *subs.*, könyv; *liber canonicus*, egyházczikkes könyv, egyházczikkezetű könyv; *genuinus*, őszínű; *incorruptus*, hamisitatlan; *inspiratus*, ihletes könyv; *magicus*, bűkönyv, bűvészkönyv; *precatorius*, imakönyv; *ritualis*, szerkönyv; *sacramentarius*, kegyszerkönyv; *spurius*, álszínű, álczimű könyv; *protocanonicus*, ősczikkezetű; *deutero canonicus*, utóczikkezetű könyv; *fundualis*, földkönyv; *mercantilis*, árkönyv, v. árúkönyv; *missalis*, misekönyv; *psalterii*, zsoltárkönyv; *officialis*, tisztkönyv; *encyclicorum*, körlevéltár, körlevélkönyv; *pastoralis*, pásztorkodási könyv; *ritualis*, szerkönyv; *choralis*, karkönyv; *antiphonalis*, énekes könyv; *liber symbolicus*, hit czikkezetes könyv, hitágozati könyv; *baptisatorum*, kereszteltek' könyve; *copulatorum*, házasúltak' könyve; *mortuorum*, holtak' könyve; *mixtorum*, vegyes házasságúak' könyve.

Liber *adj.*, szabad, ment; *liberum arbitrium*, szabad akarat, szabad kény, önkény; *libera stola*, szabad tisztjárat, korlátlan, szabatlan tisztdij.

Libera, a' sz. atyáknál: *limbus*, pokoltornácza; *Requiem cum libera*, gyászravatalos mise, minek végén a' gyász ravatal körül: *libera* (szabaditsd meg) szóval kezdődő imádság elmondatik; *libera disponendi fa-*

Digitized by Google

cultas, szabad rendelkezhetőség; *libera oblata*, szabad adakozás, szabad ajálmány; *libera dispositio*, szabad rendelkezés.

Liberalis, 1) adakozó, bőkezű; 2) szabadelvű, szabadelmű, szabad gondolkozású.

Liberalismus, szabadosság, szabadelvűség, szabadelműség.

Liberalitas, 1) adakozás, bőkezűség; 2) szabadelvűség, szabadelműség.

Liberare, szabadítni; *liberari*, szabadúlni.

Liberator, szabadító.

Liberatus s. mart. abbas, sz. Liberatus apát, vértanú, Aug. 17én.

Liberi, 1) magzatok, gyermekek; *illegitimi liberi*, törvényszerűtlen gyermekek; *legitimati*, törvényesített gyermekek; *legitimi*, törvényszerű gyermekek; 2) *Liberi*, szabad hitűek; a' visszakeresztelők' sarjadéka, kik a' XVIik században keletkezvén, azt vitatták, hogy a' keresztségben vétkezetlenekké lévén, sem egyházi, sem polgári hatalomnak hódolni nem tartoznak.

Libertas, szabadság; *libertas a coactione*, vel *necessitate*, erőszaktól (kényszerítéstől) vagy szükségtől ment szabadság; *libertas a subiectione*, alávettetéstől ment szabadság; *evangelica*, üdvirati szabadság. *Libertas conscientiae*, lelkisméreti szabadság; *libertas cogitandi*, gondolkozási szabadság; *libertas contradictionis*, ellenmondási; *contrarietatis*, ellenzeti; *contrapositionis*, ellentételi szabadság; *libertas determinationis*, akarathatárzati, szándékozati szabadság, szándékirányzó szabadság; *libertas moralis*, vel *naturalis*, vel *physica*, erkölcsi, természeti, v. érzéki szabadság; *libertas preli*, sajtó szabadság; *libertas religionis*, vallási szabadság; *libertas socialis*, társadalmi szabadság; *libertates ecclesiae gallicanae*, a' franczia egyház' szabadalmai.

Libertini, szabadéletűek, tévelygők, kik 1525én keletkeztek Hollandban Quentin nevű varga tévfőnök' vezérlete alatt, kik egy istenen kivől mitsem hittek; a' lélek' halhatatlanságát tagadták; minden jó, és rosznak kutfejeül Istent állitották, és az emberiség' első ártatlan állapotját az által vitatták fölélesztendőnek, ha kiki minden törvény' félrevetésével kénye szerént éli világát.

Libertinismus, szabadonczság, szabadoskodás, kötelességtelenség, szabadkényüzés, szabadkényüség.

Libertinus, szabados, szabadékos, szabadalmas.

Libertus, szabaditékos, felszabadult szolga, szabadoncz.

Libidinosus, 1) kedvélvező, kéjelmes; 2) bujálkodó, buja, csapodár.

Libido, 1) kedvélvezés, kéjelem; 2) bujálkodás, bujaság; 3) vágykór; *vaga libido*, csapodárság, kaczérkodás; *libido dominandi*, uralkodó vágykór; *libido dubitandi*, kételkedő vágykór.

Libitina, 1) temetés; 2) temetvivő, szent Mihály' lova, gyászkocsi, gyászszekér; 3) halálnemtő.

Libitinarii, halottvivők, halott takarítók, temetkarók, l. *copiatae*, *fossarii*.

Libitudo, vágyakodás, vágykór, kedvüzés, tetszelem.

Liborius s. epp us., sz. Libor püspök, Jul. 23án.

Libra, font, mérték.

Librare, fontolni, mérni; *tela*, nyilazni.

Librarius, 1) könyiró: 2) könyvárus.

Librifer, vel *libriger*, könyves, könyvvivő.

Libum, oltárkalács, áldozati czipó.

Licentia, 1) engedelem, szabadság; 2) szabadosság, féktelenség, zabolátlanság.

Licentiatus, szabadalmas, szabadságos; *licentiatus theologiae*, szabadalmas hittanitó; igy szabadalmasaknak hivattak hazánkban azok is, kiknek a' lelkipásztorok' hiánya miatt keresztelni, temetni, tanitani megengedtetett.

Licentiosus, zabolátlan, féktelen, szilaj, szabados.

Licitare, dobraütni, árverés' utján eladni, kótyavetyélni.

Licitatio, dobraütés, árverés, kótya-

Digitized by Google

vetyélés, *active;* dobraüttetés, árveretés, kótyavetyéltetés, *passive. Licitationis proclamator*, kajdász, kikiáltó.

Licitationalis, árverési.

Licitus, szabad, tiltatlan; *illicitus*, tilos, tilalmas.

Lictor, poroszló, bakó.

Liduina, s. virgo, sz. Lidvina (Lidi) szűz, April. 15én, és Dec. 9én.

Liga, 1) szövetség, párt, szövetkezet szövület; 2) pénzláb, pénzmértek; *ligae bonae moneta*, igazmértékű pénz.

Ligamen, kötelék, kapocs; *ligamen matrimonii*, házassági kötelék.

Ligare, kötözni; *ligare se*, kötelődzni.

Ligatio, *activa*, kötözés; *passiva*, kötöztetés.

Ligatura, vel *ligamentum*, kötél, kötemény, kötelék.

Ligius, et ligia, (*vasallus*, et *vasalla*) lekötött, hűkötelékes, kötményes, hódolatos, meghódolt, meghóditott, hódolmányos, hóditmányos.

Lignare, fáizni.

Lignatio, fáizás; *lignatio libera*, szabad fáizás.

Lignile, faszín, faraktár.

Lignum, fa; *focale*, tüzifa; *aedile*, épületfa; *lignum crucis*, keresztfa, kinfa.

Ligula, szalag, szalagcsa; *honoris*, diszszalag.

Liguori s. alphonsus, Liguori sz. Alfonsz a' megváltói szerzet alapitója, Aug. 2án.

Ligurire, nyalakodni, torkoskodni.

Liguritio, nyalakodás, torkoskodás.

Lilii equites, liliomos vitéz lovagok, kiket 1548ban IIIik Pál pápa állitott, hogy a' pápai birodalmat a' török berohanások ellen védelmeznék; — hasonló nevüeket már IVik Garziás király 1048ban alapitott a' keresztény vallás' védelmére.

Limare, reszelni, simitni, pallérozni, surolni, sikálni.

Limbus, pokoltornácza, pokolcsarnok, üdvcsarnok.

Limen, 1) küszöb; 2) egyház; *limina apostolorum Petri, et Pauli visitare*, sz. Péter, és Pál apostalok' (kimulási helyét) egyházát meglátogatni.

Limenarcha, révbíró tengeri révügyelő, révfőnök.

Limes, 1) határ, megye; 2) korlát.

Liminare ecclesiae, küszöbtér az egyházban.

Limitans, határozó, korlátozó.

Limitare, határozni, korlátozni; *limitare pretium*, árt szabni, becsrovni.

Limitatio, 1) határozás; 2) korlátolás; 3) árszabás, becsrovás, *active;* 1) határoztatás; 2) korlátoztatás; 3) árszabatás, *passive; ut res*, 1) határozottság; 2) korlátoltság; 3) árszabat, árszabvány.

Limitativus, 1) határzatos: 2) korlátozatos; 3) árszabatos, árszabványi.

Limitatus, 1) határzott; 2) korlátolt, korlátos; 3) áraszabott.

Linea, 1) vonal, hosz, sor, vonás; 2) ág; *linea ascendens*, fölmenő ág, nemző ág; *aequalis*, egyenlő ág; *collateralis*, oldalág, mellékág; *descendens*, lemenő ág, nemzett ág; *descendentalis*, leszármazó ág; *generationis*, nemzedéki ág; *in aequalis*, egyenetlen oldalág; *recta*, egyenes ág, egyenes vonal; *directionis*, irányvonal, irányhuzam; *meridionalis*, délvonal; *transversalis*, keresztvonal; *curva*, görbe vonal; *loxodromica*, tekergő vonal; *obliqua*, ferdevonal, dült vonal; *paralella*, párvonal.

Lineamentum, vonalom, vonal; *lineamentum faciei*, arczvonal, képvonal, arczvonalom, képvonalom.

Linbare, sorozni, vonalozni.

Lineator, sorozó, vonalozó.

Linire, kenni, megkenni, dörzsölni.

Linqua, nyelv; *linguae sacrae*, szent nyelvek, t. i. a' heber, és görög, miken a' sz. irás' eredeti szövege irva vagyon; *lingua popularis*, népnyelv; *eruditorum*, irodalmi, v. tudós nyelv; *linquae dialectus*, nyelvsarjadék; *linquae cognatio*, nyelvrokonság; *linguarum donum*, nyelvadomány, nyelv kegy, nyelvmalaszt; *linquae refroenatio*, nyelvfékezés; *linquae modestia*, nyelvszerénység; *primigenia*, ősnyelv; *radicalis*, tőnyelv; *derivata*, sarjadéknyelv; *liturgica*, istenszolgálati nyelv.

Linquista, nyelvbuvár, nyelvész, nyelvtudós.

Digitized by Google

Linquositas, nyelvesség.
Linquosus, nyelves.
Lintheum, 1) (*manutergium*) kézkendő, törlőke, törülköző: 2) *linteum altaris*, oltárteritő.
Linum, len.
Linus s. papa mart., sz. Linus pápa vértanú, Sept. 25én.
Liperus, Papiásnál, gyenge, deli.
Lipothymia, vel *Lipopsychia*, elájúlás.
Lippitudo, csipa, árpaszem, csipásság.
Lippus, l. lippitudo.
Lipsana, (*reliquiae*) szentek' tetemei, szent ereklyék, szent tetemmaradványok.
Liquefacere, olvasztani; *liquefieri intransitive*, olvadni, olvadozni; *liquefacta anima mea*, olvadozott (örvendezett) én lelkem.
Liquefactio, *activa*, olvasztás; *passiva*, olvasztatás; *intransitiva*, olvadás, olvadozás; *tropice*, lélekolvadozás, szivolvadozás, örvendezés.
Liquidare, 1) nedviteni, higítani, nedvesíteni; 2) kivilágosítani, elő-fel-kiszámolni, v. számitni.
Liquidatio, 1) nedvités, nedvesités; 2) kivilágosítás, fel-elő, ki-számitás, v. számolás.
Liquidatorius, kivilágító, fel-ki-elő-számító, v. számoló.
Liquor, nedv, kenet; *liquores sacri*, szent kenetek.
Liquidus, 1) nedves, folyó, hig; 2) világos, nyilványos.
Lire, Tertulliánnál: simitani, fényesiteni, pallérozni.
Lis, per, pör, *litigatio*, perlés, pörölés, perlekedés; *causa*, ügy; *lis summaria*, seu *brevis*, rövid per; *longa*, hosszú per; *adiaphoristica*, hitközönyösségi per; *causa longae litis*, hoszas perbeli ügy; *causa brevis litis*, rövid perbeli ügy; *litem incaminare*, a' pert meginditani; *litem decidere*, a' pert elvégezni, elitélni, eldönteni, levágni; *lite pendente nil innovetur*, a' perfolyam alatt mi se változtassék; a' per' folyta alatt nincs helye az újitásnak; *lite convenire*, perbe fogni, perbe vonni; *litem contestari*, a' per' érdemébe bocsátkozni, a' pert elfogadni; *liti cedere*, a' perrel felhagyni.
Litamentum, áldozat, áldozék, áldozmány, ajálat, ajálmány.
Litania, áldáskoszorú, könyörgés, áldás; *litania M. Virginis*, b. sz. áldáskoszorúja, litániája; *litania OO. sanctorum*, szentek' áldáskoszorúja; *litania SS. nominis Jesu*, Jezus' szent nevének áldáskoszorúja; Kresznerícsnél: letenye.
Litare, áldozni, felajálni.
Litatio, áldozás, felajálás.
Litera, betű; *dominicalis*, vasárnapi betű.
Literae, l. *Litterae*.
Lithographia, kőmetszés, kőirás.
Lithographus, kőmetsző, kőiró.
Lithoglyphus, kővéső, kőmetsző.
Lithomanta, kőjósló.
Lithomantia, kőjóslat.
Lithostrotum, kövezet, járda.
Lithotomus, kővéső, kőmetsző.
Litigans, pörlekedő, peresfél, perlő.
Litigare, pörlekedni, törvénykezni, törvényt állani.
Litigatio, pörelés, pörlekedés, törvénykezés.
Litigator, perlő, pörlekedő, törvényt álló.
Litigiosus, 1) peres; 2) pörlekedő, perfolytató.
Litigium, pörlekedés, perfolytatás.
Littera, betü; *littera dominicalis*, vasárnapi betű.
Litterae, 1) levél; 2) tudomány. *Litterae: ablicentiales*, felszabadító, szabadosító levél, szabaditvány; *abrenunciatoriae*, felmondó levél, felmondvány; *absolutionales*, feloldó levél, feloldozó levél, feloldvány, oldozvány; *acquisitionales*, szerzeményi levél, keresményi levél; *adjudicatoriae*, megitélő levél, itélvény; *arendatitiae*, haszonbérlő levél; *admonitoriae*, intvény, intő levél; *armales simplices*, czimerlevél; *armales nobilitares*, nemesi czimerlevél; *assecuratoriae*, vel *assecurationales*, biztositó levél, v. biztositvány; *attestatoriae*, bizonyitó levél, v. bizonyitvány; *auctionales*, felfizető levél, v. fölfizetvény; *arrestatoriae*

Digitized by Google

befogató levél, befogatvány; *assignatoriae*, utaló levél, utalvány. *Litterae: baptismales*, keresztelő levél, v. keresztelvény; *birsagiales*, birságlevél. *Litterae: cambiales*, cserelevél; *campsoriales*, váltó levél; *cautionales*, jótálló levél; *certificatoriae*, tudósító, v. értesítő levél; 2) idéző levél, v. idézvény, *cessionales*, átengedő levél, v. átengedvény; *circulares*, körlevél; *citatoriae*, idéző levél, v. idézvény; *clausae*, zárt levél; *commendatitiae*, ajánló levél, v. ajálvány; *compassuales*, megkereső levél, v. megkeresvény; átkisérő levél, átkisérvény; *communicatoriae*, közölvény, közlőlevél; *collationales*, adományzó levél, v. adományozvány; tisztadó levél, v. tisztadvány; *comminatoriae*, fenyegető levél, v. fenyegetvény; *correctoriae*, javító levél; *correptoriae*, feddő levél, v. feddvény; *contradictoriae*, vel *protestatoriae*, ellenmondó, ellenszóló levél, v. ellenmondvány, ellenszólvány; *credentionales*, megbizó levél, hitesitő levél, v. meg bizvány, hitesitvény; *currentales*, körözö levél, hirkörzőlevél, hiradó levél, körözvény; *confirmationis*, bérmáló levél, v. bérmálvány; *Litterae: dimissoriae*, elbocsátó levél, v. elbocsátvány; *dispensatoriae*, fölmentő levél, v. fölmentvény; *divisionales*, osztálylevél; *donationales*, adomány levél; *declaratoriae*, kijelentő levél, v. kijelentvény; *Litterae: emptionales — venditionales*, alkulevél; *estafetales*, gyorslevél, sürgöny; *emortuales*, kimulási levél, halálozási levél, halálozvány; *evictionales*, szavatos levél; *evocatoriae*, hivony, felhivó, v. meghivó levél; *executionales*, végrehajtási levél, végrehajtvány; *expeditoriae*, elutasító, elutaló levél, utalvány; *excommunicatoriae*, kiközönitő levél, v. kiközönitvény. *Litterae: fidejussionales*, vel *fidejussoriae*, kezes levél, jótállvány; *fassionales*, bevalló levél, vallvány; *fulminatoriae*, átok levél, l. *excommunicatoriae; fundationales*, alapitó levél; v. alapitvány; *funduales*, birtoklevél; *formatae*, alakszerű, idomos levél; *grationales*, kegy levél, kegyelmezőlevél, kegyelmezvény. *Litterae: indulgentiales*, bucsulevél; *indultuales*, engedelemlevél; *inhibitoriae*, letiltó levél, v. letiltvány; *inquisitoriae*, vallató, nyomozódó levél, vallatvány, nyomozódvány; *invitatoriae*, meghivó levél; *introductoriae*, bevezető levél, bevezetvény; *intimatoriae*, intéző levél, intézvény; *interdictoriae*, kitiltó levél, kitiltvány; *inthronisticae*, székbeigtató levél, beszékező levél, beszékezvény; *institutionales*, beavató levél, v. beavatvány; *investitionales*, beöltöztető levél, v. beöltöztetvény; *informativae*, értesítő levél, v. értesitvény; *informes*, alakszerűtlen levél, *judiciales*, birói levél; *judiciariae*, törvényszéki levél; *jurisdictionales*, felhatósító levél, joghatósító levél, v. joghatósitvány. *Litterae: metales*, határjelelő levél, határjelelvény; *missiles*, küldetes levél. *Litterae: obligatoriae*, kötelező levél, kötelezvény; *obligatoriales*, adóslevél; *originales*, eredeti levél. *Litterae: passuales*, uti levél; *patentales*, nyilt levél; *pignoratitiae*, záloglevél; *plenipotentiales*, felhatalmazólevél, v. hatalmazvány; *praesidiales*, elnöki levél; *privilegiales*, kiváltsági levél; *pastorales*, főpásztorilevél; *papales*, pápai levél; *pontificiae*, pápai levél; *procuratoriae*, ügyvédvalló levél; ügyvédi vallvány; *prorogatoriae*, ügyhalasztó levél; *protestatoriae*, ellenszóló levél, ellenszólvány; *paschales*, húsvétkijelelő levél. *Litterae: quietantes*: nyugtató levél, nyugtatvány; *recognitionales*, megismerő levél, megismervény; *regales*, királyi meghivó levél; *relatoriae*, tudósító levél, v. tudósitvány; *reversales*, térítő levél, v. térítvény; *recepisse*, tértetvény; *revocatoriae*, visszahivó levél; *retractatoriae*, viszsza tárgyaló, visszavonó levél. *Litterae: salvi conductus*, véd levél, védvény; *sententionales*, itéletlevél, itélvény; *transmissionales*, átküldő levél, átküldvény; *testimoniales*, bizonyság levél, bizonyitvány, tanúlevél; *transumptae*, átirt levél,

Digitized by Google

átirovány, átmásozás, átmásozat; *transactionales*, szerződési levél, szerződvény, egyező levél, egyezvény.

Litterale documentum, okirat, oklevél; *instrumentum*, levélszer; *litteralis sensus*, betüzeti értelem.

Litteratura, irodalom, iralom.

Litteratus, 1) irástudó; 2) író.

Littorale, tengerpart, tengerkörnyék, tengervidék, tengermellék, partvidék; *littorale hungaricum*, magyar tengerparti vidék.

Littura, kitörlés, átvonás, poczizás, poczi, kivakarás.

Littus, mart; *portus*, part; *ripa*, rév.

Litura, l. *littura*.

Liturare, kitörleni, kivakarni.

Liturgi, 1) szernökök, szerpapok, l. *Diaconus*; 2) szertartásirók.

Liturgia, 1) szertartás, szerség; 2) miseáldozat, misetétel, misézés; 3) nyilványos isteni tisztelet.

Liturgica, szertartástan, szerségtan.

Lividus, 1) irigy, irigykedő; 2) sebes, sebhelyes.

Livor, 1) irígység, kajánság; 2) seb, sérv, ütéshely.

Livorare, megsérteni, valakin sebet ejteni.

Localis, helybeli; *localis capellania*, önálló, helybeli káplánság; *localis capellanus*, önálló káplán, helybeli káplán.

Localitas, helyezet, helyzet, helyeztetés.

Locare, 1) helyezni; 2) *elocare*, bérbeadni.

Locatio, 1) helyezés, helyzés, *active;* helyeztetés, *passive;* 2) bérbeadás; *locatio-conductio*, haszonbérbeadás vevés, haszonbérlés; *locatio fundi instructi*, a' készalap' bérbeadása.

Locator, 1) helyező; 2) bérbeadó.

Locatum conductum, haszonbér, haszonbérlet.

Locellus, l. *loculus*.

Loci theologici ss. scripturae, vel *ss. Patrum*, a' szent irásnak, v. sz. Atyáknak hitágozati remekhelyei; — hitágozati forráshelyek.

Loculus, 1) helyecske; 2) tok, téhely, erszény.

Locumtenens (*lociservator*), helytartó, helyettes; *loci servatores pontificii*, pápai helyettesek.

Locumtenentialis, helytartói; *excelsum consilium locumtenentiale*, nagy méltóságú helytartó tanács.

Locuples, gazdag, dús, dúsgazdag.

Locupletare, gazdagítni, dusítani, dúsgazdagítani; *locupletari, intransitive*, gazdagodni, gazdagúlni, dúsgazdagúlni.

Locupletatio, gazdagítás, dúsítás, dúsgazdagítás, *active;* gazdagodás, gazdagúlás, *intransitive;* gazdagittatás, dúsittatás, *passive*.

Locus, hely; *credibilis*, vel *authenticus*, hiteles hely, közhitű hely; *controversus*, vetélyes hely, vitályos, peres hely; *delicti*, bűnhely; *facti*, tényhely; *domicilii*, lakhely, *originis*, eredethely; születési hely, szülőföld; *suppicii*, vesztőhely; *pius*, kegyhely; *publicus*, közhely; *privatus*, magánhely; *locus conventus*, gyülhely; *theologicus*, hitkútfő, tanhely, hitforrásos hely; *commorationis*, tartozkodási hely; *parallelus*, hasonhely, párhely; *vexatus*, fagyatott hely.

Locusta, sáska.

Locutio, besze, beszéd, beszélés, szólás.

Locutorium, a' zárdákban, kivált az apáczáknál: beszehely, beszecsarnok, beszélgető szoba.

Lodicarius, paplanos.

Lodix, paplan.

Logarithmus, irányszám, vezérszám.

Logica, gondolkozástan, gondolkodás' túdománya, észfejtő tan, észtan, észszertan, okoskodástan.

Logicare, okoskodni, észszerűleg gondolkodni.

Logice, észtanilag, észszertanilag, észlegesen; *creator creaturam logice antecedit*, a' teremtő észszertanilag megelőzi a' teremtvényt.

Logicus, *subst.*, észszertanuló, észszertanár, észszertudós; 2) *adj.*, észszertani, észtani.

Logographus, számoló, számító, számnok.

Logogryphus, szórejtély, betürejtély, szótalány, betütalány.

Digitized by Google

Logomachia, szóvita, szócsata, szóharcz, szóvetély, szóhasogatás, szóversengés; *multiloquium*, szószaporítás, szóár, szóáradat, szóözön.

Logos, 1) ige, szó; 2) gondolat; 3) nyelv, beszéd; *logos Dei*, istenlény.

Logotheta, főlkorlátnok.

Lolium, rozsnok, vadócz; *zizania*, kongoly.

Lollardi, Lollárd Gúalter tév főnök' követői; vezérök 1321 v. 1322ben, Kölnben megégettetett; ki a' többi közt Istennek mindentudóságát is tagadta.

Longanimis, türödelmes, várakozó, váratos, halasztékony, türelmes, halasztó, haladékos, halasztékos.

Longanimitas, türödelmesség, várakozat, türelem, türelmesség, halasztéki, halasztékonyság.

Longinquare, távolodni, messzemenni.

Longinquitas, távolság, messzeség.

Longinquus, távol, messze, távoli.

Longinus, s. mart., sz. Longinus vitéz vértanú, Mart. 15én.

Longitudo, hosszúság, hossz.

Longus, hosszú.

Loquacitas, beszédesség, szájasság, nyelvesség, szócsárság, szóáradatosság.

Loquax, beszédes, szájas, nyelves, szós, szóáras, szóáradatos, csacska, csacsoga.

Loquela, besze, beszéd, beszélés.

Loqui, beszélni, szólni; *usus loquendi*, nyelvszokás.

Lora, lőre, csigér.

Lordicare, görbülni, görbedni, görbülve menni.

Lorica, 1) pánczél, övedzék; *lorica domus*, könyöklőfal, a' keleti háztetőkön, tetőfal, körfal.

Loricati monachi, pánczélos barátok, vasöves barátok, kik testöket körülpánczélozva sanyargatták; p. o. sz. Domonkos, ki tizenöt évig vas pánczélba szorítkozva járt.

Lotio pedum, lábmosás.

Lotophagus, gyümölcsevő.

Lotor, mosó.

Lotrix, mosónė.

Lotteria, sorsjáték.

Loxias, szócsavaró, szótekerő.

Loyalis, törvényszerű, valódi, becsületes, szerény, nyájas, nyiltszivű, nemesszivű (bieber, rechtlich); *loyale intimatum*, közjogszerű intézvény, nemes intézvény.

Lubenter, örömest, készséggel, szivesen.

Lubentia, készség, szivesség.

Lubido, kedv, kedély, készség, kéj.

Lubitus, kény.

Lubricus, sik, sikos, sikamos, sikamló, csuszos, csuszamos, csuszamló.

Lucar, Tertulliánnál: méltatlan dij, méltatlan jutalom.

Lucas s. evangelista, sz. Lukács üdviró, Oct. 18án.

Lucere, fényleni, világlani, világoskodni, víradni.

Lucerna, világ, lámpa.

Lucernarium, vecsernye, délesti zsolosma.

Lucia s. virgo mart., sz. Lucza szűz, vértanú, Dec. 13án, és Sept. 16án.

Lucianistae, vel *Lucanistae*, Luczián' tévtársai, második századbeli tévelygők, kik Marcion' tanitását terjesztgették.

Lucianus s. mart., sz. Luczián vértanú; *Lucianea recensio ss. scripturae*, a' sz. irás' Luczián szerű kiadása.

Lucidus, világló, világos, fénylő, fényes, villogó, villongó.

Lucifuga, fényfutó, világosságkerülő, világfutó.

Luciferiani, Lucifer szmirnai püspök tévfőnök' társai, kiket Baronius nem eretnek, hanem szakadár - pártnak vitat.

Lucifer, fényhozó, derítő; *lucifer matutinus*, fényhozó hajnal, derülő hajnal, hajnali csillag.

Lucinium, fényhullám, villár, gyertyavilág.

Lucis dies, fénycsötörtök, nagy csötörtök, világosság' napja.

Lucius s. papa mart., sz. Luczius pápa, vértanú, Mart. 4én.

Lucrari, nyerni.

Lucratio, nyerés.

Lucretia, virgo, sz. Lukreczia szűz, Jun. 7én.

Lucrositas, nyertesség.

Lucrosus, nyertes.

Digitized by Google

Lucrum, nyeresség, nyeremény; *commodum*, haszon; *lucrum cessans, et damnum emergens*, megszünt nyeremény, és eredhető kár; *lucrum turpe*, alacson, rút, ocsmány, galád nyeremény.

Lucta, küzdelem, harcz, viadal, tusa; *animi*, lelki küzdelem.

Luctari, küzködni, harczolni, viaskodni, víni, viadalmaskodni, harczolódni, tusakodni.

Luctatio, küzködés, harczolás, viaskodás, vívás, harczolódás, tusakodás.

Luctus, gyász, gyászolat.

Luculentus, világos, nyilt, nyilvánságos; *patulus*, táratos.

Lucus, liget, berek, lugos.

Ludere, játszani, játszadozni.

Ludgarda s. monialis, sz. Ludgárda apácza, Jun. 16án.

Ludibrium, kijátszás, csufolás, játszatosság, csufság, csuf, guny, csufitás; *ludibrio exponere*, megcsufitani, csufúl megjátszani, csuffá tenni.

Ludicrus, játszi, játszatos, játszékony.

Ludimagister, tanodár, iskolamester, tanmester.

Ludovicus s. rex franciae, sz. Lajos franczia király, Aug. 25én tolossai püspök, Aug. 19én. *Ludovici s. ordo*, sz. Lajos' vitéz lovagrende, mellyet XVIik Lajos király 1693an alapított.

Ludus, 1) küzdhely, küzdpálya, küzdház; 2) küzdjáték, küzdelem; *ludus venatorius* (*schola bestiarum*), baromküzdés, vadküzdelem; *ludus gladiatorius*, kardküzdelem, kopjajáték, harczjáték; *gymnasticus*, harczgyakorolda, harczgyakoralom, hadi iskola; *literarius*, tudományos pálya, tudományos iskola, tanház, tanpálya.

Luere, bűnhődni, lakolni; *luat pelle, qui nequit aere*, bőrével lakoljon a' fizetni nem tudó.

Lues, dög, mirigy; *lues venerea*, bujakór, bujaseny, bujakórság.

Lugentes, gyászolók, siránkozók; l. *hyemantes*.

Lugere, gyászolni, siránkozni, zokogni.

Lugium, vel *lugies*, l. *luctus*.

Lugubrare, l. *lugere*.

Lugubris, gyászos, gyászolatos, siralmas; *vestis lugubris*, gyászruha, gyászöltözet.

Luma, kóró, tövis.

Lumbus, ágyék, czomb.

Lumen, világ, világosság, világlat; *festum luminum*, a' zsidóknak: templomszentelési nap; a' keresztényeknél: gyertya szentelő ünnep; másként, *festum candelarum*.

Luminare, világitmány, világlat; másként, *luminium*.

Luna, hód; *luna incensa*, seu *plenilunium*, telihód; *lunae dies*, hétfő.

Lunambulo, hódkórságos, hódos, hóbolygó.

Lunaticus, hódos, hódkóros, hódkórságos, hóborkós, hóbor.

Lunatim, havanként, hónaponként.

Lunchus, lándcsa.

Lunula, diszhódka, hódacs, mit lánczon, vagy zsinegen nyakdiszül viselnek; boglár, kösöntyü.

Lupanar, bordély, bordélyház, kéjház, kéjbarlang.

Lupercalia, bordélyünnep, bordélyozás, bordélykodás' ünnepe, a' pogányoknál.

Lupus s. eppus., sz. Farkas püspök, Jul. 29én.

Luscus, bancsal, kandics, sila.

Lusor, játszó, játékos, játékgyakorló.

Lustralis aqua, szentelt viz, szentvíz.

Lustrare, 1) megszemlélni, látványozni, szemlét tartani; 2) *lustrare domos*, vizkeresztet járni, házakat beszentelni.

Lustratio, 1) szemlélés, látványozás; 2) beszentelés, vízkeresztjárás.

Lustratores, látványozók, kiket a' püspökök küldöttek a' falukra, mikor még rendes falusi papok, plebánosok nem voltak.

Lustrum, 1) szemle, látványozat; 2) szemleév, vagy is ötév.

Lusus, játék, *lusus verborum*, szójáték; *aleatorius*, sorsjáték, kockajáték; *hazard*, butajáték, butázat; *lusus fortunae*, szerencsejáték.

Digitized by Google

Luter, rézedény, rézkorsó, ibrik.
Lutum, sár, iszap.
Lutherana confessio, Luther' hitvallása, l. *Augustana confessio.*
Lutherani, Luther Márton' párthivei, tévelygők, kik a XVIik században keletkezvén, azóta külön féle felekezetekre megoszlottak.
Lux, világosság; *lux mundi*, világ' világossága; *perpetua*, örök, enyészhetetlen világosság.
Luxare, kificzamodni, kimenyülni, megficzamlani.
Luxatio, kificzamodás, kimenyülés.
Luxatus, kificzamodott, megficzamodott, kimenyült.
Luxuria, bujaság; *species ejus sunt*, minek fajai: *fornicatio*, paráználkodás, paráznaság; *adulterium*, házasságtörés, nős paráznaság; *incestus*, vérfertőztetés, vértörés, vérszeplősités; *stuprum*, szüzejtés; *raptus*, nőragadás; *sacrilegium*, szentségtörés, szentségfertőzés; *mollities*, folyárság; *onania*, önfertőzet; *meretricatio*, kurválkodás, bakzás, koslatás; *lascivia*, csapodárság, koslárság, csapodárkodás; *scortatio*, vel *scortum*, kaczérság, kaczérkodás; *concubinatus*, ágyasság, ágyaskodás; *sodomia*, fajtalansá, fajtalankodás; *pollutio involuntaria*, önszeplősödés, *voluntaria*, önszeplősités; *bestialitas*, baromiság, baromkodás, barmaskodás. *Corpus, opes, animam, consortia, foedera, famam: Debilitat, perdit, necat, addit, destruit, aufert.* Lelket, erőt, kincset, bűntársat, hirt, köteléket: A' buja öl, gyarlít, megemészt, szaporít, letapod, bont.
Luxuriari, 1) bujálkodni; 2) böven termeni.
Luxuriatio, bujálkodás.
Luxuriator, bujálkodó.
Luxuries, l. *luxuria.*
Luxuriosus, 1) buja, bujálkodó; 2) fényüző, piperkőcz; 3) termékeny, bőtermő.
Luxus, fénypazar, fényüzés, fényeskedés, fényezés, fényezet fénypompa, pompázás, pompaság, fénypipere.
Lyceum, köziskola; *lyceum regium*, vel *episcopale*, királyi, v. püspöki köziskola; *lyceum theologicum*, hittani köziskola; *lyceum philosophicum*, bölcsészeti köziskola.
Lychnomantia, gyertyafény jóslat, lámpajóslat.
Lydius lapis, próbakő.
Lympha, nedv, nedű, víz.
Lyra, lant (Leier), kintorna, nyeggettyü, nyenyere.
Lyricen, lantos, kintornás.
Lyricum carmen, lantvers, dalvers.
Lyta, váltságfizető, megváltó.
Lytrum, váltságdij, váltságbér, sarcz.

M.

Macarismus, 1) boldogság; 2) boldogitvány; igy nevezvék a' régi egyházban azon énekek, mellyek a' boldogok' és boldogitott férfiak' dicséretére énekeltettek.
Macarius s. aegyptius alexandrinus, egyiptomi, és sándorvári szent Makár, Jan. 2án.
Maceconici, vel *massacori* (italis: *mazzacronici*) karszolgák, millyenek Majlandban maig is vagynak.
Macedoniani, (*pneumatomachi*) szentlélek' ostromlói, IVik századbeli tévelygők, kik Macedonius stambuli püspök' vezérlete alatt a' harmadik isteni személynek, a' sz. léleknek istenségét kétségbe vonták.
Macellare, mészárlani, hust vágni, hust mérni.
Macellatio, *activa*; 1) husvágás, mészárlás; *factitiva*; 1) husvágatás, mészároltatás; 2) husmérés, husméretés; *jus macellationis*, mészárszéki jog; *macellum Eperjesiense*, eperjesi mészárlat.
Macer, sovány, ösztövér, hitvány, elfogyott, satnya, görhes.
Macerare, soványitani, gyötörni, sa-

Digitized by Google

nyaritani, fonnyasztani, fogyasztani, sanyargatni, nyomorgatni, nyomomorítni; *macerare cannabes*, kendert áztatni; *macerare intransitive*, soványúlni, ösztövéredni, gyötrődni, sanyarodni, sanyarúlni, fogyni, fonnyadni, nyomorodni.

Maceratio, *activa*, soványítás, gyötrés, fonnyasztás, sanyarítás, sanyargatás, nyomoritás; *passiva*, fonnyasztatás, sanyarittatás, soványittatás, gyötörtetés, sanyargattatás, nyomorittatás, nyomorgattatás; *intransitiva*, soványulás, gyötrődés, fonnyadás, sanyarodás, elnyomorúlás; *maceratio cannabis*, kenderáztatás; *carnis*, testsanyargatás.

Macerius, (*Mazzieri*) pápai lovász, ki ünnepélyekben a' pápa' lovát féken fogva vezetni szokta.

Macescere, soványodni, hitványodni, hitványúlni, satnyúlni, ösztövérűlni, soványkodni, elfogyni.

Macchabaei septem fratres, 1) hét Macchabeus testvérnek, Mathathias zsidó pap' fijainak emléke Aug. 1ően; 2) *Macchabaeorum libri II*, Macchabaeusok' két könyve az ó szövetségben.

Machaera, záblya, kard, tőr.

Machaeropaeus, csiszár, fegyvergyártó, fegyvercsináló.

Machaerophorus, fegyverviselő, fegyvernök, fegyverhordozó.

Macharius, vel *macarius*, boldog.

Machiavellismus, önhaszonles, lappangó önzés, önhaszonleső kormányelv, titkos önhaszonlesés.

Machina, gép, gépely, erőmű, erőmiv, mozgony; *machinarum officialis*, géptiszt.

Machinari, fortélyoskodni, mesterkélni, kelepczézni, mesterkedni; *insidiari*, incselkedni, cselt vetni, kelepczét vetni.

Machinatio, fortélyoskodás, mesterkedés, cselvetés, incselkedés, kelepczézés.

Machinista, mozgonymives, erőmives, gépmives.

Macraena, folyosó, tornácz, sétahely.

Macrina s. virgo, sz. Makrina szűz, Jul. 19én.

Macrobiotica, élethosszabbító tudomány, hosszúélettan.

Macrologia, szóbőség, szóhalmaz, bőbeszéd, szóár, szóözön, szóáradat.

Macrosticos, sorirat; igy nevezteték az Eusebianusoktól kiadott hitczikkezet 345ben az antiochiai zsinatban, mert több sorból állott, l. Fleury hist. eccl. l. 12.

Mactare, 1) megölni, levágni, fölmészárlani; 2) áldozni, áldozatot tenni az ó szövetségben; *mactare aliquem beneficiis*, valakire halmozni, valakit jótéteménynyel tetézni; *mactare supplicio*, halálra itélni, kárhoztatni.

Mactra, teknyő, tekenyő.

Macula, szenny, piszok, mocsok, szeplő, folt.

Maculare, beszennyezni, bepiszkolni, mocskolni, beszeplősiteni; *maculari intransitive*, beszennyesűlni, beszennyesedni, bepiszkolódni, bemocskolódni, beszeplősödni, beszeplősűlni.

Madefacere, megnedvezni, megnedvesíteni, megvizesíteni, nedvesítni, megáztatni; *madefieri v. madere*, megnedvesűlni, nedvesedni, megnedvesedni, megázni, megvizesűlni, megvizesedni; *madere vino*, megrészegedni, megrészegűlni; *madere metu*, féltében izzadni.

Madidus, nedves, medves, vizes, nedűs; *madidus vino*, részeg.

Mador, nedv, medv, nedvesség, medvesség.

Maecenas, 1) *artis*, műpártoló, műgyám, műgyámnok; 2) *doctrinae*, tanpártoló, tangyám, tangyámnok; 3) *scientiae*, tudománypártoló, tudománygyám; 4) *litteraturae*, irodalompártoló, iralomgyám.

Maga, varázsnő, bűvölőné, bűvésznő, bűbájosnő.

Magarita, et *magarites* (*apostata*) hithagyó, pribék, l. *apostata*.

Magasinarius, magtárnok, magtáros, magtárőr.

Magasinum, magszín, magház, magtár.

Magdalena s., sz. Magdolna, (Lenka, Magda), Jul. 22én.

Magia, bűbájolás, bűbájosság, bűbáj, varázslat, bűvölet, tátosság, *ut actus*; bűbájolás, varázslás, bűvölés, tátoskodás, *ut actio*.

Magicus, 1) *subst.* varázsnok, bűvész,

Digitized by Google

büvölő, tátos, bűbájoló; 2) adj. büvészi, büvöleti, bűbájos, varázsnoki, varázslati; *ars magica*, l. *magia*, *magicus circulus*, varázskör, bűkör; *magicum signum*, bűjegy, bájjegy, varázsjegy.

Magischola, iskolaügyelő, iskolaigazgató.

Magismus, bűvészkedés, bűbájoskodás, varázskodás.

Magister, mester, tanító; *magister sacri palatii*, v. *Majerius*, apostoli udvarmester; *magister canonicus*, tanító kanonok; *ordinis teutonici*, a' máltai vitézrend' főnöke, rendmester; *cerimoniarum*, szertartástanító, szertartásvezérlő, szernök, szermester; *agasonum regalium*, királyi fölovászmester; *cubiculariorum*, főpalotamester, fökomornok; *curiae regiae*, királyi főudvarnok, királyi főudvarmester; *dapiferorum*, főasztalnok; *janitorum*, főajtónálló; *pincernarum*, főpohárnok; *tavernicorum*, tárnokmester.

Magisterium, tanitóság, tanitókar; *magisterium ecclesiae vivum, authenticum, et perpetuum*, az anyaszentegyház' élő, hiteles, és szakadatlan tanitókara; *infallibile*, csalhatlan tanitókar; *irrefragabile*, ellenmondhatlan tanitókar.

Magistrare, oktatni, tanitani, tanitóskodni, tanitói hivatalt viselni.

Magistratualis, 1) *subst.* tisztviselő, köztisztviselő, közhivatalnok; 2) *adj.* tiszti, köztiszti, tisztviselői, köztisztviselői; *magistratualis persona*, köztisztviselő; *magistratuale officium*, tiszti hivatal, köztiszti hivatal.

Magistratus, tisztikar, tisztviselőség, tiszthatóság, köztiszti kar; *magistratus academicus*, seu *universitatis*, egyetemigazgatói kar; *magistratus comitatensis*, vármegyebeli tisztviselőség; *civicus*, városi tisztviselőség, városi tanács; *oppidanus*, mezővárosi tanács.

Magma, törköly, sonkoly, salak, sepredék, hulladék.

Magnalia, magasztosság; *magnalia Dei*, Isten' magasztosságai.

Magnanimitas, nagylelkűség.

Magnanimus, nagylelkű.

Magnarius, nagykereskedő.

Magnas, förendű, országnagy, honnagy; *magnates*, förendek, országnagyai.

Magnes, delej, mágnes; *acus magnetica*, delejtű; *directiva*, iránytű.

Magnidicus, nagyszónok.

Magnificare, magasztositani, magasztalni.

Magnificas, nagyságos, nagytékony, nagyszerű; *magnifica ecclesia*, nagyszerű egyház.

Magnificat, a' b. szűz Mária' dicsénekе.

Magnificentia, nagyság, nagytékonyság, nagyszerüség; *magnificentia*, vestra, nagyságod! v. nagyságtok.

Magnitudo, nagyság.

Magnus, s. abbas, sz. Magnusz apát Sept. 6án; 2) *adj.* nagy; *magnus dux* nagy herczeg; *magnus seneschalcus*, nagy udvarnok, udvarnagy; *magnus domesticus*, háznagy; l. *syncellus*.

Magus, 1) varázsnok, büvész, büvölő, bübájoló, tátos, szemfényvesztő; 2) hajdan keleten: bölcsész, magas, magasztos, tudós.

Mahomeria, (*Moschea*, *Meschita*) mecset, török imaház.

Mahometismus, törökhit, Mohamedtan, törökvallás.

Majerius, l. *Magister*.

Majestas, fölség, felség, méltóság; *majestas Dei*, isteni fölség; *majestas personalis*, személyi fölség; *majestas realis*, hatalomi fölség.

Majestaticus, fölséges, fölségi.

Majoratus, 1) előfiuság; 2) előfiusági birtok; *senioratus*, idősbfiuság; *primogenitura*, elöszülöttség; *jus majoratus*, előfiusági jog; *bona majoratus*, előfiusági jószág; *institutio majoratus*, előfiusági intézet.

Majorennis, nagykorú, telkorú; *minorennis*, kiskorú; *pupillus*, gyámkorú; *orphanus*, gondnokkorú, árva.

Majores, elődök, eldődök, ősök, eleink.

Majoresco, előfi; *senior*, idősbfi; *primogenitus*, elsőszülött.

Majorissa, hölgynagy, apátasszony, fejedelemasszony, l. *Abbatissa*.

Majoritas, többség, nagyobb rész.

Majoritae, Májoriták, Major György'

Digitized by Google

Luther' tanítványának tévtársai, kik azt tanították, hogy a' csecsemők sem boldogúlhatnak jó cselekedetek nélkül.

Majus, l. *mensis*.

Malachim, heberszó, a' királyok' könyveinek neve az ó szövetségben.

Malachius, s. eppus. hyberniae, sz. Malákiás hyberniai püspök, Nov. 3án.

Malacia, csend, nyugalom, háborítlanság, kéj, kéjelem, enyh.

Maladeria, mirigyház, bélpoklosok' háza.

Malatasca, ördög, roszlény, sátán, dana.

Malaxare, enyhíteni, gyengítni, lágyítni.

Malaxis ventriculi, gyomorlágyúlás; *cerebri*, agylágyúlás.

Malchus, s. monachus, captivus, sz. Málk (Málok) szerzetes, Oct. 21én.

Malecautus, óvakodatlan, okúlatlan.

Malecontentus, elégületlen, elégedetlen.

Maledicere, szidni, szidalmazni, átkozni, átkozódni.

Maledictio, szidás, szidalmazás, átkozás, átkozódás, *active;* szidatás, szidalmaztatás, átkoztatás, *passive.*

Maledictum, szidalom, átok, átkozat, átkalom, szitok.

Maledicus, szidalmazó, átkozódó, átkozó, szidó.

Malefacere, 1) gonoszkodni, gonoszt tenni, gonoszt cselekedni; 2) kárt tenni, ártani valakinek.

Malefactor, gonosztevő.

Maleficentia, rosztékonyság, gonosztevősség, bűbájosság, ördöngösség.

Maleficium, 1) gonosztett, rosztény, büntény, bünösség, gonosztétel; 2) kártény, kártétel, ártalom.

Maleficus, rosztékony, gonosztevő, bübájos, ördöngös, ördöggel czimboráló, boszorkány.

Malefidentia, bizatlanság, bizakodatlanság, roszlelkűség, roszlelkület.

Malefidus, bizatlan, bizakodatlan, roszlelkű.

Malesanies, józantalanság, éptelenség, esztelenség.

Malesanus, józantalan, éptelen, esztelen.

Maleversatio, gonoszkodás, gonoszlelkűség, roszlelkűség.

Malevolentia, roszszándék, roszakarat, gonoszszándék, gonoszakarat, roszszivűség, gonoszszivűség.

Malevolus, roszakaró, roszszivű, gonoszszivű.

Malignitas, gonoszindúlatúság, gonosz hajlam, roszhajlamúság, gonoszság.

Malignus, gonoszindúlatú, roszindúlatú, roszhajlamú, gonoszhajlamú; *mundus in maligno positus est*, a' világ hajlandó a' gonoszra, gonosznak indúlt.

Maliloquus, rosznyelvű, gonosznyelvű, rágalmazó, l. *maledicus.*

Malitia, gonoszság, roszaság, gonoszszivűség; *praeconcepta*, vel *deliberata*, szándékos vagy eltökélett gonoszság; *praesumta vel temeraria*, elővélt, ráviteles, v. vakmerő gonoszság; *malitia superat aetatem*, a' gonoszság felülmulja korát, korszerűtlen gonoszság, mohó korosodás.

Malitiose, roszlelkűleg, gonoszlelkűleg.

Malitiosus, gonoszszivű, roszlelkű, gonoszságos; *malitiosa conjugis desertio*, a' házastárs' hivtelen, (roszlelkű) elhagyása.

Mallare, törvényszék elé idézni, perbefogni, perbeidézni.

Malleatura, hámor.

Mallum, törvényszék, itélőszék.

Malluvium, mosdó edény, mosdony, mi helyett ma a' szenteltvíztartó vagyon.

Malum, rosz, gonosz; *verum malum*, valóságos gonosz; *morale*, erkölcsi rosz; *physicum*, természeti, természetforgási rosz; *positivum*, tettleges rosz; *voluntarium*, szándékos rosz; *negativum*, nem tettleges, nemleges rosz; *involuntarium*, szándéktalan rosz; *malum ex quolibet defectu, bonum ex integra causa*, a' legparanyibb hiány is rosz; a' jónak minden részről fogyatkozatlannak kell lennie; *malum corporis*, testi rosz; *animae*, lelki rosz; *apparens*, tünde rosz, látszatos rosz; *absolutum*, föltétlen rosz.

Malus, subst. 1) almafa; 2) árboczfa; *malus artimon*, orrárbocz, fokárbocz; *malus dolonis*, bézsánárbocz, hátulsó árbocz; *malus magisterialis*, főárbocz; *malus*, adj, rosz, gonosz.

Digitized by Google

Mamburgium, (*mandiburgium*, *mandeburdum*, et *mandiburnium*) pártalom, pártolat, pártfogás, védelem, ótalom, gyám, gyámoly.

Mamburnus, védő, gyámoló, pártoló, pártfogó, gyámnok, véd, védnök.

Mameluchi, így nevezték az egyiptomiak a' kereszténveket, vagy keresztény szülőktől származottakat, kiket vagy hadban elfogtak, vagy pénzen megvásároltak.

Mamertus s. archiepiscopus, sz. Mámert érsek, Maj. 11én.

Mamma, csecs, emlő.

Mammare, szoptatni, emlőn tartani.

Mammillarii, emlőtisztelők, bataviai hittévelygők, a' Memnoniták' külön felekezete, kiknek tévtanját XIVik Benedek pápa kárhoztatta; nevöket onnan vették, mert valaki szűznek emlőjét illetni átok alá vetendő véteknek tartották.

Mammona, 1) (*syriacum Mammon*) kincs, gazdagság, dússág; 2) kincs' istene, kincsbálvány.

Mammotreptus, csecsemő, kisded, emőncz.

Mana, anya.

Manca, (olasz *mancanza*) hiány, fogyatkozat.

Manceps, hajdu, pandur, rendőr, foglár.

Mancer, zabgyermek, l. *spurius*.

Mancipare, 1) rabbátenni, befogni, bebörtönözni, letartóztatni; 2) *effectui mancipare*, végrehajtani, teljesíteni.

Mancipatio, 1) rabbátevés, befogás, bebörtönözés, letartóztatás; 2) lekötés, sajátítás, tulajdonítás.

Mancipatus, rabság, rabiga, rabszolgaság, rabjárom.

Mancipium, rab, rabszolga, fogoly.

Mancus, csonka, hiányos; *opus mancum*, csonka mű, hiányos könyv.

Mandans, 1) parancsoló; 2) megbizó, bizalmazó, felhatalmazó.

Mandare, 1) parancsolni; 2) megbizni, bizalmazni, felhatalmazni.

Mandatariatus, megbizottság, felhatalmazottság, *ut actus*; megbizás, felhatalmazás, bizalmazás, *ut actio*.

Mandatarius, megbizott, felhatalmazott, bizalmazott.

Mandatum, 1) parancs, parancsolat; 2) egyházi értelemben: lábmosás, v. lábmosási parancs; 3) bizomány, hatalomadás, felhatalmazás, bizalmazás; *decretum*, ügydöntvény, végzemény, rendelmény; *rescriptum*, leirat; *intimatum*, intézvény; *edictum*, kibocsátmány, közhirdetmény; *diversae species mandatorum sunt:* a' parancsok' különféle fajai ezek: *acceleratorium*, siettető parancsolat; *admonitorium*, intő parancsolat; *adursorium*, sürgelő parancs; *brachiale*, hatalomkart rendelő parancs; *captivatorium*, letartóztató parancs; *cassatorio — continuatorium*, itéletsemmisitve folytató parancs; *cassatorio — inhibitorium*, itéletsemmisítő, vagy eltiltó parancs; *cassatorio — reexecutorium*, semmisitve visszafoglaltató parancs; *compulsorium*, vallató parancs, esküdtető parancs, hiteztető parancs; *continuatorium*, folytató parancs; *correctorium executionis*, véghajtást igazító parancs; *declinatorium*, mellőztető parancs, vagy mellőző parancs; *delegatorium*, képviseltető, birórendelő parancs; *dilatorium*, halasztó; *evocatorium*, perbehivó, v. idéző; *executorium*, végrehajtató; *extraserialitatis*, sorkivültevő; *fulminatorium*, fenyegető, pirongató, villámzó, dorgáló; *incaptivatorium*, befogató; *inhibitorio — citatorium*, tiltó, 's idéző; *reambulatorium*, határjáratő; *prorogatorium*, perállító, perhalasztó; *redintegratorium*, helyreállító; *reexecutorium*, visszafoglaltató, *relaxatorium*, tágító, elegendő, feloldó; *relegatorium*, eligazító, elutasító; *renovatorium*, ujító; *repositorium*, visszahelyeztető; *requisitorium*, levélkerestető; *reseratorium*, zárnyitó; *resuscitatorium*, fölélesztő, feltámasztó; *salvi conductus*, védparancs, szabadmenetelt engedő parancs, szabad menedéki parancs; *sequestratorium*, zárrendelő, zártetető, zárvető; *statutorium*, beigtató, beállító, beavató; *suspensorium*, felfüggesztő; *transmissionale*, átküldő; *valvale*, ajtóra függesztett, kifüggesztett parancs.

Mandrita, szerzetes, görög barát.

Digitized by Google

Mandyas, kápa, karpalást, a' görögöknél, l. *stichárium.*

Manere, maradni, tartózkodni, lakni.

Maneries (olosz: *maniera*), mód, modor, viselet.

Manerium, lak, lakás, lakhely.

Manes (*etis*), Cubricus tévszerzőnek neve, ki magát előbb *Manes*-nek, utóbb *Manichaeus*-nak nevezte.

Manes (*ium*), bujdosó lelkek, házi nemtők, vándorlelkek; *manes laedere*, a' holtak' tetemeit bolygatni; *quisque patimur suos Manes*, mindenkinek megvan gyenge oldala, v. baja.

Mango, martalócz.

Mania, düh, őrültség, dühösség, őrjöngés, dühöngés, bőszség, bőszület, bőszültség.

Maniacus, vel *maniaticus*, őrült, dühös, őrjöngő, bősze, bőszült, dühöngő.

Manica, keztyű.

Manicare, korítani, koránmenni, sietni.

Manichaei, Manichaeus tévfőnök' követői, kik *phantasmatici*, ábrányosoknak is hivatnak, mert Krisztust ábránynak állitották.

Manides, l. *manipulus.*

Manifestare, nyilvánitani, kijelenteni, nyilatkoztatni.

Manifestarii, tévnyilvánitók, a' porosz visszakeresztelők' sarjadéka; igy nevezvék, mert hibáikat fel nem födözni vétkül tartották.

Manifestatio, nyilvánitás, kijelentés, nyilatkoztatás.

Manifestativus, nyilatkozati, nyilvánitmányi.

Manifeste, nyilván, nyiltan, szemlátomást, szembetünőleg.

Manifestum, nyilatkozvány, nyilvánitvány, nyilatkozmány, nyilvánitmány, nyilatkozat.

Manifestus, nyilványos, nyilvánságos, világos.

Manile, 2) kendő, kezkenő; 2) *aquae manile*, kézmosdony.

Manipulare, kezelni.

Manipulus, 1) kéve, marok; 2) az egyházban hajdan: karkendő, kezkenő; ma: karöltő, karony; Kresznericsnél: karkötő, karpólya.

Manna, mennyei kenyér, mézharmat, édharmat.

Mansio, telep, lak, lakhely, telek.

Mansionarius, lakőr, házőr; *mansionarius ecclesiae*, egyházőr.

Mansionaticum, szállda, szállóhely, telep, vendéghely.

Mansiuncula, telekcse, lakocska, lakhelyecske.

Mansuetudo, szelidség, szendeség.

Mansuetus, szelid, szende.

Mansus v. mansum ecclesiae, egyház' illetéke, egyházbirtok.

Mantellatae, palástos apáczák, sz. Domonkos' apáczái; igy nevezvék, mert gyapju palástba öltözködének.

Mantica, jóslat, jósló tehetség, jósmesterség.

Mantissa, függelék, toldalék; *mantissa diplomatum*, oklevelek' függeléke.

Mantum, l. *cappa*, *mandyas*, *stichárion.*

Manuale (*enchiridion*), kézikönyv; *manuale erogationum*, kiadások' kézikönyve; *manuale perceptionum*, bevételek' kézikönyve.

Manuales, kézirat, kézjegy (Handbillet), kézilevél.

Manualis, kézi; *labor manualis*, kézi munka; *manualis pecunia*, kézpénz, előpénz, foglaló (Handgeld); *manuale strophium*, kezkenő, kéztörlő.

Manuariolum, kezkenőke, kendőke, kéztörlőke.

Manubiae, hadi nyeremény, martalék, zsákmány.

Manubrium, nyel, fogantyú.

Manuducere, bevezetni, vezérleni, igazgatni, kalauzolni.

Manuductio, *activa*, bevezetés, vezérlés, igazgatás, kalauzolás; *passiva*, bevezettetés, vezéreltetés, igazgattatás, kalauzoltatás.

Manuductor, bevezető, vezérlő, vezér, kalauzoló, kalauz, vezető; *missae*, misekalauz.

Manufactum, kézmű, kézimunka, kézcsinálmány.

Manufactura, kézmű, kézgyár, gyármű; *fabrica*, gépgyár.

Manufacturalis, gyári, kézmüvi, kézgyári, gyármüi.

Digitized by Google

MANUFACTURISTA, kézmives, kézgyárnok, gyártó, kézgyáros.

MANUMISSIO, felszabaditás, elbocsátás, eleresztés, *active;* felszabadittatás, elbocsáttatás, eleresztetés, *passive.*

MANUMISSUS, felszabaditott, elbocsátott, eleresztett.

MANUMITTERE, felszabadítani, elbocsátani, elereszteni.

MANUS, kéz; *manus judiciaria*, birói kéz; *manus mortua*, holt kéz, szakadatlan birtok; *manus osculatio*, kézcsókolás; *osculum manuum*, kézcsókolat, kézcsók; *manus impositio*, kézrátétel, kézvetés, fölszentelés, bérmálás; l. *chirotonia.*

MANUSCRIPTIO, kézirás.

MANUSCRIPTUM, kézirat.

MANUSCRIPTUS, kéziratos, kézirott, kézirati.

MANUTENERE, fentartani, feltartani, kézentartani.

MANUTENTIO, *activa*, fentartás, feltartás, kézentartás; *passiva*, fentartatás, feltartatás, kézentartatás.

MANUTERGIUM, kéztörlő, kezkenő, kézkendő, kéztörlőke.

MANUTUS, tenyeres, nagykezű.

MANZER (heberszó: *mam-zer*), zabgyermek, fattyugyermek, poronty.

MAPHORIUM, gallér, csuhagallér.

MAPHRIANUS, Jacobitáknál: főérsek; annyi mint nálunk: *primas*, l. e.

MAPPA, 1) abrosz; 2) földrajz, földkép, földabrosz, térkép, földrajzolat; *mappa boni*, jószágkép, jószágrajz; *mappa fodinalis*, bányarajz; *mappa dioecesana*, püspökmegyei földkép; *mappa altaris*, oltárabrosz; *mappa calicis*, kehelyabrosz.

MAPPALIA, rajzolatok, rajzolmányok, rajzképek.

MAPPARE, valami földet, jószágot, területet, megyét lerajzolni, földképezni, térképezni.

MAPPATIO, földrajzolás, földrajz-készités, földszinnek papirosra vétele.

MAPPULA, 1) abroszka; 2) hajdan így nevezték a' mennyezetet (*baldachinum*), honnan: *mappularii*, mennyezetvivők.

MARASMUS, szikadás, száradás, szikalom, szikadat; *senilis*, aggyengülés, korszikadás.

MARCA, gira, márka; *marca auri*, arany gira.

MARCALIS, girás; *processus marcalis*, girás per.

MARCELLA S. VIDUA, sz. Márczella özvegy, Ján. 31én.

MARCELLIANI, Marczel ancyrai püspök, és tévfőnök' tévtársai, kik egy Istenben a' három isteni személyt tagadták.

MARCELLIANUS S. MART., sz. Márczellián vértanú; Mart. 18án.

MARCELLINUS S. PAPA ET MART., sz. Márczellin pápa, és vértanú, April 26án; vértanú, Oct. 7én és 30án.

MARCELLUS S. MART., sz. Márczel vértanú, Sept. 7én; pápa, és vértanú, Jan. 16án.

MARCESCERE, hervadni, fonnyadni, aszni, sorvadni, satnyúlni.

MARCESCIBILIS, hervatag, sorvatag, aszag, fonnyatag, satnya; *immarcescibilis*, hervadhatatlan, aszhatatlan, sorvadhatlan, fonnyadhatlan.

MARCHIA, terület, földtér, határtér, határság.

MARCHIO, márkgróf, határgróf; *marchionatus*, márkgrófság, határgrófság.

MARCIONITAE, vel *Marcionistae*, Marcion tévfőnök' társi, kik két fő t. i. a' jó, és gonosz elvét védték.

MARCITAE (*Marcosiani*, et *Marcosiani*), Márok eretnek, Bálint' társának követői, kik Krisztusnak csak látszatos, vagy is ábrányos testet tulajdonitottak, mellyel az itélet' napján galamb' képében jelennék meg. A' test' feltámadását tagadták, és az üdvhirdetést, valamint a' szentségek' kiszolgáltatását az asszonyoknak is megengedték.

MARCUS S. EVANGELISTA, sz. Márok üdviró, April 23án; pápa, Oct. 7én.

MARDURINAE, nyusztadó, nyestbőradó, tengeri adó, tengeri vám.

MARE, tenger; *maris fretum*, tengerszorulat, tengerszoros; *maris sinus*, tengeröböl.

MARESCHALLUS, tábornagy, táborfőnök, táborvezér.

MARGARISARE, a' keresztény hitről török vallásra térni.

MARGARITA, gyémánt, drága kő.

MARGARITHA, S. VIDUA ET MART., sz.

Digitized by Google

Margit özvegy, és vértanú, Jul. 20-án; magyar király' leánya, Jan. 28-án.

Marginalis, szélzeti, pártázati, szegélyi; *adnotatio marginalis*, pártázati jegyzék.

Marginaliter, szélén, szélzetileg, pártázaton, szegélyén.

Margo, szél, szélzet, párkány, pártázat, szegély, kerevet.

Maria virgo, a' b. szüz anyának sz. neve; *Maria ad nives*, havi boldogasszony' napja, Aug. 5én; *Maria aegyptiaca*, egyiptomi szent Mária, April 2án; *rotunda*, Mária' gömbölyü egyháza.

Marianae sodalitates, b. sz. Mária' társulatai, boldog asszony' egyletei.

Mariolae, Maria' képei.

Mariophilus, Máriatisztelő.

Marita, nőfeleség, hitvesnő.

Maritalis, férji, férjet illető; *maritalis potestas*, férjhatóság, férjhatalom; *maritalis substantia*, férji vagyon.

Maritare se, férjhez menni; *maritata*, férjes nő.

Mariticidium, férjölés, férjgyilkolás, *ut actio;* férjgyilkosság, *ut actus.*

Maritimus, tengeri.

Maritus, férj.

Marius s. mart., sz. Marius vértanú, Jan. 19én.

Marmor, márvány.

Marmoreus, márványból való; *marmoreum altare*, márványoltár; *marmorea columna*, márványoszlop; *marmorea statua*, márványszobor.

Maronitae, Maronitáknak hivatnak keleten azon keresztények, kik midőn más keleti hivek a' közanyaegyháztól elpártoltak, Maró János ősérsek' igazgatása alatt a' közhitben állandóan, és hiven megmaradtak.

Martha s. virgo, sz. Márta szüz, Jul. 29én; vértanú, Jan. 29én.

Marticola, katona, vitéz, katonáskodó, vitézkedő, dalia, levente, harczfi, hadfi.

Martinalia, 1) sz. Márton püspök' ünnepe; 2) sz. mártoni törvényszak.

Martinianus, s. eremita, sz. Mártinián remete hitvalló, Febr. 14én; vértanú, Jul. 2án.

Martinus s. eppus., sz. Márton püspök, Nov. 11én; pápa, Nov. 12én.

Martius, l. *mensis.*

Marturinae, l. *marturinae.*

Martyr, hithős, hitbajnok, vértanú, vérhős.

Martyrarius, vértanúi egyháznak papja.

Martyres, *designati*, elítélt vértanúk; *coronati*, kivégzett, koszorús, borostyános vértanúk; *martyribus actio displicuit*, *passio grata fuit*, a' vértanúk gyülölték a' szenvedtetést, örömmel türték a' szenvedést; *officium de communi martyrum*, közzsolosma a' vértanúkról.

Martyrialis, vértanúi.

Martyrium, vértanúság, mártiromság.

Martyrologium, vértanúk' könyve, vértanúk' életrajza, vértanúk' életkönyve.

Mas, fi, férfi.

Masbothaei, vel *mesbothaei*, szombatosok, l. *sabbatharii.*

Mascha, vel *masca* (Italis: *maschera*), álarcz, lárva, álorcza.

Masculinus sexus, férfi nem, finem, fiág.

Masculus, férfias, erős, hatályos; *apud scholasticos mascula gratia*, hatályos malaszt.

Masora (Hebraeis: *Mazora*), hagyománykönyv, szentirási jegykönyv.

Masorethae, szentirási jegykönyvirók, mazora' irói.

Masoricus, egyiptomi.

Massa, 1) tömeg, öszveg; 2) testezet, testület; 3) érték, vagyon; 4) zömök; *massa bonorum*, jószágtömeg, értéktömeg, vagyonöszveg; *communis*, köztömeg, közérték, közös vagyon; *concursualis*, csödületi tömeg, csődtömeg, csődérték, csődvagyon; *massae curator*, tömeggondnok, tömeggondviselő; *massa sequestrata*, záros tömeg, zár alávett tömeg.

Massalis, Tertulliánnál: tömegi, egész, összes, öszveges.

Massarius, tömeggondnok; *in militia*, seregvezér, csapatvezér, hadnagy.

Masseleudes s. virgo, sz. Masszeléd szüz, Nov. 13án.

Massivus, zömökös.

Masticare, megrágni valamit, rágódni, kérődzeni valamin.

Digitized by Google

Masticatio, megrágás, rágódás, kérődzés.

Mastigophorus, ostoros.

Mater, anya; *mater dolorosa*, fájdalmas anya; *imago dolorosa*, fájdalmas kép; *Dei*, Isten' anyja.

Materfamilias, családanya, házianya.

Materia, 1) anyag; 2) *objectum*, tárgy; 3) *corpus*, test; 4) szer. *Materia simplex*, részetlen, egyszerű, oszolatlan anyag; *materia sacramenti*, szentség' létszere, vagy külszere; *forma sacramenti*, szentség' létalakja.

Materiale, szer.

Materialis, anyagi, anyagos.

Materialismus, anyagvitatás, anyagzat, anyagosítás, anyagistenlés, anyagimádás, anyaghitűség.

Materialista, 1) szerárus; 2) anyagvitató, anyagzó, anyagoskodó, anyagositó, lélektagadó, anyagimádó, anyagistenlő, anyaghitű.

Materialiter, 1) anyagilag; 2) tárgyilag; 3) testileg; 4) szerileg.

Materiarii, anyagörökítők, régi tévtanítók, kik az anyag' örőklétűségét vitatták.

Materne, anyailag.

Maternitas, *virginalis*, szűzeséges anyaság.

Maternus, anyai; *materna successio*, anyai örökség; *maternum jus*, anyai jog.

Matertera, anyám' nénje v. öcsje; *matertera magna*, ükömnek nénje, v. huga.

Mathaeus, s. apostolus, et evangelista, sz. Máté apostal, és üdvíró.

Mathematicus, mennyiségtani, tudalmi.

Mathesis, mennyiségtan, tudalom.

Mathias s. apostolus, sz. Mátyás apostal, Febr. 24én, vagy 25én.

Mathildis s. imperatrix, sz. Máthild császárné, Mart. 24én (Tilde).

Matologium, jegyzőkönyv, napló.

Matratum, pergettyű, kerepelő.

Matricarius, ács, faragó.

Matricida, anyagyilkos, anyaölő.

Matricidium, *ut actio*, anyaölés; *ut actus*, anyagyilkosság.

Matricula, anyakönyv, jegyzőkönyv; *baptisatorum*, kereszteltek' anyakönyve, keresztelő könyv; *confirmatorum*, bérmáltak' anyakönyve; *copulatorum*, házasúltak' anyakönyve; *mortuorum*, megholtak' anyakönyve; *matriculae extractus*, anyakönyvi kivonat, jegyzőkönyvi kivonat.

Matricularis, anyakönyvi, jegyzőkönyvi.

Matricularius, anyakönyviró, anyakönyvvezető.

Matrimonialis, házassági, házasságbeli, házasságillető; *matrimonialis causa*, házassági ügy; *processus*, házassági per.

Matrimonium, házasság, házasúlat, egybekelés; *matrimonium ad morganaticum*, balkézi, rangegyenetlen, sorspáratlan házasság; *clandestinum*, alattomos házasság; *conscientiae*, titkos, rejtett, ünnepélyetlen, lelkismereti házasság; *consummatum*, elhált házasság, megérett házasság, teljesedésbe ment házasság; *disparagium*, felemás, páratlan, hasonmástalan; *illegitimum*, törvénytelen; *impuberum*, serdületlenek' házassága; *incestuosum*, vértörő, vérfertelmi; *invalidum*, érvénytelen, foganatlan, sikeretlen; *irritum*, semmitérő, érvénytelen; *legitimum*, törvényes, törvényszerű; *licitum*, megengedett, szabad; *mixtum*, vegyes házasság; *putativum*, véleti, törvényvéletű; *ratum*, helyeselt, jóváhagyott; *validum*, érvényes, foganatos, sikeres; *verum*, való, valóságos; *matrimonii accusatio*, házasság' megtámadása; *matrimonii defensor*, házassági védnök, házasságvédő; *matrimonii indissolubilitas*, házasság' felbonthatlansága; *nullitas*, házasság' semmivolta, semmisége; *turbatio*, házassági háborgatás; *turbator*, házasságháborgató; *vinculum*, házasság' kötele, *matrimonio junctus*, házasnős; *matrimonium accusare*, a' házasságot megtámadni, per alá venni, vádolni; *matrimonium conciliare*, házasságot szerezni; *consumare*, elhálni, a' házasságot teljesedésbe léptetni; *inire*, házasúlni, házasodni, nőszni.

Matrina, keresztanya; *e confirmatione*, bérmaanya.

Digitized by Google

Matrix, 1) *ecclesia*, anyaegyház, fáraegyház; 2) *uteri*, anyaméh, méhkőgyök, méhtarsoly, magzatméh.

Matrona, ősanya, nagyasszony, nőnagy, hölgy.

Matronaeum, nőhely, nőszék, nőkarzat, nőcsarnok, melly az egyházban a' nőnem' számára jeleltetik ki.

Matruelis, anyám' bátyának magzatja.

Maturescere, megérni, érlelődni; *factitive*, érleszteni.

Maturus, érett, megérett; *aetas matura*, érett kor; *maturus ingenio*, éretteszű.

Matutinum, viradati zsolosma, hajnali zsolosma.

Matutinus, reggeli, viradati, hajnali, pitymallati.

Matzuga, buzogány; (olasz: *mazza*).

Maurus s. abbas, sz. Mór apát Jan. 15én.

Mausoleum, sírhalom, sírcsarnok, díszsír, fénysír, dísztemető, fénytemető, fénykoporsó; *crypta*, sírbolt.

Mauritius, s. eppus., sz. Móricz püspök, Sept. 13án, vértanú Sept. 22én.

Maxilla, áll, állcsont, állkapcza.

Maxima, alaptétel, életelv, alapczikk, alapmondás, elvtétel, alapelv.

Maximilianus, s. eppus. mart. sz. Miksa püspök vértanú, Oct. 12én.

Maximus, s. eppus., sz. Maximus püspök, April 15én, vértanú, April' 14én.

Meare, menni.

Meatus, menetel.

Mechanema, gépezet, gépmű, varázsgép, bájgép, bámgép, csudagép, mellyen a' tudatlanok bámászkodnak.

Mechanica, géptan, géperőtan, erőműtan, mozgonytan.

Mechanice, gépileg, géptanilag, erőműtanilag.

Mechanicus, 1) gépész, erőművész, erőműves, gépmester, *subs.* 2) *adj.* gépi, erőművi, géptani; *mechanicus*, (Künstler) szemfényvesztő, tündérgépész, bájgépész, gépnök.

Mechanismus, gépezet, gépészet, erőművészet, gépművezet.

Medae, Papiásnál: *medicina* helyett: gyógyszer, orvosság.

Medaille, emlékpénz, érdempénz, mellpénz, melldisz.

Medardus, s. eppus., sz. Medárd püspök, Jun. 8án.

Medela, gyógyszer, orvosság, orvosszer, orvoslat.

Mederi, orvosolni, gyógyítani.

Mediari, közbejárni, közbekelni, közbejönni; *mediante aliquo*, valakinek közbenjártával, közbejöttével, közbevetésével.

Mediastinus, közbenjáró, inas.

Mediate, közvetve, közbevetve, közbevetőleg, közvetőleg, közvetélesen, eszközletesen.

Mediatio, közbenjárás, közbekelés, közbejövés, közbevetés.

Mediator, közbenjáró, szószóló, közbevető, közbejövő, köznök.

Mediatus, közbevetett, közvetéles, közbenes.

Medicamen, vel *medicamentum*, gyógyszer, orvosszer, orvosság, orvoslat.

Medicare, kuruzsolni, orvoskodni, orvoslani.

Medicaster, kuruzsló, orvoskodó.

Medicatio, kuruzsolás, orvoskodás.

Medicina, 1) gyógyszer, orvosság; 2) orvosi tudomány, gyógytan, gyógytudomány; *medicina animae*, lélekorvosság, lelkiorvosság.

Medicinalis, orvosi, orvosló, orvoslati, gyógyszerű; *medicinalis poena*, orvoslati büntetés.

Medicus, orvos; *chirurgus*, sebész; *militaris*, katonai orvos; *stabalis*, ezredkari orvos.

Medietas, hasonfél.

Mediocris, középszerű, középletű; *mediocriter*, középszerűen.

Mediocritas, középszerűség, középlétűség.

Meditari, elmélkedni; *theorisare*, elmélni.

Meditatio, *ut actio*, elmélkedés; *theorisatio*, elmélés; *ut actus*, elmélet.

Meditator, elmélkedő, elmélő.

Meditatorium, elmélő terem, elmélkedő hely.

Mediterraneus, földközepi, földközi; *mare mediterraneum*, földközi tenger, közép tenger.

Meditullium, középpont, központ.

Medium, 1) közép, középlet, köz, kö zeg; 2) eszköz, szer, segédszer, (*ad-*

Digitized by Google

jumentum) műszer; *medium coactivum*, kényszer, kényszeritmény, kényszeríték.

Medius, közép, középső; *medius terminus*, középút, közlető mód, középfogás, középvonal.

Medo, márcz, méh-ser, méz-ser.

Medulla, velő, bél.

Medullosus, velős, beles.

Meenellum, középharang.

Mega, megye.

Megalis, megyebeli.

Melacrium, vadalma.

Melancholia, méla, sürüvérüség, komorság, komorkór, merengelem, merültség.

Melancholicus, mélázó, sürüvérü, komor, merengő, mélás, buslakodó, busolygó, elmerülő, merültkedvü, tünedező, andalgó.

Melancholisare, mélázni, komorkodni, merengeni, andalogni, elmerülni, borongani, tünedezni, komorlani, busolyogni, buslakodni, andalodni.

Melancholisatio, mélázás, komorlás, komorkodás, andalgás, merengés, elmerülés, borongás, tünedezés, busolygás.

Melancholismus, mélázat, komorlat, busság, tünedezet, elmerület, buslakodás, andalodás.

Melania s. domina romana, sz. Melania romai hölgy, Dec. 31én.

Melchiades, s. papa mart. sz. Melkiás pápa vértanú, Dec. 10én.

Melchisedechiani, Melkiszedek' tisztelői, kik Melkiszedeket nagyobbnak tartották Krisztusnál, Tapezita Tódor tévfőnök' vezérlete alatt.

Melchitae, császárpártiak; így nevezték az őshitüeket a' tévelygők (heber: *melech*, *király*, szótól), mert azok a' chalczedoni zsinat után a' konstántinápolyi császár' véleményében egyesültek; ma pedig így nevezvék a' görög szertartást követő arab keresztények, és a' nem egyesült göröghitüek.

Meletiani, régi szakadárok, *Meletius*, likopolyi püspöktől nevezvék, kik azt vitatták, hogy az elestekért, habár bünеik miatt megtörődtek is, az egyházban imádkozni nem kell.

Meliorabilis, javitható, jobbitható, *per alios*; javúlékony, jobbúlékony, *per se*.

Meliorare, javítani; *bonificare*, jobbitani.

Melioratio, *activa*, javítás, jobbítás; *passiva*, javittatás, jobbittatás; — *melioramentum*, javítmány, jobbítmány.

Melitenses, *equites*, maltai vitézek, maltai vitézlovagok; *Hierosolymitani*, jerusalemi lovagok; *hospitalarii*, ispotályi lovagok.

Mellarium, mézedény, méztartó, mézzséter, kas.

Mellatium, főttbor, mézbor, édesbor.

Mellifluus, mézzelfolyó, mézöntő.

Mellita, márcz, méh-sör, méz-sör.

Melodia, v. *melodima*, ének, dal, dalhang, énekhang, énekszó, dalszó, dalejtés, dallejtés, hanglejték.

Membrana, 1) hártya, bőr; 2) bőrlap, l. *pergamena*.

Membratim, tagonként.

Membrum, tag; *pars*, rész; *membrum ecclesiae*, egyház' hive; *membrum societatis*, társasági tag.

Memento, emlékezet a' misében.

Memnonitae, Belgiumban, *Memnon* tévfőnök' vezérlete alatt támadt felekezete a' visszakeresztelőknek.

Memor, emlékező, emlékező.

Memorabilis, emlékezetes, emlézetes.

Memorare, említeni, emlézni.

Memoratio, említés, emlézés.

Memoria, 1) emle, emlézet, emlékezet; 2) emlék; 3) emlékoszlop, emléksír, emlékszobor, emlékbeszéd, 'stb.

Memorialis, emlejegy, emlékjegy, emleszó, emlékszó, emlékkönyv, emlény.

Memorisare, emlélni, emlézni, emlegélni.

Memorisatio, emlélés, emlézés, emlegélés.

Memoriter, emlélve, emlélten, emlézve, emlegélve, betéve.

Memphiticum, undok, undorító, undor, undokságos.

Menaeum, görög karkönyv, (Chorbuch) l. menaja.

Menaja, hókönyv, havitár, a' görögöknél, melly tizenkét kötetből áll, és minden hónapra az előfordúló szentek' zsolosmáját foglalja magában.

Menandriani, Menander büvész eretnek' tévhivei, kik e' világot nem az

Digitized by Google

Istentől, hanem az angyaloktól teremtettnek állíták.

Mendacitas, hazudozás, hazudékonyság, hazudozat.

Mendacium, hazugság; *falsiloquium*, hazudság; *mendacium jocosum*, tréfás hazugság; *officiosum*, haszonhajtó, tisztszerű hazugság; *perniciosum*, vészes, veszélyes, vészhozó, kárhozó; *mendacii arguere*, meghazudtolni, hazugságról vádolni, hazugolni.

Mendax, hazug; *falsiloquus*, hazudozó.

Mendicantes fratres, kolduló barátok, v. szerzetesek.

Mendicare, kéregetni, koldúlni, koldúskodni, keregélni.

Mendicatio, kéregetés, koldulás.

Mendicator, kéregető, kolduló, koldúskodó.

Mendicitas, kolduskodás, koldusság.

Mendicus, koldus.

Mendosus, hibás, gáncsos.

Mendum, hiba, gáncs.

Menologium, 1) egyházi naptár, hókönyv, szerkönyv, l. *directorium*, és *calendarium;* 2) szentek' naptára, l. *menaja.*

Mens, elme, ész, okosság; *mentem respicientes expressiones sunt:* az elmét illető kifejezések ezek: *prudens*, (flug) eszes, okos, eszélyes; *prudentia*, (Klugheit) eszesség, eszély, eszélyesség; *imprudens*, (unflug) esztelen, eszélytelen, oktalan; *imprudentia*, esztelenség, oktalanság, eszélytelenség; *intelligens homo*, értelmes ember; *intelligentia carens*, értetlen; *rationalis*, okos; *irrationalis*, oktalan; *doctus*, tanúlt, tudós; *indoctus*, tanúlatlan, tudatlan; *doctrina*, tan, tanúlság; *eruditio*, tanúltság, *litteratus*, irástudó, iró, irodalmas; *illiteratus*, irástudatlan, irodalmatlan; *eruditus*, tudós, tudtos; *ineruditus*, tudatlan; *polyhistor*, sokban jártas, soktudtos, tudár, sokértő, soktudó; Fachgelehrter, szaktudós, szakértő; *scientificus*, tudományos; *inscientificus*, tudománytalan; *sapiens*, bölcs; *sapientia*, bölcseség; *insipiens*, bölcsetlen, esztelen; *insipientia*, bölcsetlenség, esztelenség; *mentecaptus*, elmebomlott, elmetévült, elmefogúlt; *mentis expers*, elmeveszett; *mentis perturbatio*, elmezavarodás, elmeháborodás, *mentis profunditas*, elmemélység; *mentis acumen*, elmeél, *mentis acutae*, éleselmű; *mentis profundae*, mélyelmű; *mentis perturbatae*, zavart elmű; *mentis vigor*, elmederű, elmederültség, elmeélénkség; *mentis vigorosae*, derültelmű, élénkelmű; *mentis compos*, épelmű, elmetehetős; *mentis impos*, elmetehetlen.

Mensa domini, urvacsora, urasztala, oltári szentség (Gnadenmahl) kegyasztal; l. *eucharistia.*

Mensis, hó, hónap; *intrans*, vel *iniens*, vel *instans*, jövő, bekövetkező, beálló hó, v. hónap' eleje; *stans*, vel *currens*, folyó hó, v. hó' közepe; *exiens* bevégződő hó, v. hónap' vége: *praeterlapsus*, lefolyt, v. mult hó. *Nomina mensium sunt:* a' hónapok' nevei ezek:

Januarius, előhó — Boldogasszony' hava — télhó,
Februarius, másodhó — Böjt' előhava — télutó.
Martius, harmadhó — Böjt' máshava — tavaszelő.
Aprilis, negyedhó — szent György' hava — tavaszhó.
Majus, ötödhó — Pünkösd' hava — tavaszutó.
Junius, hatodhó — sz. Iván' hava — nyárelő.
Julius, hetedhó — sz. Jakab' hava — nyárhó.
Augustus, nyolczadhó — kisasszony' hava — nyárutó.
September, kilenczedhó — sz. Mihály' hava — őszelő.
October, tizedhó — Mindszent' hava — őszhó.
November, tizenegyedhó — sz. András' hava — őszutó.
December, véghó — Karácson' hava — télelő.

Menstrualis, havi, hónapi; *menstrualis competentia*, havi járandóság.

Menstruatim, havanként, hónaponként.

Menstruus, havi, hónapi.

Mensula praetoriana, mérasztal, mérnöki asztal.

Mensura, 1) mérték, mérleg; 2) rendszabás.

Digitized by Google

Mensurnus, havi, hónapi; *mensurnum*, havidíj, havi járomány.

Mentalis, elmebeli, elmeszerű; *restrictio mentalis*, elmebeli visszatartás, elmetitkolás, l. *reservatio*.

Mentecaptus, tébolyodott, elmetévült, eszeveszett, eszement, eszefogyott, tébült, eszelős, eszefogúlt.

Mentialiter, elmélőleg, vigyázatosan.

Menticulare, elmélni, jósolni, elménczkedni.

Menticulator, elméncz, elmélő, elménczkedő, jósló.

Mentiolus, hazudozó, hazug.

Mentiri, hazudni, hazudozni.

Mephium, jegyadomány, jegyajándék.

Merallus, bérjegy, bérrovat, szolgálati jegy, mellyet hajdan a' heti jövedelem' felosztásakor köteles volt kiki bemutatni, 's az szerént részesült az osztalékból.

Mercada (olasz: *Mercato*), vásár.

Mercantia, kereskedés, kereskedelem.

Mercantilis, kereskedői, kereskedési; *mercantile forum*, 1) kereskedői piacz; 2) kereskedői itélőszék; *mercantilis codex*, kereskedői törvénykönyv; *mercantilis liber*, árkönyv, árúkönyv, kereskedési könyv.

Mercator, kereskedő (Krämer), kalmár, üzér, tőzsér, árus, szatócs.

Mercatura, kereskedés, kalmárság, árusság, üzérlés, üzérkedés, üzérlet, tőzsérkedés; *mercatura magnaria*, nagykereskedés; *minutaria*, kiskereskedés, szatócsság.

Mercenarius, béres, bérmunkás, napszámos.

Merces, bér, zsold, díj; *merces laboris*, műbér, munkabér; *vecturalis*, fuvarbér, szekérbér, kocsibér.

Merciamentum, pénzbírság, pénzbeli büntetés.

Mercipotus, áldomás.

Mereri, érdemleni; *intransitive*, érdemülni; *meritum reddere*, vel *dignum facere*, érdemesíteni, érdemitni.

Meretricari, kurválkodni, kurafiaskodni, örömleányozni, kéjhölgyezni.

Meretricator, kurafi, kéjfi, örömfi, kurválkodó.

Meretrix, kéjhölgy, örömleány, kurva, czafra.

Meridibula, sz. Ágostonnál: borisza, iszákos, részeges.

Meridianus, *subst.*, délkör, délvonal; *adj.*, deli; *meridiana lux*, deli fény, délfény; *pomeridianus*, délutáni, délesti.

Meridies, dél, délszak.

Meridionalis, déli, délszaki.

Meritorie, érdemileg, érdemént, velősen, derekasan.

Meritorium, Tertulliannál: vendégház, vendégfogadó, vendéghely, köztanya.

Meritorius, érdemi, érdembeli, érdemleges, érdemítő, érdemesítő; *meritoria actio*, érdemleges cselekvés; *exceptio*, érdembeli kifogás; *sententia*, érdembevágó itélet, derék itélet.

Meritum, 1) érdem, becs; 2) *meritum rei*, a' dolog' veleje, dereka; *de condigno*, méltányos érdem; *de congruo*, illető érdem, illétekes érdem; *demeritum*, érdemtelenség, érdemetlenség.

Meritus, érdemes, érdemdús; *emeritus*, érdemült.

Merx, árú, kelme, kelmény, portéka; *merx manufacturalis*, kézgyári árú; *fabricae*, gépgyári kelme.

Mesaulium, udvar, csarnok.

Mesonauta, hajószolga.

Mesopentecoste, Pünköstköz; így nevezik a' görögök a' husvét utáni negyedik vasárnapot.

Mesorium, közidő, nyugalom, nyugidő, így nevezik a' görögök a' zsolozsmai órák közti szünetet.

Mesquita, török mecset.

Messaliuni, vel *Massaliani*, sive *Martyriani*, IVik századbeli tévelygők; nevöket Messaliától vették, és mivel társaikat, mint vértanúkat tisztelték, vértanúskodóknak, mivel végre folyvást imádkoztak (*precatores*), könyörgősdieknek is hivattak.

Messias, Isten' küldötte, megváltó, fölkent király, l. *Christus*.

Messis, aratás.

Messor, arató.

Messorialis, aratási, aratásbeli; *messorialis census*, sarlópénz.

Meta, határ, határjel, megye, tarcsa, határdomb, végjel, czél, határjegy, homp.

Digitized by Google

Metabasis, tárgytévesztés, tárgycsere, összevisszázás.

Metalis, határjegyi, határbeli, határjeli, határjelelő, határjegyző; *metales litterae*, határlevél; *metalis ductus*, határvonal; *metalis quaestio*, határkérdés.

Metallopus, érczmű.

Metallum, ércz; *metalli fodina*, érczbánya.

Metallurgia, érczbányászat, érczbányatan, ércztan.

Metallurgicus, érczbányai, érczbányászati.

Metallargus, érczbuvár, érczbányász, ércztudós, ércztanár.

Metamorphistae, testistenítők, átalakítók, 17ik századbeli tévelygők, kik Krisztusnak dicsőült testét az égben Istenné átalakúltnak vitatták; ugyanazok a' Lutherkövető ubiquistákkal, l. *ubiquistae*.

Metamorphosis, átváltozás, átalakúlás, *intransitive;* átváltoztatás, átalakítás, *active*.

Metangismonitae, vel *metangi*, vel *metani*, istentérbesitők, igevégesítők, kik Krisztust, mint Istent is térbe szorították, azt állítván, hogy a' fiú az atyában úgy vagyon, mint: tartalmazó a' tartalmazottban; *continens in contento*.

Metania, vel *metanoea*, bűntörés törődés, veszéklés, poenitentiatartás.

Metaphora, szófordítás, szómásítás, szófordúlat.

Metaphorice, szófordulatilag, szófordúlatosan, szómásitólag.

Metaphoricus, szófordúlati, szómásitási.

Metaphoritae, igeátképesítők, Chamer Daniel' tanitványi 1622bén, kik Jezust csupán az atya' képének, és igéjének lenni állíták.

Metaphysica, eszmélettan, eszmevilágtan, bölcselettan, tapasztalástuli tudomány.

Metaphysice, eszmevilágtanilag, tapasztalástulilag.

Metaphysicus, eszmevilágismerő, tapasztalástuli, eszmevilágtani.

Metaposcopia, arczvonali jóslat.

Metathesis, áttétel, átcserélés; *metathesis litterarum*, betücsere, betüáttétel.

Metatio, határozás, határjelelés, határrakás, határhányás, határjárás (*metarum remabulatio*), hompozás.

Metator, útkészitő, utcsináló, előkövet, előkalauz.

Metempsychi, lélekvándoroltatók, lélekköltöztetők.

Metempsychosis, *ut res*, lélekvándorlat, lélekköltözet; *ut actio in se*, lélekvándorlás, lélekköltözés; *ut actio ab extus*, lélekvándoroltatás, testköltöztetés.

Metemsomatistae, testvándoroltatók, testköltöztetők.

Metemsomatosis, *ut res*, testvándorlat, testköltözet; *ut actio in se*, testvándorlás, testköltözés; *ut actio ab extus*, testvándoroltatás, testköltöztetés.

Meteoricus, 1) légtüneti, légtünemányi; 2) időjárási.

Meteorismus, szélkórság.

Meteorologia, 1) időjárástan; 2) légtüneménytan.

Meteoron, légtünet, légtünemény.

Methodica, vel *Methodologia*, szertan, tanrend, módszertan, módszertudomány; *systematologia*, rendszertan, rendszertudomány.

Methodice, módszerűleg, módszeresen; *systematice*, rendszeresen.

Methodicus, módszeres, módszerű; *systematicus*, rendszeres, rendszerű.

Methodistae, üdvszerujitók Ángliában az oxfordi egyetemben 1739ben keletkezett sarjadéka a' Calvinistáknak, kik az előrendeltetés' (*praedestinatio*), és a' malaszt' tárgyában Calvin' tanát félrevetették.

Methodus, módszer, tanszer; *systema*, rendszer; *methodus acroamatica*, figyeletes, figyelmező tanszer; *erothematica*, kérdetes, kerdező tanrend; *monologica*, egyedbeszédi, magánybeszédi tanrend, *socratica*, socratesi tanszer, v. módszer; *analytica*, bontó, taglaló módszer; *polemica*, vetekedő, vitályos, vitázó módszer.

Meticulositas, félékenység, éjedékenység, félénkség.

Meticulosus, félékeny, éjedékeny, félénk, félős.

Digitized by Google

Metiri, mérni, összemérni, összeilleszteni, mérközni.
Metochium, czélla, szerzetlak.
Metreta, mérő, mércze, köböl.
Metrocanorius, *metrographus*, *metricanus*, *metrista*, versiró, versköltő, költész.
Metrocomia, anyahelység, l. *matrix*.
Metropolis, főváros, anyaváros, székes város.
Metropolita, érsek, főpüspök, anyavárosi püspök, székvárosi püspök.
Metropolitanus, érseki, fővárosi, anyavárosi.
Metropoliticus, l. *metropolitanus*.
Metrorhagia, méhvérfolyás.
Metuere, félni; *horrere*, éjedni, iszszonyodni.
Metus, félelem; *ab intrinseco*, belfélelem; *ab extus*, külfélelem; *cadens in virum*, férfias félelem; *levis*, kis, parányi, könnyű; *reverentialis*, tiszteleti, tiszteletbeli, tisztes félelem; *filialis*, fiúi félelem; *servilis*, szolgai; *vanus*, hiú; *juste incussus*, méltán, v. igazságosan okozott; *injustus*, méltatlan, igazságtalanúl okozott félelem.
Miasma, vészanyag, dőganyag.
Mica, 1) fény, csillám; 2) zsurma, zsurmalék, morzsa.
Micare, 1) fényleni, csillámlani, vilni; 2) zsurmalódni, morzsalódni; 3) gyülekezni, csoportosúlni.
Michaël s. archangelus, sz. Mihály főangyal, Sept. 29én; 2) *Michaelis s. ordo*, sz. Mihály' vitéz lovagrende, mellyet 1469ben XIik Lajos franczia király alapított.
Microcosmus, kisvilág; *homo est microcosmus*, az ember kis világ magában.
Micrologia, paránykodás, parányzás, szőrszálhasogatás, hajhasogatás.
Micrologus, paránykodó, parányzó, szőrszálhasogató, hajhasogató.
Micrometrum, paránymérő, paránymérték.
Micropsychia, kislelküség, nyúlszivűség.
Micropsychus, kislelkű, nyúlszivű.
Microscopium, nagyitóüveg, nagyitócső.
Migma, elegy, abajnócz, keverék, egyveleg.
Migrare, költözni, költözködni.
Migratio, költözés, költözködés.
Miles, katona, vitéz, harczfi; *equestris*, lovas katona, lovag; *pedestris*, gyalog katona; *invalidus*, elaggott katona, erőfogyott vitéz, lanka vitéz, hadastyán.
Militare, katonáskodni, vitézkedni; *ecclesia militans*, vitézkedő egyház.
Militaris, katonai, tábori, hadi; *brachium militare*, katonai erőhatalom, katonai karhatalom; *jurisdictio militaris*, katonai joghatóság, katonai törvényhatóság; *militare judicium*, katonai törvényszék; *militaris casarma*, katonai laktanya; *militares officiales*, hadi tisztek; 1) *Generalissimus*, fővezér; *generalis rei tormentariae praefectus*, fő hadi tármester; 2) *Generalis equitatus*, lovasság' főparancsnoka; 3) *Generalis campi mareschallus*, főtábornagy; 4) *Generalis locumtenens*, altábornagy; 5) *Generalis vigiliarum prefectus*, táborőrnagy; 6) *divisionarius*, osztálynok; *commendans*, parancsnok; *colonellus*, ezredes; *vicecolonellus*, alezredes; *vigiliarum praefectus*, ezredes őrnagy, főőrmester; *capitaneus*, kapitány; *locumtenens*, hadnagy; *vigiliarum magister*, őrmester; *corporalis*, káplár, pálczár; *militares ordonantiae*, katonai parancsvárók; *militaris conductor*, toborzó; *militaris conductio*, toborzás.
Militia, katonaság; *militatio*, katonáskodás, vitézkedés.
Millenarii, ezerévezők, ezerévű országlást vitatók; Pápiás jerápolyi püspök sz. János' titkos jelenéseinek szavait: „vele országlának ezer esztendőig“ roszúl értvén, azon véleményt támasztotta, hogy a' közfeltámadás után üdvezítőnk ezer évig fog dicsőn uralkodni, és innen e' tévtan' követői ezerévezőknek (*Chiliastae*) nevezvék. Ellenben Cerinthus is tanított ezerévűséget, melly azonban a' sz. atyáknak tiszta lelki gyönyör' országa helyett testi gyönyörök' országának hirdettetett.
Milliare, mérföld.
Mimesis, majmolás, utánzás, mimelés.

Digitized by Google

Mimica, némajáték, jelszavalás, jelszónokság, mimelés.

Mimus, 1) majmoló, utánzás; 2) jelszavalás, jelszónok, mimelő.

Mina, 1) tüzakna, üreg, földalatti lyuk; 2) köböl, véka, mércze; 3) pénzmérték, pénznem a' szentirásban.

Minaciter, v. *minanter*, fenyegetőleg, fenyegetődzőleg.

Minae, fenyegetés, fenyegetődzés.

Minaei, így nevezvék a' Nazaréusok, kik a' keresztény vallás mellett Mozes' törvényét is megtartották.

Minari, fenyegetni, fenyegetődzni.

Minatio, fenyegetés, fenyegetődzés.

Minax, fenyegetődző, fenyegető; *litterae minaces*, fenyegetvény.

Mincha (heberszó), áldozék, áldozmány, áldozat, ajándék.

Minera, ásvány, ásmány, ásalék, ércz.

Mineralis, ásványi; *mineralis aqua*, ásványviz, érczes viz; *collectio*, ásványgyüjtemény, ércztár, érczgyüjtemény; *stuffa*, érczrög, érczgöröngy.

Mineralogia, ásványtan, ércztan, ásványtudomány, ércztudomány.

Mineralogus, érczbuvár, ásványbuvár, érczismerő, ásványtanár, ásványtudós.

Minimi, paulai sz. Ferencz' szerzetesei, kiket szerzőjök parányi társaknak azért nevezett, hogy őket nevök által is alázatosságra oktatná.

Minister, 1) *sacramentorum*, szentségkiszolgáltató, kegysáfár; 2) *minister praedicator*, hitszolga, lelkész, oltárszolga; *minister ad missam ministrans*, miseapród, oltárfi; 4) *minister regni*, kormánynok, országnok, kormánytanácsos, országlár; *minister bellicus*, hadi országlár; *exterorum*, külügyi országlár; *cabineti*, titkodalmi országlár; *financiae*, kincstári országlár; *internorum*, belügyi országlár; *justitiae*, igazsági országlár; *politiae*, rendőri országlár; *rei marinae*, tengeri országlár; *religionis*, vallási országlár.

Ministerium, 1) *sacrum*, egyházi szolgálat, egyházi sáfárkodás, egyházi kar, egyházi hivatal, egyházi hivatalság, hivatalkodás; 2) *ministerium regiminis*, országlószék, kormányszék, kormánytanács, országtanács.

Ministralis, szolgálati, egyházszolgálati.

Ministrare, 1) *sacramentum*, szentséget kiszolgálni; 2) *alicui*, szolgálni; 3) *ministrare ad missam*, oltárfiaskodni, szolgálkodni.

Ministri infirmorum, betegápoló társak, kiket Lelliszi Kamill 1550ban alapított, és XIIIik Gergely pápa 1591-ben megerősített.

Minor, 1) (*propositio*), altétel, alállítás; 2) kisebb; *minor aetate*, kisebbkorú.

Minoratus, kiskorúság, kiskorú jószág.

Minorennis, kiskorú; *pupillus*, gyámkorú.

Minorennitas, kiskorúság; *pupillaris aetas*, gyámkorúság.

Minoresco, l. *minorennis*.

Minoritae fratres, kisszerzetesek, kisdibarátok, kis Ferenczek.

Minoritas, kisebbség, kevesebbség; *majoritas*, többség.

Minuere, kisebbíteni, kevesbíteni.

Minuta, 1) percz, perczenet; 2) jegyzelék, szerkezék.

Minutarius, vel *minutularius*, kiskereskedő, szatócs.

Minutia, csekélység, parányiság, apróság, aprólék, parány.

Minutum, percz, perczenet.

Minutus, kisded, apró, csekély, piczi, parányi.

Mirabilis, csodálatos, csudálatos, csodálékony; *prodigiosus*, csodás, csodaszerű.

Miraculositas, csodálatosság.

Miraculosus, csodálatos, csudálatos.

Miraculum, csuda, csoda.

Mirari, csodálni, csudálkozni.

Mirificentia, csodatékonyság, csudálatosság.

Mirificus, csudatékony, csodálatos.

Mirus, csudás, csodálatos.

Misandria, férjutálás, *ut actio;* férjutálat, *ut actus*.

Misanthropia, emberutálás, embergyülölés, *ut actio;* emberutálat, embergyülölet; *ut actus*.

Misanthropus, embergyülölő, emberutáló.

Digitized by Google

Miscellanea, egyvelegek, keverékek.
Miscellaneus, vegyes, elegyes, elegy, elegybelegy, keverékes.
Miscere, elegyíteni, keverni, zagyválni, vegyíteni; *misceri, intransitive*, elegyülni, keverülni, elegyedni, keveredni, vegyülni.
Miser, nyomorú, nyomorék, szegény, sajnos, keserves.
Miserabilis, nyomorú, szegény, szánalmas, sajnálatos, sajnos, nyomorúságos, keserves.
Miseratio, könyörülés, szánakodás, sajnálás, sajnálkodás, irgalmazás, kegyelmezés, *ut actio;* könyörület, könyör, sajnálat, irgalom, kegyelem, szánalom, *ut actus; miseratione divina*, Isten' irgalmából.
Misereri, könyörülni, szánakodni, sajnálni, sajnálkodni, irgulmazni, kegyelmezni.
Miseria, nyomorúság, nyomor, szegénység, sajnosság, keserv, keserűség.
Misericordia, irgalom, kegyelem, szánalom, irgalmasság, kegyelmesség, szánadalom, könyörület, könyörületesség; *misericordiae fratres*, könyörülő, v. irgalmas barátok.
Misericordiani, irgalmas barátok, gyógyszerzetesek, gyógybarátok; *misericordianae*, irgalmas apáczák.
Misericors, irgalmas, könyörös, szánalmas, szánakodó, könyörületes, könyörülő.
Misna, vel *Mischna*, joghagyomány, törvényhagyomány, szóbeli törvény a' zsidóknál.
Misocosmia, diszgyülölés, diszutálás, csingyülelés, világgyülelés; *ut actio;* diszgyülölet, diszutálat, csingyülölet, világutálat, *ut actus.*
Misoginia, nőgyülölés, nőutálás, *ut actio;* nőgyülölet, nőutálat, *ut actus.*
Misologia, észgyülölés, észutálás, *ut actio;* észgyülölet, észutálat, *ut actus.*
Misopogon, szakálgyülölés, szakálutálat.
Misosophia, bölcseséggyülölés, bölcseségmegvetés, *ut actio;* bölcseséggyülölet, bölcseségutálat, *ut actus.*
Missa, mise, uráldozat, uj szövetségi áldozat, szeplőtelen áldozat, l. *sacrificium. Partes missae sunt:* a' mise' részei ezek: 1) *Introitus*, bemenetel, bevezetés; 2) *Hymnus angelicus*, angyali dicsének, angyali magasztás; 3) *Collecta*, seu *oratio*, közesdelem, miseima, közimádság; 4) *Lectio*, sz. leczke, üdvlevél, apostoli levél, üdvirati olvasat; 5) *Graduale*, fokozati zsoltár; 6) *Sequentia*, misevers; 7) *Evangelium*, örömige, üdvige; 8) *Credo*, seu *fidei professio*, hittétel, hitvallás; 9) *offertorium*, felajánlás, felajánlat, áldozékbemutatás; 10) *Praefatio*, előbeszéd, előének, előidvezlet, előmise, előszózát; 11) *Sanctus*, Hosiánna, örömidv; 12) *Canon missae*, miseczikk, áldozati czikk; 13) *Elevatio*, urfelmutatás; *hostiae*, testfelmutatás; *calicis*, vérfelmutatás; 14) *Memento*, emle; *memento vivorum*, élők' emlékezete; *mortuorum*, holtak' emlékezete; 15) *Pater noster*, urimádság; 16) *pax*, békeidvezlet, békeköszöntés; *osculum pacis*, békecsók, békeölelkezés; 17) *Communio*, urvét, urvétel, áldozás; 18) *Postcommunio*, urvét utáni imádság; 19) *Ite missa est*, vége a' misének; *Deo gratias*, hála Istennek; 20) *Benedictio*, áldás; 21) *Ultimum evangelium*, végörömige, végüdvige. — *Missa de tempore*, időnti mise, időszerű mise; *de sanctis*, mise a' szentekről; *rorate*, hajnali mise; *pro sponsis*, nászmise; *primitae*, ujmise, zsenge áldozat; *secunditae*, aranymise; *quotidiana*, napi mise, naponti mise; *requiem*, gyászmise; *nautica*, hajómise; *gloriosum*, dicsmise, dicsőséges mise; *bifaciata*, kétszándékú; *trifaciata*, háromszándékú; *multifaciata*, sokszándékú mise; *missa privata*, magánmise; *publica*, nyilvánmise; *cantata*, énekes, v. öregmise; *lecta*, olvasott, v. kismise; *solemnis*, diszmise, ünnepélyes mise; *non solemnis*, ünnepélytelen mise; *votiva*, fogadott mise; *de requiem*, halotti, v. gyász, v. fekete mise; *quatuor temporum*, kántormise; *catechumenorum*, keresztelendők' miséje; *parochialis*, fáramise; *conventualis*, gyülmise,

Digitized by Google

gyüledelmi, káptalanmise; *praesanctificatorum*, elészenteltek' miséje, elészentelt mise; *sicca*, száraz mise; *cum expositione*, szentségkitételes mise; *cum incenso*, tömjénes mise; *missa abbatialis*, apátmise; *cum infula*, püspökfőveges mise; *missa judicii*, ügydöntő mise, de ez keményen megvagyon tiltva; *missae applicatio*, misealkalmazás; *missam celebrare*, misézni; *pontificare*, áldozárkodni; *decantare*, énekes misét tartani; *missam dicere*, misét mondani. *Missa nativitatis Domini*, éjféli mise:

Tres in natali debent missae celebrari:
Quarum prima sacram Christi signat genituram;
Altera venturi designat gaudia Christi;
Tertia jam factum, quod lex fore sacra figurat.

Egyházunk hármas mise közt ünnepli Karácsont:
Elseje Krisztusnak csodadús születése miatt van;
Üdvezitőnk' jövetén örvendünk másodikában;
Harmadszor vigadunk, hogy az írás' jóslata bételt.

Missale, v. *missalis*, misekönyv, misemondó könyv.

Missalis, misebeli, misézeti; *missalia paramenta*, misebeli készülmények, miseszerek; *ornatus missalis*, misediszmény; *stipendium missale*, misepénz, misedij.

Missator, misézö.

Missi, küldöttek, küldvék.

Missilis, küldély; *missiles litterae*, küldött levelek.

Missio, *activa*, küldés; *passiva*, küldetés; *ut actus*, *seu res*, küldet, küldöttség, küldnökség; *missio religionaria*, térítőség, térítői hivatal, térítői, hitterjesztői küldés, küldetés, küldnökség, hitkövetség, hitküldnökség; *missionis congregatio*, hittérítő társulat, mellyet paulai sz. Vincze állitott, és VIIIik Orbán pápa 1626-ban megerősitett.

Missionarius, térítő, hitküldnök, hittérítő, hitkövet, hitterjesztő; *missionariorum congregatio*, térítőség, térítői társulat, hitterjesztői társulat.

Mitigabilis, szelidithető, enyhithető szelidítékeny, enyhítékeny, *per alium;* enyhülékeny, szelidületes, enyhületes, szelidülékeny; *in se*; *immitigabilis*, szelidithetlen, enyhithetlen, szelidületlen, enyhületlen.

Mitigare, szeliditeni, lágyitani, gyengiteni, enyhiteni, *active; mitigari, intransitive*, szelidülni, lágyúlni, gyengülni, enyhülni.

Mitigatio, *activa*, szelidités, lágyitás, gyengités, enyhités; *passiva*, szelidittetés; lágyittatás, gyengittetés, enyhittetés; *intransitiva*, lágyulás, gyengülés, szelidülés, enyhülés.

Mitis, szelid, enyhe, lágy, gyengeszivü, lágyszivü, szende.

Mititas, szelidség, enyheség, gyengeszivüség, lágyszivüség, szendeség.

Mitra, süveg, föveg; *mitra episcopalis*, püspökföveg, l. *infula*.

Mittens, küldö.

Mittere, küldeni.

Mixtim, vegyitve, elegyesen, keverve, vegyesleg.

Mixtio, *activa*, vegyités, elegyités, zagyválás, keverés; *passiva*, vegyittetés, elegyittetés, kevertetés, zagyváltatás; *intransitiva*, vegyülés, elegyülés, elegyedés.

Mixtura, vegyület, vegyülék, zavarék, zagyvalék, elegyület, elegy, vegy, zagyva.

Mixtus, elegyes, vegyes, vegyülékes, vegyült, elegyült; *mixtum matrimonium*, vegyes házasság; *mixta deputatio*, vegyes küldöttség; *mixta investigatio*, vegyes visgálat; *mixta donatio*, vegyes adomány, vegyes adományzás; *mixta sessio*, elegyesülés.

Mna, zsidópénz, előfordúl a' szentirásban.

Mnemonica, emletan, emlékezettan, emlékezetmivelő tudomány, emlézettan.

Mnemosynon, emlékjel, emlékjegy.

Mobilis, ingó, bingó, ingatag, mozgó, mozgékony, ingékony, mozgatag; *res mobilis*, ingó vagyon, ingó tárgy; *mobile perpetuum*, örök mozgony.

Mobilitas, ingatagság, mozgatagság, ingékonyság, mozgékonyság, ingóság, mozgóság.

Digitized by Google

Mocetum, l. *mucetum*.

Modalitas, módozat, idomzat, modorság, módosúltság, idomúltság, módosság, idomság, modor, idom.

Modella, minta, példakép (Muſter), l. *mustra*.

Moderabilis, mérsékeny, vezetékeny, fékezékeny.

Moderabilitas, mérsékenység, vezetékenység, fékezékenység.

Moderamen, mérséklet, mérsék; *moderamen inculpatae tutelae*, önvédelmi mérséklet, büntelen önvédelem' mérséklete.

Moderari, mérsékelni.

Moderatio, mérséklés.

Moderator, 1) mérséklő; 2) igazgató, előljáró, kalauz, tanító, vezető.

Moderatus, mérsékes, mérsékletes.

Modernus, mostani, jelen; *moderna aetas*, jelenkor.

Modestia, szerénység, szörénység, illem, illemesség.

Modestus, 1) adj. szerény, illemes; 2) *S. Modestus mart.* sz. Szörény vértanú, Jun. 15én.

Modicus, piczi, kicsi, csekély, kevés.

Modificans, módoló, módosító, idomító, képesítő.

Modificare, *active*, módosítani, idomítani, képesíteni, változtatni; *modificari intransitive*, módosúlni, idomúlni.

Modificatio, *activa*, módolás, módosítás, idomítás, képesítés, változtatás; *passiva*, módoltatás, módosittatás, idomittatás, képesittetés; *intransitiva*, módosúlás, idomúlás.

Modificatus, módosított, módosúlt, idomított, idomúlt, változtatott.

Modius, véka, mércze.

Modulari, hanglejteni, hangmérsékleni, hangidomítani.

Modulatio, hanglejtés, hangmérséklés, hangidomítás, hangmérés.

Modulatus, hangmérték, hanglejték.

Modus, mód, modor.

Moechari, nősparáználkodni, házasságtörést elkövetni.

Moechia, nősparáznaság, házasságtörés.

Moechosynodus, nősparázna gyülekezet, melly Copronymus Constantin császárnak nősparázsnasága miatt gyülekezett egybe.

Moenia, bástya, védfal, kőfal, falazat.

Moestificare, busítani, szomorítani.

Moestificatio, busítás, szomorítás.

Moestitia, bú, busság, szomor, szomorúság.

Moestus, bús, szomorú, búsongó, szomorgó, szomorkodó.

Mogilalus, pösze, mekegő, selyp, nyekegő, akadozott nyelvű, selypegő.

Mola, 1) malom, lisztgyár; 2) *ventosa*, méhnövény, méhüszög.

Molaris, malomi, lisztgyári; *molaris rata*, malomvám.

Molecula, lágyelem.

Molendinum, 1) malomjog; 2) malom; *molendinum desuper volvens*, felülcsapó malom; *subtus currens*, alattcsapó malom.

Molere, őrleni, darálni, morzsolni.

Moles, súly, teher, nehezék, baj.

Molestare, terhelni, sulyositani, nehéziteni, alkalmatlankodni.

Molestatio, terhelés, sulyositás, nehezítés, alkalmatlankodás.

Molestia, terh, terhelet, súly, alkalmatlanság, bajosság, bajlódás, fáradság, nehézség.

Molestus, alkalmatlan, terhes, bajos, sulyos, fáradságos, nehéz.

Molimen, törekvés, igyekezet.

Moliri aliquid, valamire törekedni, igyekezni.

Molitor, molnár, lisztgyártó, lisztgyáros.

Mollis, lágy, puha, pulya, lanyha, folyár, gyenge.

Mollities, lágyság, pulyaság, lanyhaság, folyárság, puhaság, gyengeség.

Momentanee, vel *momentaliter*, pillanatilag, sebten, rögtön, nyomon, nyomban, haladék nélkül.

Momentaneus, pillanati.

Momentosus, fontos, nyomos, nyomadékos.

Momentum, 1) pillanat, percz, perczenet; 2) fontosság, nyomadék, nyomosság, nyomatosság; *momentum rei*, a' dolog' veleje, fontossága; 3) indítóok, indok, mozditóok, mozdíték.

Monacha, apácza, zárszűz.

Monachalis, szerzetes, barátos, magányos.

Digitized by Google

Monachismus, barátosság, szerzeteskedés, barátoskodás, zárdaiság, magánykodás.

Monachus, szerzetes, barát, magánykodó.

Monadologia, egyelemtan.

Monarcha, 1) egyúr, egyedur; 2) fejdelem.

Monarchia, 1) egyeduriság, egyuriság; 2) fejdelemség.

Monarchici, egyurvitatók, (*Patripassiani*, atyaszenvedtetők) kik az isteni személyekben egy főurat állitván, sz. Cypriántól egyurvitatóknak hivattak. l. *Patripassiani.*

Monarchicus, egyeduri, egyuri; *monarchica regiminis forma*, egyeduri kormányalak.

Monas, egység, egyelem.

Monasterienses, münszteri, (*monostori*) hittévelygők, Bokeld János' tanitványi, ki 1535ben lefejeztetett.

Monasterium, magánylak, monostor; *claustrum*, kolostor; *coenobium*, baránda; *asceterium*, erényiskola; *clausura*, zárda.

Monasterologia, szerzettan, szerzetek' ismertetése.

Monastica, apácza, zárszűz.

Monazontes, magánybarátok.

Monere, inteni, feddeni.

Monergetae, Krisztusban csupán egy akaratot, és igy egy munkálódást vitató tévelygők, l. *monothelitae.*

Moneta, pénz, vertpénz, üstpénz, pengő pénz; *currens*, folyó pénz, kelő pénz; *falsa*, hamis pénz, álpénz; *cuprea*, kongó pénz; *monetae falsae cusor*, hamis pénzverő; *monetae pondus*, pénzmérték, pénzsuly, pénznehezség; *valor*, pénzérték; *monetae magister*, pénzverő mester; *incisor*, pénzmetsző.

Monetaria, pénzverő gyár, pénzverő ház.

Monialis, apácza, zárszűz.

Monialismus, apáczaság, apáczáskodás.

Monica, s. vidua, sz. Monika szűz, Maj. 4én.

Monitio, intés, feddés, *active;* intetés, feddetés, *passive.*

Monitum, intelem, intmény.

Monobambylum, egyágú gyertyatartó.

Monochordum, egyhurú zeneszer.

Monocrator, mindenható, magaható, önhatalmú.

Monocratia, l. *monarchia.*

Monodia, 1) sirének, gyászének, sirdal, gyászdal, sirvers, gyászvers; 2) magándal, magánének.

Monogamia, egynejűség, egynősség, egyfeleségűség.

Monogamus, egynejű, egynős, egyfeleségű.

Monogramma, 1) szórejtő jegy, bélyegzet, bélyeg, sajátbetű, sajátbetűzet, magánjegy, magánbetű; 2) magánrajz, magánkép.

Monogrammatica, szórejtő jegyisméret, bélyegzettan, magánbetűtan.

Monographia, magánirat, magánrajz.

Monographicus, magánirati, magánrajzi.

Monomachia, magánharcz, magánvitaj, magáncsata, magánháború.

Monomachus, magánharczos, magánvitató, magáncsatázó, magánvivó.

Monopathia, magánszenv.

Monophysitae, egytermészetvitatók, kik Krisztusban csak egy természetet engedtek meg.

Monopola, egyedárus.

Monopolisare, egyedáruskodni.

Monopolismus, egyedáruskodás.

Monopolista, egyedáruskodó.

Monopolium, egyedáruság.

Monosyllabus, egytagú, egyszótagú.

Monotheismus, egyistenhivés, egyistenvallás.

Monotheista, egyistenhivő, egyistenvalló.

Monothelitae, egy akarat vitatók, kik t. i. Krisztusban ugyan a' két természetet, t. i. az istenit, és emberit megismerték, de csak egy akaratot állitottak; fejök a' VIIik században Sergius konstántinápolyi ősérsek volt.

Monotonia, egyhangúság, egyhangúlat.

Monotonus, egyhangúló, egyhangúlatos.

Mons, hegy; *cacumen montis*, hegyfok, hegytető; *catena montium*, hegyláncz, hegysor, hegylánczolat, hegysorozat.

Monstrantia sanctissimi, urmutató, szentségmutató; *reliquiarum*, érek-

Digitized by Google

lyemutató, ereklyetartó, l. *Hierotheca.*

Monstrare, mutatni, jelenteni.

Monstrositas, éktelenség, szörnyetegség, korcsfajzottság, rémletesség.

Monstrosus, szörnyeteg, elfajzott, korcsfajzatú, éktelen, rémes, rémletes.

Monstrum, szörny, korcsfaj, korcsfajzat; (*prodigium*, rém, rémség) korcsszülemény, csudaszülemény, szörnyeg, szörnyeteg, iszony, undomány, undokfajzat, undokszülemény.

Montani, seu *Montenses*, hegyentartózkodók, így nevezte *milevitai Optatus* a' Romában lakó Donatistákat.

Montanista, bányász, bányabuvár.

Montanistae, Montanus tévfőnök' ügytársai, kikből származtak más felekezetek; u. m. *Artotyritae*, kenyér, és sajtáldozók; *Cataphryges*, *Quintilliani*, és *Priscilliani*, l. e.

Montanistica, bányászat, bányabuvárlat.

Montanisticus, bányai, bányabeli, bányászi, bányászati.

Montanus, hegyi, hegybeli; *jus montanum*, 1) hegyvám; 2) bányajog; *montanum judicium*, bányatörvényszék; *montana jurisdictio*, bányai joghatóság; *montanum officium*, bányai hivatal; *montana civitas*, bányaváros.

Montes pietatis, kegycsürök, kegytárok, közraktárok, mellyekbe összegyüjtetik a' gabna, hogy szükség' idején kegyáron kiszolgáltathassék a' szegénynek.

Monticola, hegylakos, bérczlakos.

Montivagus, hegykóbor, bérczvándor, hegybolygó.

Monumentum, emlék, emlékjel, emlékoszlop, emlékkő, emlékszobor, emledék, emledelem; *monumentum sepulchrale*, sírszobor, síroszlop, síremlék; *pyramis sepulchralis*, sírgula.

Mora, késedelem, haladék, halaszték.

Moralis, 1) *subst.* erkölcstan, erkölcstudomány; 2) *adj.* erkölcsi, erkölcsös; *moralis character*, erkölcsi jellem; *moralis theologia*, erkölcsi vallástan; *moralis actus*, erkölcsi tett.

Moralisare, erkölcstanárkodni, erkölcsöt tanítani, leczkézni, erkölcsösködni, erkölcsészkedni.

Moralisatio, erkölcsészkedés, erkölcsösködés, erkölcstanítás, leczkézés.

Moralista, erkölcsész, erkölcstanító, erkölcstanár, erkölcstanuló.

Moralitas, erkölcsiség, erkölcsösség.

Moraliter, erkölcsileg, erkölcstanilag, erkölcsösen.

Morari, 1) késni, késedelmeskedni; 2) tartózkodni.

Moratorium, késleltetmény.

Moratorius, késleltető; *mandatum moratorium*, késleltető parancs.

Moratus, erkölcsös; *benemoratus*, jóerkölcsü, jóviseletü; *malemoratus*, roszerkölcsü, roszviseletü.

Morbidus, beteges, nyavalygó, göthös.

Morbus, betegség, nyavalya.

Mordacitas, mordság, harapósság, rágalmasság.

Mordax, mord, harapós, rágó, rágalmazó, rágalmas, marakodó.

Mordere, marni, harapni, rágni, marakodni, rágalmazni.

Mores, erkölcs, viselet; *mos*, szokás; *more consueto*, szokásént, szokásszerént.

Morganaticum matrimonium, balkézi házasság, rangegyenetlen házasság, sorspáratlan házasság.

Morganegiba, (Morgengabe) jegyajándék, jegypénz, móring, jegybér, jegydij.

Mori, meghalni, elhalni, elszunnyadni, elszenderülni, más világra költözni, lelkét kiadni, elszenderedni, az urban elalunni, elnyugodni.

Moribundus, haldakló, vonagló.

Morio, bolond, esztelen, őrjült, őrjöngő, döre.

Morositas, 1) komorság, kedvetlenség, komolyság; 2) késedelmesség; 3) megrögzöttség, megátolkodottság.

Morosus, 1) komor, komoly, kedvetlen, busongó; 2) késedelmes, késlekedő; 3) megrögzött, megátolkodott; *morosus peccator*, megrögzött bünös, megátolkodott vétkes; *debitor*, késedelmes fizető; *morosa delectatio* dajkált, ápolt gyönyör.

Morronensis seu coelestinorum ordo, Morroni szerzet, mellyet sz. Szelestyén pápa alapitott.

Mors, halál; *mors violenta*, erőszakos halál; *physica*, természetes ha-

Digitized by Google

lál; *civilis*, polgári halál; *spiritualis*, lelki, vagy szellemi halál; *mortis causa*, halál' esetére; *mortis poena*, halálos büntetés; *mors exasperata*, kinhalál, kinhalálos büntetés.

Mortalegium, egyháznak végrendelt hagyomány.

Mortalis, halandó, halálos, halálhozó; *mortalis homo*, halandó ember; *mortale peccatum*, halálos bűn.

Mortalitas, halandóság, halálosság, halálozat.

Morticinium, egyházi jószággá vált örökségi levél; *morticinii privilegium*, egyházi jószággá vált örökség' kiváltsági levele.

Mortificare, sanyargatni, sanyaritani, halálra üldözni.

Mortificatio, *activa*, sanyargatás, sanyaritás, halálra üldözés; *passiva*, sanyargattatás, sanyarittatás, halálra üldöztetés; *mortificatio carnis*, testsanyaritás; *mortificatio interna*, belküzdés, önfékezés, magánuralkodás.

Mortilegium, holtak' könyve, halotti könyv, halottaskönyv, l. *Necrologium*.

Mortidum, gyilkosság, öldöklés.

Mortualis, halotti, halálozati; *mortualis dies*, halálozati nap.

Mortuarium, halálozati adó; 2) halálutáni jog.

Mortuus, holt; *fides mortua*, holt hit, munkátlan hit, tespedt hit.

Mos, szokás, (erkölcs, *mores*) viselet.

Mosarabes, mozarab keresztények.

Mosarabicus ritus, mozarabiai szertartás.

Moschus, pézma.

Moses s. episcopus, et conf., sz. Mózes püspök, és hitvalló Febr. 7én, és Aug. 18án.

Motio, indítás, mozdítás, indítvány, indítmány, javaslás, javaslat; *motio voluntatis*, akarat' megindítása.

Motitare, ingatni, mozgatni, billegetni; *motitari*, *intransitive*: ingani, mozgani, billegni.

Motitatio, *activa*, ingatás, mozgatás, billegetés; *passiva*, ingattatás, mozgattatás, billegtetés; *intransitiva*, ingás, mozgás, billegés.

Motivare, okokkal támogatni, okadni, okitani, indokozni.

Motivatio, okokkal támogatás, okadás, okitás, indokozás.

Motivisare, l. *motivare*.

Motivisatio, l. *motivatio*.

Motivum, indok, inditóok, támok, gyámok; *motivum religiosum*, vallási indok; *sensuale*, érzéki indok; *intellectuale*, értelmi indok; *aestheticum*, széptani indok; *sympatheticum*, rokonszenvi indok.

Motto, jelszó, jelmondat, jelige, elmésmondat.

Motus, mozdúlat, indúlat, mozgalom, ingalom, gerjelem, gerjedék; *motus primo-primus*, előgerjelem, előindulat, előhév, előgerjelem, előroham.

Movere, indítani, mozdítani, *active*; *moveri intransitive*, indúlni, mozdúlni.

Muccinium, orrkendő, törülkező.

Mucetum, (olasz: *Mozetto*) vállpalást, vállgallér, karmente.

Mucosus, enyekes, nedves.

Mucro, tőr, kardél, kardnyelv, kardhegy.

Mucus, enyek, nedvesség, enyekesség.

Mulcedo, gegyület, édesgetmény.

Mulcere, édesgetni, enyegetni, simogatni, térengetni; *mulceri intransitive*, simulni, térengni, enyülni, enyhedni.

Mulcire, gegyülni, édesgetni, lekenyerezni.

Mulcta, birság, büntetvény, büntetés, bündij, bünpénz.

Mulctare, bírságolni, büntetni.

Muliebris, asszonyi, női, némberi.

Mulier, asszony, nő, ném ber.

Mulieritas, asszonyiság, némberség.

Multicavatus, lyukacsos, lyikacsos.

Multifariam, v. *multipliciter*, sokfélén, sokféleképen, többfélén, többféleképen.

Multifarius, sokféle.

Multifidus, 1) bizakodó, sokatbizó; 2) sokágú, sokhasadékú.

Multiformis, sokalakú.

Multigenus, soknemű.

Multiloquax, bőbeszédű, bőszájú, fecsegős, szócsár, csacsogó, szószaporító.

Multiloquium, bőbeszédűség, bőszájúság, fecsegősség, szócsárság, szóbőség, szószaporaság.

Digitized by Google

Multiloquus, l. *multiloquax*.
Multinuba, sokférjű, többférjű.
Multinubium, sokférjűség, többférjűség.
Multinummus, pénzes, dúsgazdag.
Multiplex, sokféle, többféle.
Multiplicare, sokasítani, szaporítani, többszöríteni, sokszorozni, többszörözni; *multiplicari, intransitive*, sokasodni, sokasúlni, szaporodni, szaporúlni.
Multiplicatio, *activa*, sokasítás, szaporítás, többszörítés, sokszorozás, többszörözés; *passiva*, sokasittatás, szaporittatás, többszörittetés, sokszoroztatás, többszöröztetés; *intransitiva:* sokasodás, sokasúlás, szaporodás, szaporúlás.
Multiplicative, sokszorozólag, szaporítólag, többszörözőleg.
Multiplicativus, sokszorozó, szaporító, többszöröző, többszörítő.
Multiplus, sokszerű, többszerű, sokszoros, többszeres.
Multipotens, nagyhatalmú, tehetős.
Multitudo, sokaság, sokság, sokalom, sokadalom.
Multivolus, sokakaratú, sokszándékú, állhatatlan.
Multus, sok; *plus*, több.
Mumia, testváz, sziktest, holtaszag, csontváz, tetemváz.
Mundaliter, gyámolitva, gyám mellett.
Mundanitae, világörökítők, kik t. i. e' világot a' közfeltámadás után is változatlanúl megállónak vitatták.
Mundanus, világi, világszerű.
Mundare, tisztítani, ékíteni, ékesíteni; *mundari*, *intransitive*, tisztúlni.
Mundatio, *activa*, tisztítás, ékítés, ékesítés, szeplőtlenítés; *passiva*, tisztittatás, ékittetés, ékesittetés; *intransitiva*, tisztulás.
Mundialis, világi, világszerű.
Mundiburdium, *mundeburdium, mundeburnis*, (Mundſchaft) gyámság, gyámvédség, gyámoly, gyámolat.
Mundio, gyámnok, gyámatya.
Mundium, gyámjog.
Mundualdus, l. *mundio*.
Mundus, 1) *subst.* világ, ék, ékesség, ékszer; *mundus muliebris*, asszonyi ékszer; *incorporeus*, testetlen, szellemi világ; *intellectualis*, értelmi világ; *imaginarius*, képzeleti, képzelmi világ; *intelligens*, értelmes világ; *physicus*, természő, tenyésző világ; *visibilis*, látható világ; *invisibilis*, láthatatlan világ; *moralis*, erkölcsi világ; *sensibilis*, érzeti világ; *experimentalis*, tapasztalati világ; *supernaturalis*, természetfölötti világ; *metaphysicus*, észtani, eszmevilág, tapasztalástuli világ; *terrestris*, földi világ; *coelestis*, menynyei világ; 2) *adj.* tiszta, ékes, szeplőtelen; *immundus*, tisztátalan.
Munerari, ajándékozni, dijazni, jutalmazni.
Munerator, 1) ajándékozó, dijazó, jutalmazó; 2) zsarnok, öldöklő, gyilkoló, ki t. i. a' vértanukat halálra kárhoztatta.
Municeps, helyhatósított, honosított, letelepített.
Municipalis, helyhatósági, tartományhatósági.
Municipalitas, helyhatóság, tartományhatóság.
Municipium, 1) vidék, tartomány, megye; 2) helyhatóság, tartományhatóság.
Munificentia, bőkezűség, adakozóság, adékonyság, ajándékozóság, ajándékoskodás.
Munificus, bőkezű, adakozó, adékony, ajándékozó, ajándékoskodó.
Munimen, erősség, erődelem, erősítmény, erősíték.
Munimentum, erősség, vár; *regulare*, rendes vár; *irregulare*, rendetlen vár; *stellatum*, csillagvár.
Munire, erősíteni, megerősíteni.
Munus, 1) ajándék, adomány; 2) tiszt, hivatal, tisztség; *munus publicum*, közhivatal; *munus privatum*, magánhivatal; *munus Christi propheticum*, Krisztusnak jövendelői hivatása; *regale*, fejdelmi; *sacerdotale*, áldozári; *doctoris*, tanítói; *judicis*, birói hivatása; *pastorale*, pásztori hivatala.
Muragium, falpénz, faladó.
Murare, falazni.
Murarius, kőmives; *francomurarii*, szabadfalazók.
Muratio, falazás, *activa;* falaztatás, *passiva*.

Digitized by Google

Murenola, füldisz, fülgyürü, fülék, csörcsölye.

Murmur, zaj, morgás, zajgás, zajongás, dörmögés, morgolódás, moraj, zuhaj.

Murmurare, zajogni, morogni, zajongani, dörögni, morgolódni.

Murmuratio, zajgás, zajongás, morgás, morgolódás, dörmögés.

Murus, fal; *murus caementatus*, kőfal; *fusilis*, öntött fal; *intergerinus*, közfal; *intermissus*, támaszfal; *lateritius*, téglafal; *principalis*, főfal.

Musaeum, 1) tanház, tanszoba, tanoda, tanodalom; 2) tudománytár, tudományos gyüjtemény, ritkaságok' tárháza, tantár; *musaeum nationale*, nemzeti tantár.

Musardus, tudor, tanár, így nevezteték *Gulielmus divioni* apát mély tudománya miatt.

Musculosus, izmos; *nervosus*, inas, ideges; *venosus*, eres.

Musculus, izom; *nervus*, ín, ideg; *vena*, ér.

Musica, zene, muzsika, hangászat, zenészet.

Musicus, 1) zenész, hangász, hangmüvész; *musicorum chorus*, zenészkar, hangászkar; 2) *musicus*, *adj.* hangászati, hangászi, zenészeti; *musicum instrumentum*, zeneszer, hangszer, hangászszer.

Mutabilis, változatos, változékony.

Mutabilitas, változatosság, változékonyság.

Mutare, változtatni; *mutari intransitive*, változni.

Mutatio, *activa*, változtatás; *intransitiva*, változás.

Mutilare, csonkítani, csorbítani, bénítani; *mutilari intransitive*, megcsonkúlni, megcsorbúlni, bénúlni.

Mutilatio, *activa*, csonkítás, csorbítás, bénítás; *passiva*, csonkittatás, csorbittatás, bénittatás; *intransitiva*, csonkúlás, csorbúlás, benúlás; *in abstracto*, csonkaság, csorbaság, bénaság, csonkúlat, csorbúlat, bénúlat.

Mutilus, csonka, csorba, béna.

Mutuans, hitelező, pénzkölcsönző, kölcsönadó.

Mutuare, kölcsönözni, kölcsönadni, v. venni, hitelezni, hitelbe adni, v. venni.

Mutuatarius, kölcsönöző, kölcsönvevő, hitelbevevő.

Mutuo, kölcsön.

Mutus, néma.

Mutuum, kölcsön, hitel, kölcsönvétel; *mutuum pecuniarium*, pénzkölcsön.

Mutuus, kölcsönös, kölcsön; *relativus*, viszonyos, viszon; *mutuus amor*, viszonszeretet, kölcsönös szeretet; *mutua obligatio*, viszonkötelezés, kölcsönkötelezés.

Myomantia, egérjóslat.

Myopia, silaság, rövidlátás.

Myops, rövidlató, kakucs, sila.

Myrmecium, hangyacsoport, hangyasereg, hangyakupacz, hangyaboly.

Myroblyta, kenetömlő, jelzőneve sz. Domonkosnak, mert sírjából csodálatos gyógykenet ömlött ki.

Myrophori, kenetvivők, így hivták a' görögök a' három sz. asszonyt, kik Krisztus' sírjához kenetet hoztak.

Myrra, *myrum*, kenet, kenőcs, illatos kenet, illatszer.

Myrtus, mirnye, irnye.

Mysta, áldozár, titoksáfár.

Mystagogia, 1) titoktan, titokfejtés; 2) titkos áldozat, uráldozat.

Mystagogus, 1) titoktanító, titokfejtő; 2) titokáldozó, titoksáfár.

Mystarchus, főtitkár, melly czimmel a' toledoi érsek élt vala.

Mysteriosus, titkos, titkalmas, rejtvényes.

Mysterium, titok, titkalom, rejtvény; *divinum*, isteni titok; *religionis*, vallási titok; *fidei*, hittitok; *sacramentale*, szentséges titok, szentségbeli titok.

Mystes, titoksáfár, áldozár, áldozópap.

Mysticismus, titkászat, titkozatosság, látnokság, kápránd, káprázat, káprázatosság.

Mysticus, titkász, titkozó, titkolódzó, látnok, rejtvényző, káprázó, káprándos, káprázatos, titkozati, titkozatos; *mysticus interpres*, titkozó irásfejtő; *mysticus sensus*, titkozatos értelem, káprándos értelem.

Mystificare, titkozni, titkozatoskodni, burkolódni, titkolódzani; *mystifica-*

Digitized by Google

re se, *v. alios*, *active*, **kápráztatni**, kábitani, ámítgatni magát, v. mást.

Mystificatio, *intransitiva*, titkozás, titkozkodás, burkolódzás, titkolódzás; *activa*, kápráztatás, kábítás, ámítás, ámítgatás.

Mystificator, káprázó, kápráztató, ámító, ámítgató, kábító.

Mythicismus, regészet, regehüvelyezés, regevadászat, regebuvárlat.

Mythicus, *subs.* regész, regélő, regényész, regélyész; *adj.* regés, regélyi, regélyes, regészi, regényi; *mythicus sensus*, regélyes, értelem; regészi értelem; *mythica interpretatio*, regészi magyarázat, regehüvelyezés.

Mythologia, regetan, regélytan, regészet, regényészet.

Mythus, rege, regély, monda, mese; *mythus popularis*, néprege, népmonda; *poëticus*, költészi, tünde rege, költői regély; *phylosophicus*, bölcseleti regély; *historicus*, történetészi regély, történetszerű regély; *religiosus*, hitrege, hitregély, vallási rege, vallási regély.

Myxus, lámpacső, lámpaszöszcső.

N.

Nabla, v. nablium, hárfa, lant, koboz.

Nablio, hárfás, lantos, kobzos.

Nabor s. mart. sz. Nábor vértanú, Jul. 12én.

Nae, bizonyára, bizonnyal, bizonyosan.

Naenia, gyászdal, tordal, gyászlant, gyászének, gyászvers, torének, torlant, virasztó dal, virasztó ének.

Naevus, hiba, fogyatkozat; *defectus*, hiány.

Nancisci, nyerni, lelni, találni, valamire szert tenni, valaminek szerét tenni.

Nanus, törpe, lyüki.

Naphta, 1) gyánkő, gyánta, szurok; 2) kőolaj.

Narcissus s. eppus, sz. Nárcziz püspök, Mart. 18án.

Narcoticum, bódító, bódíték, bóditószer.

Nardus, kenet, olaj; *pistica*, spikanárd kenet v. olaj.

Nare, uszni.

Narrare, beszélni; *enarrare*, elbeszélni.

Narratio, elbeszélés, besze, beszély.

Narthex, 1) bűntörők' helye az egyházban, hol a' nyilván veszékelők állottak; 2) pitvar, fénypitvar.

Nasci, születni.

Naso, orrondi.

Nasutus, 1) orros; 2) szagláló, szágguldozó, száguldos, gyorselméű, gyorsfelfogású, gyorseszű.

Natalia s. virgo, sz. Nátália szüz, Dec. 1én.

Natalis, 1) szülnap, születési évnap, Müncheni *codexben*: létnap; 2) *natalis martyrum*, vértanúk' halálnapja; 3) *natalis calicis*, (*dies lucis*, *calicis*, *panis*, *indulgentiae*) nagycsötörtök, urvacsorai évnap, világosság', v. derű' napja, kehelynapja, ostyanapja.

Natalitium, szülnap, létnap, születési évnap, létünnepély; *natalitia*, Kreszneric snél: puzdarék.

Natare, uszkálni.

Natineus, (*acholythus*) gyertyavivő, gyertyahordozó, gyertyás.

Natio, nemzet.

Nationalis, nemzeti; *nationalis character*, nemzeti jellem; *garda*, nemzeti őrsereg.

Nationalisare, nemzetesiteni; *nationalisari intransitive*, nemzetesedni, nemzetesülni.

Nationalisatio, *activa*, nemzetesités; *passiva*, nemzetesittetés; *intransitiva*, nemzetesedés, nemzetesülés.

Nationalismus, nemzetiség, nemzeti sajátság.

Nationalitas, l. *nationalismus*.

Nativitas, születés, létrejövés; *nati-*

Digitized by Google

vitas Domini, urunk' születése, karácson' napja, Dec. 25én.| *Nativitas s. Joannis bapt.* sz. Iván' napja, Jun. 24én. *Nativitas b. m. v.* bold. szüz' születése, kisasszony' napja, Sep. 8án.

NATIVITUS, Tertuliánnál: születése óta, születésnél fogva.

NATIVUS, született, születésszerü, születésbeli, természeti, eredeti, születési, veletermett, velenőtt.

NATTARII, vel *mattarii*, gyékényes tévelygők; igy nevezvék, mert gyékényen szoktak alunni.

NATURA, természet; *natura universa*, mindenség; *lapsa*, megesett természet, bünrészes természet; *integra*, ép természet; *corrupta*, megromlott, megvesztegetett természet; *reparata*, megujitott természet; *natura naturans*, alkotó, teremtő természet; *natura naturata*, alkotott, teremtett természet, teremtvény; *pura*, szeplőtelen természet; *innocens*, ártatlan természet; *impura*, szeplőzetes, bünszeplős természet; *naturae lex*, természet' törvénye; *naturae productum*, termény, termék, termesztmény; *naturae scrutator*, természetbuvár.

NATURALIS, természetes, természeti, természetszerü; *naturalia*, termék, termény, termesztmény; *naturalium musaeum*, terménytár, terménygyüjtemény.

NATURALISARE, 1) természetesitni, természeteskedni; 2) polgárositani.

NATURALISMUS, természeteskedés, természeti vallás, világistenlés, természetesdiség; *naturalismus crassior*, et *subtilior*, vastagabb, és vékonyabb, anyagi, v. szellemi természetesdiség; *systema naturalismi*, természetesdi rendszer.

NATURALISTA, természeteskedő, természetesdi, világistenlő, világistenitő; l. *pantheista*, *materialista*, *theista*, *rationalista*.

NATURALISTICUS, természetesdi, természetesitő; *sensus scripturae naturalisticus*, természetesitő irásfejtés, természetesdi irásértelmezet.

NATURARE, alkotni, teremteni.

NATUS, (*genitus*) született, szülött; *unigenitus* egyszülött.

NAUCULA, l. *navicula*.

NAUCI, semmirekellő, gaz, hitvány, sohonnai.

NAUFRAGARE, hajótörést szenvedni.

NAUFRAGIUM, hajótörés.

NAUFUS, sírláda, koporsó, sirtok, ereklyetok, tetemtartó, sirszekrény.

NAULUM, rév; *jus nauli*, révjog; *telonium nauli*, révvám, hajóvám.

NAUMACHIA, hajóhad, hajóháború, hajócsata, hajóvivás, hajóviadal, hajóütközet.

NAUSEA, undor, unalom, csömör, csömörlet, undokság, undorlat, émely.

NAUSEABILIS, undorító, undoros, undorlatos, csömörös, csömörletes, unalmas, undokító, émelygős, émelyes.

NAUSEARE, undoklani, megunni, megcsömörleni, megémelyedni.

NAUPEGOS, hajógyáros, hajógyártó.

NAUTA, l. *navita*.

NAUTICA, hajókászat, hajózástan, révészet, révésztan.

NAVARCHUS, (*nautologus*, *naviclerus*) hajókormányzó, hajókapitány.

NAVICULA, 1) hajóka, csónak, gondolya, nászád, sajka; 2) tömjényedény, tömjéntartó, tömjénmillye.

NAVIGARE, hajózni, hajókázni, evezni, vitorlázni.

NAVIS, hajó; *navis ecclesiae*, templom' öble; *navis felonca*, ladik; *navis fregata*, fregát; *navis galera*, gálya; *navis lembus*, csajka, sajka; *navis linearis*, sorhajó.

NAVITA, hajós, hajozó, révész, hajókázó.

NAVITAS, gyorsaság, sörénység, nyerseség.

NAVUS, gyors, sörény, nyers; *ignavus*, rest, sörénytelen.

NAZARIUS S. MART. szent Názár vértanú, Jul. 28án.

NAZARENUS, különcz, kiváló, különczködő.

NAZIRAEI, vel *Nazareni*, különczhitü tévelygők, kik az Ebionitákkal együtt a' keresztény hit mellett Mozes' törvényét is megtartották.

NEBULA, köd, gőz, felhő, pára, fölleg, homály, ború.

NEBULARE, elhomályositani, begőzölögtetni, befelhőzni, beborítani, behomályositani; *intransitive*, behomályosúlni, befelhősödni, beborúlni, behomályosodni, befelhősülni.

Digitized by Google

Nebulosus, ködös, gőzös, párás, felhős, fölleges, homályos, borus.

Necare, ölni, gyilkolni.

Necessarianismus, szükségesítés, szükségalávetés, l. *fatalismus*, *determinismus*.

Necessario, szükségleg, szükségképen.

Necessarius, szükséges; *necessitate medii*, eszközileg szükséges; *necessitate praecepti*, parancsilag szükséges.

Necessitare, szükségesíteni, kénytelenniteni, szükségelni, kényszeríteni, erőtetni.

Necessitas, szükség, kénytelenség, szükségeltetés; *communis*, közszükség; *gravis*, sulyos szükség; *extrema*, vég szükség; *necessitas animae*, lelki szükség; *corporis*, testi szükség; *inevitabilis*, nélkülözhetlen, elkerülhetlen szükség; *invicta*, legyőzetlen szükség; *absoluta*, elkerülhetlen, okvetlen szükség; *publica*, nyilványos, v. közszükség.

Necessitatio, szükségesítés, kénytelenítés, szükségelés, kényszerítés, erőtetés.

Necessitudo, szükséglet, egybeköttetés, barátság, rokonvonzalom, kapcsolat.

Necrologium, halotti könyv, halotti jegyzék, holtak' könyve, holtak' névsora, sirkönyv, halálozati lajstrom.

Necromantia, holtbájolás, holtvarázslás, lélekidézés, lélekvarázslás.

Necrophorus, tetemvivő, sirhordó, halottvivő, halálmadár.

Necrothytae, holt-áldozék, bálványáldozat.

Nedefratres, sz. János' tüze (Ángol: nood-friezből), mellyet néhány balhitűek a' gabna' termékenységére szükségesnek véltek. Említés van e' babonaságról sz. Bonifácz pápa alatt Nagy Károly' idejében tartott zsinatban.

Nefandus, iszonyatos, iszonyú.

Nefarius, l. *nefandus*.

Nefas, 1) tilos, titalmas, nem szabad; 2) méltatlanság, szörnyűség.

Negans, tagadó.

Negare, tagadni.

Negatio, tagadás, *active;* tagadtatás, *passive;* tagadalom, *in abstracto; negatio praegnans*, terhelő tagadalom; *negatio praegnans probari debet*, a' terhelő tagadalom próbát követel.

Negative, tagadólag, tagadalmasan, tagadalmilag, nemleg, nemlegesen.

Negativus, tagadó, nemleges, tagadalmi, tagadalmas, tagadólagos.

Neglectus, elmulasztás, elhanyagolás, elhenyélés.

Negligens, hanyag, henye, rest, szorgalmatlan, henyélő, restelkedő, mulasztékos, mulasztékony, tunya, lomha.

Negligentia, hanyagság, henyeség, restség, szorgalmatlanság, tunyaság, lomhaság.

Negligere, elhanyagolni, elhenyélni, restelkedni, elrestelleni, tunyálkodni, lomhálkodni, elmulasztani.

Negotiari, kereskedni, ügyködni, sáfárkodni, üzérkedni, tőzsérkedni, szatócskodni.

Negotiatio, kereskedés, ügyködés, sáfárkodás, üzérkedés, szatócskodás.

Negociator, kereskedő, ügyködő, sáfár, tőzsér, hajhász, üzér, szatócs.

Negotium, dolog, ügy, munka, vállalat, foglalkozás, foglalatosság; *negotiorum gestor*, ügyviselő, sáfár, biztos, ügynök, felügyelő.

Neitus s. mart., sz. Nejt vértanú, Pünkösd utáni harmadik vasárnapon.

Nemesius s. mart., sz. Nemez vértanú, Dec. 19én.

Nemo, senki; *cassa nemonis*, takarékpénztár, gyüpénztár.

Nemus, 1) mező; 2) haraszt.

Neoacquisticus, ujszerzeményi; *neoacquistica commissio*, ujszerzeményi jogvisgáló biztosság.

Neoconversus, ujmegtért, hitujoncz.

Neocorus, egyházőr.

Neologia, ujszótan.

Neologismus, nyelvujítás; *fidei*, hitujítás.

Neologus, ujító, szóujító, nyelvujító; *fidei*, hitujító.

Neomenia, ujhold; *festum neomeniae*, holdujulási ünnep; *dominica neomeniae*, ujhódvasárnap.

Neomysta, ujmisés, ujáldozár.

Neonatus, ujszülött, ujdonszült.

Nephalius, józan, éber.

Neophylax, egyházőr.

Digitized by Google

Neophytus, ujmegtért, ujkeresztelt, hitujoncz, hittérnök.
Neotericus, ujító, ujítgató.
Nepos, unoka (fi).
Nepotismus, vérkegyelés, rokonzás, rokonkodás, unokázás, vérkedvelés, *ut actio;* vérkegyelet, rokonzat, unokázat, vérkedvelet, *ut actus.*
Nepotista, vérkegyelő, rokonzó, unokázó, unokáskodó, vérkedvelő, rokonkodó.
Neptis, nőunoka.
Nequam, ármányos, rosz, gonosz, semmirekellő, semmirevaló.
Nequitia, ármány, ármányosság, roszaság, gonoszság, semmirekellőség, semmirevalóság.
Nereus s. mart., sz. Néri vértanú, Máj. 12én.
Nervose, nyomosan.
Nervositas, inosság, idegesség, nyomosság, erősség.
Nervosus, inos, erős, ideges, nyomos; *musculosus*, izmos.
Nervus, in, ideg, erő; *musculus*, izom.
Nescire, nem tudni.
Nescius, tudatlan, ismeretlen, járatlan, értetlen.
Nestoriani, Nestorius tévfőnök' tévtársai, kik a' b. sz. anyát Isten' anyjának lenni tagadták.
Neutralis, közönbös, semleges; *indifferens*, közönyös, részvétlen.
Neutralismus, közönbösség, közönbösködés, részvétlenség, közönyösség, semlegesség.
Neutralistae, közönbösök, közönyösködők; így nevezvék Zvingl' tanitványi, kik közönbösen vették, ha a' hivek egy, vagy két szín alatt áldoztak, mert a' jelenvalóságot egyik szín alatt sem hitték.
Neutralitas, pártközlés, pártatlanság, részvétlenség, semlegesség.
Nexus, kapcsolat, kötelék; *connexio*, összeköttetés, egybeköttetés, összefüggés, egybefüggés; *nexus sanguinis*, vérkapcsolat, vérkötelék, rokonság; *nexus causalitatis*, okláncz, okkapcsolat.
Nibita, esőviz.
Nicephorus s. mart., sz. Niczéfor vértanú (győztes), Febr. 9én.
Nicheterium, 1) diadalbeszéd, győzedelmi lakoma; 2) diadali büszer, hadbű, hadóvda, csatabű, hadbáj, diadalbáj.
Nichilianistae, igesemmitők, Abailard Péter' tévtanát követők, kik egyéb tévszörnyeik mellett Krisztust semminek lenni állitották.
Nicolaitae, Miklós jerusalemi szerpap' tévtársai, az apostolok' idejében, kikről a' szent irásban is említés tétetik.
Nicolaus s. episcopus conf., sz. Miklós püspök hitvalló, Dec. 6án, tolentini püspök, Sept. 10én.
Nicomedes, presbyter mart., sz. Nikoméd áldozár vértanú, Sept. 15én.
Niger, fekete; *nigrorum ordo*, fekete szerzet; így nevezték sz. Bene' szerzete a' fekete öltözettől.
Nihil, vel *nihilum*, semmi; *nihil est sine ratione sufficiente*, semmi sincs eléges ok nélkül.
Nihilisare, semmiskedni, semmizni, semmiteni.
Nihilisatio, semmiskedés, semmizés, semmités.
Nihilismus, semmiség, semmizet.
Nihilista, semmiző, semmis, semmiskedő.
Nimbus, 1) asszonyi patyolat, fényernyő, fényellenző, fátyol; 2) fénykör, fényözön, fénysugár, fénykoszorú; 3) felhő, záporfelhő.
Nimiopere, szerfölött, fölötte.
Nimius, szerfölötti, fölöttébbi, szertelen; *nimia pietas*, szertelen ájtatoskodás.
Nisus, ügyekvés, ügyekezés, törekvés, törekedés, erőködés, iparkodás, tolakodás.
Niti, ügyekezni, törekedni, erőködni, iparkodni, tolakodni.
Nivella, vizhuzam, vizhuzami mérték, vizarányi mérték.
Nivellare, vizarányozva mérni a' földet.
Nivellatio, a' földnek vizarányba mérése.
Nivellator, vizaránymérő.
Niveus, havas, havi.
Nix, hó; *Maria ad nives*, havi boldog asszony, Aug. 5én.
Nixa, dobzó, szilva.
Nixari, ügyekedni, erőködni, ügyekszeni.

Digitized by Google

Nixus, 1) ügyekedés, ügyekvés, erőködés; 2) szülés, szepelkedés.

Nobilis, nemes; *possessionarius*, birtokos nemes, vagyonos, tehetős nemes; *donatista*, adományos, v. adományzott nemes; *armalista*, czimeres nemes, vértnemes, czimnemes; *curialista*, udvartelki nemes; *compossessor*, közbirtokos nemes; *impossessionatus*, birtoktalan nemes; *praedialista*, székes nemes, püspöki, érseki, v. szerzeti nemes, egyházi nemes; *dubius*, kétséges nemes; *suspectus*, gyanus nemes; 2) *nobilis*, seu *insignis*, jeles, nevezetes, neves, hires.

Nobilitare, nemesiteni; *nobilitari*, *intransitive*, nemesedni, nemesülni.

Nobilitaris, nemesi, nemességi.

Nobilitas, nemesség.

Nobilitatio, *activa*; nemesítés, *passiva*, nemesittetés; *intransitiva*, nemesedés, nemesülés.

Nocere, ártani.

Nocivus, ártalmas, ártékony.

Noctivagus, éji kalandozó, éji tekergő, éjkóbor, éjbolygó, éji madár, korhely, éjkurutyoló, éji barangoló.

Nocturnum, éjféli zsolosma, éjzsolosma.

Nocumentum, ártalom, ártalmasság, árték.

Nocuus, ártalmas; *innocuus*, ártalmatlan.

Nodosus, csomós, bogos, bonyalékos, gömbös, gombos, bötykös.

Nodularius, gombkötő.

Nodus, csomó, bog, bonyolék, gömb, gomb, bötyke.

Nola, harang, csengettyü.

Nolarium, harangláb, torony.

Nolitio, vonakodás, akaratlankodás, nem akarás.

Noluntarietas, akaratlanság.

Noluntarius, akaratlan.

Noluntas, nem akarás, akaratlanság, akaratlankodás.

Nomadicus, pásztori, vándorlati, vándornépi, pásztorkodási; *vita nomadica*, vándorélet, vándornépi élet, költözködési élet.

Nomas, pásztorkodó; *nomas populus*, vándornép, pásztornép, költözködő nép.

Nomen, 1) név; 2) keresztnév; *cognomen*, vezetéknév; *agnomen*, czódornév; *primitivum*, tőnév; *possessionis*, birtoknév; *proprium*, tulajdonnév; *collectivum*, gyünév; *gentilitium*, családnév; *substantivum*, főnév; *adjectivum*, melléknév; *participale*, részesülőnév, igenév; *regens*, vonzó név; *rectum*, vonzott név.

Nomenclare, nevezni, nevezgetni, megnevezni, elnevezni, nevezményezni.

Nomenclatio, nevezés, nevezgetés, megnevezés, elnevezés.

Nomenclator, megnevező, elnevező, névjelelő, nevezményező.

Nomenclatura, nevezék, nevezet, nevezmény.

Nomicus, törvénytudó, törvénytanár.

Nominalis, neves, névbeli, névszerü; *realis*, ügyszerü, tárgyszerü; *nominalis valor*, névszerü becs; *nominalis definitio*, névszerü ismertetés, névszerü értemenyezés.

Nominalista, névvitató, névbuvár; *realista*, ügyvitató, ügybuvár.

Nominare, nevezni; *denominare*, kinevezni.

Nominatim, névént, névszerént, nevezetesen.

Nominatio, nevezés, *active;* nevezetés, *passive; nominatio capitularis*; káptalani kinevezés; *regia*, királyi kinevezés; *jus nominationis*, kinevezési jog.

Nomocanon, 1) törvénykönyv, törvénytár; 2) büntörési czikkönyv.

Nomodidactes, törvénytanító.

Nomomachi, törvénydaczolók, törvényostromlók, l. *Antinomii.*

Nomophylax, törvényőr.

Nomos, törvény.

Nomotheta, törvényhozó, törvényalkotó, törvényiró.

Nona, 1) kilenczed; 2) délesti zsolosma, l. *Horae canonicae; nona dominalis*, földesuri kilenczed; *jus nonae*, kilenczedjog.

Nonare, kilenczedelni, kilenczedet szedni.

Nonatio, kilenczedelés, kilenczedszedés.

Nonator, kilenczedelő, kilenczedszedő.

Digitized by Google

Nonna, *et Nonnas* (*Gallis Nonne*), apácza.

Nonnatus, születlen; igy hivják szent Rajmond bibornokot, mert ő nem született, hanem élettelen anyjának méhéből bonczszerekkel hozatott napfényre.

Nonnus, barát, szerzetes.

Nonularius, csengettyű.

Noologismus, észvédelem.

Noologista, észvédő, észvéd.

Norbertus, *s. Conf. Archi eppus. Magdeburgensis*, sz. Norbert hitvalló, magdeburgi érsek, Jun. 6án.

Norma, szabda, szabalom, szabály, szabatek, szabat, szabvány, szabályzat, sinórmérték, rendszabály, rendszabat.

Normalis, szabalmas, szabályos, szabatékos, szabatos, szabványos, szabályzatos, szabályszerű, szabalomszerű, szabatszerű, rendszabályos; *normalis resolutio*, szabványos, v. rendszabó intézvény.

Normativus, szabályszerű, szabályzatos, szabványos, szabályzó; *normativum*, szabványzó, szabványzat, szabályzat; *normativum principium*, szabványzó elv, szabályékos elv.

Norunt fideles, tudják a' hivek; ezen mondatot a' szent atyák igen gyakran használják a' vallási szent titkok' jelelésére, miket a' titoktartási fegyelemnél fogva a' pogányok előtt elhalgattak, nehogy ezek' pajzánsága a' szent ügyből játékot üzzön.

Nosocomium, betegház, hórház, ispotály.

Nota, 1) jegy; *stigma*, bélyeg; *character*, ismerve; *notae verae ecclesiae sunt: unitas, sanctitas, catholicitas, apostolicitas*; az igaz egyház' jegyei: egység, szentség, közhitűség, és apostaliság; 2) jegyzet, jegyzék, jegyzemény, *adnotatum*; 3) *nota infidelitatis*, hivtelenségi bűn, hűségtelenségi vétek, honsértés; *proditio*, honárulás; *rebellio*, honlázitás, pártütés; *majestatis laesio*, fölségsértés.

Notabilis, jeles, jelzetes, jelentékes, jelentékeny, észrevehető, szembetünő, *nominalis*, nevezetes.

Notabilitas, jelesség, jelzetesség, jelenték, jelentékenység, szembetünőség, észrevehetőség.

Notabiliter, jelesen, jelzetesen, jelentékesen, szembetünőleg, észrevehetőleg, nevezetesen.

Notamen, jegyzék, jegyzemény.

Notare, jegyezni.

Notariatus, jegyzőség, jegyzői hivatal, jegyzőikar.

Notarius, jegyző; *notarius s. sedis*, szentszéki jegyző; *notarii comitatenses*, vármegyei fő, 's aljegyzők; *notarius tabulae regiae juratus*, királyi táblai hites jegyző; *notarius pagi*, falujegyző.

Notatio, jegyzés.

Notatum, jegyzék, jegyzelék, jegyzemény, jegyzet.

Notatus, bélyeges, bélyegzetes, bélyegzett, jegyes, jegyzett.

Nothotrophium, lelenczház, fattyuház, találtgyermekház, porontyház.

Nothus, fattyu, zabdi, zabgyermek, poronty.

Notificare, ismertetni, tudatni, értesiteni, közleni, tudósitani.

Notificatio, ismertetés, tudatás, értesités, közlés, tudósitás; *active*, közöltetés, tudósittatás, értesittetés, *passive*.

Notio, ismeret; *conceptus*, fogalom; *scientia*, tudomány; *notio intensiva*, belleges, bellemes, belható ismeret; *adaequata*, kimerítő ismeret; *affinis*, vel *cognata*, rokon ismeret; *antithetica*, vel *contraponens*, ellentétes, ellentételes ismeret; *clara*, világos; *distincta*, kiválatos, megkülönböztető; *completa*, teljes; *confusa*, zavart; *determinata*, határozott; *simplex*, egyszerű; *composita*, összerű, összetett; *obscura*, homályos; *praecisa*, pontos —; *perspicua*, átlátó; *recta*, helyes; *directa*, egyenes; *immediata*, közvetlen; *realis*, valódi, valóságos; *subordinata*, alárendelt, alárendezett; *coordinata*, mellésorzott, mellérendelt; *disordinata*, rendetlen, sorzatlan; *erronea*, hibás; *formalis*, alaki, alakbeli; *materialis*, anyagi; *vera*, igaz, való; *falsa*, hamis, ál, valótlan; *probabilis*, valószinű; *improbabilis*, valószinütlen; *generica*, nem-

Digitized by Google

beli; *specifica*, fajbeli; *individua*, egyedi; *identica*, azonos; *idealistica*, eszméleti; *inadaequata*, kimeritetlen; *indeterminata*, határozatlan; *disjuncta*, vagyzatos, vagylagos; *disparata*, különváló; *dissentiens*, összehangzatlan, egyezetlen; *consentiens*, egyezetes, összehangzó; *laxa*, tág; *angusta*, szük; *religiosa*, vallási, vallásbeli; *theologica*, hittani; *traditionalis*, hagyományi; *omnigena*, mindennemű.

Notitia, ismeret, ismeretség, isme, tudat, tudalom, tudomás, tudomány.

Notorietas, tudomás; *notorietas publica*, köztudomás, nyilvánság, közismeret.

Notorius, 1) ismeretes, köztudomású, közismeretű, elhiredett; 2) honsértő, hütlenségbe esett; 3) *notoria*, idézőlevél, idézvény; 4) *notorius*, kuruzsoló, tudós, tudósdi; *ars notoria*, tudósdiság, kuruzsolat.

Novale, irtvány, ujföld, l. *extirpatura*.

Novalia, ujságlevél, ujságlap, hirlap.

Novare, ujitani; *novari intransitive*, ujúlni.

Novatiani, Novatus áldozár tévfőnök' tévtársai, ki a' kereszteltetket visszakeresztelte.

Novatio, *activa*, ujitás; *passiva*, ujittatás; *intransitiva*, ujúlás.

Novator, ujító.

Novellaris, ujdon, legujabb.

Novellista, ujságiró.

Novemdiale, kilencznapi ájtatosság, p. o. Nep. sz. János' tiszteletére.

Noverca, mostohaanya.

Novercans, mostoha, mostohálkodó, mostoháskodó.

Novercari, mostohálkodni, mostoháskodni.

Novercus, mostoha.

Novisans, ujító, perujító.

Novisare, ujitani, ujpert kezdeni.

Novisatio, ujitás, perujitás.

Novissimus, legutólsó, legvégső; *proximus*, legközelebbi.

Novitas, ujság, ujdonság.

Noviter, ujan, ujon, ujolag, ujonnan.

Novitiatus, próbaév, kisérlőév, ujonczság, ujonczkodás.

Novitius, ujoncz, ujonczkodó, ujbeöltözött, ujfölvett, p. o. szerzetes.

Noumenon, észlény, észvaló, észmény; *noumenon homo*, észember; *phoenomenon*, tünemény.

Novus, uj, ujdon; *via novi*, uj út, uj perút; *novum*, perujitás; *novum cum gratia*, kegyelmi perujitás; *novum judicium*, ujtörvénykezés; *nova assertio*, uj állitás.

Nox, éj, mellynek hat része; *vesperum*, est, estély, estve; *crepusculum*, esthajnal, estszürkület; *concubium*, előálom; *conticinium*, éjcsend, estcsend; *intempestum*, éjfél; *gallicinium*, kakaskukorítás, előhajnal; *matutinum*, viradat; *diluculum*, pityma, hajnal, pitymalódás; *nox sacratissima*, karácsoni éj, és nagyszombati, v. husvéti éj; *nox s. Bartholomaei*, Bertalanéj, vérmenyekző, vérnász.

Noxa, vétkes, bűnös; *noxia*, vétek, bűn, e' szerént: *Noxia delictum, delinquens noxa vocatur.*

Noxius, vétkes, ártalmas.

Nubere, férjhez menni, egybekelni, házasságra lépni.

Nubes, felhő, fölleg.

Nubilarium, födél, eszterha, ernyőzet.

Nucleus, 1) dióbél, mag, velő; 2) átvitt értelemben: rövidlet, rövidfoglalat.

Nudare, mezetlenitni, meztelenitni; *denudare*, lefosztani, levetköztetni, lefödni, leleplezni.

Nudipedalia, mezitlábjárás, mellyet Tertullián' idejében a' nyilványos bűntörők gyakorlának.

Nudipedes, mezitlábosak; hittévesztők, sarjadéka az albigaiaknak, kik a' mezitlábjárást az üdvre elkerülhetetlenül szükségesnek tartották.

Nuditas, meztelenség, mezetlenség, mezitelenség.

Nudus, meztelen, mezetlen, ruhátlan, puszta; *nuda assertio*, puszta állitás.

Nugacitas, tréfásság, enyelgősség, bohóskodás.

Nugae, tréfa, tréfaság, tréfálkodás, tréfálás, tréfálat.

Nugari, tréfálni, bohóskodni, enyelegni.

Nugax, tréfás, enyelgő, bohóskodó.

Nullibista, seholos, seholfi, sehonnai.

Nullificamen, semmisitmény.

Digitized by Google

Nullificare, semmisiteni, megsemmisiteni; *nullificari intransitive*, semmisedni, semmisülni.

Nullificatio, *activa*, megsemmisités; *passiva*, semmisittetés; *intransitiva*, semmisedés, semmisülés.

Nullismus, semmihitüség, hitlenség.

Nullista, semmihitü, semmihivő, hitlen.

Nullitas, semmiség.

Nullus, *de persona*, senki; *de re*, semmi.

Numen, isten.

Numerale, számnév.

Numerare, számlálni, számbavenni, számolni, számozni.

Numeratio, *activa*, számolás, számlálás, számbavevés, számozás; *passiva*, számoltatás, számláltatás, számbavetetés, számoztatás.

Numericus, számbeli, számszerü, számarányi, számszerénti.

Numerisare, számjegyezni, számozni, bélyegezni.

Numerisatio, számjegyzés, számozás, bélyegzés, *active;* számjegyeztetés, számoztatás, bélyegeztetés, *passive.*

Numerositas, számosság.

Numerosus, számos.

Numerus, szám; *numerus animarum*, lélekszám; *oratorius*, szómérték; *rotundus*, kerekszám; *serialis*, sorszám; *ordinalis*, rendszám; *cardinalis*, tőszám, v. sarkszám; *multiplicativus*, sokszorozószám; *divisionalis*, osztószám; *proportionalis*, arányszám.

Numisma, emlékpénz, érdempénz, érdemjel, diszpénz.

Numismatica, pénzisme, pénzismeret-tan, pénzismertető tan, pénzbuvárlat, pénztan, pénztudomány.

Numismaticus, 1) pénzismerő, pénzismertető, pénzbuvár, *subst.;* 2) pénzismereti, pénztani, pénzbuvárlati, *adj.*

Nummosus, pénzes.

Nummus, pénz, pengő pénz, vertpénz, üstpénz.

Numophylacium, pénztár, pénzgyüjtemény, pénzgyüjték.

Numophylax, pénzgyüjtő, pénzőr, pénzgyüjteményi őr.

Nunc dimittis, Simeon' éneke a' zárzsolosmában.

Nunciare, hirül adni, hirdetni, hiresztelni, üzenni.

Nunciatura, követség, küldnökség, küldöttség.

Nuncium, üzenet.

Nuncius, 1) hiradó, hirnök; 2) követ, küldnök; *nuncius apostolicus*, apostali követ.

Nuncupare, nevezni, mondani.

Nuncupativus, szóbeli.

Nundinae, vásár, sokadalom; *nundinae annuariae*, országos vásár; *hebdomadales*, heti vásár.

Nundinalis, vásári; *nundinale jus*, vásárjog; *privilegium*, vásári szabadalom; *forum*, vásárpiacz, vásártér; *judicium*, vásárbiróság; *nundinalis census*, vásáradó, helypénz.

Nundinari, vásározni.

Nundinatio, vásározás.

Nundinator, vásározó, vásáros.

Nuper, minap, nem régen.

Nuperus, minapi, nem régi.

Nupides, l. *nudipedes.*

Nupta, nő, házastárs, férjesnő, hitvesnő, asszony.

Nuptiae, 1) lakodalom; 2) házasság, nász, menyekző; *nuptiae incastae*, ágyfertőztető menyekző; *nuptiae incestuosae*, vérfertőztető nász; *nuptias celebrare*, lakodalmazni, nászozni, menyekzősködni, nászt tartani; *nuptiae secundae*, másodnász, aranynász, másodmenyekző, másodházasság.

Nuptialis, menyekzői, nászi; *nuptialis subarhatio*, gyürüváltás, házassági jegyváltás.

Nurus, meny, ara.

Nutare, 1) habozni, támolyogni, tétovázni, lőzengeni, dölengzeni; 2) fejlegyinteni, fejlejteni, integetni, jeltadni.

Nutatio, 1) habozás, támolygás, tétovázás, lőzengés, dölengzés; 2) fejlegyintés, fejlejtés, integetés, jeladás.

Nutrimentum, táplálat, tápoly, táp, táplálék, táplálmány, tápszer.

Nutrire, tápolni, táplálni, ápolni, dajkálni.

Nutritio, *activa*, táplálás, tápolás, ápolás, dajkálás; *passiva*, tápláltatás, ápoltatás, dajkáltatás.

Nutrix, dajka, tápnő, tápanya.

Digitized by Google

Nutus, fejlegyintés, fejlejtés, integetés, jeladás.

Nycostratus, s. mart., sz. Nikosztrat vértanú, Nov. 8án.

Nyctages, et *Nyctarontes* (*lethargici*), álmosak, aludozók, kik az éji zsoltározást kárhoztatták.

Nyctalops, éjsila, éjvaksi, éji rövidlátó.

Nympha, s. mart., 1) sz. Nimfa vértanú, Nov. 10én; 2) *nympha*, menyasszony, nászné, jegyes, mátka.

Nymphaeum, ferdő, mosdony, keresztkút.

Nymphomania, nőszdüh, nászdüh, menyekzői düh, házassági düh.

O.

Obaerari, eladósodni.

Obaeratio, eladósodás.

Obaeratus, eladósodott.

Obaudire, 1) félre érteni, nem hallani; 2) engedelmeskedni, szótfogadni.

Obba, csobolyó, légely, fapalaczk, Párizpápainál.

Obbrutescere, elvadúlni, elbarmosodni, eltompúlni, megtompúlni.

Obcoecare, megvakitni, *active; obcoecari*, *passive*, megvakittatni; *intransitive*, megvakúlni.

Obdere, ellentenni, ellenvetni; *obdere aures*, füleit bedugni; *fores*, az ajtót bezárni.

Obdormire, elaludni, elszenderedni, elszenderülni, meghalni, meghalálozni.

Obducere, 1) bemázolni; 2) bonczolni.

Obductio, 1) bémázolás; 2) bonczolás.

Obdurare, megkeményitni, edzeni, konokitni, elfásitni.

Obduratus, elkeményült, edzett, edzült, makacs, nyakas, konok, megátolkodott, elfásult.

Obdurescere, elkeményülni, megkeményedni, edzülni, konokúlni, megátolkodni, elfásúlni.

Obediens, engedelmes, engedelmeskedő, szófogadó.

Obedientes, engetegesek, igy nevezvék azon tévelygök, kik csupa engedelmességből minden bűnt képesek valának elkövetni.

Obedientia, engedelmesség, szófogadás; *obedientia canonica*, alattvalói törvényes engedelmesség.

Obedientialis, engedelmi, engedelmességi.

Obedientiarius, szerzetes, alattvaló.

Obedire, engedelmeskedni, szótfogadni.

Obeliscus, diszgúla.

Obelus, vel *obeliscus*, 1) könyvjegy, irásjegy, jegypont; 2) nyárs, tű; 3) emlékkő, emlékjegy.

Obequitator sylvarum, erdőkerülő.

Oberrans, kóbor, kóborló, csavargó, kószáló, tekergő.

Oberrare, kóborlani, csavarogni, kószálni, tekeregni.

Oberratio, kóborlás, csavargás, tekergés, kószálás.

Obesus, zömök, vastag, zömökös, kövér, potrohos.

Obex, gát, akadék, akadály; *obicem ponere*, gátot vetni, gátolni, akadályozni.

Obfirmare, megerősitni; *obfirmare animum*, megátolkodni; *animo*, megátolkodott.

Obganire, ellencsaholni, ellenugatni, ellencsevegni, ellenrajogni, csúfolódni, kámpolódni.

Obire diem supremum, meghalni, meghalálozni, elszenderedni, elszenderülni; *obire munus*, hivataloskodni, hivatalban eljárni.

Obiter, futólag; *superficialiter*, felületesen, felülegesen; *pigre*, resten, renyhén.

Obitorium, l. *necrologium*.

Obitus, elszenderülés, meghalás, enyészés, halálozás, *ut actio;* enyészet, halál, halálozat, *ut res*.

Objectio, ellenvetés, ellenszó.

Objectivare, tárgyalni, tárgyazni.

Digitized by Google

Objectivatio, *activa*, tárgyalás, tárgyazás; *passiva*, tárgyaltatás, tárgyaztatás; *ut res*, tárgyalat, tárgyazat.

Objective, tárgyilag, tárgyszerűleg, tárgyszerűen.

Objectivitas, tárgyiság, tárgyszerűség, tárgyazat.

Objectivus, tárgyi, tárgyozati, tárgyszerű, tárgylagos.

Objectum, tárgy; *objectum fidei*, hitbeli tárgy, hittárgy; *morum*, erkölcsi tárgy.

Objurgamentum, feddelem, dorga, dorgálat, dorgalom, pirongalom, korholat.

Objurgare, dorgálni, feddeni, korholni, pirongatni.

Objurgatio, *activa*, feddés, dorgálás, korholás, pirongatás; *passiva*, feddetés, dorgáltatás, korholtatás, pirongattatás.

Objurgatorius, feddő, dorgáló, pirongató, korholó.

Objurgitare, feddeni, feddözni, dorgálgatni, zsémbelődni.

Oblagium, áldozék, áldozmány.

Oblata (*hostia*), ostya.

Oblatio, ajánlás, felajánlás, bemutatás; *oblatio libera*, szabad ajánlás; *oblatio juramenti*, hitajánlás, eskűkinálás.

Oblationarius, ajánlatszedő, e' tisztet hajdan az egyházban mindenkor az alszerpap teljesitette.

Oblatorium, ostyasütő, ostyavas.

Oblatrare, 1) ellencsaholni, ellenugatni, ellencsevegni; 2) nyelveskedni, rágalmazni, lustolni.

Oblatrator, 1) ellencsahos, ellencsaholó, ellenugató, ellencsevegő; 2) nyelveskedő, rágalmazó, lustoló.

Oblatum, ajánlat, ajálmány, áldozék, bemutatmány.

Oblatus, 1) felajánlott; 2) ajálmányos; ki tudni illik mindenét, az egyháznak ajánlotta.

Obligalium, kötelezék, kötelezmény, tartozék, tartozat.

Obligamen, kötelezet, kötelezettség.

Obligare, kötelezni, lekötelezni, kötni, lekötni.

Obligatio, *activa*, kötelezés, lekötelezés, tartozás; *passiva*, kötelezettés, leköteleztetés; *intransitiva*, kötelődzés; 2) kötelesség, kötély, tiszt; 3) kötelezvény, kötelezőlevél, adóslevél; *obligatio accessoria*, mellékkötelesség, mellékkötelezés; *activa*, követelő adóslevél; *affirmativa*, vel *negativa*, állító, tétes, tetető kötelezés; *moralis*, erkölcsi kötelesség; *passiva*, terhelő kötelezvény; *personalis*, személyes kötelesség; *realis*, vagyonbeli, v. valódi kötelezés, v. kötelesség; *litteratoria*, vel *verbalis*, irott, v. szóbeli kötelezés; *perfecta*, vel *imperfecta*, szorostiszti, v. szivességi kötelesség; *obligatio residentiae*, hontartózkodási kötelesség.

Obligatoriales, kötelező levél, kötelezvény, adóslevél; *obligatoriales status*, országos, álladalmi kötelezvény, álladalmi adóslevél; *obligatoriales formatae*, törvényszerű, törvényidomú; *informes*, idomtalan, kötelezvény.

Obliguriae, eltékozlani, fellakomázni elharácsolni.

Oblinire, bekenni, bemázolni, bemocskolni.

Obliqué, rézsutt, hárántosan, ferdén.

Obliquitas, ferdeség, rézsuttosság, hárántékosság.

Obliquus, rézsutos, hárántos, ferdés, ferde.

Obliterare, eltörleni, kitörleni, elfelejtetni, homályositni, feledékitni; *obliterare famam*, hirét eltemetni; *obliteratus homo*, elhomályosult, eltemetett ember; *obliterata tempora*, feledésbement idők.

Oblitescere, rejtekezni, lappangani, rejleni.

Oblivio, feledés, elfeledés, feledék.

Oblivionitas, feledékenység, feledékesség.

Oblivionus, feledékeny, feledékes.

Obliviscentia, feledék, feledékség.

Oblivisci, feledni, elfeledni, megfeledkezni.

Obmugire, ellenbőgni, ellenberregni.

Obmurmurare, ellenmorogni, ellenmorgolódni, ellendörmögni, ellendunnyogni.

Obmussitare, ellenpisszegni.

Obmutescere, elnémúlni.

Digitized by Google

Obnisus, ellentörés, ellenigyekezet.
Obnitentia, ellenállás, ellenszegülés, ellentörekvés.
Obniti, ellentörni, ellenszegülni, ellenállani, ellenigyekezni, ellentörekedni.
Obnoxiare, lekötelezni.
Obnoxiatio, lekötelezés.
Obnoxius, 1) lekötött, lekötelezett; 2) alkalmatos, alkalmazatos.
Obnubilare, elhomályositani, befelhősiteni, fellegezni, beborítani; *obnubilari intransitive*, behomályosodni, elhomályosodni, befelhősülni, fellegesülni, beborúlni.
Obnubilatio, behomályosítás, beborítás, fellegezés, fellegesítés, *active;* behomályosittatás, beborittatás, fellegeztetés, fellegesittetés, *passive;* behomályosodás, beborúlás, fellegesülés, *intransitive.*
Obscenitas, undokság, ocsmányság, trágárság, förtelmesség.
Obscenus, undok, ocsmány, trágár, förtelmes.
Obscurans, borúskodó, vaksi, vakító, észborító, homálykodó, homályoncz, sötétkedő, borúsdi.
Obscurantismus, boruskodás, vaksiság, vakítás, észborítás, homálykodás, homályoncz kodás, sötétkedés.
Obscurantista, l. *obscurans.*
Obscurare, homályositani, homályba burkolni; *obscurari intransitive*, elhomályosodni, elhomályosúlni.
Obscuratio, homályosítás, homályba burkolás, *active;* homályositatás, homályba burkoltatás, *passive;* homályosodás, homályosúlás, *intransitive.*
Obscurismus, homálykodás, borúskodás, homályosság, homályosúltság.
Obscuritas, homály, homályosság.
Obscurus, homályos, borús, sötét.
Obsecrare, kérni, könyörögni, esdeni, esdekleni.
Obsecratio, kérés, könyörgés, esdés, esedezés, esdeklés.
Obsequiositas, engedelmesség, engedelmeskedés, engedetesség, készség.
Obsequiosus, engedelmes, engedelmeskedő, engedetes, készséges.
Obsequium, engedelem, engedet, tisztelet; *obsequium ultimum*, végtisztelet.
Observabilis, 1) észrevehető, észlelhető; 2) megtartható.
Observabilitas, 1) észrevehetőség, észlelhetőség; 2) megtarthatóság.
Observantia, 1) gyakorlat, szokás, szokalom, divalom, gyakoralom, megtartás; 2) tisztelet, tekintet, tisztügyelet; *observantia ecclesiastica*, egyházi szokás, egyházi gyakoralom; *collegialis*, társulati szokalom; *legalis*, törvényszerű divalom; *usualis*, gyakorlati, v. szokásszerű divalom; *capitularis*, káptalani gyakorlat; *parentalis*, szülői tisztelet; *vana*, varázskodás, varázslat.
Observare, 1) megtartani; 2) észlelni, észlelődni, vizslálódni, vizsgálódni, észrevenni, őrszemmel kiséreni, szemen tartani, szemeskedni.
Observatio, 1) megtartás, *active*; megtartatás, *factitive*; 2) észlelés, észlelődés, szemeskedés, szemrevevés, észrevevés, szementartás.
Observatorium, csillagvizsgáló torony, csillagvizsgálda, csillagvizsgálati hely, őrtorony.
Observatum, észrevétel, észlelet.
Obses, tusz, személyváltó, személyzálog.
Obsessor, ostromló; *viarum*, utonálló.
Obsessus, megszállott, ördögszállott, ördöngös.
Obsidere, ostromolni, megtámadni, megszállani.
Obsidio, ostromlás, megszállás, megtámadás.
Obsignare, 1) ellenjegyezni, ellenaláirni; 2) bepecsételni.
Obsignatio, 1) ellenjegyzés, ellenaláirás; 2) bepecsételés.
Obsistere, ellentállani, ellenszegülni, gátolni, akadályozni.
Obsolescere, elavúlni, elavasodni, kiavúlni, elévűlni.
Obsoletus, elavúlt, elavasúlt, avas, kiavúlt, elévűlt, kikopott, divatlan, szokatlan.
Obsonium, 1) mártalék, ázalék; 2) csemege; 3) bérzsold, fizetés.
Obstaculum, akadék, gát, akadály, gátlat, gátlék, gátolmány.
Obstagium, magalekötelezés.
Obstetricare, bábáskodni, bábálkodni, szülészkedni.

Digitized by Google

Obstetricatio, bábáskodás, bábálkodás, szülészkedés.
Obstetricia ars, bábaság, szülészség.
Obstetrix, bába, szülész.
Obstinacia, makacsság, megátalkodottság, nyakasság, keményfejűség, konokság, makranczság.
Obstinari, megátalkodni, nyakaskodni, makacskodni, makranczoskodni.
Obstinatio, makacskodás, megátalkodás, nyakaskodás, konokkodás.
Obstinatus, megátalkodott, makacs, nyakas, keményfejű, konok, makranczos.
Obstinax, l. *obstinatus*.
Obstrepere, ellenzajongni, ellenkelni, ellenzördülni, ellengördülni, ellencsörögni, ellenzúdúlni, ellenkezni, ellenszegülni.
Obstrictio, *activa*, lekötelezés; *passiva*, lekötelezteté s.
Obstrictus, lekötött, lekötelezett.
Obstringere, lekötelezni, lekötni.
Obstructio, *activa*, bedugás, bedugaszolás, bedugasztás, bedugolás; *passiva*, bedugatás, bedugasztatás, bedugaszoltatás, bedugoltatás; *intransitiva*, dugulás.
Obstruere, bedugni, bedugasztani, bedugaszolni; *obstrui intransitive*, bedúgúlni, bedúgolódni.
Obstupescere, álmélni, álmélkodni, bámászkodni, ámúlni, elámúlni, elbámúlni, csodálkozni.
Obtinere, 1) megnyerni, megkapni; 2) divatozni, divni.
Obtingens, járó, járandó.
Obtingentia, járság, járóság, járandóság, járomány.
Obtorpere, eltunyúlni, elrestülni, lustakodni, ellustúlni, lombosodni, ellomhúlni.
Obtrectamentum, rágalom, kisebbség, kisebbítmény.
Obtrectare, megszólani, rágalmazni, kisebbíteni.
Obtrectatio, megszólás, rágalmazás, kisebbítés.
Obtutus, szempont, tekintet, nézet, szemrevétel.
Obulus, fillér, batka.
Obumbrare, megárnyolni, megárnyékolni, megárnyazni.
Obveniens, járó, járandó, járományos.
Obventio, vel *obvenientia*, járság, járóság, járadék, járomány, 1639ki kéziratban Jászay szerént; *ferton*.
Obversio, ellengördítés, ellenfordítás, hánytorgatás.
Obvertere, ellengördíteni, ellenfordítani, hánytorgatni.
Obviare, szembejőni, elébejőni, elejét venni, megelőzni, szembetalálkozni, összejőni, összeakadni.
Obviatio, szembejövés, megelőzés.
Obvie, keresetlenül, uton, útfélén.
Obvius, utbaeső, szemköztjövő, keresetlen, szembeötlő.
Occare, boronálni.
Occallere, v. *occallescere*, megtalpasodni, elkeményedni, megkeményülni, elfásúlni.
Occasio, alkalom, alkalmatosság, alkalmasság; *occasio peccandi proxima*, *vel remota*, közeli, v. távoli bűnalkalom; *continua*, *vel interrupta*, szakadatlan, folytonos, szünetlen, v. megszakadt, félbeszakadt alkalom.
Occasionalis, alkalmi, alkalmatossági.
Occasionalista, alkalombhasználó, alkalomvadász, alkalomüző.
Occasionaliter, alkalmilag.
Occasus, nyugot; *solis*, napnyugot, napenyészet.
Occidens, nyugot.
Occidentalis, nyugoti.
Occidere, 1) lenyugodni, elenyészni; 2) gyilkolni, megölni.
Occiput, nyakszirt.
Occisio, gyilkolás, ölés, öldöklés.
Occisor, gyilkos, ölő, öldöklő.
Occultare, eltitkolni, elrejteni, rejtegetni, eldugni; alattomoskodni.
Occultatio, eltitkolás, elrejtés, rejtegetés, eldugás.
Occulte, titkon, rejtekben, alattomban, dugva, suttomban.
Occultus, titkos, rejtekes, alattomos, suttogó, rejtett, titkolt.
Occupare, elfoglalni; *occupare se*, foglalkozni, foglalatoskodni.
Occupatio, foglalás, elfoglalás, *active*; foglaltatás, elfoglaltatás, *passive*; foglalkozás, foglalatoskodás, *reflexive*; foglalat, foglalmány, foglalatosság, *ut res*.

Digitized by Google

Occupator, foglaló; *sui*, foglalkozó, foglalatoskodó; *usurpator*, bitorló, bitangoló.
Occurrere, előfordúlni, eléfutni, eléjőni, szemközt jőni.
Occursio, előfordúlás, eléfutás, eléjövés.
Occursus, előfordúlat, eléjövet, szemköztjövet.
Oceanus, világtenger, nagy tenger.
Ochlocrata, pórfőlség, pórfejedelem.
Ochlocratia, népkény, népuralkodás, népuralom, pórkény, póruralkodás, póruralom.
Octaedrum, nyolczlapú.
Octangularis, nyolczszegű.
Octapla, nyolcznyelvű szentirás, mellyet Origenes irt össze.
Octava, nyolczad; *octava festi*, ünnep' nyolczada.
Octavalis, nyolczados; *festum octavale*, nyolczados ünnep; *judicium octavale*, nyolczados törvényszék.
October, l. *mensis*.
Octorcus, énekes könyv, karkönyv a' görögöknél.
Octogamus, nyolczadnősz, nyolcznős, nyolczor házasúló.
Oculare, 1) pápaszem, szemüveg, szemcső; *perspectivum*, látcső; 2) szemzeni; 3) szemelni, szemlélni.
Ocularis, szemes, személyes, szemlélő, szemléleti; *ocularis inspectio*, személyes vizsgálat, szemle, szemlélet, szemrevétel.
Oculatio, 1) szemzés; 2) szemlélés, szemelés.
Oculatus testis, szemtanú; *auritus*, fültanú; *oculata revisio*, szemle, szemrevétel, szenvizsgálat.
Oculista, 1) szemész, szemorvos; 2) szemző.
Oculistica, szemgyógytan, szemorvosi tudomány.
Odalium, l. *ordalia*.
Odilo s. conf. szent Odiló hitvalló, Jan. 5én.
Odiosus, gyülöletes, gyülölséges.
Oditologia, utazás' mestersége.
Odium, gyülölség, gyülölet, *in abstracto*; gyülölés, haragtartás, utálás, *in concreto*; *odia restringenda*, a' gyülöletesek mérséklendők; *odium implacabile*, engeszteletlen gyülölség.
Odo s. abbas, szent Odony apát, Nov. 18án.
Odometrum, útmérő, útmérték.
Odor, szag.
Odorare, szagolni, szaglalni.
Odoratio, szagolás, szaglalás.
Odoratus, szaglat, szaglalat, szaglalék.
Oeconomia, 1) gazdaság, gazdálkodás; 2) sáfárság, sáfárkodás; 3) házigazgatás, házkormányzás. *Oeconomia Christi*, Krisztus' sáfársága; *oeconomia salutis*, üdvsáfárság, üdvigazgatás.
Oeconomicus, gazdasági, gazdálkodási.
Oeconomus, gazdatiszt, házigazgató, sáfár, gazdasági tiszt; *herus*, gazda, házi úr.
Oecumenicus, egyetemi, köz, általános, közönséges; *concilium oecumenicum*, közgyülekezet, egyetemi zsinat, közzsinat.
Oedipus, 1) thebai király' egyik mesefejtő fia; 2) mesefejtő, rejtélyoldó, rejtélytolmács.
Oenanthe, sz. Jeromosnál, borvirág.
Oenochus, pohárnok, borsáfár, csapláros.
Oenophoron, borkorsó, borkancsó, boredény, palaczk.
Oenopola, borárus, csapláros, korcsmáros.
Oenopolium, csapház, csapszék, korcsma.
Oesophagotomia, barzsingmetszés.
Oesophragus, nyeldeklő, nyelgége, kérődzős gége.
Offendere, *aliquem*, valakit megbántani, megsérteni; *offendere in aliquem*, valakibe megütközni, beleütközni, valakit megtámadni; *offendi reflexive*, megbántódni, megsértődni.
Offensa, bántalom, sérelem, támadat.
Offensio, *activa*, megbántás, megsértés, megtámadás; *passiva*, megbántatás, megsértetés, megtámadtatás; *reflexiva*, megbántódás, megsértődés.
Offensive, bántólag, sértőleg, támadólag.
Offensivus, bántalmas, támadatos, sértős.
Offerenda, áldozék, áldozmány.

Digitized by Google

Offerens, felajánló, feláldozó.

Offerentia, ajálkozat, alkalomnyilás, kinálkozat.

Offerre, felajánlani, feláldozni, kinálni; *offerre se*, ajálkozni, kinálkozni.

Offertio, felajánlás, feláldozás, bemutatás.

Offertor, felajánló, feláldozó, bemutató.

Offertorium, 1) áldozék, áldozmány, felajálmány; 2) miserész, t. i. bemutatás, felajánlás.

Officialis, tiszt, tisztnök, tisztviselő, hivatalnok. *Officialis cameralis*, kamarai tisztviselő; *cassae*, pénztárnok; *emeritus*, érdemült, kiszolgált tiszt; *civilis*, polgári hivatalnok; *episcopi*, püspöki tisztviselő; *dominalis*, urodalmi tiszt; *honorarius*, becsületbeli tiszt; *montanus*, bányai tiszt; *politicus*, közkormányi, közhatósági, közigazgatási, csendőri, rendőri tiszt; *publicus*, köztisztviselő; *sub alternus*, altiszt; *status*, állodalmi tiszt, kormányszéki tiszt; *supernumerarius*, számfeletti tiszt; *officialis liber*, tisztkönyv, tiszti könyv.

Officina, műhely, bolt.

Officiolatus, tisztség, tisztviselőség, hivatalnokság, tiszti hivatal.

Officiose, hivatalosan, tisztileg, készségesen, tisztesen, barátságosan, szolgálatosan.

Officiositas, tisztesség, készség, szolgálatosság, készszolgálatúság, tiszttékonyság, tiszttevékenység.

Officiosus, 1) tiszti, hivatalos, hivatalbeli; 2) készszolgálatú, szolgálatos, készséges, tisztes, tiszttékony, tiszttevékeny, barátságos; *officiosa functio*, hivatalos foglalkozás; *officiosa relatio*, hivatalos jelentés; *officiosa provocatio*, hivatalos felszólítás.

Officium, 1) tiszt, hivatal; 2) tisztség, hivatalság, hivatalnokság; 3) kötelesség, tartozás; 4) zsolosma; 5) tisztelet, szolgálat. *Officium absolutum, et hypotheticum*, föltétlen, és föltételes kötelesség; *affirmativum, et negativum*, állító, és tagadó kötelesség, tetető, v. elhagyató kötelesség; *cassae*, pénztárnokság; *divinum*, isteni tisztelet, isteni szolgálat, isteni kötelesség; *ecclesiasticum*, egyházi tiszt, hivatal, vagy kötelesség; *exactoratus*, számvevői hivatal; *expediturae*, kiadó hivatal; *officium in capitulo*, káptalani hivatal; *inquisitionis*, hitőri hivatal; *monetarium*, pénzverő hivatal; *montanum*, bányai hivatal; *manipulans*, kezelő hivatal; *nobile*, nemes tisztség; *notariatus*, jegyzői hivatal; *perceptoratus*, adószedői, pénzszedői hivatal; *perfectum, et imperfectum*, tartozási, és szivességi kötelesség; szoros, és nemes kötelesség; szorító, és szoritatlan kötelesség; *officium administrationis piarum fundationum*, kegyes alapitványkezelő, v. igazgató kötelesség; *protocolli, et exhibitorum*, jegyzői hivatal, bejegyző hivatal; *provisoratus*, tiszttartói hivatal; *rationariae*, számvevő hivatal; *revisoratus librorum*, könyvvizsgálói hivatal; *salis*, sóhivatal; *taxatoratus*, zsoldadó hivatal, zsoldszedő hivatal; *tricesimae*, harminczados hivatal; *officium ambrosianum*, ambrusi szertartás; *mozarabicum*, mozarab szertartás; *officium de tempore*, időszerű zsolosma; *defunctorum*, gyászzsolosma, gyászszertartás; *officium chori*, karhivatal, karkötelesség; *officium canonicum*, egyházczikki kötelesség; *nocturnum*, éjféli zsolosma; *matutinum*, viradati zsolosma, l. *horae*; *officium omnium sanctorum*, mindszent' zsolosmája; *officium b. m. virginis*, a' b. sz. anya' zsolosmája; *officio fungi*, hivatalban járni, hivataloskodni, hivatalkodni; *officium gerere*, hivatalt viselni; *officio privari*, letiszteztetni, hivataltól, tisztségtől megfosztatni.

Oggerere, szemrehányni, felhányni, ellenvetni.

Oleare, olajozni.

Olearium, olajtartó, olajedény, olajszelencze, olajkánna.

Oleatio, olajozás.

Oleatus, megolajozott, fölkent.

Olere, szaglani, szagodni, szagos lenni.

Oleum sanctum, kegyolaj, szentolaj, szentkenet; *catechumenorum*, keresztelési olaj; *infirmorum*, kegyír, kegykenet, betegkenő olaj, végkeneti olaj.

Digitized by Google

Olfacere, szagolni, megszagolni, szaglalni.

Olfactorium, szagolmány, szagolék, illatozmány, illatszer, illaték, szaglalék.

Olfactus, szaglat, szaglalat, szaglás, szaglótehetség, szagló műszer.

Libanum, (arab: *alluban*) illatszer, tömjén, füstmény.

Oligarcha, főúr, förendű, förangú, rangúr.

Oligarchia, ranguralkodás, förangú, förendű kormányalak, rangkormányság, ranguriság.

Oligographia, üdvirat, szentirás.

Olim, régente, hajdan, hajdanta.

Olitanus, régi.

Olivae dies, pálmavasárnap, virágvasárnap.

Olla, fazék, cserépedény; *olla fortunae*, szerencse' kereke.

Ollarii, társpoharazók, kik a' keresztény szeretet' főkötelességévé a' lakomázást tették, és mivel rendre ürítették a' borpalaczkokat, azért társpoharazóknak hivattak.

Oloforus, vel *oloberus*, bibor, piros öltözet.

Olus, zöldség, paréj, saláta.

Omen, előérzet, jóslat, sejtelem, sejtmény, előjél, előjelenet, előjelenkezet, sejditmény.

Ominari, sejteni, jóslani, előérezni, előjelenkezni, sejditni.

Ominatio, előérzés, sejtés, előjelenkezés, sejdítés.

Omissio, kihagyás, elhagyás, *active*; kihagyatás, elhagyatás, *passive*.

Omittere, kihagyni, elhagyni.

Omnimode, mindenkép, mindenszerüen.

Omnimodus, mindenszerű, mindenféle.

Omnipotens, mindenható.

Omnipotentia, mindenhatóság.

Omnipraesens, mindenüttes, mindenütt lévő.

Omnipraesentia, mindenüttesség, mindenütt lévőség.

Omnis, mind, minden; *festum oo. sanctorum;* mindszent' napja; *omne trinum perfectum*, minden hármas tökélyes; *omne nimium noxium*, minden túlzás ártalmas; *omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci*, mesterileg végzél, hasznoshoz kötve az édest. *Omnibus currus*, társasági kocsi.

Omniscientia, mindentudóság.

Omniscius, mindentudó.

Omnitudo, mindenség, mindenesség.

Omnophorium, püspökpalást.

Omonea, egyesség' temploma; így hivták sz. Pantaleon', és sz. Márton' templomát Konstántinápolyban, mert ott Macedonius eretnek' tévtana közegyezéssel kárhoztatott.

Omophagia, (*homophagia*, *antropophagia*) emberevés, emberhusevés.

Omphalopsichi, (*umbilicani*) kőgyökösek, hittévelygők; így nevezvék, mert imádság közben szemeiket mindenkor kőgyökeikre feszitették.

Onania, némabűn, magömlesztés, önfertőzés, önszeplősítés, önparáznitás.

Onanista, néma bűnös, magömlesztő, önfertőző, önszeplősitő, önparásznitó.

Onerare, terhelni, megterhelni.

Oneratio, terhelés, megterhelés, *active*, terheltetés, megterheltetés, *passive*.

Oneriferus, terhviselő, terhhordó, terhvivő.

Onerosus, terhes.

Onirocriticus, vel *oniocriticus*, álomfejtő, álomhüvelyező, álombiró.

Oniropompus, álomébresztő, álomdana, sz. Jernénél: ördög.

Onomasia, névünnep, névnap.

Onomasticus, névnapi, névünnepi.

Onomatopepo Jemenon, vel *onomatopoëticon*, hangnév, hangnyomozó, hangszó, hangige, visszahangzó, hangkövető szó.

Ontologia, lénytan, lénytudomány; *archologia*, elvtan.

Onuphrius s. confessor, sz. Onufár hitvalló, Jun. 12én.

Onus, terh, teher; *onus reale*, vel *personale*, vagyoni, vagy személyi terh; *onus assummere*, terhet felvállalni, terhet felvenni; *onus inhaeret fundo*, a' birtok teherrel jár; *onus responsionis*, felelet' terhe.

Onustus, terhelt, terhes, töltött.

Onyx, drága kő.

Opacare, beárnyazni, beárnyékozni, árnyékot vetni, sötétitni, homályositni.

Opacitas, árnyékosság, sötétség, homály.

Digitized by Google

Opacus, árnyas, árnyékos, sötét, homályos.
Opalus, opálkő.
Opera, 1) munka; 2) munkás, napszámos; 3) daljáték, dalszinmű; *operae illiberales*, kézi munkák, szolgai munkák; *operae liberales*, elmebeli munkák, tisztességes munkák; *operae manuales, et currules*, kézi, és igás munkák.
Operari, dolgozni, munkálni, munkálkodni, működni, munkálódni, müvelni.
Operarius, munkás, napszámos, béres, műbéres, napmüves.
Operatio, munkálás, munkálkodás, dolgozás, működés, munkálódás, müvelés, műtétel; *operatio Dei*, Isten' működése.
Operatum, munka, munkálat, müvelet, dolgozat.
Operculum, kupak, födél, dugasz.
Operositas, munkásság, dolgosság, dolgozékonyság.
Operosus, munkás, dolgos, fáradságos, dolgozékony.
Opes, gazdagság, vagyon, kincs.
Ophiolatria, kigyóimádás, *ut actio;* kigyóimádat, *in abstracto.*
Ophitae, kigyóimádó tévnökök.
Opifex, kézmüves, mesterember.
Opificina, műhely, müterem, műcsarnok.
Opificium, kézmüvesség, mesterség.
Opilio, juhász, birkás; *sodalis*, bojtár.
Opimus, dús, gazdag, tehetős, bövelkedő.
Opinari, vélni, vélekedni.
Opinative, vélekedőleg, véleményileg, vélekedetileg.
Opinativus, véleményes, vélekedeti, vélekedetes.
Opinio, vélekedés, vélemény; *conjectura*, valószinüskedés, sejtekedés; *suspicio*, gyanakodás, gyanítás; *opinio sinistra*, balvélemény, balvélekedés; *opinio publica*, közvélemény.
Opinionistae, tévvéleményesek, XVik századbeli eretnekek, kik IIik Pál pápa alatt a' romai püspökőt egyházfejének csak azert nem ismerték meg, mivel nem élt szegénységben.
Opiniosus, makacsvélekedő, szilárdvélekedő, öneszű, önfejű, fejeskedő.
Opiparus, dúskészületü, dúsgazdag.
Opis, segély, segedelem, segítség.
Opitulari, segiteni, segélni, segédségül lenni, gyámolni.
Opitulatio, segítés, gyámolás, segélés.
Opium, mákony, ófiom.
Oportet, illik, kell, szükséges.
Oppansum, Tertulliánnál: födvény, fátyol, szönyeg, terítő.
Oppidanus, mezővárosi.
Oppidum, mezőváros; *privilegiatum*, kiváltságos mezőváros, szabadalmas mezőváros.
Oppignorans, elzálogositó, zálogbaadó, elzálogoló.
Oppignorare, elzálogositani, zálogbaadni, elzálogolni.
Oppignoratio, elzálogositás, zálogbaadás, elzálogolás, *active;* elzálogosittatás, zálogbaadatás, elzálogoltatás, *passive.*
Opponens, ellenfél, ellenszegülő, ellenvitató, ellentevő, ellentálló.
Opponere se, ellenszegülni, magát ellenszegezni, ellentállani; *opponere aliquid*, ellentenni, ellencselekedni.
Opportune, alkalomszerüleg, csélszerüleg, czélirányosan, kelletekor, jókor.
Opportunitas, alkalomszerüség, czélszerüség, alkalmiság, czélirányosság, kellet, jókoriság.
Opportunus, alkalomszerü, czélszerü, czélirányos, kelleti, jókori.
Opposite, ellentétben, ellentételesen, ellenkezőleg, ellentállva, ellenszegülve, ellenzetesen, ellenkedve, ellenesen.
Oppositio, ellentállás, ellenszegülés, ellenvetés, ellenállitás, ellenvitatás, ellenkelés, ellentámadás, ellenzés.
Oppositionalis, ellenszegülési, ellentállási, ellenzéki, ellenzési, ellentámadási, ellenkelési.
Oppositum, ellentét, ellentétel, ellentétemény, ellenszegület; ellenszegülmény, ellenszegülék, ellenzék.
Oppositus, ellentett, ellentételes, ellenvetett, ellenzetes, ellenzékes, elleni, ellenes, ellenzett.
Oppressio, *activa*, elnyomás, lenyomás, nyomorgatás, nyomorítás, sanyargatás, sanyarítás; *passiva*, el-

Digitized by Google

nyomatás, lenyomatás, nyomorgattatás, sanyargattatás, nyomorittatás, sanyarittatás.

Oppriмere, nyomoritani, sanyaritani, elnyomni, lenyomni, nyomorgatni, sanyargatni.

Oppugnare, ostromolni, ellenharczolni, vitatni, ellenvivni.

Oppugnatio, ostromlás, ellenharczolás, vitatás, ellenvivás.

Optare, ohajtani, kivánni.

Optatio, ohajtás, kivánás.

Optatum, ohajtat, kivánat.

Optica, láttan, láttudomány.

Opticus, 1) látszerész, látszerkészitő *subst.;* 2) láttani, láttudományi, *adj.*

Optimates, országjónokai, országnagyok, főrendek.

Optimatia, főrendűség, országjónokság.

Optimismus, legjobbozás, *ut actio;* legjobbozat, legjobbosdiság, légjobbozmány, *ut res.*

Optimista, legjobbozó, legjobbosdi.

Optio, 1) szabadválasztás, önválasztás, választhatás; 2) felügyelő; *optio carceris*, börtönfelügyelő; *optio fabricae*, gyárfelügyelő; igy szent Ámbrusnal: „*neque Paulus, et Silas tempus distulerunt, ut optionem carceris baptisarent.*“ Pál és Silas nem is késedelmeskedtek, a' börtönfelügyelőt megkeresztelni. — *Optionatus*, felügyelőség.

Optionalis, szabadválasztási, önválasztási, választhatási.

Optionaliter, választólág, önválasztólag, választhatólag.

Opulentia, gazdagság, dusság, dusgazdagság, bőérték, vagyonosság, értékesség.

Opulentus, gazdag, dús, dusgazdag, bőértékű, vagyonos, értékes.

Opus, mű, munka, tett, cselekedet, tét, tétel, tétemény; *opus Dei*, Isten' műve; *opus ad extra*, külható mű; *opus ad intra*, belható mű; *opus obligatorium*, köteles munka; *liberum*, szabad munka; *supererogatorium*, tartozás fölötti munka; *praeceptum*, parancsolt munka; *propitiatorium*, engesztelő munka; *satisfactorium*, elégtételes cselekedet; *meritorium*, érdembeli, érdemleti cselekedet; *opus operatum*, működési munka; *opus operantis*, működő' munkája; *ex opere operato*, a' művelt műből, a' mű' belerejéből, önerejéből; *ex opere operantis*, a' művelő' erejéből, v. művéből; *opus bonum*, jótét, jótétel, jótétemény; *opus malum*, rosztét, rosztétel, rosztétemény, rosz cselekedet.

Ora, táj, tájék, erány.

Oraculum, 1) jósolvány, jósló bálvány, jóslat; 2) jóshely, jósintézet, jósodalom, jósalom.

Oralis, szájbeli, szóbeli; *oralis traditio*, szóbeli hagyomány.

Orama, rémkép, varázskép, báb, boszorkánykép.

Oramen, ima, imádság.

Orare, imádkozni, szavalni.

Orarium, 1) l. *stola;* 2) nyakdisz, nyakék.

Oratio, 1) beszéd, szavalat; 2) ima, imádság, imádkozás; *oratio dominica*, urimádság; *oratio soluta*, folyó beszéd; *ligata*, kötött beszéd. *Oratio publica vel privata*, közimádság, v. magán imádság; közimádkozás v. magán imádkozás; *vocalis*, szóbeli; *mentalis*, elmebeli; *jaculatoria*, lövellő imádság, Likvándinál.

Orator, 1) szónok, szavaló; 2) imádkozó; *sacer*, üdvszónok, hitszónok; *concionator*, népszónok.

Oratorium, 1) szavaló terem; 2) imaház, imádság' háza, imahely.

Oratorius, 1) szónoki, szónoklati, szavalati; 2) imádkozó; *ars oratoria*, szónoklat.

Orbare, megfosztani.

Orbatio, *activa*, megfosztás; *passiva*, megfosztatás.

Orbiculus, tányérka.

Orbis, földkerékség, földkör, földgömb.

Orbita, kerekdedség, gömb, fordúlat, kerékség, kerékvágás, kerékfordulás, forgony, vágány. *Beata nobis gaudia, anni reduxit orbita;* a' boldogító örömöket az év' fordúlata viszsza hozta.

Orbitarii, keringő, tekergő tévelygők, 1198ban a' Waldenziek közől sarjadoztak; tagadták a' sz. háromságot, Jezus' istenségét, a' test' feltámadását, a' végitéletet, a' szentségeket, és mi-

Digitized by Google

vel mindenfelé kóborlának, tekergőknek hivattak, az egyházból Illik Incze pápától zárattak ki.

Orchestra, kar, karzat.

Orcinus, (*Duschenicus*) lélekváltságért felszabaditott.

Orcus, pokol, földüreg, alvilág.

Ordalia, istenkisértő itélet; p. o. tűz, v. vízpróbai itélet.

Ordinale, 1) szerkönyv, rendkönyv, szertartási könyv, l. *rituale*; 2) *ordinale*, rendszám.

Ordinans, 1) rendelő, elrendelő, intéző, intézkedő, rendelkező; 2) papszentelő; 3) parancsváró.

Ordinantia, 1) rendelőség, rendelet, rendelmény; 2) parancsváróság.

Ordinare, 1) rendezni, rendelni; 2) fölszentelni, pappá szentelni, fölkenni.

Ordinarius, 1) rendes, rendszerénti, rendszeres, rendszerű; 2) közönséges; 3) rendes előljáró; nevezetesen: megyés püspök; *ordinarius judex nobilium*, fő szolgabiró; *ordinarius notarius*, fő jegyző.

Ordinate, rendesen, rendszerént.

Ordinatio, *activa*, 1) rendelés, elrendelés, rendezés, elrendezés; 2) elintézés, rendelkezés, rendezkedés, rendszabás; 3) fölszentelés, fölkenés, papszentelés; *passiva*, 1) elrendeltetés, elrendeztetés, rendeztetés; 2) intéztetés, elintéztetés; 3) fölszenteltetés, fölkenetés; *ordinatio divina*, isteni rendelés.

Ordinatum, rendelet, rendezet, rendelmény.

Ordinatus, 1) rendes, rendezett; 2) rendszerető, rendkedvelő, rendtartó; 3) fölszentelt, fölkent.

Ordo, 1) rend; *series*, sor, szer; 2) *ordo ut sacramentum*, egyházi rend, rendszentség; 3) *ordo religiosus*, szerzet; 4) *equestris*, lovag rend, vitéz rend; *ordines majores, et minores*, l. *Hierarchia; ordo aurei velleris*, aranygyapjas rend; *civilis*, polgári rend; *ecclesiasticus*, papi rend; *divinorum*, isteni szolgálat' szerkönyve, l. *Rituale, agenda. Ordo judiciarius*, törvénykezési rend; *militaris*, hadi rend, katonai rend; *processualis*, perfolyami rend. *Ordo s. Benedicti*, sz. Bene' szerzete; *camaldulensis*, néma szerzet, hallgatag szerzet; *Cisterciensium*, sz. Bene' fejér szerzete, v. Bernát' szerzete; *s. Dominici*, sz. Domonkos' szerzete *s. Francisci*, sz. Ferencz szerzete; *s. Joannis de Deo*, irgalmas barátok; *s. Pauli primi eremitae*, sz. Pál első remetének szerzete; *scholarum piarum*, kegyes iskolai szerzet; *praemonstratensis*, Norbert' szerzete; *carmelitarum*, kármelhegyi szerzet; *servitarum*, b. sz. Mária' szolgatársi szerzete; *s. Stephani*, sz. István' apostali király' jeles rendje; *diurnus*, napi rend; *missae*, miserend, misesor, miserendezet; *ordo Romanus, seu agenda*, l. ezt. *Ordo precum*, ima — rend; *ordo inferior*, alrend; *superior*, főrend; *ordinis inferioris*, alrendű; *superioris*, főrendű; *ordo est anima rerum*, mindennek lelke a' rend; *ordo mendicans*, kolduló szerzet; *ordo possessionatus*, birtokos szerzet.

Orebitae, *Horebitae*, *Thaboritae*, l. Hussitae.

Orexis, áhitat, vágy, vágyódás, vágyékonyság, vonzódás, vonzalom, kivánság, sovár, forróvágy, hővágy.

Organicus, műszeri, létszeri, léteges, életművi, létszerű, szerkezeti, műalkati, alkatszerű; *organicus defectus*, létszerű hiány, műalkati fogyatkozat; *organica constitutio*, szerkezeti alkat.

Organisare, szerkezteni, szerkezni, létszeresíteni, rendezni.

Organisatio, *activa*, szerkesztés, szerkezés, rendezés, létszeresités; *passiva*, szerkeztetés, rendeztetés, létszeresittetés.

Organismus, szerkezet, rendezet, életmű, műalkat, műszerzék, létszerzék, életművezet.

Organista, zongorász, zongoramester.

Organistron, karzat (*chorus*), hol a' zongora áll.

Organum, 1) létszer, műszer, életszer; 2) *organum sensorium*, érzékmű, érzék, érzékszer, érzetmű; 3) *organum vitae*, életmű, életszer; 4) *organum loquelae*, szózatmű, szószer-

Digitized by Google

zék; 5) *organum*, *seu machina*, l. ezt; 6) *organum*, orgonya, zongora; 7) *organum communicativum*, közlöny.

Orgia, öl; *cubica*, köbös öl; *quadrata*, négyszegű öl.

Orientalis, keleti; *orientalis ecclesia*, keleti egyház; *orientalismus*, keletiség.

Orientalista, keleti nyelvtanár.

Orientare, tájazni, tájékozni, irányozni; *dirigere*, irányozni.

Orientatio, *activa*, tájazás, tájékozás; *passiva*, tájaztatás, tájékoztatás.

Origeniani, vel *origenistae*, vel *origenianistae*, Origenes', tévtanának követői.

Originalis, eredeti, *originale scriptum*, eredeti levél, eredeti irat; *originale exemplar*, eredeti példány, eredeti nyomtatvány; *originale peccatum*, eredeti bűn, öröklött bűn, örökleti bűn, áthatott bűn, áthárom-lott bűn; *originale documentum*, eredeti oklevél, eredeti okirat.

Originalitas, eredetiség.

Originaliter, eredetileg.

Originarie, eredetiesen, eredetiképen, eredetileg.

Originarius, eredeties.

Originatio, szóelemzés.

Origo, *ut actio*, eredés, származás; *ut actus*, eredet, származat, származék; *fons*, kútfő, kútforrás.

Oriolum, folyosó, tornácz, sétahely, csarnok.

Oriri, eredni, kelni, keletkezni.

Ornamentum, ék, ékesség, ékszer, dísz, díszesség, csín, csinosság, díszszer, díszmény; *ornamentum sacrum*, l. *ornatus*.

Ornare, ékíti, ékesíteni, díszíti, díszesíteni, csinosítani.

Ornatus, 1) ékes, díszes, csinos; 2) *subst. ornatus*, v. *ornatura*, l. *ornamentum*. *Ornatus sacer*, díszruha, díszöltöny, díszmény, szent öltözet, díszöltözmény, díszöltözet, díszölték.

Orocopus, óraleső, jeladó, csengettyűs.

Orographia, hegyismertetés, hegyleírás.

Orphanalis, árvai, árvabeli; *orphanalis deputatio*, árvaválasztmány, gyámkiküldöttség; *orphanalis sedes*, árvaszék; *orphanalis substantia*, vel *massa*, árvavagyon, árvatömeg.

Orphanotrophium, árvaház, árvalak, árvatáplány, árvanevelő intézet.

Orphanus, árva; *pupillus*, gyámkórú; *aetas orphanalis*, árvakor; *aetas pupillaris*, gyámkor, gyámkorúság.

Orthodoxia, őshitűség, őstan, agghitűség, igazhitűség, józanhitűség; *heterodoxia*, máshitűség, helytelenhitűség, ujhitűség.

Orthodoxographia, őshitvédlet, agghitvédlet, igazhitvédlet, őstanvédelem.

Orthodoxographus, őshitvédő, agghitiró, igazhitvédő, őstanvédlő.

Orthodoxus, őshitű, agghitű, igazhitű; *heterodoxus*, máshitű, ujhitű, helytelenhitű.

Orthographia, 1) helyesirás, szabályos irás; 2) helyesirástan.

Orthographice, helyesirás szerént, irástanilag, irástudólag.

Orthopaedica schola, testképző, testidomító iskola.

Orthopaedicus, testidomító, testképző.

Ortus, eredet, származat, kelet; *ortus solis*, napkelet.

Ortygometra, harizs, anyafür.

Os, oris, száj; *os, ossis*, csont.

Oscillare, remegni, rezgeni, hintálni, lóbálni, lóbálódni, hintálódni.

Oscillatio, hintálás, lóbálás, rezgés, lóbálódás, hintálódás, hintázás.

Oscillum, hinta, himzsa, lóba.

Oscitantia, elszórakozás, vigyázatlanság; *oscitantia mentis*, elmetétovázás; *oscitantia in declamando*, aluszékonyság; *oscitans*, aluszékony, szórakozott, vigyázatlan.

Osculari, csókolni.

Osculatorium, csókszer, l. *pacificale*.

Osculum, csók; *osculum manum*, kézcsókolás, *osculum pacis*, békecsók.

Osiandriani, Osiander hires protestans hittudós' tévtársai, kik Luther' tévtanától sokban különböznek; így p. o. Krisztust egyedül mint Istent állitják nemünk' közbenjárójának; megigazulásunkat csupán az Istennek lényegi igazságától származtatják, és a' megigazult emberrel az isteni természe-

Digitized by Google

tet közlöttnek vélik. Osiander a' tévfőnök Calvin' és Melanchton' bizonyítása szerént annyira a' bornak adta magát, hogy 1552ben élete' fonalát gutaütés szakitotta kétfelé.

Osita s. virgo et mart., szent Ozita szűz vértanú, Oct. 7én.

Osor, gyülölő.

Ossarium (*cinerarium*), sirmeder, tetemtartó, tetemház, tetemcsarnok, csontház.

Ostendere, mutatni, megmutatni.

Ostensio, mutatás, megmutatás.

Ostensivus, mutató, láttató.

Ostentamen, mutatkozmány, mutogatvány, kérkedékenység.

Ostentare, mutogatni, fitogtatni, mutatkozni, kérkedni.

Ostentatio, mutogatás, fitogatás, mutatkozás, kérkedés, *active;* mutogattatás, fitogtatás, *passive.*

Ostentator, mutogató, fitogató, fitogtató, kérkedő.

Ostiariatus, ajtónállóság, ajtárság, ajtósság; *portariatus*, kapusság.

Ostiarius, ajtónálló, ajtár, ajtós; *portarius*, kapus.

Ostium, 1) nyiladék, nyilás; 2) torkolat; *ostium maris*, tengertorkolat; *ostium fluvii*, viztorkolat.

Ostracismus, számkivettetés, számüzetés.

Otalgia, fülfájás.

Otiari, hivalkodni, henyélni, lebzselni, pihenni, heverni, heverészni, nyugodni, veszteglení, tunyálkodni, ácsorogni, kényelgeni, kényekedni.

Otiositas, heverészés, henyélés, kényelgés, tunyálkodás.

Otiosus, hivalkodó, henye, lebzsi, heverész, nyugvó, pihenő, ácsorgó, kényelgő, veszteglő, tunya.

Otiolum, üres idő, szabad idő.

Otium, henyeség, henyélés, üres idő, ácsorgás; *quies*, nyugvás; *requies*, nyugalom, pihenés, veszteglés; *ignavia*, lebzsiség, renyheség; *socordia*, hivalkodás, hivalgás; *pigritia*, restség, restelkedés; *desidia*, tunyaság, tohonyaság; *inertia*, pulyaság, lomhaság; *segnities*, lassuság, lanyhaság; *torpor*, lustaság, hereség, vaszkaság; *negligentia*, hanyagság, henyeség; *acedia*, jóravalórestség.

Ottilia s. virgo, sz. Ódelka szüz, Dec. 13án.

Ottonismus, egyházi, és világi hatalomviszonyitás, kölcsönhatalom, hatalomviszony; igy neveztetik Ottotól, a' magdeburgi érsekségben az egyházi, és világi hatalom' viszonyos összefüggése.

Ovalis, tojásgömbü, tojásalakú, tojásdad, tekegömbü, gömbös, hoszgömbü.

Ovare, övedzeni, hujogatni, kurjongatni, vigadozni, sikogatni, rikogatni, rikitni, sikitni.

Ovis, 1) juh; 2) hiv; *pastor ovium*, 1) juhász; 2) lelkipásztor.

Ovum paschale, piros tojás, husvéti tojás.

Oxiopia, szemesség, élesszemüség.

Oxycratum, eczetviz, csigér.

P.

Pabulatio, etetés, barometetés.

Pabulum, takarmány, eleség, szülesség.

Paca, bugyor, bukáta, butyor, dészü, tarsoly.

Pacare (olasz *pagare*), fizetni.

Pacatio, *activa*, fizetés; *passiva*, fizettetés.

Paccare, rakódni, összerakni, rakogatni (pakkolni).

Paciarii, békeszerzők, kiknek kötelességök volt a' viszályos feleket összebékitni.

Pacidicus, sz. Bernárdnál: békeszócsár, kitudniillik szájával hőse a' békének, de tettel azt nem követi.

Pacificae litterae, békelevél, mellyet utilevél gyanánt adtak a' püspökök papjaiknak.

Pacificale, békejel, békszer, diszkereszt, békekereszt, diszfeszület, békefeszület.

Digitized by Google

Pacificare, békíteni, kibékíteni, megbékíteni, békét kötni, békeltetni, békét szerezni.

Pacificatio, békelés, kibékelés, békítés, kibékítés, békekötés, békeszerzés, békeszerződés, békealku, *active;* békittetés, békeszereztetés, békeköttetés, *factitive*, vel *passive; pacificatio Viennensis*, bécsi békekötés, bécsi békeszerződés.

Pacificator, békeszerző, békeltető, békítő, békekötő.

Pacifice, békesen, békével.

Pacifici, vel *pacificatores*, békeskedők, így nevezték Vik században azokat, kik Zeno császár' hitrendelményet (*Henoticon*), elfogadták.

Pacificus, békes, békességes, békeszerető, békekedvelő, l. *irenaeus.*

Paciscentes, alkuvók, alkudozók, felfogadók.

Pacisci, fogadni, felfogadni, alkudni, alkudozni.

Pacis princeps, békefejedelme t. i. Jezus Krisztus, l. *irenarcha.*

Pacomius s. abbas conf., sz. Pakony apát hitvalló, Máj. 14én.

Pactare, alkudni, alkudozni, szerződni, szegődni, fogadni.

Pactatio, alkuvás, alkudozás, szerződés, szegődés, fogadás.

Pactum, alku, alkudozat, alkudozmány, szerződmény, kötmény, fogadmány, szegődség, szegődmény, egyezmény; *pactum beneficium*, jótékony alku; *bilaterale*, viszonos szerződmény; *consummatum*, foganasított, tökéletességre ment egyezmény; *pactum conventum*, fogadmányos alku; *expressum*, kifejtett, kiejtett, szóval kijelentett szerződség; *implicitum*, belértelmű, tettből érthető fogadmány; *praesumtum*, elővélt, elővéletes, gyanítható szerződmény; *pactum foenebre*, béralku; *gratuitum*, ingyenes egyezmény; *onerosum*, terhelő alku; *religiosum*, szerzetesi fogadmány; *successorium*, örökleti alku, *pactum unionis*, egyleti, 's egyesülési kötmény; *pacis*, békealku, békekötmény, békeszerződség.

Paedagogare, nevelni.

Paedagogia, neveléstan, neveléstudomány.

Paedagogicus, neveléstani, nevelési.

Paedagogium, nevelőintézet.

Paedagogus, nevelő; *paedagogus theoreticus*, neveléstudó, neveléstanító; *practicus*, nevelő.

Paedanticus, feszes, feszült, feszeskedő, tudáskodó, gyaláros.

Paedantismus, iskolai fesz, feszesség, feszültség, feszeskedés, tudóskodás, gyalárság.

Paedarasta, himfertítő, himnőszö, himszeplősítő, himfertőző; himszeplőző, gyermekszeplősítő.

Paedarastia, himfertítés, himnőszés, himszeplősítés, himfertőzés, gyermekszeplősítés, *ut actio;* himfertőzet, himnőszet, himszeplőzet, *ut actus.*

Paedobaptismus, gyermekkeresztelés, kisdedkeresztelés.

Paedonomus, gyermeknevelő.

Paedotrophium, fattyuház, lelenczház, gyermektáplány.

Pagania, l. *paganismus.*

Paganismus, poganyság, pogánykodás.

Paganitas, pogányvallás.

Paganitius, alattomos pogány, rejlő pogány.

Paganus, 1) pogány; 2) falusi mezei.

Pagarchus, falubiró, falufőnök.

Pagella volans (Flugſchrift), röpkeirat, röpirat, röplap, röpkelap, röplevél.

Pagere, felfogadni, szerződni, l. *pactare.*

Pagina, lap; *latus*, oldal; *pagina lateralis*, oldallap; *libri*, könyvlap; *pagina saxi*, kőlap, kőlapi törvény, vagy is tiz parancs, kőtáblai törvény; *pagina sacra*, szentlapok, üdvirati lapok.

Paginare, lapozni; *paginatio, activa*, lapozás; *passiva*, lapoztatás.

Pagmentum, deszkázat, deszkakert, deszkakertület.

Pagnota (olasz *pagnotta*), irgalomház, alamizsnaház, kegyház, tápház, gyámház, kegyintézet.

Pagus, falu; *villa*, major; *praedium*, puszta, telek.

Pajonistae, így hivták Kálvin' felei Aurelián Pajon' tévtársait, kik Armenius' tévtanát terjeszgették.

Pala, karó, czövek, palánk; *palare*, karózni; czövekelni.

Digitized by Google

Palaeologismus, régiségüzés, óságoskodás, ónyelvüség, avazás, avazat.
Palaeologus, óságüző, ónyelvű, avazó.
Palaestra, palota, terem, iskola, pálya, pályatér, pályaszín, pályakör.
Palamistae, másként, *Hesychastae*, v. *omphalogyphi*, v. *umbilici*, kögyökösdiek, Palamas György' tévszerző' társai.
Palatinalis, nádori; *palatinale judicium*, nádori bíróság, nádori törvényszék, nádori itélőszek; *palatinalis homo*, nádori képviselő.
Palatinatus, nádorság, nádori hivatal, nádorispánság.
Palatinus, nádor, nádorispán.
Palatium, palota, diszvár, fénylak, diszlak; *palatium patriarchale*, ősérseki palota, ősérseki diszvár.
Palatus, iz, izlés, szájiz; *palatum*, iny.
Palea, polyva, törek.
Palingenesia, ujjászületés, létujulás.
Palinodia, visszaéneklés, visszavonás, visszavevés, visszalépés; *palinodia Dei*, l. *Te Deum laudamus*.
Palium (olasz: *palis*), pályabér, pályadij.
Paliurus, az ó szövetségben: csipkenye, csipkebokor, tüskebokor.
Palla, l. *animetta*, födél, födöny, födőlap; Kresznericsnél: páló, pálmánt; *palla major*, seu *bursa*, leplény, leplék, abrosztok, nagyobb födöny; *palla sepulchralis*, szemfödél.
Palladium, védpalást, védelék, védfal; védpaizs, védhatalom, védszárny,
Pallere, sárgallani; *pallescere*, sárgúlni, sárgásodni.
Palliare, palástolni, födözni, födözgetni, leplezni, elfödni, eltakarni.
Palliatio, *activa*, palástolás, födözés, leplezés, födözgetés, elfödés, eltakarás; *passiva*, palástoltatás, födöztetés, lepleztetés, elfödetés, eltakartatás.
Palliativus, födözetes, leples, lepleztett, palástoló, pálástolt.
Palliatus ordo, palástos szerzet, mellynek tagjai palástban jártak.
Pallidus, sárga.
Pallisada, karó, czövek, palánk.
Pallium, palást, köpeny, köpönyeg; *pallium archiepiscopale*, érsekpalást, érseki diszpalást; *pallium ecclesiasticum*, egyházi diszpalást; *pallium pluviale*, seu *chorale*, karpalást.
Pallor, sárgaság.
Palma, 1) arasz, négyujnyi mérték, tenyér; 2) pálmafa, datolafa; *palmarum festum*, pálmaünnep, pálmavasárnap, virágvasárnap; 3) pályakoszorú, diadalmi babér.
Palmaris, jelentékes, szembetünő, tapintható, szembeszökő, ügydöntő; *argumentum palmare*, ügydöntő ok.
Palmarium, pályadij, diadalbér, győzelemdij.
Palmarius, legfőbb, legjeleab, legkitünőbb, fő, jeles.
Palmatinae (*dactylus*), datola.
Palmes, szőlővessző.
Palpabilis, tapintható, érinthető, kézzelfogható.
Palpare, 1) tapogatni, érinteni; 2) hizelkedni, hizelegni, simogatni.
Palpitare, 1) tapogatni; 2) rezegni, rezgeni, lengeni, dobogni.
Palpitatio, 1) tápogatás; 2) rezgés; *cordis*, szivdobogás.
Palpo, fellovalló, bizgató, serkentő, izgató, feltüzelő, bizgatag.
Paludamentum, palást, pánczél; *paludamentum s. Stephani*, sz. István' palástja.
Palus, *i*, karó, palánk, czövek; *udis*, tó, mocsár.
Pamphilus s. mart., sz. Pámfil vértanú, Jun. 1ően.
Panacea, gyógyfü, gyógyszer.
Panaclystus, merő, csupa; *panaclystus aureus calix*, csupa aranykehely.
Panaeritos, sz. Jeromosnál, fő, jeles, jelentékes.
Panagia, boldogságos, szentséges, e' szóval czimzik a' görögök a' b. sz. anyát.
Panagiarium, áldozékkosár a' görögöknél, mellyben az áldozati kenyér áll.
Panarmonium, vel *pankarmonica*, összehangzás, széphang — öszvély; öszzene, öszhang.
Pancarpium, küzdtér, küzdhely, küzdterem.
Pancratista, küzdő, küzdnök, küzdér, l. *athleta*.

Digitized by Google

Pancratius, 1) küzdelem (*quinquertium*); 2) *Pancratius s. martyr.*, sz. Pongrácz vértanú, Maj. 12én.

Pancristum, kecsajándék, mellyel a' kisdedeket mindenre rábírhatni.

Pandectae (*corpus juris*), jogtár, törvénytár, joggyüjtemény, törvénygyüjtemény.

Pandere, 1) feltárni, felfödözni; *expandere*, kiterjeszteni; 2) kitudódni.

Pandiculari, nyujtózni, huzódozni.

Pandiculatio, nyujtózás, huzódozás.

Pandochaeum, vendégfogadó, szálladalom, szállóhely.

Pandurones, vadászkatonák, bándások, pandurok, foglárok, poroszlók.

Panegersia, közjóra intés, közbuzditás.

Panegyris, 1) dicsbeszéd, magasztéki; 2) görög panegyris, nyilvános gyülekezet.

Panegyricus, magasztalmi, dicsérő, dicsérvényes, magasztos.

Panetaria, ebédlő, étterem.

Panetarius, asztalnok, asztalmester, étmester a' kolostorokban.

Panhellenion, országos tanács.

Panicaseitae, l. *artotyritae.*

Panicus terror, árnyék rémülés.

Panificus imber, kenyérhozó zápor.

Panis, kenyér, ostya; *panis vivus*, élő kenyér; *coelestis*, mennyei kenyér; *azymus*, kovásztalan kenyér; *fermentatus*, kovászos kenyér; *panis benedictus*, szentelt, feláldott kenyér; *panis calendarii*, előhavi kenyér; *fractio panis*, kenyérszegés; *panis alexandrinus* (*biscoctum*, *biscuit*), kétszersült.

Pannifex, posztós, posztógyártó.

Pannitonsor, posztónyirő.

Pannus, posztó; *altaris*, oltárposztó.

Panorama, képtükrözet, körtükrözet, tükörrajz; *panorama mundi*, a' világ egyetemének tükörrajza.

Pangelenos, hold' telte, teli hold.

Pansophista, özönbölcs.

Pantaleon s. mart., sz. Pantaleon vértanú, Jul. 26án.

Pantheismus, egyetemistenlés, mindenistenlés, *ut actio;* egyetemistenlet, mindenistenlet, *ut res.*

Pantheista, egyetemistenlő, mindenistenlő.

Pantheisticus, egyetemistenleti, mindenistenleti.

Pantheon, égcsarnok, mennycsarnok.

Panthera, parducz.

Pantherismus, parduczi, parduczos.

Pantocrator, mindenható.

Pantocratorenus (*generalis ordinis*), rendfönök, szerzetfő.

Pantofla (*in concilio Senonensi*), papucs, czipe, czipő, czipelő.

Pantographum, máslószer, másolótoll.

Pantomimia (*pantomime*), némajáték, jelbeszéd, jelszónokság.

Pantomimicus, némajátszó, jelbeszédnök, jelszónok.

Panthosophia, egyetemi bölcsesség, mindentudás, özönbölcseség.

Pantosophus, egyetemi bölcs, mindentudó, özönbölcs.

Papa, atya, fő atya, pápa; *archiclavus*, fő kulcsos; *archiepiscopus magnae Romae*, romai nagy érsek; *sedis apostolicae rector*, az apostoli szék' kormányzója; *totius catholicae parochiae curatur*, az egész keresztény közhitű világ' lelkipásztora; *nomarcha*, fő törvényőr; *patriarcha oecumenicus universi orbis*, a' keresztény közhitű világ' egyetemi ősérseke; *sanctissimus pater*, szentséges atya; *Sua sanctitas*, ő szentsége; *servus servorum Dei*, az ur' szolgáinak szolgája; *Divi Petri successor*, sz. Péter' utódja; *Christi in terris vicarius*, Krisztusnak e' földön helytartója; *caput ecclesiae Dei visibilis*, az Isten' látható anyaszentegyházának feje stb.

Papalethra, pilis, hajkör, hajkorona.

Papalis, pápai; *dignitas papalis*, pápai méltóság; *bulla papalis*, pápai bolla.

Papatus, pápaság, egyházi fejdelemség.

Papelardus, képmutató, szineskedő, hizelgő, színlelő, kétszinü.

Papiensis, l. *papalis.*

Papilio, pille, pillangó, lepke.

Papilla, bimbó, rügy, biborcs, buborék.

Papista, pápás; így nevezik máshitüek a' közhitü kereszténveket, mert mi a' római pápát mint anyaszentegyházunknak Istentől rendelt látható fejét tiszteljük.

Digitized by Google

Pappias, a' görög császári udvarban palotanagy, udvarnagy.

Papyrus, irnövény, papir, irlap, papiros.

Paqueta, csomó, nyaláb, köteg, kötelék, tömleg.

Par, 1) képes; 2) egyenlő, hasonmás; 3) kettős, páros; *adj.* II) *subst.* pár, hasonmás, (*copia*, másolat) *par authenticum*, hiteles hasonmás; *par simplex*, puszta másolat.

Parabola, példabeszéd, példázat, példahasonlat.

Parabolani, vel *paraboli*, betegápolók, beteggyámok; így hivták hajdan azon papokat, kiknek kitüzött fő kötelességök volt a' vésznyavalyákban is a' legsulyosabb nyavalygókat ápolgatni.

Parabolice, példázatosan, példázólag, példázatilag.

Parabolicus, példázatos, példázati, példabeszédi; *genus dicendi paraboli-cum*, példázatos beszédnem, példázó beszédmód.

Parabolisare, példázódni, példázgatni, példázni.

Parabolisatio, példázás, példázódás, példázgatás.

Paracellarius, apostali komornok, nevezetesen: alamizsnaosztó, ki tudniillik a' pápa' asztaláról a' szegényeknek osztja az alamizsnát.

Paracentesis, lecsapolás; *abdominalis*, hasvizkór' lecsapolása; *thoracis*, mellvizkór' lecsapolása; *vesicae*, hólyagszurás.

Parachaemadion, telelőlak, téliház, télilak.

Paracharacta, álpénzverő.

Paracimomenus, et *Paracoemomenus*, őr, felvigyázó, őrálló.

Paraclitus, vigasztaló, gyámaló, különösen a' sz. lélek Uristen.

Parada, (*Parade*) pompa, ünnepély, disz, diszelgés, diszünnepély, diszfény.

Paradigma, példány, példakép, remek, példamű.

Paradisus, éden, paradicsom, gyönyörkert, kéjkert.

Paradoxia, képtelenség, észszörny, elmeszörny, elmeficzamodás, észficzamodás.

Paradoxus, képtelen, észszörnyeteg, elmeszörnyes, elmeficzamodási, észficzamodási.

Paraenesis, intés, felszólítás.

Paraeneticus, intő; *sermo paraeneticus*, intőbeszéd, intvény.

Paragauda, rojt v. bojt az öltözeten.

Paragramma, betüfölösség, szófölösség, fölösbötü, fölösszó.

Paragraphus, szak; *sectio* szakasz; *caput*, fejezet; *articulus*, czikk; *pars* rész.

Paralaxis, elcserélődés, csere.

Paralipomenon, pótkönyv, pótlékkönyv, pótlókönyv.

Parallela (*scilicet linea*), párvonal, párhuzam, hasonpár, hasonpárosság, egyenvonal, egyenhuzam, párköz, páregyen.

Parallele, párhuzamban, párhuzamosan, egyenvonalban, hasonpárosan; *membra poëseos orientalis parallela sequuntur se invicem*, a' keleti költészet' verstagjai hasonpárosan következnek egymás után.

Parallelisare, egyenvonalozni, párhuzamozni, összeegyenliteni, hasonpárositani, párvonalozni, párhuzamolni.

Parallelisatio, egyenvonalozás, párhuzamozás, összeegyenlítés, hasonpárositás, párvonalozás, párhuzamolás.

Parallelismus, egyirányúság, páregyenség, párosság, párközűség, pártartalom, párvonalság, párhuzamság; *parallelismus verbalis*, szópárosság; *realis* tárgypárosság; *historicus*, történetpárosság; *synonimus*, hasonértelműség; *syntacticus*, szókötési párhuzam; *antitheticus* ellentételes párvonal.

Parallelus, hasonpáros, egyenvonalos, párhuzamos; *locus parallelus*, hasonhely, párhely; *argumentatio e locis parallelis*, okoskodás párhelyekből.

Paralogia, álbeszéd, hamisbeszéd, hazugság, tévbesze.

Paralogismus, tévgondolkozás, tévokoskodás, oktévesztés, észcsalódás, álokoskodás.

Paralysis, szélhüdés, inaszakadás, szélkór, szélütés, *apoplexia*, gataütés.

Paralyticus, szélhüdt, inaszakadt, szélkórságos, szélütött.

Digitized by Google

Paramenta sacra, szentöltözetek, egyházi diszöltönyök, diszkészülmények, egyházi diszmények.

Paramonarius, monostori szolga.

Paramythia, példarege, példaregély, *ut res*; példaregélyés, példaregézés, *ut actio*.

Paramythice, példaregélyőleg, példaregélyileg, példaregézőleg.

Paranymphus, vőfény, nászlegény, nászfény; *paranympha*, nyoszoruleány, nászleány.

Parapherna, vel *paraphernum*, nászjegy, nászajándék, menyjegy, jegyadomány, kelengye, nászhozomány, menyegzék.

Paraphernalis, nászajándéki, kelengyei, nászhozományi, menyajándéki, jegyadományi.

Paraphonista, karmester, karigazgató, *archiparaphonista*, főkarmester. l. *succentor*.

Paraphrasis, könyvértelmezés, könyvtaglalás.

Paraphrasta, könyvértelmező, irásértelmező, könyvtaglaló.

Paraphrasticus, könyvértelmezeti, irástaglalati.

Parapsis, vel *paropsis*, tál, tányér.

Parare, *active*, készíteni; *parare se reflexive*, készülni.

Parasanga, persa utmérték, napi járat.

Parasceve, 1) péntek, előkészület; *prosabbathon*, előszombat; 2) *parasceve paschalis*, nagy péntek, husvéti előkészület.

Parasitus, 1) karczszedő, magtárnok; 2) nyalakodó, hazudozó, hizelgő, tányérnyaló.

Parastata, oszlopal, szoboralap, oszlopsark.

Parasynagoga, gyülelék, titkos gyülekezet, alattomos gyület. l. *Conciliabulum*.

Parasynaxis, l. *Parasynagoga*.

Paraticum, (*collegium*) társulat, társadalom.

Paratorium, 1) műhely, készülő hely; 2) szerasztal l. *credentia*.

Paratus, kész; *parata pecunia*, kész pénz.

Parce, takarékosan, kéméletesen.

Parcere, megbocsátni, megengedni.

Parcitas, takarékosság, kéméletesség.

Parcus, takarékos, kéméletes.

Paredrus, 1) ülnök, tanácsos, tanácsnok; 2) bűlény, bűszellem Tertulliánnál.

Paregonisare, szeléditni, lágyitni, gyengítni; *paregonia*, szelédség, gyengeség.

Parens, szüle, szülő.

Parentalia, gyásztor, gyászünnepély, gyászdisz, halottitor.

Parentalis, szülei, szülői.

Parentare, gyászbeszédet mondani, emlékbeszédet tartani, gyásztisztelkedni.

Parentatio, gyászbeszédtartás, gyásztisztelés, gyásztisztelkedés, *ut actio*; gyászbeszéd, gyásztisztelet, gyászemlék, emlékbeszéd, *ut res*.

Parenthesis, zárjel, rekesz, zártétel, záradék.

Parenticida, szülegyilkos, szüleölő.

Parentinus, sz. Ambrusnál: atyai, szülői, nemzői.

Parentivus, l. *Parentinus*.

Parere, szülni; *generare*, nemzeni.

Parhermeneutae, kénymagyarázók, irászcsigázók, irásferditők, kényfejtészek, kik t. i. a' szent irást kényök szerént magyarázzák.

Paria, egyenlők, más, másolat, hasonmás.

Pariare, másolni, lemásolni, hasonmásolni.

Pariatio, *activa*, másolás, lemásolás, hasonmásolás; *passiva*, másoltatás, lemásoltatás, hasonmásoltatás.

Paricelluli, czéllatársak.

Paricla, vel *paricula*, körlevél, körirat.

Paries dealbatus, 1) sirbolt; 2) szineskedő, képmutató.

Parilion, ikernap, kettősnap, napviszszázás, napkettőzés.

Parilis, hasonló, hasonlatos, hasonpáros.

Parilitas, hasonlóság, hasonlatosság, hasonpárosság.

Paritas, hasonság, hasonlatosság, hasonpárság.

Parochia vel *paroecia*, 1) *dioecesis*, megye, egyházvidék; 2) *plebania*, fára; 3) *domus parochialis*, paplak, fáraház; 4) *officium*, plébánosság, fárásság.

Digitized by Google

Parochialis, 1) megyebeli, 2) fárabeli; *jura parochialia*, fárabeli jogok; *visitatio parochialis*, fárabeli látványozás l. *visitatio*; *jurisdictio parochialis*, fárabeli joghatóság; *missa parochialis*, fáramise; *parochialis ecclesia*, fáraegyház; *matrix*, anyaegyház; *extraparochialis fidelis*, külhiv.

Parochianus, l. *parochialis*.

Parochus, plébános, fáraspap; *parochus proprius*, saját plébános, illetékes plébános; — *alienus*, idegen plébános.

Parœcia, l. *Parochia*.

Parodia, átöltöztetés, eltorzítás, *ut actio;* torzkép, torzmű, torzalak, torzdal, *ut res.*

Parola, (*parole*) becsületszó.

Paroxismus, ingerület, hevület, hév, heveg.

Parricida, atyagyilkos, atyaölő.

Parricidium, atyaölés, atyagyilkolás, *ut actio;* atyagyilkosság, *ut res.*

Pars, 1) rész; 2) fél; 3) vidék; *pars accidentalis*, mellékrész; *accessoria*, járulék rész; *pars actorea*, felperes; *pars incattea*, alperes; *pars adversa*, ellenfél, ellenrész; *pars convicta*, megmarasztalt fél; *pars dissentiens*, ellenkező fél; *pars essentialis*, lényeges rész; *pars integralis*, vel *integrans*, kiegészítő rész; *pars triumphans*, nyertesfél, nyertes rész; *pars succumbens*, vesztesfél, vesztes rész; *episcopus in partibus infidelium*, püspök' a' hitetlenek' vidékein.

Parsimonia, takarékosság, kéméletesség.

Parsimonialis, takarékos, kéméletes.

Parthenicum, szűzmonostor, szűzkolostor, szűzzárda, szűzintézet.

Partialis, 1) részbeli, részszerű, részéntes, részdedes, részénti, részletes; 2) részrehajló, *partium studiosus.*

Partialitas, 1) részszerűség, részbeliség, részéntesség, részdedség, részletesség; 2) *partium studium*, részrehajlás, pártkény.

Partialiter, részént, részleg, részenként, részdeden, részletesen, 2) *partium studiose* részrehajlólag.

Particeps, részes, részvevő, részesülő, *participem reddere*, részesíteni.

Participare, részesülni, részt venni.

Participatio, 1) részesülés, részvevés; 2) *communicatio*, urvacsorázás, urrészesítés, urrészesülés.

Participium, 1) részesület, részvétel; 2) igenév, részesülő szó.

Particula, 1) részecske, részke; 2) *particula in grammatica*, kötszó, kötőke; 3) *particula hostia*, kis ostya, áldoztató ostya; *particulae consecratae*, urostyák, feláldott ostyák, áldozék ostyák, áldostyák.

Particularis, részéntes, részénti, részszerű, részletes; *particularis ecclesia*, részegyház; *particularis synodus*, részegyházi gyülekezet, részszerű zsinat; *particularis historia*, részszerű történettan; *particulare judicium*, részszerű itélet.

Particularismus, részlekedés, részletesség.

Particularitas, részéntesség, részszerűség, részletesség.

Partim, részént, részszerént.

Partio, szülés.

Partiri, felosztani, feldarabolni, fölrészelni, részreosztani.

Partitio, felosztás, feldarabolás, fölrészelés, részreosztás; *partitio beneficii*, javadalom' feldarabolása; *partitio sermonis sacri*, egyházi beszéd' felosztása.

Parturiens, szülő.

Parturire, szülni.

Parturitio, szülés.

Partus, szülemény; *partus b. M. Virginis*, b. sz. anya' szülése; *partus ingenii*, agyszülemény, észszülemény, észtermény, észtermék.

Parviducere, l. *parvifacere.*

Parvifacere, kevésre becsülni, becsmérleni, ócsárlani.

Parvificare, kicsinyítni, parányítni.

Parvipendere, l. *parvifacere.*

Parvisium, (franczia *parvis*) egyház' külcsarnoka, külpitvar.

Parvulus, kisded, kiske, kicsike.

Parvus, kis, kicsi, kicsiny, parányi; *parvae crucis eques*, kis keresztes vitéz.

Pascere, legelni; *pasci*, legeltetni.

Pascha, husvét; *dominica resurectio-*

Digitized by Google

nis, feltámadás' ünnepe, *festum alleluja*, üdvünnep; *phase novum*, ujuratmenetel; *festa paschalia*, husvéti üdvnapok; *festum anastasis*, feltámadás' ünnepe; *pascha annotinum*, évfordulati husvét; *pascha clausum*, fejér szombat; *pascha medium*, fejér szerda; *pascha rosata*, pünkösd; *pascha competentium*, kérök' husvétja, vagy is virágvasárnap; *manducare pascha*, husvéti bárányt enni.

Paschalis, husvéti; *agnus paschalis*, husvéti bárány; *cyclus paschalis*, husvéti időkör; *tempus paschale*, husvéti időköz; *paschales*, husvéti hirdetvény, husvétlevél, mert a' püspökök évenként husvétnapját kiszámitván, ezt levél által hirdették megyéjökben; *paschalis cereus*, husvétközi gyertya, váltsági világ, üdvvilag, husvétivilág.

Pascua, v. *pascuum*, legelő.

Pascuagium, v. *pascuarium*, legelőbér, legeltetési bér.

Pascuare, legelni.

Pascuatio, *activa*, legelés; *factitiva*, legeltetés; *jus pascui*, legelői jog, legelési jog; *jus pascuationis*, legeltetési jog.

Pascuum, legelő; *commune*, közlegelő; *privatum*, elkülönzött legelő; *prohibitum*, tilos legelő; *prohibitium*, tilalmazott legelő.

Pasquillus, torzirat, gunyirat, torzrajz, gúnyrajz, torzkép (*caricatura*) gúnykép.

Pasquinada, gúny, gúnyolmány, *ut res;* gúnyolás, gúnyolódás, *ut actio.*

Pasquinus, gúnyoló, gúnyolódó, piszkoló, piszkolódó, torzrajzoló, torzképiró.

Passagini, *passegeni*, vel *passegeri*, mindszentesek, hittévesztők, kik a' szent háromságot, egyházi hagyományt, és a' romai anyaszentegyház' tekintélyét megvetvén, IIIik Luczius pápa alatt 1184ben a' veronai zsinatban kiközönittettek, mindszenteseknek hivattak, mert általán mindannyian szentességet igényeltek.

Passagium, útvám, útbér.

Passalorinchitae, ordugaszolók, orpeczkelők, Montanus' felekezetének sarjadéka, nevöket onnan vették, mert az örök hallgatást az üdvösségre elkerülhetetlenül szükségesnek vitatván, nem csak szájokat csukva tartották, hanem hüvelyujokkal orruk' lyukait is bedugaszolták.

Passim, szerenszerte; *plerumque*, többnyire; *de reliquo*, többire.

Passio, 1) szenv, szenvedély, szenvedelem; 2) szenvedés; 3) kinszenvedés, kinszenv; azon része az üdvigének, melly urunk' kinszenveit adja elő, és nagy héten mondatik el a' misében; *dominica passionis*, szenvvasárnap, gyászvasárnap, feketevasárnap.

Passionalia, vel *sanctoralia*, szentek' szenvedéseinek könyve; szentek' életkönyve l. *martyrologium.*

Passionarium, kinszenvedési könyv, szenvirat, mellyben Krisztus' kinszenvei foglalvák.

Passionatus, szenvedélyes, szenvedelmes.

Passionistae, atyaszenvedtetők, *patripassiani* l. e.

Passive, szenvedőleg, terhelőleg, tartozólag, vesztőleg.

Passivitas, szenvedékenység, szenvedőség.

Passivus, szenvedő, szenvedőleges, terhelő, tartozati, vesztőleges; *passivum debitum*, terhelő adósság, tartozati adósság; *passiva causa*, terhelő ügy; *passivus status*, tartozati, szenvedő, vesztő állapot.

Passuales, útlevél, útazólevél.

Passus, 1) *adj.* kinvallott, szenvedett; 2) *subst.* út, menet, útmérték; 3) utilevél.

Pastellus, pecsétviasz, pecsételmény; *pastellaticum*, pecsétbér, pecsétdij.

Pastinare, szőlőt mivelni, ültetni.

Pastinatores, szőlőmivelők, szőlőültetők, szőlőmivesek.

Pastophoria, függöny; *pastophori*, függönyügyelők.

Pastor, legeltető, nyájőr, pásztor; *pastor ovium*, juhpásztor, juhör, juhász; *boum*, ökörpásztor, gulás; *vaccarum*, csordás; *porcorum*, kanász, *equorum*, csikós; *pastor animarum*, lelkipásztor, lelkör, lelkész; *pastorem agere*, pásztorkodni.

Pastoralis, 1) *subst.* pásztorkodási tan v. tudomány, lelkipásztorság' tudomá-

Digitized by Google

nya, 2) *adj.* pásztori, pásztorkodási; *pastorale officium*, pásztori tiszt, pásztorkodási, v. pásztorsági hivatal; *pastor episcopus*, főpásztor; *pastoralis prudentia*, pásztorkodási józanság, eszély; *pastoralis cura*, pásztori gond; 3) *pastorale pedum*, püspökpálcza; 4) *pastoralis*, főpásztori levél, püspöki levél, püspöki rendelvény, püspöki intézvény; *munus pastorale*, pásztorkodás, lelkipásztorkodás.

Pastorelli, juhpásztorkodók (franczia *pastoureau*), különféle tévtant terjesztő tévelygők franczia, és angolországokban, nevöket onnan vették, mert zászlójukon bárányképet használtak czimerül.

Pastoria, pásztorság, l. *plebania, parochia.*

Pastorium, pásztorbot.

Patareni, l. *cathari.*

Patefacere, kinyilatkoztatni, kijelenteni, felfödözni, kitárni, kinyitni.

Patella, l. *patena.*

Patena (*discus*), tárcza, tálka, tálocska, tálcsa, tárony.

Patens, kitárt, táros, nyilványos, tárvalevő, nyilt.

Patentalis, tárparancs, nyiltparancs, tárlevél, nyiltlevél, kényparancs.

Patenter, nyiltan, nyilván.

Pater, atya, apa; *pater ordinis*, szerzetes atya, misésbarát, áldozószerzetes; *spiritualis*, lelkiatya; *confessarius*, gyóntató atya; *carnalis*, nemzö atya; *vitricus*, mostoha atya; *pater ecclesiae*, egyházi atya, szent atya; *patres apostolici*, apostali szent atyák, apostalkorú szent atyák; *patres antiquae ecclesiae*, ősegyházi szent atyák.

Patres apostolici, seu primi seculi, apostalkorú v. első századbeli szent atyák, a' főbbek ezek:

S. Barnabas, † 61; sz. Barnabás, v. Vigasztos, † 61ben.

S. Hermas, † 80; sz. Hermás v. Erma, † 80ban.

S. Dionysius areopagita, † 95; atheni törvényszéki biró sz. Diénes, † 95-ben.

S. Clemens Romanus, † 100; romai sz. Kelemen pápa, † 100ban.

S. Ignatius martyr et eppus., † 107; sz. Ignácz vértanú, és püspök, † 107-ben.

Patres seculi ii., másod századbeli sz. atyák:

S. Polycarpus martyr., † 166; sz. Palikárp vértanú, † 166ban.

S. Justinus martyr., apologeta, et philosophus, † 165; szent Justyán vértanú, védiró, és bölcsész, † 165-ben.

S. Irenaeus Lugdunensis eppus., † 202; sz. Jerne (Ernő) lioni püspök, † 202ben.

S. Athanagoras, † 170; sz. Athanagorás, † 170ben.

S. Teophilus Antiochenus, † 180; antiochiai sz. Theophil, † 180ban.

S. Papias Hierapolitanus, † 118; jerápolyi sz. Papiás, † 118ban.

S. Quadratus apologeta, † 125; sz. Quadratus védiró, † 125ben.

S. Melito Sardensis apologeta; szárdiai sz. Melito védiró, † 170-ben.

Patres seculi iii., harmadik századbeli sz. atyák:

Origines Adamantinus, † 254; vasszorgalmú Origenes, † 254ben.

S. Cyprianus Afer Carthaginensis, † 258; Ofir-carthagói szent Cziprián, † 258ban.

S. Gregorius thaumaturgus, † 265; csudatevő sz. Gergely, † 265ben.

S. Firmilianus Caesariensis; czezári szent Firmilián.

S. Minutius Felix, sz. Minutius Bódog.

S. Hyppolitus eppus. martyr., † 222; sz. Ipoly püspök vértanú, † 222-ben.

S. Dionysius Alexandrinus, sándorvári sz. Diénes, † 264ben.

Clemens Alexandrinus, sándorvári Kelemen, † 220ban.

Tertullianus Floridus; apologeta, † 220; virágosnyelvű Tertullián vértanú, † 220körül.

Patres seculi iv., negyedik századbeli sz. atyák:

Lactantius Cicero Christianus; Lactantius Keresztény Cicero, † 325ben.

S. Hilarius Pictaviensis; pictaviai sz. Vidor, † 368ban.

Digitized by Google

S. Athanasius; sz. Athánáz püspök, † 373ban.
S. Basilius doctor magnus, szent Vásul nagytanár, 378ban.
S. Ephrem syrus; Szirai sz. Efrem remete, világ' mestere, † 379ben.
S. Cyrillus Hierosolymitanus; jerusalemi sz. Czirill, 386ban.
S. Gregorius Nazianzenus theologus; naziánzi szent Gergely hittudor, † 389ben.
S. Gregorius Nissenus; nisszai sz. Gergely, † 396ban.
S. Ambrosius Mediolanensis; milánoi sz. Ambrus, 397ben.
S. Optatus Milevitanus; milevoi sz. Optatus.
S. Victorinus; sz. Victorin.
S. Petrus Alexandrinus; sándorvári sz Péter.
S. Lucianus martyr antiochenus; sz. Luczián antiochiai vértanú.
S. Methodius eppus. Tyri; szent Módos tirai püspök.
S. Alexander eppus. Alexandrinus; sz. Sándor, sándorvári püspök.
S. Pachomius Abbas; szent Pachomius apát.
S. Jacobus Nisibenus eppus.; sz. Jakab, nizebeni püspök.
S. Antonius Abbas; szent Antal apát.
S. Serapion anachoreta; sz. Szerápion magányremete.
S. Damasus Papa; szent Damáz pápa.
S. Arsenius Diaconus; szent Arzén szerpap.
S. Meletinus eppus. antiochenus; szent Melecz antiochiai püspök.
S. Pacianus Barcionensis; barczioni szent Páczian.
S. Macarius Alexandrinus; sándorvári szent Makár.
S. Macarius Aegyptius; egyiptomi sz. Makár.
S. Macarius Thebacus; thebéi szent Makár.
S. Gregorius Illiberitanus; elvirai szent Gergely.
S. Phoebadius; szent Phoebád.
S. Amphilochius monachus; sz. Amphilochius szerzetes.
Arnobius afer; ófiri (afrikai) Arnobius.
Eusebius Caesariensis episcopus, historiae ecclesiasticae parens; Özséb czezáriai püspök, az egyházi történetirók' atyja.

Patres seculi v., ötödik századbeli szent atyák:
S. Epiphanius; szent Epiphán, † 403ban.
S. Joannes Chrysostomus; aranyszájú sz. János, † 407ben.
S. Hyeronimus; szent Jeromos, † 420ban.
S. Augustinus eppus.; szent Ágoston püspök, † 430ban.
S. Cyrillus Alexandrinus; sándorvári sz. Czirill, † 444ben.
S. Leo Magnus Pontifex; nagy sz. Leo pápa, † 461ben.
S. Prosper; szent Prosper, † 463ban.
S. Gaudentius Brixiensis; brixeni sz. Goda.
S. Paulinus Nolanus, nólai sz. Polány.
S. Flavianus Constantinopolitanus eppus., Sz. Flávián konstántinápolyi püspök.
Vincentius Lyrinensis, lirini Vincze.
S. Hilaris arelatensis eppus.; sz. Vidor arelói püspök.
S. Nilus Constantinopolitanus Abbas, szent Nilosz konstántinápolyi apát.
S. Eucherius Lugdunensis. eppus.; sz. Ökér lioni püspök.
S. Petrus Chrysologus, eppus. Ravannatensis, aranybeszédü sz. Péter, rávennai püspök.
S. Maximus Taurinensis; turoni sz. Maximus (Magos).
S. Isidorus Pelusiota; Peluzoi sz. Iszidor.
S. Simon stylita; oszlopos sz. Simon.
S. Gelasius Papa; sz. Geláz pápa.
Severus Sulpitius, Sallustius Christianus; Sulpitius Severus, Keresztény Sallustius.
Rufinus Aquilejensis; aquilai Rufin.
Paulus Orosius Tarraconensis; tarraconi orosz Pál.
Theodoretus Antiochenus eppus.; Tódor ántiochiai püspök.
Socrates scholasticus; iskolás Socrates.

Digitized by Google

Hermias Sozomenus; szozomeni Hermiás.
Salvianus Massiliensis; massziliai Szálvián.
Marius Mercator Afer; Ófiri Marius kereskedő.

PATRES SECULI VI., ET SUBSEQUENTIUM, hatodik, és következő századbeli szent atyák:
S. Fulgentius; szent Fulgentius, † 533ban.
S. Gregorius Magnus; nagy sz. Gergely, † 604ben.
S. Isidorus Hispalensis; hispáli sz. Iszidor, † 636ban.
S. Maximus, abbas Constantinopolitanus; sz. Maximus konstántinápolyi apát, † 630ban.
S. Joannes Damascenus, Chrysorhoa; aranyajku dömöczki sz. János, † 756ban.
S. Petrus Damianus, sz. Dömjén Péter, † 1072ben.
S. Anselmus Cantuariensis; canterbury sz. Enzsel 1109ben.
S. Bernardus doctor Mellifluus; mézzelfolyó sz. Bernát.
S. Thomas Aquinas, doctor angelicus; ákvinai sz. Tamás, angyali tanár; † 1274ben.
S. Bonaventura doctor seraphicus; sz. Bonaventura szeráfhangú (lángszellemű) tanár, † 1260ban.

PATERA, csésze, pohár.
PATERE, tárva, nyitvalenni; *patet via*, nyitva vagyon az út, nyilt az út.
PATERFAMILIAS, családatya, házi atya, házi gazda, cselédes gazda.
PATERNITAS, atyaság.
PATER NOSTER, mi atyánk, v. urimádság.
PATERNUS, atyai; *paterna jurisdictio*, atyai joghatóság; *paterna potestas*, atyai hatalom.
PATHETICE, szenvedélyesen, indulatosan, szenvedelmesen, hathatósan.
PATHETICUS, szenvedélyes, indulatos, szenvedelmes, hathatós.
PATHIA, szenv, szenvedély, szenvedelem.
PATHOLOGIA, szenvtan, szenvgyógytan, kórtudomány.
PATHOLOGUS, szenvtudós, szenvorvos, kórtudós.
PATHOS, dagály, pöf, pöffeszkedés, indulatosság, szenvesség.
PATI, szenvedni, türni, kínlani, kínlódni.
PATIBILIS, türhető, szenvedhető.
PATIBULUM, kínfa, akasztófa, bitófa.
PATIENS, 1) béketürő, türödelmes, türékeny; 2) beteg, nyavalyó.
PATIENTIA, türödelem, türelem, türelmesség, türödelmesség (*tolerantia*), türékenység, *ut res;* türés, béketürés, *ut actio.*
PATIGINARIUS, ajtónyitó, ajtótárogató, ajtófeltáró, ajtónálló.
PATINUS (*Calepodium*), kalangya, fapapucs.
PATRARE, mivelni, tenni, cselekedni, végbevinni; *patrare crimen*, bünt tenni, cselekedni, elkövetni.
PATRATOR, cselekvő, tevő, mivelő; *patrator criminis*, büntevő; *patrator miraculorum*, csudatevő, csudamivelő.
PATRATIO, mivelés, tevés, cselekvés, elkövetés, végbevivés.
PATRIA, haza, hon; *patriae civis*, honpolgár, hazapolgár; *patriae incola*, honlakos, honfi, v. hon leány, hazalakós, hazafi; *amor patriae*, honszeretet, hazaszeretet; *desiderium patriae*, honvágy, hazavágy; *zelus patriae*, honbuzgalom, honbuzgóság, l. *patriotismus.*
PATRIARCHA, 1) atyafő, atyafőnök, ősatya, összüle; 2) atyaérsek ősérsek, ősfőnök.
PATRIARCHALIS, 1) atyafői, atyafőnöki, ősatyai; *vita patriarchalis*, ősatyai élet; *imperium patriarchale*, ősatyai hatalom, ősatyai kormány; 2) ősérseki, atyaérseki; *patriarchalis dignitas*, ősérseki méltóság.
PATRIARCHATUS, 1) atyafőnökség, ősatyaság; 2) atyaérsekség, ősérsekség.
PATRIARCHIUM, ősérseki lak, ősérseki palota.
PATRICIANI, Patricius tévfőnök' követői, kik a IIIik században az emberi test' alkotójául az ördögöt vitatták.
PATRICIDA, l. *parricida.*
PATRICIDIUM, l. *parricidium.*
PATRICIUS, 1) főpolgár, őspolgár, tőpolgár; 2) *Patricius s. mart.*, *Hy-*

Digitized by Google

berniae apostolus, sz. Pátrik vértanú, Hybernia' első térítő apostola, Mart. 17én.

Patrimonium, atyai örökség, örökségi vagyon, nemzetségi vagyon', érték, örökség; *patrimonium ecclesiae*, egyház' öröksége; *patrimonium pauperum*, szegények' öröksége; *patrimonium D. Petri*, egyházi, v. pápai birodalom, pápasági örökség.

Patrinus, keresztatya, keresztkoma; *patrina*, keresztanya, komanő, komaasszony.

Patriota, honfi, hazafi, honbarát, honhiv, földi.

Patriotismus, honfiság, hazafiság, honszeretet, hazaszeretet, honláng, hontűz, honbuzgóság, honhűség, honbuzgalom, honvonzalom.

Patripassiani, vel *patropassiani*, vel *Theopaschitae*, vel *patropaschitae*, atyaszenvedtető, istenszenvedtető, istenszenvitő tévelygők.

Patripassianismus, atyaszenvedtetés, istenszenvítés, istenszenvedtetés.

Patristica, l. *Patrologia*.

Patristicum, szentatyai, szentatyatani.

Patrius, 1) atyai, nemzői; 2) hazai, honi; *patria potestas*, atyai hatalom, atyai hatóság; *patria lex*, hazai törvény; *patrium jus*, honi jog, honi jogtan, hazai jogtudomány.

Patrocinari, kedvezni, pártolni, ótalmazni, pártfogolni, segedelmezni, szószólani.

Patrocinatio, *ut actio*, pártolás, pártfogalás, kedvezés, szószólás, segedelmezés; *passive*. pártfogoltatás, pártoltatás, segedelmeztetés, oltalmaztatás.

Patrocinium, pártalom, ótalom, védelem, pártfogalom, pártfogoltság, segedelem; *patrocinium ecclesiae*, egyház' védszentje; *festum patrocinii*, egyházi védszent' ünnepe.

Patrologia, szent atyák' ismertetése, szent atyatan.

Patrologus, szent atyaismerő, szent atya-ismertető, szentatyatanító.

Patrona, védnő, védasszony, védanya; *patrona Hunguriae*, magyarország' védanyja.

Patronatus, védség, védelem, gyámság, pártalom, gyámnokság, védnökség, pártfogóság; *patronatus ecclesiae*, egyházvédség, véduraság, gyámuraság, egyházi pártfogóság, kegyuraság; *jus patronatus*, véduri jog, gyámuri jog, kegyuri jog, egyházi gyámjog, pártfogói jog; *patronatus ecclesiasticus*, vel *civilis*, egyházi v. polgári; *saecularis*, világi gyámuraság; 2) *patronatus*, *adj.*, véduras, gyámuras, kegyuras, pártfogolt; *ecclesia patronata*, gyámuras egyház; *ecclesia non patronata*, gyámuratlan egyház.

Patronus, 1) véd, gyám, pártfogó, védnök, gyámnok, pártoló, védő, szószóló; *patronus causae*, ügyvédő, ügypártoló; 2) védur, gyámur, kegyur, pártfogó, egyházvéd.

Patronum faciunt: dos, aedificatio, fundus.
Gyámuraságra emel: telek, építés, javasítmány.

Patrono debetur honos, onus, utilitasque
Praesentet, prosit, defendat, adutur egenus.
Egyházvédet terh, haszon, és fő tisztelet illet,
Véd, felügyel, kijelel, 's tartatnia kell ha szegényül.

Patrua, ángy, atyám' testvérének felesége, ősángy.

Patruelis, fratruelis, két atyafiak' gyermekei, két testvérfiaknak gyermekei.

Patruelis, atyám' bátyának fia, v. leánya.

Patruus, atyám' bátyja, v. öcsje.

Patruus magnus, ősömnek' bátyja, v. öcsje, ősbátya, ősöcs, nagyapám' bátyja, v. öcsje.

Pattalorhinchitae, l. *passalorinchitae*.

Patvarista, joggyakorló, törvénygyakorló, joggyakornok.

Paucitas, kevésség, parányiság; *exiguitas*, csekélység; *parvitas*, kisség, kicsinység.

Paucus, keves, parányi; *exiguus*, csekély; *parvus*, kis, kicsi, kicsiny, picziny.

Paula, s. vidua abbatissa, sz. Paula özvegy apáczafejedelem, Jan. 26án.

Pauliciani, vel *Paulianistae*, vel *Paulliani*, samosatiai Pál tévfőnök' követői, l. *Samosateni*, és *Docetae*.

Digitized by Google

Paulinorum ordo, sz. Pál' remetéi, pálremeték.

Paulinus, s. eppus. nolanus, sz. Paulinus nólai püspök, Jun. 22én.

Paulo-joannitae, szerzőjöktől nevezett tévtanítók, kik 790ben Bálint' és Manes' tévtanát terjesztgették.

Paulus s. apostolus gentium, sz. Pál a' nemzetek' apostola, Jun. 30án.

Paulus s. mart., sz. Pál vértanú, Jun. 26án.

Paulus s. primus eremita, sz. Pál első remete, Jun. 15én.

Pauper, ügyefogyott, szegény; *pauperum advocatus*, szegények' ügyvéde; *institutum pauperum*, szegény-táplány, szegények' gyámháza, tápház, gyámintézet.

Pauperes scholarum piarum (*Poveri della Madre de Dio*), kegyes iskolások' szerzete, l. *piaristae*.

Pauperies, l. *paupertas*.

Paupertas, ügyefogyottság, szegénység; *paupertas perpetua*, örökös szegénység.

Pausa, szünet, pihenet, veszteglet, nyugjegy, nyugjel, nyugpont, nyugvonat, nyugvonal.

Pausare, nyugodni, pihenni, vesztegelni.

Pavere, félni, réműlni; *horrere*, rettegni, iszonyodni.

Pavidus, félékeny, félénk, félő, rémületes.

Pavimentum, padlás, padlat.

Pavire, sulykolni, döngölni.

Pavor, félénkség, félelem, rémület; *terror*, éjedelem, éjedés; *metus*, *timor*, félelem, félénkség, félelmesség; *horror*, rettegés iszonyodás; *tremor*, remegés, reme.

Pax, béke, békesség; *pax domini sit semper vobiscum*, az urbéke legyen örökké veletek; így köszönti a' népet az áldozár a' misében; *pax tecum*, béke veled; *pax vobis*, béke veletek; *pax in missa*, békekivánás.

Paxamaticum, kétszersült.

Paxillare, palánkozni, megkarózni, megczövekelni.

Paxillus, karó, czövek, palánk.

Peccabilis, vétkezhető; *impeccabilis*, vétkezhetetlen.

Peccabilitas, véthetőség, vétkezhetőség; *impeccabilitas*, vétkezhetetlenség.

Peccamen, l. *peccatum*.

Peccaminositas, vétkesség, vétesség, bűnösség, bűngyakorlat.

Peccaminosus, vétkes, vétes, vétgyakorló, bűnös.

Peccantia, vétkezés, bűnelkövetés, bűntevés.

Peccare, vétkezni, bűntenni, büntelkövetni; *errare*, hibázni, véteni.

Peccator, bűnös, vétkes, bűntevő, bűncselekvő, vétő, vétkező.

Peccatum, bűn, bűntét, büntétel, bűncselekedet; *culpa*, vét, vétek; *error*, hiba; *delictum*, hibavétek, hibabűn; *crimen*, bűntény, bűnvétek; *peccatum actuale*, vel *commissionis*, cselekedeti, v. elkövetett; *originale*, eredeti; *haereditarium*, örökleti; *mortale*, seu *lethale*, halálos; *veniale*, bocsánatos; *fragilitatis*, gyarlósági; *ommissionis*, mulasztási; habituale, megrögzött; *consveludinarium*, megszokott; *personale*, vel *proprium*, személyes, v. saját; *carnale*, testi; *theologicum*, v. *philosophicum*, istensértő, istenbántó, v. észsértő, észbántó; *capitale*, főbűn; *in coelum clamans*, égbekiáltó bűn; *in Spiritum S.*, sz. lélek elleni bűn; *alienum*; idegen bűn; *peccatum oris*, szóbűn, szóbeli bűn; *auditus*, hallományi bűn; *visus*, szembűn, látásbeli bűn; *odoratus*, szaglati; *lumborum*, ágyékbűn; *tactus*, tapintási; *gustus*, inybűn, izlési bűn; *adpetitus*, vágybűn; *luxus*, fénybűn, fénypazari bűn; *peccatum publicum*, nyilvános bűn; *privatum*, magánbűn; *peccatum inchoatum*, megkezdett bűn; *interruptum*, félbehagyott bűn; *consummatum*, bevégzett bűn; *peccatum voluntarium*, szándékos; *involuntarium*, szándéktalan; *peccatum spontaneum*, önkéntes; *occasionale*, alkalmi; *intentum*, szándoklott; *internum*, belbűn, belső; *externum*, külbűn, külső; *scandalosum*, botrányos; *scandalisans*, botrányhozó, botránkoztató; *scandalisatum*, botrányhozott, botrányt okozott; *peccatum officii*, tiszti, hi-

Digitized by Google

vatalbeli bűn; *peccatum casuale*, esetékes bűn; *peccatum grave*, nagy bűn; *leve*, kis bűn.

Pecten, fősü, fésü.

Pectinarius, fősüs, fésüs.

Pectorale, 1) mellény; 2) *formalium*, *logium*, *rationarium*, melldisz, mellkereszt, mellcsillag, mellfüggő.

Pectus, mell; *pectus animalis*, szügy, szegy.

Peculatus, *ut actio*, közkincslopás, közpénzorzás, közvagyonrablás; *ut actus*, közkincsorzat, közpénzorzság, közvagyonrablat.

Peculiaris, különös, kivált, kiválatos, sajátos, sajátnemü, sajátszerü, megkülönböztetett; *cum peculiari veneralionis cultu*, megkülönböztetett, hódolati tisztelettel.

Peculiaritas, 1) sajátosság, sajátnemüség, sajátszerűség; 2) sajátoskodás, azon bűn' neme, mellybe a' szegénység' fogadása miatt eshetnek a' kolduló barátok, ha sajátoskodnak.

Peculiariter, különösen, kiváltan, kiváltképen, kiválatosan.

Peculium, sajátság, saját érték, saját vagyon, saját tulajdon, saját szerzemény, sajátmány.

Pecunia, pénz; *chartacea*, papiros pénz; *conventionalis*, pengő pénz, ezüst pénz; *cuprea*, réz pénz, kongó pénz; *messorialis*, sarló pénz; *metallica*, érczpénz; *parata*, kész pénz; *valutalis*, váltó pénz; *valutae viennensis*, bécsi értékpénz; *pecuniae cusio*, pénzverés; *pecuniae fluctuans cursus*, pénzérték' habozása, pénzbecs' ingatagsága; *pecuniae numeratio*, pénzszámlálás, pénzfelolvasás; *pecuniae procurator*, pénzkerítő, pénzhajhász.

Pecuniarius, pénzbeli; *pecuniaria mulcta*, pénzbeli bírság.

Pecus, barom, marha; *pecus devians*, vel *vagum*, bitang marha.

Pedagium, gyalogvám, gyalog — vámbér.

Pedamen, zsámoly, lábtartalék, talap, gyámoly, támasz, talapzat.

Pedamentum, lábally, lábalom, lábzsámoly.

Pedaneus, al, alsó; *pedaneum forum*, albiróság, első bíróság, altörvényszék; *pedaneus judex*, albiró, első biró.

Pedant, feszes, feszeskedő, feszült, szolgaeszü, gyalár, gyalor.

Pedantismus, (*pedanterie*) feszesség, feszültség, feszeskedés; *pedantismus scholasticus*, iskolai feszesség, iskolai feszeskedés, szolgaeszüség, gyalárság, gyalorság.

Pedandista, l. *pedant*.

Pedetentim, lassanként, lassanta.

Pedibulum, kengyel, lábtartó.

Pedilavium, lábmosás.

Pedisequus, inas, apród.

Peditare, gyalogolni.

Peditatio, gyalogolás, *activa*; gyalogoltatás, *passiva*.

Pedobaptismus, kisdedkeresztelés, l. *paedobaptismus*.

Pedum, bot, pálcza; *pedum episcopale*, püspökpálcza; *pedum peregrinatorium*, vándorbot, zarándokpálcza.

Pegma, faalkotmány, épitőállás.

Pejerare, hamisan esküdni, hamis esküt tenni.

Pejerarium, kinhely, kinzóhely, hol t. i. a' vértanúk a' bálványokra, hamis istenekre, és azok' tiszteletére, saját hitök' elesküvésére kényszerittettek.

Pejeratio, *activa*, hamis esküvés, hamis eskütevés; *factitiva* hamis eskütetés.

Pelagia s. poenitens, sz. Pelagia bűntörő szüz, Oct. 8án.

Pelagiani, Pelagius barát tévfőnök' követői, ki akaratunkat minden jónak véghezvitelére magától elégségesnek vitatta.

Pelagius, s. mart., sz. Pelagius vértanú, Jun. 26án.

Pellere, üzni, kergetni.

Pellex, lotyó, szajha, szingyola; *concubina*, ágyastárs; *in veteri foederi*, melléknő.

Pellio, szücs.

Pellis, bőr; *pelliceus*, bőrből való; *pelliceus cingulus*, bőröv.

Pellucere, átvilánglani, átvilágitni.

Pellucidus, átvilágló, átvilágító.

Pelops, kinek neje mellett melléknője is vagyon, melléknőtartó.

Pelta, paizs, kerekpaizs, tatárpaizs.

Peltiolus, csölöng, csölönk.

Digitized by Google

Pelvis, medencze, meder.
Pendens, 1) függő, lóggó; 2) fizető.
Pendēre, függni, lóggni, csüggni.
Pendĕre, fizetni, pénztadni.
Pendulae, rojt, bojt, lóggony, milylyen a' püspöksüvegről lelógg.
Penetrabilis, áthatós, elérhető; *impenetrabilis*, áthatatlan.
Penetrabilitas, áthatóság, elérhetőség; *impenetrabilitas*, áthatatlanság.
Penetrale, belzet, belség; *penetralia templi*, templom' belzete.
Penetrare, hatni, áthatni, elhatni, eljutni, érni, elérni.
Penetratio, áthatás, behatás, elhatás, eljutás, elérés.
Penicillus, vel *peniculus*; 1) rajztoll, festő penna; 2) tollkés, tollfaragó.
Peninsula, félsziget.
Penna, toll.
Pennaticum, tolldij, irói bér, tollbér, irásbér.
Pennescere, tollasodni, tollasúlni.
Pensare, mérni, fontolni, latolni.
Pensio, 1) fizetés, zsold; 2) nyugpénz, nyugalompénz, nyugzsold, kegypénz, kegyzsold.
Pensionalis, nyugpénzi, nyugzsoldi; *pensionale institutum*, nyugpénzi intézet; *pensionalis cassa*, nyugpénztár; *pensionalis fundus*, nyugpénzi alap.
Pensionare, nyugalmazni, nyugpénzezni, nyugzsoldozni, nyugpénzzel ellátni, kegyzsoldozni.
Pensionarius, nyugpénztárnok, nyugpénzkezelő.
Pensionatus, nyugzsoldozott, nyugpénzes, nyugzsoldos nyugalmazott, nyugalompénzes, kegyzsoldos.
Pensitare, fontolgatni, méregetni, meggondolni, latolgatni.
Pensitatio, fontolgatás, méregetés, mérlegezés, meggondolás, latolgatás.
Pensum, zsold; *pensum scholasticum*, leczke, iskolai szabmány.
Pentaglottus, ötnyelvű, ötnyelvbeszélő, ötnyelvértő.
Pentateuchus, Mozes' öt könyve.
Pentecostalia, pünkösti adományok, pünkösdi ajándékok.
Pentecostalis, pünkösti; *tempus pentecostale*, pünkösti időkör.
Pentecostarium, pünkösti könyv' a' görög egyházban.
Pentecostes, vel *Pentecoste*, pünkösd, pünkösd, *festum hebdomadum*, hetes ünnep.
Penula, (*planeta*) sz. Pál' levelében: miseruha; mások szerént pedig romai polgári öltöny.
Penultimus, végelőző, végelőtti, utólsó előtti.
Penumbra, félárnyék, félárny.
Penuria, szükség, drágaság.
Penus, gyütár, gyüjtemény, raktár, élettár, élelemtár, életkamra, tárház.
Peplum, fejkötő, párta, konty.
Pera, tarsoly, táska, tariszna, böröly, pöröly.
Perabsurdus, legképtelen, igen képtelen, legbalgatag, igen balgatag, legéktelen, igen éktelen.
Peractio, véghezvivés, végbevivés, elvégzés, megtevés, *active*; véghezvitetés, végbevitetés, elvégeztetés, bevégeztetés, *factitive* vel *passive*.
Peracutus, legéles, igen éles; *mente*, legéles, igenéles elméü.
Peraequare, 1) megegyenlitni, egyenlősitni; 2) fölérni.
Peraeque, egyenlően, egyaránt.
Peragere, véghez vinni, végbevinni, elvégezni, megtenni.
Peragrare, körüljárni, megjárni, körülutazni, beutazni, bejárni.
Peragratio, körüljárás, megjárás, beutazás, körülutazás, bejárás, *active*; körüljáratás, megjáratás, beutaztatás, bejáratás, körülutaztatás, *factitive*.
Peramanter, édesörömest, teljes szivből.
Perambulare, l. *peragrare*.
Peramoenus, igen gyönyörü, igen kellemes, igen kedves, igen kecses, kecsteli, gyönyörteli, kecsteljes, gyönyörteljes.
Peramplus, igen bő, igen tágos, igen téres.
Perangustus, igen szük, igen szoros.
Perantiquus, igen régi, agg, ó.
Perappositus, igen helyes, alkalmas, illendő.
Perarduus, igen nehéz, fölötte nehéz.
Perbeatus, igen boldog.
Perbellus, igen szép, igen ékes.
Perbene, igen jól.

Digitized by Google

Perbrevis, igen rövid, igen kurta.
Percellere, illetni, érinteni; meghatni; *percelli intransitive*, illetődni, érintődni.
Percensere, elszámlálni.
Perceptibilis, foghatékony, megfogható, érezhető, fölfogható, érthető.
Perceptibilitas, foghatékonyság, megfoghatóság, fölfoghatóság, érezhetőség, érthetőség.
Perceptio, 1) felfogás, értés; 2) bevevés, beszedés, átvevés.
Perceptor, 1) felfogó, megértő; 2) bevevő, beszedő, átvevő; *cassae perceptor*, pénzszedő, pénzátvevő, pénztárnok; *cassae perceptor generalis*, fő adószedő; particularis, aladószedő.
Perceptoratus, pénzszedői hivatal, adószedői tiszt, pénztárnoki hivatal.
Perceptum, bevétel, átvétel, általvétel.
Percierе, megmozgatni, ingatni.
Percipere, 1) felfogni, megfogni, megérteni; 2) bevenni, beszedni, átvenni, általvenni.
Percitus, megindult, felindult, meghatott.
Percolare, megszürni, átszürni, átszivárogtatni.
Percolere se, mivelődni, pallérozódni.
Percontari, értekezni, tudakozni, kérdezőskedni.
Percontatio, értekezés, tudakozás, kérdezőskedés.
Percrebrescere, elhirhedni, elhiresedni, elhiresülni.
Percurrere, átfutni, általfutni.
Percursio, átfutás, általfutás.
Percursive, átfutólag, általfutólag.
Percussio, *activa*, ütés, verés, megütés; *passiva*, üttetés, veretés, megüttetés, megveretés; *ut actus*, ütleg.
Percussor, 1) ütő, verő, megütő, megverő, verekedő; 2) fogadott gyilkos, bérgyilkos, l. *assasinus*.
Percutere, ütni, verni, megütni, megverni.
Perdere, veszteni, elveszteni; *perdi, reflexive*, veszni, elveszni.
Perditio, *activa*, vesztés, elvesztés; *intransitiva*, veszés, elveszés.
Perditum, veszteség, vesztemény; *periculum*, vész, veszély.
Perdix, fogoly.
Perducere, elvinni, véghezvinni; *perducere quem ad quid*, valakit valamire rávenni.
Perduellio, pártütés, hazaárulás, hazatámadás, lázzadás.
Perduellis, pártütő, fellázzadó, hazatámadó.
Perdurare, megállani, eltartani, tartósnak, állandósnak lenni.
Perduratio, tartósság, állandóság.
Peregrinari, 1) vándorlani, utazni; 2) zarándoklani, bucsut járni.
Peregrinatio, 1) vándorlás, utazás; 2) zarándoklás, bucsujárás; *locus peregrinationis sacrae*, bucsuhely, bucsujáróhely.
Peregrinus, 1) idegen, külföldi, járatlan, tapasztalatlan; 2) *peregrinator*, vándor, zarándok, bucsujáró, bucsus; 3) *Peregrinus s.* sz. Pergelyén, Apr. 27én.
Peremtorie, hirtelen, haladéktalanul, nyakra-főre, semmitőleg, végvetőleg, ügydöntőleg, ügyválasztólag.
Peremtorius, 1) halaszthatlan, haladéktalan; 2) öldöklő, veszitő, elölő, semmisitő; 3) ügydöntő, ügyhatárzó, ügyválasztó, ügyvégző, végvető, ügyölő, ügysemmitő; *peremtoria exceptio*, ügydöntő kivétel, ügyválasztó kifogás; *peremtoria necessitas*, haladéktalan szükség; *peremtoria citatio*, végvető idézés, végidéztetés.
Perendinare, 1) siettetni; 2) halasztgatni, huzni, vonni, késleltetni.
Perendinatio, 1) siettetés; 2) halasztgatás, huzásvonás, késleltetés.
Perennalis, örök, örökös, örökkétartó, örökséges.
Perennalitas, örökség, örökösség, örökkétartóság, öröktartóság, örökiség.
Perennaliter, örökbe, örökre, örökileg; *perennaliter vendere*, örökbe eladni, elörökíteni; *perennaliter possidere*, örökbe birni.
Perennare, örökkétartani, örökké létezni.
Perennitudo, l. *perennalitas*.
Perfectibilis, tökélyesithető, tökéletesithető, *per alium*; tökélyesedhető, tökéletesülhető, tökéletesedhető, tökélyesülhető, *in se*.
Perfectibilitas, *ab alio*, tökélyesithetés, tökéletesithetés; *in se*, tökélye-

Digitized by Google

sülhetés, tökélyesedhetés, tökéletesedhetés, tökéletesülhetés; — *in abstracto*, tökélyesíthetőség, tökéletesedhetőség, tökéletesülhetőség, tökélyesülhetőség, tökélyesedhetőség.

Perfectio, 1) véghezvivés, végrevivés; 2) *perfectio activa*, tökéletesítés, tökélyesítés; *intransitiva*, tökéletesedés, tökélyesedés, tökélyesülés, tökéletesülés; *passiva*, tökéletesittetés, tökélyesittetés; *ut res*, tökély, tökéletesség, tökélyesség.

Perfectus, véghezvitt, végbevitt; 2) tökélyes, tökéletes.

Perficere, 1) véghezvinni, végbevinni, végrevinni, bevégezni; 2) tökélyesíteni, tökéletesíteni.

Perfidia, hitlenség, hütlenség, hitszegés, hittörés, álhitűség.

Perfidus, hütlen, hitlen, hiteszegett, hittörő, hitszegő, álhitű.

Perfodere, átásni, átvésni.

Perforare, átfurni, átszúrni, átverni, átdöfni, átlyukasztani.

Perfuga, átszökő, szökencz.

Perfunctorie, szunyátolva, tunyán, rösten, hanyagul, fölületesen.

Perfundere, megönteni, megöntözni, megömleszteni.

Perfusio, megöntés, megöntözés, megömlesztés, *active;* megöntetés, megöntöztetés, megömlesztetés, *passive*; *perfusio calicis*, kehely öblítés, l. *ablutio*.

Pergamena, bőrlap l. *membrana*.

Pergere, elmenni, menni.

Pergraecari, tobzódni, lakomázni, lakmároskodni.

Perhibere, mondani, vallani, állítni.

Perhyemare, áttelelni, kitelelni.

Periarchon, elvkönyv, mellyet Origenes irt.

Periclamium, ima, esd, esdeklet, könyörgés, esedezés.

Periclitamentum, próbakő, próbálat, próba, próbálmány, kisérlet.

Periclitari, 1) veszélyezni, veszélyeztetni; 2) próbára tenni, próbálni, kisérleni.

Periclitatio, 1) veszélyezés, veszélyeztetés; próbálás, kisérlés, próbáratevés.

Pericopa, szak, szakasz; *pericopa evangelii*, üdvirati szak; üdvigebeliszak.

Periculum, 1) vész, veszedelem, veszély; 2) kisérlet, próbálat; *periculum in mora*, késedelemi veszedelem.

Periculositas, vészesség, veszélyesség, veszedelmesség.

Periculosus, vészes, veszélyes, veszedelmes.

Perillustris ac generosus, nemzetes, vitézlő.

Perimere, megölni, megemészteni, elnyomasztani, megrontani, eldönteni.

Perimeter, körzet, körvonal, kerekség.

Periodeutes, 1) látványozó, látogató, l. *visitator*; 2) *chorepiscopus*, mezei püspök; illyenek ma az alesperesek.

Periodice, 1) korszakonként, időszakonként, időkörönként, időfordulatként; 2) körmondatosan, körmondatilag.

Periodicus, 1) korszaki, időszaki, időköri, időfordúlati; 2) körmondati.

Periodus, 1) időszak, korszak, időkör, időfordúlat; 2) körmondat; *periodus Juliana*, Gyula' időköre; *periodus Victoriana*; Gerő' időköre.

Peripatasma, függöny, kárpit.

Peripatetici, Aristoteles' követői.

Peripetia, bajbaesés, bajbakeveredés, szerencsétlenedés.

Peripheria, 1) körszél, körpárkány, körpártázat, karima; 2) környék, táj, tájék, vidék, kerület.

Periphrasis, körülirás, körülirat.

Periphrastice, körüliratosan.

Periphrasticus, körüliratos.

Peripsema, salak, sepredék.

Peritus, jártas, ügyes, tapasztalt; *artis peritus*, szakértő, szaktudós.

Perissocoregia, tulkiadás, tulköltés, tulköltség, l. *supererogatio*.

Perisulis, aranybékő, térdperecz, szárperecz, szárkötő.

Peristerotrophium, galambház.

Peristilium, oszlopház, oszlopos lak.

Peritia, jártasság, forgottság, tudósság, tudomány.

Perizoma, 1) öv, övedző; 2) gatya.

Perjurium, hittőrés, hitszegés, álesküvés, hamis esküvés, *ut actio*, l. *pejeratio; ut res*, álesků, álhitüség, hamis esků, áleskütétel.

Perjurus, ludas, hitszegő, álesküvő, hamisan esküvő, hittörő, hiteszegett.

Digitized by Google

Perlectare, édesgetni, hitegetni, kecsegtetni.
Perlecebra, l. *illecebra*.
Perlegere, átolvasni, elolvasni.
Perlicere, édesgetni, kecsegtetni.
Perlucere, *perlucidus*; l. *pellucere*, *pellucidus*.
Perlustrare, átvisgálni, átnézni, átnézlelni.
Perlustratio, átvisgálás, átnézés, átnézlelés, átnézegetés.
Permanens, állandó, megmaradó, tartós, állandós.
Permanentia, állandóság, tartósság, maradóság.
Permanere, megmaradni, állandós, tartós lenni.
Permiscere, elkeverni, összeszavarni, összekeverni, összevegyítni, összeelegyítni, zagyvalni.
Permissio, megengedés, elnézés, szabadra hagyás.
Permissive, engedőleg, engedetesen, engedélyesen.
Permissivus, vel *permissorius*, engedékeny, engedetes, engedélyes.
Permissum, engedelem, engedély, szabadra hagyat, engedet.
Permittere, megengedni, elnézni, eltürni, elszenvedni.
Permovere, rábirni, felinditani, felbuzditani, rávenni; *permoveri intransitive*, megindúlni.
Permotio, *activa*, megindítás, rábírás; *passiva*, megindítatás, rábíratás; *intransitiva*, megindulás.
Permutabilis, elcserélhető, fölcserélhető, megcserélhető.
Permutare, elcserélni, fölcserélni, megcserélni.
Permutatio, *activa*, elcserélés, fölcserélés, megcserélés; *passiva*, elcseréltetés, fölcseréltetés, megcseréltetés; *cambium*, csere, cserélet, cseremény; *permutatio beneficii*, javadalom-csere, v. cserélés; *permutatio cambialis*, viszoncsere, valtócsere; *permutativus nummus*, váltó pénz.
Pernegare, eltagadni, elhazudni.
Pernegatio, *activa*, eltagadás, elhazudás; *factitiva*, eltagadtatás, elhazudtatás.
Pernicies, veszély, veszedelem, romlás, hanyatlás; *interitus*, végveszély, végrom, végromlat, végpusztúlat.
Perorare, szavalni, szónokolni.
Peroratio, szavalás, szónoklás.
Perorator, szavaló, szónokló, szónok.
Perpellere, ráhajtani, ráűzni, rászoritni.
Perpendere, meggondolni, átgondolni, megfontolni, átfontolni.
Perpendicularis, függőleges, súlyirányú, súlyirányos, súlyfüggő.
Perpendiculum, függeleg, függő, függöny, sulyfüggő.
Perpense, meggondolva, megfontolva.
Perpes, szünetlen, szakadatlan.
Perpeti, szenvedni, türni, kiállani.
Perpetrare, cselekedni, véghezvinni, megtenni, elkövetni.
Perperam, rendetlenül, szertelen, szertelenül, roszúl, fonákúl.
Perpessio, elszenvedés, eltürés.
Perpetua s. mart. sz. Perpetua vértanu, Martius 7én.
Perpetuitas, örökiség, örökkétartóság; *indesinentia*, szünetlenség.
Perpetuus, örök, örökkétartó, örökös; *indesinens*, szünetlen; *sempiternus*, mindenkori; *aeternus*, örökkévaló, örökvaló, öröklétű.
Perplexitas, zavarúltság, zavartság, (Verlegenheit) kételgés, zavarodás, elmezavar, habozás, hüledezés.
Perplexus, zavart, (verlegen) kételgős, habozó, hüledező, zavarult, zavarodott; *perplexum fieri*, megzavarodni.
Perpotare, részegeskedni, tobzódni.
Perpotatio, részegeskedés, tobzódás.
Perputare, lenyesni, levésni, lemetszeni.
Perputatio, lenyesés, levésés, lemetszés, *active*; lenyesetés, levésetés, lemetszetés, *passive*.
Perquirere, megkeresni, átkeresni, kifürkészni, átfürkészni, kutatni, nyomozni, puhatolni.
Perscribere, megirni.
Perscrutari, kifürkészni, kinyomozni, kimotozni, visgálódni, nyomozódni, visgálgatni, átvisgálni, átkutatni.
Perscrutatio, *activa*, kifürkészés, átvisgálás, kinyomozás; kikutatás, átkutatás; visgálgatás, nyomozódás; *passiva*, kifürkésztetés, átvisgáltatás, átmotoztatás.

Digitized by Google

Persecutio, *activa*, üzés, üldözés; *passiva*, üzetés, üldöztetés, öldöztetés; *in abstracto:* üldözelem, üzelem, üldözet, öldözet.

Persecutor, üznök, üldöző, üldöznök, üzöncz.

Persequi, üzni, üldözni, öldözni.

Perseverantia, állhatatosság, állandóság, megállapodtság, szilárdság, megállapodás; *perseverantia finalis*, végállhatatosság, végig megmaradás, végingatlanság.

Perseverare, megmaradni, állandóan, szilárdúl maradni, megállapodni.

Persistentia, állhatatosság, állandóság, ingatlanság.

Persistere, megállapodni, állandóan megmaradni.

Persolvere, 1) megfizetni; 2) megoldani, feloldani; 3) bevégezni; elvégezni; *persolvere poenam*, meglakolni.

Persona, személy; *persona divina*, isteni személy; *ecclesiastica*, egyházi személy, pap; *judicialis*, birói személy; *moralis*, erkölcsi személy, testület (*corporatio*); *physica*, seu *individua*, egyed; *secularis*, világi személy; *alieni juris*, mástól függő személy, máshatalmú személy; *sui juris*, önállású, önálló, független személy, önhatalmú személy; *personae acceptio*, személyválogatás.

Personalis, 1) *praesentiae regiae*, királyi személynök, királyi személyviselő; 2) *adj.*, személyes, személyi, személybeli; *personalis actus*, személyes tett; *personalis descriptio*, személyes leirás, személyi leirás.

Personalitas, személyesség, személység; 2) személyeskedés; *ad personalitates descendere*, személyességekre kelni, menni.

Personaliter, személyesen, személyszerént, személyént.

Personalitius, személynöki, királyi, személyviselői; *personalitia sedes*, személynöki szék, személynöki törvényszék.

Personare, hangzani, zengeni.

Personatus, 1) személyzet; 2) fárahelytartóság, fárahelyettesség.

Personificare, személyesiteni, személyezni.

Personificatio, személyesités, személyezés, *active;* személyesittetés, személyeztetés, *passive.*

Perspectivum, nagyító cső, messzelátó cső, látcső, nézcső, szemcső.

Perspergere, meghinteni, megszórni.

Perspicacia, átlátóság, belátóság.

Perspicax, átlátó, belátó, nyiltanlátó.

Perspicuitas, átlátékonyság, átláthatóság, belátékonyság, beláthatóság, nyiltság, könnyérthetőség, értékenység; *evidentia*, szembetünőség; *claritas*, világosság.

Perspicuus, átlátható, belátható, nyilt, átlátékony, belátékony; *evidens*, szembetünő; *intelligibilis*, értékeny, értelmes; *clarus*, világos.

Perspirare, átgőzölögni, átlihegni, átpárologni, átlohogni.

Perspiratio, átgőzölgés, átlihegés, átpárolgás, átlohogás.

Perstimulare, sarkallani, ösztönözni, unszolni, izgatni, bizgatni.

Perstrictim, szilárdúl, átalkodottan.

Perstrictio, szorongatás, szoritgatás, *active;* szorongattatás, szoritgattatás, *passive.*

Perstringere, szorongatni, szoritgatni.

Persufflare, 1) kipisszegni, kicsufolni, kigunyolni; 2) rálehelni.

Persufflatio, *activa*, kipisszegés, kicsufolás, kigunyolás; *passiva*, kipisszegtetés, kicsufoltatás, kigunyoltatás; 2) rálehelés.

Persvadere, rábirni, rábeszélni, elhitetni; *convincere*, megyőzni; a' müncheni codexben: készlelni, tanácsozni.

Persvasibilis, rábirható, rábeszélhető, meggyőződtethető, győződékeny; *impersvasibilis*, rábirhatlan, rábeszélhetlen, győződtethetlen, győződékenytelen.

Persvasio, 1) *activa*, rábirás, rábeszélés, elhitetés; *passiva*, rábiratás, rábeszéltetés; 2) átlátás, képzelgés, meggyőződés.

Persvasivus, rábeszélős, rábiratos, meggyőződtető.

Pertaesus, unatos, unatkozott.

Pertentare, megkisérteni, megpróbálni.

Pertica, rúd, pózna.

Digitized by Google

Perticonasati, l. *passalorinchitae.*

Pertinacia, *in subjecto*, megátalkodás, fejeskedés, makacskodás, nyakaskodás; engedetlenkedés; *in abstracto*, megátalkodottság, makacsság, nyakasság, engedetlenség, agyafurtság.

Pertinax, megátalkodott (*contumax*), makacs, nyakacs, engedetlen, agyafurt, fejeskedő.

Pertinentia, tartozmány, járúlék, tartozvány, járúlvány; l. *appertinentia.*

Pertingere, elérni, eljutni, elérkezni.

Pertolerare, eltűrni, elszenvedni.

Pertractare, tárgyalni, vitatgatni, bevégezni, kimunkálni, elintézni.

Pertractio, tárgyalás, vitatgatás, intézgetés, munkálódás, bevégzés, elintézés; *passiva*, tárgyaltatás, vitatgattatás, elintéztetés, bevégeztetés.

Pertundere, átdöfni, átszúrni.

Perturbare, megzavarni, felháborítani, eszétveszteni, felzavarni; *perturbari intransitive*, megzavarodni, felháborodni, felzavarodni.

Perturbatio, *activa*, megzavarás, felháborítás, észvesztés; *intransitiva*, megzavarodás, felháborodás, észzavarodás; *passiva*, megzavartatás, felháborittatás, észzavartatás; *perturbatio mentis*, elmeháborodás, elmezavarodás, elmeháborgás; *animi*, szivháborgás; *perturbatio ordinis*, rendzavarás; *perturbatus ordo*, rendzavar.

Perverse, fonákúl, visszásan, elferditve, gonoszúl.

Perversio, elferdítés, elfordítás, elrontás, *active*; elferdittetés, elfordíttatás, elrontatás, *passive;* elferdülés, elfordúlás, elromlás, elgonoszúlás elgonoszodás, *intransitive.*

Perversitas, fonákság, visszásság, ferdeség, elferdültség, gonoszság, elfordúltság, romlottság.

Perversus, fonák, ferdült, elferdült, elfordúlt, gonosz, romlott.

Pervertere, elferditeni, elfordítani, elrontani; *perverti*, *intransitive*, elferdűlni, elfordúlni, elromlani, elgonoszúlni, elgonoszodni.

Pervicacia, konokság, nyakasság.

Pervicax, konok, nyakas.

Pervius, áthatható, felfogható, megérthető; *impervius*, áthatatlan, meghatatlan, felfoghatlan, érthetetlen.

Pervolvere, átforgatni, átnézni, átnézegetni, átnézlelni.

Pervolutio, *activa*, átforgatás, átnézés, átolvasás, átnézegetés, átnézlelés; *passiva*, átforgattatás, átnézetés, átnézleltetés, átnézegettetés, átolvastatás.

Pervulgatus, közhírű, elhirhedett, elhiresedett, elhirűlt.

Pes, láb; *pes cubicus*, köbláb; *pes quadratus*, négyszögű láb.

Pessulus, 1) kilincs; 2) ajtózár, fakulcs, retesz.

Pessumdare, elfecsérleni, elpazarlani, eltékozlani.

Pestilentia, vészhalálozás.

Pestilentus, vészhalálos, döghalálos.

Pestis, döghalál, dögvész, vészhalál.

Petalum, érczlap, lemez.

Petalurgus, érczlapító, érczvékonyító, lemezmives.

Petaminarius (*funambulo*), kötéljáró.

Petechiae, patécs.

Petere, 1) kérni, esdeni, könyörögni; 2) *petere Romam*, Romába utazni, menni; 3) *petere*, keresni, követelni.

Petigo, 1) szeplő; 2) sömör.

Petitio, 1) kérés, kérelem, kéremény; *petitio principii*, elvkeringés, elvfogyatkozás, elvhiba, elvhiány; 2) *petitio*, keresés, követelés; *plus petitio*, túlkövetelés.

Petitor, 1) kérő, esdő, könyörgő; 2) keresőfél.

Petitorius, kérelmi, kereseti, követelési; *esse in petitorio*, kereseti, követelési, kérelmi állapotban lenni.

Petitum, kérelem, kéremény, kereset.

Petra, kőszál, kőszirt, kőszikla.

Petrefactio, kövülés, kövéválás.

Petrefactum, kövülmény, kövület, kövévált.

Petrobolus, parittyázó, kőhajitó, kőhajgáló, kőhajcsár.

Petrobusiani, De Bruys Péter tévfőnök' társai, ki a' Manichaeusok' jó, és gonosz elvén kivűl nem csak a' keresztséget, és urvacsoráját küszöbölte ki a' szentségek' számából, hanem a'

Digitized by Google

templomokat is lerombolandóknak, a' kereszteket elégetendőknek, és a' holtakért imádkozni bolondságnak állitotta; az anyaszentegyház' kebeléből 1139ben ki közönittetett.

Petro-joannitae, Péter János tévfőnök' ügytársai, ki 1197ben azt vitatta, hogy Krisztus még életben volt, midőn szívoldala lándszával átdöfetett.

Petronella, vel *Petronilla s. virgo mart.*, sz. Petke (Nelli) szüz, és vértanú, Maj. 31én.

Petronius s. eppus poloniae, sz. Petroni lengyel püspök, Oct. 4én.

Petrus, s. princeps apostolorum, 1) sz. Péter apostalok' fejdelme, Jun. 29én; 2) *Petrus s. crysologus archieppus Ravennatensis*, aranyszavú sz. Péter, ravennai érsek, Jun. 2án; 3) *Petrus s. Gonzalecz*, gonzaleczi sz. Péter, April' 10én; 4) *Petrus ad vincula*, vasas sz. Péter, Aug. 1őén; 5) *Petrus s. mart.*, sz. Péter vértanú, Nov. 26án; 6) *Petrus s. inquisitor, mart.*, hitnyomozó sz. Péter vértanú, April' 29én.

Petulans, szilaj, pajzán, délczeg, csintalan.

Petulantia, *ut actio*, szilajkodás, pajzánkodás, csintalankodás; *ut actus*, szilajság, pajzánság, csintalanság, délczegség.

Phaderphium, jegyajándék, jegyadomány.

Phaenomenon, tünemény; *adparitio*, jelenés, jelemény.

Phagolidorus, alamizsnás, alamizsnár, alamizsnaosztó.

Phalanx, csapat, sereg, csoport.

Phanatismus, l. *fanatismus*.

Phanerosis, nyilatkozás, nyilvánulás, *intransitive*; nyilvánítás, kijelentés, nyilatkoztatás, *transitive*.

Phantasia, 1) képzelődő erő, képzelődőség; 2) ábrándozás, ábrányozás, képzelődés, képzelgés, *ut actio*; ábrándozat, ábrány, képzelet, ábránd, *ut res*; l. *phantasma*.

Phantasiare, képzelődni, képzelegni, ábrándozni, ábrányozni, rajoskodni.

Phantasiastae, rajoskodók, l. *aphthartodocetae*.

Phantasma, képzelmény, ábrándozmány, ábrány, ábrányzat, tündérkép, rém, rémkép, rémváz, rémlet, rémlemény; müncheni codexben: tündérlet.

Phantasta, képzelődő, képzelgő, ábrándi, ábrándos, ábrándozó, ábrányzó.

Phantasticus, ábrándos, ábrándozatos, képzelgős, ábrányos.

Phantoma, rémkép, rémváz, ábrándkép, tünöde, tündérlátvány, báb.

Pharetra, tegez.

Pharetratus, tegzes.

Pharisaeus 1) (heber: *pharusch*), a' müncheni kéziratban: elvált, különcz; 2) képmutató, szineskedő.

Pharmacopaeum, gyógyszertár.

Pharmacopaeus, gyogyszerárus, gyógyszeres.

Pharmacopola, l. *pharmacopaeus*.

Pharmacum, gyógyszer, orvosiszer.

Pharus, 1) árboczlámpa, árboczfákla, árboczvilág, árboczvilár; 2) egyházi lámpa.

Phase, 1) átmenetel; 2) húsvét.

Phaselus, bab, babka.

Phasianus, fáczán.

Phelonium, miseruha, üdviga, l. *casula*.

Pheronismus, önnévhordozó, ki tudniillik tetteire, és egész jellemére nézve nevét magával hordozza; — nevejelezett, nevejellemü, neveviselő.

Phetischismus, l. *Fetismus*, et *Fetischismus*.

Phiala, pohár, kehely, billikom, findzsa.

Philacterium, rojt, bojt — parancsbojt, kösöntyü, törvényhártya.

Philandria, ferjfiszeretés, férjszeretés, férjfiszeretet, férjszeretet.

Philandrus, férjfiszerető, férjszerető.

Philantropia, emberszeretés, *ut actio*; emberszeretet, *ut actus*; *misanthropia*, embergyülölés, embergyülölet.

Philanthropicus, emberszereteti.

Philanthropismus, emberszeretet, emberszeretkezés.

Philanthropus, emberszerető, emberbarát; *misanthropus*, embergyülölő.

Philargiria, pénzszomj, pénzvágy, pénzsovár, pénzszeretet, fösvénység, fukarság, zsibrákság.

Philargirus, pénzszomjas, pénzszere-

Digitized by Google

tő, pénzvágyas, fösvény, fukar, zsibrák, pénzsováros.

Philautia, önszeretet, önzelem, önszerelem, *ut actus;* önszeretés, *ut actio;* l. *egoismus.*

Philautos, önző, önösködő; l. *egoista.*

Philippinae, Fülöpapáczák, kiket XVII-ik században Romában Brandi Rutilius alapitott.

Philippus s. apostolus, sz. Fülöp apostal, Maj. 1ően; *Philippus Nerius*, néri Fülöp hitvalló, Maj. 26án.

Philocaptus, szerelmes, szerelem' foglya.

Philocompicus, negédes, délczeg, kevély, nyalka, büszke.

Philocristia, országlatvágy, uralkodásszomj, kormányvágy.

Philocratia, szelédség, kegyesség.

Philodoxia, önfejűség, agyafurtság, észkontárság, magafejűség.

Philodaxus, önfejű, agyafurt, észkontár, magafejű.

Philogynia, *ut actio*, nőszeretés, asszonykedvelés; *ut actus*, nőszeretet, asszonykedvelet; misogynia, nőgyülölés, nőgyülölet, asszongyülölés, asszonygyülölet.

Philologia, nyelvtudomány, nyelvbuvárkodás; *grammatica*, nyelvtan.

Philologus, nyelvbuvár, nyelvismerő, nyelvtudós, nyelvész, *grammaticus*, nyelvtanitó, nyelvtanuló.

Philopompus (*pompolentas*), fényüző, pompáskodó, fényszerető, fénykedvelő, fényüzöncz.

Philosophari, bölcselkedni, bölcsészkedni.

Philosophastes, bölcselő, álbölcsész.

Philosophema, álbölcsészet, bölcselet.

Philosophia, bölcsészet, bölcselkedés, bölcsészkedés, bölcseség' tudománya, bölcsészettan, v. tudomány; *philosophia critica*, észbirálati bölcsészet; *ecclectica*, tanválasztó, kiválatos bölcsészet; *theoretica*, elmélő, elméleti bölcsészet; *practica*, gyakorlati bölcsészet; *adplicata*, alkalmazott bölcsészet; *ethica*, vel *moralis*, erkölcsi, erénytani bölcsészet; *speculativa*, szemléleti, szemlélődő bölcsészet; *popularis*, népszerű bölcsészet; *fundamentalis*, alapbölcsészet, elvtani bölcsészet; *philosophia vitae*, életbölcseség; *philosophia religionis*, vallás' észmérete.

Philosophice, bölcselkedőleg, bölcsészetileg, bölcsészettanilag.

Philosophicus, bölcselkedési, bölcsészeti, bölcsészkedési, bölcsészszerű.

Philosophus, bölcselkedő, bölcsész; *auditor philosophiae*, bölcsészettanuló; bölcsészetgyakorló, bölcsészethallgató.

Philotheca, emlékkönyv, emlény.

Phlegma, nyálosság, nyálvérűség, nedvérűség, hanyagvérűség, hidegvérűség, rákvérűség, halvérűség.

Phlegmaticus, nyálkás, nyálvérű, nedvérű, hanyagvérű, hidegvérű, rákvérű, halvérű.

Phlogisticus, gyulékony.

Phlogiston, gyulany, gyúszer.

Phoenomenon, l. *phaenomenon.*

Phonascus, előénekes, előzdalos.

Phonographia, hangfestés, hangrajz, hangjelzet.

Phonographicus, hangrajzi, hangfestői, hangjelzeti.

Phonographus, hangfestő, hangrajzoló, hangjelző.

Phoronomia, mozgalom-tan.

Photiniani, Photinus tévszerző' ügytársai, kik Jezus' istenségét tagadták.

Photometria, fénymérés.

Phratria, összeesküvés, pártszerzés, pártoskodás.

Phrenesis, hagymáz; 2) nyavalyatörés.

Phreneticus, 1) hagymázos; 2) nyavalyatörős.

Phrenologia, szivtan, szivismertetés.

Phrisum, ruhaszegély, ruharojt, szegélyrojt.

Phronesologia, észtan, eszélytan, módtan, szertan, okúlástan.

Phronistae, szemlélődő barátok, szemlélődő szerzetesek.

Phronisticus, szemlélődő, szemlélődési.

Phrontisterium, szemlélődési monostor, szemlélődelem, szemlélő lak.

Phtisis, aszkór; *pulmonaris*, tüdőaszás, tüdővész; *trachaealis*, gégsipaszás, gégsipvész.

Phylaca, tömlöcz, börtön.

Phylacista, tömlöczőr, börtönőr, várnagy, tömlöcztartó, porkoláb.

Digitized by Google

Phylira, ivlap, iv.

Physica, természettan, természettudomány, természetbuvárlat, természetbuvárkodás.

Physice, termesztileg, természettanilag, természetbuvárlatosan, természetesen, természetszerüen.

Physicus, 1) *subst.*, természetbuvár, természetvisgáló, természettanító, természettanúló, természettanár; 2) *adj.*, természeti, természetszerű, természetes, természettani, természetbuvárlati; 3) *physicus comitatensis*, *vel civicus primarius*, *vel secundarius*, megyei, vagy városi fő v. alorvos, köztiszti gyógyász.

Physiognomia, 1) arczalkotvány, arczúlat, arczvonal, arczjel; 2) arczjeltan, arczúlattan, arczbuvárlat, arczismertetés, arczismeret, arcztan.

Physiognomice, arczalkotványilag, arcztanilag, arczbuvárlatilag.

Physiognomicus, arczalkotványi, arczúlati, arczjeli, arczúlattani, arczbuvárlati, arczismereti.

Physiognomus, arczbuvár, arczismerő, arcztudós, arczúlatismerő.

Phisiogomia, a' természet' történetirása.

Phisiographia, természetirás.

Physiographus, természetiró.

Physiologia, élettan, életalkotványi tan, egészségtan, életbuvárlat, épélettan.

Physiologus, élettanitó, életbuvár, életész, épélettanitó.

Physis, természet.

Piacularis, 1) szentségtelen, szentetlen, engeszteletlen; 2) engeszteleti, engesztelvényes, engeszteletes, engesztelő.

Piaculum, 1) szentségtörés, szentetlenség, engeszteletlenség; 2) engesztelet, engesztelmény, engesztelő áldozat.

Piamen, tisztító áldozék, tisztító áldozmány.

Piaristae, *religiosi piarum scholarum*, kegyiskolások, kegyiskolai szerzetesek.

Piatio, engesztelés, *active;* engesztelteltetés, *passive.*

Picardiani, Picard német alföldi tévszerző' tanitványi, kik 1414ben az Ádámiták, és Nicolaiták' tévtanához hozzáadák, hogy Jezus' eljövetelével az emberi természet' eredeti bűn előtti ártatlanságát tökéletesen visszanyerte.

Pictor, képiró, festész, rajzmester, képfestő, képmester.

Pictura, rajz, rajzolat, festemény' rajzkép.

Pienticulus, iránczi.

Pietas, jámborság, kegyesség, kegyelet, áhitatosság, ájtatosság, istenfélőség, istenesség, szentesség; *impietas*, jámbortalanság, ájtatlanság, áhitatlanság, istentelenség, szentetlenség, istenfélőtlenség, kegytelenség; *pietatis exercitium*, ájtatoskodás, jámborkodás, isteneskedés, kegyeskedés, istenfélősködés, imádkozás.

Pietismus, szenteskedés, iránczisság, áhitatszinlés, kegyszinlés.

Pietistae, szenteskedők, Luther' tanitványinak sarjadéka, kik Schwenfeld, és Weigel' vezérlete alatt a' szemlélődő áláhitatosság' palástja alatt a' Donatisták, Husszíták, Origenisták, és kereszténségismétlők' tévtanát megujitották, melly 1661 körül erősebb lábra kezdett kapni.

Pigella, ostyasütő.

Piger, rest, lusta.

Pigere, restelleni.

Pigmentarius, festékárus, mázáruló, mázárus.

Pigmentum, festék, máz.

Pignorans, zálogositó; *impignorans*, elzálogositó, zálogadó.

Pignoratarius, zálogoló, zálogvevő, zálogtartó, zálogbavevő.

Pignoratitius, zálogos, zálogi; *pignoratitium bonum*, zálogos jószág; *pignoratitia summa*, zálogtőke, zálogos pénzösszély; *pignoratitia fassio*, zálogvallás; *pignoratitius contractus*, zálogkötmény; *litterae pignoratitiae*, záloglevél; *pignoratitia conditio*, zálogi alku, föltétel.

Pignus, zálog; *pignus cambiarium*, váltói zálog; *contractuale*, kötményi zálog, kötésbeli zálog; *colligatum*, összekapcsolt zálog; *judiciarium*, bírói zálog; *legale*, törvényes zálog; *pignoris devolutio*, zálogátszállás' áthárulás; *pignoris localitas*, zálog,

Digitized by Google

helyeztetése; *quidditas pignoris*, zálog' miségе; *reluitio*, vel *redemtio*; visszavétele a' zálognak, zálogváltás; *pignoris transvestitio*, zálog' átruházása; *pignus remittere*, a' zálogot visszabocsátani, visszaadni; *pignus mobile*, ingó zálog; *immobile*, ingatlan zálog.

Pigrari, restelkedni, lustálkodni.

Pigritia, restség, lustaság.

Pilleator, kalapos; *mitrarius*, süveges.

Pilleus cardinalitius, biborkalap, biborfőveg, bibornoki kalap.

Pilula, labdacs.

Pinacotheca (*Votarea*), képtár, képgyüjtemény, képcsarnok.

Pincerna, pohárnok, bormester, pohármester, pinczér; *pincernarum regalium magister*, királyi főpohárnok.

Pingere, rajzolni, festeni; *acupingere*, himzeni, kivarrni.

Pinguedo, kövérség, zsiradék.

Pinguis, kövér, zsiros.

Pinnaculum, oszlopcsarnok, karzat, oszlopzat, oszlopfolyosó; 2) tetőrostélyzat, tetőrácsázat a' jerusalemi templomon.

Pipa, szivar, szivócső, l. *fistula*.

Pipidion, legyező.

Piscari, halászni.

Piscatio, *activa*, halászás; *factitiva*, halásztatás; *ut res*, halászat; *jus piscationis*, halászati jog.

Piscator, halász.

Piscina, halastó, morotva.

Pisetarius, pénzverői felügyelő, pénzveretési főőr.

Pisetum, pénzvám, pénzverési adó, pénzadó.

Pistcologia, l. *Pistica*.

Pistica, hittan, v. tudomány.

Pisticus, hű; *nardus pistica*, spikinárd kenet, v. olaj.

Pistio, hit.

Pistor, sütő, pék.

Pius, 1) jámbor, istenes, áitatos, áhítatos, istenfélő, kegyes; *pia fundatio*, kegyes alapítvány; *pium institutum*, kegyintézet, kegyes szerzet; *pium desiderium*, kegysovár, jámbor ohajtmány; *pia fraus*, kegyirányú álság, ártatlan fortély, kegyczélú csalfaság; 2) *Pius S. papa*, sz. Jámbor pápa, Maj. 5én.

Placabilis, engeszteletes, engesztelékeny.

Placabilis, Tertulliánnál: tetszetős, tetszékeny, kedveletes.

Placabilitas, engeszteletesség, engesztelékenység.

Placare, engesztelni; *placari*, *intransitive*, engesztelődni.

Placatio, *activa*, engesztelés; *passiva*, engeszteltetés.

Placentia, tetszés, kedvelés, kedveletesség.

Placere, tetszeni.

Placetum, tetszvény, tetszemény; *placetum regium*, királyi tetszvény, királyi tetszemény.

Placidus, 1) *adj.*, kedses, nyájas, csendes, kellemes, tetszetes, kedveletes; 2) *Placidus s. mart.*, sz. Placzidus vértanú, Oct. 5én.

Placitare, Anselmusnál: perlekedni, perleni.

Placitor, perlekedő, perlő.

Placitum, 1) végzemény, tetszemény, vélemény; 2) bíróság, itélőszék.

Placor, szelédség, nyájasság, kellem, kellemesség, vidorság.

Placoton, Baroniusnál: padlat, pallolat.

Plaga, 1) szak, rész, táj, vidék; *plaga terrae*, földszak, földrész; *plaga coeli*, égszak, égtáj; *plaga mundi*, világszak, világtáj, világrész; *plaga*, ostor, csapás; *plaga Dei*, Isten' ostora, Isten' csapása.

Plagiarius, 1) műorzó; 2) személyrabló, emberárus, emberorzó, martalócz.

Plagium, 1) műorzás, műorv; 2) személyrablás, emberárulás, emberlopás, emberorv, martalék.

Plaja, vel *plagia*, tengermart, tengerpart, tengerszél, tengervég.

Plajaso, tengerszélőr, tengermartőr, végőr.

Planare, egyengetni, simitgatni, egyenesiteni.

Planctus, sirás, rivás, siránkozás, zokogás, *ut actio*; siralom, rivalom, *ut res*.

Planellare, 1) kikövezni, kövelkirakni; 2) egyengetni, l. *planare*.

Digitized by Google

Planelli, saru, czipe, czipellő.

Planeta, 1) bolygó csillag; 2) miseruha l. *casula, casubula, phelonium.*

Planetarius, sz. Ágostonnál: csillagász, csillagvisgáló, csillagjósló. l. *astronomus*, és *astrologus.*

Planetatus, p. o. *sacerdos*, miseruhás pap, üdvigás pap; *planetate ivit*, miseruhásan, üdvigába öltözve ment.

Plangere, sirni, siránkozni, zokogni.

Planisare, 1) *planare* l. e.; 2) tervezni; *planisatio*, tervezés.

Planities, térség, sikság, rónaság, siktér, síkmező, lapály, siklap.

Planta, 1) zőte, növény, növevény; 2) *planta pedis*, lábtalp.

Plantare, ültetni, növelni, plántálni.

Plantarium, 1) növénykert; 2) lábtalp, talpalat.

Plantatio, ültetés, növelés.

Planum, 1) sik, tér, *planities* l. e.; 2) terv, előrajz, alaprajz (Grundriß) *planum dimensionale*, fölmérési rajz; *curiale*, udvarszéki itélettár, főtörvényszéki itélettár.

Planus, 1) egyenes, sik, sima, róna, lapos, lapályos; 2) nyilvános, nyilvánságos, nyilt.

Plasma, alakitmány, alkotvány, alakzat, alkat.

Plasmare, alakítni, alkotni; *creare*, teremteni.

Plasmator, alakító, alkotó; *creator*, teremtő.

Plastes, alkotó, alakító.

Plastica, alkattan, alakító mesterség, v. tudomány, alkatképzőtan, alakzattan.

Plasticus, alkati, alkatos, alakzati, alakzatos.

Platonia, (*Plafond*) mennyezet, padolat, pallazat.

Platta, (franczia: *plat*) pártácska.

Plaudere, tapsolni, örömriadozni.

Plausibilis, tapsolatos, örömriadozatos.

Plaustellum, szekérke, kocsika.

Plaustrum, szekér, kocsi.

Plausus, tapsolás, örömriadás, örömriadozás, *ut actio;* taps, örömriadal, örömriadozat, *ut res.*

Plebania, l. *Parochia*, népáldorság.

Plebanus, l. *Parochus*, népáldor, népnök.

Plebejus, köznépi, pórnépi, földnépi, közrendű, közrendbeli, népszerű, néprendű, parasztrendű, közrendű.

Plebicola, népbarát, népkedvelő, népszerető, néptisztelő.

Plebs, köznép, pórnép, alnép, parasztság, földnép.

Plecta, (*sepes*) sövény; *textura*, szövény.

Plectere, 1) szőni, összekötni; 2) büntetni.

Plegiaria, kezesség, jótállás.

Plegio, kezes, kezeskedő, jótálló.

Plenilunium, holdtölte, telihold.

Plenipotentia, *ut actio*, felhatalmazás, meghatalmazás; *ut res*, felhatalmazottság, meghatalmazottság; *factitive*, felhatalmaztatás; *plenipotentia generalis*, általános felhatalmazás; *specialis*, különös felhatalmazás; *universalis*, egyetemi felhatalmazás.

Plenipotentiales, felhatalmazó levél, hatalmazvány.

Plenipotentialis, felhatalmazó, hatalmazási, hatalmazványi.

Plenipotentiare, felhatalmazni, meghatalmazni.

Plenipotentiarius, hatalmazott, felhatalmazott, hatalomviselő, képviselő.

Plenitudo, telj, teljesség, teliség.

Plenus, teljes, teli, telt, töltözött.

Pleonasmus, szótelj, szóteljezés, szóteljezet, szóteljezmény, tulteljezés, tulteljezet.

Pleonastice, szóteljesen, szóteljezőleg, tulteljezőleg, szóteljezetesen, tulteljezetesen.

Pleonasticus, szóteljes, tulteljezetes, szóteljezeti, tulteljezeti.

Pleroma, telj, teljezet; Tertuliánnál egyetemiség, mindenség; 2) *locus in aëre vacuus*, égür, mennyür, mennyterület, égterület, égtér, mennytér.

Plerumque, többnyire; *de reliquo*, többire.

Plorare, sirni, rini, siránkozni, könyhullatni, zokogni.

Ploratio, sivás, rivás, siránkozás, könyhullatás, zokogás.

Ploratorium, 1) könykendő, könytörülő; 2) siralomház.

Ploratus, siralom, rivalom, könyhullám.

Digitized by Google

Pluere, esni, hullni.
Plumarium, tollony, vánkos.
Plumarius, vel *polymitarius*, az ó szövetségben: himző.
Plumbatae, ónvéges korbács, ónos ostor; többször előfordúl a' vértanuk' életirásában.
Plumbator, ónpecsétör a' római tiszti irnokszékben.
Plumbum, ón, ólom.
Pluralis, többes.
Pluralitas, többség; *pluralitas beneficiorum*, javadalom-többség; *votorum*, szótöbbség.
Pluvia, eső; *pluvia escatilis*, életeső, mennyei kenyér, manna; *pluvia sanguinea*, véreső; *lapidea*, köeső, kőzápor.
Pluviale, 1) esernyő; 2) karpalást; *cum pluviali funus comitari*, karpalástosan temetni; *pallium ecclesiasticum*, diszpalást.
Pneuma, szellem, lélek.
Pneumatica, légerőtan, szélerőtan.
Pneumaticus, szellemi, lelki; *pneumaticus doctor*, lelkiorvos, lelkiatya.
Pneumatologia, l. *Daemonologia*.
Pneumatomachi, sz. lélekostromlók, szellemostromlók.
Poculum, pohár; *poculum charitatis*, társpohár; *poculum nuptiarum*, nászpohár; *poculum vitae*, életpohár.
Podagra, lábköszvény; *chiragra*, kézköszvény.
Poëma, költemény; *poëma ligatum*, verskölteméný; *poëma solutum*, folyó költemény.
Poëmaticus, költeményes, költeményi; *opus poëmaticum*, költeményi mű.
Poena, büntetés; *mulcta* birság, bűnbér; *poena arbitraria*, határozatlan, szabatlan büntetés; *canonica*, egyházczikki, czikkszerű büntetés; *capitalis*, főbenjáró, halálos; *carceris*, börtönbüntetés, börtönzés, tömlöczöztetés; *Berlinae*, szégyenkő, szégyenpad; *amputationis*, tagvesztő büntetés, csonkítás, csonkittatás; *cassationis*, letiszteztetés, tisztvesztés; *civilis*, polgári büntetés; *confiscationis*, elkobzás, koboztatás; *corporalis*, testi büntetés; *corporis mutilans*, testcsonkítás; *corporis afflictiva*, testsanyarító, testkínzó; *criminalis*, fenyítő; *correctoria*, javító; *damni*, kárbirság; *damnationis*, kárhoztatás; *damnationis ad metallum*, bányászatra kárhoztatás; *decretalis*, törvénycikkszerű; *dichotomiae*, láb, v. kézcsonkítás; *decollationis*, lenyakazás, lenyakaztatás; *definita*, kiszabott, szabványos, meghatárzott; *degradationis*, lerangosztatás, letiszteztetés, ranglefokoztatás; *deportationis*, kihonosítás, számkivettetés; *dementitae fidei*, hitszegési, hitáltatási büntetés; *detrusionis in arctum monasterium*, kolostorba záratás; *crucifixionis*, fölfeszítés, fölfeszittetés; *emendae capitis*, fejváltsági büntetés; *emendae linguae*, nyelvváltsági büntetés; *exasperata poena*, sulyosított büntetés, kinsulyos büntetés; *exilii*, vel *ostracismi*, számkivetés, számkivettetés; *falsi*, hamisítási büntetés; *famosa*, hirvész, hirvesztő büntetés; *fustigationis*, botozás, botoztatás; *gladii*, pallosbüntetés, fejvétel; *indebitae*, helytelen perlekedési büntetés; *ictuum funis, seu flagellationis*, korbácsolás, korbácsoltatás; *ictuum viminis*, vesszőzés, vesszőztetés; *inhabilitatis ad beneficium*, javadalmazhatlanság; *immurationis*, befalazási, befalaztatási büntetés; *infamiae*, hirvészi, becsvesztési, becstelenségi büntetés; *judiciaria*, birói büntetés, törvényszéki büntetés; *legalis*, törvényes, törvényszerű büntetés; *libertatem restringens*, szabadságszorító büntetés; *medicinalis*, orvosló v. javító büntetés; *mitrae*, becstelen felsüvegelés, v. felsüvegeltetés; *mitigata*, lágyított v. könnyített büntetés; *moralis*, erkölcsi büntetés; *mortis simplex*, halálos büntetés; *mortis cum exasperatione*, kínhalálos büntetés, kinsulyos halálbüntetés; *notae infidelitatis*, honsértési, hütlenségi büntetés; *nullitatis* semmisítő büntetés; *pali*, karóra v. nyársra huzatás; *patibuli*, felakasztás; *perjurii*, hittörési büntetés; *plus petitionis*, túlkövetelési büntetés; *politica*, közhatósági büntetés, rendőri büntetés; *privationis*, tisztvesztési, javadalomvesztési büntetés; *resultus*, visszalépési büntetés; *rotae*,

Digitized by Google

kerékbetörés, kerékbetöretés; *rogi*, máglyabüntetés; *scandali*, botrányi büntetés; *sensus*, érzéki büntetés; *talionis*, hasonbüntetés; *poena temporalis*, ideigleni büntetés; *poena aeterna*, örök, örökkétartó büntetés; *strangulationis*, agyonsinórozás, megfojtás, v. megfojtatás; *tympanismi*, agyonbotoztatás; *lapidationis*, megkövezés, agyonkövezés, megköveztetés, agyonköveztetés; *triremium*, sive *galerae*, gályarabság; *supplicii ultimi*, halálbüntetés; *guillotine*, nyaktilózás, nyaktilóztatás; *poena vindicativa*, boszúló büntetés.

Poenalis, büntető, büntetvényes, fenyitéki; *poenalis codex*, büntető törvénykönyv; *poenalis actus*, büntetvényes cselekedet; *poenalis sanctio*, büntetvényes szentesiték.

Poenalitas, büntetvény, büntetvényesség, büntetőség, bűnhődés.

Poenitens, bűnbánó, büntörő, veszékelő, gyónó.

Poenitentia, 1) *ut virtus*, bűnbánás, büntörés, veszékelés, töredelem; *attritio*, törődés; *contritio*, töredelmezés; 2) *ut sacramentum*, bűnbocsánati szentség, bűnoldó kegyszer, büntörlő szentség, bűnoldozat' szentsége; 3) *ut opus satisfactionis*, elégtétel; *poenitentiae opera sunt: jejunium, oratio, et eleemosyna*, az elégtétel' cselekedetei: imádság, böjtölés, és alamizsnálkodás; *poenitentia publica*, nyilványos büntörés, nyilványos veszékelés; *poenitentia privata*, magánbüntörés; 4) *poenitentia, ut mortificatio*, sanyarítás, sanyargatás; *stadia publicae poenitentiae erant:* a' nyilványos büntörés állomásai valának: *flentes*, bünsiratók; *audientes*, igehallgatók; *competentes*, bűnoldást kérők, kegykérők; *substrati*, arczraborulók; *consistentes*, miseállók; *communicantes*, együttáldozók.

Poenitentialis, veszéklési, veszékleti, büntörési, bűnbánati, töredelmi.

Poenitentiaria romana, romai bűnoldó szék; *poenitentiaria*, seu *confessionalis*, gyóntató szék.

Poenitentiarius, gyóntató atya; *canonicus poenitentiarius*, gyóntató kanonok; *poenitentiarius ecclesiae publicus*, közgyóntató.

Poenitere, bánni, bánkódni; *de peccatis*, bűnbánni; *poenitentiam agere*, veszékelni, büntörni, bűnbánni, törödelmeskedni.

Poenitudo, bánkódás, törödelmezés.

Poësis, költészet; *versificatio*, verselés, verskölté.

Poëta, költész; *versificator*, verselő, verskölté.

Poëticus, költészi, költészeti.

Poëtisare, költészkedni; *poëtisatio*, költészkedés.

Pogium, (*balaustium cancellum*) rácsázat, rostélyzat a' templomban.

Polaris, földsarki, sarkvidéki.

Polemia, tanküzdés, vitázat, vetekedés, tanküzdelem, tantusakodás, tantusa, tanvita; *fidei*, hitvitatás.

Polemiani, Polemius tévszerző' tanitványi, kik az örök Igének az emberi testtel összeelegyedését vitatták 373 körül.

Polemicus, tanküzdő, vitázó, vetekedő; tanküzdelmi, vitázati, vitázatos, vitályos; *theologia polemica*, vitázatos hittan, vitályos hittudomány, tusakodó hittan, hittusakodás' tudománya.

Polemista, tanvitató, tanvetekedő, tanküzdő, tantusakodó, vitahős, hitvitató, hittusakodó.

Polinctores, sirkészitők, sirások, v. sirásatók, tetemtakarók.

Polinctorium, sírbolt, sír, koporsó, sirláda, sirkert, temető, tetemtakarék.

Polire, csinositni, simitni, sikálni, csiszálni, fényesitni, gyalulni.

Polite, ékesen, csinosan, simán.

Politia, 1) rendőrség, rendhatóság; 2) országlat, közigazgatás; 3) udvariság; *politica cohibens*, fékező, féktartó rendhatóság; *politia criminalis*, büngátló rendhátóság; *politia educationis*, nevelési rendhatóság, *politia medica*, orvosi rendhatóság; *politia morum*, erkölcsi rendhatóság; *politia paupertatis*, koldusok' rendhatósága; *politia religionis*, vallási rendhatóság; *politia securitatis internae*, belső közbátorsági rendhatóság.

Politica, 1) országlattan, országlattudomány, közigaztatás tudománya; 2)

Digitized by Google

közrendtartás, közrendhatóság; 3) világismeret; 4) álfogás, szialés, szineskedés, fortély, fortélyosság; *politica interna* v. *externa*, bel, v. külországlati tudomány; *politica via*, közrendhatósági, közhatósági, közigazgatási út.

Politicus, 1) országlati, közigazgatási; 2) rendőri, rendhatósági, *ut adj. politicus*, *subst.* 1) országlatértő, kormányzatértő; 2) világismerő; 3) szinlő, szineskedő, álnok, fortélyos.

Politus, 1) ékes, csinos, csiszált, sima; 2) mivelt, gyalúlt; *impolitus*, miveletlen, gyalúlatlan.

Pollentia, tehetség, hatalom.

Pollen, 1) liszt; 2) magpor, virágpor, nemzőpor, nömpor, himpor.

Pollere, 1) bírni; 2) hatni; *pollet auctoritate*, bir tekintélylyel.

Pollex, hüvelyk.

Polluere, fertőztetni.

Polus, 1) földsark; 2) ég, menny, tulvilág; *forum fori*, földi törvényszék, földi bíróság; *forum poli*, tulvilági törvényszék, tulvilági bíróság; *forum conscientiae*, lelkismereti bíróság, lelkismereti törvényszék.

Polyandria, sokferjűség, férjtöbbség.

Polyandrium, sirkert, temető, czinterem, nyughely.

Polarchia, fejtöbbség, urtöbbség, többfejdelműség.

Polycandelum, vilár, csillár, ágas gyertyatartó.

Polycarpus s. epus. et mart., szent Polikárp püspök vértanú, Jan. 26án.

Polychronia, térdhajtásos idvezlés a' görögöknél; *polychronion*, idvezlés; *ad multos annos*, hosszúéletkivánás.

Polygamia, nőtöbbség, soknejűség, többnejűség.

Polygamitae, többnejűek, nőtöbbségvitatók.

Polygamus, többnejű.

Polyglotta, többnyelvű könyv, többnyelvű szentirás.

Polygonum, többszögű.

Polygynaecia, l. *polygamia*.

Polyhistor, kajtár, sokszakértő, tudár.

Polyhistoria, történettár.

Polymandrita, több kolostor' főnöke.

Polymathes, sokattanult, bőtudományú, soktanulatos.

Polymathia, soktanúltság, bőtudományúság, soktanulatosság.

Polymitarius, az ó szövetségben: ruhahimző, tarka ruhavarró, tarka köntösszövő.

Polymitus, tarka szövetű, tarkabarka, mint volt József' ruhája.

Polyptychum, lapkönyv, számadó könyv, naplószámkönyv, t. i. mellyben a' templom' számadásai vezettetnek.

Polysillogismus, többszörű okoskodás, többrészű okoskodás, többrétű, sokrétű okoskodás, sokágú, ágas okoskodás.

Polystaurium, keresztes miseruha, l. *casula*, *casubula*.

Polytechnica, öszművészet, egyetemi műtan.

Polytechnicum, öszművészeti iskola, öszművészeti intézet, egyetemi műiskola, műegyetem.

Polytheismus, l. *polytheja*.

Polytheista, istensokasító, sokistenimádó, sokistenző, istensokszorozó.

Polytheja, sokistenzés, istensokasítás, sokistenlés, istensokszorozás, *ut actio*; sokistenség, istensokaság, istensokadalom, sokistenzet, sokistenlet, istenszokszorozat, *ut res*.

Polytomia, többosztályúság, sokosztályozás, sokosztályzat.

Polytopia, többhelyzetűség, többhelyelés, többhelyelet, l. *replicatio*.

Pomarium, gyümölcsös, gyümölcskert.

Pomeridianus, délutáni, délesti.

Pomologia, gyümölcs-tenyészettan.

Pomologus, gyümölcstenyésztő, gyümölcstenyészet-értő.

Pompa, diszfény, fénylet, fényüzés; *splendor*, fény; *pompa externa*, külfény; *pompa mundi*, világ' diszfénye; *pompa mundi mendax*, világ' álfénye; *pompa diaboli*, ördögi fénylet; *pompa excoecans*, vakító fény, tündérfény.

Pompare, diszfényleni, fényeskedni, fényüzni, fénykedni.

Pompolentus, l. *pomposus*.

Pomposus, fényes, diszfényű, nagyszerű, fényletes.

Ponens cardinalis, szentavató bibornok, t. i. a' szentavató római széknek elnöke, l. *canonisatio*.

Digitized by Google

Ponere, tenni; *supponere* föltenni; *locare*, helyezni.

Pons, hid; *pons ligneus*, (Brücke) bürű, gyalog hid, talphid, fahid; *navalis*, hajó hid; *ferreus*, vashid; *catenarius*, lánczhid; *lapideus*, kőhid.

Pontaticum, hidvám, hidbér.

Pontianus s. papa mart. sz. Ponczián pápa vértanú, Nov. 19én.

Pontifex, 1) főpap, főpásztor; *pontifex summus*, pápa, l. *papa; sanctissimus*, szentséges pápa; *Romanus*, romai pápa; 2) hidépítő, hidcsináló.

Pontificalis, főpapi, főpásztori, főáldozári; *pontificale indumentum*, főpapi öltözet; *pontificale*, vel *pontificalis liber*, főpapi szerkönyv, főpapi misekönyv.

Pontificans, 1) főpásztorkodó, főpaposkodó, pápáskodó; *pontificante Gregorio* XVI°, XVIik Gergely' pápáskodása alatt; 2) főáldozárkodó, diszmise-tartó, áldozárkodó.

Pontificare, 1) pápáskodni, főpaposkodni, főpásztorkodni; 2) áldozárkodni, diszmisét tartani, főáldozárkodni.

Pontificatus, vel *pontificium*, pápáskodás, főpásztorkodás, főpaposkodás.

Popa, pópa, görögpap.

Popinari, tobzódni, tivornyázni, korcsmázni.

Poplicola, népkedvelő, népkedvencz, népgegyülő.

Populare, 1) népesítni; 2) pusztítani.

Popularis, népszerű; *popularitas*, népszerűség.

Populatio, 1) *active*, népesítés; *impopulatio*, benépesítés; 2) népesség; 3) pusztítás; *depopulatio*, lepusztítás; — *intransitive*, 1) népesedés, népesülés; 2) pusztulás.

Populositas, népesség.

Populosus, népes.

Populus, 1) nép, köznép, község; 2) nyárfa.

Porta, 1) kapú; 2) kapuszám, rovatal; *porta ottomanica*, török udvar; *porta palatinalis*, nádori rovatal, nádori kapuszám; *porta triumphalis*, diadalkapú; *arcus triumphalis*, diadalív.

Portagium, vel *portaticum*, vel *portorium*, tehervám, vitelbér, postabér, levélbér, fuvarbér.

Portalis, kapuszámi, kapuszámos, kapurovatos.

Portare, hordani, hordozni, viselni, vinni.

Portarius, kapus, kapuőr, ajtónálló.

Portatile, 1) oltárkő; 2) tábori oltár, hordozható, oltár.

Portendere, jelenteni, jelezni, jelményezni.

Portentosus, csodálatos, csodálványos, 2) szörnyű.

Portentum, 1) csoda, csodálvány; 2) szörny, szörnyeteg.

Porticus, csarnok, tornácz, folyosó; boltozvány.

Portio, 1) rész, részlet; *dosis*, adag; 2) *contributio, seu tributum*, adó; *portio equilis*, lótartási adó, szénarész, zabrész; *portio oralis*, táprész, kenyérrész.

Portiuncula, részedelem, részke, részecske.

Portorium, vitelbér, fuvarbér, hozatalbér, hozatbér.

Portunauticum, révvám, révbér, révdij.

Portus, rév, révpart, kikötőhely.

Porus, gőzlyuk, lyukacs, likacs, bőrlyuk, bőrlikacs.

Posca, eczetesvíz, csigér, lőre.

Positio, 1) tevés, tétel; 2) *situatio*, állás, helyzet; *statio*, állomás; 3) Gerüst, állvány, épitőállás.

Positive, 1) állitólag; 2) tettlegesen, ténylegesen, tételményesen, tényszerűleg.

Positivitas, ténylegesség, tettlegesség, tételményesség, tényszerűség.

Positivus, 1) *affirmativus*, állító; 2) szerzett, tettleges, tételményes, tényleges, tényszerű; *argumentum positivum*, állító ok; *negativum*, tagadó ok; *lex positiva*, állító, v. szerzett törvény; *voluntas positiva*, tettleges akarat; *doctrina positiva*, tételményes tan; *revelatio positiva*, tényleges kinyilatkoztatás; *testis positivus*, állító, bizonyító, erősítő tanú.

Positura, helyzet, állás, állomás.

Posse, 1) hatni, hetni; 2) *substantive*, tehetőség, lehetség.

Digitized by Google

Posse quidem rebus dant jus, natura, potestas,
Officium, meritum, sextum divina voluntas.

Jog, hatalom, 's érdem, vagy természet,
's hivatalból,
'S isteni fölségtöl származhatik a' tehetőség.

Possessio, 1) birtoklás, birás; 2) birtok, vagyon, fekvőjószág; 3) helység; *possessio corporalis*: 1) derékjószág, testületi jószág; 2) testi erősség; *possessio mentalis*, elmebéli bírás; *immemorialis temporis*, emlékezetlen idejű birtoklás; *vera*, valódi birtoklás; *quasi possessio*, jogképzeleti birtoklás; *possessionis incapacitas*, birhatlanság; *titulus*, birtokczim, birtoklási czim.

Possessionatus, birtokos, jószágos; *impossessionatus*, birtoktalan, jószágtalan.

Possessor, birtokos; *compossessor*, közbirtokos; *possessor bonae fidei*, jólelkű birtokos, jóhitű birtokos; *possessor malae fidei*, roszlelkű birtokos, roszhitű birtokos, állelkű birtokos, álhitű birtokos.

Possessorium, birtok, birtoklat; *possessorii capacitas*, birhatóság; *possessorii impetitio*, birtokmegtámadás; *possessorium inire*, birtoklatba lépni.

Possibilis, lehetséges, lehető.

Possibilitas, lehetőség, lehetség; *impossibilis*, lehetetlen, lehetlen; *impossibilitas*, lehetetlenség, lehetlenség.

Possidere, birni, birtoklani.

Posta, hirnök, pósta; *postae officialis*, postatiszt; *postae expeditor*, postakiadó; *postae magister*, postamester; *postae praefectus*, főpostatiszt.

Postcommunio (*complenda*), misezáró imádság, utómise; *praefatio*, előmise; *canon*, misetétel.

Postellum (*cippus*), kaloda.

Posteri, utódok, maradékok, utóivadékok, utókoriak.

Posteritas, utódiság, utómaradék, utóivadék, utókor, utóvilág.

Posterus, utó, végső; *postera generatio*, utónemzedék.

Postfundualis, telekutáni.

Posthumus, méhbenhagyott, sírutáni, halálutáni.

Postilla, utójegyzék, mellékjegyzék, végjegyzék, szövegvilágositó jegyzet.

Postillator, 1) a' mellék, v. vég-jegyzéknek a' szövegbe iktatója; 2) mellék, v. végjegyzék-iró.

Postliminio, visszatérülőleg, visszatérülési joggal.

Postliminium, visszatérülés, visszatérület; *jus postliminii*, visszatérületi jog.

Postnomina, a' névolvasás utáni imádság a' misében.

Postponere, utántenni, hátratenni, végretenni.

Postpositio, utántevés, hátratevés, végretevés, *active*; utántetetés, hátratetetés, végretetetés, *passive*; utántétel, hátratétel, végretétel, *ut res*; *postpositio in grammatica*, névutó.

Postscribere, utánirni, hátulirni, végülirni.

Postscriptio, *activa*, utánirás, hátulirás, végülirás; *passiva*, utániratás, hátuliratás, végüliratás.

Postscriptum, utánirat, utóirat, végirat, hátulirat, toldalék.

Posttergale, hátgyám, hátgyámoly, háttámasz; *sedes posttergalis*, karszék, támszék, gyámszék.

Postulare, 1) kivánni, kérni, követelni, igényelni; 2) *in jure canonico*, püspökül kérni, ki valamelly czikkszerű hiba miátt nem választható.

Postulatio, 1) *activa*, kivánás, kérés, követelés; 2) püspök-igénylés, kérés, kérőválasztás; *postulatio passiva*, 1) kéretés, követeltetés; 2) püspökül kéretés, kérő választatás, püspökigényeltetés.

Postulatum, kivánat, kéremény, kivánság, kérelem, kérőtétel, igény; *postulatum rationis*, az ész' igénye.

Postulatus, kivánt, kért, követelt; *postulatus episcopus*, fölmentvényi kérés által választott püspök, kérő választási püspök, igényelt püspök.

Postumare, Tertulliánnál: következni, utánjönni, követni.

Potare, inni.

Potator, iszák; *potor*, ittos; *potio*, ivás; *potus*, ital.

Digitized by Google

Potens, hatalmas, tehetős, hathatós, hatós.

Potentatus, hatalmasság.

Potentia, 1) hatalom; 2) tehetség, tevékenység, tehetőség; 3) hatalmaskodás, erőszak, erőszakoskodás (*violentia*); 4) hatalmasság; *potentia absoluta*, határtalan hatalom; *potentia creandi*, teremtő hatalom, alkotó erő; *potentia divina*, isteni hatalom, v. erő; *potentia essendi*; léterő, létezhetési erő; *potentia major*, vel *minor*, nagyobb, vagy kisebb hatalmaskodás.

Potenter, hatalmasan, hathatósan, hatósan.

Potentialis, ható, hatalmas, erőhatalmas, hathatós.

Potentialiter, hatósan, hathatósan, hatalmasan, erőhatalmasan, erőhatalommal.

Potentiana s. virgo, sz. Potenczia szüz, Maj. 19én.

Potentiarius, hatalmasági, hatalmaskodási, erőszakos.

Potentiosus, l. *potentiarius*.

Poterium, pohár, kehely, kupa, billikom.

Potestas, 1) hatalom, hatóság; 2) tehetség, szabadság; *potestas delegata*, átruházott hatalom, képviselői hatalom; *despotica*, zsarnoki hatalom; *absolutoria*, feloldó hatalom; *dimittendi peccata*, bűnbocsátó hatalom; *dominica*, uri hatalom; *executiva*, végrehajtó hatalom; *extraordinaria*, rendkivüli hatalom; *inspectiva*, felügyelő hatalom; *judiciaria*, birói hatalom; *jurisdictionis civilis*, polgári törvényszolgáltatási hatalom; *jurisdictionis pastoralis*, egyházi rendgyakorlási hatalom, pásztorkodási hatalom; *legislativa*, törvényhozó hatalom, törvényszerző hatalom, törvénytevőség, törvényszerzőség; *ordinaria*, rendszerű hatalom, v. hatóság; *ordinis*, egyházi rendhatalom, rendhatóság; *clavium*, kulcshatalom; *parochialis*, fárabeli hatalom, v. hatóság; *pastoralis*, pásztorkodási, pásztorsági hatalom; *parentalis*, szülői hatalom; *patria*, atyai hatalom; *tutorea*, gyámhatalom; *suprema*, főhatalom; *potestas magisterii*, tanitói hatalom; *ministerii*, kegysáfárkodási hatalom; *jurisdictionis*, rendhatósági hatalom.

Potior, 1) főbb; 2) több; *potior pars*, főbb rész; *potior compossessor*, főbb birtokos; *potior nobilis*, főnemes.

Potioritas, 1) főbbség; 2) többség.

Poto, iszákos, kortyándi.

Potus, ital.

Practica, gyakorlat, csiny, fortély, cselmény, l. *tactica*.

Practicabilis, gyakorolható, kivihető; *impracticabilis*, gyakorolhatlan, kivihetlen.

Practicabilitas, gyokorolhatóság, kivihetőség; *impracticabilitas*, gyakorolhatlanság, kivihetlenség.

Practicans, gyakorló, gyakornok.

Practicare, gyakorolni, gyakorlani.

Practice, gyakorlatilag, gyakorlatosan.

Practicus, gyakorlott, gyakorlatos, gyakorlati.

Practisare, gyakorolgatni, gyakornokoskodni, gyakorkodni, gyakorlani.

Praeambulare, előmenni, eléjárni.

Praeambulator, előmenő, eléjáró, l. *praecursor*.

Praeambulum, előjárulék, előbeszéd.

Praebenda, 1) karhivatal, kartisztség, karjavadalom, karkáplánság; 2) adalom, adalék.

Praebendaria, karapácza, apáczanövendék.

Praebendarius, kartiszt, karhivatalnok, karjavadalos, karkáplán.

Praebendatus, karjavadalság, kartisztség, karkáplánság.

Praebere, adni, adakozni.

Praecanere, előénekleni, előd allani.

Praecantator, előénekes, előd alnok, előd alos.

Praecautela, eléóvat, eléóvatosság, elévigyázat.

Praecautio, előóvás, óvakodás, elévigyázás, elégondoskodás.

Praecavere, eléóvni, óvakodni, óvatoskodni, elévigyázni, elégondoskodni.

Praecedanee, előlegesen', előzőleg, előjárólag.

Praecedaneus, előleges, előző, előjáró.

Digitized by Google

Praecedentia, elsőbbség, előzőség, előzet.

Praecedere, megelőzni.

Praecellens, kitünő, jeles, előzetes, kiválatos.

Praecellentia, kitünőség, jelesség, elsőség, előzetesség, kiválatosság.

Praecellere, kitünni, jeleskedni, megelőzni.

Praecentor, előénekes, elődalos; *succentor*, födalnok; *Archiparaphronista*, vel *Archicantor*, fő kardalnok.

Praeceps, 1) meredek; 2) hirtelen, hebehurgya, szeles, szeleburdi, hamarkodó.

Praeceptio, parancsolás, rendelés, *dispositio*.

Praeceptivus, l. *praeceptorius*.

Praeceptor, 1) parancsoló, parancsnok; 2) tanító; *magister*, mester, rendes tanító; *praeceptor*, altanító.

Praeceptorie, parancsolólag, rendedőleg, parancsszerűen, parancsképen, parancsolatosan.

Praeceptorius, parancsszerű, parancsolatos, parancsoló; *praeceptoria dispositio*, parancsszerű rendelés.

Praeceptum, parancs, parancsolat; *negativum*, tiltó parancs; *vetans*, tilalmazó parancs; *affirmativum*, meghagyó parancs; *divinum*, isteni; *humanum*, emberi parancs.

Praecertatio, előtusa, elővita, előcsata, elővetekedés.

Praecessor, előző, elöd.

Praecidere, elvágni, elmetszeni.

Praecinctorium, öv, övedző.

Praecingere se, felövezni, felövedzeni magát.

Praecipere, 1) hamarkodni, megelőzni; 2) parancsolni, meghagyni, megrendelni.

Praecipitanter, hamarkodva, mohón, hirtelenkedve.

Praecipitantia, hamarkodás, hirtelenkedés, mohóskodás, *ut actio intransitiva;* hamaritás, hirtelenítés, *ut actio transitiva*, seu *praecipitatio;* hirtelenség, hamarság, *ut res*.

Praecipitare, *transitive*, elhamarítani, elhirteleníteni; *intransitive*, hamarkodni, hirtelenkedni, rohanni.

Praecipitium, meredekség.

Praecise, szabatosan, határozottan, pontosan, határzatosan.

Praecisio, szabatosság, határozottság, pontosság, határzatosság.

Praecisus, vel *praecisivus*, szabatos, határzatos, pontos.

Praeclarus, jeles, kitünő.

Praecludere, elzárni, elrekeszteni.

Praeclusive, kizárólag, kirekesztőleg.

Praeclusus, elzárt, elrekesztetett; *terminus praeclusi*, záridő, zárnap; *terminus praeclusivus*, zárnapi időhatár.

Praeco, 1) hirdető, híradó; 2) kiáltnok, kajdász, kikiáltó; 3) poroszló, börtönőr, börtönhajdu; — *Praeco verbi divini*, isteni igehirdető.

Praecognitio, előismerés.

Praecognitum, előismeret.

Praecognoscere, előismerni.

Praeconare, sz. Ámbrusnál: hirdetni, kihirdetni.

Praeconceptus, elfogúlt, elfogódott; *praeconcepta opinio*, elfogúltság, elfogódottság.

Praeconisare, kihirdetni; *praeconisare in eppum.*, püspöknek hirdetni, püspökké felavatni, püspökiteni.

Praeconisatio, püspökhirdetés, püspökerősítés, *active;* püspökhirdettetés, püspökerősittetés, *passive*.

Praeconium, dicséret, dicsőség.

Praecox, korai, koránérő, előkoros, korándi.

Praecupidus, túlkiváncsi, túlkivánó, túlkivánatos, túlsovárgó.

Praecurrere, előfutni; *praeire*, előmenni; *praeambulare*, előjárni.

Praecursio, előfutás; *praeitus*, előmenés, *praeambulatio*, előjárás.

Praecursor, előfutó, kengyelfutó; *praeitor*, előmenő, *praeambulator*, előjáró; *metator*, útkészítő; *praenunciator*, előhirdető.

Praeda, zsákmány, ragadozmány, martalék, marczal, marczang, rablomány.

Praedari, 1) ragadozni, zsákmányolni, marczangolni, rabolni; 2) bitangolni, tékozolni, harácsolni.

Praedatio, 1) *activa*, ragadozás, zsákmányolás, marczangolás, rabolás; 2) bitangolás, tékozlás, hará-

Digitized by Google

csolás; *passiva*, 1) ragazdoztatás, zsákmányoltatás, marczangoltatás, raboltatás; 2) bitangoltatás, tékozoltatás, harácsoltatás.

Praedestinare, előrendelni, előirányozni, előválasztani, elővégezni.

Praedestinatio, *activa*, elővégzés, előrendelés, előirányzás, elővalasztás; *passiva*, elővégeztetés, elővalasztatás, előirányoztatás, előrendeltetés; *ut actus*, *seu res*, elővégzet, előrendelet, előirányzat; *praedestinatio absoluta*, föltétlen előrendeltetés; *praedestinatio hypothetica*, föltételes előrendeltetés; *decretum praedestinationis*, előrendeltetési végzet; *doctrina praedestinationis*, előrendeltetési tan.

Praedestinatiani, elővégzetesek, azon tévtanitók, kik minden embernek sorsát Istentől előre föltétlenül elrendeltnek tanitották, és a' választottakat boldogságra, a' választatlanokat kárhozatra teremtetteknek állíták.

Praedestinatianismus, elővégzetvitatás; *praedestinatianismus crassior*, vel *subtilior*, vak, v. józán elővégzetvitatás.

Praedestinatus, előrendelt, elővalasztott, előirányzott.

Praedeterminismus, l. *Praedestinatianismus.*

Praedeterministae, l. *Praedestinatiani.*

Praedialis, telki, pusztabirtoki, majortelki, egyháztelki; *sedes praedialis*, egyháztelki nemes szék; *assessor sedis praedialis nobilium*, egyháztelki nemes szék' közbirája.

Praedialista, telki nemes, egyháztelki nemes, egyháztelki birtokos.

Praedicabilis, állitható, hirdethető, mondható.

Praedicamentum, állitmányzás, *ut actio;* állitmányzat, *ut res.*

Praedicare, hitszónoklani, isteni igét hirdetni, hithirdetni (üdvhirdetni, *evangelisare*).

Praedicatio, *ut actio*, hitszónoklás, igehirdetés, üdvhirdetés; *ut res*, hitszónoklat, egyházi beszéd, hittanitmány, üdvtanitmány, üdvbeszéd.

Praedicator, 1) hitszónok, hithirdető, üdvhirdető, igehirdető; 2) lelkész, hitpásztor, üdvpásztor; *ordo praedicatorum*, üdvhirdető szerzetesek' rendje, l. *Dominicani.*

Praedicatum, 1) állitmány; *adtributum*, tulajdonitmány; 2) előnév, helynév, birtoknév, nevezmény, nevezék, törzsnév, családtőnév.

Praedicere, előmondani, jövendelni, jósolni.

Praedictio, előmondás, jövendelés, jóslás, *active;* előmondatás, jövendeltetés, jósoltatás, *passive*, vel *factitive.*

Praedictum, előmondat, jövendelet, jóslat.

Praedium, puszta, telek, majortelek, major; *praedium ecclesiae*, egyháztelek; *praedium impopulatum*, népes telek, népes puszta.

Praedivinare, eléjósolni, eléjövendelni; elésejtelmezni.

Praedo, rabló, haramia, utonálló, zsivány, ragadozó, kalóz.

Praedocinium, haramiaság, rabolmány, ragadozmány, zsákmány.

Praedominari, mások felett uralkodni, uralgani, előuralgani, felsőködni, előhatóskodni.

Praedominium, főuralom, elöuralgás, uralgás, felsősködés, előhatósság, elöhatóskodás.

Praeemere, elővásárlani.

Praeeminens, előjeles, előjeleskedő.

Praeeminentia, előjelesség, kitünés, előjeleskedés, l. *praecellentia.*

Praeeminere, mások felett jeleskedni, kitünni, előjeleskedni.

Praeemtio, elővásárlás; *jus praeemtionis*, elővásárlási jog.

Praeesse, elnökleni, főnökösködni, előljárni, felügyelni.

Praeexistentia, jelenlétezés, előlétezés, előlétesség.

Praeexistentianismus, lélek-előléteztetés.

Praeexistentianistae, lélek-előléteztetők.

Praefari, előbeszélni, előmondani.

Praefatio, 1) előbeszéd, előszó, vezérszó, előljáró beszéd; 2) *praefatio missae*, előmise; *praefatio communis*, közelőmise; *praefatio nativitatis Domini*, korácsoni előmise;

Digitized by Google

praefatio de apostolis, apostoli előmise; *paschatis*, husvéti előmise; *de cruce*, kinkereszti előmise; *de quadragesima*, böjti előmise; *de SS. Trinitate*, sz. Háromsági előmise; *de Epiphania*, vízkereszti előmise; *praefatio de b. M. virgine*, szűzidvezlő előmise; *de ascensione*, mennybemeneteli előmise; *canon missae*, misetétel; *postcommunio*, utómise.

Praefatus, fenidézett; *praelaudatus*, fendicsért, fenmagasztalt; *praedictus*, fenmondott; *praememoratus*, fenemlített; *praecattactus*, fenérintett, *praenominatus*, fennevezett; *praetitulatus*, fenczimzett.

Praefectio, 1) fővétevés, előtisztté-tevés; 2) *in jure hungarico*, fiusítás, leányfiusítás.

Praefectura, 1) főtisztség, főhivatal, előtisztség; 2) nevelői hivatal, nevelőség.

Praefectus, 1) főtiszt, főhivatalnok, előtiszt, felügyelő, igazgató; 2) nevelő; *scholae praefectus*, iskolagondnok; *seminarii praefectus*, papnevelő ház' igazgatója; *bonorum praefectus*, jószágigazgató; *praefectus vigiliarum campi generalis*, tábor-őrnagy; *praefectus vigiliarum supremus*, őrnagy; *praefectus rei tormentariae*, fegyvertárnok; *praefectus coenobii*, kolostorigazgató, kolostori előljáró; *praefectus cantus*, énekigazgató, énekmester; *praefectus caerimoniarum*, szertartásigazgató; *studiorum praefectus*, tanulmányi igazgató; *disciplinae praefectus*, fegyügyelő, fegyőr.

Praeferenter, előkelőleg, előbecsülőleg, előzőleg, megkülönböztetve.

Praeferentia, előkelőség, elsőbbség, előzőség, elsőség.

Praeferentialis, előkelő, elsőbbségi, előző.

Praeficere, 1) fővé tenni, előtisztté tenni; 2) *in jure hungarico*: fiusítani.

Praefidens, bizakodó, előbizakodó, elővizalmú, elbizott, önbizalmú.

Praefidentia, bizakodás, előbizakodás, önbizottság, önbizalmúság, önmeghittség, elbizottság.

Praefidere, bizakodni, előbizakodni, magában bízni.

Praefidus, l. *praefidens*.

Praefigere, kitüzni.

Praefiguramentum, előábrázolat, előpéldázat, előképzet, előábrázolmány, előképzemény, előpéldázmány.

Praefigurare, előábrázolni, előpéldázni, előképezni.

Praefiguratio, *activa*, előábrázolás, előpéldázás, előképezés; *passiva*, előábrázoltatás, előpéldáztatás, előképeztetés.

Praefiguratus, előábrázolt, előpéldázott, előképzett.

Praefixus terminus, kitüzött határnap.

Praegnans, nehézkes, terhes.

Praegravare, igen terhelni, fölötte terhelni.

Praegustare, előízlelni, előkóstolni.

Praegustator, előízlelő, előkostoló.

Praehabere, 1) előbecsülni, többrebecsülni; 2) előlvini, előbirni.

Praehabitus, 1) előbecsült, többrebecsült; 2) előlvott, előlvatos, előtteni, előbirt; *praehabitus usus*, előlvatos, szokás, előtti szokás; *praehabitum bonum*, előbirt jószág; *praehabita causa*, előtteni ügy.

Praeitor, l. *praecursor*.

Praejudicare 1), előítélni; 2) jogsérteni, sértekedni, sérvezni.

Praejudicatio, 1) előítélés; 2) jogsértés, sértekedés, sérvezés.

Praejudicium, 1) előítélet; *praeoccupatio*, elfogúltság; 2) jogsérv, jogsérelem. *Praejudicium curiae regiae*, főtörvényszéki alapitélet, főtörvényszéki jogalapító itélet.

Praejudiciosus, 1) előítéletes, előítéletű; *praeoccupatus*, elfogúlt; 2) jogsérves, jogsértő, sérelmes itélet; *praejudiciosa sententia*, sérelmes itélet; *praejudiciosa fassio*, jogsértő örökvallás.

Praejunctura, előfogás, vontatás, *ut actio;* előfogat, vontaték, *ut res*.

Praejuncturalis, előfogási, vontatási; *praejuncturalis taxa*, vontató bér, előfogatbér, fogatbér, vontatásbér; *praejuncturales expensae*, előfogati költségek; *praejuncturales equi*, előfogott lovak, vontató lovak.

Digitized by Google

Praejungere, előkötni, előfogni.

Praelatio, előség, előzet, elsőbbség, előrangozat, előfokozat, előrendűség, *ut actus*; előzés, előrangozás, előfokozás, előrendezés, *ut actio; jus praelationis*, előfokozati jog, előrendűségi jog, előrangozati jog, elsőbbségi jog.

Praelatitius, főpapi, egyháznagyi, szerzetnagyi, szerzetfői.

Praelatura, 1) főpapság, főpapi hivatal, egyházi förendűség, förangúság, egyháznagyi hivatal; 2) főpapi lak, egyháznagyi lak.

Praelatus, egyháznagy, főpap, förendű pap, förangú pap; *praelatus regularis*, szerzetnagy, szerzetfő; *praelata*, apáczanagy, fejdelemasszony; *praelatus tabulae*, királyi táblai egyháznagy; kir. tábla' egyházi közbirája, királyi táblai főpap.

Praeliminare, előzet, előzmény.

Praeliminaris, előzeti, előzetes, előzményi, előzményes.

Praeliminariter, előzőleg, előzetesen, előzetileg, előleg, előlegesen.

Praeludere, előjátszani.

Praeludium, előjáték.

Praelusio, előjátszás.

Praelum, prés, sajtó, satnya, satoló; *praeli libertas*, sajtószabadság.

Praemature, igen korán, idő előtt, felette korán, korácskán, koránta, éretlenül.

Praematurus, idő előtti; koraelőtti; *praecox*, idétlen, korai, koránti, koraszerű; *praematurus ingenio*, koraeszű.

Praemeditari, előgondolgatni, megfontolgatni.

Praemeditate, előgondolólag, meggondolva, megfontolva.

Praemeditatus, előgondolt, megfontolt, meggondolt, eltökélett.

Praemiare, jutalmazni, dijazni.

Praemiatio, *activa*, jutalmazás, dijazás; *passiva*, jutalmaztatás, dijaztatás.

Praemissum, vel *praemissa*, előtétel, előzmény, előzvény, előbocsátmány.

Praemissus, előbocsátott.

Praemium, jutalom, dij; *praemium luctae*, pályadij, pályajutalom, harczdij, harczjutalom.

Praemonere, 1) előinteni; 2) megkinálni; 3) felmondani.

Praemonitio, *activa*, 1) előintés; 2) megkinálás; 3) felmondás; *passiva*, 1) előintetés; 2) megkináltatás; 3) felmondatás.

Praemonitionales, 1) előintő levél, előintvény; 2) megkináló levél, megkinálvány; 3) felmondó levél, felmondvány.

Praemonstratenses, prémonstréi szerzetesek, norbertiek, fejér kanonokok.

Praemunimentum, elővédelem, óvat, óvadalom.

Praemunire, megerősíteni, ótalmazni, óvni, elővédni.

Praemunitio, elővédés, megerősítés, óvás, ótalmazás.

Praenobilis, főnemes.

Praenotare, előjegyzeni, följegyzeni, megjegyzeni.

Praenotatio, előjegyzés, följegyzés, megjegyzés.

Praenotiones, előismeretek.

Praenumerare, előfizetni, előjelelni.

Praenumeratio, *activa*, előfizetés; *passiva*, előfizettetés; *ut res*, előfizetmény.

Praenunciare, előhirdetni, eléjelenteni, megjövendelni, megjósolni.

Praenuncius, előkövet.

Praeoccupare, megelőzni, lefoglalni, előfoglalni: *praeoccupari intransitive*, elfogúlni.

Praeoccupatio, 1) *activa*, megelőzés, lefoglalás, előfoglalás; *passiva*, megelőztetés, lefoglaltatás, előfoglaltatás; 2) elfogultság, elfogúlmány.

Praeoptare, inkább kivánni.

Praeorare, előlimádkozni.

Praerator, előlimádkozó.

Praeparamentum, előkészület, előkészűlmény, előkészítmény.

Praeparare, *active*, elkészítni, előkészítni; *reflexive praeparare se*, elkészülni, előkészülni.

Praeparatio, *activa*, elkészítés, előkészítés; *passiva*, elkészittetés, előkészittetés; *reflexiva*, elkészülés, előkészülés.

Praeparatus, elkészült, előkészült.

Praepedimentum, előakadály, előgát, előakadék.

Digitized by Google

Praepedire, akadályozni, gátolni, előutját venni valaminek.

Praepignus, előzálog, zálogi elsőség.

Praependium, túlsuly, túlnyomóság.

Praeponere, előtenni, előhelyezni, valakinek elébe tenni.

Praepositio, 1) előtevés, előtetetés, előtétel; 2) névelő, előljáró szó.

Praepositura, 1) prépostság; 2) prépostlak.

Praeposituralis, prépositi, prépostsági; *praeposituralis cathedra*, prépostsági szék.

Praepositus, prépost; *praepositus major*, nagy prépost; *minor*, kis prépost; *capitularis*, káptalani prépost; *regularis*, szerzetes prépost; *conventualis*, gyüledelmi prépost; *infulatus*, főveges prépost; *titularis*, czimzetes; *honorarius*, tiszteletbeli prépost.

Praeposterе, fonákúl, visszán.

Praeposterus, fonák, visszás.

Praeputiatus, makktyús, pötyökös, pötybőrös, fitymás.

Praeputium, makktyú, pötyök, pötybőr, fityma.

Praerequirere, előre megkivánni, előre megkeresni.

Praerequisitum, előkellék, előkivántatóság, előkészület.

Praerequisitus, előkellékes, előkivánt, előre megkeresett.

Praerogativa, 1) előkelőség, elsőbbség, előség, jeleskedmény, jelesség, előjelesség, felsőbbség; 2) *praerogativa nobilitaris*, nemesi előjogosság; *cardinalis*, sarkalatos előjogosság, sarkalatos előjog, sarkalatos elsőség, sarkszabadság; *praerogativa officii*, tiszti elsőbbség; *praerogativa status, vel ordinis, vel dignitatis*, állapoti, v. rendi, v. méltósági elsőbbség.

Praesagiens, sejdítő, sejtő, előérző.

Praesagire, sejteni, sejditeni, előérzeni.

Praesagitio, sejtés, sejdítés, előérzés.

Praesagium, sejtelem, sejtély, előérzet, sejdítmény.

Praesanctificare, előszentelni.

Praesanctificatae, elészenteltek; *missa praesanctificatorum*, elészentelt mise, eléáldozat.

Praescientia, előtudat, előtudalom, előtudomány, elélátosság.

Praescindere, elmellőzni, felhagyni valamivel.

Praescire, előtudni, előre látni.

Praescius, előtudó, előtudalmas, előtudatos, elélátó, elélátos.

Praescribere, 1) előirni; 2) meghagyni, parancsolni, rendelkezni, rendelni; 3) időśitni, elévesitni; *praescribi intransitive*, elévülni, elidősülni.

Praescriptio, 1) előirás; 2) meghagyás, parancsolás, rendelkezés, rendelés; 3) elévülés, elidősülés; *praescriptio dormit*, az elévülés nyugszik; *non currit*, nem foly; *interrumpitur*; megszakad; *praescriptio acquisitiva*, jogszerző elévülés; *extinctiva*, jogoltó elidősülés; *tralatitia*, áthárúló elévülés.

Praescriptum, 1) előirat; 2) hagyomány, parancs, rendelet.

Praesens, jelen, mostani; *praesens aetas*, jelenkor; *praesens status*, jelen állapot; *praesens tempus*, jelenidő.

Praesensio, előérzés, sejtés, sejdítés.

Praesenta, bemutató, kinevező levél, jelző levél, plebánosi jelezvény, bemutatvány, kinevezvény; *jus praesentae*, jelező jog, jelezvényi jog, kinevező jog, kinevezési jog, bemutatványi jog.

Praesentare, bemutatni; *praesentare parochum*, plébánost jelezni, nevezni; *praesentare se*, jelenkezni, bemutatkozni.

Praesentatio, bemutatás, jelzés, kinevezés; *praesentatio B. M. Virginis*, b. sz. Mária' bemutatkozásának ünnepe; mellyet XIik, Gergely pápa 1372ben rendelt, esik Nov. 21én.

Praesentaneus, jelentéti, jelenható, tüsténtható, hamarható.

Praesentatus, bemutatott, bemutatos, jelzett, kinevezett.

Praesentia, jelenlét, jelenlétel, jelenség, mostanság; *praesentia realis*, valóságos; *substantialis*, mivoltos; *vera* igaz jelenlét; *praesentia symbolica*, jelképes, képletes jelenlét; *figuralis*, képes, alakzatos, áb-

Digitized by Google

rázolatos jelenlét; *praesentia animi*, lélekjelenlét, lélekéberség.

Praesepe, jászol.

Praeservare, megóvni, fentartani, megmenteni.

Praeservatio, *activa*, megóvás, fentartás, megmentés; *passiva*, megóvatás, fentartatás, megmentetés.

Praeservativum, óvadék, óvszer, menték, mentvény.

Praeses, elölülő, elnök.

Praesidens, l. *praeses*.

Praesidere, előlülni, elnökölni, elnökösködni.

Praesidialis, elnöki; *litterae praesidiales*, elnökirat; *consignatio praesidialis*, elnöki jegyzés v. jegyzék.

Praesidiarius, várőr, várőrző; *praesidialis cohors*, várőrcsapat, -várőrség, várőrzőcsapat.

Praesidium, 1) elölülőség, elnökség, elnöklet, *ut actus;* 2) elölülés, elnökölés, elnökösködés, *ut actio;* 3) elölülői hivatal, elnöki hivatal, *ut officium;* 4) *refugium*, támasz, menedék, ótalom, védelem; 5) *fortalitium*, erősség, vár; 6) *custodia praesidii*, várőrség, várőrizet, várőrző csapat.

Praestabilire, előhatározni, mégállapítani.

Praestabilismus, előállapítás, előhatárzás.

Praestans, jeles, kitünő.

Praestantia, jelesség, kitünőség.

Praestare, 1) megadni, adózni, tartozni, szolgálni; 2) felülmulni.

Praestatio, adózás, tartozás, szolgálás, *praestatio domalis*, házszerű adózás, karcz; *lecticalis*, ágybér; *servilis*, szolgálati adózás; *pecuniaria*, pénzbeli adózás, v. tartozás; *colonicalis*, jobágyi tartozás; *parochialis*, plébánosi tartozás.

Praestigiae, varázslás, büvölés, büvészés, szemfényvesztés, tündészés, tündérkedés; *praestigium*, varázslat, büvölet, tündészet, tündérlet, tündérség.

Praestigiari, varázslani, büvölni, büvészkedni, tündérleni, tündérkedni, szemfényveszteni, tündészkedni.

Praestigiator, varázsnok, büvész, tündész, szemfényvesztő.

Praestimonialis, 1) adózati, tartozati; 2) terhelt javadalmi, egyházi javadalos.

Praestimonium, 1) adózat, tartozék, tartozat, szolgálat, tartozmány; 2) egyházi javadalom, terhelt javadalom.

Praesul, főpap, főpásztor, püspök.

Praesulare, főpaposkodni, főpásztorkodni, püspökösködni.

Praesularis, főpapi, főpásztori, püspöki.

Praesulatus, főpapság, főpásztorság, püspökség.

Praesumere, gyanítani, föltenni, előgyanítani, bizakodni, merészleni, merészkedni.

Praesumtio, előgyanítás, föltevés, bizakodás, elővéletesség, merészlés, előhivés, előtevés, *ut actio*; 2) gyanítmány, előgyanú, bizály, előhit, előhitség, előtétel, merészlet, előhiedelem, *ut res; praesumtio cedit veritati*, a' valóság legyőzi a' gyanítmányt; erősebb az igazság a' gyanúnál, az előhit a' valóságnak meghódol; *praesumtio facti*, tettbeli előhiedelem; *praesumtio juris*, törvénygyanítás, joggyanítmány; *praesumtio juris, et de jure*, törvényes, és törvénybeli gyanítmány, törvény, és jogszerű gyanítmány; jogi, és jogszerű előhiedelem, alapos, és czáfolhatatlan gyanítmány; *praesumtio gravis*, nyomos gyanú; *praesumtio levis*, csekély gyanítmány; *violenta*, erőltetett gyanítmány.

Praesumtivus, gyanítgató, bizályos, bizakodó, elővéletes, merészkedő, merész; *temerarie praesumtivus*, vakmerész, yakgyanító, vakmerősködő.

Praesumtus, előgyanított, föltett, előhiedelmi, bizályos, előtételes, elővélt.

Praesupponere, előtételezni, föltételezni, föltenni.

Praesuppositio, *activa*, előtételezés, föltételezés, föltevés; *passiva*, előtételeztetés, föltételeztetés, föltetetés.

Praesuppositum, előtétel, föltételezet, föltételezmény, föltétel, előföltét.

Praetaxatus, fenérintett, fentárgyalt, fenmegrótt.

Praetendens, 1) követelő, igénylő; 2) állító, vitató.

Digitized by Google

PRAETENDERE, 1) követelni, igényleni, megkivánni; 2) állítani, vitatni.
PRAETENSIO, 1) követelés, igénylés, megkivánás; 2) állítás, vitatás.
PRAETENSIVE, 1) követelőleg, igényletesen; 2) állitólag, vitatólág.
PRAETENSIVUS, 1) követelős, igényes, igényletes; 2) állitólagos.
PRAETENSUM, követelet, igény, igénylet, kivánat.
PRAETENSUS, 1) követelt, kivánt, igénylett; 2) állitott, vitatott.
PRAETERIRE, *active*, elmellőzni; *intransitive*, elmulni.
PRAETERMITTERE, elhagyni, elmellőzni; *dilapidare*, elvesztegetni.
PRAETEXERE, vel *praetexuare*, ürügyelni, szinleni, örvölni.
PRAETEXTUATUS, ürügylett, szinlett, örvölt.
PRAETEXTUS, ürügy, örv, szín, szinlet, szinlemény; *praetextus justus*, igaz ürügy; *ignobilis*, nemtelen ürügy; *verus*, valódi, őszinte ürügy.
PRAETITULARI AD DIOECESIM, bizonyos megyébe iktattatni, avattatni, czimeztetni.
PRAETITULATUS, fenczimzett; *praetitulata dominatio vestra*, fentisztelt, fenczimzett uraságod.
PRAETOR, biró, ügybiró, köztiszti biró, tisztbiró.
PRAETORIALIS DOMUS, megyeház, ügyház, biróház, törvényház, tanácsház.
PRAETORIANA TURMA, vel *praetoria legio*, testőrség, testőrző sereg; *praetorianus miles*, testőrvitéz, testőrkatona, testőrző vitéz, testőrnök; *nobilis turmae praetorianae capellanus*, nemes testőrző sereg' tábori papja.
PRAETORIUM, törvényszék, birószék, ügyszék, tiszbirói szék, tanácsház, tanácsterem.
PRAETURA, ügybiróság, köztiszti biróság.
PRAEVARICARE, általhágni, kihágni, ellenszegűlni, törvényszegni, kicsapongani, kirugni.
PRAEVARICATIO, általhágás, kihágás, ellenszegülés, kicsapongás, kirugás, törvényszegés.
PRAEVARICATOR, általhágó, csapodár, kicsapongó, törvényszegő, kihágó, kirugó.
PRAEVENIENS, előző, megelőző.
PRAEVENIRE, előzni, megelőzni, elejét venni.
PRAEVENTI, rögtönkimultak, rögtönelhaltak, kik t. i. hirtelen halállal mulván ki, a' végszentségekben nem részesülhettek.
PRAEVENTIO, *activa*, előzés, megelőzés; *passiva*, előztetés, megelőztetés; *ut res*, előzet; *jus praeventionis*, előzeti jog.
PRAEVERTERE, elfordítani, elkerülni, elejétvenni.
PRAEVIARE, megelőzni, utat mutatni.
PRAEVIDERE, elélátni.
PRAEVIE, előleg, előlegesen, utmutatólag.
PRAEVISIO, előlátás, *active;* előláttatás, *passive;* előlátvány, *ut res.*
PRAEVISUS, előlátott; *praevisum meritum*, előlátott érdem.
PRAEVIUS, előleges, utmutatós.
PRAGMA, ügy, dolog, tény, cselekedet.
PRAGMATICE, oknyomatosan, oknyomozólág.
PRAGMATICUS, okszövetes, okozatos, oknyomozó, oknyomatos, oknyomozatos; *pragmatica historia*, okozatos, oknyomozatos történettan; *pragmatica sanctio*, királyi, oklevelű szerződmény, okiratos szerződmény.
PRAGMATOLOGIA, mivelettan, működéstan; *pragmatologia pastoralis*, pásztori mivelettan, v. tudomány.
PRANDERE, ebédelni, ebédezni.
PRANDIUM, ebéd.
PRATUM, rét; *pratum unius falcastri*, egy kaszáló rét, egy kaszás rét, egy embervágó rét.
PRAVITAS, gonoszság, roszlelkűség.
PRAVUS, gonosz, rosz.
PRAXEANI, Praxeas bölcsész tévfőnök' tanitványi, kik kisázsiában 207 körül az Istenben csak egy személyt három különbféle működésben, engedtek meg.
PRAXEDIS S. VIRGO, sz. Praxedis szűz, Máj. 19én.
PRAXIS, gyakorlat, gyakoroltság, gyakorlatosság, *praxis pastoralis*, pász-

Digitized by Google

tori gyakorlatosság; *criminalis*, büntető törvénygyakorlat; *judiciaria*, törvénykezési gyakorlat, birói gyakorlat; *juridica*, jogkiszolgáltató gyakorlat, pergyakorlat.

Precari, könyörögni, kérni, esedezni, esdeni; *orare*, imádkozni; *mendicare*, kéregetni, koldúlni.

Precaria, bitang javadalom, üres javadalom' haszonvétele, kegyjavadalom, kegyjövedelem, kéredelem.

Precario, esdve, kéregetve, koldúlva, kéredelmesen.

Precarius, bitang, kérelemi, kegybeli, kegyszerű, kéredelmi.

Precatio, kérés, könyörgés, esdés, esedezés; *oratio*, imádkozás; *mendicatio*, koldúlás.

Precatorius, kérő, esdő; *liber precatorius*, imakönyv, imádságos könyv.

Preces, ima, imádság, könyörgés, esdelem; *preces matutinae*, reggeli, imádság; *pomeridianae*, délesti imádság; *vespertinae*, esti imádság.

Prehendere, megfogni, megragadni.

Prelum, sajtó, nyomda.

Premere, nyomni, szoritni, szorongatni, nyomorgatni.

Presbyta, távszemű, távollátó, messzelátó; *myops*, rövidlátó.

Presbyter, 1) öreg, agg, aggastyán; 2) áldozár, áldozópap; *neopresbyter*, ujáldozár, ujmisés pap.

Presbyteralis, áldozári, áldozárságí.

Presbyterari, áldozárrá szenteltetni, misés pappá szenteltetni.

Presbyteratus, áldozári rend, áldozárság.

Presbyteriani, áldozárosak, Calvin' hitfelekezetének sarjadéka ángolországban.

Presbyterium, 1) áldozári intézet; 2) hajdan szentszék; 3) *chorus presbyterorum*, áldozári kar.

Presse, tömötten, röviden, szorosan.

Pressio, nyomás, *active;* nyomatás, *passive.*

Pressoriolum, 1) nyomda, sajtó, ruhasajto; 2) ruhaszekrény, almáriom.

Pressura, nyomor, nyomorúság, szorongás.

Pressus, nyomott, szoritott, szorongatott, szorult.

Pretiosus, becses, drága, drágalátos; *pretiosa*, ékszerek, drágaságok.

Pretium, 1) ár; 2) becs, érték, dij, kelet; *pretium adproximativum*, közelitő ár; *pretium aequum*, jutányos ár; *aestimationale*, becsár; *affectionis*, szenvedélyi ár, kéjár, kéjbecs, kénybecs; *currens*, folyó ár; *forense*, piaczi ár; *iniquum*, jutánytalan ár; *injustum*, igazságtalan ár; *internum*, belbecs, belérték; *externum*, külbecs, külérték; *proportionale*, aránybecs; *proportionatum*, idombecs; *reale*, valódi becs; *taxale*, rovatos becs; *vulgare*, közönséges becs; *vile*, csekély becs; *aerariale*, kincstárszabta becs; *regulamentale*, katonaszabványi becs; *legale*, törvényes becs, ár, v. érték.

Pridianus, egyházfi, l. *aedituus.*

Primaevus, előkori, őskori; *primaeva aetas*, előkor, őskor; *primaeva ecclesia*, őskori egyház, ősegyház.

Primarius, előkelő, előrendű, fő, főrendű, elősoros, elősorsos, előrangú.

Primas, 1) fő, főnök; 2) főérsek; *primas ecclesiae universalis*, az egyetemi anyaszentegyház' feje; *primas ecclesiae particularis*, részegyház' feje; *primas regni Hungariae*, magyarország' főérseke; *primas ecclesiae hungaricae*, a' magyar anyaegyház' feje, a' *primas* szónak magyar kifejezésével már sokan bajlódtak; de sem áldornagy, sem pápor, sem pápocz, vagy más nevek köztetszést nem nyertek; azért én tovább is a' főérsek szó mellett maradok, és főérsekünk' czimében kellemetlen ismétlését az érsek szónak igen helyesen elháríthatónak látom, ha a' czimben magyarország' egyházi főnöke kifejezést tesszük, mert *primas* szónyomozólag csakugyan főnököt jelent.

Primatia, vel *Primatus*, 1) főérsekség; 2) főség, főnökség, elsőség; *primatus ecclesiae*, egyházi főség, egyházi főnökség, egyházi fejdelemség; *primatus pontificis*, pápai főnökség; *Romani pontificis primatus*, római püspök' főnöksége; *pri-*

Digitized by Google

matus Hungariae, magyarországi főérsekség, magyarhoni főérsekség.

Primatialis, főérseki, főnöki, főnökségi, *bonum primatiale*, főérseki, jószág; *dignitas primatialis*, főnöki, főérseki méltóság, egyházfőnöki méltóság.

Primicerius, elsőd, alfőnök, kis főnök; *secundicerius*, másod alfőnök, másod kis főnök.

Primigenius, eredeti, előnemi, előfajos.

Primipilus, előcsahos, kezdő, l. *coriphaeus*.

Primiscrinius, főlevéltárnok, főlevéltárőr.

Primitiae, 1) ujmise; 2) zsenge, zsengély, zsengéd akarmiben.

Primogenitura, elsőszülöttség, elsőszülöttség, előfiság.

Primogenitus, elsőszülött, elsőszülött, előfi.

Primordialis, kezdeti.

Primordialiter, kezdetében, kezdetileg.

Primordium, kezdet, kezdemény.

Primores, előljárók, elsődök, előnagyok.

Primus s. mart, 1) sz. Primus vértanú, Jun. 9én; 2) primus *adj.* első.

Princeps, 1) fő, első; 2) herczeg; 3) fejdelem; *princeps s. Romani imperii*, romai szent birodalmi herczeg; *princeps elector*, választó fejedelem; *princeps caesareus*, császári fejedelem; *princeps regius*, királyi főherczeg; *princeps coronae*, koronai főherczeg; *princeps regnans*, uralkodó fejdelem; *magnus princeps Transylvaniae*, erdélyország' nagy fejedelme.

Principalis, *subst.* főnök, főur; *adject.* fő, első, derék, főleges, *principalis causa*, fő ok; *principalis persona*, fő személy; *principalis quaestio*, fő kérdés; *principalis reus*, fő bünös.

Principaliter, főleg, főképen, legkiváltképen, legfőképen, főlegesen.

Principare, uralkodni, fejedelmeskedni.

Principatio, uralkodás, fejedelmeskedés.

Principatus, 1) főnökség; 2) fejdelemség; 3) herczegség.

Principiatum, elvezet, elvezmény, elveredmény.

Principium, 1) elv; 2) kezdet; 3) okfő, okforrás, alapok; 4) alaptétel, alapállítás, talpigazság, alapigazság, sarktétel, sarkállítás, sarkigazság; *principium primum*, előelv, főelv; *consensus, et repugnantiae*, egyezés, és ellenkezés' elve; *identitatis, et diversitatis*, azonság', és külömbözés' elve; *nexus interni, et externi*, a' bel, és kül kapcsolat' elve; *directivum*, vezérelv; *liberum*, szabad elv; *liberale*, szabados elv; *principium certitudinis*, bizonyosság' elve; *cognitionis*, ismereti kútforrás; *principium essentiae*, lényegi kutfő; *contradictionis*, ellenmondási alaptétel; *exclusi medii*, kizáratos középtétel' elve; *morale*, erkölcsi sarkelv; *practicum*, gyakorlati elv; *rationis sufficientis*, elégletes okelv; *rationati*, okozati elv; *causalitatis*, okozatossági elv; *scientiae alicujus*, valamelly tudomány' alapelve, alapigazsága, mellyen épülnek, és mellyből folynak ugyanazon tudománynak minden egyébb elvei, és igazságai; *formale*, alaki elv; *materiale*, anyagi elv.

Prior, 1) *subst.* perjel, kolostori fegynök; 2) *adj.* előbbi, előbbvaló; *prior tempore, potior jure*, ki előbb vet, előbb arat.

Prioratus, 1) perjelség, kolostori fegynökség; 2) elsőbbség, elöség.

Prioritas, elsőbbség, előbbvalóság, előbbség.

Prisca s. virgo mart., sz. Piroska szűz, és vértanú, Jan. 18án.

Priscillianistae, Priscillián tévszerző' ügytársai, kik spanyolországban a' tudákosok', és manicheusok' téveiből uj tévtant koholtak össze; kiközönittettek 381ben.

Prisis, (*Prison*) börtön, tömlöcz.

Prisma, hatszögély, hatszögű, hatszögletes.

Pristaldus, ügyvivő, ügynök.

Pristinus, hajdani, (sz. Margit' életében: eleszteb) előbbeni, régi.

Privamentum, fosztalék, fosztály, fosztmány.

Digitized by Google

Privare megfosztani.

Privatim, magánosan, ridegen, külön, magányban, magán.

Privatio, *activa*, megfosztás; *passiva*, megfosztatás.

Privatisare, magányoskodni, magánkodni, ridegeskedni, magányba vonúlni, magánzani, elkülönözködni, elkülönzeni.

Privative, elkülönzőleg, különlegesen, magánzólag, elkülönözve.

Privativus, elkülönzött, magányzott, magánzatos.

Privatus, magányos, rideg, elkülönzött; *privatum commodum*, magánérdek, magánhaszon.

Privigna, mostoha leány.

Privignus, mostohafi.

Privilegialis, kiváltságos, kiváltsági, szabadalmas, szabadékos, szabadalmi; *privilegiales litterae*, kiváltvány, kiváltságos levél, szabadalmi levél.

Privilegiare, *vel privilegisare*, kiváltságolni, kiváltságosítani, szabadalmazni.

Privilegiatus, kiváltságolt, kiváltságos, szabadalmazott, szabadalmas; *privilegiatus ordo*, szabadalmas rend, v. szerzet; *privilegiatum oppidum*, szabadalmas, v. kiváltságos mezőváros.

Privilegium, kiváltság, szabadalom; *privilegium affirmativum*, feljogosító kiváltság; *privilegium negativum*, fölmentő kiváltság; *contra legem*, törvényellenes kiváltság; *praeter legem*, törvény kivűli kiváltság; *exclusivum*, kirekesztő, kizáros szabadalom; *exemtionis*, kivételes szabadalom; *favorabile*, kedvezetes kiváltság; *generale*, közönséges, általános szabadalom; *gentilitium* családi kiváltság; *gratuitum*, kegy-kiváltság, ingyenes szabadalom; *usu roboratum*, szokásba ment, v. vett, gyakorlati szabadalom; élő kiváltság; *locale*, helybeli, helyszerű szabadalom; *moralis personae*, községi, testületi; *pure personale*, személyes; *obsoletum*, elavúlt; *infirmum*, erőtlen; *invalidum*, érvénytelen; *injurium*, jogsértő; *injustum*, igazságtalan; *individuale*, egyedi; *onerosum*, terhheljáró; *perpetuum*, örökös váltság; *reale*, birtokbeli, dologillető, vagyonbeli kiváltság; *privilegium temporaneum*, ideigleni kiváltság, ideiglenes szabadalom, *privilegium speciale*, különszerű szabadalom.

Proamita, ősnéne, v. őshug, t. i. atyám' apjának (ősapámnak) huga, v. nénje.

Proastium, külváros.

Proaula, *vel proaulium*, előpitvar, előcsarnok, előudvar.

Proavia, ősnek v. üknek anyja, t. i. nagyanyám' anyja; *proavia materna*, ükanya: *proavia paterna*, ősanya.

Proavunculus, ős, v. ük-bátya, v. őcs, t. i. nagyanyám' anyjának, vagy is ükömnek bátyja, v. őcsje.

Proavus, ős, v. ük-atya, t. i. nagy atyám' v. nagy anyám' atyja; *proavus maternus*, ükatya; *proavus paternus*, ős atya.

Proba, 1) bizonyítvány, bizonyíték, bizonyság, igazlat, bizonylat; 2) kisérlet, merény, merészlet, kémlelet; *proba artificialis*, mesterséges bizonylat; *externa*, külső; *extraordinaria*, rendkivüli, *heterogenea*, különnemű; *homogenea*, egynemű; *interna*, belső; *media*, félbizonylat; *plena*, teljes; *semiplena*, félteljes; *semiplena major*, erősb, nagyobb félteljes, *semiplena minor*, kisebb, gyengébb félteljes bizonylat; *negativa*, tagadó, *positiva*, állító; *literalis*, okleveles; *ordinaria*, rendes bizonylat; *per testes*, tanúbizonyság.

Probabiliorismus, valóbbszinűsködés.

Probabilioristae, valóbszinűsködők.

Probabilis, 1) hihető, megeshető; 2) valószinű, valószerű, valósúlható.

Probabilismus, hihetősködés, valószinűzés, valószinűzet, valószinűsködés.

Probabilitas, 1) hihetőség, eshetőség; 2) valószinűség, valószerűség, valósúlhatás.

Probabiliter, 1) hihetőleg, alkalmasént; 2) valószinűleg, valószerűleg, valósúlhatólag.

Probamentum, l. *proba*.

Probare, 1) bizonyolni, bizonyitni, bevalósitani; *intransitive probari*, bevalósodni, bevalósúlni, bebizonyúlni, bebizonyodni, bebizonyosúlni; 2)

Digitized by Google

helybenhagyni, jóváhagyni, helyeselni, igazlani; *affirmare*, erősiteni; 3) kisérleni, kisérteni.

Probatica, juhusztató, fördő.

Probatio, 1) *activa*, bizonylás, bizonyítás, valósitás; 2) helybenhagyás, jóváhagyás, helyeslés, igazlás; *affirmatio*, erősítés; 3) kisérlés, kisértés; *probatio passiva*; 1) bizonyoltatás, bizonyittatás, valósittatás; 2) helybenhagyatás, jóváhagyatás, helyeseltetés, igazoltatás; *affirmatio*, erősittetés; 3) kiséreltetés, kisértetés; *probatio intransitiva*, bebizonyúlás, bebizonyosodás, bebizonyodás, valósulás, valósodás; *annus probationis*, kisérleti év, próba év, l. *noviciatus*.

Probitas, jámborság, istenfélőség.

Probola, Tertulliánnál: fölhozatal, előadat, föltétel.

Problema, feladat, feladvány, fejtvény, vitatvány, föltételek, kérdet.

Problematicus, föladatos, föltételekes, fejtvényes, kérdetes, kétes, bizonytalan, föloldványi, fejtvényi, feladati, feladási.

Probrositas, gyalázatosság.

Probrosus, gyalázatos.

Probrum, gyalázat.

Probus, jámbor, istenfélő.

Procacitas, szemtelenség, vakmerőség, kaczérság.

Procancellarius, alkánczellár, alkormánynok, alkorlátnok.

Procax, szemtelen, vakmerő, kaczér.

Procedens, 1) eljáró; *procedens judex*, eljáró biró; 2) származó.

Procedere, 1) eljárni valamiben; 2) *procedere contra aliquem*, valaki ellen kereskedni, perlekedni; 3) *procedere aetate*, korosodni, nevekedni; 4) *procedere in causa*, ügyködni; 5) *procedere*, származni; *spiritus s. a patre, filioque procedit*, a' szent lélek az atyától, és fiútól származik; 6) *procedere*, menni, haladni.

Procedura, eljárás; *procedura legalis*, törvényes eljárás; *illegalis*, törvénytelen eljárás; *summaria*, rövid eljárás.

Procentuare, kamatolni, százalni.

Procentuatio, kamatolás, százalás.

Procentum, kamat, százalom, százbér; *sex pro centum*, száztól hatos kamat, hat százalom.

Procères, förendek, ország' förendei; *magnates*, országnagyok.

Processio, 1) származás; 2) menet, bucsujárat, szent járdalat, körmenet, *ut res;* bucsujárás, szent járdalás, körmenés, *ut actio*, l. *peregrinatio*.

Processionalis, bucsujárati, szent járdalati, körmeneti.

Processionaliter, bucsujárólag, körmenetileg, seregenként, csapatonként, körmenetként.

Processores, bucsujárók, körmenők, bucsüsok.

Processualis, 1) járásbeli; *districtualis*, kerületi; 2) perbeli; *processualis judex nobilium*, járásbeli szolgabiró; *processualia acta*, perirományok, perbeli irományok.

Processus s. mart. sz. Processus vértanú, Jul. 2án.

Processus, 1) per, pör; *causa*, ügy; 2) perfolyás, perfolytatás, perlekedés; 3) járás; *districtus*, kerület; *processum suscitare*, pert támasztani; *incaminare*, pert inditani; *inchoare*, pert kezdeni.

Processus species sunt: a' pernek nemei:

— *abaestimatorius*, elbecsültető |per; kibecsültető per.

— *accessorius*, mellékper.

— *accusatorius ad remotionem tutoris ex suspicione*, gyámatyát, v. gondviselőt gyanúság miatt elmozdittató per.

— *acquisitorius*, követelő, v. kereső per.

— *actio rei persecutoria*, vagyont üző, birtokot kereső per.

— *activus*, fölper, kereső, v. követelő per.

— *actus majoris potentiae*, nagyobb hatalmaskodási per; czégéres hatalmaskodási per.

— *ad abaestimationem fundorum*, birtok' kibecsültető per.

— *ad aequalitatem juris*, jogegyenlőséget kereső per.

— *ad amissionem agri*, a' kilenczed' megtagadását földvesztéssel büntető per, földvesztető per.

— *ad amissionem vineae*, a' kilenczed'

Digitized by Google

megtagadását szölővesztésével büntető per; szölővesztető per.

Processus *ad amissionem dotis*, hitbér' elvesztését követelő per; hitbérvesztető per.

— *ad acquisitionem*, követelő, kereső per.

— *ad acquisitionem allaturae*, hozománykövetelő per.

— *ad acquisitionem bonorum ex incapacitate possessorii*; birhatatlanság miatt kibecsültető per.

— *ad acquisitionem coacquisitionis*, közkeresményt követelő per.

— *ad acquisitionem contra dotis*, viszonjegybért (viszonhitbért) követelő per.

— *ad acquisitionem dotis legalis*, törvényes hitbért követelő per.

— *ad acquisitionem parapherni*, menyegzői ajándékot, (menyegzéket) követelő per; nászajándékot követelő per.

— *ad acquisitionem juris vidualis*, özvegyi jogkövetelő per.

— *ad cassationem telonii non privilegiati*, a' kiváltságtalan vámszedés' eltörlésére inditott per, kiváltságtalan vám-töröltető per.

— *ad capationem educilli*, korcsmáltatást eltörlesztő per.

— *ad communicationem litterarum*, levelek' közlését követelő per, levélszer-közöltető per.

— *ad contractus implementum*, kötést teljesittető per.

— *ad correctionem executionis*, végrehajtást igazittató per.

— *ad contradictionis rationem dandam*, ellenmondás' okát követelő per.

— *ad dandam oppositionis rationem*, az ellentállás' okát követelő per.

— *ad dandas gesti officii rationes*, tiszti számadást követelő per.

— *ad dandas rationes tutelares*, gyámsági számadást követelő per.

— *ad demolitionem aggerum*, káros gátokat lerontató per.

— *ad demolitionem nocivarum molarum, et aggerum*, káros malmokat, és gátokat lerontató per.

— *ad demolitionem nocivae molae*, kártékony malom' szétbontását követelő per.

Processus *ad desumptionem marcarum ob denegatam rectificationem*, tanúvallást tenni vonakodó ellen inditott girás per; tanúgirás per.

— *ad desumptionem vinculi*, közbért követelő per; bánatpénzt követelő per.

— *ad divortium quoad thorum, et mensam*, lakásbeli elválást kereső per, nőszágy és asztaltól elválasztást követelő per.

— *ad excisionem juris capillaris*, hajadoni jogot követelő per; hajadontartást kereső per.

— *ad excisionem juris vidualis*, özvegytartást kereső per.

— *ad excisionem quartalitii*, leánynegyedet kereső per.

— *ad exclusionem extranei ex arenda educilli*, idegent a' korcsmáltatás' haszonbérléséből kizáró per.

— *ad exclusionem sexus foeminei*, leányágot kirekesztő; leányág' kizárását követelő per.

— *ad executionem sententiae sacrae sedis*, szentszék' itéletének végrehajtását követelő per.

— *ad exigendas curatelares rationes*, gondviselési számadást követelő per.

— *ad exigendas tutelares rationes*, gyámsági számadást követelő per.

— *ad implementum cantractus*, kötést teljesittető per.

— *ad implementum contractus dotalistici*, hitbéri kötést teljesittető per.

— *ad implementum testamenti*, végrendeletet teljesittető per.

— *ad implementum sponsalium*, eljegyzés' teljesítését sürgető per.

— *ad interimalem accommodationem metalem*, ideigleni határmegyét kijeleltető per.

— *ad invalidationem cambii*, cserét érvénytelenitő per.

— *ad invalidationem conditionum pignoratitiarum*, zálogi föltételek' sikeretlenitését követelő per.

— *ad invalidationem contractus*, kötést sikeretlenitő, kötést érvénytelenitő per.

— *ad invalidationem contractus, exfraude, et dolo*, álnok, és csalfa kötést erőtlenitő per.

Digitized by Google

Processus, *ad invalidationem palatinalis*, nádori adományt érvénytelenítő per.
— *ad invalidationem dotis scriptae excessivae*, túlságos irott jegybért érvénytelenitő per.
— *ad invalidationem fassionis ex defectu solennitatis externae*, felvallást, a' külső kellékek' hijányossága miatt érvénytelenitő per.
— *ad invalidationem fassionis ex fraude, et dolo*, álnok, és csalfa felvallás' érvénytelenitését követelő per.
— *ad invalidationem fassiones ex neglecta praemonitione*, az előintetés' elmulasztása miatt örökvallás' érvénytelenitését követelő per.
— *ad invalidationem fassionis ex praejudicio*, jogsértő felvallás' sikertelenitését követelő per.
— *ad invalidationem fassionis ex non observata admonitione*, felvallást az átruháztató intés' elmulasztása miatt sikeretlenitő per.
— *ad invalidationem testamenti ex defectu activitatis, vel internae solennitatis*, tehetősség, v. belső szertartás' hiánya miatt végintézet' (végrendelet') siker telenitését követelő per.
— *ad invalidationem testamenti ex defectu solennitatis externae*, végrendelet' érvénytelenitését a' külső kellékek' hiánya miatt követelő per.
— *ad invalidationem testamenti ex praejudicio*, jogsértő végrendelet' érvénytelenitését követelő per.
— *ad invalidationem testamenti, vel fassionis uxoreae de coacquisitis nobilitaribus contra consensum mariti celebratae*, a' feleség által férje' eggyezete nélkül a' nemesi közkeresményekről tett végrendelet, v. örökvallás' érvénytelenitését követelő per.
— *ad invalidationem transactionis noxiae tutoreae, vel curatelaris*, a' gyámatya, v. gondviselő által kötött káros peralkú' érvénytelenitését követelő per.
— *ad jus patronatus a se amoliendum*, az egyházi gyámjogot magától elháritó per.
— *ad jus patronatus sibi vindi candum*, az egyházi gyámjogot követelő per.
Processus *admonitorio — reluitorius*, a' zálogpénzzel megkinálva zálogváltó per.
— *ad novam divisionem*, ujosztályt követelő per.
— *ad obtinendam praelationem in tutela, vel curatela*, gyámsági, v. gondviselői elsőbbséget követelő per.
— *ad poenam*, büntetést követelő per.
— *ad poenam actus majoris potentiae*, nagyobb v. czégéres hatalmaskodási büntetést követelő per.
— *ad poenam detentionis alienarum litterarum*, idegen levelek' letartóztatása', birságát követelő per.
— *ad poenam dehonestationis*, becstelenitési dijt követelő per.
— *ad poenam dupli*, a' megtagadott tizednek kétszeres értékét követelő per.
— *ad poenam dupli, et perpetuae infamiae ob dolosam depositi detentionem*, a' csalárdul megtartóztatott letéteményt kétszeresen, és örök becstelenséggel büntetve visszakövetelő per.
— *ad poenam eorum, qui bona contra oppositionem occupant*, az ellentállás' ellenére tett jószágfoglalást büntető per.
— *ad poenam infamiae*, becsvésszel büntető per; lebecstelenitő per, becsületvesztő per.
— *ad poenam infamiae ex confectione falsarum litterarum*, állevél' költése miatti becsületvesztő per.
— *ad poenam larvae*, álorczaságot (alakosságot) büntető per.
— *ad poenam legalem ob adhibitas illegales mensuras, aut ad admissum in admensione dolum*, a' mértékben, v. mérésben közbejött csalárdságot büntető per.
— *ad poenam non impensionis*, törvényszolgáltatás' megtagadását büntető per.
— *ad poenam notae*, hüségtelenségi per; honsértést büntető per.
— *ad poenam perpetui evictoratus*, örökös szovatosságot követelő per.
— *ad poenam proditionis fraterni sanquinis*, vértágadást (vérárulást) boszúló per.
— *ad poenam resultus*, jegyesi csábitást boszuló per; jegyes' visszalépését büntető per.

Digitized by Google

Processus *ad poenam scandali, et concubinam ducendam, aut dimittendam*, botránnyt büntető, és az ágyas' elvételét, v. elereszését sürgető per.
— *ad poenam turbati matrimonii*, házasság' háborgatását büntető per.
— *ad poenam usurariae pravitatis*, uzoráskodást büntető per; zsarmatot birságoló per.
— *ad poenam violationis litterarum missilium*, levél' föltörését büntető per.
— *ad poenam violationis sedis judiciariae*, törvényszék' sértését büntető per.
— *ad poenam violati sequestri*, zárfelbontást (zárszegést, zársértést) büntető per.
— *ad privationem beneficii, vel officii ecclesiastici*, egyházi javadalom, v. hivatal-vesztető per.
— *ad recipiendam contradictionis rationem*, igtatási ellenmondás' okát elfogadtató per.
— *ad rectificationem divisionis*, osztályigazító per.
— *ad recuperanda bona e manibus tutoris, vel curatoris*, árvajószágot a' gyámatya, v. gondviselőtől visszakövetelő per.
— *ad redintegrationem, seu in integrum restitutionem*, helyreállító, v. visszahelyeztető per.
— *ad redintegrationem aviticarum alienationum*, az elidegenített ősiséget visszaszerző per.
— *ad reducendam puellam ad justam suam competentiam*, hajadontartást mérséklő per.
— *ad reducendam viduam ad justam suam competentiam*, özvegytartást mérséklő per.
— *ad renovationem sententiarum*, ítéletet ujító per; itéletelesztő per.
— *ad reparationem communium aedificiorum*, középületek' javitását eszközlő per.
— *ad repetitionem fugitivorum colonorum*, szökött jobágyot visszakövetelő per.
— *ad repetitionem litterarum*, leveleket visszakövetelő per.
— *ad reserationem sequestri*, zárnyitást követelő per.
Processus *ad restrictionem viduae*; özvegynő' korlátolását követelő per.
— *ad revindicanda damna ob malam indivisi boni administrationem*, az osztatlan jószág' rosz kezeléséből következett kár' megtérítését követelő per.
— *ad revindicationem bonorum contra contradictionem per donatarium occupatorum*; az ellenmondás' ellenére az adományos (v. fölkérő) által elfoglalt jószágot visszakövetelő per.
— *ad revindicationem bonorum per dotalistas alienatorum*, a' hitbérnökök által elidegenített jószágokat visszakövetelő per.
— *ad revindicationem communium bonorum abalienatorum*, az elidegenített osztatlan javakat visszakövetelő per.
— *ad separationem totalem ob subversans impedimentum dirimens*, házasságsemmitő akadály miatt teljes elválást kereső per.
— *ad sublationem beneficiorum curialium*, királyi haszonvételek' eltörlését kérő per.
— *ad sublationem educilli non privilegiati*, a' kiváltságtalan korcsmáltatást eltöröltető per.
— *ad superinscriptionem*, zálogra fölfizettető per.
— *ad translationem coloni ad alium comitatum*, a' jobágynak más megyébe átszállittatását követelő per.
— *ad transumta litterarum*, levelek' hiteles átiratát kivánó per.
— *ad tranvestitionem conditionum pignoratitiarum*, zálog' átruházását követelő per, zálog' föltételeit átruházható per.
— *adversus hominem regium, vel palatinalem, hoc munus obire detrectantem*, a' királyi, v. nádori képviselő' hivatalának fölvételére szorító per.
— *antiquae successionis*, régi örökösödésbeli per.
— *appellatus*, felebbvitt per.
— *auszugalis*, árjegyzéki, v. árkönyvkivonati per.
— *brevis litis*, rövid folyamatú per; rövid per.

Digitized by Google

Processus, *cambiarius*, váltó per.
— *civilis*, polgári per.
— *civilis accessorius*, polgári mellék-per.
— *civilis longae litis*, polgári hosszú folyamatú per; hosszú per.
— *civilis principalis*, polgári főper, alapper, első per, elsőrendű per.
— *civilis secundarius*, polgári másod-per, oldalper, oldalagos per, másodrendű per.
— *commodati*, kölcsönkövetelő per.
— *compromissionalis*, választott bíróságbeli per.
— *computualis*, számvető per.
— *concursualis*, csődper, csődületi per.
— *conducti*, kibérlést, v. szegődést sikeresítő per.
— *contra civitates ad poenam 2000 florenorum*, a' királyi városok ellen kétezer forintnyi bírságot követelő per.
— *contra devastatores sylvarum sequestratarum*, a' záros erdők' pusztitói elleni per.
— *contra dominos terrestres ex saevitie*, kegyetlenkedő földes urak elleni kegyetlenségi per.
— *contra falsarum litterarum confectores*, hamislevél-koholást boszuló per; állevélköltők elleni per.
— *contra hominem regium, vel capitularem, aut conventualem ob falsam statutionem*, az igtató királyi, káptalani, v. szerzetes személyek' csalárdságait boszuló per.
— *contra judicem sententiam exequi nolentem*, az itéletet végrehajtani makacskodó biró elleni per.
— *contra morosos reparatores communium aedificiorum*, a' közös épületek' javitását nem akarók elleni per.
— *contra testificari nolentes*, bizonyságot tenni makacskodók elleni per.
— *contrariae tutelae actionis, seu ad recipienda bona*, árva jószágot visszavetető per.
— *convocatorius*, hitelezőket összehivó per, csődper, csődületi per.
— *coronalitatis*, koronai jogon épülő per.
— *correctorius executionis*, végre hajtást igazitó per.
Processus, *cridalis*, bukási per.
— *criminalis*, bűnper, bűnfenyitő per.
— *criminalis accusatorius*, vádoló fenyitő per.
— *criminalis inquisitorius*, nyomozó fenyitő per.
— *criminalis ordinarius*, rendszerű fenyitő per.
— *criminalis statarius*, talponálló fenyitő per.
— *damni*, kárpör, kárt követelő per.
— *debiti*, adósságbeli per.
— *debiti ex praelatione*, elsőbbség mellett adósságot követelő per.
— *decimalis*, tizedper.
— *decimalis ex jure*, jogon épült tized per, jogbeli tized per.
— *decimalis ex usu*, szokásbeli tized per, birtoklati tized per.
— *dehonestationis*, becstelenitési bírságot követelő per.
— *dehonestatorius*, l. *dehonestationis*.
— *denegatae mercedis*, bértagadásbeli per.
— *depositi*, letéteményt követelő per.
— *divisionalis*, osztályos per.
— *divisionalis rectificatorius*, osztályigazitó per.
— *divortialis*, elválási per, váló per.
— *e jure*, jogper, jogbeli per.
— *e jure radicali*, gyökeres, v. tőjogból inditott per; tőjogbeli per.
— *e praelatione juris*, elsőbbségi jogot követelő per.
— *evictionalis*, szovatosságbeli per.
— *ex aequalitate juris*, jogegyenlőséget követelő per.
— *ex capite concubinatus ad eliminandum concubinam, et poenam scandali suscitatus*, ágyas-eltiltató, és az ágyasság által okozott botrányt büntető per.
— *ex coronalitate*, koronai jogper.
— *executionalis*, itélet-végrehajtató per; végrehajtásbeli per.
— *executionis correctorius*, végre hajtást igazitó per.
— *ex inaequalitate juris*, jogegyenetlenségi per; leányágot kirekesztő per.
— *ex incapacitate possessorii*, birhatatlanságon épülő per.
— *ex neglecta praemonitione*, előintés' elmulasztása miatti per.

Digitized by Google

Processus, *ex non adtenta admonitione*, a' közbetett megintés' elmellőzése miatti per.
— *ex prioritate juris radicalis*, tőjogi elsőséget követelő per.
— *ex puritate statutionis*, tiszta (ellenmondás nélküli) igtatásbeli per.
— *ex radicalitate juris*, tőjogbeli, gyökeres jogbeli per.
— *ex saevitie*, kegyetlenkedési per.
— *ex superfluitate fundi*, vagyonfeleslegbeli per, többérőséget követelő per.
— *extraordinarius*, rendkivűli per.
— *extraserialis*, sorkivűli per.
— *ex usu*, birtoklati, birtokon épült per.
— *ex usuraria pravitate*, törvénytelen uzsoráskodást büntető per.
— *falsi*, hamisságon alapúlt per; p. o. álnokságot, alakosságot, vértagadást, hittörést, állevélköltést, hamis esküvést boszúló per.
— *fori cambialis*, váltótörvényszéki per; váltóbirósági per.
— *fide jussionalis*, jótállást teljesittető per.
— *fori inferioris*, albirósági, altörvényszéki per.
— *formalis*, rendes per.
— *fundamentalis*, anyaper, derék per, alapper.
— *impensionalis*, törvényszolgáltató per; jobágyi hatalmaskodás ellen igazságszolgáltató per.
— *implementi contractuum*, kötést teljesittető per.
— *implementalis*, teljesittető per.
— *indebite soluti*, helytelen fizetésbeli per.
— *in facto honoris*, becsülettárgyazó per.
— *invagiationis*, behajtásbeli per, beterelési per.
— *invalidatorius*, érvénytelenitő, sikeretlenitő, erőtlenitő per.
— *investigatorius nobilitatis*, nemességnyomozó, nemességkereső per.
— *judiciarius*, törvény' útja, törvénykezési út.
— *juris*, 1) jogper; 2) perfolyam, jogfolyamat; 3) elidegenített örökséget követelő per.
— *juris consvetudinarii*, szokott törvényfolyamat, szokásszerű törvényfolyamat.
Processus, *juris radicalis*, tőjogi per, gyökjogi per.
— *legitimatorius*, nemesség-igazló-törvényesitő, — bizonyitó per.
— *libellatorius*, kérelemlevélbeli per.
— *liquidatorio-reluitorius*, összeszámitva zálogváltó per.
— *liquidi debiti*, világos adósságbeli per.
— *locati*, bérbeadást sikeresitő per, kibérlést teljesittető per.
— *locati conducti*, haszonbérleti per.
— *longae litis*, hosszú per, hosszú folyamatú per.
— *magistratualis*, tiszti per, tiszti fenyitő per; *publicus*, köztiszti per.
— *magistratualis contra dominos terrestres ex saevitie*, fenyitő per a' földes urak' kegyetlensége ellen.
— *majoris potentiae*, nagyobb, v. czégéres hatalmaskodási per.
— *marcalis*, girás per.
— *marcalis contra invagiatores*, baromtartóztatásbeli girás per; baromterelő elleni girás per.
— *marcalis contra testificari nolentes*, tanúgirás per, bizonyságot tenni makacskodók elleni girás per.
— *matrimonialis*, házassági per.
— *metalis*, határmegyéztető per; megyézeti per.
— *meritum*, a' pernek érdeme, v. dereka.
— *metalis ex jure*, jogbeli határmegyéztető per; jogmegyézeti per.
— *metalis ex usu*, birtoklati határmegyéztető per, birtokmegyézeti per.
— *neoacquisticus*, ujszerzéki per, török járom alól felszabadúlt jószágot visszakövetelő per.
— *nonalis ex jure*, jogbeli kilenczed per.
— *novae divisionis*, osztályujitó, ujosztályt kereső per.
— *novi*, ügyujitó per, ujper.
— *novi judicii*, ujitéletkezési per.
— *novi cum gratia*, kegyelmi ujitó per.
— *ob abusus juris gladii*, pallosjogi visszaélést büntető per.
— *ob clandestinam, et fraudulentam statutionem*, alattomos, és csalárd igtatásbeli per.

Digitized by Google

Processus, *ob detentionem legitime migrare volentium*, törvényesen költözködő jobágyokat elbocsáttató per.
— *ob detentionem instrumentorum ex publico officio confectorum*, a' köztiszti irományok' letartóztatása miatt inditott per.
— *ob exactionem vectigalis in fluminibus publicis*, hajózás' háborgatását büntető per.
— *ob excessus tricesimales*, harminczadi kicsapongásokat büntető per.
— *ob exclusionem ex emtione civicorum fundorum*, városi birtok' megvételéből kizárást büntető per.
— *ob involationem in jurisdictionem magistratus publici*, a' köztiszti hatóság' körébe avatkozás miatti per.
— *ob lusum vetitum*, tilos játékot büntető per.
— *ob non comparitionem ad diaetam, aut contra ab inde contumaciter discedentem*, az országgyülésén meg nem jelenést, vagy onnani makacs eltávozást büntető per.
— *ob non observationem mandati judicialis*, törvényes parancsolat' félretételét büntető per.
— *ob susceptionem colloni absque dimissione*, elbocsátó levél nélkül befogadott jobágy miatt inditott per.
— *oppositionalis*, ellentállási per.
— *ordinarius*, rendes folyamatú per.
— *passivus*, terhelő per.
— *perpetui evictoratus*, örökös szavatosságbeli per.
— *politico-repositionalis*, polgári viszszahelyeztető per.
— *personalis*, személyes per.
— *pignoris*, zálogper.
— *pignoris reluitorius*, zálogváltó per.
— *primae instantiae*, elsőbirósági per.
— *productionalis*, nemességbizonyító per.
— *proportionalis*, aránypér.
— *proportionalis ex jure*, jogbeli arányper.
— *proportionalis ex usu*, birtoklati arányper, használatbeli arányper.
— *quartalitii*, leánynegyedet kereső per.
— *querulosus*, panaszos per, kisebbhatalmaskodási per.
— *rationarius*, számadási per.
Processus, *realis*, vagyont illető per.
— *reacquisitorius*, visszakereső, visszaszerző per.
— *rectificatorius*, igazító per.
— *rectificatorio-divisionalis*, osztályigazító, és folytató per.
— *rectificatorius pascui*, legelőt rendbeszedető per.
— *rectificatorius sylvae*, erdőt rendbeszedető per.
— *rectificatorius sessionum*, jobágyi telket igazittató per.
— *rectificatorius regulationis*, rendbeszedést igazittató per.
— *reluitorio admonitorius*, intő zálog per.
— *reluitorio liquidatorius*, számoló zálogper.
— *reluitorius pignoris*, zálogváltó per.
— *reoccupationis*, *vel reoccupatorius*, visszafoglalási per.
— *repetitionis litterarum*, levélszereket v. okiratokat visszakövetelő per.
— *repetitionis fugitivorum colonorum*, szökevény jobágyokat visszakövetelő per.
— *repetitorius fugitivi servi*, szökött szolgát visszakivánó per.
— *repositionalis*, visszahelyeztető per.
— *repulsionalis*, visszaüzési per.
— *scriptus*, irott per, irásbeli per.
— *sequestratorius*, zártetető, zárkövetelő per.
— *sequestri reseratorius*, zárnyitó per.
— *serialis*, sorbeli per.
— *solennis*, szertartó, rendes, rendszerű per.
— *solennitates*, per' szertartásai, külkellékei.
— *sponsalisticus*, eljegyzési per, kézfogást teljesittető per.
— *successionalis*, örökösödési per.
— *successionis planae*, világos örökösödési per.
— *successionalis divisionalis*, örökösödés, és osztálybeli per.
— *successionalis ex defectu*, magszakadásbeli öröklési per.
— *successionalis ex jure*, elidegenitett örökségbeli per.
— *successorio divisionalis*, öröklési osztályos per.

Digitized by Google

Processus, *succisionis*, *et decorticationis*, *arborum*, falopást, és fahántást büntető per.
— *sylvorum devastationis*, erdőpusztitási per.
— *summarius*, rövid per, rövidutú per.
— *tabularis*, táblai per, királyi táblai per, udvari főtörvényszéki per.
— *urbarialis*, urbéri per.
— *usurariae pravitatis*, uzoráskodási per, zsarmatbűntető per.
— *verbalis*, szóbeli per.
— *vincularis*, kötést követelő per; kötbéri, bánatbéri per.
— *violentialis*, hatalmaskodási, v. erőszakoskodási per.
— *violentialis ob illegitimam abaestimationem*, törvénytelen kibecsültetést büntető per.
— *violentialis ob licite venantis turbationem* a' szabad vadászat' gátlását büntető per.
— *violentialis ob vim qualemcunque injustam*, törvénytelen erőszakoskodást büntető per.

Procinctus, fölkészült; *in procinctu*, készülőben.

Proclamare, kihirdetni, kikiáltani, felszólitani, felhivni.

Proclamata, kihirdetés, kikiáltás, felszólitás, felhivás, *ut actio*; kihirdettetés, kikiáltatás, felszólittatás, felhivatás, *passive;* kihirdetvény, kikiáltvány, felszólitvány, felhivomány, *ut res.*

Proclamatio, l. *proclamata.*

Proclamator, kihirdető, kiáltnok, kikiáltó, felhivnok, felhivó, felszólító.

Proclamatus, kihirdetett, kihivott, felhivott, kikiáltott, felszólított.

Procliamitae, l. *phantasiastae*, és *aphthartodocetae.*

Proclivis, hajlandó, hajlékony, hajlamos.

Proclivitas, hajlandóság, hajlam, hajlékonyság.

Proco, utonálló, zsiványgyilkoló, kalóz.

Procollum, Papiásnál: nyakdisz, nyakék, nyakszer.

Proconsul, altanácsfő, másodtanács elnök, városi albiró.

Proconsularis, altanácsfői, másodtanács elnöki.

Procopius s. mart. sz. Prokop vértanú Jul. 8án.

Procotrophium, gyámház, tápház, szegény ápoló intézet.

Procrastinare, halogatni, halasztgatni.

Procrastinatio, *activa*, halogatás, halasztgatás; *passiva*, halogattatás, halasztgattatás.

Procreare, termeszteni; *procreari intransitive*, teremni.

Procreatio, *activa*, terneszlés; *passiva*, termesztetés; *intransitiva*, termés; *ut res seu procreatum*, termék, termény, termesztmény.

Procubitor, fiókőr, mellékőr.

Procudere, ütni, verni, kiütni, kiverni.

Proculcare, letapodni, eltapodni.

Proculcatio, letapodás, eltapodás, *active*; letapodtatás, *passive.*

Proculus, távmagzat, távgyermek, ki atyja' távollétében p. o. elutaztával, hon nem létével, születik.

Procumbere, leterülni, leheveredni, leheverészni, ledülni, lefeküdni; *procumbere ad genua*, térdre esni, letérdelni.

Procura, felhatalmazás; *per procuram*, felhatalmazásból.

Procurare, 1) gondoskodni, megszerezni; 2) ellátni.

Procuratia, védadó, mellyet hajdan a' papok püspökeiknek fizettek.

Procuratio, 1) gondoskodás, megszerzés; 2) ellátás; 3) *procuratio abortus*, méhvesztés, l. *abortus*; 4) *procuratia*, védadó.

Procurator, 1) gondoskodó, megszerző, ellátó; 2) ügyvéd, ügyvédlő, pervédő, l. *advocatus. Procurator cum nostris*, vallott ügyvéd, felhatalmazott ügyvéd; *procuratorem constituere*, ügyvédet vallani; *procuratoris revocatio*, ügyvédi visszahuzás, ügyvédelmi visszahuzás.

Procuratorias, ügyvédvalló, ügyvédi vallvány.

Procuratorius, ügyvédi; *procuratoria*, pertár, ügyvédi terem, ügyvédi csarnok; *procuratoria constitutio*, ügyvédvallás, ügyvédvallomás, ügyvédrendelés.

Procus, kérő, alkusz, leánykérő.

Prodere, elárulni, fölfedezni, fölfedni.

Digitized by Google

Prodigalitas, *ut actio*, tékozlás, pazarlás, vesztegetés; *ut res*, tékozlat, pazarlat, pazarlóság, tékozlóság.

Prodigium, csudálmány, bám, bámulmány, rém, rémség, csudarém.

Prodigus, tékozló, pazarló, vesztegető.

Prodirector, aligazgató.

Proditio, árulás, elárulás, fölfedezés, fölfedés, *active*; elárultatás, fölfedeztetés, fölfedetés, *passive*; *proditio patriae*, hazaárulás; *sanquinis*, vérárulás, vértagadás; *regis*, király árulás.

Proditor, árúló; *proditor patriae*, hazaárúló, honárúló; *proditor fraterni sanquinis*, véráruló, vértagadó; *proditor regis*, király árúló; *proditor secreti*, titokfölfedező, titokelárúló; *proditor sacramenti*, szentségeláruló, gyónáselárúló.

Prodromus, előbeszéd, előszó, előljáró beszéd; *prodromum*, előtünemény.

Producere, 1) előmutatni, előadni, felhozni; 2) előállítani, alkatni, készítni, termeszteni, 3) feltüntetni, kimutatni, utánozni, fitogatni.

Productio, *activa*, 1) előmutatás, előadás, felhozás; 2) előállítás, alkotás, készítés, termesztés, 3) feltüntetés, kimutatás, utánozás, fitogatás; *passiva*, 1) előmutattatás, előadatás, felhozatás; 2) előállittatás, termesztetés, alkottatás, készittetés; 3) kimutattatás; *productio nobilitatis*, nemesség' bebizonyitása; *productio hominis*, ember-utánzás.

Productionalis processus, nemesség bizonyitó per; *productionale pretium*, készitményi ár.

Productum, 1) termék, termény, termesztmény; 2) alkotmány, készitmény, csinálmány; 3) iromány, perbeli oklevél; *productum crudum*, nyers alkotmány, nyers mű; *productum naturae*, természeti mű, tenyésztmény; *productum artis*, kézmű, mesterségi mű, csinálmány, készitmény.

Proëdria, elsőség.

Proëdrus, első, elnök, elsőd.

Profanare, megfertőztetni, szentségtelenitni, szentelenitni, ocsmányitani.

Profanatio, *activa*, megfertőztetés, szentségtelenités, szentetlenités, ocsmányitás; *passiva*, szentségtelenittetés, szentetlenittetés, ocsmányittatás; *profanatio ecclesiae*, egyház' megfertőztetése.

Profanitas, fertelem, fertelmesség, fertőzet, fertőzetesség.

Profanus, 1) szentségtelen, fertőzetes, fertelmes; 2) világi; 3) avatlan, avatatlan.

Profectus, 1) előmenetel; *profectus in litteris*, *et moribus*, tudományi, és erkölcsi előmenetel; 2) haszon; 3) haladás, nevekedés.

Professio, 1) becsküvés, vallás; 2) *professio fidei*, vallástétel, hitvallás; 3) *professio religiosa*, szerzetesi fogadástétel, szerzeti fogadalom, szerzetes fogadás, szerzetesi fölesküvés, szerzeti fogadmány; 4) *professio artis*, műüzés, mesterségüzés, művallás, műfolytatás.

Professor, 1) valló; 2) tanitó, oktató, tanár; *professor fidei*, hitvalló; *artis*, műüző, műfolytató.

Professoralis, tanitói; *professoralis cathedra*, tanszék.

Professoratus, tanitóság, tanhivatal, tanszék.

Professus, fölesküdt, felavatott, vallástett; *professus religionis*, felavatott szerzetes, fölesküdt barát.

Profestus dies, előünnep, köznap, dologtevő nap.

Proficere, előmenni, haladni, növekedni, hasznát venni, használni.

Proficisci, utazni.

Proficuus, hasznos, haszonhajtó, foganatos.

Profiteri, 1) vallani; *profiteri religionem*, hitvallani; 2) *profiteri*, fogadalmat letenni, szerzetbe fölesküdni; 3) *profiteri artem*, művet üzni, mesterséget üzni.

Profligare, elüzni, elkergetni, megszalasztani, megfuttatni.

Profugere, elszökni, elillanni, elosonni, ellábalni, eliszkódni, elszaladni, elfutni, elkotródni.

Profugium, szökés, elszökés.

Profugus, szökött, szökevény.

Profundere, elfecsérleni, kivetni, kiadni, elvesztegetni, elpazarlani, eltékozlani; *profundi intransitive*, ömlengeni, kiterjeszkedni, kiterjedni.

Digitized by Google

Profunditas, mélység.
Profundus, mély; *ingenio*, mélylátó.
Profusio, fecsérlés, vesztegetés, kivetés, kiadás, pazarlás, tékozlás, *active;* fecseréltetés, vesztegettetés, kivettetés, pazaroltatás, tékozoltatás, *passive v. factitive.*
Profusus, 1) ömlengő, bő, terjedelmes; 2) elfecsérlett, elpazarlott.
Progener, unokavő, t. i. unokám' férje.
Progenies, ivadék, faj, fajzat, fajta, sarjadék.
Progenitor, ős; *progenitores, et praedecessores*, őseink, és eleink.
Prognosis, előtudat, előjóslat, előismeret, előtudalom, előjelezmény.
Prognosticare, jóslani, előjelezni, előtudni, jövendelni, előismerni.
Prognosticatio, jóslás, előismerés, előjelzés, jövendelés.
Prognosticon, előjelezmény, előismeret, előtudalom, jóslat, jövendelet.
Programma, előrajz, nyilványitmány, hirdetmény, függesztmény.
Progredi, előmenni, haladni, előhaladni, előlépni.
Progressio, előmenés, haladás, előhaladás, előlépés.
Progressive, előmenőleg, haladólag, előhaladólag; *gradatim*, fokonként, lépcsőnként.
Progressivus, előmeneti, haladatos, előmenetes, előhaladatos.
Progressus, előmenet, előmenetel, előhaladat.
Prohibere, tiltani, eltiltani, megtiltani, tilalmazni.
Prohibita, 1) tilalom; 2) pertilalom, ítélettilalom, perorvosló tilalom, tilalmazvány, tiltvány.
Prohibitio, tiltás, megtiltás, eltiltás, tilalmazás, *active*; tiltatás, megtiltatás, eltiltatás, tilalmaztatás, *passive.*
Prohibitorius, tilalmi, tilalmazó, tiltó; *mandatum prohibitorium*, tilalmazó parancs, *literae prohibitoriae*, tiltó levél, tiltvány, tilalmazó levél, tilalmazvány.
Prohibitus, tilos, tilalmas, tiltott, tilalmazott.
Projectum, tervezet, javallat, javaslat, tanácslat, indítvány; *projectum legis*, törvényjavallat; *projectum sumtuum*, költségszámolat, költségkivetés.
Projicere, elvetni, eldobni, kivetni.
Prolegomenon, bevezetés, előszó, előbeszéd, előismeret, elő olvasmány.
Proles, magzat, gyermek, szülött; *proles adulterina*, házasságtörésbeli magzat; *proles carnales*, egyapavérű magzatok; *proles uterinae*, egyanyavérű magzatok; *proles carnales, et uterinae, seu germanae*, egyvérű magzatok; *proles gemellae*, ikergyermekek; *proles illegitima*, törvénytelen magzat; *proles incestuosa*, vérfertelmi magzat; *legitima*, törvényes magzat; *legitima, et naturalis*, törvényes, és természetes magzat; *proles legitima tantum*, fogadott magzat; *proles posthuma*, méhbenhagyott gyermek; *sacrilega*, szentségtörési magzat; *spuria*, fattyúgyermek, zabgyermek.
Proletarius, alávaló, alacsonsorsú.
Prolicida, gyermekölő, magzatölő.
Prolicidium, gyermekölés, szülöttgyilkosság.
Prolitare, áldozni, áldozatot tenni, áldozatot hozni.
Prolitatio, áldozás, áldozathozás.
Proliscus, terjes, terjelmes, terjedelmes, bő.
Prologialis, előbeszédi, előszózati, bevezetési, kezdeményi.
Prologium, előbeszéd, előszó, előszózat, beszédkezdet, előljáró beszéd.
Prologus, l. *prologium.*
Prolongare, hoszabbítani, halasztani.
Prolongatio, *activa*, hosszabbítás, meghosszabbítás; halasztás; *passiva*, hosszabbíttás, meghosszabittatás, halasztatás.
Prolongatum, hosszabbitmány, halasztéki, halasztmány.
Proloqui, előadni, előbeszélni, elbeszélni.
Prolubium, tetszemény, kéjelem, gyönyörűség.
Prolyta, ötévi törvénytanúlás, v. arról bizonyitvány.
Promanare, eredni, származni.
Promatertera, ükömʼ anyjának' nénje v. huga; v. is nagyanyámʼ anyjának nénje v. huga.
Promereri, megérdemleni.

Digitized by Google

Promiscue, egyvelegesen, vegyesen, vegyest, elegyesen.
Promissarius, elfogadó.
Promissio, igéret, fogadás.
Promissum, igéret, fogadalom, fogadat; *promissum cadit in debitum*, az igéret tartozássá válik.
Promontorium, elő hegy, hegyfok, hegyláncz; *promontorium bonae spei*, jó remény' foka.
Promotio, *activa*, előmozdítás, fölemelés, előtolás, elősegítés; *passiva*, előmozdittatás, fölemeltetés, előléptetés, előtolatás, elősegittetés; *promotio gradualis*, fokozatos előléptetés; *promotio furtiva*, alattomos, előléptetés.
Promovere, előmozditani, előléptetni, fölemelni, előtolni, elősegiteni.
Promtitudo, készség, sörénység, készszolgálatúság, szolgálatosság.
Promtuarium, tárház, készülettár, élettár, bőtár, táralom.
Promtus, kész, készséges, sörény, szolgálatos.
Promulgare, kihirdetni, közhirré tenni; *promulgare matrimonium*, házasságot kihirdetni.
Promulgatio, kihirdetés; *publica*, közhirdetés; *trina*, háromszori kihirdetés; *promulgatio legis*, törvény' hirdetés; *promulgatio passiva*, kihirdettetés; *publica*, közhirdetés, közhirdettetés.
Promum, Tertulliánnál: élettár.
Pronaus, egyházpitvar, egyházcsarnok, templomtornácz, egyház' előcsarnoka; *navis ecclesiae*, templom' hajója.
Pronepos, unokafi, unokám' fija.
Proneptis, unokaleány, v. is unokám' leánya.
Pronitas, hajlóság, hajlékonyság, hajlamosság, hajlatosság.
Pronunciare, 1) kimondani, kihirdetni; 2) kiejteni.
Pronunciatio, 1) kimondás, kihirdetés; 2) hangejtés, kiejtés, szóejtés.
Pronurus, unokanő, unokám' felesége.
Pronus, hajlékony, hajlandó, hajlamos, hajlatos.
Propaedeuma, bevezetés.
Propaganda, térítő intézet, hitterjesztő társulat, hittérítő intézet.
Propagare, terjeszteni, gyarapítani, *active*; *propagari intransitive*, terjedni, gyarapúlni, gyarapodni.
Propagatio, *activa*, terjesztés, gyarapítás; *passiva*, terjesztetés, gyarapittatás; *intransitiva*, terjedés, gyarapodás, gyarapúlás; *propagatio fidei*, hitterjesztés, *propagatio vitium*, homlitás, szőlőtenyésztés.
Propagativus, 1) terjékeny, terjedékeny; 2) tenyésztékeny, gyarapulékony, szapora.
Propagator, terjesztő, gyarapító, tenyésztő, szaporító; *propagator fidei*, hitterjesztő.
Propago, ivadék, sarjadék, tenyészték; *propago sanguinis*, vérség, vérsarjadék.
Propalare, fölfedezni, kinyilatkoztatni, nyilvánitani.
Propalatio, fölfedezés, kinyilatkoztatás, nyilvánítás; *passiva*, fölfedeztetés, nyilvánittatás.
Propatruus, ősatyám' bátya, v. öcsje.
Propedeutica, elemtan, elemi oktatás, elemzet; *institutio rudimentalis*, elemi tanitás, elemi oktatás, tanelemzés.
Propendere, hajolni, valamire vonzódni.
Propensio, *ut actio*, hajlás, vonzódás; *ut actus*, vonzalom, hajlam, hajlandóság.
Propensus, hajlatos, hajló, hajlandó.
Properantia, sietség, hamarság.
Properare, sietni, hamarkodni.
Properatio, sietés, hamarkodás.
Propheristica, előadástan.
Prophēta, 1) jövendelő, jövőmondó, jósló, próféta, látnok; 2) tanító, oktató; *filii prophetarum*, a' próféták' tanitványi.
Prophetia, jövendelmény, jövőmondat, jövendelet, jóslat, jövendelék.
Prophetisare, jövendelni, prófétálni, jósolni.
Prophetisatio, jövendelés, jóslás, prófétálás.
Prophetissa, jósnő, jövendelő asszony.
Prophetēum, próféta' tiszteletére emelt templom, mint *apostoleum*, apostal' tiszteletére emelt egyház.
Propinquare, közeledni, közelgetni.
Propinquus, 1) közel; *vicinus*, szomszéd; 2) rokon, atyafi.
Propinquitas, 1) közelség, (szomszéd-

Digitized by Google

ság, *vicinitas*); 2) rokonság, atyafiság.

Propior, közelebbi, közel.

Propitiare, engesztelni; *intransitive*, engesztelődni, irgalmazni.

Propitiatio, *activa*, engesztelés; *passiva*, engeszteltetés; *intransitiva*, engesztelődés, irgalmazás.

Propitiatorium, engesztelmény.

Propitiatorius, engesztelő, engesztelletes, engeszteleti; *sacrificium propitiatorium*, engesztelő áldozat.

Propitius, irgalmas, engeszteletes, engesztelődő, engesztelékeny.

Propola, v. *propolarius*, kufár.

Propolis, sonkoly.

Propolium, kufárság, kufárkodás.

Proponere, föltenni, előadni, előterjeszteni.

Proportio, arány, arányzat, arányosság, idom, idomzat; *ora*, erány; *orientatio*, erányzás; *directio*, irány, irányzás.

Proportionalis, arányos, arányzatos, idomos, idomzatos; *proportionalis processus*, arányper.

Proportionalitas, arányúság, arányosság, idomúság, idomosság.

Proportionaliter, aránylag, idomilag, arányosan, idomzatosan, arányzatosan.

Proportionare, arányzani, idomzani, arányosítani, idomosítani.

Proportionate, arányosan, arányzatosan, idomosan, idomzatosan.

Proportionatus, arányzott, arányos, arányzatos, idomos, idomzatos.

Propositio, 1) föltevés, állítás, előadás, előterjesztés; 2) feladás; *propositio haeretica*, hittévesztő, eretnek állítás; *haeresim sapiens*, eretnekféle állítás, hittévszerű állítás, eretnekszinű állítás; *haeresi proxima*, hittévközelítő állítás; *judaica*, zsidószerű állítás; *pagana*, pogány állítás; *athea*, istentagadó állítás; *blasphema*, káromló állítás; *impia*, istentelen állítás; *temeraria*, vakmerő állítás; *erronea*, tévállítás, hibás előadás; *seditiosa*, lázító; *licentiosa*, féktelen, szabados állítás; *scandalosa*, botrányos; *malesonans*, rosszúlhangzó; *piarum aurium offensiva*, jámbor fülsértő; *laxa*, tág állítás; *simplicium seductiva*, együgyüség-csábító előadás; *apocrypha*, szerzőtlen, álnevű; *anonyma*, névtelen; *antiqua*, elavult, avas; *improbabilis*, valószinűtlen; *cardinalis*, sarkállítás; *fundamentalis*, alapállítás; *causalis*, okadó állítás; *conditionata*, föltételes; *concludens*, befejező, következtető; *consequens*, következetes, következő; *contraria*, ellenkező, ellenállítás; *contradictoria*, ellenmondó, ellenmondatos; *copulativa*, kapcsolatos állítás; *demonstrabilis*, megmutatható; *determinata*, határozott; *determinativa*, határozó; *disjunctiva*, elválasztó; *indeterminata*, határozatlan; *exceptiva*, kivételes, kifogási; *major*, felső állítás, főállítás; *minor*, alsó állítás, alállítás; *praemissa*, előzményi állítás; *practica*, gyakorlati; *theoretica* elméleti állítás; *propositiones regiae*, királyi előterjesztések, királyi előadások; *propositionis panes*, feláldozott kenyerek, áldozati kenyerek; *mensa propositionis panum*, kenyéráldozati asztal, v. oltár, urasztal, ajánlás' asztala.

Propositum, 1) föltétel, föltét; 2) szándék; 3) fogadás, fogadat; *propositum firmum*, erős föltétel; *propositum serium*, komoly föltétel; *propositum virile*, férfias föltétel; *propositum in sensu morali*, szántszándék, föltett czél, eltökélett akarat.

Propraeses, alelnök, alelőlülő, másodelnök.

Proprie, sajátlag, tulajdonképen.

Proprietarius, sajátos, tulajdonos.

Proprietas, sajátság, tulajdonság, tulajdonosság.

Proprius, saját, tulajdon.

Propudiosus, szégyenletes, gyalázatos, szégyenes.

Propudium, szégyen, gyalázat, szégyenlet.

Propugnaculum, vár, erősség, védvár, védhely.

Propugnare, vitatni, vitatgatni, védelmezni, ótalmazni.

Propugnatio, *activa*, vitatás, vitatgatás, védelmezés, ótalmazás; *passiva*, vitattatás, védelmeztetés, ótalmaztatás.

Digitized by Google

Propylaeum, előcsarnok.
Prora, hajóorr.
Prorector, 1) *vicerector*, aligazgató; 2) *praeceptor*, altanító.
Proreta, hajókormányzó.
Prorogare, halasztani, halogatni, halasztgatni; *differre*, késleltetni.
Prorogatio, *activa*, halasztás, halogatás, halasztgatás; *passiva*, halasztatás, halasztgattatás, halogattatás; *prorogatio temporis*, időhalasztás; *prorogatio litis*, perhalasztás, perhaladék; *beneficium annuae prorogationis*, évi perhaladéki jog, v. jótékonyság; *prorogatia annua*, gyászévi perszünet, egyévi perszünet.
Prorogatorium mandatum, perhalasztó parancs, perállító, perszünetengedő parancs; *dilatorium*, késleltető parancs.
Prosa, kötetlen beszéd, folyó beszéd, folyó értekezés, folyó mű.
Prosabbathum, előszombat, előkészülő nap, előünnep.
Prosaicus, folyó beszédi, folyó művi, *adj.* 2) folyóműíró, folyóbeszédíró, *subst.*
Prosapia, főnem, főnemzetség.
Proscribere, számkivetni, számüzni, kihonosítni.
Proscriptio, *activa*, számkivetés, számüzés, kihonosítás; *passiva*, számkivettetés, számüzetés, kihonosittatás.
Proscriptus, számkivetett, számüzött, kihonosított.
Prosecutio, folytatás, követés; *prosecutio causae*, ügyfolytatás.
Proselytisare, téritgetni, téríteni.
Proselytismus, téritgetés.
Proselytista, téritgető.
Proselytus, térthitű, (ujhitü, hitujoncz, *neophytus*) hittérnök, ujmegtért, téritkező; *proselyti portae*, makktyus téritkezők; *proselyti justitiae*, makktyútlan téritkezők.
Prosenior, alidősb, alöregbik, másodagg p. o. tanító.
Prosequi, folytatni, követni.
Prosuucha, 1) ima, imádság; 2) imaház, kápolna, imagyülekezet, imagyüledelem.
Prosilire, kiugrani, kibuggyanni.
Prosocer, nagyipa, t. i. ipam' atyja.
Prosocrus, nagynapa, t. i. napám' anyja.
Prospectus, 1) előrelátás, előlátvány; *prospectus propheticus*, jóslói, jövendelői előlátvány; 2) kilátás, nézet, tekintet; 3) előrajz, előpéldány.
Prosper, szerencsés, boldog.
Prosper, s. eppus. aquitanus, sz. Prosper ákvitániai püspök, Jun. 25én.
Prosperare, szerencséltetni, szerencsésiteni, boldogítani.
Prosperatio, szerencséltetés, szerencsésítés, boldogítás.
Prosperitas, szerencsésség, boldogság, boldoglét, jólét.
Prosphora, áldozat.
Prosodia, hangmérték.
Prosopopoeia, tárgyszemélyesítés.
Prospex, előlátó, látnok, jósló, jövendelő, jós.
Prospicere, 1) előrelátni; 2) kinézni; 3) gondolkodni, előgondoskodni; 4) ellátni.
Prostagma, parancs, parancsolat.
Prosternales, vel *prostrati*, leterülők, leborúlók, leterült veszékelők, leborult bűntörők.
Prosternere, *active*, leteriteni, leborítani, földre teríteni; *prosterni*, *intransitive*, leterülni, leborúlni.
Prostibulum, csufság, csufkép, csufpéldány, szégyenkép, szégyenpéldány.
Prostituere, megcsufolni, csuffátenni, meggyalázni, megszégyeniteni; *prostitui intransitive*, megcsufolódni, felcsufolódni, megszégyenülni.
Prostitutio, *activa*, megcsufolás, meggyalázás, megszégyenités; *passiva*, megcsufoltatás, meggyaláztatás, megszégyenittetés; *intransitiva*, felcsufolódás, megszégyenülés.
Prostrati, *l. prosternales.*
Prostratio, leterülés, leborúlás, arczraborulás, földreterülés, *intransitive*; leteritės, leborítás, földreteritės, földreborítás, *transitive.*
Protasis, előtétel, előmondat, a' körmondatban.
Protecdicus, főügyvéd, szentszéki főügyész.
Protectio, *ut actio*, födözés, ótalmazás, pártolás, pártfogás; *ut actus*, födözet, ótalom, védelem, védlet, pártalom, pártolat, pártfogalom.
Protectionales, védlevél, oltalmazólevél, védvény, oltalmazvány.
Protectionatus, védett, pártolt, oltalmazott, pártfogolt.

Digitized by Google

Protector, 1) födöző, védő, pártoló, oltalmazó; 2) a' romai udvarnál: védnök, védkövet, követ.

Protectoriae, l. *protectionales*.

Protegere, födözni, védni, oltalmazni, pártolni, védleni, védelmezni, pártfogolni.

Protelare, huzni, vonni, halogatni, halasztani, halasztgatni; *protelari*, *intransitive*, huzódni, vonódni.

Protelatio, *activa*, huzás, vonás, halogatás, halasztás, halasztgatás; *passiva*, huzatás, vonatás, halogattatás, halasztatás, halasztgattatás; *intransitiva*, huzódás, vonódás.

Protendere, kiterjeszteni, kifesziteni, kinyujtani, *active*; *protendi*, kiterjedni, kifeszülni, kinyúlni, kiterjeszkedni, *intransitive*.

Protensio, kiterjesztés, kifeszítés, kinyujtás, *active*; kiterjesztetés, kifeszittetés, kinyujtatás, *passive*; kiterjedés, kifeszülés, kinyulás, *intransitive*.

Protensus, kiterjesztett, kiterjedt, kifeszitett, kifeszült, kinyujtott, kinyult.

Prothasius s. mart., sz. Protáz vértanú, Junius 19én.

Prothesis, 1) áldozati asztal, urasztala; 2) altétel, alállitás, alrendü állitás.

Protheus s. mart., sz. Prothus vértanú, Sept. 11én.

Proterve, vakmerően, makacsúl, nyakasan, szilajúl.

Protervia, vakmerőség, makacsság, nyakasság, szilajság.

Protervus, vakmerő, makacs, nyakas, szilaj.

Protestans, 1) ellenmondó, ellennyilatkozó; 2) Protestansoknak hivatnak Luther' követői, mert Vik Károly császár' ideiglenes rendeletének ellenmondottak; másként: *evangelici*, igéskedők, üdvigéskedők.

Protestantismus, ágostai v. helvét vallástan; *evangelicismus*, igéskedés, üdvigéskedés.

Protestari, ellenmondani, ellennyilatkozni, óvást tenni, tiltakozni.

Protestatio, ellenmondás, ellennyilatkozás, óvás, tiltakozás.

Protestatoriae, ellenmondó levél, ellenmondvány; ellennyilatkozó levél, ellennyilatkozvány; tiltakozó levél, tiltakozvány.

Protoapostolarius, (*protolector*) főolvasnok.

Protocanonarcha, főfegyőr, főelöljáró a' kolostorokban.

Protocerius, l. *primicerius*.

Protocollista, iktató, jegyző, könyvvivő, könyvvezető; *protocollista consistorii*, szentszéki iktató; *senatus*, tanácsjegyző; *judicii*, törvényszéki jegyző, l. *notarius*.

Protocollum, jegyzőkönyv; *protocollum consistoriale*, szentszéki jegyzőkönyv; *senatus*, tanácskönyv; *judicii*, törvényszéki jegyzőkönyv; *protocollum baptisatorum*, kereszteltek' jegyzőkönyve; *copulatorum*, házasultak' jegyzőkönyve; *mortuorum*, halotti jegyzőkönyv; *mixtorum matrimoniorum*, vegyes házassági jegyzőkönyv; *conversorum*, térültek' jegyzőkönyve.

Protocursor, főfutár.

Protocynegus, fővadász.

Protodiaconus, főesperes.

Protoevangelion, ősüdvige, ősüdvirat, ősörömige.

Protomartyr, ősvértanú, elsővértanú.

Protomedicus, főorvos, országos főorvos.

Protomystes, főkegysáfár, főtitoksáfár, t. i. a' püspök.

Protonotarius, főjegyző, itélőmester; *protonotarius apostolicus*, apostoli főjegyző; *protonotarius palatinalis*, nádori itélőmester; *judicis curiae regiae*, országbirói itélőmester; *personalitius*, személynöki itélőmester.

Protopapas, főpópa; *archipresbyter*, főáldozár.

Protoparens, ősszülő, elsőszüle; *protopater*, ősatya, elsőatya; *protomater*, ősanya, elsőanya.

Protopaschitae, atyaszenvedtetők, l. *Patripassiani*.

Protorathia, előérzet, előszenv.

Protoplastus, elsőteremtvény, elsőalkotvány, ősteremtmény.

Protopsaltes, őszsoltárnok, első zsoltáriró.

Protoscriniarius, főlevéltárnok, főlevéltárőr.

Protoscriptor, l. *protonotarius*.

Digitized by Google

Protosebastus, főherczeg, v. gróf, melly rangot a' konstantinápolyi császár' gyermekei viseltek.

Protosecretarius, főtitár, főtitnok, főtitoknok.

Protosedere, előlülni, elnökleni.

Protostasia, elsőség, főnökség, főség.

Protostata, vel *protostates*, első, főnök, fő.

Protosyncellus, főudvarnok, főkomornok, főpalotamester.

Prototypus, őskép, őspéldány, eredeti kép, példakép, remekkép, előkép, eredeti példány, ős ábrázolat, hasonmás.

Protovestiarius, főruhatárnok.

Protractio, huzás, vonás, halogatás.

Protrahere, huzni, vonni, halogatni.

Protrudere, előtolni; *protrudi*, *intransitive*, előtolakodni, előtolódni.

Provectus, előment, elővonúlt; *provectus aetate*, koros, idős.

Provehere, előmozdítani, elővonni; *provehi*, *intransitive*, előmenni, elővonúlni; *provehi aetate*, korosodni, idősülni.

Provenire, előjönni, kijönni.

Proventus, jövedelem.

Proverbiator, példabeszédiró, példázatiró, példaszóiró.

Proverbium, példabeszéd, példaszó, közmondás, közmonda.

Provicarius, alhelyettes, alhelytartó.

Providentia, gondviselés; *providentia divina*, isteni gondviselés; *humana*, emberi gondoskodás.

Providere, 1) gondoskodni; 2) ellátni; 3) kitartani.

Provincia, tartomány; *provincia archiepiscopalis*, érseki tartomány; *provincia ordinis s. Francisci*, szent Ferenczi szerzettartomány; *provincia adnexa*, kapcsolt tartomány; *confoederata*, szövetséges tartomány; *incorporata*, egyesült tartomány; *provincia agendi*, tevékenység' mezeje; *provincia subjecta*, meghódult, v. hódított tartomány.

Provincialis, tartományi, tartománybeli; *provincialis synodus*, tartományi zsinat; *provincialis comissarius*, tartományi biztos; *provincialis ordinis*, szerzettartományi főnök, tartománynok; *consultor provinciae*, szerzettartományi tanácsos; *exprovincialis*, érdemült, kiszolgált szerzettartományi főnök.

Provincialismus, 1) tartományi divat, tájdivat; 2) tájnyelv, tájbeszéd, tájszó; *lingua provincialis*, tájnyelv; *sermo provincialis*, tájbeszéd; *vox provincialis*, tájszó.

Provisio, 1) gondoskodás; 2) ellátás; 3) kitartás, *ut actio; ut res*, eleség, (proviant) élelem.

Provisor, tiszttartó, sáfár; *provisor canonicus*, gazdakanonok.

Provisorie, ideiglen, ellátólag, előzőleg, időleg.

Provisorius, időleges, ideiglenes, ideigleni.

Provocans, 1) felhivó, felszólító; 2) hivatkozó; 3) kihivó; *provocans sine provocato non valet*, az állítás bizonyítás nélkül érvénytelen; az idézés az idézett nélkül erőtlen; az utalás az utalt nélkül érvénytelen.

Provocare, 1) felhívni, felszólítani; 2) hivatkozni; 3) kihivni; 4) késztetni, ingerleni.

Provocatio, *activa*, 1) felhivás, felszólítás; 2) hivatkozás, ráutalás; 3) kihivás; 4) késztetés, ingerlés; *passiva*, 1) felhivatás, felszólittatás; 2) kihivatás; 3) ingereltetés.

Provocatum, hivatkozat, hivatkozmány, ráutalmány.

Provolvere, előhengeríteni, előgöngyölíteni; *provolvi intransitive*, előhengeredni, előgöngyölödni; *provolvi ad genua*, térdre terülni, térdre borulni, térdre esni.

Proxeneta, 1) hajhász, alkusz, tukmáló, közköpű; 2) házasságszerző, leánykérő.

Proxeneticum, alkuszbér, tukmabér, alkuszdij.

Proximus, 1) legközelebbi; 2) felebarát, embertárs.

Prudens, okos, eszes, eszélyes.

Prudentia, okosság, eszesség, eszély, eszélyesség; *prudentia pastoralis*, pásztorkodási okosság.

Pruina, fagy, harmat, dér, hóharmat, zuzmara.

Prurigo, v. *pruritus*, viszketegség, viszketeg, vágyalom, vágyakodás.

Digitized by Google

Prurire, viszketni, viszketegeskedni.
Psallere, zsoltározni, énekleni, zsolni.
Psalliani, zsoltárzók; igy nevezvék Eutiches tévfőnök' tanitványi, mert ők a' dolog helyett Istennek zsoltározás általi örök dicsőittetését ajánlották.
Psalmista, 1) zsoltáriró; 2) zsoltárnok, zsoltárvezető, előzsoltározó, zsoltáros, zsoltározó.
Psalmistatus, zsoltárnokság.
Psalmodia, (*psallentia*) zsoltározás, zsoltáréneklés.
Psalmographus, zsoltáriró.
Psalmus, zsoltár; *psalmi defunctorum* vel *anniversales*, gyászzsoltárok, gyászévfordulati zsoltárok; *psalmi lucernales*, estvilági, vecsernyei zsoltárok; *psalmi graduales*, fokozati v. bucsujáró zsoltárok; *psalmi poenitentiales*, veszékleti, v. bűntörő zsoltárok.
Psalterium, 1) zsoltárkönyv; 2) zsolosma, zsoltározat zsolma.
Psaltes, l. *psalmista*.
Psaltria, lantosnő.
Pseudodoctor, áltanító, álmester, *pseudomagister*.
Pseudoforum, rejtettajtó, álajtó, álnyilás.
Pseudomartyr, álvértanú.
Pseudomedicus, álorvos, kuruzsló.
Pseudomonachus, álbarát.
Pseudophilosophus, álbölcs, álbölcsész, álbölcselkedő.
Pseudopigraphus, álnevű, álczimű, álczimzetű.
Pseudopropheta, áljósló, hamis próféta, áljövendelő.
Pseudotheosebia, álhit, álvallás, hamishit, hamisvallás.
Pseudothyrum, l. *pseudoforum*.
Psiathium, szőnyeg, szövény.
Psilocitharista, lantos.
Psimmithium, arczfesték, kenőcs, máz.
Psora, seny, senyedék, vizketegség, rüh, rühesség.
Psoricus, senyes, senyedékes, vizketeg, rühes.
Psychagogia, lélekvidítás, lélekderítés, *ut actio*; lélekvidulás, lélekderülés; *actio intransitiva*, lélekvidámság, lélekderültség, *ut res*.
Psyche, lélek, szellem.
Psychia, lélekcse, szellemke.
Psychicus, lelki, lelkes, szellemi.
Psychologia, lélekismertetés, lélektan, v. tudomány, lélekbuvárlat.
Psychologice, lélektanilag, lélekbuvárlatilag.
Psychologus, lélekismerő, lélekbuvár.
Psychomachia, lélekharcz, lélekfurdalás.
Psychomantia, lélekvarázslat, lélekjóslat, lélekbüvölet.
Pteroma, templomszárny, egyházszárny.
Ptochium, gyámház, szegény ápolóház, ügyefogyottak' háza.
Ptochotrophium, ügyefogyottak' tápháza, l. *ptochium*.
Ptochotrophus, gyámházi gondnok, ügyefogyottak' tápházának ügyviselője.
Ptolomeitae, Ptolomeus tévfőnöktől nevezvék, kik 147ik év körül Bálint' eretnekségét megujitották.
Puber, serdültkorú, fölserdült; *impuber*, serdületlen.
Pubertas, serdültség, fölserdültség, serdültkorúság, serdültkor; *impubertas*, serdületlenség.
Publicanus, vámos, vámberlő, vámszedő.
Publicare, hirdetni, nyilvánitni, kihirdetni, közhirüladni, nyilvánositani.
Publicatio, *activa*, kihirdetés, közhiradás, közhirdetés, nyilvánitás; *passiva*, kihirdettetés, közhiradatás, közhirdettetés, köznyilvánittatás; *ut res*, közhirdetmény, köznyilvánitvány, közhiradat.
Publice, nyilván, nyilványosan, nyilvánlag.
Publicitas, nyilványosság, nyilvánság.
Publicum, 1) község, közönség; 2) közhely; 3) tanácsterem.
Publicus, 1) közönséges; 2) közhatósági; 3) nyilvános, nyilvánságos; *publico-politica causa*, közigazgatási ügy; *publica sala*, közterem; *publicus fundus*, közalap; *publicus actus*, nyilványos tett; *publica jurisdictio*, közhatóság; *publicus magistratus*, köztiszti hivatal, köztisztviselőség, köztiszti kar; *publicus homo*, köztisztviselő; *publicus locus*, közhely; *publici poenitentes*, közbűntörők, nyilványos veszéklők.
Pudens, szégyenlő, szende, szemérmes.

Digitized by Google

Pudentia, szégyenlet, szendeség, szemérmesség; *imaudentia*, szemtelenség.

Pudere, szégyenleni, szemérleni, szemérmeskedni, szendeskedni, szendelni.

Puditicia, szemérmesség, szendeség, szemérmetesség; *impudicitia*, szemérmetlenség.

Pudicus, szemérmes, szende, szemérmetes.

Pudor, szemérem, szégyen, szendeség.

Puella, leány; *in capillis*, hajadon leány; *virgo*, szűzleány.

Puer, 1) gyermek, gyerek; 2) Magde, szolgagyerek, apród; *puer expositus*, lelencz.

Puerilis, gyermeki, gyermekes, gyermekded.

Puerilitas, gyerekség, gyerekeskedés.

Pueritia, gyermekség, gyerekség, gyermekkor.

Puerpera, gyermekágyas, szülőasszony.

Puerperium, gyermekágyasság, gyermekszülés.

Pugil, bajnok, bajvivó, öklész, ökölküzdő, ökölvivó, birkózó.

Pugilatus, bajnokság, ökölvivás, birkózás.

Pugillaris, 1) tárcza, levéltárcza, pénztárcza, pénztarsoly; 2) szivótoll, melylyen által hajdan a' papok, és hivek Krisztus' szent vérét az urasztalnál magokhoz vették.

Pugna, harcz, ütközet, viadal, viadalom, csata, vita, vitály.

Pugnare, harczolni, csatázni, vitázni, víni, viaskodni, ütközni, ellenkezni.

Pugnus, ököl.

Pulcher, szép; *pulchrae virginis equites*, szép szűzlovagok, alapitá őket Boucicaut franczia tábornagy VIik Károly' idejében.

Pulcheria s. imperatrix, sz. Pulcheria császárnő, Sept. 11én.

Pulchritudo, szépség.

Pulla, gyászruha, veszéklő öltöny.

Pullatus, gyászöltözötű, veszéklő, gyászoló.

Pullulare, csirázni, bimbózni, csemetézni, sarjadni, sarjadozni, posdúlni.

Pullus, baromfi, állatfi, vemhe, sarjadék, csirke.

Pulpa, izom, vastagín.

Pulpitari, támaszkodni.

Pulpitum, v. *pulpitus*, 1) irópolcz; 2) szószék; 3) térdepelőszék; 4) támszék, gyámszék, karszék.

Pulsabulum, csengettyű, csölöng.

Pulsantes, ajtózörgetők, ujonczbarátok, mert hajdan ki baráttá akart lenni, a' szerzet' ajtaján több ideig kelle kopogtatnia, mig szándéka' állhatatosságáról a' szerzetesek meggyőződvén, őt a' szerzetbe fölvették.

Pulsare, 1) kopogatni, zörgetni; 2) ütögetni, lasnakolni, dobolni; 3) harangozni.

Pulsatile, dob.

Pulsatorium, kisérleti hely, hol t. i. az ajtón kopogatók kihallgattattak, és kisérlet alá vetettek.

Pulsus, 1) verés; 2) harangozás; 3) érütés, érverés.

Pulverisare, porlasztani.

Pulverisatio, porlasztás.

Pulvillus, l. *pulvinar*.

Pulvinar, vánkos, nyugpárna; *altaris*, oltárvánkos; *otium est pulvinar diaboli*; a' hivalgás az ördög' nyugpárnája.

Pumilio, törpe.

Punctare, pontozni, bökködni, bökni, peczkezni, ögözni, bögözni.

Punctator, jelbökő, pontozó, ki t. i. a' karban, v. templomban meg nem jelenők' nevei mellé a' jelfácskát odabökte.

Punctatim, pontonként.

Punctatio, pontozás, ögözés, bögözés.

Punctio, szurás, döfés, bökés, *active*, szuratás, döfetés, böketés, *passive*.

Punctualis, pontos; *punctualiter*, pontosan, pontig.

Punctualitas, pontosság.

Punctum, pont, pöty, peczk, ög, bög; *puncta deutri*, kérdő, v. kérdéspontok, vallató pontok; *puncta inviatoria*, utasító pontok; *punctum puncti*, ögbög; *punctum temporis*, időpercz, időpont; *punctum finale*, végpont; *punctum requietorium*, nyugpont.

Punctura, szurat, döfet, böket.

Pungere, szurni, döfni, bökni.

Punire, büntetni; *puniri intransitive*, bűnhődni, büntetődni.

Digitized by Google

Punitio, *activa*, bűntetés; *passiva*, bűntettetés; *intransitiva*, büntetődés, bűnhődés.

Pupilla, 1) szemfény; 2) gyámleány.

Pupillaris, gyámsági, gyámi, gyámkorú; *aetas pupillaris*, gyámkoruság, gyámkor; *judex pupillaris*, gyámbiró.

Pupillus, gyámfi, gyámkorúfi, gyámgyermek; *orphanus*, árva.

Puppis, tat, hajóorr.

Purgare, tisztitni; *purgari intransitive*, tisztúlni, tisztitkozni.

Purgatio, *activa*, tisztítás; *passiva*, tisztíttatás; *intransitiva*, tisztulás; *purgatio canonica*, egyházi tisztitkozás, egyházczikki vádtisztítás, tisztítkozási eskű, tisztító eskű.

Purgativus, tisztító; *juramentum purgativum*, tisztító eskű, tisztitkozási eskű.

Purgator, vádtisztító biró, tisztítkozási esketö.

Purgatorium, tisztító hely, tisztúlás' helye; (*limbus*) üdvcsarnok, mennycsarnok; *animae purgatorii*, tisztúló lelkek, tisztúló hivek, üdvcsarnokában tisztuló lelkek.

Purgatorius, tisztító.

Purificare, l. *purgare*.

Purificatio, l. *purgatio; purificatio B. M. virginis*, Mária' tisztulása, v. gyertyaszentelő b. asszony' napja, Febr. 2án.

Purificatio calicis, kehelyöblítés, öbledék (*ablutio*), tetény, kehelykitörülés; *purificari calicem*, kehelyt kitörleni.

Purificatorium, törlőgyolcs, kehelykendő, kehelytörlő, törlöny, törlőke.

Purisare, tisztázni, letisztázni.

Purisatio, *activa*, tisztázás, letisztázás; *passiva*, tisztáztatás, letisztáztatás.

Purisatum, tisztázat.

Purismus, tisztaészvitatás, tisztaészkedés, észtisztakodás; *purismus linguae*, nyelvtisztaság, nyelvtisztúltság.

Purista, tisztaészkedő, észtisztakodó.

Puritani, hittisztakozók, tisztahitűek, t. i. szigorú Calvintankövetők; *ecclesia puritanorum*, tisztahitüek' felekezete, egyháza.

Puritas, tisztaság; *puritas conscientiae*, lelkismeret' tisztasága.

Purpura, 1) bibor; 2) biborbársony, biboröltöny, biboröltözet.

Purpurarius, bársonyárus, biborárus, biborkészítő, biboros.

Purpuratus, biboros, bibornok.

Purus, tiszta.

Pusillanimis, kisszivű, kislelkű, kicsinylelkű, pulyalelkű, csüggeteg.

Pusillanimitas, kisszivűség, kislelkűség, kicsinylelkűség, pulyalelkűség, csüggetegség.

Pusillus, kicsiny, parányi, kis, kicsi, kicsike.

Pusio, kisded.

Pustula, biborcs, hatak, boborcsó, szemöcs, perzsedék; *pustula maligna*, var, pokolvar.

Putare, 1) nyesni, vésni; 2) gondolni, vélni, vélekedni.

Putatio, *activa*, nyesés, vésés; *passiva*, nyesetés, vésetés.

Putator, nyeső, vésö, szölömetszö.

Putbus, kút.

Putidus, dohos, szagos, büdös.

Putredo, roh, rohadtság, doh.

Putrefacere, rohasztani, dohosítni.

Putrescere, rohadni, büszhödni, dohosodni, dohosúlni.

Putridus, rohadt, büszhödt, rohos, rohatag, dohos.

Pygmaeus, törpe.

Pyra, máglya, rakástüz.

Pyramis, kőgulya, diszgulya, csucsoszlop, kuposzlop.

Pyrategium, tüzoltó, gyertyaoltó idő, mikoron a' szerzetesek, kiki éji alomába költöztek.

Pyrgus, torony.

Pyrobolarius, álgyuzó katona, pattantyús, pottyantós.

Pyrobolica, álgyuzattan, v. tudomány.

Pyrolamia, tüzimádás, *ut actio*; tüzimádat, *ut res*.

Pyrolatria, l. *Pyrolamia*.

Pyromantia, tüzjóslat, tüzbüvölet.

Pyrometria, tüzerőtan, v. tudomány.

Pyrrhonismus, mindenről való kétkedés.

Pyxis, 1) börböncze, szelencze; *capsa*, urtéhely; *ciborium*, urtartó; *canola*, urtarsoly; *hierotheca*, szenttéhely, szentszekrény.

Digitized by Google

Q.

Quackeri, seu *Trementes*, (*Trembleurs*) rezgehitüek; *trepidantes*, remegők; *Fox* vargának tanitványi, igy nevezvék, mert imádkozás közt egész testökben remegnek, azon képzelődéstől ragadtatván, mintha az isteni itéletnek félelme minden tagjaikat meg rázkódtatná.

Quadra, 1) négyszög, negyed-szegély; 2) koczkakő.

Quadragena, 1) negyvenütés, negyvenütleg; 2) negyvennapi bucsu.

Quadragesima, negyvennapi böjt, nagy böjt; *dominica quadragesimae*, böjti vasárnap.

Quadragesimale, böjti alamizsna, böjti adakozás.

Quadrans, negyed, (müncheni codexben) akcsa, (minuta).

Quadratarius, kőfaragó.

Quadratum, 1) négyszög; 2) négyszögü főveg, szögsüveg; székelyeknél: birétrom.

Quadratura, négyszögletesség, négyszegités; *quadratura circuli*, kör' négyszegitése; *quadratura lunae*, hódnegyed; *quadratura lunae prima*, első hódnegyed; *quadratura lunae secunda*, utósó hódnegyed.

Quadratus, négyszögü; *quadrata orgia*, négyszögü öl.

Quadriga virtutum, erénynégység, négy sarkalatos erény, négy alaperény, ú. m. okosság, igazság, mértékletesség, és erősség.

Quadriennium, négyév, négy esztendő.

Quadrijugus, négyjármú, négy igás; *quadrijugus currus*, négy lovas kocsi.

Quadrilemma, négyágú okoskodás, négytagú okoskodás.

Quadrisacramentarii, négy szentségvitatók, Melanchton' tévtársai, kik csupán a' keresztség', uráldozat', bünbocsánat', és egyházi rend' szentségét hitték.

Quadrivialis, négyosztályú; *schola quadrivialis*, négyosztályú iskola, négyszakú iskola.

Quadrivium, négy osztály, négyszak.

Quadruplica, negyedszerezés, negyedszeri feleselés, negyedik szóváltás.

Quadruplum, négy annyi.

Quaerere, keresni, kereskedni.

Quaesitare, kérdezgetni, keresgélni kutatni, keresgetni, kérdezősködni, kéregetni.

Quaesitus, keresett, kérdezett.

Quaestio, kérdés; *quaestio facti*, tény-kérdés, tett' kérdése, esetbeli kérdés; *quaestio juris*, jogkérdés; *quaestio exceptiva*, kifogási kérdés; *meritoria*, ügyérdemi kérdés, ügybevágó kérdés, derékkérdés; *quaestio suggestiva*, szájra adó kérdésügysugalló kérdés.

Quaestionarius, kikérdező, vallató.

Quaestionatus, kérdéses, kérdésbeli, kérdésben forgó.

Quaestor, kereskedő; *quaestor urbanus*. l. *xenoparochus*; *quaestor aerarii*, kincstartó, kincstáros, kincstárnok; *quaestor magnarius*, nagykereskedő; *quaestores* vel *quaestuarii*, koldúló barátok.

Quaestuare, koldúlni, alamizsnát szedni.

Quaestus, kereset, kereskedés, kereskedelem, nyerekedés, tőzsérség, üzérkedés.

Qualificare, 1) minősitni, módositani; 2) félre magyarázni, eltekerni, elferditeni; 3) képesitni, idomitni, mivelni.

Qualificatio, 1) minősités, módosítás; 2) félre magyarázás, eltekerés, elferdités; 3) képesités, idomitás, mivelés.

Qualificatus, 1) minősitett, módositott; 2) mesterséges, eltekert, elferditett, furcsa, mesterkélt; 3) kiképzett, képesitett, idomitott, mivelt; *qualificatum responsum*, mesterkélt, tekervényes felelet: *qualificata sententia*, minősitett itélet; *qualificatum homicidium*, mesterséges gyilkosság; *qualificatus juvenis*, kiképzett, mivelt ifju.

Digitized by Google

Qualis, millyen, minő, minemű, micsodás.

Qualitas, millység, millyenség, minőség, mineműség; *qualitas accidentalis*, mellékes millység; *qualitas essentialis*, lényeges millység; *qualitas physica*, természeti minőség; *qualitatibus requisitis instructus*, megkivántató minőségekkel bíró.

Qualitative, vel *qualificative*, minősitve, minőség szerént.

Qualitativus, vel *qualificativus*, minősitő, minőségi, millységi, millységes.

Qualum, vel *qualus*, kenyérkosár.

Quamdiu, mig, meddig.

Quamprimum, mihelyt, mihelyest, minélhamarább.

Quamquam, l. *quamvis*.

Quamvis, ámbár, bár, noha, bárha, bátor, ámbátor.

Quando, mikor, mídőn.

Quandocunque, akarmikor, bármikor.

Quandoque, néha, némellykor, néhanéha.

Quandoquidem, minthogy, mivelhogy.

Quantillus, mikevés, vajmikevés, csekély, cseke.

Quantitas, mennyiség (*relate ad numerum*); mekkoraság (*relate ad magnitudinem*); *quantitas abstractu*, elvont mennyiség; v. mekkoraság; *quantitas concreta*, összerű mennyiség, v. nagyság; *quantitas intensiva*, erőbeli, belterjelmi; *extensiva*, terjedéki, külterjelmi — mennyiség, v. nagyság.

Quantitativus, mennyiző, mekkorázó, hányozó, mennyisítő, mennyiségi, mennyiséges, mennyiségbeli, mekkoraségi, mekkoraságos mekkoraságbeli.

Quantum, mennyiség, nagyobb mennyiség; *inquanto*, nagyobb mennyiségben; *quantum debiti*, tartozási mennyiség; *quantum bonorum*, jószágmennyiség.

Quantus, (*numero*) mennyi; (*magnitudine*) mekkora; *quot*? hány?

Quarantena, (*carena*) bőjt, nagy bőjt, büntörési idő.

Quarta funeralis, halotti negyed, temetési tisztjárulat, halotti tisztdij.

Quartalitium, vel *quarta puellaris*, leánynegyed.

Quarterialis, szállásbeli, szállásoló; *quarterialis, census*, szállásbér; *quarterialis domus*, szállásoló ház, szálláshely, szálladalom, szálda, tanya.

Quarterisare, elnegyedelni, negyedre osztani.

Quarterium, szállás, szállda, szálladalom, szállóhely.

Quartodecimanni, tizennegyedesek, így nevezvék a' második században a' keleti keresztények, mert husvét' ünnepét évenként a' tizennegyedik holdtelte' napján a' zsidókkal együtt ülték meg.

Quasi, mintegy, mintha; *quasi contractus*, kötésszerű; *quasi vero*, mintha bizony; *quasimodo geniti*, fejér vasárnap, ujszülöttek' vasárnapja.

Quassare, törtelni, megtörni, rontani, roncsolni, megverni.

Quaterdena, negyvennapi bőjt, nagybőjt.

Quaternarium jejunium, évnegyedes bőjt, kántorbőjt.

Quaternio, négyes, négyrétű.

Quatuor temporum jejunium, kántorbőjt; *quatuor novissima*, négy végdolog, négy végsőség.

Quercetum, haraszt.

Querela, panasz, panaszkodás, panaszolkodás, panaszlat, vád, vádlat.

Querestarius, (ángol: *Querister*) vel *querista*, karénekes. l. *choralista*.

Querimonia, l. *querela*.

Querimoniari, panaszkodni, panaszlani, panaszt tenni.

Querulans, panaszló, panaszkodó, panaszos, vádló, panasztevő.

Querulari, sopánkodni, zsimánkodni, panaszkodni.

Querulatus, panaszlott, panaszos, vádlott.

Querulose, panaszképen.

Querulosus, panaszos; *querulosus processus*, panaszper, hatalmaskodási per.

Questus, l. *querela*.

Quidditas, miség.

Quies, nyugalom, nyugvás.

Quiescens, nyugvó.

Quiescentia, nyugalom, nyugalmasság.

Quiescere, nyugvani, nyugodni.

Digitized by Google

Quieta, háló terem, háló szoba, alom, fekhely.
Quietantia, nyugtatvány, nyugta, nyugtató levél, nyuglevél, nyugtaték.
Quietare, 1) nyugtázni, nyugtatványozni, megnyugtatni; 2) nyugalmazni; nyugalomba lépni, tisztről, v. hivatalról lemondani.
Quiete, nyugodtan, nyugalmasan, csendesen.
Quietismus, veszteglőség, nyugélvezés, nyugoskodás.
Quietistae, (*Helicastes*) veszteglők, nyugélvezők, nyugoskodók.
Quietorium, nyughely, sír, koporsó, temető, sírkert.
Quietus, nyugodt, nyugalmas, csendes.
Quindena, tizenötnap; *quindena legalis*, törvényes tizenöt nap.
Quindennium, római ötödévi adó.
Quini-sexta, (*synodus Trullana*) hatodfelesgyülekezet (*pentekte.*)
Quinquagesima dominica, ötvenes vasárnap, melly husvét előtt ötvenedik napra esik.
Quinquennalia, ötévi szabadalom, ötévi engedély, mellyet a' püspökök a' pápáktól ötévre nyernek.
Quintiliani, (*Montanistae*) azon tévhitűek, kik Montanus' tévtana mellé még Quintilla gonosz jósnő' tévelygéseit is hozzáadták.
Quintilis, vel *quinctilis*, (*mensis Julius*) l. *mensis*.
Quintiniani, vel *Quintinistae*, Quintinus szabómesternek tévtársai Picardiában.
Quiritatio, sopánkodás, rimánkodás, rivalgás.
Quisquiliae, parányság, hulladék, söpredék, aprólék.
Quivis, kiki, mindenki.
Quodlibet, egyelék, egyveleg.
Quodlibetanae quaestiones, tetszeményes kérdések, szabadvitázati kérdések.
Quodlibetarii, tetszeményeskedők.
Quodlibetum, tetszeménytár, egyeléktár.
Quod nocet, docet, a' mi árt, tanit.
Quod patet expresse, non est probare necesse, a' mi nyilvány, nem kell arra bizonyitvány.
Quod norunt fideles, mit tudnak a' hivek az áldozatról, melly a' titokfegy miatt a' kereszteletlenekkel nem közöltetett.
Quorsum, hova, merre.
Quorum interest, kiket érdekel, kiknek érdekökben áll.
Quot, hány.
Quotalitas, l. *quotitas*.
Quotannis, évenként, esztendőnként.
Quotidianus, napontos, naponti, naponkénti; *quotidiana distributio*, naponti osztalék, napi osztály.
Quotidie, naponként, naponta.
Quoties, hányszor, mennyiszer.
Quotiescunque, akarhányszor, akarmennyiszer.
Quotitas, hányság, hányosság, hányadság.
Quotquot, akarhányan, akarmennyien.
Quotta, hányad, hányadrész, hányadság.
Quotus, hányas, hányadik, hányados.
Quotusquisque, hányadik, mennyedik.

R.

Rabbinus, 1) irástudó, törvénytudó a' zsidóknál; 2) zsidó lelkész, zsidó pap.
Rabdomantia, vel *rhabdomantia*, pálczajóslat, veszszőbüvölet.
Rabide, dühösen, őrjöngőleg.
Rabidus, dühös, őrjöngő.
Rabies, düh, dühösség, őrjöngés.
Rabire, dühöngni, őrjöngeni.
Rabsaces, főpohárnok.
Rabula, jogdúló, törvénydúló, peresdi, jogferditő, jogcsavaró, jogcsigázó, törvénysodró, perföldi.
Rabulare, jogdulóskodni, törvényt elcsigázni, elferditeni, csavarni.
Raca, őrjöngő, őrült.
Racematio, szőlőlécskálás.
Racoviensis catechismus, rákoviai káté, mellyben Socinus' tévtana foglaltatik.

Digitized by Google

Radere, 1) nyirni, nyirbálni; 2) vakarni, karczolni.

Radiare, ragyogni, sugárzani, sugárlani.

Radiati, sudáros, v. sujtásos barátok; így nevezték hajdan öltözetök miatt a' Carmelbarátokat.

Radiatio, ragyogás, sugárzás, sugárlás.

Radiatus, ragyogó, sugárzó, sugáros, sudáros.

Radicalis, tős, gyökeres, gyökös, törzsökös.

Radicalitas, gyökösség, gyökeresség; *radicalitas juris*, joggyökeresség.

Radicari, gyökerezni, gyökösülni, gyökösödni.

Radicatur, gyökerezik, gyökösül, gyökösödik, gyökereztetik.

Radicitus, gyökeresen, gyökerestül.

Radius, sugár; *radius circuli*, körsugár; *radius lucis* fénysugár; *radius reflexus*, visszatérült sugár; *radius reflexivus*, visszatérő sugár; *radius refractus*, törött, szegett sugár; *radius rotae*, küllő.

Radix, gyök, gyökér; *radix acquisitionis*, *vel adeptionis*, keresményi gyök, kereset' gyökere, szerzésgyök, szerzeményi gyökér; *radix* seu *radicalis vox*, gyökszó, gyökérszó.

Rafineria, finomítás, tisztítás.

Rajnerus, s. conf. sz. Rajnár hitvalló, Jun. 13án.

Ramalis, ágbeli, ágozati, ágszerű; *divisio ramalis*, ágszerű osztály.

Ramalitas, ágozat, ágozatosság.

Ramata, ágtüzdelés, melly az úrnapi körmeneteken divatos.

Ramispalmarum dominica, virág vasárnap.

Ramus, ág, ágozat; *ramus fluvii*, folyóág, vizág.

Rancere, 1) haragudni, boszonkodni; 2) penészedni, dohosodni.

Rancidus, 1) haragos, boszús; 2) penészes, dohos.

Rancor, harag, boszúság, gyülölség.

Rapere, ragadni, rablani, ragadozni.

Raphanelaeum, repczeolaj.

Raphaël s. archangellus, sz. Ráfael (istenorvosa) főangyal, Oct. 24én.

Rapide, sebesen, gyorsan, rohanva.

Rapiditas, sebesség, gyorsaság.

Rapidus, sebes, gyors, rohanó.

Rapina, ragadmány, zsákmány.

Raptim, futólag, sietve, rohanólag, ragadólag.

Raptor, 1) rabló, ragadozó; 2) nőrabló, szüzragadó.

Raptus, 1) ragadás, ragadozás; 2) elragadtatás; 3) szüzragadás, szüzrablás, nőragadás; 4) adj. elragadott, elkapatott, elragadtatott.

Rarefacere, ritkítani, gyérítni.

Rarescere, ritkúlni, gyérűlni.

Raritas, ritkaság, gyéreség.

Raro, ritkán, gyérén.

Rarus, ritka, gyér, válogatott, kiszemelt.

Rasio, *activa*, 1) nyirás, borotválás; 2) vakarás, karczolás, kivakarás; *passiva*; 1) nyiratás, borotváltatás; 2) vakartatás, kivakartatás, karczoltatás.

Rasophori, vásottruhások; így nevezték a' szerzetesek ujonczaikat, mert ezeket a' próbaévben vásott csuhában járatták.

Rasorium, 1) borotva, vakarókés; 2) olló.

Rasta, sz. Jeromosnál: nyughely, állomás, állapodás; (*statio a germanico*: Raſten).

Rasura, 1) vakarás, vakarcs, karczolat, karczolmány; 2) *tonsura*, pilis, hajkorona, v. hajkoszorú, környirés.

Rata, rész, osztályrész, szakasz, jutvány; *rata quotidiana*, napi rész; *rata temporis*, időszakasz.

Ratificare, megerősíteni, helybenhagyni, jóváhagyni, helyesíteni.

Ratificatio, megerősítés, helybehagyás jóváhagyás, helyesítés, *active*; megerősittetés, helybehagyatás, jóváhagyatás, helyesittetés, *passive*.

Ratihabere, helyesleni, l. *ratificare*.

Ratihabitio, helyeslés. l. *ratificatio*.

Ratio, 1) Verſtand, ész; 2) Vernunft, okosság; 3) Urſache, ok, észok; 4) Art, mód, modor; 5) Rückſicht, *respectus*, tekintet; 6) *ratio in mathesi*, arány; 7) számadás; *ratio apparens*, színok; *culta* mivelt ész; *ratio essendi*, létok; *ratio ignava*, lomha ész; *ratio idealistica*, eszmélő ész; *speculativa*, kémlelődő; *intuitiva*, szemlélődő; *meditativa*, elmélődő; *empirica*, tapasztalódó; *ra-*

Digitized by Google

tiocinans, okoskodó; *operosa*, munkálódó ész; *genialis*, lángész; *cognoscitiva*, ismértető ész; *postulans*, kivánó ész; *urgens* sürgető; *pervidens*, átlátó; *ratio intermedia*, középok; *ratio crescens*, növekedő arány; *ratio decrescens*, fogydogáló arány; *ratio inversa*, megfordúlt arány, forda arány; *ratio sana*, vel *recta*, józan ész, józan okosság; *ratio theoretica*, elméleti, v. elmélő okosság; *ratio practica*, gyakorlati, v. cselekedtető, gyakorló okosság; *ratio ultima*, végok, sarkok, alap ok; *ad rationes*, számára; *ratio agendi*, cselekvési mód, v. modor; *ratio dignitatis*, méltóság' tekintete; *ratio tutrea* gyámi számadás; *rationum exacter*, számvevő; *rationum liber*, számtartó könyv; *rationum adjunctus*, számvevői segéd; *rationum consultor*, számvevő tanácsos; *rationis compos*, ésszelbiró; *rationis impos*, ésszel nem biró; *rationis expers*, esztelen.

Ratiocinari, 1) okoskodni, eszmélkedni, elmélkedni; 2) számot adni.

Ratiocinatio, 1) okoskodás, eszmélkedés, elmélkedés; 2) számadás.

Ratiocinium, 1) okoskodmány, elmélkedmény, eszmélkedmény, észmény; 2) számolat, számadat, számadalom.

Rationabilis, észszerű, eszes, okos, észményes.

Rationabilitas, észszerűség, észményesség.

Rationalis, l. *rationabilis*.

Rationalismus, észkedés, észhitüség, észistenités, észistenlés, észhit, észimádás.

Rationalista, észkedő, észhitü, észistenitő, észistenlő, észimádó.

Rationans, számoló, számadó.

Rationaria, számadó hivatal, számadó tisztség.

Rationarius, számadói, számadási, számadásbeli; *rationaria acta*, számadási irományok; *rationarium officium*, számadói hivatal.

Rationatum, okozat, okozmány.

Rationista, számtartó.

Rationistatus, számtartóság.

Ratus, törvényes, érvényes, helyes, helyeselt, helybenhagyott; *matrimonium ratum*, törvényes házasság, helybenhagyott házasság.

Raucitas, rekedtsék, rekegés, rekedezés.

Raucus, rekedt, rekegő, rekedező.

Raymundus, S. **Pennaport**, pennaforti szent Rájmond Febr. 11én. *S. Raymundus Nonnatus*, nonnai st. Rajmond, Aug. 31én.

Reaccludere, visszazárni, viszacsatolni, visszakapcsolni.

Reacquirere, visszaszerezni, visszakeresni.

Reactio, 1) visszahatás, ellenhatás, ellentorlás, visszatorlás, ellenszegülés, ellentörekvés; 2) viszonkövetelés, viszonkereset.

Readjudicare, visszaitélni.

Readjudicatio, *activa*, visszaitélés; *passiva*, visszaitéltetés.

Reagere, 1) visszahatni, ellenhatni, visszatorlani, ellenszegülni, ellentörekedni; 2) viszonkeresni, viszonkövetelni.

Realis, 1) valóságos, való, valódi; 2) dologbeli, tárgybeli; 3) értékbeli, vagyonbeli; 4) *actualis*, tettleges, tettbeli; *realis praesentia*, valóságos jelenlét; *reale jus*, vagyonbeli jog; *personale jus*, személyes jog; *realis possessio*, tettleges birtoklat.

Realisare, *activa*, valósítni; *passive*, valósittatni; *intransitive*, valósúlni, valósodni.

Realisatio, *activa*, valósítás; *passiva*, valósittatás; *intransitiva*, valósúlás, valósodás.

Realismus, valóvitatás; *nominalismus*, névvitatás; *idealismus*, eszmevitatás.

Realista, valóvitató; *nominalista*, névvitató; *idealista*, eszmevitató.

Realitas, 1) valóság, valódiság: 2) tárgyiság, dologiság; 3) érték, vagyon, birtok.

Realiter, 1) valóban voltaképen, valóságosan, valódilag, valójában; 2) tárgyilag; 3) *actu*, tettleg, tettlegesen, tettében.

Reambulare, megjárni, körüljárni.

Reambulatio, *activa*, megjárás, körüljárás; *passiva*, megjáratás, körüljáratás; *reambulatio metarium*, határjárás, határmegyézés.

Reambulatoriae, határjárási levél.

Digitized by Google

Reapplicare, visszaalkalmazni, visszakapcsolni, visszaragasztani, visszacsatolni.

Reapplicatio, *activa*, visszaalkalmazás, visszakapcsolás, visszaragasztás, visszacsatlás; *passiva*, visszaalkalmaztatás, visszakapcsoltatás, visszaragasztatás, visszacsatoltatás.

Reappropriare, visszasajátítani, visszaszerezni, visszanyerni.

Reappropriatio, *activa*, visszasajátítás, visszaszerzés, visszanyerés; *passiva*; visszasajátittatás, visszaszereztetés, visszanyeretés.

Reassumere, ismét fölvenni, ujolag elővenni, folyamatba venni, v. tenni, visszonfölvenni.

Reassumta, elővétel, ismét fölvétel, visszonfölvétel, folyamatba vétel, v. tétel.

Reassumtio, ismét fölvevés, viszonfölvevés, folyamatba vevés, v. tevés.

Reatus, bünösség, bünhődtség, vétség, büntét, büntétel, vétkesség, bünérdem; *reatus culpae*, bünsúly.

Rebaptisans, visszakeresztelő, keresztségismétlő.

Rebaptisare, visszakeresztelni, ujrakeresztelni, keresztséget ismétleni.

Rebaptisatio, *activa*, visszakeresztelés, keresztségismétlés; *passiva*, visszakereszteltetés, keresztségismételtetés.

Rebaptismus, visszakeresztelet, keresztségismétlet, ismételt keresztség, másodizi keresztség.

Rebellare, fellázadni, pártotütni.

Rebellio, pártütés, lázadás.

Rebellis, partütő, lázadó, lázító, lázasztó.

Reboare, visszabömbölni, visszabógni.

Recalcitrare, ellenrugdalódzni, ellenrugódozni.

Recalculare, ujra fölvetni, visszaszámolni, ujra összeszámolni, másodszámolni.

Recalculatio, ujrafölvetés, visszaszámolás, ujra összeszámolás, *active;* ujra fölvettetés, visszaszámoltatás, ujra összeszámoltatás, másodszámoltatás, *passive.*

Recambium, ellenváltó, viszonváltó.

Recantare, visszabájolni, visszabüvölni.

Recantatio, visszabájolás, visszabüvölés, *active*; visszabájoltatás, visszabüvöltetés, *passive.*

Recapitulare, ismétleni, ujra számbavenni, ujra egybeszedni, ujra előfejezni, viszontaglalni.

Recapitulatio, *activa*, ismétlés, ujraszámitás, ujraelőfejezés, viszontaglalás, ujraszámozás, ujra egybeszedés; *passiva*, ujra előfejeztetés, visszataglaltatás, ismételtetés, ujraszámittatás, ujraszámoztatás, ujraegybeszedetés.

Recavere, ellenóvni, viszonóvni, viszonóvakodni.

Recautela, ellenóvat, ellenóvalom, ellenóvatosság, viszonóvatosság.

Recautio, ellenóvás, viszonóvás, viszonóvakodás.

Recedere, eltávozni, eltérni, elmenni, elállani, visszalépni, félretérni.

Recens, ujdon, fris; *recens memoria*, fris emlékezet.

Recensens, 1) mübiráló, művisgáló, müismertető, műgaráló; 2) előszámláló, elősoroló.

Recensere, 1) birálni, birálgatni, visgálni, visgálgatni, garálni; 2) előszámlálni.

Recensio, 1) mübirálás, művisgálás, műgarálás, könyvismertetés, müismertetés; 2) előszámlálás, *active*; 1) mübiráltatás, művisgáltatás, műgaráltatás; 2) előszámláltatás, *passive*; 1) mübirálat, művisgálat, műgarálat; 2) előszámlálat, előszámlálmany, *ut res.*

Recensor, l. *recensens.*

Rechter, ujdontan.

Receptaculum, befogadóhely, tartózkodmány, szállóhely, tanya, tartalék; *receptaculum aquarum*, viztartalék; *furum*, tolvajtanya.

Receptator, l. *receptor.*

Receptibilis, fogadatos, fogadékony, fogékony, fogalmas, fogamos.

Receptibilitas, fogadatosság, fogadékonyság, fogékonyság, fogalmasság, fogamosság.

Receptio, visszavevés, bevevés, befogadás, *ut actio;* bevétel, fölvétel, *ut actus.*

Receptivum, *(Recepisse)* 1) vevény; 2) *recipe*, gyógóvevény, gyogyirat.

Receptivitas, l. *receptibilitas.*

Digitized by Google

Receptivus, l. *receptibilis*.

Receptor, vel *receptator*, befogadó, elfogadó, bevevő; *receptator furum*, orgazda.

Recessus, eltérés, eltávozás, visszalépés, elállás, félretérés.

Recidere, visszaesni; *recidere in peccatum*, bűnbe visszaesni.

Recidiva, visszaesés.

Recidivare, l. *recidere*.

Recidivus, visszaeső; *recidivus peccator*, visszaeső bűnös.

Recipere, 1) visszavenni, visszafogadni; 2) befogadni, bevenni.

Reciprocare, viszonzani, viszontaglani, viszonyozni, viszonlani.

Reciprocatio, viszonzás, viszontaglás, viszonyozás, viszonlás, *active;* viszonzatás, viszontagoltatás, viszonyoztatás, *passive*.

Reciproce, viszonosan, viszonyosan, viszont, viszontag, viszonta; *mutuo*, kölcsönösen.

Reciprocicornis, *Tertulliánnál:* viszszarvú, kajlaszarvú, visszahajlott szarvú.

Reciprocitas, viszonosság, viszonyosság, viszontiság, kölcsönösség, viszonlatosság.

Reciprocus, viszonos, viszonyos, viszonti, viszontagos, *(mutuus)* kölcsönös, viszonzatos, viszonlati, viszonlatos, viszonló.

Recitare, elmondani, felmondani; *recitare breviarium*, zsolosmázni, zsolosmát elmondani.

Recitatio, *activa*, elmondás, felmondás; *passiva*, elmondatás, felmondatás; *recitatio scholastica*, 1) iskolai felmondás; 2) iskolai hang; *recitatorius sonus*, elbeszélő hang; *recitatio breviarii*, zsolosmázás.

Reclamare, ellenmondani, ellenszólani, ellenzeni, ellenszólalkozni.

Reclamatio, *activa*, ellenmondás, ellenszólás, ellenszólalkozás, ellenzés; *factitiva*, ellenmondatás, ellenszólatás, elleneztetés.

Reclinare, hátrahajtani, visszahajtani; *reclinari intransitive*, visszahajlani, hátrahajlani, hátrakonyúlni.

Reclivis, visszakonyúlt, hátrahajlott.

Recludere, 1) fölnyitni, felzárni; 2) bezárni, elzárni; *recludi intransitive*, 1) bezárkózni, bezáródni; 2) fölnyilni, felzáródni.

Reclusio, *activa*, 1) felnyitás, felzárás; 2) bezárás, elzárás; *passiva*, 1) fölnyittatás, felzáratás; 2) bezáratás, elzáratás; *intransitiva*, 1) felnyilás, felzáródás; 2) bezárodás, bezárkozás.

Reclusorium, záralom, záradalom.

Recogitare, visszagondolni, visszagondolkodni.

Recogitatio, visszagondolás, visszagondolkozás, visszagondolkodás.

Recognitio, megismerés, elismerés.

Recognoscere, megismerni, elismerni.

Recoleti, szigorú cserbarátok, szigorú ferenczrendűek, kik tizenhatodik században először spanyolföldön keletkeztek.

Recollectio, 1) összeszedés; 2) visszaemlékezés, elmélkedés; *recollectio spiritualis*, lelki elmélkedés, lelkisméret' visgálása.

Recolligere, 1) összeszedni; visszaemlékezni, elmélkedni; *se*, magába térni, vonúlni.

Recommendare, ajánlani; *recommendare se*, ajálkozni.

Recommendatio, ajánlás, *active;* ajáltatás, *passive; recommendatio sui*, ajálkozás.

Recommendatoriae, ajánlólevél, ajálvány.

Recompensare, visszapótlani, megtéríteni, visszadijazni; *retribuere*, forbátolni.

Recompensatio, *activa*, visszapótlás, megtérítés, visszadijazás; *passiva*, visszapótoltatás, megtérittetés, visszadijaztatás; ut *res*, viszpótlék, visszapótlat, tériték, visszadijazat; *occulta recompensatio*, titkos viszpótlék, titkos visszapótlás, titkos visszadijazás.

Reconciliare, megbékítni, kibékítni, megengesztelni, békeltetni; *reconciliari intransitive*, megbékülni, megengesztelődni, kibékülni.

Reconciliatio, *activa*, megbékítés, kibékítés, megengesztelés, békeltetés; *passiva*, békittetés, engeszteltetés; *intransitiva*, kibékülés, megbékülés, engesztelődés.

Reconciliator, békeltető, kibékítő, engesztelő.

Digitized by Google

Recondere, elrejteni, eldugni, eltemetni, eltakarni.

Reconditio, elrejtés, eldugás, eltemetés, eltakarás, *active;* elrejtetés, eldugatás, eltemettetés, eltakartatás, *passive.*

Reconvalescentia, fellábadozás, felüdülés, éledezés.

Reconvalescere, lábadozni, fellábadozni, felüdülni, éledezni.

Reconvenire, viszonperleni, viszonkeresni, viszperleni, ellenfordúlni, viszonperbe, viszonkeresetbe vonni, ellenperleni, viszonkövetelni.

Reconventio, viszonper, viszpör, viszonkereset, viszonkövetelés, viszkereset, viszonvád, ellenfordúlás, viszonperlés.

Reconventus, viszonkeresett, viszonvádlott, viszonmegpörlött.

Reconversio, *activa*, visszafordítás, ellenfordítás, visszatérítés; *passiva*, vissafordittatás, ellenfordittatás, visszatérittetés; *intransitiva*, visszafordúlás, ellenfordúlás, visszatérülés, visszatérés.

Reconvertere, visszafordítani, ellenfordítani, visszatéríteni; *reconverti intransitive*, visszafordúlni, ellenfordúlni, visszatérülni, visszatérni.

Recoquere, ismétleni, azon egy hurt pendíteni.

Recordari, visszaemlékezni.

Recordatio, visszaemlékezés.

Recquirere, l. *requirere.*

Recreare, megujítni, ujjáteremteni; *recrearі intransitive*, megujúlni, ujjászületni; *recreare animum*, elmét dériteni, vidítani, ujítani.

Recreatio, *activa*, ujítás, ujjáteremtés; *passiva*, ujittatás, ujjáteremtetés; *intransitiva*, ujúlás, ujjászületés; *recreatio animi*, elmederítés, elmeujítás, szivderülés, lélekujúlás.

Recreator, ujító, ujjáteremtő.

Recredentia, *Vanespen* szerént: visszajavadalzó itélet, visszajavadalmazás, miszerént a' perbefogott javadalomvesztő közbeszóló itélet által javadalmába a' per' végéig, vissza helyeztetik.

Recredere, visszajavadalmazni, a' javadalomba bíróiképen visszahelyeztetni.

Recriminatio, viszonvádolás, bünviszszatorlás.

Rectificare, megigazítani, igazlani, egyengetni.

Rectificatio, *activa*, igazítás, igazlás, egyengetés; *passiva*, igazittatás, igazoltatás, egyengettetés; *rectificatio divisionis*, osztályigazítás; *executionis*, végrehajtás' igazítása; *pascui*, legelői igazítás; *regulationis*, rendbeszedési igazítás; *portarum*, kapuszám' igazítása.

Rectificatorius, igazló, igazító, egyengető; *processus rectificatorius*, igazító per.

Rectitudo, helyesség, egyenesség.

Rector, igazgató; *rector seminarii*, növendékházi igazgató; *rector instituti*, intézeti igazgató; *rector domus*, ház' igazgatója; *rector scholaris*, seu *pagensis*, iskolamester; *rectores ecclesiarum*, egyházak' igazgatói; *universitatis*, egyetemi igazgató.

Rectus, helyes, egyenes.

Recubare, heverni, letelepedni, letelepülni.

Recubile, karszék, kartérdeplő, hátasszék, hátastérdeplő.

Recudere, ujranyomtatni, ujrakiadni.

Recula, holmi, birtok, poggyász.

Recumbere, l. *recubare.*

Recuperare, visszaszerezni, visszanyerni.

Recurrere, folyamodni.

Recursus, 1) folyamodás; 2) folyamodvány, kérelemlevél; 3) menhely, menedék, l. *refugium.*

Recusare, vonakodni, szabódni, lemondani, megtagadni, elnemfogadni, ellenkezni.

Recusatio, vonakodás, szabódás, lemondás, megtagadás, elnemfogadás, ellenkezés.

Recusio, ujnyomtatás; *nova editio*, ujkiadás.

Recutere, 1) visszaverni, visszaütni; 2) visszalevelezni, ujra felütni a' könyvet.

Recutitus, körülmetélt.

Redactio, *activa*, szerkesztés; *passiva*, szerkesztetés; *officium redactionis*, szerkesztőseg, szerkesztő hivatal.

Redactor, szerkesztő.

Redamare, viszonszeretni.

Digitized by Google

Redamatio, viszonszeretés, *ut actio*; viszonszerettetés, *passive;* viszonszeretet, *amor reciprocus.*

Redarguere, megfeddeni, megdorgálni.

Reddere, visszaadni, megadni, viszon megadni.

Redebentia, viszontartozás.

Redebere, viszontartozni.

Redecima, tized' tizedje.

Redemtio, váltás, megváltás, *active;* váltatás, megváltatás, *passive;* váltság, megváltság, *ut res; redemtio salutis*, üdvváltság, *capitis*, fejváltság; *decimae*, tizedváltság.

Redemtor, megváltó; *salvator*, üdvezitő; *liberator*, szabadító.

Redemtoristae, *(Liguoriani)*, üdvszerzetesek, üdvbarátok, üdvezitőnkről nevezett szerzet, mellyet sz. Liguori Alfonsz alapított.

Redemtus, megváltott, kiváltott.

Redhibere, visszaadni, visszaszolgálni; *retribuere*, forbátolni; *restituere*, visszatéritni; *satisfacere*, eleget tenni.

Redhibitio, *activa*, visszaadás, visszaszolgálás, visszatérités, forbátolás; *passiva*, visszaadatás, visszaszolgáltatás, visszatérittetés, forbátoltatás.

Redicare, ujrafölszentelni.

Redicatio, *activa*, ujfölszentelés; *passiva*, ujfölszenteltetés.

Redigere, szerkeszteni, rendezni, rendbeszedni, rendbehozni.

Redimere; megváltani, kiváltani, visszaváltani, visszavenni.

Redintegrare, kiegészíteni; viszegészíteni.

Redintegratio, *activa*, kiegészités, viszegészités; *passiva*, kiegészittetés, viszegészittetés.

Redinvestire, viszonberuházni.

Redinvestitio, *activa*, viszonberuházás; *passiva*, viszonberuháztatás.

Redire; 1) visszajőni; 2) jövedelmezni; *in se*, magába szállni, kijózanodni.

Reditoria, visszabocsátólevél, visszabocsátvány.

Reditus, 1) visszajövet, visszajövetel; 2) jövedelem; *reditus industrialis*, iparjövedelem; *capitalium*, tőpénzi jövedelem; *vitalitii*, élelmi jövedelem; *ecclesiae*, egyházi jövedelem; *communis*, közjövedelem; *publicus*, országos jövedelem, közhatósági jöjövedelem.

Redivivus, feltámadott, feltámadt, fölélesztett, ujéletre támadt.

Redolere, 1) illatozni; 2) valaminek természetével birni, valamit jelenteni, mutatni; *redolet malam voluntatem*, roszakaratot árúl el, rosz akaratra mutat.

Redonare, visszaajándékozni.

Redordiri, ujrakezdeni.

Redubiae, l. *reliquiae.*

Reducere, 1) visszavezetni; 2) *reducere ad bonum*, visszatéritni, jóvátenni, jórahozni; 3) visszahozni, visszaállitani; 4) leszállitani, kevesbiteni, alább, v. lejebb szállitni.

Reductio, *activa*, 1) visszavezetés; 2) visszatérités, jóravezetés, 3) visszahozás, visszaállitás; 4) leszállitás, kevesbités, kisebbités, alább, v. lejebb szállitás; *passiva*; 1) visszavezettetés; 2) visszatérittetés, jóravezettetés; 3) visszahozatás, visszaállittatás; 4) leszállittatás, kevesbittetés, kisebbittetés, alább, v. lejebb szállittatás; *reductio missarum*, miseleszállitás, misekevesbités; *reductio festorum*, ünnepkevesbités.

Reductus, földvár, menhely, üregvár, menedékhely.

Redundans, fölös, fölösleges, áradatos, özönös, ömlengő, özönlő.

Redundantia, fölösség, fölöslegesség, özön, özönlet, áradat, áradalom.

Redundare, áradozni, özönleni, ömlengeni.

Redupplicare, megkettőzni, kétszerezni.

Redupplicatio, *activa*, megkettőzés, kétszerezés; *passiva*, kettőztetés, kétszereztetés; *ut res*, kétszeresség, kettőzetesség; *reduplicatio corporum*, a' testek' kettőzetessége.

Reexecutio, *activa*, visszafoglalás, visszabirtokositás; *passiva*, visszafoglaltatás, visszabirtokosittatás.

Reexecutoriae, visszafoglaló levél, visszabirtokositó levél, visszafoglalvány, visszabirtokositvány.

Rexequi, visszafoglalni, visszabirtokositani.

Refassio, *activa*, visszavallás, viszonfelvallás, *passiva*, visszavallatás, viszonfelvallatás.

Digitized by Google

Refateri, visszavallani, visszontfelvallani.

Refectio, 1) ujitás; 2) élesztés, életezés; *refectio aedificii*, épületujitás; *refectio corporis*, testélesztés, töltözés, életezés, testtáplálás, *refectio animi*, lélekélesztés; *refectio* sz. Paulinus' levelében: keresztség, v. lélekujitás, lélekélesztés; *refectio virium*, erőujitás.

Refectorium, étterem, étszoba.

Refellere, megczáfolni.

Referada, előadás, előterjesztés, *ut actio*; előadat, előterjeszték, előterjesztmény, *ut actus*.

Referendarius, előadó tanácsnok, előterjesztő tanácsos, ügymondó, ügyjelentő; *referendarius aulicus*, udvari előadó tanácsnok; *referendarius ecclesiasticus*, egyházi ügyelőadó, egyházi ügyjelentő.

Referens, előadó, előterjesztő, jelentő; *referens assessor*, előadó ülnök, v. táblabiró; *referens in religionariis, el rebus studiorum*, vallási, és tanulmányi ügyek' előadója; *referens in montanisticis*, bányászati ügyelőadó.

Referre, 1) visszahozni; 2) jelenteni, tudósitani, értesiteni; 3) előadni, előterjeszteni; 4) felmondani; *referre studium*, tanulmányt felmondani; *gesta*, a' történteket előadni; *ad comitatum*, a' megyét tudósitani, a' megyének jelenteni; *referre processum*, a' pert előadni, előterjeszteni.

Refertus, teli, teljes, töltözö, töltött.

Reficere, 1) megujitani; 2) éleszteni; 3) töltözni, életezni, vidúlni, éledni, felvidúlni, *refici*.

Reflectere, 1) visszahajlitani, visszahajtani; 2) visszaemlékeztetni, viszszaeszméltetni, figyeltetni; *reflecti intransitive*, 1) visszahajolni; 2) viszszaeszmélni, visszaemlékezni, figyelni, figyelmezni; 3) visszaütődni, visszatérülni, visszaverődni, visszatükrözni.

Reflexe, ügyelőleg, tekintőleg.

Reflexio, *activa*, 1) visszahajlítás, visszahajtás; 2) visszaeszméltetés, viszszaemlékeztetés, figyeltetés; *intransitiva*, 1) visszahajlás; 2) visszaeszmélés, visszaemlélés, visszaemlékezés, visszafigyelés; 3) visszaütődés, viszszatükrözés, visszatérülés, visszaverődés; *reflexio lucis*, fénysugár' viszszaütődése, visszaverődése; 4) *animadversio*, észrevétel, emlékjegyzet; 5) *respectus*, tekintet.

Reflexorie, vel *reflexive*, 1) emlékeztetőleg, figyeltetőleg; 2) visszatérülőleg, visszaütődőleg, visszaverődőleg.

Reflexorius, vel *reflexivus*, 1) emlékeztető, eszméltető, visszaelméltető, figyeltető; 2) visszatérülő, visszaütődő, visszaverődő.

Reflexum, verőfény, viszfény.

Reformare, ujitani, átalakitani, megváltoztatni; *reformari intransitive*, ujúlni, átalakúlni, változni.

Reformati, ujhitűek, különösen Calvintan' követői, másként helvetvallásúak.

Reformatio, *activa*, ujitás, átalakitás, megváltoztatás; *passiva*, ujittatás, átalakittatás; *intransitiva*, ujulás, átalakúlás, változás.

Reformator, ujitó, átalakitó, változtató; *reformator fidei*, hitujitó, hitalakitó, hitváltoztató.

Reformidare, félni, rettegni, irtózni.

Reformidatio, félés, rettegés, irtózás.

Refractarius, ellentörő, ellenszegülő, engedetlen, ellentálló.

Refractio, visszaszegülés, visszatörődés, visszaszegés; *refractio lucis*, fényszegés, sugárszegés.

Refractor, szegő szemcső.

Refraganeus, ellenszegülő, ellentálló, ellendaczos, ellendaczoló, engedetlen, ellenző.

Refragari, ellenszegülni, ellentállani, ellendaczolni, engedetlenkedni, ellenzeni.

Refrangibilis, szegékeny.

Refrangibilitas, szegékenység.

Refrenare, fékezni, zabolázni.

Refrenatio, *activa*, fékezés, zabolázás; *passiva*, fékeztetés, zabolóztatás: *refrenatio sensuum*, érzékek' zabolázása; *refrenatio sensibilitatis*, érzékenység' fékezése.

Refrigerare, 1) meghűteni, tikkasztani, hűsiteni, hivesiteni; 2) enyhiteni, csillapitani, nyugasztalni; *refrigerari intransitive*, seu *refrigescere*, 1) megfázni, elhidegülni, meghülni, hűsülni, hivesülni, tikkadni; 2) eny-

Digitized by Google

hűlni; 3) csillapúlni, csillapodni, nyugodni.

Refrigeratio, *activa*, 1) tikkasztás, meghűtes, hűsités, hivesités; 2) enyhités; 3) csillapítás, nyugasztalás; *passiva*, 1) meghűttetés, hűsittetés, hivesittetés; 2) tikkasztatás, enyhittetés; 3) csillapittatás, nyugasztaltatás; *intransitiva*, 1) meghülés, hűsülés, megfázás, hivesülés, elhidegülés; 2) tikkadás, enyhülés; 3) csillapúlás, nyugovás.

Refrigerium, 1) hűtelem, hüvesíték, hivesítmény; 2) enyh, enyhület, enyhedelem, csillapodalom, nyugalom, nyugasztalmány. *Refrigerium animarum*, a' lelkek' enyhedelme, enyhülése, nyugasztalmánya, vigasztalása.

Refrigescentia, meghültség, enyhültség, elhidegültség.

Refrigidarium, hütözde, jégverem, hütőhely, hiveshely.

Refuga, futó, kerülő, elpártoló; *refuga Dei*, Istenkerülő, Istenfutó; *refuga monachus*, tekergő barát, elpártolt barát.

Refugere, 1) valamit futni, kerülni; 2) *ad aliquem*, menekszeni, menekedni, menedéket keresni.

Refugiens, 1) futó, kerülő; 2) menekvő, menekülő.

Refugium, menedék, menhely, menede, menedelem.

Refundere; 1) visszaönteni; 2) visszatéritni, megtéritni.

Refusio, *activa*, 1) visszaöntés; 2) visszatérítés, megtérítés; *passiva*, 1) visszaöntetés; 2) visszatérittetés, megtérittetés; *refusio expensarum*, a' költség' visszatérítése.

Refutare, megczáfolni.

Refutatio, *activa*, megczáfolás; *passiva*, megczáfoltatás; *ut res;* czáfolat, czáfolmány, czáf, czáfirat.

Regaliarum jus, 1) királyi javadalmazó jog; 2) javadalomhaszonvételi királyi jog; *regalia s. Petri*, pápai fejedelmi haszonvételek.

Regalis, királyi; *regales*, királyi meghivó levél, királyi hivony; *regale beneficium*, királyi haszonvétel.

Regalista, 1) királyi hivatalos, t. i. az országgyülésre; 2) királyhoz szitó; *regalistica taxa*, kiralyi hivonyzsold.

Regenerandus, ujanszületendő, megkeresztelendő.

Regenerare, ujjáalkotni, ujjáteremteni; *regenerari intransitive*, ujjá születni, ujan születni.

Regeneratio, *activa*, ujjá alkotás, ujjá teremtés; *passiva*, ujjá alkottatás, ujjá teremtetés; *intransitiva*, ujjá születés, ujanszületés.

Regenerator, ujanalkotó, ujanteremtő.

Regeneratus, ujansületett.

Regens, igazgató; *regens chori*, karigazgató, karnagy.

Regere, igazgatni; *regnare*, országlani; *dominari*, uralkodni; *gubernare*, kormányozni.

Regestrans, sorzó, lajstromzó, rendező.

Regestrare, sorozni, lajstromozni, rendezni.

Regestratio, *activa*, sorzás, lajstromzás, rendezés; *passiva*, soroztatás, rendeztetés, lajstromoztatás.

Regestratura, sorzó hivatal, lajstromzó hivatal, rendezőhivatal; *regestraturae adjunctus*, segédsorzó, segédlajstromzó.

Regestrum, lajstrom, sorzat, rendezet, sorkönyv, sorzatkönyv.

Regia, királylak, királypalota, királyvár, királyi udvar.

Regimen, 1) országlás, igazgatás, kormányzás, uralkodás; *ut actio;* 2) országlat, kormányzat, kormány; *ut res;* 3) *regimen militare*, katonai ezred; *regimen civile*, vel *ecclesiasticum*, polgári, v. egyházi kormány; *regiminis forma*, kormányalak; *desultorium regimen*, *(chevaux legers)* könnyű lovas ezred; *regimen animarum*, lélekkormányzás, a' hivek' kormányzása.

Regina, királyné, királynő; 2) *Regina s. virgo*, szűz szent Regyina, Sept. 7én; *regina coeli*, mennyország' királynéja.

Reginalis, királynői; *cancellarius reginalis*, királynői korlátnok, királynői főirnok.

Regio, tartomány, tájek, vidék.

Regionarius, tartományi; *regionarii diaconi*, tartományi szerpapok.

Registrum, t. *regestrum*.

Regius, királyi; *regia dignitas*, fejdelemség; *regium homagium*, királyi

Digitized by Google

hódúlat; *regium mandatum*, királyi parancs; *regia resolutio*, királyi intézmény.

Regnans, országló, uralkodó; *regnans princeps*, országló, v. uralkodó fejedelem.

Regnare, országlani; *regere*, igazgatni; *dominari*, uralkodni; *gubernare*, kormányozni.

Regnicola, országlakós; *incola*, honnos.

Regnicolaris, országos; *regnicolaris deputatio*, országos választmány; *regnicolaris commissio*, országos küldöttség, bizottság.

Regnum; 1) ország; 2) királyság; 3) országlat; *regnotenus*, országszerte, országosan, országszerént; *regnum animale*, állati; *minerale*, ásványi; *vegetabile*, növényi ország; *coelorum*, mennyország, Isten' országa.

Regredi, visszalépni, visszamenni, visszatérni, hátrálni.

Regressivus, visszamenő, visszamenetes, hátrás, hátrálatos, visszameneteles, rákmeneteles.

Regressus, 1) visszamenés, visszalépés, visszatérés, hátrálás; 2) viszon keresés, visszonkövetelés, *ut actio*; *ut res*, 1) visszamenet, hátrálat, visszamenetel; 2) viszkereset, viszonkereset, viszonkövetelet; *salvo regressu ad n.* fenhagyatván a' viszonkövetelés n. ellen.

Regula, 1) szabály, szabat, rendszabály; *regula fidei*, hitszabály; *regula morum*, erkölcsszabály; *regula juris*, jogszabály; *regula vitae*, életszabály; *regula ordinis*, szerzetszabály, v. rendszabály; 2) vonalzó, vonalvezető.

Regulamentalis, rendszabásos, rendszabályos, szabályzati, szabályzatos; *regulamentale pretium*, hadszabályzati ár.

Regulamentum, szabályzat, rendszabás; *regulamentum militare*, hadi, v. katonai szabályzat.

Regulare, szabályozni, rendezni, rendbeszedni.

Regulares solis, napjelzők; *regulares lunae*, hódjelzők; *concurrentes*, maradéknapok.

Regularis, 1) szabályos, rendes, rendszabályos, rendezetes, szabatos, szabályszerű, rendbeszedett; 2) szerzetes; *regularis canonicus*, szerzetes kanonok; *regularis militia*, rendes katonaság; *regularis homo*, szabályszerű, szabatos, pontos ember; *regularis vita*, rendes élet; *regularis presbyter*, szerzetes áldozár.

Regularitas, szabályosság, rendtartás, szabatosság.

Regulatio, *activa*, szabályozás, rendbeszedés, rendezés; *passiva*, szabályoztatás, rendbeszedetés, rendeztetés; *regulatio urbarialis*, urbéri rendbeszedés; *regulatio fluvii*, folyószabályozás; *regulatio agri*, földszabályozás.

Regulativus, szabályozó, rendező; *limitativus*, korlátoló.

Regulator, szabályzó.

Regulatorius, szabályozási; *regulatorius processus*, szabályozási per.

Reincorporare, visszakapcsolni, viszszatestezni, visszatestesíteni, visszacsatolni.

Reincorporatio, *activa*, visszakapcsolás, visszatestezés, visszatestesítés, visszacsatlás; *passiva*, visszakapcsoltatás, visszatesztetés, viszszatestesittetés, visszacsatoltatás.

Reiterare, ismétleni, ismétezni.

Reiteratio, *activa*, ismétlés, ismétezés; *passiva*, ismételtetés, ismétezetés.

Rejecta judicialis, birói halasztás.

Rejectaneus, elvetendő, elhányandó.

Rejectio, *activa*, visszavetés, hátravetés, visszadobás, elvetés; *passiva*, visszavettetés, hátravettetés, visszadobatás, elvettetés.

Rejicere, visszavetni, hátravetni, visszadobni, elvetni.

Rejudaisare, visszatérűlni, visszatérni a' zsidó hitre, visszazsidóskodni.

Rejudaisatio, visszatérés a' zsidó vallásra, visszazsidóskodás.

Rejudicare, visszaitélni.

Rejuvenescere, megifjadni, visszaifjúlni, megfiatalodni.

Relabi, visszaesni.

Relapsus, visszaesés.

Relate, képest, illetőleg, tekintőleg.

Relatio, 1) visszahozás; 2) előadás, elbeszélés, előterjesztés, felmondás,

Digitized by Google

tudósítás, jelentés, értesítés; 3) viszony, viszonyzat, összeköttetés; *relatio officiosa*, tiszti jelentés, hivatalos tudósítás; *relatio adaequata*, kimerítő tudósítás; *relatio studii*, tanulmány' felmondása; *relatio mutua*, kölcsönös viszony.

Relative, 1) visszahozólag, viszontaglólag; 2) viszontag, viszonyosan.

Relativus, viszonyos, viszonyzatos, viszontagló, ráviteles.

Relatoriae, tudósító levél, tudósítvány, értesítő levél, értesítvény; *relatorio-testimoniales*, tudósítási bizonyítvány.

Relaxare, leengedni, elengedni, tágitani, feloldozni, enyhíteni; *relaxare mentem, vel animum*, elmét deríteni, szivet viditani.

Relaxatio, leengedés, elengedés, tágítás, feloldozás, enyhítés, *active*; leengedtetés, elengedtetés, tágittatás, feloldoztatás, enyhittetés, *passive; relaxatio animi*, szivviditás, szivderítés; *relaxatio poenae*, büntetés' elengedése, v. tágitása.

Relaxatorius, leengedő, elengedő, tágító, enyhítő, feloldó; *mandatum sententiae relaxatorium*, itélet alól feloldó parancs.

Relegare, 1) elküldeni, számüzni, számkivetni; 2) visszaküldeni, visszaigazítani, elutasítani; 3) elhalasztani, hátratolni, hátravetni; *relegare ad viam juris*, törvény' utjára utasítani; *relegare ad feliciora tempora*, boldogabb időkre halasztani.

Relegatio, *activa*, 1) elküldés, számüzés, számkivetés; 2) visszaküldés, visszaigazítás, elutasítás; 3) elhalasztás, hátratolás, hátravetés; *passiva*, 1) elküldetés, számüzetés, számkivettetés, 2) visszaküldetés, visszaigazíttatás, elutasittatás; 3) elhalasztatás, hátratolatás.

Relegere, átolvasni, ujonolvasni, ismételolvasni, visszaforgatni.

Relevare, könnyebbíteni, enyhíteni.

Relevatio, 1) könnyebbítés, enyhítés; 2) hajdan a' szerzeteseknél: fölkelés.

Relicta, (*vidua*) özvegy, elhagyottözvegy, özvegyasszony.

Religare, lekötni, lekötelezni.

Religatio, *activa*, lekötés, lekötelezés; *passiva*, lekőttetés, lekőteleztetés.

Religio, 1) vallás; *professio fidei*, hitvallás; *fides*, hit; *irreligio*, vallástalanság, hitetlenség; 2) szerzet; — *religio civitate donata*, polgárzati vallás, polgárilag bevett vallás; *religio dominans*, uralkodó vallás; *naturalis*, természetszerű vallás; *recepta*, bevett; — *revelata*, kinyilatkoztatott; *positiva*, szerzett, v. tételményes; — *vera*, igaz; — *falsa*, álvallás, hamis vallás; *theoretica*, elméleti vallás; *practica*, gyakorlati vallás; *subjectiva*, alanyi vallás; *objectiva*, tárgyas, tárgybeli, tárgyazatos vallás; *interna*, belható, belgyakorlati; *externa*, külható, külgyakorlati vallás; *sola salvifica*, egyedül üdvezítő vallás; *una*, egy vallás; *sancta*, szent vallás; *catholica*, közvallás; *apostolica*, apostali vallás; *christiana*, keresztény vallás. — *Religionis essentia sunt tria vota; paupertatis, castitatis*, et *obedientiae;* a' szerzet' lényegét három fogadmány teszi, ú.m. a' szegénység', szüzesség', és engedelmesség' fogadalma; *religio contemplativa*, szemlélődő szerzet; *activa*, munkás szerzet; *mixta*, vegyes szerzet; *clericalis*, papszerzet; *monachalis*, barátszerzet; *mendicans*, koldúló szerzet; *militaris*, lovagszerzet; *Principales religiones sunt quatuor: s. Basilii, s. Augustini, s. Benedicti, et s. Francisci*, a' fő szerzet négy, ú. m. sz. Vazul', sz. Ágoston', sz. Benedek', és sz. Ferencz' szerzete, kiknek ugyan annyi főnökük vagyon Rómában. Vannak azonban ujabb szerzetek, mellyek t. i. az előszámlált négy sz. férjfiúnak szabályzataitól eltávoznak, illyenek: p. o. a' kegyes iskolások, a' Jesuiták, Chartauziak, 'sat.

Religiose, vallásosan, istenesen, szentül.

Religiositas, vallásosság, vallásiság, istenesség.

Religiosus, 1) vallásos, istenes, szentéletű, jámbor; 2) szerzetes, szerzetrendű, szerzetbeli; *religiosa professio*, szerzetessé esküvés, szerzetbe felavattatás; *religiosus auctor*, vallásos szerző; *religiosus ordo*, szerzetes rend.

Reliquatio, maradék.

Digitized by Google

Reliquiae, 1) maradék, maradvány; 2) ereklye, sz. maradvány, szenttetem, sz. emlény.

Reliquiare, vel *reliquiarium*, tetemsír, ereklyemeder, sz. maradványi szekrény, szent emlénytok, ereklyetéhely; l. *canola*, *encolpium*, *hierotheca*.

Relocare, ujanbérleni, ismét kibérleni, visszabérleni.

Relocatio, ujan kibérlés, visszabérlés.

Reluctari, ellentusakodni, ellenküzdeni, ellentusázni, ellentállani, ellenszegűlni, daczolni.

Reluctatio, ellentusakodás, ellenküzdés, ellentusázás, ellentállás, daczolás.

Reluere, kiváltani, visszaváltani.

Reluitio, *activa*, kiváltás, visszaváltás; *passiva*, kiváltatás, visszaváltatás; *reluitio pignoris*, zálogváltás.

Reluitorius, vel *reluitionalis*, visszaváltó, kiváltó; *reluitorius processus*, zálogváltó per.

Remandare, visszaparancsolni, visszarendelni, visszautasitani, visszaküldeni.

Remanentia, maradék, maradvány.

Remanentialis, maradéki, maradványi.

Remanere, megmaradni, visszamaradni, hátramaradni.

Remediari, Tertulliánnál: meggyógyúlni, megszabadúlni.

Remediator, 1) orvos; 2) szabaditó.

Remedium, 1) gyógyszer, orvoslat, orvosság; 2) ellenszer, védszer, óvszer, óvadék, menedék; *remedium peccati*, a' bűn' ellenszere; *remedium juridicum*, jogorvoslat, perorvoslat; *remedium causae*, ügyorvoslat; *remedium sustentativum vitae*, életfentartó orvoslat; *juris*, jogfentartó orvoslat.

Remembrata, vel *remembrantia*, (az olasz; *rimembranza*-ból) évfordúlati gyászmise.

Rememoratorius, szertartás-vezető. l. *caerimoniarum magister*.

Remigius s. eppus. conf. sz. Remigius püspök hitvalló, Oct. 1-őén.

Reminiscentia, visszaemlékezés, visszaemlélés, *ut actio*; visszaemlékezet, visszaemlélet, *ut actus*.

Reminisci, visszaemlélni, visszaemlékezni; *facultas reminiscendi*, visszaemlélő, visszaemlékező tehetség.

Remissa, 1) küldemény, visszaküldemény; 2) bocsátmány, bocsánat.

Remissio, 1) *activa*, visszaküldés; 2) elküldés, elbocsátás, eleresztés; 3) megbocsátás, elengedés; 4) lankadás, visszahagyás, hanyagság, hanyatlás, tunyaság, aluszékonyság; *passiva*, 1) visszaküldetés; 2) elküldetés, elbocsáttatás, eleresztetés, (*dimissio*); 3) megbocsáttatás, elengedtetés; *remissio peccatorum*, bűnbocsátás, bűnbocsánat.

Remissus, 1) visszaküldött; 2) elküldött, eleresztett, elbocsátott; 3) megbocsátott, elengedett; 4) hanyag, tunya, hanyatló, lankadt, visszahagyó, aluszékony.

Remittere, 1) visszaküldeni; 2) elküldeni, eleresztení, elbocsátani; 3) megbocsátani, elengedni; 4) hanyatlani, visszahagyni, lankadni, tunyálkodni.

Remonstrantes, (*Arminiani*) terjesztvényezők, így nevezvék németalföldön Arminius' tévtársai, mert 1610ben a' hollandi rendekhez Calvin' követei által tartott dordai zsinat' határozatára ellenterjesztvényt nyujtottak be; *contraremonstrantes*, ellenterjesztvényezők.

Remonstrantia, 1) terjesztvény; *contraremonstrantia*, ellenterjesztvény; 2) tetemtartó; *monstrantia*, urtartó, urmutató.

Remonstrare, fölterjeszteni, előterjeszteni, felpanaszlani, terjesztvényezni; *contra remonstrare*, ellenterjeszteni, ellenterjesztvényezni.

Remonstratio, *activa*, fölterjesztés, előterjesztés; *passiva*, fölterjesztetés, előterjesztetés.

Remonstratoriae, terjesztvény, fölterjesztvény, előterjesztvény.

Remora, haladék, halaszték; *tarditas*, késedelem; *impedimentum*, akadály; *detinentia*, tartalék, tartóztatás.

Remorari, hátráltatni, késleltetni, tartóztatni, halogatni.

Remoratio, hátráltatás, késleltetés, tartóztatás, halogatás.

Remoratorius, késleltető, hátráltató.

Remordere, 1) visszaharapni; 2) furdalni, mardosni.

Remorsio, 1) visszaharapás; 2) furda-

Digitized by Google

lás, furdaltatás, mardosás, mardostatás.

Remorsus, furdalat, furdalom, mardozat; *remorsus conscientiae*, lelkismeret' furdalma, furdalata, mardozása.

Removere, elmozditni, elhárítni, távolítani, távoztatni.

Remotio, *activa*, elmozdítás, elhárítás, távolítás, távoztatás; *passiva*, elmozdittatás, elhárittatás, távolittatás.

Remotus, elmozdított, elhárított, távolított; 2) távol, távoli; *remotior*, távoliabb, távolabb, távolabbi.

Remunerabilis, jutalmazatos, jutalomra méltó.

Remunerari, megjutalmazni.

Remuneratio, *activa*, megjutalmazás; *passiva*, megjutalmaztatás; *proemium*, jutalom; 2) *remuneratio*, néha urvacsora, helyett isvétetik, igy: „*totam quadragesimam transegit, nil aliud sumens, nisi Remunerationem*" egész böjtöt átélte, egyebet magához nem vévén, csupán az urvacsorát."

Remunerativus, jutalmazó; *remunerativa justitia*, jutalmazó igazság.

Ren, vese.

Renasci, ujan születni, ujjá születni.

Renascibilis, ujanszülethető, megujitható, ujulékony.

Renascibilitas, ujjászületés, ujanszületés, megujulás, életujulás, l. *regeneratio*.

Renegatus, 1) herélt, ferjfiatlan; 2) hitetlen, törökhitű.

Renisus, ellenösztön, ellenszegület, ellendacz, ellenhajlam, visszatetszés.

Renitentia, ellentörés, ellenszegülés, ellendaczolás, ellentállás, ellentörekvés.

Reniti, ellentörni, ellenszegülni, ellendaczolni, ellentállani, ellentörekveni.

Renovare, megujítani, ujitgatni; *renovator*, ujító.

Renovatio, *activa*, ujítás, ujitgatás; *passiva*, ujittatás, ujitgattatás.

Renuere, nemakarni, átallani, akaratlankodni, vonakodni, berzenkedni.

Renunciare, 1) visszaüzenni; 2) lemondani valamiről, ellenmondani valaminek, felhagyni valamivel.

Renuntiatio, *activa*, 1) visszaüzenés; 2) lemondás, ellenmondás, felhagyás; *factitiva*, 1) visszaüzentetés, lemondatás, ellenmondatás, felhagyatás; *renunciatio expressa*, kifejezett, kijelentett lemondás; *tacita*, hallgatag lemondás.

Renuncium, visszaüzenet, viszonüzenet.

Reoccupare, visszafoglalni.

Reoccupatio, *activa*, visszafoglalás; *passiva*, visszafoglaltatás.

Reoccupatorius, visszafoglaló, visszafoglalási; *reoccupatorius processus*, visszafoglalási per.

Reordinantes, fölszentelést ismétlők, egyházi rendismétlők, kik t. i. némelly esetekben p. o. ha valaki szentségárús püspöktől volt fölszentelve, az egyházi rend' ujra feladását szükségesnek vitaták.

Reorganisare, ujon rendezni, ujon szerkeszteni, ujra alkotni.

Reorganisatio, ujrendezés, ujszerkesztés, ujalkotás, *active;* ujonrendeztetés, ujszerkesztetés, ujalkottatás, *passive*.

Repagulum, tartalék, gát, akadály.

Reparare, kijavítani, tatarozni, megujitni, kiigazitni, megtéritni, visszapótlani.

Reparatio, *activa*, kijavítás, tatarozás, kiigazítás, javítgatás, ujítás, visszapótlás, megtérités; *passiva*, kijavittatás, tataroztatás, igazittatás, visszapótoltatás, megtérittetés; *reparatio damni*, kárpótlás.

Reparator, helyreállító, megujító; *reparator humani generis*, az emberi nem' megujítója, t. i. Jezus Krisztus.

Repartiri, fölrészelni, kiosztani, felosztani, kivetni.

Repartitio, *activa*, fölrészelés, kiosztás, felosztás, kivetés; *passiva*, fölrészeltetés, kiosztatás, felosztatás, kivettetés; *repartitio tributi*, adókivetés, közadó' felosztása.

Repatriare, honába visszatérni, visszahonolni, hazajönni.

Repausare, (olasz: *ripausare*) nyugodni, vesztegelni.

Repellere, visszaüzni, visszaverni, elüzni, elkergetni.

Rependere, 1) vissza fizetni; 2) viszonozni; *retribuere*, forbátolni.

Rependium, 1) visszafizetés; 2) viszonzás; *retributio*, forbátolás.

Repensitare, visszagondolni, fontolgat-

Digitized by Google

ni, visszaelmélni, visszaelmélkedni, visszagondolkodni.

Repensitatio, visszagondolás, fontolgatás, visszaelmélés, visszaelmélkedés, visszagondolkodás.

Repente, hirtelen, rögtön; *inexpectate*, váratlanúl.

Reperceptio, ujonfelfogás, visszakapás, visszanyerés.

Repercipere, ujonfelfogni, visszakapni, visszanyerni.

Repercussio, *activa*, visszaütés, visszaverés; *passiva*, visszaüttetés, visszaveretés; *intransitiva*, visszaütődés, visszaverődés.

Repercutere, visszaütni, visszaverni; *reperculi intransitive*, visszaütődni, visszaverődni.

Reperire, megtalálni, feltalálni, föllelni.

Repertorium, leletlár, leltár, leleménytár, leledék.

Repetere, 1) visszakérni, visszakivánni; 2) ismétleni, ismétezni.

Repetitim, ismételve.

Repetitio, *activa*, 1) visszakérés, visszakivánás, visszakövetelés; 2) ismétlés; *passiva*, 1) visszakéretés, visszakiváltatás, visszaköveteltetés; 2) ismételtetés.

Repetundae, közpénztári tékozlás; *repetundarum crimen*, közpénztár-tékozlási bűn.

Replasmare, megujítni, ujjá alkotni; *replasmari intransitive*, megujúlni, ujjáalakúlni, ujjászületni.

Replegiare, viszonjótállani, viszonkezeskedni.

Replegiatio, viszonjótállás, viszonkezeskedés.

Replere, megtölteni, betölteni.

Replica, szóváltás, feleselet, viszonfelelet, válaszolat; *replica exceptiva*, kifogási felelet; *meritoria*, derék feleselet, derék felelet, érdembe vágó válaszolat.

Replicare, 1) visszaforgatni; 2) feleselni, szótváltani, felelkezni; 3) többhelyeztetni, többhelyűlni.

Replicatio, 1) visszaforgatás; 2) feleselés, szóváltás, felelkezés; 3) többhelyűlés; *replicatio corporum*, a' testek' többhelyűsége, többhelyűlése, többhelyeztetése, többhelyzetűsége; *replicatum corpus*, többhelyű test, többhelyzetű, többhelyűlő test.

Reponere, 1) visszatenni, visszahelyezni; *restituere*, visszaállítni; 2) felelni.

Repositio, *activa*, 1) visszatevés, visszahelyzés; *restitutio*, visszaállítás; 2) felelés; *repositio passiva*, visszatetetés, visszahelyeztetés; *restitutio*, visszaálittatás; *repositio, vel restitutio in integrum*, tökéletes visszahelyeztetés, v. visszaállittatás.

Repositionalis, visszahelyezési, visszaállitási; *repositionalis processus*, visszahelyezési per.

Repositum, vel *repositorium*, 1) rejthely, tartalékhely; 2) sirláda, koporsó.

Repraesentabilis, 1) ábrázolható, ábrázolatos; 2) képezhető, képzelhető, képzetes, képzeletes; 3) képviselhető, képviseletes; 4) felirható, fölterjeszthető, előterjeszthető.

Repraesentabilitas, 1) ábrázolhatóság, ábrázolatosság; 2) képezhetőség, képzelhetőség, képzetesség, képzeletesség; 3) képviselhetőség, képviseletesség; 4) felirhatóság, fölterjeszthetőség, előterjeszthetőség.

Repraesentans, 1) ábrázoló; 2) képző, képzelő; 3) képviselő, személyviselő; 4) feliró, fölterjesztő, előterjesztő.

Repraesentare, ábrázolni, darſtellen; 2) képzelni, képezni, vorſtellen; 3) képviselni, ſtellvertreten; 4) felirni, fölterjesztezni, előterjeszteni.

Repraesentatio, *activa*, 1) ábrázolás; 2) képzés, képzelés; 3) képviselés, személyviselés; 4) felirás, fölterjesztés; *passiva*, 1) ábrázoltatás; 2) képeztetés, képzeltetés; 3) képviseltetés, személyviseltetés; 4) feliratás, fölterjesztetés, előterjesztetés; *ut res;* 1) ábrázolat; 2) képzet, képzelet; 3) képviselet, személyviselet; 4) felirat, fölterjesztmény, előterjesztmény, fölterjeszték, előterjeszték.

Repraesentativus, 1) ábrázolati; 2) képzeti, képzeleti; 3) képviseleti; 4) felirati, fölterjesztményi; *repraesentativa facultas*, képző tehetség; *repraesentativum jus*, képviseleti jog;

Digitized by Google

repraesentativum systema, képviseleti rendszer.

Repraestare, visszaadni, visszaajándékozni.

Reprehendere, feddeni, dorgálni.

Reprehensio, *activa*, feddés, dorgálás; *passiva*, feddetés, dorgáltatás.

Repressale, *repressalia*, visszatorlás.

Repressaliae, ellentörés, ellenerőszak, ellenerőködés, visszatorlás.

Repressio, *activa*, visszanyomás, visszatolás, visszalökés; *passiva*, visszanyomatás, visszatolatás, visszalöketés.

Repressivus, viszanyomó, visszatoló, visszalökő.

Reprimere, visszanyomni, visszatolni, visszalökni.

Reprobare, 1) roszalni, helytelenitni; 2) megvetni, kárhoztatni.

Reprobatio, *activa*, 1) roszalás, helytelenítés; 2) megvetés, kárhoztatás; *passiva*; 1) roszaltatás, helytelenittetés; 2) megvettetés.

Reproducere, visszaképzelni visszaalkotni, visszateremteni; *reproduci intransitive*, visszaképződni, visszateremtődni.

Reproductio, *activa*, visszaképzés, visszaalkotás, visszateremtés; *passiva*, visszaképeztetés, visszaalkottatás, visszateremtetés; *intransitiva*, visszaképződés, visszateremtődés.

Reproductivus, visszaképző, visszaalkotó, visszateremtő; *vis reproductiva*, visszaképző erő v. tehetség.

Repropriare, visszasajátítani, visszaszerezni.

Repropriatio, *activa*, visszasajátítás, visszaszerzés; *passiva*, visszasajátittatás, visszaszereztetés.

Reprotestari, viszont ellenmondani, viszontiltakozni, viszontellenszólni.

Reprotestatio, viszont ellenmondás, viszontiltakozás, viszontellenszólás.

Reptare, csúzni, mászni, csúszkálni, mászkálni, csúszdogálni, mászdogálni.

Republicanus, köztársasági, köztársadalmi.

Repudiare, megvetni, megutálni, elhagyni.

Repudiatio, *activa*, megvetés, megutálás, elhagyás; *passiva*, megvettetés, megutáltatás, elhagyatás.

Repudium, 1) utálat; 2) nőmegvetés, nőelhagyás, nőeltaszítás, nőmásítás; *libellus repudii*, nőmásító levél, v. nőmásítvány, nőelbocsátó levél.

Repugnare, 1) ellenkezni; 2) ellenharczolni, ellenviaskodni, ellenküzdeni.

Repugnantia, 1) ellenkezés; 2) ellenküzdés, ellenharczolás, *ut actio;* 1) ellenkezet; 2) ellenküzdelem, ellenharcz; *ut res; repugnantia interna*, *vel externa*, kül, v. bel-ellenkezet.

Repullulare, uj csirát verni, ujracsirázni, kicsirázni.

Repulsa, megvettetés, kudarcz; *repulsam pati*, megvettetést aratni, kudarczot vallani.

Repulsio, *activa*, visszaüzés, visszaverés, ellenszegülés, visszataszitás, visszalökés; *passiva*, visszaüzetés, visszaveretés, visszataszittatás, visszalöketés; *repulsionalis processus*, visszaüzési per; *repulsionalis poena*, visszaüzési büntetés; *repulsivus*, visszaüző, visszaverő, *vis repulsiva*, visszataszitó erő; *vis attractiva*, hozzászitó erő.

Repurgare, megtisztitani, kitisztitani; *repurgari intransitive*, kitisztülni, megtisztülni.

Reputantes, vel *reputatrices*, gyászvirasztók, halottvirasztók, kik azért neveztettek igyen, mert a' megholtnak életét fontolgatni szokták.

Reputare, 1) fontolgatni, meggondolni; 2) megbecsülni.

Reputatio, 1) fontolgatás, meggondolás; 2) megbecsülés; *ut res*, becsület, hirnév; *amissio reputationis*, becsületvesztés, hirnévi csonkulás.

Requies, nyugalom; *requiem*, gyászmise; *requies aeterna*, örök nyugalom.

Requiescentia, nyugvás, veszteglés.

Requiescere, nyugodni, vesztegelni.

Requietorium, 1) nyughely, nyugda; 2) sírkert, temető.

Requirens, megkereső, fölkérő, felszólító, megkérő.

Requirere, megkeresni, megkérni, megkivánni, fölkérni, felszólitani.

Requisitio, megkeresés, megkérés, felszólitás, fölkérés.

Digitized by Google

Requisitionales, megkereső, felszólító, fölkérő levél, felszólítvány, fölkérvény.

Requisitoriae, l. *requisitionales*.

Requisitum, kellék, kivántatóság, kivánalom; *requisitum internum*, belkellék; *externum*, külkellék, belső, v. külső megkivántatóság.

Res, 1) dolog, (Ding) holmi, mény; 2) vagyon, jószág, eszköz, butor, (Sache;) 3) *objectum*, tárgy; 4) *causa*, ügy; *res accessoria*, mellék dolog; *res accidentalis*, esetékes dolog; *acquisita*, szerzett vagyon; *adventitia*, jött vagyon, vetődött szerzemény; *arbitraria*, önkénybeli, szabadkényű dolog; *avitica*, ősi vagyon, ősi jószág; *corporalis*, testi dolog, testes jószág, testes tárgy; *res derelicta*, elhagyott, bitang vagyon; *ecclesiastica*, egyházi ügy, egyházi vagyon, egyházi tárgy; *res fidei*, hit' dolga; *res morum*, erkölcsi dolog, ügy, v. tárgy; *mobilis*, ingó vagyon; *immobilis*, ingatlan vagyon; *fungibilis*, kelendő, életezeti vagyon; *infungibilis*, kelendőtlen, életezetlen vagyon, v. dolog; *religiosa*, vallásbeli dolog, szerzetbeli vagyon, szerzetes dolog; *sacra*, szent v. szentelt dolog; *res vestiaria*, ruhatár; *res nullius*, uratlan vagyon, uratlan jószág.

Resanare, megorvosolni, meggyógyítani; *resanari intransitive*, meggyógyúlni, felgyógyúlni.

Resanatio, *activa*, meggyógyítás, orvoslás; *passiva*, meggyógyittatás, megorvosoltatás; *intransitiva*, meggyógyúlás, felgyógyúlás; *resanatio laesionis*, sérvorvoslás.

Resarcire, visszapótolni, visszatéritni, kipótolni, megtéritni.

Rescindere, felbontani, feloldani.

Rescissio, *activa*, felbontás, feloldás; *passiva*, felbontatás, feloldatás.

Rescribere, visszairni, leirni.

Rescriptum, visszairat, leirat, rendelet, parancsolat, rendelmény; *rescriptum regium*, királyi leirat, fölséges leirat; *rescriptum papale*, pápai leirat, szentséges leirat; *rescriptum gratiae*, kegyelemosztó leirat; *rescriptum gratiae factae*, kegyelemadvány, kegyelemadó leirat; *rescriptum gratiae faciendae*, kegyelemigérő leirat, kegyelem-igérvény; *rescriptum justitiae*, igazságszolgáltató leirat, jogleirat, joghatározvány, jogdöntő, ügydöntő leirat; *rescriptum legislativum*, törvényhozó leirat.

Reserare, felnyitni, felzárni.

Reserva, tartalék; *reserva legionis*, tartalék sereg.

Reservare, fentartani, fenhagyni; *reservatis reservandis*, fentartván a' fentartandókat.

Reservata, tartalék, tartakozás, visszatartalék; *reservata mentalis*, elmebeli tartakozás.

Reservatio, *activa*, fentartás, visszatartás, tartakozás, fenhagyás, visszahagyás; *passiva*, fentartatás, visszatartatás, tartakoztatás, fenhagyatás, visszahagyatás; *reservatio juris*, jogfentartás; *reservatio casuum*, bűneseték' fentartása; *reservatio mentalis*, elmebeli tartakozás.

Reservatus, fentartott, fenhagyott, visszatartott, visszahagyott; *reservatum jus*, fentartott jog; *reservata potestas*, fentartott hatalom; *reservatum peccatum*, fentartott bűn; *reservatus casus*, fentartott bűneset.

Residentia, 1) helybenlakás, helybentartózkodás, székelés, helybenülés, hontartózkodás, honlakás, javadalomban tartózkodás; 2) lakhely, lak, székhely; 3) fénylak, diszlak, palota, vár; *residentia episcopalis*, püspöki lak; *obligatio residentiae*, helybenlakási kötelesség, hontartózkodási, székelési kötelesség; *residentiae solitus locus*, szokott lakhely.

Residere, helybenlakni, hontartózkodni, helybentartózkodni, helyben ülni; *residere in episcopatu*, püspöki megyében lakni, tartózkodni; *in beneficio*, a' javadalomban lakni, tartózkodni, székelni.

Residuum, maradvány, maradék; *residui crimen*, közkincs-elsikkasztás.

Resignare, 1) visszaadni, általadni, átadni; 2) lemondani, leköszönni, tisztét, v. hivatalát letenni.

Resignatio, *activa*, 1) visszaadás, általadás, átadás; 2) lemondás, leköszö-

Digitized by Google

nés, tiszt, v. hivatalletevés; *resignatio passiva;* 1) visszaadatás, általadatás, átadatás; 2) leköszöntetés, lemondatás; *resignatio actorum*, irományok' átadása; *resignatio beneficii*, javadalmi leköszönés; *expressa*, vel *tacita*, kijelentett, v. hallgatag leköszönés.

Resignatoriae, 1) átadó, általadó levél, átadvány; 2) lemondó, leköszönő levél, lemondvány, leköszöntvény.

Resilire, visszalépni, elállani, visszaugorni.

Resipere, kijózanúlni, kijózanodni, észrejönni.

Resipiscentia, kijózanúlás, kijózanodás, észrejövés, *ut actio;* kijószanúltság, észrejövetel, kijózanodottság, *ut actus.*

Resistentia, ellentállás, ellenszegülés.

Resistere, ellentállani, ellenszegülni.

Resolute, 1)felolvasztva, feloldva; 2) elszánva, eltökélve, elszántan.

Resolutio, 1) felolvasztás; 2) feloldás, megfejtés; 3) engedményezés, megengedés, megrendelés; 4) intézmény, intézvény; 5) elszántság; *resolutio regia*, királyi intézvény; *resolutio normalis*, rendszabó intézvény; szabványos intézmény; *resolutio benigna, salarii*, a' fizetésnek kegyes megrendelése; *resolutio corporis*, test' felosztása.

Resolutus, 1) felolvasztott, felolvadott; 2) feloldott, megfejtett; 3) megrendelt, megengedett; 4) elszánt.

Resolvere, 1) felolvasztani; 2) feloldani, megfejteni; 3) megrendelni, megengedni, megadni; 4) elszánni magát, rászánni, eltökélni; 5) intézkedni.

Resonantia, (Echo) viszhang, viszhangzat.

Resonare, viszhangzani.

Resorbere, visszaszivni, beszivni; *resorberi intransitive*, beszivódni.

Respectare, kémélni, tekinteni, tekintetbe venni, tisztelni.

Respective, tekintőleg, illetőleg, ránézőleg, szemvetőleg.

Respectivus, 1) illető; 2) viszonyos, viszonzatos, viszonylagos.

Respectus, 1) tekintet, nézet, szempont; 2) kémélet, tisztelet; *respectatio*, kémélés, tisztelés.

Respicere, 1) visszatekinteni; 2) rátekinteni; 3) czélzani, irányzani.

Respirare, 1) lehelni, lélekzeni, léletezni; 2) pihenni.

Respiratio, 1) lehelés, lélekzés, léletezés; 2) pihenés.

Respirium, 1) lehelet, lélekzet, léletezet; 2) pihenet, halaszték, időhalaszték.

Respondere, felelni, megfelelni, válaszolni.

Responsabilis, felelős, feleletes, felelményes.

Responsabilitas, felelősség, feleletesség, felelményesség.

Responsio, felelés.

Responsorium, felelék, feleletke, felelmény.

Responsum, felelet, felelmény.

Respublica, köztársaság, közszabadságú ország, vagy tartomány, köztársadalom.

Restantia, hátralét, hátramaradék, hátramaradtság, visszamaradvány, fizetendőség, maradványi tartozás, hátralevő fizetmény, hátralevőség.

Restare, visszamaradni, elmaradni, hátra lenni, hátramaradni, tartozni, adós lenni.

Restaurare, 1) ujra igtatni; 2) viszszarendelni.

Restauratio, 1) ujraigtatás: 2) visszarendelés, *active;* 1) ujraigtattatás; 2) visszarendeltetés, *passive.*

Restaurare, megujitni, kiujítni, helyrehozni, helyreállítni.

Restauratio, *activa*, megujítás, kiujítás; *passiva*, megujittatás, kiujittatás; *restauratio magistratus*, tisztujítás, tisztválasztás; *restauratio senatus*, tanácsujítas, tanácsválasztás; *restauratio virium*, erőujítás; *aedificii*, épületjavitás, épületthelyrehozás.

Restauratorius, ujító; *restauratoria sedes*, tisztujító, tisztválasztó szék; *restauratoria congregatio*, tisztujító, tisztválasztó gyülés.

Restituere, visszaállítni, visszapótlani, visszaadni, visszatéríteni, megtéritni, visszahelyezni.

Restitutio, *activa*, visszaállítás, visszaadás, visszatérítés, megtérítés, visszahelyzés, visszapótlás; *passiva*, visszaállíttatás, visszaadatás, visszatéríttetés, megtérittetés, visszahelyeztetés,

Digitized by Google

visszapótoltatás; *restitutio in integrum*, tökéletes visszaállítás, épkarbaállítás.

Restrictio, *activa*, megszorítás, korlátolás, korlátozás; *passiva*, megszorittatás, korlátoltatás, korlátoztatás; *ut res*, szorúltság, korlátoltság, korlátozottság; *restrictio mentalis*, l. *reservatio*.

Restrictivus, megszorító, korlátoló, korlátozó.

Restringere, megszorítni, korlátolni, korlátozni.

Resultare, kerekedni, eredni, támadni.

Resultatum, eredmény, foganat, kimenetel, következék, következmény.

Resultus, vísszalépés, visszaugrás, elállás; *resultus a promissis*, igéretszegés; *resultus a sponsalibus*, visszalépés az eljegyzéstől, eljegyzés megszegése.

Resupinus, hanyattesett, hanyatteső, hanyatt.

Resurgere, feltámadni, föléledni.

Resurrectio, feltámadás, föléledés; *resurrectio domini*, urfeltámadás; *processio resurrectionis dominicae*, urfeltámadási körmenet; *festum resurrectionis dominicae*, urfeltámadás' ünnepe, husvét; *resurrectio corporum*, testfeltámadás; *resurrectio universalis*, közfeltámadás, egyetemi feltámadás; *resurrectio gloriosa*, dicsőült feltámadás; *resurrectio probrosa*, gyalázatos feltámadás.

Resuscitare, fölébreszteni, fölélesztení, feltámasztani, fölkelteni, fölelevenítení.

Resuscitatio, *activa*, fölébresztés, fölélesztés, feltámasztás, fölkeltés, fölelevenítés; *passiva*, fölébresztetés, fölélesztetés, feltámasztatás, fölkeltetés.

Retardare, késtetni, késlelni, hátráltatni.

Retardatio, késtetés, késlelés, hátráltatás.

Retardatorius, késtető, késlelő, hátráltató.

Rete, háló, recze, hártya.

Retentio, visszatartás, visszatartóztatás; *detentio*, letartás, letartóztatás.

Reterare, hátrálni.

Reteratio, hátrálás.

Reticentia, elhallgatás.

Reticere, elhallgatni.

Retina, hálóhártya, reczéshártya.

Retinaculum, tartalék, visszatartalék, tartófa.

Retinax, visszatartó, visszatartóztató, megtartó.

Retinere, visszatartani, visszatartóztatni, megtartani; *detinere*, letartani, letartóztatni.

Retornus, imaharangozás, imajeladás.

Retorquere, 1) visszatekerni, visszacsavarni; 2) visszaforditani, visszatorlani, visszatorlasztani.

Retorsio, 1) visszatekerés, visszacsavarás; 2) visszatorlás, visszafordítás, visszatorlasztás, *active;* 1) visszatekertetés, visszacsavartatás; 2) visszafordittatás, visszatoroltatás, visszatorlasztatás, *passive*; *ut res*, visszatorlat, visszatorolmány, visszatorlasztmány, visszatorlaszték.

Retractabilis, visszatárgyalatos, visszatárgyalható, visszavonható, felbontható, visszahuzható, másítható.

Retractare, visztárgyalni, visszavonni, visszahuzni, visszavenni, ujratárgyalni, megmásítani.

Retractatio, *activa*, visszatárgyalás, visszavonás, visszahuzás, visszavevés, ujratárgyalás, másítás; *passiva*, visszatárgyaltatás, visszavonatás, visszahuzatás, visszavetetés, ujratárgyaltatás, másittatás.

Retractatus, visszatárgyalat, visszavonat, visszahuzatal, visszavétel, ujratárgyalat, másítmány.

Retrahere, visszahuzni, visszavonni, elhuzni, elvonni.

Retribuere, visszaadni, visszafizetni, megadni, forbátolni, müncheni codexben.

Retributio, *activa*, visszaadás, visszafizetés, megadás, forbátolás; *passiva*, visszaadatás, visszafizettetés, megadatás, forbátoltatás.

Retroactio, visszahatás, visszamüködés.

Retroactivus, visszaható, visszamüködő.

Retroagere, visszahatni, visszamüködni.

Digitized by Google

Retrocedere, 1) hátramenni; 2) viszszaengedni.

Retrocessio, 1) hátramenés; 2) viszszaengedés.

Retrochorus, hátkar, hátulsókar, betegkar, hol t. i. beteg szerzetesek szoktak misézni, és zsolosmázni.

Retrograde, hátrának, visszán, visszának.

Retrogradi, hátralépni, visszalépni, hátrahaladni, visszahaladni.

Retrogradus, hátralépő, visszalépő, hátrás, visszás, visszahaladó, hátrahaladó; *retrogradus passus*, viszszalépés.

Returnus, tormise, melly tüstént a' halálozás, és temetés után tartatik.

Reus, 1) vétkes, bűnös; 2) alperes, vádlottfél, panaszlottfél, vádolatos; *reus conventus*, perbefogott fél; perbefogatos, vádolatos, megperlett bűnös.

Revalidare, megérvényesitni.

Revalidatio, *activa*, megérvényesités; *passiva*, megérvényesittetés.

Revelare, 1) fölfedezni; 2) *fateri*, kivallani, megvallani; 3) *manifestare*, nyilvánitani, kinyilatkoztatni, kijelenteni; *revelare se*, nyilatkozni; *revelari intransitive*, nyilvánulni, kinyilvánúlni, kinyilvánosodni.

Revelatio, *activa*, 1) fölfedezés; 2) kivallás, megvallás; 3) nyilvánitás, nyilatkoztatás; *revelatio passiva*, 1) fölfedeztetés; 2) kivallatás, megvallatás; 3) nyilvánittatás; *revelatio intransitiva*, seu *reciproca*, nyilvánúlás, nyilvánosodás, nyilatkozás; *revelatio Dei reciproca*, Isten' nyilatkozása; *activa*, Isten' nyilatkoztatása; *revelatio ut res*, nyilatkozat, nyilatkoztatmány, nyilatkozmány; *revelatio naturalis*, természeti nyilatkozás; *ordinaria*, rendszerű; *extraordinaria*, rendkivüli; *mediata*, közvetőleges, közvetitett; *immediata*, közvetleni; *materialis*, anyagi; *formalis*, alaki; *supernaturalis*, természetfölötti; *generalis*, közönséges; *specialis*, különös; *positiva*, tételmenyes, tényleges; *divina*, isteni; *revelatio fidei*, hitnyilatkoztatás; *revelatio doctrinalis*, tannyilatkoztatás; *revelatio prophetica*, jövendelési nyilatkozás; *revelatio fundamentalis*, hitalatti fölfedezés; *revelatio litterarum*, irományok', oklevelek', levélszerek' fölfedezése; *revelatio revelandorum*, a' fölfedezendők' fölfedezése; *revelatis revelandis*, fölfedezvén a' fölfedezendőket.

Revelatorius, fölfedeztető, nyilatkoztató; *juramentum revelatorium*, fölfedeztető eskü.

Revelatus, 1) fölfedezett, fölfedett; 2) kivallott; 3) nyilvánított, kinyilatkoztatott, kijelentett; *revelata fides*, nyilatkozati hit, nyilatkozatos hit; *revelata veritas*, nyilatkozati igazság, nyilatkozmányos igazság; *revelata doctrina*, nyilatkozmányi tan; *revelatus articulus fidei*, nyilatkozmányi hitágozat.

Revendere, visszaeladni; *reemere*, viszszavenni.

Revenditio, visszaeladás; *reemtio*, visszavevés.

Revenditor, visszaeladó; *reemtor*, viszszavevő.

Reverberare, visszaütni, visszaverni; *reverberari intransitive*, visszaütődni, visszaverődni.

Reverberatio, *activa*, visszaütés, viszszaverés; *passiva*, visszaüttetés, viszszaveretés; *intransitiva*, visszaütődés, visszaverődés; *reverberatio lucis*, a' fény' visszaverődése.

Reverenda, tisztruha, tisztöltöny, tisztöny (*habitus*, csuha) rendruha, rendöltöny, hosszony.

Reverendissimus, főtisztelendő, főtiszteletű, főtiszteletes.

Reverendus, tiszteletendő, tiszteletes; *admodum reverendus*, nagytiszteletű, nagyontisztelendő, nagytiszteletes.

Reverentia, tisztelet; *reverentia loci*, hely' tisztelete, hely' szentsége.

Revereri, tisztelni.

Reversales, térítvény, tértetvény, kötelezvény, biztositvány; *obligatoriales*, kötelezvény.

Revidere, átnézni, általnézni, átszemlélni, átvisgálni, megvisgálni.

Revindicare, visszavivni, visszaszerezni, visszakerítni, visszaperelni, visszanyerni.

Revindicatio, *activa*, visszavivás, viszszaszerzés, visszakerités, visszaperelés, visszanyerés; *passiva*, visszavi-

Digitized by Google

vatás, visszaszereztetés, visszakerittetés, visszapereltetés, visszanyeretés.

Revisio, *activa*, átnézés, általnézés, átszemlélés, átvisgálás, megvisgálás; *passiva*, átnézetés, általnézetés, átszemléltetés, átvisgáltatás, megvisgáltatás; *revisio causae*, ügyvisgálás; *revisio ocularis*, szemrevevés, *revisio oculata*, szemle; *revisio rationum*, számadás' megvisgálása.

Revisionales, visgálvány, átnézvény.

Revisor, átnéző, visgáló, visgálnok; *revisor librorum*, könyvvisgáló, könyvvisgálnok.

Revisorius, megvisgáló; *revisorium forum*, megvisgáló törvényszék, feltörvényszék.

Reviviscentia, föléledés, fölelevenedés, fölelevenülés, feltámadás.

Reviviscere, föléledni, fölelevenedni, fölelevenülni, feltámadni.

Revocabilis, visszahivható, visszahuzható, visszavonható; *irrevocabilis*, visszahivhatlan, visszahuzhatlan, visszavonhatlan.

Revocare, 1) visszahivni; 2) visszahuzni, visszavonni, megmásítni, visszavenni.

Revocatio, *activa*, visszahivás, visszahuzás, visszavonás, megmásítás, visszavevés; *revocatio procuratoris*, ügyvédi szóváltás' visszahuzása, ügyvédleti visszahuzás; *revocatio plenipotentiarii*, felhatalmazványi visszahuzás; *revocatio passiva*, visszahivatás, visszavonatás, megmásittatás, visszahuzatás, visszavetetés.

Revolvere, felfordítani, visszaforgatni, felforgatni; *revolvi intransitive*, felfordúlni, visszafordúlni.

Revolutio, *activa*, 1) felfordítás, felforgatás, visszaforgatás, visszafordítás; 2) lázasztás, zendítés; *passiva*, 1) felfordittatás, felforgattatás, visszafordittatás, visszaforgattatás; 2) lázasztatás, zendittetés; *intransitiva*, 1) felfordúlás, visszafordulás; 2) lázzadás, zendülés.

Rex, király; *rex apostolicus*, apostali király; *haereditarius*, örökös király; *legitime coronatus*, törvényesen megkoronázott király, koronás király.

Rhabdomantia, pálczanyilazás, pálczajóslat.

Rhapsodia, egyelék, keverék, zagyvalék, kontárság, kontárkodás, töredékesség.

Rhapsodicus, egyelékes, keverékes, zagyvalékos, töredékes.

Rhapsodista, kontár, töredékes tudományú, kontárkodó.

Rhetor, 1) ékesszóló, szónok, beszédnök, szónoklattanúló, v. tanító.

Rhetorica, ékesszólás, szónoklat, beszédtan, szónoklattan, v. tudomány.

Rheuma, csúsz.

Rheumaticus, csuszos.

Rheumatismus, csuszkórság.

Rhombus, koczka, koczkalap, orsó.

Rhomphaea, kard, gyikleső, záblya, gyilok.

Rhythmus, rím, rímezet, rímvers.

Richardus s. eppus, sz. Rikárd püspök, April. 3án.

Ridere, nevetni.

Ridiculus, nevetséges.

Rigare, öntözni.

Rigatorium, 1) öntözék, öntözmény; 2) szentviztartó.

Rigere, merevedni, fásúlni, keményülni.

Rigidus, szigorú, kemény.

Rigor, szigor, szigorúság, keménység.

Rigorismus, szigorkodás, *subjective;* szigorság, *objective.*

Rigorista, szigorkodó.

Rigorosus, szigorú; *examen rigorosum*, szigorú késérlet, szigorú visgálat.

Rima, hasadék; *homo rimarum*, titoktartatlan ember.

Rimari, megfontolni, meghányni, vetni, kifürkészni.

Ripa, part, mart, rév.

Ripalis, parti, marti, révi.

Riparius, partőr, martőr, révőr.

Ripaticum, révvám, révbér, partbér, martbér.

Ripidion, legyező.

Riscus, vel *risicus*, (olasz: rischio) koczka, veszély, veszedelem.

Risio, nevetés, kaczagás.

Risus, nevetség, kaczaj.

Rituale, szertartásos könyv, szerkönyv, szertartó könyv.

Ritualis, szertartásos, szertartási, szertartásbeli.

Ritualiter, szertartóilag.

Digitized by Google

Ritus, szertartás, szerség, szerék; *ritus ecclesiasticus*, egyházi szertartás; *ritus externus*, külső, v. külszertartás; *ritus religiosus*, vallási szertartás; *ritus simplex*, egyszerű szertartás, közszertartás; *ritus duplex*, kettős ünnepi szertartás; *semiduplex*, félkettős ünnepi szertartás; *solemnis*, ünnepélyes szertartás; *ritus exequialis*, gyászünnepélyi szertartás; *ritus funeralis*, temetési szertartás; *ritus funebris*, gyász szertartás; *latinus*, latin szertartás; *graecus*, görög szertartás; *latini ritus episcopus*, latinszerű püspök; *graeci ritus episcopus*, görögszerű püspök.

Rivalis, vágytárs, versenytárs, vetélytárs.

Rivalitas, vágytársuság, társversengés, társvetekedés.

Rixa, veszekedés, czivakodás, viszálkodás; *concertatio*, versengés, vetekedés, vitajkodás, vitatkozás.

Rixari, veszekedni, pántolódni, czivakodni; *concertare*, versengeni, vetekedni, vitajkodni, vitatkozni.

Roborare, erősíteni, megerősíteni.

Robotta, urdolga, uri munka, szakmány, rovatmunka; *jugalis*, igásmunka; *manualis*, kézi munka.

Robur, erő, erősség, izmosság; *robur animi*, lelki erő; *robur corporis*, testi erő, izmosság.

Robustus, erős, izmos.

Rochetum, *(superpelliceum)* karing.

Rochus s. conf. sz. Rókus hitvalló, Aug. 16án.

Rodere, rágni.

Roga, adomány, ajándék.

Rogare, könyörögni, kérni, esdeni, esedezni, esdekleni.

Rogatio, kérés, könyörgés, esdés, esedezés, esdeklés; *dies rogationum*, könyörgési napok, keresztjáró napok; *hebdomada rogationum*, keresztjáró hét; *rogatio legum*, törvényalkatás, törvényhozás.

Rogus, máglya, tűzrakás, farakás.

Rolla, (Rolle) szerep.

Romanus s. miles mart. sz. Román vitéz vértanú, Aug. 9én; *abbas*, apát Febr. 28án.

Romipeta, romai zarándok, Romába bucsujáró.

Romualdus s. abbas, sz. Romuáld apát, Febr. 7én.

Rorare, harmatozni.

Rorate, hajnalimise.

Ros, harmat.

Rosa, rózsa; *rosa aurea*, aranyrózsa, mellyet nagy böjtön szokott a' pápa szentelni, és ajándékba küldözgetni. — *Rosa s. de Lima virgo*, limai sz. Rózsa szűz, Aug. 30án. *Rosa s. Viterbiensis*, vitterbói sz. Rózsad Mart. 8án. — *Roseae crucis fratres*, rózsakeresztes társak.

Rosalia s. virgo, sz. Rozália, (Roza, Rozi) szűz Sept. 4én.

Rosarium, olvasó, imagyöngy, imakoszorú, szüzkoszorú, rózsagyöngy, imafüzér, imaszemzet; *dolorosum*, gyászolvasó, gyászimafüzér; *gaudiosum*, örvendetes ima-füzér; *gloriosum*, dicsőséges, magasztos imafüzér; *cum mysteriis*, titkalmas imafüzér.

Rosbus, rózsaszerű, rozsaszinű, rózsás.

Rostrum, madárorr; *rostra*, hajóorr.

Rota, 1) kerék; 2) *rotae poena*, kerékbetörés, kerekezés, kerekeztetés; 3) *Rota Romana*, romai fökörszék, római fökerékszék, római fökörtanács; *diabolus rotae*, körszéki ellenügynök, kerékszéki ellenügyvéd; *rotae auditor*, körtanácsos, körbíró, körszéki tanácsos, kerékszéki bíró, kerékszéki ügyhallgató; *rota conica*, kupkerék; *dentata*, fogaskerék; *pneumatica*, szélkerék.

Rotulus, vel *rotula*, vel *rotulum*, öm, ömeg, tekercs, göngyöleg, pamat, csomó; *rotulus actorum*, irományömeg, irománycsomó.

Rotundus, kerekes; *rotunda ecclesia*, kerékegyház.

Royalis, királyias.

Royalismus, királyiasság, királyhozszitás, királypártiság.

Royalista, királyhiv, királypártos, királyhozszitó.

Ruber, l. *rubeus*.

Rubere, pironlani, elpirúlni, elpirosodni, pirongani, pironkodni, piroslani.

Rubus, piros, veres; *sanguineus*, véres; *coccineus*, karmazsinveres; *purpureus*, biborszinű, meggyszinű.

Digitized by Google

Rubicundus, vereslő, vernyeges, pirosló.

Rubor, pironlás, elpirúlás, elpirosodás, pirongás, pironkodás, *ut actio;* pironlat, pirúlat, *ut actus; rubore suffundi*, elpirúlni, pirongani.

Rubrica, 1) rovaték, rovat, rőt, fölezet, szövegköz; 2) czimezet; 3) sorvonal; *rubrica breviarii*, zsolosmai szövegköz, rovat; *rubrica legis*, törvény' fölezete; *rubrica praeceptiva*, parancsoló rovat; *directa*, irányzó rovat.

Rubricare, rovatozni, rovatolni, sorvonalozni.

Rubricatio, *activa*, rovatozás, rovatolás, sorvonalozás; *passiva*, rovatoztatás, rovatoltatás, sorvonaloztatás.

Rubrum, fölzet, szövegköz, rovat, czimzet, rőt.

Rubus, csipkenye, csipkebokor.

Rudera, rom, omladék, omolvány, düledék.

Rudimentalis, elemi, elemzeti, elemes, elemzetes.

Rudimentum, elemzet, elemiség; *elementum*, elem; *rudimenta fidei*, elemi hittan, hitelemzet.

Rudis, 1) hitvány, *vilis;* 2) tudatlan, miveletlen, kiképzetlen, tanúlatlan.

Ruditas, 1) hitványság; 2) tudatlanság, miveletlenség, kiképzetlenség, tanulatlanság; *cruditas*, durvaság, nyerseség, faragatlanság.

Ruditus, szamárnyiálás.

Ruffina s. virgo, sz. Ruffina szűz, Jul. 10én.

Rugitus, oroszlánordítás.

Rufus, vörös, szegszinű, rőt.

Ruina, rom, romolvány, romladék, omladék, düledék, maradvány, omolvány, omladvány, rombolék.

Rumigerulus, hírhordó, hírharang.

Rumor, hír; *rumor communis*, közhír; *rumor varius*, mendemonda, bitanghír; *vacuus*, pusztahír, üreshír; *coecus*, vakhír.

Rupertus, s. mart. eppus, sz. Rupert vértanú püspök, Mart. 27én.

Rupes, szikla, szírt, kőszikla, kőszírt.

Rupex, sziklalakó, barlanglakó.

Ruptarius, szakadár, l. *schismaticus*.

Ruptio, bomlás, szakadás.

Ruralis, mezei, vidéki; *archidiaconus ruralis*, mezei, vidéki főespere.

Rursum, vel *rursus*, ismég, megint, ismét.

Rus, mező.

Rusticitas, pórság, bárdolatlanság, gorombaság, parasztosság, neveletlenség.

Rusticus, 1) pór, paraszt; 2) goromba, durva, bárdolatlan; 3) mezei; 4) *Rusticus s. mart.*, sz. Rusticus vértanú, Oct. 9én.

Rutheni, oroszhitűek, oroszvallásúak, orosz szakadárok; *fides ruthenica*, oroszhit, oroszvallás.

Rutilare, piroslani, veresleni, csillámlani, villámlani, fényleni.

Rutilus, piros, vereslő, csillámló, villámló, fénylő.

Rythmus, l. *rhytmus*.

S.

Sabaoth, csapat, sereg; *Deus sabaoth*, seregek' Istene, mindenható Isten.

Sabbabismus, csillagimádás, csillagistenlés, *ut actio*; csillagimádat, csillagistenlet *ut actus*.

Sabbas s. abbas, sz. Szabbás apát, Dec. 5én.

Sabbatarii, vel sabbati, vel *sabbathici*; vel *insabbati*; 1) szombatos tévelygők; 2) szombatos böjtölők; 3) szombathus vétosok, (*protopaschitae*) ó husvétosok, kik t. i. a' zsidókkal szombaton ültek meg a' husvétot, és kovásztalan kenyérrel éltek.

Sabbathicus, 1) szombati, szombatos; 2) nyugalmi; *annus sabbathicus*, (*vervactum*) ugarév; *officium sabbathicum*, szombati tiszt, zsolosma, kötelesség.

Sabbathum, 1) szombat; 2) *septimana*, hét; 3) nyugnap, nyugalom' nap-

Digitized by Google

ja. *Sabbathum quatuor temporum*, kántorbőjt; *sabbathum magnum*, vel *sanctum*, nagy szombat; *sabbathi iter*, szombati út; *sabbathum recutitum*, körülmetélt szombat.

Sabbatisare, szombatot tartani, szombatoskodni, nyugodni, szombatot ülni, szünetet tartani, szombatozni.

Sabbatismus, 1) szombatoskodás, szombatosság; 2) nyugvás, nyugtartás, szombatülés, nyugasztalat, szünidő, szünet, munkaszünet, szombatozás.

Sabeliani, Szábel tévfőnök' tanitványi.

Sabeni, *sabieni*, vel *sabeti*, ég' seregesei, ég' csapatosai (a' heber *czeba*, *csapat* szótól) kik tévtanokat a' zsidó, pogány, keresztény, és török vallásokból szerkeszték össze; és Mozes' törvényét részben követik, a' csillagokat imádják, a' keresztséget, úráldozatot, egyházirend', 's házasság' szentségét gyakorolják, és bűneiket, mint a' törökök testeikről lemossák, a' túlvilágon pedig gyönyörök' földi paradicsomát várják.

Sabina, s. mart., sz. Szabina vértanú, Aug. 29én.

Sabulosus, homokos; *arenosus*, fövényes.

Sabulum, homok, porzó; *arena*, fövény.

Saburra, kövecses fövény, köporzó.

Saccatum vinum, átszűrtbor, szűrembor.

Sacculârius, erszényhordozó, pénztárnok, kincstárnok.

Sacculus, zsákocska, erszényke, zacskó.

Saccus, 1) zsák; 2) erszény; *saccus publicus*, közpénztár.

Sacella, vel *sacellum*, erszény, erszényke, zacskó; 2) apáczazár; 3) sekrestye, öltözde; 4) kápolna, imáda, imacsarnok.

Sacellanus, 1) erszénytartó, kincstartó, kincstárnok. l. *sacculârius;* 2) sekrestyés, öltözdeőr; 3) kápolnás, kápolnafelügyelő.

Sacer, 1) szent; 2) átkozott; *sacra auri fames*, az aranynak átkozott szomja; *sacra sedes*, szent szék; *sacra mensa;* 1) ur' asztala; 2) oltár.

Sacerdos, áldor pap, áldozár; *sacerdos saecularis*, világi áldozár, világrendű pap, (*Petrinus*, Péterrendű) *sacerdos regularis*, szerzetes áldozár, szerzetrendű pap; *sacerdos summus*, főpap, pápa; *sacerdos*, seu *sacra dans*, *sacra dos*, *sacer dux*, *et sacra docens*, áldozár, vagy is szentségsáfár, áldássáfár, szent jegyes, szent kalauz, üdvtanító; *sacerdos jurisdictionatus*, vel *approbatus*, felhatósított áldozár; *curatus*, pásztorkodó áldozár, népáldozár; *non curatus*, népetlen áldozár.

Sacerdotalis, papi, áldori, áldozári; *sacerdotalis dignitas*, papi méltóság; *sacerdotalis functio*, áldozári foglalkozás; *sacerdotale officium*, papi hivatal; *sacerdotalis conscientia*, áldozári lelkisméret.

Sacerdotium, papság, papi rend, áldozári rend, áldozárság, áldorság.

Sacramentalis, szentségi, szentségbeli, szentséges, szentségszerű, kegyszerű; *absolutio sacramentalis*, szentséges feloldás; *sacramentalis participatio*, szentségbeli részvevés, v. részvétel. — *sacramentalia*, kegyszerfélék, kegyemények, kegyszerek, szentségfélék, szentmények.

Sacramentarii, 1) szentségostromlók; 2) úráldozat' ostromlói.

Sacramentarium, szentségkönyv, misekönyv, úráldozati könyv.

Sacramentum, 1) hiteskű, hitszentség; 2) szentség, malasztszer, kegyszer; *sacramentum vivorum*, élők' szentsége; *mortuorum*, holtak' szentsége; *catechumenorum*, keresztelendők' szentsége; *iterabile*, többször rözhető, többször fölvehető; *initerabile*, ismételhetlen; *sacramenti minister*, szentségsáfár, kegysáfár; *sacramenti subjectum*, szentség' alanya; *sacramenti materia*, szentség' anyagszere, kegyszer' anyaga; *sacramenti forma*, szentség' v. kegyszer' alaka; *sacramenti minister ordinarius*, rendes kegysáfár; *extraordinarius*, rendkivüli kegysáfár; *materia sacramenti proxima*, a' szentség' közelebbi létszere, anyagszere, a' kegyszer' közelebbi anyaga; *remota*, távolabbi létszere, v. anyaga a' szentségnek, v. kegyszernek; *forma sacramenti deprecatoria*, *vel indicativa*, a' kegyszernek, v. szentségnek esdeleti, v. jelző alakszere, v.

Digitized by Google

alakja; *forma sacramentorum non est concionalis, seu instructiva, sed consecratoria;* a' kegyszerek' alakja nem hitszónoki, v. oktató, hanem fölszentelő, megszentelő, szentelékeny; *effectus sacramenti aut gratia, aut character est*, a' szentség' munkálata, mivelete, foganatja, eredménye, vagy kegy, kegyelem, malaszt, vagy egyszersmind bélyeg, eltörülhetlen jegy, jelzemény. *Sacramenta ex opere operato, non operantis, in non ponentibus obicem, idque pro rata dispositionis operantur gratiam;* a' szentségek belerejökből, és nem a' kegysáfárnak miveletéből munkálják a' malasztot, azokban, kik azt nem gátolják, és pedig a' készület' mértéke szerént; *sacramenta administrare*, szentségeket kiszolgálni, kegysáfárkodni: *sacramentorum administratio*, szentségek' kiszolgálása, kegysáfárkodás; *sacramentum conficere*, szentséget alkotni, készítni; *sacramenti confector*, szentségkészítő, kegyszeralkotó; *sacramenti auctor*, szentségszerző; *sacramentum novae legis*, ujszövetségi szentség; *sacramentum formatum*, sikerrel fölvett szentség, akadályozatlan szentség; *sacramentum informe*, siker nélkül fölvett szentség, akadályozott szentség; *characteristicum*, jelző szentség, p. o. bérmálás; *necessarium*, üdvszükségletű szentség; *utile*, üdvsegítő szentség; *necessarium necessitate medii*, eszközképen szükséges szentség; *necessitate praecepti*, parancsképen szükséges szentség; *sacramentum perficitur rebus, verbis, et ministrorum intentione*, a' szentség látható szer, kimondott ige, és kegysáfári szándék által készül; *in quolibet sacramento requiritur materia, forma, et ministri intentio*, minden szentségnek kelléke az anyagszer, v. létszer; alakszer, v. létalak, és a' kegysáfári szándék; *sacramentum instituere*, szentséget rendelni, szerezni; *institutor sacramenti*, szentségszerző; *sacramentum morientium*, haldoklók' szentsége.

Sacrarium, 1) rejthely, szentrejték; 2) sekrestye, öltözde.

Sacratissimus, fölséges; *sacratissima majestas regia*! fölséges fejdelem! fölséges urunk! királyi fölség! fölséges királyunk!

Sacratus, szentelt, szent; *sacratum tempus*, szentelt idő.

Sacricola, vel *sacrocola*, szenthivatalnok, pap.

Sacrificare, 1) áldozni; *offerre*, felajánlani; *dicare*, szentelni; 2) áldozárkodni, áldozatot tenni, misézni, misét mondani.

Sacrificati, áldozványosak; így nevezvék, kik a' pogányok' unszolására a' bálványoknak áldoztak, l. *libellatici, thurificati.*

Sacrificatio, áldozás; *oblatio*, felajánlás; *dicatio*, szentelés.

Sacrificator, vel *sacrificans*, áldozó, áldozár; *offerens*, felajánló; *dicans*, szentelő.

Sacrificium, áldozat; *sacrificii genera sunt:* az áldozat' nemei: *victima*, állatáldozat, véres áldozat, véráldozat; *immolatio*, vértelen áldozat; *libamen*, higáldozat; *fertum*, terményáldozat, termékáldozat, szikáldozat; *holocaustum*, uráldozat, fölségi áldozat, égő áldozat; *hostia pacifica*, békeáldozat; *sacrificium pro peccato*, büntörő áldozat; *pro delicto*, vétségtörő áldozat; *sacrificium crucis*, keresztáldozat; *missae*, miseáldozat; *cruentum*, véres áldozat; *incruentum*, vértelen áldozat; *eucharisticum*, hála áldozat; *latreuticum*, fölségi áldozat, dicsőítő áldozat, fölségvalló áldozat, urmagasztaló áldozat; *impetratorium*, esdő áldozat, esdelmi áldozat; *propitiatorium*, engesztelő áldozat; *satisfactorium*, elégtevő áldozat, elégtételes áldozat; *sacrificium mortis*, haláláldozat; *vitae* életáldozat; *juge*, szünetlen, örök áldozat; *vivificans*, életadó áldozat; *vivum*, élő áldozat; *sacrum missae sacrificium perficitur oblatione, consecratione, et communione*, a' szent miseáldozat felajánlással, fölszenteléssel, és urvételével teljesittetik.

Sacrificulus, bálványpap, táltos, bálványsáfár.

Sacrilegium, 1) szentségtörés; 2) egy-

Digitized by Google

házfeltörés, szentségtelenítés, szentségsértés, egyházlopás, egyházfertőztetés; *sacrilegium personale*, személyes szentségtörés; *reale*, tárgyszentségtelenítés; *locale*, helyszentségtelenítés.

Sacrilegus, 1) szentségtörő; 2) szentségtelenítő, szentségsértő; *sacrilegus personalis*, szentségtörő; *realis*, tárgy, v. vagyon-szentségtelenítő; *localis*, helyszentségtelenítő.

Sacrista, *(altarista, cimeliarcha, candelaptis, hierophylax, mansionarius, sacrarii custos;)* sekrestyés, öltözdeőr, szerőr, rejthelyőr, szerhelyőr, egyházőr, szerményőr; *sacrista capellae palatii apostolici*, az apostali udvari kápolna' őrje.

Sacristia, *(aspaticum, cimelium, sacrarium, vestiarium, pastophorium)* sekrestye, öltözde, rejthely, szerményhely, szerhely.

Sacristianus, l. *sacrista*.

Sacrosanctus, legszentségesebb.

Sacrum, mise, isteni szolgálat, áldozattétel; *sacrum lectum*, kismise, olvasott mise; *sacrum cantatum*, öreg mise, énekes mise; *parochiale*, fáramise; *conventuale*, gyűledelmi mise; *capitulare*, káptalan mise; *abbatiale*, apátmise; *solenne*, unnepélyes mise, diszmise, szertartásos mise; *sacrum requiem*, gyászmise; *sacrum gloriosum*, dicsőséges mise, színes mise; *votivum*, fogadott mise; *fundationale*, alapitványi mise; *familiare*, családi mise; *publicum*, nyilványos mise; *privatum*, magán mise; *rorate*, hajnali mise; *in pontificalibus*, főpapi mise, főpapi diszmise, főveges mise.

Saecularis, 1) százados; 2) világi, világrendű, világias; *saecularis potestas*, világi hatalom; *saecularis clerus*, világrendű papság; *saeculare brachium*, világi erő, világi kar, világi karhatalom, világi erőkar, világi erőhatalom; *saeculare festum*, századosünnep.

Saecularisare, világiasitani, világivá, v. világrendűvé tenni; *saecularisari intransitive*, világiasodni, világivá, világrendűvé lenni.

Saecularisatio, *activa*, világiasitás, világivátevés; *passiva*, világiasittatás, világivá tetetés; *intransitiva*, világiasodás, világivá levés, világrendűvé létel.

Saecularisatus, világiasított, világiasúlt, világi lábraállitott, világrendűvé tett, v. lett.

Saecularitas, világiasság, világiság, világrendűség.

Saeculariter, világilag, világiasan, világrendüleg.

Saeculum, 1) század; 2) világiság, világ, világi állapot, világi pálya; *saeculum relinquere, et petere claustrum*, elhagyni a' világot, és zárdába lépni, *saeculum saeculorum*, örökidő; *redire ad saeculum*, a' világba visszalépni; *per omnia saecula saeculorum*, most, és mind örökön örökké; *filii saeculi*, világ' fijai; *filii lucis*, világosság' fijai.

Saepefatus, *(saepedictus)* többször-mondott, többszörelőhozott, többszöremlített, többszerfelhozott.

Saevire, kegyetlenkedni.

Saevities, kegyetlenség, kegyetlenkedés.

Saevus, kegyetlen.

Saga, boszorkány, varázsló, bűvölő, varázsnő, bűvésznő.

Sagacitas, fürgeség, visgaság, gyorseszűség, elmésség, fürgenczség, mélylátóság.

Sagana, mozsár.

Sagax, elménez, fürge, fürgencz, visga, elmés, gyorseszű, mélylátó.

Sagena, varsa, háló, vörse.

Sagibaro, (szász; sag, német Sache) ügybiró, perbiró.

Sagimentarium, zsirmécs, faggyúmécs.

Sagina, vel *sagimen*, zsiradék, hizlalék, hizlalmány; *sagimine haud licet uti in jejunio*, böjtön zsiradékkal nem szabad élni.

Saginare, hizlalni.

Saginarium, hizlaló ól.

Saginarius, teherhordó.

Sagitta, nyil, ij.

Sagittarius, nyilas, ijász.

Sagum, zeke, tabárda.

Sal, só; *salis depositorium*, sóház; *salis fodina*, sóbánya; *salis distractor*, sóárús; *salis fodinarum officium*, sóbánya-hivatal; *salis officium*, sótisztség; *salis perceptor*,

Digitized by Google

sóbeszedő, sóházi bevevő; *salis ponderator*, sómázsáló; *salis ponderum magister*, sómázsa mester; *salis transportuales*, sót szállító tisztek; *salis transportus*, sószállitvány; *salis transportatio*, sószállitás; *sermo cum sale*, fűszeres beszéd; *sermo sine sale*, sótalan beszéd.

Salacitas, kaczérság, csapodárság, kaczérkodás, csapodárkodás, bujálkodás.

Salarisatus, zsoldos, évpénzes, dijas, fizetéses.

Salarium, 1) sótartó; 2) zsold, évpénz, munkadij, hivatalbér, tiszthér, tisztdij; *salarium menstruum*, havibér, havídij, havipénz; *salarium annuum*, évpénz, évibér, évidij, évi fizetés.

Salax, kaczér, csapodár, buja, folyár.

Salebra, szirtes út, kövecses út.

Salgamum, 1) étkamra, életkamara, életestár; 2) katonatartási aprólék.

Salicetum, füzes.

Salinarii, sósok, sóhordók; *salinarius comes*, sóbányai gróf.

Salire, ugrani.

Salisatores, tagcsiklandozati jóslók, tagviszketegségi jövendelék, tagmozgási varázslók.

Saliva, nyál, pök.

Salix, füzfa.

Salos, vel *salo*, esztelen, őrült.

Salpa, tőhal, tőkehal.

Salpix, tárogató, trombita, kürt.

Salsitas, vel *salsitudo*, sósság, sósság, savasság.

Salsus, sós, savas.

Saltare, tánczolni, ugrálni, ugrándozni.

Saltatio, tánczolás, ugrálás, ugrándozás.

Saltus, ugrás, szökés, tánez.

Saluber, üdvös, üdvösséges, üdvözítő, üdvözletes.

Salus, 1) üdv, üdvösség; 2) jólét, boldogság; 3) menedék, épenmaradás, éplét, épentartás; *scientia salutis*, üdvtan, v. tudomány; l. *soterologia; via salutis*, üdvút, üdvösség' utja; *salutem, et apostolicam benedictionem*, üdvet, és apostali áldást.

Salutare, idvleni, idvezleni, köszönteni.

Salutaris, üdvös, üdvösségés, üdvhozó.

Salutatio, *activa*, idvlés, idvezlés, köszöntés; *passiva*, idvezeltetés, köszöntetés; *salutatio angelica*, angyali idvezlet.

Salutatorium, idvezlőhely.

Salutifer, üdvhozó, üdvös, üdvösséges, üdvárasztó.

Salvabilis, 1) mentékeny, megmenthető; 2) üdvezíthető, *per alium active;* üdvözülhető, üdvözülékeny, *intransitive, in se.*

Salvaguardia, mentshely, biztoshely, szabadhely, menhely.

Salvamentum, 1) menedelem, mentmény; 2) üdvözítmény, üdvözíték.

Salvare, 1) megóvni, megmenteni, épentartani; 2) üdvözíteni; *salvari intransitive*, 1) megmenekedni, megmenekülni; 2) üdvözülni.

Salvatela, óvás, óvakodás, menekvés.

Salvatio, *activa*, 1) megmentés, megóvás, megtartás; 2) üdvözítés; *passiva*, 1) megmentetés, megóvatás, megtartatás; 2) üdvozittetés; *intransitive*, 1) menekvés, menekülés; 2) üdvözülés.

Salvator, üdvözitő; *liberator*, szabadító; *redemptor*, megváltó.

Salvatoriani, üdvszerzetesek, üdvözítőnkről nevezett szerzetesek.

Salvatorium, üdvhely, menhely, üdvlelde, menedelem.

Salvificare, l. *salvare.*

Salvificator, l. *salvator.*

Salvificatorius, kimentő, megmentő, mentvényes; *clausula salvificatoria*, mentőzáradék, mentőrekeszték.

Salvificus, üdvös, üdvösséges, üdvözítő, üdvhozó; *sola salvifica ecclesia*, egyedül üdvözítő egyház.

Salvitas, 1) menekültség; 2) üdvözültség.

Salvus, 1) ment, szabad, menekült, szabadult; 2) üdvözült; *salvum facere*, üdvözíteni; *salvus conductus*, szabadmenetel, szabadmenedék; *salvi conductus litterae*, védlevél, menlevél; *salvo jure alieno*, más jogának épségével; *salvo aere alieno*, más pénzének épségével; *salvo honore*, becsületsértés nélkül; *salva ve-*

Digitized by Google

nia, engedelemmel; *in salvo relinquere*, épenhagyni; *res est salva*, ment a' dolog; *salvum evadere*, megmenekülni, megmenekedni.

Sampulla, l. *ampulla*.

Sanabilis, 1) gyógyítékony, orvosolható; 2) józanítékony, józanítható.

Sanabilitas, 1) gyógyítékonyság, orvosolhatóság; 2) józanítékonyság, józaníthatóság.

Sanare, 1) meggyógyítani; 2) józanítani; *sanari intransitive*, 1) meggyógyúlni; 2) józanodni, józanúlni.

Sanatio, *activa*, 1) meggyógyítás, orvoslás; 2) józanítás; *passiva*, 1) meggyógyittatás; 2) józanittatás; *intransitiva*, 1) meggyógyúlás; 2) józanodás, józanúlás; *sanatio matrimonii in radice*, a' házasság' tős, v. gyökeres orvoslása.

Sanativus, gyógyító, orvosló, józanító.

Sancire, 1) erevíteni, erősíteni, szentesíteni; 2) végezni, kötni, szerződni.

Sanctificare, szentíteni, megszentelni; *sanctificari intransitive*, szentelődni.

Sanctificatio, *activa*, szentítés, megszentelés; *passiva*, szentíttetés, megszenteltetés; *intransitiva*, szentelődés.

Sanctificator, szentítő, megszentelő; *sanctificator spiritus sanctus*, megszentelő sz. lélek.

Sanctimonia, szentség, szentesség; *sanctimonia legis*, törvény' szentsége; *sanctimonia juramenti*, eskű' szentsége.

Sanctimonialis, apácza, zárszűz.

Sanctimonium, szüzességfogadás.

Sanctio, 1) erevítés, erősítés, szentesítés; 2) végzés, kötés, szerződés, *ut actio;* erősíték, szentesíték, erv, erev, *ut actus; sanctio legis*, a' törvény' erősítéke, ereve, szentesítéke; *sanctio regia*, királyi erősítés, királyi szentesítés; *sanctio poenalis*, büntetési erv, büntető erősíték; *sanctio pragmatica*, királyi okirat, királyi ervkötés, országos szerződmény, országlati ervszerződés.

Sanctionare, megerősítni, szentesítni.

Sanctitas, szentség, szentesség; *sua sanctitas papa*, pápa ő szentsége.

Sanctuarium, szentségrejtek, kegycsarnok, szentségcsarnok, szentcsarnok, papicsarnok, szent pitvar, szent hely, szentély.

Sanctum sanctorum, vel *sanctissimum*, szent szekrény, urszentség, szentek' szente, főszentség, főszenthely, főszentély.

Sanctus, 1) szent; 2) a' misében: örömidv, örömidvezlet; *cultus sanctorum*, szentek' tisztelete; *invocatio sanctorum*, szentek' segédségül hivása; *intercessio sanctorum*, szentek' szószólása; *intermediatio sanctorum*, szentek' közbejárása; *sanctus patronus*, véd szent; *suffragia sanctorum*, szentek' esdelete, segédségülhivása.

Sandalia, sólya.

Sandapila, sz. Mihály' lova, tetemvivény, gyászpad.

Sandapilarius, vel *sandapilo*, testvivő, halottvivő.

Sanguinarii, embervérivók, így nevezvék a' keresztségismétlők, mert párteskűjöket letévén, embervér' ivásával kötelezték magokat felekezetök' védelmére.

Sanguineitas, vérmesség.

Sanguineus, vérmes, véralkatú.

Sanguinicus, l. *sanguineus*.

Sanguinita, vérrokon.

Sanguinolentus, l. *sanguinicus*.

Sanguis, vér; *sanguinis nexus*, vérkapcsolat, vérrokonság, vérség; *sanguinis proditio*, vérárúlás; *sanguinis effusio*, vérontás; *sanguinis propago*, vérterjedés, vérszármazás.

Sanguisuga, vérszopó, nadály.

Sanitas, épség, egészség, józanság.

Sanus, ép, józan, egészséges; *sana ratio*, józanész.

Sapa, fojtott bor, v. főtt bor.

Sapere, 1) okoskodni, bölcselkedni; 2) okosúlni, józanúlni, okosodni, józanodni, okúlni; 3) izleni; 4) valamire mutatni, valamit képezni, p. o. *hoc sapit imprudentiam*, ez oktalanságra mutat.

Sapidus, izes, izletes, izlékeny.

Sapiens, bölcs.

Sapientia, bölcseség; *liber sapientiae*, bölcseség' könyve.

Sarcalogus, megtestesült ige; *ver-*

Digitized by Google

bum caro factum, *Deushomo*, Istenember.

Sarcasmus, csipőgúny, kesergúny, fulánkzatos gúny, kámpolódás, vagdalódzás, szófulánkság.

Sarcasta, kámpolódó, vagdalódzó, szófulánk.

Sarcasticus, szófulánkos, vagdalatos.

Sarcha, 1) koporsó, sírláda; 2) ravatal, gyászalkotmány.

Sarcographia, szellemtestesítés, szellemalakitás, szellemábrázolás, szellemalakzás, midőn t. i. a' festész, v. rajzoló a' szellemlényeket testi alakban festi, v. rajzolja.

Sarcologia, izomtan, testizomtan, v. tudomány.

Sarcophagus, l. *sarcha*.

Sartatector, épségbentartó, t. i. a' nyilványos épületeket.

Sartumtectum, épállapotú, sértetlen.

Satanas, sátán, ördög, ellenség, inkselkedő.

Satanici, vel *Sataniani*, sátántisztelők, igy nevezvék a' messaliai tévelygők, mert a' sátánt mint e' világ' teremtőjét tisztelték.

Satelles, 1) poroszló, hajdú; 2) *satelles stellae*, kisérője valamelly csillagnak; 3) *satellites*, őrök, őrkatonák, foglárok.

Satiare, kielégítni, elégelni, elégségelni.

Satietas, elégség.

Satisfacere, megelégiteni, elegettenni, kielégitni.

Satisfactio, *activa*, elégtevés, megelégités, kielégités; *passiva*, kielégittetés, elégtetetés, megelégittetés; *ut res*, elégtétel, elégtét, elégtétemény; *satisfactio congrua*, illő elégtétel; *plena*, teljes elegtétel; *vicaria*, helyettes elégtétel; *sacramentalis*, szentségbeli elégtétel; *extrasacramentalis*, szentségkivüli elégtétel; *injuncta*, feladott, felhagyott elégtétel; *suscepta*, felvállalt, elfogadott elégtétel, fogadmányi elégtétel; *operu satisfactionis*, elégtételi cselekmények; *satisfactio poenalis*, büntetési elégtétel *satisfactio voluntaria*, szabad akaratú, önkényes elégtétel.

Satisfactor, elégtevő.

Satisfactorius, elégtételi, elégtételes; *satisfactoria opera*, elégtételi cselekedetek.

Satur, eltelett, megtelett, töltözött, jóllakott, telült.

Saturare, eltölteni, megtölteni, jóltartani; *saturari intransitive*, eltelni, megtelni, telülni, töltözni, jóltartakozni, töltekezni, jóllakni.

Saturatio, *activa*, eltöltés, megtöltés, jóltartás; *passiva*, eltöltetés, megtöltetés, jóltartatás; *intransitiva*, eltelés, megtelés, töltekezés, jóltartakozás.

Saturninus s. mart. sz. Szaturnin vértanú, Nov. 29én.

Satyra, gunyirat, gunyor, gunyolék, gunyvers, gunybeszéd, gunyolmány.

Satyricus, gunyoros, gunyolékos, gunyolódó, gunyos, gunyszerű; *scriptor*, gunyiró.

Satyrisare, gunyolni, gunyolódni.

Satyrisatio, gunyolás, gunyolódás.

Satyrista, gúnyiró, gúnyköltő.

Saxivomum, sziklaokádó pattantyú, kőhányó pattantyú.

Saxum, kőszikla, kőszirt.

Scabellum, 1) zsámoly; 2) térdeplőszék; 3) kisérletiszék; *circulus*, kisérletkör; *circularius*, körtartó.

Scaber, zordon, darabos, csoportos, dőngelyeges.

Scabies, rüh, viszketegség.

Scacchi, sakkjáték, *(lusus latrunculorum) latrunculus*, sakk-katona, sakkbán.

Scaditio, l. *caducitas*.

Scafaldus, játékszin, színház.

Scala, 1) lépcsőzet, fokozat, lajtorja; 2) fokmérték, mértékrajz; *scala devalvationis*, bankó leszállitási mérték.

Scalaris, 1) lépcsőzeti, fokozati, lépcsőzetes, fokozatos; 2) mértékrajzi, fokmértéki; *scalaris devalvatio*, fokozatos alászállitás, fokmértéki alászállitás.

Scamillus, székkő.

Scamnum, pad.

Scandalisare, *active*, botránkoztatni, botrányt adni; *scandalisari intransitive*, megbotránkozni, botrányt szenvedni, valamiben megütközni.

Scandalismus, botrányosság, botránkozóság, botránkoztatóság.

Digitized by Google

Scandalosus, botránkozatos, botrányos, botránkoztató.

Scandalum datum, botránkoztatás, okozott botrány; *acceptum*, vett botrány, botránkozás; *in abstracto*, botrány; *scandalum directum*, egyenes, irányzott botrány; *indirectum*, irányzatlan botrány; *intentum*, szándékos, szándékolt botrány; *non intentum*, szándéktalan, szándéklatlan botrány; *mediatum*, közvetített botrány; *immediatum*, közvetlen botrány; *pharisaicum*, képmutatási; *parvulorum*, kisdedrontó botrány; *pusillorum*, gyöngédek' botránya.

Scandellae, szelménykerep, szeléndkatak, pergettyű, mellyel a' bélpoklosak jelt adtak, nehogy valaki hozzájok közelítsen.

Scandere, lépni, lépcsőzni, fokozni; *scandere versus*, a' verseket lépcsőzetekre fokozni.

Scandilium, lépcsőfok, lajtorjafok, lépde.

Scandula, szelmény, szelend, zsindely.

Scapellare, szeldelni, metélni, csonkítani, faragcsálni.

Scapula, gerincz, hátgerincz.

Scapulare, vel *scanusia*, vel *armilausia*, patyolat, lebbeny, lebbentyű, (Likvándinál: gerinczelő) vállfüggöny, vállkötő; *monachus scapulari indutus*, patyolatos barát, vállkötős barát, vállfüggönyös barát.

Scara, (Schaar) sereg, csapat.

Scelleratus, rosz, gonosz, bűnös, vétkes, gonosztevő, fertezetes, förtelmes.

Scelestus, l. *sceleratus*.

Scheletum, vel *sceleton*, 1) csontváz, vázkép; 2) váz, vázlat; *sceleton sermonis*, beszédvázlat; *libri*, könyvvázlat.

Scella, scilla, schilla, (Schelle) csölöng.

Scelus, gonoszság, gonosztét, gonosztétel, gonosztétemeny, förtelem, förtelmesség, fertezetesség; *ingens scelus*, szörnyű förtelmesség; *horribile scelus*, iszonyú förtelmesség.

Scena, 1) színpadi jelenés, jelenet; 2) színpad, játékszin.

Scenopactre, szőnyeget csinálni, sátort csinálni.

Scenopactor, szőnyegkészítő, szőnyegcsináló, sátorkészítő.

Scenopegia, 1) sátorkészítés; 2) daróczszövés, penyvaszövés; 3) *festum scenopegiae*, sátoros ünnep, az ó szövetségben.

Scepsis, kétlet, kétség, kételem, kétely.

Scepticē, kétletesen, kétségesen, kételmesen, kételyesen, kétesdileg.

Scepticismus, kétkedés, kétkedelem, kétesdiség.

Scepticus, *subs.* kétkedő, kételkedő, kéteskedő, kétesdi; *adj.* kétletes, kétséges, kételyes, kételmes.

Sceptifer, díszpálczavivő, fejdelmipálczavivő.

Sceptrum, királyi pálcza, fejdelmi pálcza, országpálcza, díszpálcza.

Scevophylax, kincstárnok, kincsőr; *canonicus scevophylax*, őrkanonok.

Scheda, levél, irat, jegy; *scheda bancalis*, bankjegy, bankóczédula; 2) *scheda in scholis*, szorgalomiv, taniv, *schedator*, szorgalomjegyző, tanjegyző; *censor*, szorgalmi segédjegyző.

Schedula, levélke, jegyke, czédula.

Schema, *(scema)* rajz, rajzolat, árnyazat, ábrázolat, árnyéklat, alakzat, előrajz, előkép, képlet; *schema consanquinitatis*, vérség' rajza.

Schematisare, rajzolni, árnyazni, árnyékolni, alakzani, képlelni, előrajzolni, ábrázolni.

Schematismus, 1) rajzolék, ábrázolmány, árnyéklat, előminta, képlelmény; 2) névkönyv, névtár; *schematismus cleri*, papi névkönyv; *dioecesanus*, püspökmegyei névkönyv; *militaris*, katonai névkönyv; *magistratualis*, közliszti, megyetiszti névkönyv.

Schēticus, 1) viszonyos, viszontagos; 2) egyesült.

Schisma, szakadás, szakadék, szakalom, szakadalom, szakadály; *schisma fidei*, hitszakadás; *schisma purum*, pápától elszakadás, egyházfőnökétől elváló szakadály, romai főnökségi szakadalom; *schisma mixtum*, főnökségi, és eretnekségi, vagy is vegyes szakadalom, a' szakadás, és eretnekség között tehát az a' különbség, mi a' nem, és annak faja kö-

Digitized by Google

zött; minden eretnek't. i. azonnal egyszersmind szakadár; de nem minden szakadár egyszersmind eretnek is.

Schismatiarcha, szakadásszerző, főszakadár, hitszakadási főnök.

Schismaticus, szakadár; *fide*, hitszakadár.

Schismatisare, szakadárkodni, elszakadozni, elváladozni.

Schismatisatio, szakadárkodás, elszakadozás, elváladozás.

Schistus, palakő.

Schola, iskola, tanoda, tanház; *schola elementaris*, elemi iskola; *agraria*, földészeti, földmivelő iskola; *grammaticalis*, nyelvtani iskola; *humanior*, szelidebb tudományok' iskolája, emberedés, v. szépművészet' iskolája; *realis* vel *industriae*, kézművi iskola, ipariskola; *juridica*, jogtani, v. törvénytani iskola; *medica*, orvosi iskola; *militaris*, hadi iskola, v. katona iskola; *nationalis*, nemzeti iskola; *oeconomica*, gazdasági iskola; *philosophiae*, bölcsészeti iskola; *polytechnica*, öszmüvészeti iskola; *popularis*, népiskola; *privata*, magán iskola; *publica*, köziskola; *theologiae*, hittanoda, hittani iskola; *scholae rector vel director*, iskolai igazgató; *schola trivialis*, három osztályú iskola, v. falusi iskola; *urbana*, városi iskola; *scholae magister*, iskolamester, iskolatanitó; *scholae praeceptor*, iskolai altanitó, segédtanitó; *schola catechetica*, hitelemző iskola; *chirurgica*, seborvosi iskola; *quadrivialis*, négy osztályos iskola; *cantus*, énekiskola; *schola dominica*, vasárnapi iskola; *praeparandialis*, mesterképző iskola.

Scholarcha, iskolaigazgató.

Scholaris, 1) *subs.* iskolajáró, tanitvány, tanúló, iskolás; 2) *adj.* iskolai, tanházi, tanodai.

Scholaster, vel *scholasticus*, iskolázó, iskoláskodó, iskolás.

Scholasteria, l. *scholasticismus*.

Scholastiarcha, iskolafőnök.

Scholastica, s. virgo, sz. Skolasztika szűz, Febr. 10én.

Scholasticare, iskolázni, iskoláskodni.

Scholasticismus, iskolázás, iskolázat, iskoláskodás.

Scholasticus, l. *scholaris*.

Scholiasta, könyvtaglaló, könyvfejtő, könyvjegyző.

Scholion, könyvtaglalat, könyvtaglalás, könyvfejtés, könyvjegyzet.

Schuba, suba, zuba, öltönyeg.

Sciagraphia, árnyékrajz, l. *Daguerreolype*.

Scienter, tudva, tudólag.

Scientia, tudomány, ismeret, ismeretség; *doctrina scientiae*, tan, tanúlmány, tanitmány; *scientia abstracta*, elvont tudomány; *anthropologico-practica*, gyakorlati embertudomány; *extensa*, széles; *intensa*, mély tudomány; *intuitiva*, szemléletes; *practica*, gyakorlatos; *rationalis*, ésszerű, okszerű; *theoretica*, elméleti; *transcendentalis*, érzékhaladó, tapasztalástúli, tapasztaláshaladó; *scientia virtualis*, átható tudomány; *actualis*, jelenható; *visionis*, láttudomány; *intelligentiae*, értelmes, értelmi; *media*, közép tudomány; *scientia praevisionis*, előlátási; *futuribilium*, leendhetőség', jövendhetőség' tudománya; *theologica*, istenes tudomány, hittudomány; *juridica*, jog, v. törvény; *medica*, orvosi; *philosophica*, bölcsészeti tudomány.

Scientificus, tudományos, tudós; *scientificum institutum*, tudományos intézet.

Scientiositas, tudományosság, tudósság.

Scientiosus, l. *scientificus*.

Scilla, szirt, kőszirt.

Scindere, elszakasztani, elmetszeni, elszegdelni, hasitani; *scindi intransitive*, elszakadni, elszakadozni, elhasadni, meghasonlani.

Scintilla, szikra; *scintilla ingenii*, elmeszikra.

Sciolitas, tudákosság, tudalékosság, tudósdiság.

Sciolus, tudák, tudákos, tudalékos, tudósdi.

Sciomantia, árnyékjóslat.

Scipio, pálcza, vessző, bot.

Scirpiculum piscarium, varsahely.

Scirrhus, mirigy.

Digitized by Google

Sciscitari, kérdezősködni, tudakozódni.

Sciscitatio, kérdezősködés, tudakozódás.

Scissio, szakadás, visszavonás, meghasonlás, viszály, l. *schisma*.

Scolax, szövétnek, szőtt fáklya.

Scomma, gunynév, csufnév; *scommatibus afficere*, gúnynévvel, csufnévvel illetni, kigunyolni, kicsufolni.

Scontro, 1) sorozás, sorozmány; 2) egybesorzás, kiegyenlítés, összevetés.

Scopae, 1) vesztő; 2) seprű; *disciplina scoparum apud monachos*, veszszőzési fegy a' barátoknál.

Scopare, 1) vesszőzni; 2) seperni.

Scopulus, kőszál, kőszikla, kőszirt.

Scopus, czél; *directio*, irány; *finis*, vég; *intentio*, szándék; *conatus*, törekvés; *scopo conveniens*, czélszerű; *ad scopum directus*, czélirányos; *scopo congruus*, czéllalösszeillő, czélillő.

Scoria, salak.

Scorpio, 1) tengeri mérges állat' neve; 2) szegvéges, szegfarkúostor, vérostor, kinostor, mellyel a' vértanúkat kinzották; 3) égi jegy.

Scortari, kurválkodni, bujálkodni, paráználkodni.

Scortatio, kurválkodás, bujálkodás, paráználkodás.

Scortum, kurva, paráznanő, kéjhölgy.

Scriba, 1) irnok, iródeák, iró; 2) irástudó.

Scribere, irni.

Scriniarius, levéltárnok.

Scrinium, 1) szekrény, láda, fiók; 2) levéltár; *scrinium causarum*, pertár, perszekrény.

Scriptorium, iroda, iróterem, irószoba.

Scriptum, irat, iromány; *scriptum autographon*, kézirat, sajátkézirat, eredeti kézirat.

Scriptura, irás, irat; *scriptura sacra*, szentirás, szent irat; *scriptura suprema*, végirat, végrendelet; *scriptura apocha*, nyugtatvány; *antapocha*, ellennyugtatvány; *authentica*, hiteles irat; *non authentica*, hiteletlen irat; *authenticata*, hitelesített irat.

Scripturarii, irásvitatók, és hagyományelvetők, kik t. i. a' vallás' egyedüli kutforrásának a' szentirást követelik.

Scripturista, irástudó, irásfejtő.

Scripturisticus, iróí, irási, iratási; *scripturistica taxa*, irásdij, iráspénz, irópénz, irdij.

Scrivarius, l. *scriba*.

Scrupulositas, töprengés, töprenkedés, szorongás, aggódás, parányokodás, szőrszálhasogatás, kétkedés, rémkedés.

Scrupulosus, töprengő, töprenkedő, szorongó, aggósdi, parányokodó, szőrszálhasogató, kétkedő, rémkedő.

Scrupulus, 1) töpreny, aggalom, kétely, aggály; 2) akadék, gáncs; 3) nehezék, nehézség; 4) terecs, akcsa, percz.

Scrutabilis, nyomozatos, nyomozható, nyomozékony, kutatható, visgálékony, visgálható; *inscrutabilis*, nyomozhatlan, visgálhatlan, visgálhatatlan, nyomozhatatlan, kutathatlan.

Scrutari, 1) nyomozni, kutatni, feszegetni, nyomozódni, visgálni; 2) titkosan szavazni.

Scrutatio, 1) *activa*, nyomozás, kutatás, visgálás; *passiva*, nyomoztatás, visgáltatás; *intransitiva*, nyomozódás, visgálódás; 2) titkosszavazás; 3) titkos visgálás, titkos kisérlés.

Scrutinare, l. *scrutari*.

Scrutinium, 1) visgálat, nyomozat, kutatmány, visgálmány; 2) titkos szavazat; 3) titkos visgálat, titkos kisérlet.

Sculdascio, vel *sculdasius*, vel *sculdascius*, a' régi könyvekben, nevezetesen Baroniusnál is: albiró, alrendű biró. Némellyek úgy vélekednek, hogy egy a' *scultetus* szóval.

Scuria, vel *scurro*, hóhér, bakó.

Scurio, csür (Scheuer) gabnacsür.

Scurra, trágár, trágárnyelvű, trágárviseletű, betyár, csapdi, csélcsap.

Scurrilis, trágár, ocsmány, csélmények, cséles.

Scurrilitas, trágárság, ocsmányság csélség, csél, csélmény, csapdiság, csélcsapság.

Scutula, tányérka, tálcsa, tárcza, findzsa; *scutula lamine*, lemez tálcsa.

Digitized by Google

Scutum, paizs, vért; *scutum gentilitium*, czimer.

Scyphus, borkorsó, mellybe az alszerpap a' néptől áldozékúl hozott bort önteni szokta.

Sebastianus s. mart., szent Sebestyén (Sebők) vértanú, Jan. 20án.

Sebum, faggyú.

Secare, elvágni, elszegni, elszelni, elszakasztani, szeldelni.

Secatura, 1) szeldelet, vágány; 2) gyötrelem, kín, gyötörtetés, zaklatás, zaklalódás.

Secernere, elválasztani, megválasztani.

Secreta, titkosimádság, magánimádság, csendima.

Secretaria, vel *secretariatus*, titkodalom, titnoki csarnok, tithely, titoknoki hivatal, titnokság, titárság.

Secretarium, l. *secretaria*.

Secretarius, titoknok, titnok, titár, titkár.

Secretio, *activa*, elválasztás, megválasztás; *passiva*, elválasztatás; *intransitiva*, elválás.

Secretum, titok; *secretum commissum*, bizalmi titoktartás; *promissum*, igért titoktartás; *secretum casuale*, esetileg fölfedezett titoktartás; *secretum cognitum*, vétkesen fölfedezett titoktartás.

Secretus, 1) elválasztott; 2) titkos; *secreta*, titkos ima, csendima.

Secta, felekezet, párt, szakadék, l. *schisma*; *sectae studium*, felekezetiség, pártoskodás, felekezet-keresés, pártüzés.

Sectari, követni.

Sectarius, pártos, felekezetes, szakadékos; *sectarius religionis*, hitpártos, hitfelekezetes, valláspártos.

Sectatio, követés.

Sectator, követő, párthiv, felekezettárs, társfél.

Sectio, 1) szak, szakasz; 2) osztály; 3) szeldelés, vágás, szelés; *in abstracto*, vágat, szelet, szelvény.

Sectismus, pártoskodás, felekezetesség, felekezetüzés, pártüzés, pártkeresés; *sectismus religionis*, hitpártoskodás, hitfelekezetesség.

Secularis, l. *saecularis*.

Secularisatio, l. *saecularisatio*.

Secularitas, l. *saecularitas*.

Seculum, l. *saeculum*.

Secundans, 1) segéd; *secundans in duello*, párviadali tanú, viadaltanú; 2) *secundans cantor*, másodénekes, utánénekes, énekkisérő, segédénekes; *secundans musicus*, segédzenész, segédhangász.

Secundare, segiteni, támogatni, segélni, segédezni, segédkezni, segédelni, másodolni.

Secundarius, másodrendű, mellékes, másod, másodszerű; *secundarius praeses*, vel *propraeses*, másodelnök.

Secundinae, másodtermék, másodzsenge, másodtermény, másod gyümölcs.

Secundus, második, másod.

Secundicerius, l. *primicerius*.

Secunditiae, 1) másodmise, aranymise; 2) *frugum*, másodtermés, másodgyümölcs, másoda.

Secure, bizton, bátran, bátorságosan.

Securis, fejsze, szekercze.

Securisare, biztositani, bátorositani, bátorságositani.

Securisatio, *activa*, biztositás, bátorositás, bátorságositás; *passiva*, biztosittatás, bátorosittatás, bátorságosittatás; *ut res*, biztositék, biztositmány, bátoriték.

Securitas, bátorság, biztosság; *securitas vitae*, életbátorság; *securitas interna*, belbátorság; *externa*, külbátorság; *personalis*, személyes bátorság; *publica*, közbátorság.

Securus, biztos, bátorságos.

Sedare, lecsillapitani, lecsendesiteni; *intransitive sedari*, lecsillapúlni, lecsendesedni, lecsendesülni.

Sedatio, *activa*, lecsendesités, lecsillapitás; *passiva*, lecsendesittetés, lecsillapittatás; *intransitiva*, lecsendesülés, lecsillapúlás, lecsendesedés, lecsillapodás.

Sedecima, tizenhatod: *sedecima decimae*, a' dézsmának tizenhatoda.

Sedentarius, ülő; *sedentariam vitam agere*, ülő életet élni.

Sedere, 1) ülni; 2) *considere*, letelepedni, leülni; 3) *dominari*, uralkodni; *sedere in throno*, országlani, fejedelemkedni; *sedere in pontificatu*, pápáskodni; *sedere in episcopatu*, főpásztorkodni, püspökösködni.

Digitized by Google

Sedes, szék; *mansio*, maradás; *sessio*, telek, telep; *sedes apostolica*, apostali szék; *sedes civilis*, polgári törvényszék; *sedes consistorialis*, szentszék; *sedes consistorialis papalis*, pápai szentszék; *archiepiscopalis*, érseki szentszék; *episcopalis*, püspöki szent szék; *vicarialis*, helyettesi, helytartói szentszék; *primatialis*, főérseki szentszék; *criminalis*, büntető, fenyítő törvényszék; *dominalis*, uriszék, urszék; *judiciaria*, törvényszék, itélőszék; *majestatis*, királyi szék; *metropolitana*, érseki szentszék, érsektartományi szentszék; *palatinalis*, nádori szék; *personalitia*, személynöki szék; *praedialis*, egyháznemesi szék; *restauratoria*, tisztujító szék; *sedes sacra*, egyházi törvényszék, szentszék; *sedes tavernicalis*, tárnoki szék; *urbarialis*, urbéri szék; *officialis*, tisztiszék; *vacans*, üres püspökszék; *sede vacante*, a' püspökszék' ürültével, üressége alatt; *sedes impedita*, akadályozott püspökszék, v. püspökség; *sedes plena*, betölt püspökszék, v. püspökség; *sedes stercoraria*, alázatszék, ürszék, mellybe beigtatás' alkalmával a' pápa ül, míg az alatt az alázatosságra intő zsoltár énekeltetik; *sedes confessionalis*, gyóntató szék.

Sedile, szék, pad.

Seditio, lázadás, zendülés, pártütés, zenebona, lázulás, háborgás.

Seditionarius, l. *seditiosus*.

Seditiosus, *reflexive*, lázadó, zendülő, pártütő, fellázúló; *active*, lázító, zendítő, fellázító, fölzendítő.

Sedria, (*sedes judiciaria*) törvényszék; *sedria civilis*, polgári törvényszék; *sedria criminalis*, fenyítő törvényszék; *sedria permanens*, állandó törvényszék.

Seducere, elcsábítni, eláltatni, elámítani.

Seductio, *activa*, csábítás, áltatás, ámítás; *passiva*, ámittatás, csábittatás; *ut res seducens*, ámitmány, csábítmány, csáb, ámiték, csábiték, áltatmány.

Seductivus, ámítgató, csábítgató, csábitmányos, csábor, csábos.

Seductor, ámító, csábító, áltató.

Sedulitas, sörénység, szorgosság, szorgalmasság.

Sedulus, sörény, szorgos, szorgalmas.

Segarelliani, Segarel Gáspár tévfőnök' tanitványi, ki a' pápai hatalmat ő rá áthárúltnak vélte, és a' templomokat kárhoztatta, Pármában szülő földén elevenen megégettetett.

Segmentum, vágaték, metélék, szeleték, szelet.

Segnis, henye, tunya, léha, lomha, rest, tohonya.

Segnities, henyeség, tunyaság, léhaság, lomhaság, restség, tohonyaság.

Segregare, elkülönözni, elkülönitni; *segregari intransitive*, különválni, elkülönödni.

Segregatio, *activa*, elkülönözés, elkülönítés; *passiva*, elkülönöztetés, elkülönittetés; *intransitiva*, különválás, elkülönödés.

Segrex, elkülönzött, különvált, különcz.

Selectio, választás, kiválasztás, kiszemelés, *active*; választatás, kiválasztatás, kiszemeltetés, *passive*.

Selectivitas, választhatás, válogathatás.

Selectivus, választó, válogató; *selectiva obligatio*, választást engedő kötelezvény; *selectivum jus*, szabadválasztási jog.

Selectus, 1) *subs.* választás, válogatás, kiszemelés, 2) *adj.* kiválasztott, válogatott, kiszemelt.

Selena, hód.

Seligere, választani, válogatni, kiszemelni, kiválogatni.

Sella, szék; *sella gestatoria*, kocsiszék, millyenen a' nyilványos körmenetekben a' pápa körülvitetik.

Sellare, vel *sellarium*, l. *sella gestatoria*.

Semel pro semper, egyszer mindenkorra.

Semen, mag, magv; *seminis defectus*, magszakadás; *propagatio*, magtenyésztés.

Semiariani, Arius' félügytársai, féltévtársai.

Semiarianismus, ariusi féltévtan.

Semiaxarius, vel *semiaxius*, féltengelyes; így nevezték a' pogányok Tertullián' idejében a' kereszténységet,

Digitized by Google

mert féltengelyes fákon égetteténck meg.

Semicinctia, barátöv, korda, félövedző.

Semicinctium, félöv, félövedző.

Semiciculus, félkör.

Semidiameter, félátmérő, körsugár, körsudár.

Semiduplex, félkettős; *festum semiduplex*, félkettős ünnep.

Semijejunium, félböjt.

Seminare, vetni, szórni.

Seminarium, tenyésztőhely, nevelőház, nevelő intézet; *seminarium cleri*, papnevelőház, növendék papház; *seminarium arborum*, fatenyésztő iskola, faiskola, fatenyésztmény; *de propaganda*, hittérítői nevelőház, hithirnöki nevelőház, hitköveti növendékház.

Seminatura, vetés, vetemény.

Seminiverbius, igehintő, hitszónok, hithirdető.

Semiotica, jegytan, jegytudomány.

Semipelagiani, félpelagianusok, Pelagius' tévtanát felében követők.

Semita, 1) út, ösvény; 2) Szem' ivadéka.

Semnium, szűzzárda, ápáczalak.

Semper, mindenkor, mindig, szüntelen, mindétig, minden időben, mindenha.

Sempiternitas, mindenkoriság, örökkétartóság, mindenhaság, szünetlenség.

Sempiternus, mindenkori, mindiglevő, örökkétartó, mindenhai.

Semiplenus, félteljes; *proba semiplena*, félteljes bizonyítmány, félteljes próba.

Semiustus, félig égett, félégett; *semiuste*, félégetten.

Semivivus, félholt.

Semovere, elmozdítani.

Sempervivens, örökélő.

Senator, tanácsos, tanácsnok.

Senatorium, tanácsszék, tanácshely, tanácsház.

Senatorius, l. *senatorialis*.

Senatorialis, tanácsnoki, tanácsi, tanácsbeli.

Senatus, tanács; *senatus consultum*, tanács' végzése; *senatus oppidanus*, mezővárosi tanács.

Senectus, öregség, vénség, aggastyánság, aggkor, aggkorúság.

Seneschalcus, 1) nádor; 2) főudvarnok; 3) országbiró.

Senior, idősb, idősbfi, idősbik, korosabbik; *senior familiae*, a' család' idősbike, korosabbika; *senior facultatis*, a' kar' öregbike, korosbika, előkorúja, előkorosa; *prosenior*, másodkorosa, másodkorúja.

Senioratus, korbizomány, korosbsági jog, idősbségi jog; *senioratum fundare*, idősbiséget alapítani.

Senex, élemes, élemedett, öreg, idős, koros, agg, aggastyán, aggkorú.

Senilis, öreg, élemedett, agg; *senilis aetas*, aggkor, öregkor, élemedettkor; 2) *senilis*, öreges, aggszerű; *senilis actus*, aggszerű cselekedet; *senilis mos*, öreges szokás.

Senium, l. *senectus*.

Sensatio, érzés; *sensio*, érzet, érzelem; *impressio*, benyomás.

Sensibilis, érzékeny, érezhető, érzelős, érzetes, érzelmes, érzeményes.

Sensibilitas, érzékenység, érezhetőség, érzelősség, érzetesség, érzelmesség, érzeményesség.

Sensio, érzés, érzelem; *sensio moralis*, erkölcsi érzés, erkölcsi érzelem.

Sensilis, érzékenyült, érzelős.

Sensitivitas, l. *sensibilitas*.

Sensitivus, l. *sensibilis*.

Sensorium, érzék, érzély.

Sensorius, érzéki, érzélyi; *organa sensoria*, érzőgépek, érzőtagak, érzetművek.

Sensualis, érzéki, érzeményes, érzetes; *animalis*, állati; *carnalis*, testi.

Sensualismus, érzékiesség, érzeményesség, érzékiségvitatás, érzelgés.

Sensualista, érzékkövető, érzelmeskedő, érzékiség' fija, érzékiségvitató, érzelgő.

Sensualitas, érzékiség, érzetesség; *animalitas*, állatiság; *carnalitas*, testiség.

Sensus, 1) értelem; *significatus*, értemény; 2) érzés, érzékenység; 3) érzék, (Sinn); 4) vélemény, (Meinung); *sensus verus*, igaz értelem; *falsus*, hamis, ál-értelem; *historicus*, történetszerű, szótörténeti; *litteralis*, betűzeti; *etymologicus*, szóelemzeti; *logicus*, beszédfüzéri, gon-

Digitized by Google

dolatkötési, gondolatfüzéri; *syntacticus*, szókötési; *symbolicus*, jelképes, képletes; *parabolicus*, példázatos; *mysticus*, titkozati, titkalmas, titkalmi; *typicus*, ábrázolatos; *adumbrativus*, árnyéklatos, árnyazatos; *proprius*, saját, tulajdon; *improprius*, sajátlan; *tropicus*, szófordúlati, szófordúlatos; *allegoricus*, beszédmásitási; *tropologicus*, hitfejtő, hitfejtelmi értelem; *anagogicus*, reményfejtő, reményfejtelmi értelem; *moralis*, erkölcsi; *psychologicus*, lélektani; *mythicus*, regeszerű, regélyes értelem; *accomodatitius*, alkalmazati, alkalmazatos; *rationalisticus*, észszerűsítő értelem; *explicitus*, kifejtett; *implicitus*, benfoglalt; *certus*, bizonyos; *incertus*, bizonytalan; *dubius*, kétes; *probabilis*, valószinű; *latus*, tágas; *strictus*, szoros; *vulgaris*, köznépi, népszerű; *figuratus*, képes értelem; *translatus*, seu *metaphoricus*, átvitt értelem; *dogmaticus*, hitágozatos; *hermeneuticus*, fejteményes, magyarázatos; *exegeticus*, fejteményes értelem; *scientificus*, tudományos értelem; *sensus internus*, belérzet; *externus*, külérzék; *ethicus*, erkölcsi érzet; *sensus syntheticus*, összekötő, összefoglaló, összetaglaló; *analyticus*, felbontó, széttaglaló értelem; *sensus poëticus*, költői értelem.

Sententia, 1) Urtheil, itélet; Urtheilſpruch, itélethozás, itélettétel, megitélés *(judicatio)*; megitéltetés, *judicatio passiva*; 2) Entſchluß, végzés, elhatározás, *ut actio*; végzet határozat, *ut actus*; 3) Meinung, vélemény; *opinio*, vélekedés; 4) Klugheit, okosság, eszély; 5) Wunſch, kivánság; 6) Spruch, mondat, 7) Inhalt, tartalom. — *Sententia absolutoria*, feloldozó, felszabaditó, fölmentő, feloldó itélet; *apellabilis*, felebbvihető, fölebbviteles, fölviteles itélet; *capitalis*, halálos itélet; *condemnatoria*, kárhoztató, megmarasztaló itélet; *condescensoria*, peralászállitó, perleszállitó itélet; *convictiva*, megmarasztaló, marasztalatos itélet; *definitiva*, ügyhatározó, ügydöntő itélet; *disfavorabilis*, terhes, kedvezetlen itélet; *favorabilis*, kedvező, kedvezetes; *finalis*, végitélet; *finalis definitiva*, ügydöntő végitélet; *inappelabilis*, fölviteletlen, fölebbvihetlen; *interlocutoria*, közbeszóló, közbenjáró; *ipso jure nulla*, törvenyszerént sikeretlen; *meritoria*, derék itélet, érdembeli itélet; *onerosa*, terhelő, terhes itélet; *primae instantiae*, első folyamodási, első birósági itélet; *remissoria*, visszautasitó; *superrevisoria*, ujabbvisgálatú itélet. — *Sententia communis*, közvélemény; *communior*, közönségesebb vélemény; *communissima*, legközönségesebb vélemény; *proscripta*, számüzött vélemény; *damnata*, kárhoztatott vélemény; *notata*, bélyegzetes vélemény; *haeretica*, eretnek; *erronea*, hibás; *sapiens haeresim*, eretnekszinű, tévközelitő, eretnekszerű vélemény; *suspecta de haeresi*, tévgyanús, eretnektégről gyanús; *seditiosa*, lázitó; *malesonans*, roszúl hangzó; *captiosa*, furfangos, cselszövényes, bekeritő, keritékes, csalóka vélemény; *verbo Dei contraria*, Isten' igéjével ellenkező; *in desperationem inducens*, kétségbeejtő vélemény; *sententiam mutare*, itéletet, v. véleményt változtatni; *sententiam renovare*, itéletet ujitni, fölelevéniteni; *sententia proverbialis*, példamondat.

Sententionales, itéletlevél, itélvény.

Sententionatus, megitélt, elmarasztalt.

Sentimentalis, érzelgő, érzelgős.

Sentimentalismus, érzelgés, érzelgősség, érzelgősködés.

Sentimentalista, érzelgős, érzelgősködő.

Sentimentum, 1) Gefühl, érzemény; 2) Meinung, vélemény, vélekedés, gondolat.

Sentina, gazhely, szemethely, gazverem, gazcsür.

Sentire, érzeni, érezni.

Sentis, tövis, tüske.

Sentus, tövises, borzas, tüskés.

Seorsim, külön.

Separare, elkülönitni, különözni, elválasztani, különválasztani; *separari*

Digitized by Google

intransitive, elválni, különválni, elkülönülni.

Separatim, külön, elváltan.

Separatio, *activa*, elkülönités, különzés, elválasztás, különválasztás; *passiva*, elkülönittetés, különöztetés, elválasztatás, különválasztatás; *intransitiva*, elválás, különválás, elkülönülés; *separatio a thoro, et mensa*, nőszágy, és asztaltól elválasztás, együttlakástól elválasztás.

Separatistae, különváltak; így nevezvék Angolországban azon tévelygők, kik Browne Robertet követik.

Separatus, *ab alio*, elválasztott, elkülönzött, elkülönített; *per se*, különvált, elvált.

Sepelire, temetni, eltemetni, eltakarni; *sepeliri reflexive*, temetkezni.

Seponere, félretenni, félrevetni, elmellőzni.

Seponibilis, félrevethető, elmellőzhető.

Sepositio, *activa*, félretevés, félretevés, elmellőzés; *passiva*, félretetetés, félrevettetés, elmellőztetés; *ut actus*, félretétel.

Septem, hét; *septem sacramenta*, hét szentség; *septem dona Spiritus S.* a' szent lélek' hét ajándéka; *septem dolores B. M. V.* a' b. sz. Máriának hét fajdalma, hét keserve.

Septemplicare, hétszerezni.

Septemplicatio, *activa*, hétszerezés; *passiva*, hétszeresztetés.

Septemvir, hétszemélynök, hétszemélyű közbiró.

Septemviralis, hétszemélyű; *tabula septemviralis*, hétszemélyű tábla, hétszemélyű törvényszék.

Septemviralista, l. *septemvir*.

Septemviratus, hétszemélynökség.

Septena, hétnaposbőjt, büntetés a' kolostorokban.

Septennarius, hetesszám.

Septifluus, hétkegyű; *septifluus spiritus s.* hétkegyű szent lélek.

Septiformis, hétágú, hétrétű, hétalakú.

Septimana, hét.

Septuagesima dominica, hetvenes vasárnap.

Sepulchrarii, sírvitatók; így nevezvék azon tévelygők, kik Krisztust egyedül testben hitték nem pokol' tornáczába, hanem csupán sírba szállottnak; *ordo s. sepulchri*, sírszerzet, mellyet 1114ben Árnold Kanonok főesperes Buglion Gottfrid alatt állított; 2) hasonnevű szerzetet alapitott VIik Sándor pápa, de melly utóbb a' jerusalemi lovagrenddel egybeolvadott; *sepulchrum septiforme*, hétrétű sír; így nevezteték Jerusálemben azon templom, melly üdvezitőnk' sirja fölött épittetett.

Sepulchrum, 1) sír, koporsó, sírláda; 2) sírbolt, temetőhely; *sepulchrum gentilitium, sive familiare, seu haereditarium*, nemzetségi, családi sír, v. sírbolt; *sepulchrum Christi*, istenkoporsó; *sacrum*, szent sír, szentkoporsó.

Sepultura, temetés, eltemetés, eltakarás, temetkezés; *jus sepulturae*, temetkezési jog; *locus sepulturae*, temetőhely; *stola sepulturae*, temetési tisztjárat, tisztdij; *sepultura asinina*, szertartástalan temetés, néma temetés.

Sequacitas, 1) követőség; 2) utódiság; 3) maradék.

Sequax, 1) követő, párthiv, sectator; 2) utód, *successor;* 3) *posteri*, maradék.

Sequela, következék, következet, következmény.

Sequentia, *misevers*, melly a' fokzsoltár után szokott nagyobb ünnepi misékben előfordúlni.

Sequester, zárnok, zártartó.

Sequestrare, elzárolni, lezárolni, zár alá venni, zár alá vetni; *sequestrata bona*, zárlott javak, zár alá vett javak.

Sequestratio, *activa*, elzárolás, lezárolás, zár alá vevés, zár alá vetés; *passiva*, elzároltatás, lezároltatás, záralávetetés, záralávettetés.

Sequestrator, zárnok, zár alá vevő, zártartó.

Sequestrum, zár, zárolat, zártétel, záralávétel, lezárolat, zárlat; *sequestri curator*, zárgondviselő, zárgondnok, zártartó; *sequestri reseratio*, zárnyitás, zárfelszabaditás; *sequestrum benevolum*, önkényes zár; *judiciale*, birói zár; *voluntarium*, kivánt, önkényes zár.

Sequi, követni; *consequi*, következni.

Digitized by Google

Sequior sexus, nőnem.
Seranthismus, virágos selyemszövet.
Seraphicus doctor, szeráfeszű, lángeszű tanár, lángszellemű tanár.
Seraphim, szeráfok, szeretet' lángszellemei, mennyei angyalok' egyik osztálya, lángoló angyalok.
Serenare, tisztitani, deríteni; *serenari intransitive*, tisztúlni, derűlni.
Serenatio, *activa*, tisztítás, derítés; *passiva*, tisztittatás, derittetés; *intransitiva*, tisztúlás, derűlés; *serenatio mentis*, elmederítés, elmederűlés; *animi*, szivderítés, szivderűlés.
Serenissimus, fönséges, nagykegyelmű, *(benignissimus)* nagykegyelmességű; *serenissime Archidux*, fönséges főherczeg.
Serenitas, 1) tisztaság, derű, derültség; 2) fönség; *serenitas vestra*, fönséged; *serenitas mentis*, elmederű, elmederültség; *serenitas animi*, szivderű, szivderültség.
Serenus, tiszta derült.
Sergius, s. martyr, sz. Szergyes vértanu, Oct. 23án.
Serialis, sorszerű, soros, sorzatos, sorbeli.
Serialitas, sorszerűség, sorzatosság.
Serialiter, sorszerént, sorban, szerben.
Series, szer, sor, sorzat; *series ordinis*, rendsor; *series causarum*, ügysor, oksor, persor, ügysorzat, persorzat.
Serio, komolyan.
Seriositas, komolyság.
Seriosus, komoly, komolyságos.
Serius, komoly.
Sermo, beszéd; *sermo funebris*, gyászbeszéd, halotti beszéd; *sacer*, egyházi beszéd; *academicus*, iskolaünnepélyi beszéd; *homileticus*, szentirást taglaló beszéd; *paraeneticus*, intő beszéd; *genethliacus*, szülnapi, születési beszéd; *irenicus*, békekötési beszéd, békbeszéd; *epicinitticus*, diadalmi beszéd, győzelmi beszéd; *casualis*, alkalmi beszéd.
Sermologium, beszédtár, beszédgyüjtemény.
Sermonarius, beszédkönyv.
Sero, későn.
Serotinus, késő, elkésett.
Serpens, kigyó.
Serpere, csuszni, mászni.
Serra, fürész; *serrasectio*, agyonfürészeltetés.
Servabilis, tartható, tartékony.
Servare, tartani; *res servando servabilis*, tartás által nem romló eszköz.
Servatius, s. eppus., sz. Szervácz püspök Maj. 13án.
Servator, megtartó, fentartó.
Servetistae, Servetus Mihály tévfőnök' követői, l. *antitrinitarii*.
Serviens, szolgáló; *serviens castri*, 1) várvitéz; 2) várszolga; *serviens ecclesiae*, 1) egyházvitéz; 2) egyházszolga; *serviens regis*, 1) királyi vitéz; 2) királyszolga.
Servilis, szolgai, alacson, alávaló, szolgaszerű; *servilis labor*, szolgai munka.
Servilismus, 1) szolgaiság, szolgáskodás, rabelműség; 2) rabszolgaság, l. *mancipatus*.
Servilitas, szolgaiság, szolgaszerűség, alacsonság, alávalóság.
Servire, szolgálni.
Servitae, szolgaszerzetesek; *servi b. M. Virginis*, b. szüz' szolgaszerzetesei, kiket hét kereskedő alapított a' XIIIik században.
Servitiosus, készszolgálatú, szolgálatos.
Servitium, 1) szolgálat, udvarlat; *servitium divinum*, isteni szolgálat, isteni tisztelet; 2) szolgálóság.
Servitor, inas, szolga.
Servitus, szolgaság, rabság, rabszolgaság; *servitus conditionaria*, föltételes szolgaság; *illimitata*, korlátlan szolgaság; *ultronea*, önkényes szolgaság; *servitus viciniae*, szomszédjog-türelem; *diaboli*, ördögszolgaság, ördögszolgálat.
Servus, 1) szolga; 2) inas; 3) rabszolga, *(mancipium)*; 4) *domesticus*, cseléd; 5) *colonus*, jobágy; *servus servorum Dei*, Isten' szolgáinak szolgája; *servus ecclesiae*, egyházszolga; *servus conventionatus*, szegődött szolga, bérszolga; *servus necessarius*, kénytelen szolga; *spontaneus*, önkényes szolga.
Sessio, 1) Sitzung, ülés; *congregatio*, gyülés; Grundstück, telek, házhely;

Digitized by Google

sessio antiqua, régi telek; *censualis*, zsoldos telek, évdijas telek; *cesaitalis*, foglalt telek; *sessio circularis*, kerületi ülés; *colonicalis*, jobágy telek; *curialis*, udvartelek, nemes házhely; *deserta*, elhagyott telek, puszta telek; *elibertata*, felszabadult telek; *inquilinaris*, zsellértelek; *integra*, egész telek: *intravillana*, belső telek: *libera*, szabad telek; *media*, féltelek; *sessio mixta*, vegyes ülés; *nobilitaris*, nemes telek; *octavalis*, nyolczad telek; *quartalis*, negyed telek; *integrae sessionis colonus*, egésztelkes jobágy; *mediae sessionis*, féltelkes; *octavalis*, nyolczad telkes jobágy.

Sessionale constitutivum, jóbágytelki állomány.

Sessionalis domus, gyülésház.

Severe, kéményen, szigorúan, sulyosan, nyomosan; *crudeliter*, kegyetlenül.

Severinus, s. Austriae Apostolus, sz. Szörény ausztriai apostal Jan. 8án.

Severitas, keménység, szigorúság, sulyosság; *crudelitas*, kegyetlenség.

Severus s. eppus., sz. Szever püspök Febr. 29én; 2) *severus*, *adj.* kemény, szigorú, súlyos, kegyetlen.

Sexagesima dominica, hatvanos vasárnap.

Sexualis, nemi, nembeli.

Sexualitas, nemiség, neműség.

Sexus, nem; *sexus discrimen*, nemi különbség; *sexus femineus*, nőnem, leányág; *sexus masculinus*, finem, himnem, fiág.

Sibilus, vel *sibilum*, süvölgés, süvöltés, sziszegés.

Sibylla, jóskönyv, jóslókönyv.

Sibyna, Tertulliánnál: nyil, ij, tegez.

Sica, gyilok.

Sicarius, orgyilkos.

Siccare, szárasztani, aszalni, szárogatni; *siccari intransitiva*, száradni, aszni, aszódni.

Siccus, száraz, aszú, szik, aszalt; *sicca missa*, l. *missa praesanctificatorum*.

Sicera, sikér, lőre, csigér.

Siderismus, csillagjóslat.

Siderista, csillagjósló.

Sidonius s. mart., sz. Szidony vértanú, Aug. 22én.

Sigillarius, pecséttartó, pecsétőr.

Sigillum, pecsét; *sigillum annulare*, gyürűpecsét; *appensum*, ragasztott pecsét; *appressum*, lenyomott pecsét; *authenticum*, hiteles, közhitelű, törvényes pecsét; *cereum*, viaszpecsét; *confessionis*, gyónásbeli titok, gyónási titoktartás; *ducale*, lovagpecsét; *dupplex*, kettős pecsét; *judiciale*, birói pecsét; *majestaticum*, fejdelmi pecsét; *pedestre*, gyalog pecsét; *pendens*, függő pecsét; *privatum*, magán pecsét; *publicum*, közhitelű; *sacramentale*, szentségpecsét; *regium*, királyi pecsét; *secretum*, titkos pecsét; *usuale*, szokott pecsét; *volans*, nyilt pecsét; *piscatoris*, halászpecsét; *sigillum altaris*, oltárkőpecsét; *sigilli fractio*, pecséttörés; *fractio sigili sacramentalis*, szentségi titokszegés; *sigillum sacramentale violatum*, megszegett szentségi titokpecsét.

Sigla, szóbetüzés, midőn t. i. a' szavakat csupán első betüjök által jeleljük, elő-betű-irás, p. o. *S. P. Q. R. senatus, populusque Romanus.*

Signaculum, 1) bélyeg; 2) pecsét; 3) jegy; *signaculum spirituale*, lelki jegy, eltörülhetetlen jegy, vagy lelki bélyeg; a' sz. atyáknál: bérmálás.

Signanter, jelesen, nevezetesen.

Signare, 1) jelezni, jelelni, jegyzeni; 2) bélyegezni; *signare se cruce*, keresztet vetni.

Signatio, 1) jelezés, jelelés, jegyzés, *active;* jeleltetés, jeleztetés, jegyeztetés, *passive*; 2) bélyegzés, bélyegeztetés.

Signatum, 1) jelelmény; 2) költ, kelt, *signatum Budae*, költ Budán.

Signatura, jelzet, jellemény, jegyzet, jegyzemény; *signatura gratiae*, kegyelem' jegyzete; *signatura justitiae*, igazság' jegyzete; l. *curia*.

Signifer, zászlótartó.

Significare, jelenteni.

Significatio, 1) jelentés; 2) jelentmény; 3) értelem, értemény.

Significativus, jelentékes, jelentményes.

Signipotens, csudatevő, csudajeltevő.

Signum, jel, jegy; *signum notorium*,

Digitized by Google

ismertető jegy, bélyeg; *signum visibile*, látható jel; *signum duelli*, cserek; *signum externum*, küljel; *signum indelebile*, eltörülhetetlen jegy; *signum sanctae crucis*, sz. kereszt' jele; *characteristicum*, váljegy, bélyegjegy, jelzőjegy.

Silentiarius, kötött nyelvű, bűnéma, hallgatag.

Silentium, hallgatás, hallgatagság; *silentii poena*, hallgatagsági büntetés, nyelvkötés; *silentium auditus*, tiszta hallomás; *silentium imponere*, hallgatagságot parancsolni; *silentium perpetuum*, örök hallgatagság.

Silere, hallgatni.

Silicernium, hallotttor.

Silicernius, vén, aggastyán.

Siliqua, 1) beczmeg; 2) babmérték, babka, szemer, batka.

Silva, erdő; *silvarum conservatio*, erdőkimélés; *silvarum curator*, erdőmester; *silvarum devastatio*, erdőpusztítás; *silvarum inspector*, erdész; *supremus*, főerdész.

Simeon s. eppus., sz. Simeon püspök, Febr. 18án; *Simeon s. stylita*, oszloplakó sz. Simeon, Jan. 5én.

Simila, 1) lisztláng; 2) zsemlye.

Similaris, hasonlatos.

Similis, hasonló, hasonlatos.

Similitudo, hasonlóság, hasonlatosság, hasonlat.

Simon s. apostolus, sz. Simon apostal, Oct. 28án.

Simonia, 1) szentségárúlás, kegyároskodás, simonbűn, kegyárú, kegyárúlás; 2) egyházi hivatal-árúlás; *simonia juris divini*, isteni jogsértő szentségárúlás; *juris humani seu ecclesiastici*, egyházi jogsértő szentségárúlás; *simonia mentalis*, szándéklott szentségárúlás; *conventionalis*, szerződési szentségárúlás; *conventionalis pura*, csupa szerződési szentségárúlás; *conventionalis mixta*, seu *conventionata*, teljesedésbe ment szerződési szentségárúlás; *simonia confidentialis*, seu *confidentia beneficialis*, bizalmi simonbűn, bizalmi szentségárúlás, javadalmi biztosítás; *munus simoniacum*, simonárú, szentségárú; *munus a manu*, pénzbeli szentségárú; *munus a lingua*, szószólói, szóbeli szentségárú; *munus ab obsequio*, szolgálatos szentségárú, szolgálati simon bűn.

Simoniacus, simonbűnös, szentségárús, szentségárúló, simonkodó, kegyárus, kegyárúló, kegyáruskodó.

Simonisare, simonkodni, simonbűnt elkövetni, szentséget árúlni, kegyáruskodni.

Simonisatio, simonkodás, simonbűnelkövetés, szentségárúlás, kegyáruskodás.

Simonitae, Simon büvész' követői, ki az apostalok' idejében hirdetett tévtant.

Simplex, 1) egyszerű, egyrétű, egyes, egyféle; 2) együgyű; 3) őszinte, nyilt, mesterkéletlen; 4) részetlen; *indivisibilis*, oszolatlan, oszthatlan; *simplex festum*, egyes ünnep; *simplex officium*, egyes ünnepi zsolosma; *simplex beneficium*, egyes javadalom, pásztorkodatlan javadalom; *simplex homo*, együgyű ember; *ens simplex*, részetlen lény.

Simplicianus s. eppus. et conf. sz. Szimpliczián püspök hitvalló, Aug. 16án.

Simplicitas, 1) egyszerűség, egyrétűség, egyféleség; 2) együgyűség; 3) részetlenség.

Simpliciter, 1) egyszerűen, egyrétűen, egyfélén; 2) együgyűen; 3) pusztán, föltétlenül, egyáltalán.

Simplicius, s. mart., sz. Szimplicius vértanú, Nov. 8án.

Simplificare, egyszeríteni, egyszerűsíteni.

Simplificatio, *activa*, egyszerítés, egyszerűsítés; *passiva*, egyszerittetés.

Simplus, egyes, egyszeres, egyrétű.

Simpsalma, őszhangzó zsoltározás.

Simpulator, (*sinepulator*) vendégtárs.

Simul, együtt, egyetemben, karöltve.

Simulacrum, 1) ábra, ábrázat, ábrázolat, kép; 2) *idolum*, bálvány; *simulacrum solis*, napábra; *simulacrum lunae*, hódábra.

Simulare, szinlelni, tettetni, szineskedni, örvösködni.

Simulatio, *activa*, szinlelés, tettetés, szineskedés, örvöskedés; *passiva*, seu *factitiva*, szinleltetés, szineskedtetés, örvöskedtetés; *hypocrisis*, képmutatás, képmutatóskodás.

Digitized by Google

Simultanee, egyetemben, együttösen.
Simultaneitas, együttösség, együttlétel, együttlét.
Simultaneus, együttös, együttlevő.
Simultas, fondorkodás, alattomosság, oririgykedés, orfondorlás, áskálódás, torzsálkodás.
Sinapi, mustár.
Sinceritas, őszinteség, nyiltszivűség, igazszivűség, igazlelkűség, nyiltság.
Sincerus, őszinte, nyiltkeblű, nyiltszivű, igazszivű, igazlelkű.
Sinciput, borcza, homlokzat; *occiput*, hátfő, hátrész, hátkép.
Sine interruptione, szakadatlanúl; *sine misericordia*, irgalmatlanúl.
Sine involucro, burkolatlanúl, leplezetlenűl; *sine cura*, henyehivatal, gondtalan, henye élet.
Singillative, vel *singillatim*, vel *singulatim*, egyenként, egyesleg, egyenegyen, különkülön, egyedesen, egyedenként.
Singillativus, egyes, egyenkénti, egyenkéntes.
Singularis, 1) egyes, egyedes, egyszeres; 2) rideg, magányos; 3) különös, különcz, különző.
Singularisare, különczködni, különködni, magánykodni.
Singularismus, különczség, különczködés.
Singularista, különcz, különczködő.
Singularitas, 1) egyedesség; 2) ridegség, magányosság; 3) különösség.
Singulariter, 1) egyesen, egyedesen; 2) ridegen, magányosan; 3) külön, különösen.
Singultus, csuklás.
Singulus, mindegyik, mindenegyik, kiki, mindenki.
Sinister, bal; *sinistra opinio*, balvélemény; *sinistrum judicium*, balitélet; *sinister conceptus*, balfogalom; *sinistra fortuna*, balszerencse.
Sinisteritas, balság.
Sinistrarii, balkezesek, azon hittévelygők, kik balkézzel valamit illetni a' világért sem mertek volna.
Sinus, 1) öböl; 2) kebel; *sinus Abrahae*, Ábraham' kebele.
Sipho, szivócső, szivattyú.
Siromastes, szurony.
Sisinnicus mart. s., sz. Szizin vértanú, Maj. 29én.
Sistere, 1) megállitni, megszüntetni; 2) *sistere se*, megjelenni, előállani.
Sistrum, katak, kerepelő, czimbalom.
Sitarchia, élettár, életkamra.
Sitones, gabnakereskedő.
Sitonicum, magház, magtár.
Situare, helyezni.
Situatio, 1) helyzés, 2) fekvés.
Situlus, vel *situla*, szentelt viztartó.
Situs, helyzet; *ora*, tájék, vidék.
Sixtus s. papa mart. sz. Sixtus pápa vértanú, Aug. 7én.
Smaragdus s. mart. sz. Smaragd vértanú, Aug. 8án.
Sobrie, józanúl.
Sobrietas, józanság.
Sobrinus, anyám' nénjének fija.
Sobrius, józan.
Socer, ip, ipa; *socer magnus*, nagy ipa.
Sociabilis, társítható, társasítható, társitékony, simuló, simítható.
Socialis, társas, társaságos, társúlatos, társadalmas, társúlati, társasági, társadalmi, társúlékony; *socialis vita*, társas élet; *sociale officium*, társasági kötelesség: *socialis homo*, társulatos, társulékony ember; *socialis contractus*, társasági kötés.
Socialitas, társulatosság, társulékonyság, társadalmasság.
Sociare, társitani, társasítani.
Sociatio, társítás, társasítás.
Societas, társaság; (*collegium*, társulat;) társadalom; *societas absoluta*, független társaság; *abolita*, eltörlött társaság; *aequalis*, egyenlő társaság; *anarchica*, fejetlen társadalom; *civilis*, polgári társaság; *composita*, vegyestagú társaság; *connubialis*, házas társaság; *contractualis*, kötési társaság; *confoederata*, szövetséges társaság; *despotica*, kényuralmi társaság; *domestica*, házi; *familiaris*, családi; *herilis*, cselédes társaság, házuri társadalom; *hypothetica*, föltételes társaság; *legalis*, törvényes társaság; *mercantilis*, kereskedő társaság; *negotiatoria*, tőzsérkedő társaság; *oeconomica*, gazdasági társaság; *pactitia*, szerződött társaság; *parentalis*, szülői társaság;

Digitized by Google

scientifica, tudományos társaság; *erudita*, tudós társaság; *religionaria*, vallási társulat; *rosarii*, rózsagyöngyi társaság, olvasói társulat; *cordis Jesu*, Jezus' szive' társasága; *societatis salus*, társaság' üdve, jóléte, boldogsága; *societatis socii*, társaság' tagjai, társai.

Sociniani, Laelius, és Faustus Socinus tévfőnökök' tanhivei, kik egyedül az atyát hivén örök Istennek, a' kinyilatkoztatási hitágozatokat tagadták, és így a' mai észimádóknak utat készitettek.

Socius, társ; *membrum*, tag; *socius delicti*, bűntárs, véttárs; *socius apertus*, nyilvántárs; *occultus*, titkos társ; *socius auxilians*, segédtárs; *cointeressatus*, érdektárs; *participans*, részes társ; *mutus*, nématárs; *non obstans*, nem gátló társ; *non manifestans*, hallgatag társ, föl nem födöző társ; *jubens*, pancsoló társ; *consentiens*, megegyező; *consilium dans*, tanácsló; *palpo*, hizelgő társ; *recursum dans*, gyámtárs; *socius positivus*, avatott társ, tettes társ, tettsegéd; *negativus*, tett nem gátló társ, nemleges társ.

Socordia, henyeség, tunyaság, lustaság.

Socordiari, henyélni, tunyálkodni, lustálkodni.

Socors, henye, tunya, lusta.

Socrus, napa.

Sodalis, 1) társ, ügytárs; 2) *sodalis opifex*, müves legény, müsegéd, mester legény; *sodales Mariani*, Maria' társulatának tagjai, Maria' tisztelő társai.

Sodalitium, 1) társaság, társulat; 2) legénység.

Sodomia, sodomaság, sodomabűn; *perfecta*, egész sodamaság, teljes sodomabűn; *imperfecta*, félsodomaság, félsodomabűn; *sodomia bestialitatis*, baromkodás.

Soga, kötél.

Sol, nap; *solis cultus*, napimádás; *solis ortus*, napkelet; *solis occasus*, napnyugot, napenyészet; *solis ecclipsis*, napfogyatkozás.

Solamen, vigasztalmány, vigasztalék.

Solari, vigasztalni.

Solatio, vigasztalás, *active*; vigasztaltatás, *passive*.

Solatium, vigasz, vigasztalat; *spirituale*, lelki vigasztalat.

Solemnis, 1) jeles; 2) ünnepi, ünnepélyes, ünnepszerű, fényszerű, fényes; 3) szertartásos; 4) szokásos, szokásbeli, divatos, szokásszerű.

Solemnisare, 1) jelesiteni; 2) ünnepélyesiteni; 3) törvényesitni, hitelesitni; 4) szertartásozni.

Solennisatio, *activa*, 1) jelesités; 2) ünnepélyesités; 3) törvényesités, hitelesités; 4) szertartásozás; *passiva*, 1) jelesittetés, 2) ünnepélyesittetés; 3) törvényesittetés, hitelesittetés.

Solemnitas, 1) jelesség; 2) ünnepély, ünnepélyesség; 3) *requisitum*, kellék, szerék, megkivántatóság; 4) szertartás, fényszerűség; *solemnitas extrinseca*, külső szerék, külkellék, külső kellék; *intrinseca*, belső szerék, belső kellék, belkellék.

Solemniter, 1) jelesen; 2) ünnepélyesen, fényszerűen, ünnepszerűen; 3) törvény szerént, szokás szerént.

Solers, sörény, szorgos, szorgalmas.

Solertia, sörénység, szorgosság, szorgalmasság.

Solidare, megerősitni, szilárditni, edzeni; *solidari intransitive*, megerősödni, szilárdúlni, edződni.

Solidatio, *activa*, megerősités, szilárditás, edzés; *passiva*, megerősittetés, szilárdittatás, edzetés; *intransitiva*, megerősülés, szilárdulás, edződés.

Soliditas, 1) erősség, szilárdság; 2) tömöttség, zömökség; *soliditas characteris*, jellemi szilárdság.

Solidus, 1) erős, szilárd, edzett; 2) tömött, zömökös, zömös; *in solidum* együtt, egymásért, egyetemileg; *solidus vir*, szilárd férjfiú.

Soliloquium, magánbeszéd.

Solipsismus, egyéneskedés, egyedeskedés.

Solipsista, egyéneskedő, egyedeskedő.

Solitarius, magányos, rideg; *vita solitaria*, magányélet, rideg élet.

Solitudo, magány, magányhely, magányság, pusztaság.

Solium, szék; *regale*, királyi; *episcopale*, püspöki szék.

Digitized by Google

Sollicitamentum, sürgöny, sürgölmény, sürgetmény, késztetmény, sürgeték, készteték.

Sollicitare, szorgolni, sürgölni, szorgalmazni, sürgetni; *sollicitare ad malum*, roszra késztetni.

Sollicitatio, *activa*, szorgolás, sürgölés, szorgalmazás, sürgetés; *passiva*, szorgoltatás, sürgöltetés, szorgalmaztatás, sürgettetés; *sollicitatio ad malum*, bűnre késztetés, bűnkésztés.

Sollicitator, szorgoló, szorgalmazó, sürgölő, sürgető; *ad malum*, bűnkésztő.

Sollicitatura, szorgalmazóság.

Sollicite, szorgalmasan, szorgosan, gondosan.

Sollicitudo, aggódás, szorgoskodás, gondoskodás, *ut actio*; aggalom, szorgosság, gondosság, aggodalom, aggság, *ut res*; *sollicitudo animi*, lelki aggság.

Sollicitus, aggódó, aggalmas, szorgos, gondos, gondoskodó.

Solo, egyedül.

Soloecismus, nyelvhiba, szókötési hiba; 2) *soloecismus actionis*, tagjártatási hiba.

Solstitium, napfordúlat; *solstitium aestivale*, nyári napfordúlat; *solstitium hyemale*, téli napfordúlat.

Solubilis, 1) megoldható, megfejthető, oldékony, fejtékeny; 2) felolvasztható, olvadékony.

Solubilitas, 1) megoldhatóság, megfejthetőség, oldékonyság, fejtékenység; 2) olvaszthatóság, olvadékonyság.

Solutio, *activa*, 1) megoldás, megfejtés; 2) olvasztás; 3) fizetés; *passiva*, 1) megoldatás, megfejtetés; 2) olvasztatás; 3) fizettetés; *solutio intransitiva*, olvadás; *solutio objectionis*, ellenvetés' megfejtése. *Solutio debiti*, adósság' fizetése; *solutio aeris*, érczolvasztás; *solutio nivium*, hóolvadás.

Solutor, 1) megoldó, megfejtő; 2) olvasztó; 3) fizető.

Solvere, 1) megoldani, megfejteni; 2) olvasztani; 3) fizetni; *solui intransitive*, olvadni.

Soma, test.

Somatologia, testtan, testismertetés, testtudomány.

Somatologus, testtanító, testbuvár, testismerő, testtudós.

Somnambulo, álomjáró, álomkóros, álombolygó, alvajáró.

Somnambulismus, álomjárás, álomkórság, álombolygás.

Somnescere, elálmasodni.

Somniale, álmaskönyv, álomfejtő könyv.

Somniare, álmodni, álmadozni.

Somniatio, álmodás, álmodazás.

Somniator, álomlátó, álmadozó.

Somnifer, álomhozó; *pulvis somnifer*, álompor.

Somnium, álomkép; *somnium coeleste*, seu *divinum*, isteni álomlátás, álomlátvány; *somnium daemoniacum*, ördögi álomrém; *somniorum interpres*, álomfejtő, álomhüvelyező.

Somnolentus, álmos, aluszékony, szunnyatag, szunnyátozó, szunnyátoló.

Somnus, álom, alvás.

Sonalium, csönge, csölöng, csöngettyű.

Sonare, hangzani, zengeni; *sonitus*, hangzat, zengzet.

Sonipes, paripa.

Sonorus, hangos, zengő.

Sons, 1) vétkes, bűnös; 2) ártalmas, ártékony; *insons*, ártatlan, bünetlen, vétketlen.

Sonticus, 1) vétkes, bűnös; 2) ártalmas, ártékony.

Sophia, bölcseség.

Sophisma, álbölcselés, álbölcselet, álokoskodás, cselokoskodás.

Sophista, bölcselő, álbölcs, álokoskodó, cselokoskodó, cselokszövő.

Sophisticus, álbölcsi, álbölcseleti, álokoskodási, cselszövési.

Sophronius s. patriarcha Jerosolimitanus, szent Szofron jerusálemi ősérsek, Mart. 11én.

Sophus, bölcs.

Sopire, 1) elaltatni; 2) lecsillapítani, lecsendesíteni; *sopiri intransitive*, 1) elaludni; 2) lecsillapúlni, lecsendesülni.

Sopor, álom, szender, szunnyadás, szunnyadalom.

Soporare, elszenderíteni; *soporari intransitive*, elszenderülni, elszenderedni.

Soporifer, álomhozó, szenderítő.

Digitized by Google

Sorbere, szörcsölni, szörpölni, szörpögetni.

Sorbitio, szörcsölés, szörpölés, szörpögetés.

Sorceria, l. *sortitio*, és *sortilegium*.

Sordes, szemet, szenny, gaz, rusnya, mocsok, undok.

Sordidus, szemetes, szennyes, gazas, rusnya, mocskos, undok.

Sordities, rusnyaság, gazság, undokság, mocskosság.

Sorites, halmas okoskodás, gyűokoskodás.

Soror natu major, néne; *natu minor*, hug; *soror uterina*, anyáról néne, v. hug; *soror germana*, nővér, nőtestvér, egyvérű néne, v. hug; *in capillo*, hajadon nővér; *sorores religiosae*, szerzetes, apácza társnők.

Sororgia, feleségem' nőtestvére.

Sororius, néném' v. hugom' férje.

Sors, 1) sors, koczka, (müncheni codexben: *nyil*); 2) állapot; 3) eset, történetesség, esetiség, szerencse; 4) sorsolás, nyilalás, sorsvetés, sorsjóslat, nyiljóslat; *sors aleatoria*, koczkavetés; *sors attributrix*, tulajdonító nyilvetés; *sors decisoria*, ügydöntő, ügyválasztó sorsvetés; *sors divinatoria*, jósló nyilalás, jósló sorsvetés; *sors electiva*, választó sorsvetés; *sors consultatoria*, istentanácsló sorsvetés; *sors divisoria*, *vel divisiva*, kétségoszlató sorsvetés; *sortes sanctorum*, irásnyilazás, mellyet 506ban az agathói zsinat tiltott el. *Sortium festum*, sorsok' ünnepe, Hamannap a' zsidóknál.

Sortilegium, sorsolás, sorsvetés, sorsszedés, sorshuzás, nyilazás.

Sortilegus, sorsvető, sorsoló, sorsszedő, nyilazó, nyilaló.

Sortiri, 1) sorolni; 2) sorsot huzni, vetni; 3) osztályozni.

Sortitio, 1) sorolás; 2) sorsvetés, sorshuzás, nyilalás, sorsszedés, nyilazás; 3) osztályozás.

Sortitor; 1) soroló; 2) sorsvető, sorsoló, sorshuzó, sorsszedő; 3) osztálzó.

Sospes, ép, egészséges.

Sospitare, 1) üdvözíteni, éppé tenni, épiteni; 2) idvezleni.

Sospitator, 1) üdvözítő, épitő, éppé tevő; 2) idvezlő.

Soterologia, üdvtan, üdvtudomány, váltságtan.

Soterus s. papa, sz. Szóter pápa, Apr. 22én.

Spado, 1) herült; 2) nőtelen, rideg.

Spadonatus, nőtlenség, ridegség.

Spaleria, *(peripatasma)* 1) rácsázat; 2) könyöklőfal, övedzőfal.

Spalla, adóneme, mellyet hajdan a' püspökök kaptak.

Spanoclystus, zártkorona, fődöttkorona, (görög *epanoklios* szótól).

Spanus, ispán.

Spargere, szórni, hinteni.

Spargillum, vel *sparsorium*, l. *aspersorium*.

Spatiamentum, sétahely, sétaliget.

Spatiare, sétálni.

Spatiosus, téres, tág, tágos.

Spatium, tér; *spatium amplum*, tágos tér; *intermedium*, köztér, középtér; *spatium vacuum*, űr, üres tér, üresség; *spatium occupatum*, elfoglalt tér; *locus spatii*, térhely; *locus spatii amplus*, tágos térhely.

Specialis, különös, külön, különfajú, különnemű, fajlagos, részletes, szerletes.

Specialitas, különösség, különnemüség, különfajúság, részletesség.

Specialiter, különösen, különleg, jelesen, fajlag, részletesen.

Species, 1) faj, fajta, alnem, szerlet; 2) szín, kép, alak; *species vultus*, arczszín, arczalak; 3) mivolt; *species facti*, a' tett' mivolta; *species causae*, ügy' mivolta; *species panis, et vini*, kenyér', és bor' szine.

Specificare, 1) fölszerelni, felszámlálni, kijelelni, számbavenni; 2) fajtázni, fajanként följegyezni, elszámlálni; 3) részletesitni, részenként előszerelni.

Specificatio, 1) fölszerelés, felszámlálás, kijelelés, számbavevés; 2) fajtázás, fajanként följegyzés, elszámlálás; 3) részletesités, részenként előszerelés.

Specifice, 1) részletesen, szerletesen; 2) fajlag, fajtaszerént, különleg, sajátlag, fajszerűleg.

Specificus, 1) részletes, szerletes; 2) fajlagos, fajbeli, fajszerű, sajátos, sajátlagi, különös, különleges; *spe-*

Digitized by Google

cifica corporum gravitas, a' testek' fajszerű sulya.

Specimen, jel, jelség, mutatvány, jelvény; *exemplar*, példány, példakép, tanújel.

Speciosus, színes, alakos, látszatós, tetszetes, ékes.

Spectabilis, tekintetes, tekintélyes; *spectabilis, ac generosus*, tekintetes, nemes, vitézlő; *spectabilis, ac perillustris*, tekintetes, nemzetes, vitézlő.

Spectaculum, 1) látmány, tekintmény, látványság; 2) csodálmány.

Spectare, nézdelni, nézegetni, tekinteni.

Spectrum, vázkép, rém, rémkép, tündér, tündérkép, báb, rémbáb, kisértet.

Specula, őrhely, őrállóhely, várta, őrtorony, kémtorony, őremelék, kémhely, kémlelék.

Speculari, 1) kémlődni, kémlelődni, vizslálódni, kémkedni, őrködni; 2) eszmélődni, eszmélkedni, szemlélődni, szemlélkedni; 3) haszonkémleni, nyerészkedni, haszonkémlelni, haszonhajhászni.

Specularii, tükörbüvészek.

Specularis, l. *speculativus*.

Speculatio, 1) kémlődés, kémlelés, kémkedés; 2) eszmélődés, eszmélkedés, szemlélődés, szemlélkedés; 3) haszonkémlés, haszonhajhászás, nyerészkedés, *ut actio;* 1) kémlet, kémlelet, eszmélet; 3) haszonkémlet, haszonhajhászat, *ut actus*.

Speculative, 1) kémlődőleg, kémlelőleg, kémkedőleg; 2) eszmélődőleg, eszmélkedőleg, szemlélődőleg, szemlélkedőleg; 3) haszonkémlőleg, nyerészkedőleg, haszonkémletesen.

Speculativus, 1) kémlődő, kémlelő, kémkedő; 2) eszmélkedő, eszmélődő, szemlélődő, szemlélkedő; 3) haszonkémlő, haszonhajhászó, nyerészkedő.

Speculator, 1) kém; 2) haszonkém; l. *speculativus*.

Speculum, tükör; *causticum*, gyujtótükör; *conicum*, kúptükör; *convexum*, domború tükör; *cylindricum*, hengertükör; *parabolicum*, kanyarú tükör; *sphaericum*, gömtükör; *planum*, sik tükör; *magicum*, bájtükör, büvésztükör, varázstükör.

Specus, *(spelaeum)* barlang, üreg; *specus terrae*, földüreg; *saxorum*, sziklaüreg; *arborum*, adú, odva; *specus leonum*, oroszlányok' barlangja.

Spelunca, l. *specus*.

Sperare, reményleni, remélni; *expectare*, várni.

Speratio, reménylés, remélés, *ut actio;* remény, reménylet, remélet, *ut res*.

Sperativus, remélhető, reméletes, várandó, reméleti; *jus sperativum*, várandó jog, reméleti jog, reményjog; *sperativus proventus*, reméletes, várandó jövedelem.

Spes, remény, reménység, remély, reme; *spes christiana*, keresztény remény; *spes fallax*, csalfa remény; *spes firma*, szilárd remény, erős remény; *fundata*, alapos; *infundata*, alaptalan remény.

Sphaera, 1) kör; 2) göm, gömöly, gömb; *sphaera stadii*, pályakör; *activitatis*, hatáskör; *visionis*, látkör; *officii*, tisztikör; *agendi*, működör, munkakör; *sphaera coelestis*, éggömb; *sphaere terrestris*, földgömb.

Sphaeroides, gömböly, gömbölyeg.

Sphragista, pecsétismerő, pecséttudós, pecséttanító.

Sphragistica, pecséttan, pecséttudomány, pecsétismeret, pecsétismertetés.

Spica, kalász.

Spicarium, csűr, asztag.

Spicilegium, kalászat, kalászlécska, böngészet.

Spicilex, böngész, lécskáló.

Spina, tövis.

Spinosus, tövises.

Spinozismus, Spinozatan, l. *pantheismus*.

Spiraculum, lehelet, lélekzet, ihlet.

Spirare, lehelni, lélekzeni, ihleni.

Spiratio, *activa*, lehelés, ihlés; *passiva*, leheltetés, ihletés.

Spiridion s. eppus., sz. Spiridion püspök, Dec. 14én.

Spiritualis, 1) *subs.* lelkész, lelki oktató; *adj.* lelki, szellemi.

Digitized by Google

Spiritualisare, szellemiskedni, szellemzeni.

Spiritualismus, szellemvitatás, szellemiskedés, szelemzés, *in concreto;* szellemzet, *in abstracto.*

Spiritualista, szellemvitató, szellemiskedő, szellemző.

Spiritualitas, szellemiség, lelkiség.

Spiritualiter, lelkiképen, szellemileg.

Spiritus, 1) szellem, lélek; 2) lehelet, lélekzet; 3) szesz; *spiritus legis*, törvény' lelke; *spiritus nationis*, nemzeti szellem; *spiritus aevi*, korszellem; *spiritus vini*, borszesz; *sanctus*, szentlélek, *spiritus veritatis*, igazság' lelke; *fortitudinis*, erősség' lelke; *spiritus s. sanctificator*, megszentelő sz. lélek; *spiritus prophetiarum*, jövendelés' lelke; *spiritus s. Deus*, sz. lélek uristen.

Splendescentia, fénylés, tündöklés, ragyogás, csillogás.

Splendere, fényleni, tündökleni, fényeskedni, ragyogni, csillogni.

Splendidus, fényes, fénylő, tündöklő, ragyogó, csillogó.

Splendor, fény, fényesség, tündöklet.

Spoliare, 1) megfosztani, lefosztani; 2) levetköztetni, kivetköztetni.

Spoliarium, vel *spoliatorium*, levetköztetőhely.

Spoliatio, *activa*, 1) megfosztás, lefosztás; *passiva*, megfosztatás, lefosztatás; *spoliatio ab officio*, 1) tisztmegfosztatás; 2) levetköztetés, kivetköztetés.

Spolium, fosztalék, fosztmány; *münchcni codexben:* foszlat; *jus spolii*, foszlatjog; *jus exuviarum*, papszerzeményi jog, t. i. halála után.

Spondere, 1) igérni, fogadni; 2) jótállani, kezeskedni.

Sponsa, jegyesnő, mátka, jegymátka, jegyhölgy, menyasszony.

Sponsalia, kézfogás, eljegyzés, gyűrűváltás, jegyváltás, jegykötés; *sponsalia impuberum*, serdületlenek' jegykötése; *solemnia*, ünnepélyes eljegyzés; *sponsalium efficacia*, jegykötés' ereje, *resilire a sponsalibus*, a' jegykötéstől visszalépni.

Sponsalisticus, eljegyzési, jegyváltási, jegykötési; *sponsalisticum donum*, jegyajándék, eljegyzési ajándék; *sponsalisticus contractus*, eljegyzési kötés, jegykötés; *sponsalisticus processus*, eljegyzési per.

Sponsio, 1) igérés, fogadás, igéretétel; 2) kezeskedés, jótállás.

Sponsor, 1) fogadó, igérő; 2) kezes, jótálló; 3) keresztapa.

Sponsus, jegyes, vőlegény, vőjegyes.

Spontaneb, önkényt, önkényesen, önkényleg, önkénytesen.

Spontaneitas, önkényesség, önkénytiség.

Spontaneus, önkényes, önkényti, önkénytes.

Sponte, önkényt; *a se;* önként.

Sporta, kas, kosár.

Sportula, mellékdij, mellékadó, mellékjövedelem; *sportula judiciaria*, 1) perbér, biráskodási bér; 2) birói ajándék, birói mellékjövedelem.

Sportulantes, mellékdijasak, így nevezvék azon papok, kiknek bizonyos hivatalbeli dijok nincsen, és a' püspöktől nyert mellékdijból élnek.

Spudeum, tanoda, iskola, tanház, gyakorolda.

Spudius, tanúló, tanitvány.

Spurius, 1) fattyú, zabgyermek, zabdi, törvénytelen magzat; 2) ál; *liber spurius*, álczimű, álkorú, álnevű könyv.

Squalidus, szennyes, ronda, mocskos, szutykos, szirtos.

Stabalis, ezredkari, zászlos; *stabalis officialis*, ezredkari tiszt, zászlós tiszt.

Stabilire, megállapitni, állandósitani, helyben hagyni, megerősiteni, meghatározni, felállitani.

Stabilis, állandó, tartós.

Stabilitas, állandóság, tartósság.

Stabilitatio, *activa*, állapitás, állandósitás; *passiva*, megállapittatás, állandósittatás.

Stabus, ezredkar, zászlókar.

Stadiodromus, pályafutó, pályázó, pályaversenyző.

Stadium, pálya, pályatér, pályamező, pályahosz, pályafutás.

Staffa, l. *stapes.*

Staffeta, gyorsposta, gyorshirnök, futár.

Stallum, 1) szék, *(sedile chori)* karszék; *stallum canonicale*, karszék,

Digitized by Google

kanonoki szék; 2) hatóság; *stallum agendi*, ügyvédi hatóság, ügyvédkedhetés.

Standardum, zászló; *standarius*, zászlótartó.

Stanislaus s. episcopus, sz. Szániszló püspök, Maj. 7én; *Stanislaus s. Coska*, koszkai sz. Szániszló, Aug. 14én.

Stantes, állhatatosak, hitmegállók; *lapsi*, elestek, tántorgók.

Stapes, kengyel, lépcső; *ex stapede sermonem dicere*, hevenyében, készületlenül beszédet tartani.

Stare, állani; *stare coram judice*, törvényt állani.

Statarium, rögtönbíróság, talponálló itélet, álló törvénytétel.

Statera, függőfont; *statera Romana*, romai mérő vesszö.

Statica, egyensulytan.

Statio, 1) állomás, állapodás; 2) keresztjárás, keresztút; *locus stationis*, állomási hely; 3) állás, állapot.

Stationalis, állomási, állapodási.

Stationatim, állomásonként, állapodásonként.

Statista, országismerő, országiró, országismertető.

Statistica, országismeret, országismertetés, országirás, országtan, országtudomány, álladalmi tudomány.

Statisticus, országtani, országismereti, országtudományi.

Stativa, tanya, szállda.

Stativare, tanyázni, szállásolni.

Statua, szobor, oszlopkép, állókép.

Statuarium, sirszobor, siremlék, sirkő.

Statuarius, szobrász, képfaragó.

Statuere, 1) állitni, előállitni, állatni, szemreállitni; 2) beállitni, beigtatni, beavatni, bevezetni; 3) elvégezni, elrendelni, elhatározni.

Statuibilis, állitható, állitékony.

Statura, termet, testállás, testalkat.

Staturosus, termetes, széptermetü, idomállású, idomtermetü.

Status, 1) állapot, milétel, mibenlét; 2) álladalom, ország, állomány; 3) kar, rend. *Status activus*, követelő, vagyonos állapot; *status civilis*, polgári álladalom, polgári rend; *status captivi*, országos foglyok, álladalmi foglyok; *status consiliarius*, álladalmi tanácsos, belső titkos tanácsos, vagy tanácsnok; *status consilium*, állodalmi tanács, belső titoktanács; *status ecclesiasticus*, egyházi rend; *status, et ordines*, karok, és rendek; *status hominis adventitius*, az embernek szerzett állapotja; *status hominis essentialis*, az embernek lényeges állapotja; *naturalis*, temészeti állapotja; *moralis*, erkölcsi állapotja; *absolutus*, független; *hypotheticus*, föltételes állapotja; *physicus*, természeti, testi állapot; *juridicus*, jogi állapot; *status militaris*, katonai rend; *status passivus*, tartozó állapot terhelő állapot; *status obligatoriales*, országos kötelezvények, álladalmi kötlevelek; *status publicus*, közálladalom; *status gratiae*, kegyelmi állapot; *status justificationis*, igazültsági állapot; *status innocentiae*, ártatlanság' állapotja; *status naturae lapsae*, a' megesett, vétkes természet' állapotja.

Statutarius, (*municipalis*) helyhatósági, határhatósági; *jus statutarium*, helyhatósági jog; *lex statutaria*, határhatósági, vagy helyhatósági törvény.

Statutio, 1) beigtatás, bevezetés, beállitás; 2) rendelés, határozás; 3) katonaállitás; *statutio pura*, tiszta beigtatás, sérvtelen, sértetlen beigtatás; *purisata*, tisztült, tisztázott beigtatás; *vulnerata*, sérves, megsértett; *contradictoria*, ellenmondatos beigtatás; *statutio tyronum*, ujonczállitás, katona állitás.

Statutionales, beigtató levél, beigtatvány.

Statutorio-relationales, beigtatási tudositás, tudositvány.

Statutorius, igtató; *mandatum statutorium*, igtató parancs;

Statutum, rendelet, határozat, rendszabás, rendszabály, rendelmény, végzet, végzemény; *statutum collegiale*, köztársulati rendelet; *capitulare*, káptalani rendszabás; *comitatus*, megyei határozat; *civicum*, városi rendszabály; *compossessoratus*, közbirtokosi rendszabás; *statutum*

Digitized by Google

condere, rendszabást hozni, alkotni, *statutum legale*, törvényszerű rendszabály; *contra legem*, törvény elleni; *praeter legem*, törvénykivüli; *illegale*, törvénytelen rendszabás.

STAUROLATRA, keresztimádó;—igy nevezvék örményországban, kik egyedül a' keresztet, és pedig nem tiszteléndőnek, hanem imádandónak vitatták.

STAUROMACHIA, keresztostromlás.

STAUROMACHUS, keresztostromló.

STAUROPATA, keresztkáromló.

STAUROPEGIUM, keresztvonás; *jus stauropegii*, keresztvonási jog, miszerént az ősérsek a' monostor' alapitványára keresztvonást téve, ez által azt a' püspöki joghatóság alól kiveszi, és közvetlenül ősérseki hatósága alá veti. L. Bened. XIV. *de Syn. Dioec.* L. I. C. IV.

STAUROPHEGIUM, keresztfelállítás, keresztszentelés.

STAUROPHORUS, keresztvivő, keresthordozó.

STAUROPHYLAX, keresztőr, hivatal a' jerusálemi egyházban.

STEGA, gunyhó, hajlék.

STELLA, csillag; *stella cadens*, csillagtisztülás, csillaghullás; *dupplex*, kettős csillag; *fixa* álló csillag; *nebulosa* ködös csillag; *sporadica* szórakozott csillag; *stellae ordo* csillagrend; *stellae festum* (*Epiphania*) urcsillag' ünnepe, vizkereszt; *stella volans*, csillagszikra.

STELLARII, v. *stelliferi* csillagos barátok.

STELLIO, álnokfi, ravaszdi, világcsaló, cselszövő, szemfényvesztő.

STELLIONATUS, ravaszkodás, csalárkodás, cselszövés, szemfényvesztés.

STEMMA, 1) korona; 2) uri fajta; *de stemmate natus*, uri fajtából született, urivér.

STENOGRAPHIA, gyorsirás; *cryptographia*, titkosirás.

STENOGRAPHUS, gyorsiró; *cryptographus*, titkosiró.

STEPHANUS S. PROTOMARTYR, sz. István első vértanú, Dec. 26án *Stephanus s. papa mart.* sz. István pápa vértanú, Aug. 2án; *Stephanus s. rex Hungariae*, sz. István magyar király, Aug. 20án.

STERCORARIA SEDES, alázatszék, ürszék l. *sedes*.

STEREOMETRIA, zömökmérés, zömökmértan, tömöttség' mérése.

STEREOTYPICUS, zömöknyomtatási.

STEREOTYPUS, zömöknyomtatás, zömöknyomda.

STERILIS, 1) terméktelen, terménytelen termékenytelen, 2) magtalan, meddű.

STERILITAS, 1) terméktelenség, terménytelenség, termékenytelenség; 2) magtalanság, meddőség; *sterilitatis procuratio*; 1) terméketlenités; 2) magtalanitás.

STERNERE, teriteni; *sterni intransive*, terülni.

STERNUTARE, prüsszenni, prüsszögni, tüsszenni, tüsszögni.

STERNUTATIO, prüsszenés, prüsszögés, tüsszenés, tüsszögés.

STEURA, (Steuer) adó, közadó.

STICHARIUM, l. *alba*.

STIGMA, bélyeg, bög.

STIGMATISARE, bélyegzeni, bélyegelni, bögözni.

STIGMATISATIO, *activa*, bélyegzés, bélyeglés, bögözés; *passiva*, bélyegeztetés, bélyegeltetés, bögöztetés; *stigmatisationis poena*, bélyegsütés.

STIGMATUS, bögös; *stigmatisatus* bélyeges, bélyegzett.

STILISTICA, nyelvezettan, irásmódtan, nyelvezettudomány, irásmódtudomány.

STILLA, csepp.

STILLARE, csepegni.

STILLATIO, *activa*, csepegés; *factitiva*, csepegtetés.

STILLICIDIUM, csepegő, eszterha, házeresz.

STILUS, 1) nyelvezet, irásmód; 2) toll, irótoll; *stilus aulicus*, udvari irásmód, udvari toll; *curialis*, köztiszti, hivatalos irásmód; *diplomaticus*, országnoki irásmód; *praecisus*, tömött nyelvezet; *comptus*, ékes; *vehemens*, rohanó, hullámzó; *sublimis*, föllengős, föllengező irásmód; *clarus*, világos; *paedagogicus*, nevelői; *oratorius*, szónoki; *poëticus*, költői; *solutus*, folyó; *ligatus*, kötött; *sontortus*, tekert, *confusus*, zavart; *accuratus*, pontos; *historicus*, történetirói; *obscurus*, homályos, *barbarus*, miveletlen; *vulga-*

Digitized by Google

ris, népies, népszerű; *ecclesiasticus*, egyházi; *rusticus*, pór; *stilus vetus*, vel *novus*, ó, vagy uj nyelvezet.

Stimulare, ösztönözni, ingerleni, izgatni, nógatni, serkenteni, unszolni.

Stimulatio, *activa*, ösztönzés, ingerlés, izgatás, nógatás, serkentés, unszolás; *passiva*, ösztönöztetés, ingereltetés, izgattatás, nógattatás, serkentetés, unszoltatás.

Stimulus, ösztön, öztön, üztön, inger, nógalom; *stimulus boum*, ösztöke, üzteke; *carnis*, testi ösztön; *genitalis*, nemi ösztön; *peccati*, bünösztön; *naturalis*, természeti ösztön.

Stipendiarius, hópénzes, hódijas, segédpénzes, ösztöndijas, zsoldos, fizetéses.

Stipendiatus, l. *stipendiarius*; *stipendiatus miles*, zsoldos katona, bérkatona.

Stipendium, 1) zsold, bér; 2) Kriegsfold, hadi zsold; 3) hópénz; 4) segédpénz, ösztöndij, ösztönjutalom, ösztönpénz; 5) misepénz, misedij, misebér. *Stipendium servitorum*, szolgák' bére; *militum*, katonák' zsoldja; *scholarium*, tanulók' ösztöndija.

Stipare, körülvenni.

Stipes, tő, törzsök, törzs; *stipes cognationis*, atyafiság' tője, törzsöke; *stipes pater*, törzsatya; *stipes mater*, törzsanya.

Stips, alamizsna; *stipem dare*, alamizsnálkodni, alamizsnát adni; *stipem rogare*, koldúlni, alamizsnát kérni.

Stipula, tarló, törek, gabnaszár, szalma.

Stipulare, lekötni, lekötelezni.

Stipulatio, lekötés, lekötelezés, *active*; leköttetés, lekötelezteté, *passive*.

Stipticus, szükmarkú, fösvény, zsibrák.

Stipus, koldus.

Stirps, 1) csemeteág; 2) nemzetségi törzsök; 3) nemzetség; *de stirpe regia oriundus*, királyi nemzetségből származott.

Stiva, ekeszarv.

Stoicismus, Sztoaság, komolybölcsészet, szigorbölcsészet.

Stoicus, komolybölcs, szigorbölcs, Sztoakövető.

Stola, 1) *toga*, *reverenda*, tisztruha, l. *reverenda*; 2) nyakölő, nyakfüggő, lebeny, lebenyeg; 3) tisztdij, tisztbér, tisztjárulat, tisztzsold; *stola matrimonialis*, párbér, ágybér; *stola funeralis*, temetési dij, takaró bér, kisérő bér; *stolaris proventus*, tisztjárulati jövedelem; *stola animarum*, lélekpénz; *stola introductoria*, beeresztőpénz, beeresztő bér; *taxa baptismalis*, keresztelvényi bér; *taxa emortualium*, halotti bizonyitványbér.

Stolidus, bolond, ostoba, buta.

Stoma, száj.

Strabo, vel *strabus*, kancsal, pisla.

Strages, vérontás, öldöklés, pusztitás.

Stragiola, vel *stragulum*, terítek, szőnyeg.

Stramen, szalma; *ignis stramineus*, szalmatüz; *sermo stramineus*, üresbeszéd, szalmabeszéd.

Strangulare, megfojtani, agyonzsinegelni.

Strangulatio, *activa*, megfojtás, agyonzsinegelés; *passiva*, megfojtatás, agyonzsinegeltetés.

Stratagema, csel, fortély, cselvetés, cselmény.

Stratificare, rétegzeni.

Stratificatio, rétegzés, rétegzet.

Stratum, 1) alom, terítek; 2) irom, töltés; 3) terület, réteg; *stratum terrae*, földréteg.

Strena, ujévi ajándék.

Strenuitas, sörénység, gyorsaság.

Strenuus, 1) sörény, gyors; 2) szigorú; *strenuus miles*, vitéz katona, sörény vitéz.

Stria, 1) rovat, vonat; 2) sávoly; 3) boszorkány.

Striatus, 1) rovatos, vonatos; 2) sávolyos.

Stricte, szorosan, szigorún.

Strictus, szoros, szigorú; *strictus sensus*, szoros értelem; *stricta interpretatio*, szoros magyarázat.

Striga, boszorkány.

Stringere, szoritni, kényszeritni.

Stropha, verskötég, verskötet.

Structio, *activa*, szerkesztés, rakás, épités, alkatás; *passiva*, szerkesztetés, rakatás, épittetés, alkattatás.

Structura, szerkezet, alkat, épitmény.

Struere, szerkeszteni, rakni, épitni, alkatni.

Digitized by Google

Studere, 1) ügyekezni, törekedni; 2) vágyódni, vágyni, vágyakodni; 3) tanúlni; 4) foglalatoskodni, foglalkozni.

Studiose, 1) ügyekezetesen; 2) szántszándékosan, készakarva.

Studiositas, ügyekezetesség.

Studiosus, 1) ügyekvő, törekvő, törekedő, ügyekezetes; 2) szántszándékos; 3) vágyó, vágyódó; 4) tanúló; *studiosus honoris*, becsületvágyó; *studiosus opum*, gazdaság után vágyódó; *studiosa petulantia*, szántszándékos negédesség, pajkosság, pajzánság.

Studium, 1) ügyekezet, törekedet; 2) vágy, vágyalom; 3) szándék; 4) kedv, kedvelet; 5) foglalkozás; 6) szorgalom; 7) tanúlmány; *studium honoris*, becsületvágy; *gloriae*, dicsvágy; *studium nocendi*, ártalmi szándék; *studium quotidianum*, mindennapi foglalkozás; *studium biblicum*, szentirástan, szentirási tanúlmány.

Stulticinia, bohózatok, bohó énekek, bohó dalok.

Stultitia, bolondság, esztelenség.

Stultus, bolond, esztelen.

Stupendus, ámulatos, bámulatos, bámúlandó, álmélatos.

Stupere, bámúlni, ámúlni, álmélkodni, bámászkodni.

Stupiditas, bambaság, bámészság, butaság, ostobaság, kábaság, tompaság.

Stupidus, bamba, bámész, buta, ostoba, kába, tompa.

Stupor, *ut actio*, ámúlás, bámúlás, álmélkodás, bámászkodás; *in abstracto*, ámúlat, bámúlat, álmélat.

Stuprare, paráználkodni, szüzet megejteni.

Stuprator, parázna, szüzejtő.

Stuprum, paráznaság, szüzejtés.

Stylita, oszloplakó barát.

Stylus, l. *stilus*.

Suapte, önként, magától.

Subalternare, alárendelni, alárendezni, alávetni.

Subalternatio, *activa*, alárendelés, alárendezés, alávetés; *passiva*, alárendeltetés, alárendeztetés, alávettetés.

Subalternus, alárendelt, alárendezett, alávetett, alattos, alattvaló; *subalternus officialis*, altiszt.

Subarrendare, 1) albérleni, albérbe adni; 2) albérlelni, albérbe venni.

Subarrendatio, 1) albérlés, albérbeadás, *active*; albérletés, albérbeadatás, *passive*; 2) albérlelés, albérbevevés, *active*; albérleltetés, albérbevetetés, *passive*.

Subarrendator, 1) albérlő, albérbeadó; 2) albérlelő, albérbevevő.

Subarrhare, eljegyezni, jegypénzelni, jegyváltani; 2) foglalót adni.

Subarrhatio, *activa*; 1) eljegyzés, jegypénzelés, jegyváltás; 2) foglalóadás; *passiva*; 1) eljegyeztetés, jegypénzeltetés, jegyváltatás; 2) foglalóadatás.

Subcinctorium, belöv, belövedző.

Subcollector, algyűjtő, alszedő; *subcollector apostolicus*, apostoli alpénzszedő, alpénztárnok; *subcollector spoliorum*, foszlati alszedő, papszerzéki algyűjtő, alfoszlatszedő.

Subcontrarietas, alellenkezés, alellenzék, alelleniség, alellenzetűség.

Subcontrarius, alellenes, alellenzékes, alellenzetű.

Subdelegare, alképviselősítni.

Subdelegatio, *activa*, alképviselősítés; *passiva*, alképviselősittetés.

Subdelegatus, alképviselő, másodképviselő.

Subdere, se, magát alávetni, meghódolni; *alium*, meghóditani.

Subdiaconatus, alszerpapság, alszolgapapság.

Subdiaconus, alszerpap, alszolgapap.

Subditela, alattvalóság, alattosság, alárendeltség, alávetettség.

Subditio, *activa*, alávetés, hóditás; *passiva*, alávettetés, hódittatás; *reflexiva*, alávetődés, meghódolás.

Subditus, 1) *per se*, hódult, hódulatos; *per alium*, alávetett, meghóditott; 2) alattos, alattvaló; *colonus*, jobágy; *servus*, szolga; *pedisequus*, inas; *familiaris*, cseléd.

Subdividere, felosztani, alosztani, alosztályozni.

Subdivisio, *activa*, fölosztás, alosztás, alosztályzás; *passiva*, felosztatás, alosztatás, alosztályoztatás; *ut res*, alosztály, alosztályzat.

Digitized by Google

Subdoctor, altanár, féltanár.

Subdolus, csalárd, álnok, ravasz, cselszövő, cselvető, hamis, fortélyos.

Subducere, elvonni, kivonni, levonni; *se*, elillani, elillantani.

Subductio, *activa*, levonás, kivonás, elvonás; *sui*, elillanás, elillantás; *passiva*, levonatás, kivonatás, elvonatás.

Subex, alattos, alávetett, alattvaló.

Subhaerere, másodörökös.

Subhastare, elkótyavetyélni, árverésre kitenni.

Subhastatio, árverés, kótyavetyélés, kótyavetye.

Subhebdomada, másodhét.

Subigere, 1) meghóditni, alávetni; 2) *subigere massam*, kovászt keverni, tésztát gyurni; 3) *subigere terram*, földet megkeverni, felszántani.

Subjicere, alávetni, meghóditni; *subjici intransitive*, meghódolni, alávetődni.

Subimpignorans, másodzálogositó.

Subimpignorare, másodzálogba adni, alzálogositani.

Subimpignoratarius, másodzálogtartó, másodzálogos.

Subimpignoratio, *activa*, másodzálogositás, alzálogositás; *passiva*, másodzálogosittatás, alzálogosittatás.

Subinhypothecare, l. *subimpignorare*.

Subinhypothecatio, l. *subimpignoratio*.

Subinquilinus, házatlan zsellér.

Subjectio, *activa*, hóditás, alávetés; *passiva*, hódittatás, alávettetés; *intransitiva*, hódulás, meghódulás, alávetődés.

Subjective, alanyilag, önnönileg, egyedileg, önénileg; *personaliter*, személyileg, önnönleg.

Subjectivitas, alanyiság, önénség, önnönség, egyedség; *personalitas*, személyiség.

Subjectivus, alanyi, önnöni, önnönségi, önéni, egyedi; *personalis*, személyi.

Subjectum, alany, alátétel; *persona*, önén, személy; *subjectum sacramenti*, a' szentség' alanya, fölvevője.

Subjugare, aláigázni, iga alá vetni, meghóditni.

Subjugatio, aláigázás, igaalávetés, meghóditás, *active*; aláigáztatás, igaalávettetés, meghódittatás, *passive*.

Sublestus, bizalmatlan, álnok, gyanus, csalfa, fondor; *sublestae fidei*, gyanus hitü, bizalmatlan ember.

Sublevamen, fölsegély, fölsegedelem, feloldozat, fölmentség.

Sublevare, fölemelni, feloldozni, fölmenteni.

Sublevatio, *activa*, fölemelés, fölsegités, feloldozás, fölmentés; *passiva*, fölsegittetés, fölemeltetés, feloldoztatás, fölmentetés.

Sublimare, fölemelni, felmagasztalni; *sublimari intransitive*, föllengeni, fölemelkedni, felmagasztalódni.

Sublimatio, *activa*, fölemelés, felmagasztalás; *passiva*, fölemeltetés, felmagasztaltatás; *intransitiva*, fölemelkedés, felmagasztalódás.

Sublimis, magasztalatos, fölemelt, föllengező, föllengő, magas, fönséges.

Sublimator, fölemelő, felmagasztaló; *protector*, kegyelő, pártfogó, előmozditó.

Sublocare, l. *subarendare*.

Sublimitas, magasság, fönség, föllengezet, föllengezőség.

Sublucanum, szürkületi, hajnali, hajnallati idő.

Sublunaris, hód alatti.

Submergere, alámeriteni, belemeriteni; *submergi intransitive*, alámerülni, elmerülni.

Submersio, *activa*, alámerités, belemerités; *passiva*, alámerittetés, belemerittetés; *intransitiva*, alámerülés, elmerülés.

Subministrare, beszolgálni, odanyujtani, kiszolgáltatni.

Submissio, *activa*, alábocsátás, alácresztés, lebocsátás, leeresztés; *passiva*, alábocsáttatás, lebocsáttatás alácresztetés, leeresztetés; *intransitiva*, alábocsátkozás, lebocsátkozás, alácreszkedés, leereszkedés; *submissio causae*, vel *litis*, ügyalábocsátás, t. i. peralábocsátás, t. i. itélet alá eresztése a' pernek.

Submontanus, hegyali, hegyaljai, hegyalatti.

Subnectere, mellécsatolni, hozzákapcsolni, hozzákötni, alákötni.

Digitized by Google

Subolere, megszagolni, megérezni.
Subordinare, alárendelni; *subjicere*, alávetni.
Subordinatio, *activa*, alárendelés; *subjectio*, alávetés; *passiva*, alárendeltetés, alávettetés; *in abstracto*, alárendeltség, alávetettség, függelmesség, függelem.
Subordinatus, alárendelt, alávetett, függelmes.
Subornare, 1) fölkésitni; 2) fölkészitni alattomban.
Subpignus, alzálog, másodzálog.
Subprior, alperjel. l. *prior*.
Subrector, aligazgató.
Subrectoratus, aligazgatóság.
Subrepere, becsuszni, beosonni, becsuszamlani, beosonlani, beillanni.
Subreptio, becsuszás, beosonnás, becsuszamlás, beosonlás, beillanás.
Subreptitie, becsusztatva, alattomosan, beosonva, beillanva.
Subreptitius, becsuszott, beosonlott, alattomos, beillamos.
Subridere, mosolygni, elmosolyodni.
Subripere, l. *surripere*.
Subrisio, mosolygás, mosolyodás.
Subrisus, mosoly; *subrisus satyricus*, gúnymosoly.
Subrogare, l. *surrogare*.
Subruere, lerontani, leomlasztani; *subrui intransitive*, leromlani, leomlani.
Subsannare, kigunyolni, kicsufolni, hunyorgatni, hunyoritani.
Subsannatio, kigunyolás, kicsufolás, hunyorgatás, hunyoritás.
Subscribere, 1) aláirni; 2) ráállani, helybenhagyni, egyetérteni.
Subscriptio, *activa*, 1) aláirás; 2) ráállás, helybenhagyás, egyetértés; *passiva*, aláiratás.
Subsellium, 1) szék, pad; 2) tisztiszék, hivatalság, hivatalszék.
Subsequs, következve.
Subsequens, következő.
Subsequi, következni.
Subsidere, leülepedni, leülepülni, lesülyedni.
Subsidiari, segiteni, segédkezni, segédkedni.
Subsidiarius, segéd; *subsidiaria manus*, segédkéz.
Subsidionalis, segedelmi, segélyi.
Subsidium, 1) segedelem, segély; 2) segédadó; 3) segédeszköz, segédszer; 4) segédforrás; 5) segédmód.
Subsignare, alájegyzeni, aláirni.
Subsignatio, *activa*, alájegyzés, aláírás; *passiva*, alájegyeztetés, aláiratás.
Subsilire, felszökelni, felszökkenni.
Subsistens, 1) megálló, megállapodó; 2) fenálló, létező; 3) megélő, élelő, tartakozó; *per se subsistens*, önálló, önlétü.
Subsistentia, 1) állapodás, állomás; 2) fenállás, létezés; 3) élelem, életmód, élhetőség, tartásmód; *subsistentia per se*, önállóság, önlétüség.
Subsistere, 1) megállani, megállapodni; 2) fenállani, létezni; 3) megélni, élelni, tartakozni.
Substantia, 1) állovány, mivolt, léteg, (*realitas*, való, valóság) állony, állat, állam; 2) érték, vagyon, jószág.
Substantialis, állományi, mivolti, állami, állanyi, állományos, mivoltos, állanyos, állatos; *realis*, valói, valósági.
Substantialitas, állományosság, mivoltosság, mivoltiság, államiság, állanyiság, állanyosság, állatosság.
Substantialiter, állományosan, állományilag, mivoltosan, mivoltilag, mivoltában, valóságában, állományában, állanyilag, állatosan.
Substantivum, főnév.
Substernere; 1) alátérjeszteni; *exponere*, előterjeszteni; 2) *se*, leborúlni, leterülni, lekonyúlni.
Substituere, helyébe tenni, helyettezni, fölcserélni, helyettesitni.
Substitutio, helybetevés, helyettezés, helyettesités, fölcserélés, *active;* helybetetetés, helyetteztetés, helyettesittetés, *passive*.
Substitutus, 1) helyettes, helyébetett, helyettezett, helyettesitett; 2) másod, al; *substitutus vice-comes*, másodalispán; *substitutus judicium*, alszolgabiró; *substitutus commissarius*, albiztos.
Substrati, leterültek, leborúltak, arczra borúlók, l. *poenitentes*.
Substratio, leterülés, leborúlás, arczraborúlás.

Digitized by Google

Substratum, tárgyazat, alag; *substratum litis*, pertárgyazat, per' alaga; *substratum sermonis*, beszédalag.

Substructio, aláépítés, alárakás, alászerkesztés, *active;* aláépittetés, alárakatás, alászerkesztetés, *passive.*

Substruere, aláépíteni, alárakni, alászerkeszteni.

Subsultare, ugrándozni, szökdécselni.

Subsumere, 1) felfogni, fölvenni; 2) nehezteleni, órolni, rosznéven venni.

Subsumtio, *activa*, 1) felfogás, fölvevés; 2) nehezteles, órolás, rosznévenvevés; *passiva*, 1) fölvetetés, felfogatás; 2) nehezteltetés, óroltatás, rosznévenvetetés.

Subsumtivus, 1) felfogó, fölvevő; 2) nehezlelő, óroló, órolgó, órolgós.

Subtentare, kisértgetni, próbalgatni.

Subterfugere, elszökni, elszaladni, elfutamodni, megmenekedni, szabadkozni.

Subterfugium, l. *refugium.*

Subterraneus, földali, földalatti.

Subterrare, eltemetni, földbetakarni, eltakarni.

Subtilis, finom, éles; *subtilis doctor*, éleseszű, elmés tanár; *subtilis materia*, finom anyag.

Subtilitas, finomság, élesség; *subtilitas ingenii*, elmeélesség, éleselműség.

Subtractio, *activa*, el- le- meg- kivonás, lehuzás; *passiva*, levonatás, kivonatás, lehuzatás.

Subtrahere, elvonni, levonni, megvonni, kivonni, elhuzni, lehuzni.

Subtrudere, becsusztatni, alácsusztatni; *subtrudi*, becsuszni.

Subtrusio, *factitiva*, becsuztatás, alácsuztatás; *intransitiva*, becsuszás.

Subucula, subicza, beldolmány, belöltöny.

Subvenire, közbejőni, közbejárni, segíteni.

Subventor, közbejövő, közbejáró, segítő.

Subversio, *activa*, felforgatás, felforditás; *passiva*, felforgattatás, felforditatás; *intransitiva*, felfordulás.

Subvertere, felforgatni, felfordítani; *subverti intransitive*, felfordulni.

Suburbanus, külvárosi.

Suburbium, külváros.

Succedere, 1) követni, következni; 2) örökösödni, örökleni, örökösülni; *succedere in officio*, hivatalban következni, tisztfolytatni; *successit illi res*, jól esett ki, jól sültel dolga.

Succendere, meggyujtani; *succendi intransitive*, meggyuladni, meggyúlni.

Succensio, *activa*, meggyujtás; *intransitiva*, meggyuladás; *passiva*, meggyujtatás.

Succentor, előénekes; *regens chori*, karigazgató; *regens cantus*, énekigazgató, énekmester, dalmester; *regens musicae*, hangászmester; *succentoria dignitas*, énekmesteri, dalmesteri, karmesteri hivatal.

Successio, 1) követés, következés; 2) örökösödés, öröklés, örökösülés; *successio ab intestato*, végrendelet nélküli öröklés; *agnatica*, fiági öröklés; *ascendentium*, szülői, felági örökösödés; *cognatica*, nőági; *collateralis*, oldalági; *conjugum mutua*, hitvesi kölcsönös; *descendentium*, alági; *fideicommissoria*, hitbizományi; *fisci*, ügyészeti öröklés; *successio gradualis*, fokozatos, izenkénti; *in capita*, fejenkénti öröklés; *in lineas*, ágszerénti örökösödés; *successio in munere*, tisztfolytatás; *in regno*, országlási örökösödés; *in stirpes*, törzsökös öröklés; *involuta*, szövevényes, bonyolodott öröklés; *legalis*, törvényes; *legitima*, törvényszerű; *linealis*, ágbeli; *mixta*, vegyes; *mutua*, kölcsönös, *naturalis*, természetes, természeti; *partialis*, részes, részletes; *successio patrimonialis*, vel *familiaris*, családi, v. nemzetségi öröklés; *privata*, magányos; *pura* tiszta; *sperativa*, várandó, reméletes; *testamentaria*, végintézetbeli, végrendeleti öröklés; *virtualis*, átható; *vidualis*, özvegyi örökösödés; *successio, ut res*, öröklet; *haereditas*, örökség.

Successionalis, örökleti, öröklési, örökösödési, örökösülési.

Successive, következve, egymásután, lassanként.

Successivus, következő, egymást követő, következendő.

Successor, 1) követő, következő; 2)

Digitized by Google

utód, tisztfolytató; 3) örökös, örökló, örökösülő, örökösödő.

Successus, kimenetel, következet, folyamat, végzet; *successus bonus*, vel *malus*, jó, v. rosz kimenetel.

Succidere, levágni, lerontani.

Succincte, röviden, kurtán, kivonatilag.

Succinctus, 1) felövezett, felövedzett; 2) rövid, kurta.

Succisio, lerontás, levágás; *succisio sylvarum*, erdőrongálás, erdőkivágás.

Succolare, támogatni, gyámolítani.

Succrescentia, sarjadék, növendék; *succrescentia arborum*, pagony, vágás, fanövendék, sarjadékfa.

Succrescere, növekedni, sarjadozni.

Succumbere, 1) aláheverni; 2) meggyőzetni, hanyatlani, eltikkadni; 3) *causa*, ügyveszteni.

Succurrere, közbejönni, gyámolítani, segíteni.

Succursus, gyámoly, segedelem, segédség, l. *refugium*.

Succus, nedv, nedvesség; *succus rei*, a' dolog' veleje.

Sudare, izzadni, vérejtékezni.

Sudarium, kendő.

Sudor, izzadás, vérejték.

Sudum, derültség.

Sufferre, 1) eltürni, elszenvedni, elviselni; 2) eltörleni, eltörleszteni.

Suffibulum, tömjénező, füstölő, füstöny.

Sufficere, eléglenni, elégséges lenni; *sufficiens existimare*, elégelni, elégleni.

Sufficiens, elég, elégséges, eléges, elégletes, elegendő; *sufficiens reputare*, elégleni.

Sufficientia, elégség, elégesség, elégletesség, elegendőség.

Suffigere, felakasztani, fölszegezni, fölfeszítni.

Suffimen, füstölgés, tömjénezés.

Suffimentum, l. *suffimen*.

Suffitor, füstölgető, megfüstölő, tömjénező.

Suffitus, füst, tömjénfüst.

Suffixum, rag, ragszó, ragaszték.

Sufflaminare, feltüzelni, fellobbantani, fellázítni, fölhevítni, felbujtani, felizgatni, felzudítni, fölzenditni; *sufflaminari intransitive*, feltüzesedni, feltüzesülni, fellázadni, felzúdúlni, felzendülni, fellobadni, fellobbanni, felgyuladni, fölhevülni.

Sufflaminatio, *activa*, feltüzelés, fellobbantás, fellázítás, felbujtás, felizgatás, felzudítás, fölzendítés; *passiva*, feltüzeltetés, fellobbantatás, fellázittatás, felizgattatás, felzudittatás, fölzendittetés; *intransitiva*, feltüzesülés, feltüzesedés, fellázadás, fellobbanás, fellobadás, felzudúlás, felzendülés, felgyuladás, fölhevülés.

Sufflaminator, feltüzelő, fellobbantó, fölhevítő, fellázító, felizgató, felzudító, fölzendítő, felgyulasztó; *sufflaminator in pontificalibus sede vacante*, az ürült püspöki szék' helytartója, püspöki helytartó a' püspökrendet illetőkben.

Sufflare, 1) rálehelni, ráfuvalni; 2) felfuvni.

Sufflatus, 1) rálehelet, ráfuvalom; 2) felfuvalom.

Suffocare, megfojtani, elfojtani.

Suffocatio, *activa*, megfojtás, elfojtás; *passiva*, megfojtatás, elfojtatás.

Suffodere, aláásni.

Suffossio, *activa*, aláásás; *passiva*, aláásatás.

Suffraganeus, 1) segédpüspök; 2) társpüspök; *suffraganeus episcopalis*, megyei segédpüspök; *suffraganeus provincialis*, tartományi társpüspök; *archiepiscopalis*, érseki segédpüspök, érsekmegyei segédpüspök, érseki társpüspök, érsekségi társpüspök.

Suffragari, 1) hozzájárúlni, közbejárúlni, segíteni, pártolni, gyámolítani; 2) szavazni; 3) *suffragari sanctis*, a' szenteket segédségül hivni, tisztelni; *suffragari idolis non licet*, a' bálványokat tisztelni nem szabad.

Suffragium, 1) közbejárúlás, közbenjárás, segédség, segedelem, (szószólás, *intercessio*;) 2) *consensus*, egyetértés, szóegyezés; 3) *votum*, szavazat; 4) *genuflexio*, térdelet térdeplés; 5) *suffragium ss.*, szentek' segédségülhivása, szentek' tisztelete; 6) esdeklés, esdelet, szószólás, esedezés; *suffragium vivorum*, élőkérti esdelet, élők' esdelete; *suffragium*

Digitized by Google

mortuorum, halotti esedelet, holtakért esedezés; *confoederatio suffragialis*, esedeleti kapcsolat, imakapcsolat.

SUFFRENARE, fékentartani, fékezni.

SUFFRENATIO, *activa*, fékentartás; *passiva*, fékentartatás.

SUFFRENATUS, fékentartott, fékezett.

SUFFULCIRE, támogatni, gyámolitni.

SUFFUNDERE, aláönteni; *suffundi*, elömleni; *rubore suffundi*, elpirúlni, pirongani.

SUFFURARI, eltolvajlani; eltolvajkodni, ellopni.

SUGGERERE, 1) *inspirare*, sugni, sugallani; 2) *informare*, értesíteni, utasítani, tudatni, tudtuladni, nyelvreadni.

SUGGESTIO, 1) sugás, sugallás; 2) értesítés, tudatás, utasítás, nyelvreadás, tudtúladás.

SUGGESTIVUS, 1) sugallati; 2) utasítási; *suggestiva puncta*, utasító pontok.

SUGGESTOR, 1) sugó, sugalló; 2) utasító; 3) *caerimoniarum magister*, szertartás' mestere, szertartásutasító.

SUGGESTUM, erkély, tanszék, szószék, emelék.

SUGGESTUS, 1) sugalom, sugallat; 2) értesítés, utasítás.

SUGILLARE, becsmérleni, megszólni, gyalázni.

SUGILLATIO, *activa*, becsmérlés, megszólás, gyalázás; *passiva*, becsmérreltetés, megszólatás, gyaláztatás.

SUI, maga, ön; *sui juris*, önjogú, önállású, önhatalmú, szabad, független.

SUICIDA, öngyilkos, önölő.

SUICIDIUM, öngyilkosság, önölés.

SUITBERTUS S. EPPUS., sz. Szvitbert püspök, Mart. 1ően.

SUMERE, venni.

SUMMA, öszveg, öszvély, öszvesség; *complexus*, foglalat, öszvezet; *summa capitalis*, tőpénz, tőkepénz; *summa pecuniae*, pénzöszveg; *summa summarum*, öszvegek' öszvélye, öszvezetek' öszvessége.

SUMMARIE, 1) öszveleg; 2) rövidleg.

SUMMARIUS, 1) öszves, öszvességes, öszvélyes, öszveleges; 2) rövidleges; *summaria via*, rövid út; *summarius processus*, rövid, v. szóbeli per; *summarius extractus*, rövid kivonat; *summaria procedura*, rövid eljárás, rövid törvénykezés.

SUMMATIM, öszvegesen, öszveleg, röviden.

SUMMISARE, öszvesíteni, öszvelegezni, öszvézni, öszvélyezni.

SUMMISATIO, öszvézés, öszvesítés, öszvelegezés, öszvélyezés.

SUMMITAS, fölség, magasság, tető, tetőfok, főfok.

SUMMUS, fő, legfelső, legfőbb; *summum bonum*, legfőbb jó; *summus pontifex*, szentséges, v. nagy pápa; *summus secretarius*, főtitoknok; *summus cancellarius*, fő kanczellár, főkorlátnok; *summus officialis*, főtiszt.

SUMTIO, vevés, vétel; *sumtio eucharistiae*, urvétel, urvét.

SUMTORIUM, vevény, azon eszköz, mellyel az urvacsora a' népnek nyujtatott.

SUMTUOSUS, költséges.

SUMTUS, költség.

SUPELLEX, butor, butorzat, háziszer; *supellex sacra*, egyházi szer, egyházi butor, egyházi butorzat.

SUPERABUNDANTIA, túlbővelkedés, túlbőség, fölösség, túláradás, áradozás.

SUPERABUNDARE, túlbővelkedni, túláradni, áradozni.

SUPERADDERE, fölüladni, hozzátenni.

SUPERADDITAMENTUM, fölüladat.

SUPERADDITIO, fölüladás, hozzátevés.

SUPERAESTIMARE, túlbecsülni, felülbecsülni.

SUPERAESTIMATIO, *activa*, túlbecsülés, felülbecsülés; *passiva*, túlbecsültetés, felülbecsültetés.

SUPERALE, vel *superaria*, l. *superpelliceum*.

SUPERALTARE, oltárkő, áldozatkő.

SUPERARBITRARI, ujra megvisgálni, felülvisgálni.

SUPERARBITRATIO, ujmegvisgálás, felülvisgálás.

SUPERARBITRIUM, ujvisgálat, fölvisgálat.

SUPERARE, felülmúlni, meghaladni, áteseni rajta, bevégezni.

SUPERBIA, kevélység, gőg, felfuvalkodottság; *vana gloria*, hiú dics, dicsvágy; *ambitio*, tisztvágy; *praesumtio*, elbizottság, önhittség; *arrogantia*, dölyf, dölyfösség, kérkedés; *ela-*

Digitized by Google

tio, felfuvalkodás; *tumor*, dagály, dagályosság.

Superbire, kevélykedni, gőgösködni, felfuvalkodni, dölyfösködni, kérkedni.

Superbus, kevély, gőgös, felfuvalkodott, dölyfös, kérkedő.

Supercilium, 1) szemöldök; 2) orom, ormozat, tető, kúp.

Supercoelum, mennyezet, l. *baldachinum*.

Superdifficultas, másod nehézség, ujabb nehézség.

Superdilucidare, ujrafelvilágositni.

Superdilucidatio, másod felvilágositás, *active;* másod felvilágosittatás, *passive*.

Supererogare, túlkölteni, túlköltségeskedni.

Supererogatio, túlköltés, túlköltségeskedés, túlkiadás.

Supererogatum, túlköltség, bevételt meghaladó költség.

Superesse, 1) hátralenni; 2) léteznі.

Superevictio, felszavatotás, felszavatosság.

Superevictor, felszavatos, főszavatos.

Superevincere, felszavatolni.

Superficialis, fölszines, fölületes, félszeg.

Superficialitas, fölszinesség, fölületesség, félszegség.

Superficialiter, fölületesen, fölszinleg, félszegül.

Superficies, fölszin, fölület, külszin, fölözet; *superficies terrae*, földszin, földhát.

Superficiositas, l. *superficialitas*.

Superfluitas, fölösség, fölöslegesség.

Superfluus, fölös, fölösleges.

Superfundere, föléönteni, fölülönteni; *superfundi intransitive*, föléömleni, fölülömleni, kiáradni.

Superfusi, fölülöntözöttek; igy nevezték azokat, kik nem vizbemártás, sem vizhintés, hanem fölülöntés által kereszteltettek meg.

Superfusio, *activa*, föléöntés, fölülöntés; *passiva*, föléöntetés, fölülöntetés; *intransitiva*, föléömlés, fölülömlés, kiáradás.

Superhabere, elmellőzni, semmibe venni, becsmérleni.

Superhumeralе, 1) *amictus*, vállkendő, vállany; 2) vállpalást, *mucetum*; 3) *pallium ecclesiasticum*, diszpalást.

Superi, 1) fenlévők, fölöttiek, élők; 2) istenek; *inferi*, 1) alattlevők, alattiak, megholtak; 2) pokolbeliek.

Supericonicae, képfölirások.

Superinducere, túlszámbavenni, fölébevezetni, fölébeszámolni, fölèirni, fölülráirni.

Superinscribere, fölülirni.

Superinscriptio, 1) fölülirás, fölülráirás, *active;* fölüliratás, fölülráiratás, *passive*; 2) fölülfizetés, *active;* fölülfizettetés, *passive*.

Superinscriptionalis, 1) fölülfizetési; 2) fölülirási; *superinscriptionalis summa*, fölülirási, fölülfizetési pénzösszeg; *superinscriptionalis processus*, fölülfizettető per.

Superinspectio, fölügyelés, *active;* felügyeltetés *passive*.

Superinspector, felügyelő.

Superinspicere, felügyelni.

Superintendens, főügynök, felvigyázó.

Superintendere, felügyeskedni, felvigyázni.

Superior, felsőbb, fölebb való, 2) elöljáró.

Superioritas, 1) felsőség, elsőbbség, fölebbvalóság; 2) elöljáróság.

Superista, egyházfi, egyházszolga.

Supermanentia, fölülmaradék, fenmaradék.

Supermanere, fölülmaradni, fenmaradni.

Supernatantia, 1) fölüluszás; 2) fölüllevőség, fenmaradék, fölösség, fölösleg.

Supernatare, 1) fölüluszni; 2) fölüllenni, fenmaradni.

Supernaturalis, természetfölötti, természethaladó, túltermészeti, természettuli.

Supernaturalisare, természetfölöttözni, természetfölöttösködni, túltermészetezni.

Supernaturalismus, természetfölöttözés, természetfölöttösködés, túltermészetezés; *in abstracto*, természetfölöttözet, túltermészetezet.

Supernaturalista, természetfölöttözö, természetfölöttösködő, túltermészetezö, túltermészeteskedő.

Supernaturalitas, természetfölöttiség,

Digitized by Google

természethaladóság, túltermészetiség, tcrmészettuliság.

Supernumerarius, számfölötti, számfölöttös; *supernumerarium membrum*, számfölötti tag; *supernumerarius officialis*, számfölötti tiszt.

Superpellicеum, karing; *superindusium*, felsöing. l. *rochetum*.

Superplus, fölösleg.

Superpondium, nyomtaték, pótsúly, pótterh, pótléksúly, túlsúly.

Superrevidere, ujabban megvisgálni, felsőbbhelyen visgálni.

Superrevisio, ujabb visgálás, felsőbb visgálás, *ut actio*; ujabb visgálat, fölsőbb visgálat, *ut actus*.

Superrevisorius, felsőbb visgálati; *forum superrevisorium*, felsőbb visgálati szék.

Supersedere, felhagyni valamivel; *suspendere*, felfüggeszteni; *praeterire*, elmellőzni, elhallgatni.

Supersolvere, fölülfizetni, fölfizetni, ráfizetni.

Supersolutio, fölfizetés, ráfizetés, fölpénz, fölülfizetés.

Superstes, élő, ép, egészséges.

Superstitio, 1) babona, babonaság, *ut res*; babonáskodás, *ut actio*; 2) balhit, balhiedelem, balhitűség; 3) vakbuzgóság; *superstitio falsi cultus*, tévimádás, áltisztelés, ú. m. *idololatria*, bálványimádás; *superflui cultus*, baltisztelet, fölöstisztelet, vakbuzgóság; *indecentis cultus*, illetlen tisztelet; *superstitionis species sunt: idololatria*, a' babonaság' nemei: bálványozás, bálványimádás; *divinatio*, jóslás; *vana observantia*, babonáskodás, babonaügyelet, varázslás, varázskodás, p. o. kuruzsolás; *magia*, büvölés; *maleficium*, ördöngösség, ördögi mesterkedés, mesterkélés.

Superstitiosus, 1) babonás, babonáskodó; 2) balhitű; 3) vakbuzgó; *idololatra*, bálványozó, bálványimádó; *divinator*, jósló; *vanus observator*, varázsnok, babonaügyelő; *magus*, büvész; *maleficus*, ördöngös, ördögi mesterkedő, mesterkélő, ördögész.

Supervacaneus, fölös, fölösleges, szükségtelen, üres.

Supervenire, rámenni, megtámadni, rájönni.

Superventio, rámenés, megtámadás, rájövés.

Superventus, rámenetel, rájövetel.

Supervolitare, fölülrepdesni, fölülrepkedni.

Supine, 1) hanyatt; 2) hanyagúl, henyén.

Supinus, 1) hanyatt; 2) hanyag, henye; *supina negligentia*, hanyag restség, henye hanyagság.

Suppar, 1) Tertulliánnál: helyettes; 2) másodkorú, utánkorú, párkorú; *suppar scriptor*, másodkorú iró, párkorú iró.

Supparare, Tertulliánnál: helyettesitni.

Supparatura, hellyettesités.

Supparitas, párkorúság, másodkorúság, utánkorúság.

Suppedaneum, lábszék, zsámoly, lábtartó, lábtyú.

Suppeditare, 1) kiszolgáltatni, kézhez juttatni; 2) lábbal tiporni, gyömözni.

Suppetere, készen lenni, jelen lenni; *non suppetit mihi tempus*, nincs időm, nem érek reá; *suppetente occasione uti*, a' jelen alkalommal élni.

Suppetiae, segély, segedelem, segitség.

Suppetiari, segítni, segélni.

Supplementalis, pótlékos, pótoló.

Supplementum, pótlék, pótolmány.

Supplens, pótló, helypótló, helyettes, helytartó, helytöltő; *supplens professor*, helyettes tanító.

Supplere, kipótolni, helyrepótolni, helyrehozni; *supplere aliquem in officio*, helyetteskedni, helytartóskodni, valakinek hivatalát teljesiteni.

Suppletorie, pótlólag.

Suppletorius, pótló, pótlékos; *juramentum suppletorium*, pótló eskü.

Supplex, esdő, esedező, könyörgő; *supplex libellus*, esdő levél, könyörgő levél; *instantia*, folyamodvány, esedezvény.

Supplicamentum, esdelem, esedezet, kérelem.

Supplicans, esdő, esedező, könyörgő, kérő, kérelemnyujtó, kérelmes.

Supplicare, esdeni, esedezni, könyörögni, kérni.

Supplicatio, esdés, esedezés, könyörgés, kérés.

Digitized by Google

Suppliciter, esdőleg, esedezőleg.
Supplicium, halálos büntetés.
Supponere, 1) alátenni, aláhelyezni; 2) föltenni, föltételezni; 3) fölcserélni, kicserélni, elcserélni, alácserélni, alácsusztatni.
Suppositalitas, (*personalitas*) személység, alanyiság.
Suppositio, 1) alátevés, aláhelyzés; 2) föltevés, föltételezés; 3) alácserélés, alácsusztatás, *active;* 1) alátetetés, aláhelyeztetés; 2) föltetetés, föltételeztetés; 3) alácseréltetés, *passive.*
Supposititius, fölcserélt, alácserélt, alácsusztatott, alátolt; *liber supposititius auctori*, álnevű, álczimű könyv; *aetati*, álkorú könyv.
Suppositorium, alátartalék, alátételék, p. o. mi áldáskor az áldozónak ajaka alá tartatik.
Suppositum, 1) föltétel, föltétemény; 2) *suspicio*, gyanú, gyanitmány; 3) *opinio*, vélemény; 4) *persona*, személy, alany.
Suppositus, l. *supposititius.*
Supputare, leszámlálni.
Supputatio, *activa*, leszámlálás; *passiva*, leszámláltatás.
Supralapsarii, istenvétítők, istenbünösítők, sarjadéka a' protestáns felekezetnek, kik a' bün' szerzőjeül Istent vitatták.
Suprematia, felsőség, fönség, fövigyázóság, főhatalmasság.
Suprematus, főség, főbbség, elsőség, legfelsőség, főhatalmasság.
Supremus, 1) fő; 2) végső; *suprema directio*, főigazgatás, főigazgatóság; *suprema inspectio*, főfelvigyázás, főfelügyelés, főfelvigyázóság, főfelügyelőség; *suprema praefectura militaris*, főhadi kormányszék; *supremus comes*, főispán; *supremus capitaneus*, főkapitány; *supremus vigiliarum praefectus*, őrnagy; *supremus dies*, végső nap; *suprema potestas*, főhatalom; *supremum forum*, főtörvényszék.
Suppressio, *activa*, elnyomás, elsikkasztás; *passiva*, elnyomatás, elsikkasztatás; *suppressio beneficii ecclesiastici*, egyházi javadalom' eltörlése, eltörlesztése.
Supprimere, 1) lenyomni, elnyomni; 2) elfojtani; 3) eltitkolni, elsikkasztani.
Surculus, csemete; *ultimus surculus*, utólsó csemete.
Surdaster, lamprétos, nehezhalló.
Surdus, siket.
Surgere, fölkelni; *resurgere*, feltámadni.
Surrectio, fölkelés; *resurrectio*, feltámadás.
Surreptitius, l. *subreptitius.*
Surripere, elorozni, elcsenni, elragadozni.
Surrogare, helyettesítni, helyébe tenni, helypótlani.
Surrogatio, *activa*, helyettesítés, helyébetevés, helypótlás; *passiva*, helyettesittetés, helyébetetetés, helypótoltatás.
Surrogatum, pótlék, pótolmány, pótlat.
Surrogatus, helyettes, helypótló, helyettesitett, helyébe tett; *surrogatus vicecomes*, helyettes alispán.
Sursum corda, szivünket fel — *habemus ad Dominum*, emeljük az úrhoz.
Surtaria, nagy Gergelynél: emlékkép, arczkép, az *arab*, *surat*, szóból.
Susanna s. virgo, szűz sz. Zsuzsanna (Zsuzsi) vértanú, Aug. 11én.
Susceptio, *activa*, fölvevés, felvállalás, elfogadás; *passiva*, fölvetetés, felvállaltatás, elfogadtatás; *ut res*, fölvétel, felvállalat; *susceptio sacramentorum*, szentségek' fölvétele.
Susceptus, fölvett, bevett, felvállalt, elfogadott.
Suscipere, fölvenni, elvállalni, elfogadni.
Suscitare, feltámasztani, fölkelteni, fölserkenteni, fölélesztení, fölébreszteni; *suscitari intransitive*, feltámadni, fölkelni, fölserkenni, fölébredni, fölélednі.
Suscitatio, *activa*, feltámasztás, fölkeltés, fölserkentés, fölélesztés, fölébresztés; *passiva*, feltámasztatás, fölébresztetés, fölserkentetés, fölélesztetés; *intransitiva*, feltámadás, fölkelés, föléledés, fölébredés, fölserkenés; *suscitatio fidei*, hitélesztés, hitgerjesztés; *suscitatio processus*, pertámasztás.

Digitized by Google

Suspendere, felfüggeszteni, felakasztani, megakasztani; *suspendi intransitive*, felakadni, felfüggedni, megakadni.

Suspensio, *activa*, felfüggesztés, felakasztás, megakasztás; *passiva*, felfüggesztetés, felakasztatás, megakasztatás; *intransitiva*, felfüggedés, felakadás, megakadás; *suspensio ab officio*, tiszti felfüggesztés, tiszteljárási, hivatali felfüggesztés; *suspensio a beneficio*, javadalmi felfüggesztés; *suspensio a jurisdictione ordinis*, rendhatósági felfüggesztés.

Suspensive, függőben.

Suspensus, felfüggesztett, felakasztott, megakasztott; *suspensum tenere*, függőben tartani.

Suspicari, gyanakodni.

Suspicax, gyanakodó.

Suspicere, 1) fölnézni, föltekinteni; 2) tisztelni; 3) gyanakodni.

Suspicio, gyanú, gyanúság, *ut res*; gyanakodás, *ut actio*; *suspicio culposa*, hibás, vétkes gyanú; *dolosa*, álnok gyanúság; *fundata*, alapos; *infundata*, alaptalan; *levis*, csekély; *simplex*, puszta; *temeraria*, vakmerő; *violenta*, erőltetett gyanú.

Suspirare, fohászkodni, felsohajtani, sohajgani.

Suspiratio, fohászkodás, felsohajtás, sohajgás.

Suspirium, 1) fohász, sohaj; 2) pihenet, *respirium*.

Sustentaculum, gyám, gyámoly, tám, támasz, gyámolék, támadék.

Sustentare, 1) gyámolítni, támogatni; 2) *sustinere*, eltürni, elszenvedni; 3) táplálni, dajkálni, ápolni, élelmezni, eltartani; 4) fentartani.

Sustentatio, 1) gyámolitás, támogatás; 2) eltürés, elszenvedés; 3) táplálás, dajkálás, ápolás, élelmezés, eltartás; 4) fentartás.

Sustentator, 1) gyámolító, gyámoló, támogató; 2) eltürő, elszenvedő; 3) tápláló, dajkáló, ápoló, élelmező, eltartó; 4) fentartó.

Sustinere, eltartani, eltürni, elszenvedni.

Susurrare, fondorkodni, suttogni, sugdolódzni, sugni bugni.

Susurratio, fondorkodás, suttogás, sugdolódzás.

Susurrus, süvöltés, suttogás, susogás.

Svadere, tanácslani, javallani.

Svasio, tanácslás, javallás.

Svasor, tanácsló, javalló.

Svasus, tanácslat, javallat.

Svavis, kellemes, nyájas.

Svavitas, kellem, kellemesség, nyájasság.

Svaviter, kellemesen, nyájasan.

Sycomorus, szederfa.

Sycophanta, szócsár, fecsegő, rágalmazó, nyelves, patvarkodó.

Sycophantari, patvarkodni, nyelveskedni, rágalmazni.

Sicophantia, szócsárság, rágalom, nyelvesség, patvar, patvarkodás.

Syllaba, szótag.

Syllepsis, fogantatás.

Syllogismus, l. *ratiocinium*.

Sylva, erdő, haraszt; *sylva succrescens*, pagony, vágás; *sylvarum devastatio*, erdőpusztítás; *sylvarum decorticatio*, fahántás; *sylva horrida*, vadony.

Sylverius s. papa, sz. Szilvér pápa, Jun. 20án.

Sylvescere, megerdősülni, elvadúlni.

Sylvester s. papa., sz. Szilveszter pápa, Dec. 31én.

Symandrum, (görög *semanterion*) azon jeladó eszköz, mellyel harang helyett élnek a' török járom alatt nyögő keresztények.

Symbertus s. eppus. conf., sz. Szimbert püspök hitvalló, Oct. 20án.

Symbola, áldoztató kehely, úrtartó, úrkehely.

Symbolica, hitczikkezettan, vallásczikkitan, hitjelleménytan, hitágozattan; *symbolica universalis*, egyetemi hitczikkezettan; *symbolica particularis*, részletes hitczikkezettan; *symbolica catholica*, közhitű vallásczikkezettan.

Symbolicus, 1) jelképes, ábrázolatos, jelképi, ábrázolati; 2) jeligés, jelszózatos; 3) hitczikkelyes, hitágozatos, hitfoglalatos, hitjelleményes, hitczikkezetes, vallásczikkes; *symbolicus liber*, hitczikkezetes könyv, vallásczikki könyv, hitczikkelyes könyv; *symbolicus sensus*, jelképes értelem; *symbolica explicatio*, jelképes magyarázat; *symbolica repraesentatio*,

Digitized by Google

ábrázolatos képzet; *symbolica fidei professio*, czikkszerű hitvallás.

Symbolum, 1) jel, jelkép, ábrázolat; 2) jelszó, jelige; 3) *symbolum fidei*, hitvallás, hitvallomány, hitfoglalat, hitjellemény, hitczikkezet, hitkönyv; *symbolum tridentinum*, trienti hitczikkezet; *symbolum s. Athanasii*, sz. Athanáz' hitfoglalata; *symbolum Augustanae confessionis*, ágostai vallás' hitkönyve, hitczikkezete; *symbolum Helveticae confessionis*, helvét vallás' hitczikkezete, hitjelleménye. *Symbolum gentis*, nemzet' czimere, nemzet' jelleménye.

Symetria, idomosság, idomzatosság.

Symetrice, idomosan, idomzatosan.

Symetricus, idomos, idomzatos.

Symmachia, társharcz, társcsata, társháború.

Symmista, paptárs, rendtárs, szerzettárs, titoksáfár.

Sympaletes, összejátszótárs, játéktárs.

Sympathetice, rokonszenvüleg, rokonérzetileg.

Sympatheticus, rokonszenvi, rokonérzeti.

Sumpathia, rokonszenv, rokonérzet; *antipathia*, ellenszenv; *homoeopathia*, hasonszenv.

Sympathisans, rokonérző, rokonszenvű, rokonérzésű.

Sympathisare, rokonérzeni; *homoeopathisare*, hasonérzeni.

Symphonia, összehangzat (müncheni codexben: hangoslat) összehangulat.

Symphorianus s. mart. sz. Szimforján vértanú, Aug. 22én.

Symphorosa s. mart., sz. Szimforoza vértanú, Jul. 18án.

Symplones, vendégtársak, vőfények, násztársak.

Symponus, ügytárs, munkatárs.

Symposiarcha, násznagy, nászfő.

Synagoga, zsinatház, zsidó templom.

Synapta, l. *collecta*.

Synaxarium, szentek' életkönyve.

Synaxis, 1) sz. gyülekezet; 2) urvacsora.

Syncellita, czéllatárs.

Syncellus, 1) életkalauz, életvezér, élettárs; 2) titnok, titár.

Syncrisis, összehangzó műbirálat.

Synchronismus, hasonkoruskodás, azonkoruzás, egykorszaki rendszer, korlánczolat.

Synchronistice, azonkorúlag, hasonkorúlag, egykorúlag, egykorszakilag, korlánczolatosan.

Synchronosticus, hasonkorú, azonkorú, egykorú, egykorszakú, korlánczolatos; *methodus historiae synchronostica*, egykorszakú történeti előadás, azonkorszakú történetek' összefoglalása; *historia universalis synchronostica*, világegyetemi korlánczolatos történettan.

Synclerus, sorstárs.

Syncletticus, tanácsnok.

Synclетus, tanács.

Syncope, rövidítés, kurtítás.

Syncopare, rövidíteni, kurtítani.

Synchronus, kortárs, egykorú; *synchronus scriptor*, egykorú iró.

Syncratia, közuralkodás, közországlás.

Syncretistae, vallásegyeztetők, hitegyesítők, kik t. i. a' tüzet vizzel, a' sötétséget a' világossággal, Beliált Krisztussal törekednek egyeztetni.

Syndresis, vel *synteresis*; 1) erkölcsi elvtan, erkölcsi fölelvek' tudománya; *archologia moralis*, erkölcsi elvtan; 2) tanöszveg, tantár, tudománytár.

Syndicus, 1) szószóló, ügyvéd, ügyviselő; 2) *syndicus ecclesiae*, egyházi védnök, egyház' atyja, templom' atyja.

Synedrium, főtörvényszék a' zsidóknál.

Synedrus, főtörvényszéki biró.

Synergismus, összemunkálás, együmunkálás, együttmunkálódás.

Synergitae, vel *synergistae*, együmunkálók; Luther' tanitványinak sarjadéka, kik t. i. bennünk mindenjóra a' malaszttal együtt munkálódásnak szükségét megismerték.

Synergium, közmühely, műtársadalom, kolostor; mert hajdan a' szerzetesek együtt szoktak valami mesterséget üzni.

Synergus, együttmunkáló, műtárs, munkatárs.

Syngraphum, sajátkézirat.

Synisactae, szerzetes nőtársak, (*agapiticae*, *seu charitativae*) jámbornők, kik t. istenes életet viselvén, a' kolostorokban a' szerzetesekkel együttlaktak.

Digitized by Google

Synodalis, gyülekezeti, zsinati; *synodalis examinator*, gyülekezeti vizsálnok; *synodale examen*, gyülekezeti vizsálat.
Synodare, gyülekezni, zsinatot tartani.
Synodologia, zsinatkönyv, gyülekezettár, zsinattan.
Synodicum, vel *synodaticum*, zsinatadó.
Synodicus, zsinati, zsinatbeli, gyülekezeti, gyülekezetbeli.
Synodita, zsinattárs, zsinattag.
Synodus, zsinat, egyházi gyülekezet; *synodus oecumenica*, közgyülekezet, egyetemes zsinat; *particularis*, részegyházi zsinat; *provincialis*, tartományi zsinat; *archieppalis.*, érseki gyülekezet; *dioecesana*, megyei gyülekezet; *nationalis*, nemzeti zsinat; *synodus circularis*, seu *districtualis*, kerületi gyülekezet.
Synonimia, rokonértelműség.
Synonimice, rokonértelműleg.
Synonimicon, rokonszókönyv, rokonszótár.
Synonimon, rokonszó.
Synonimus, rokonértelmű; *synonima vox*, rokonszó.
Synopsis, foglalat, rövidkivonat, rövidtartalom, vázlat, rövidlet.
Synoptice, rövid foglalatban, vázlatban, rövidletben.
Synopticus, rövidfoglalatú, vázlatos.
Synthesis, összefoglalás, összekötés, kapcsolás, összetevés, *ut actio;* összefoglalat, összetétel, kapcsolat, *in abstracto.*
Syntheticus, összekötő, összefoglaló, kapcsoló, foglaló; *analyticus*, széttagoló, taglaló, bonczoló; *methodus docendi synthetica*, foglaló tanításmód; *methodus docendi analytica*, taglaló tanításmód.
Synthetismus, foglaló módkövetés; *analyticismus*, taglaló módkövetés.
Synthetista, foglaló módkövető; *analyticista*, taglaló módkövető.
Synthica, kötés, szerződés.
Syntrophium, l. *convictus.*
Syntrophus, táptárs, asztaltárs, l. *convictor.*
Synusiastae, ige-egymivoltositók, kik Krisztusban csak egy mivoltot engedvénmeg, őt nem csak Istenségére, hanem emberségére nézve is az atyával egymivoltúnak vitatták.
Systaticus, ajánlólevél, ajálvány.
Systema, rendszer, szerkezet, alkatmány, rendezet; *systema defensivum*, védrendszer; *offensivum*, háborító rendszer; *systema scientificum*, tudományos rendszer.
Systematice, rendszeresen, szerkezetesen, rendszerűleg, rendezetesen.
Systematicus, rendszeres, szerkezetes, rendszeri, rendezetes, szerkezeti, rendszerű, rendszerezett.
Systematisare, rendszeresitni, szerkezetbe hozni, rendbeszedni, rendszerezni.
Systematisatio, *activa*, rendszeresítés, rendbeszedés, rendezés, rendszerezés; *passiva*, rendszeresittetés, rendszereztetés, rendbeszedetés.
Systematisatus, rendszeresitett, rendbeszedett, rendezett, rendszerezett.

T.

Tabardum, palást, tobárda.
Tabella, tábla, sorzat, lajstrom, rovat.
Tabellaris, sorzatos, rovatos.
Tabellarius, levélhordozó.
Tabellio, jegyző.
Tabellionatus, jegyzőség.
Taberе, fonnyadni, aszni, epedni, satnyálni, hervadni, elszáradni, sorvadni.
Taberna, tivornya; *tabernam frequentare*, tivornyázni, tivornyáskodni; *frequentatio tabernae*, tivornyázás, tivornyáskodás.
Tabernaculum, 1) sátor, gunyhó, hajlék; *sacrum tabernaculum*, szent-

Digitized by Google

sátor, Isten' sátora; *festum tabernaculorum*, sátoros ünnep; 2) *tabernaculum*, szent szekrény; *tabernaculum eucharistiae*, oltári szentség' szekrénye; *tabernaculum castrense*, tábori sátor; *tabernaculum Dei*, Isten' hajléka.

Tabes, fonnyadás, elaszás, epedés, hervadás, sorvadás.

Tabescere, hervadozni, fonnyadozni, epedezni, száradozni, sorvadozni.

Tabula, 1) tábla, sorzat, sor, lajstrom; 2) *tabula judiciaria*, törvényszék, tábla; *tabula banalis*, báni törvényszék, báni tábla; *tabula districtualis*, kerületi tábla; *magnatum*, főrendű tábla, főrendek' táblája; *regia*, királyi tábla; *septemviralis*, hétszemélyű tábla; *statuum*, rendek' táblája; *statuum, et ordinum*, karok', és rendek táblája; *tabula lignea*, katak, pergettyű; *itineraria*, tábori oltár; *officialis*, tiszti sorzat; *genealogica*, nemzetségi sor, nemzedéksor; *tabula peregrinantium*, zarándokok' névsora; *tabula rasa*, puszta sorzat, üres tábla; *tabulae legis*, törvény' táblái.

Tabularis, 1) sorzatos, táblás; 2) táblai, törvényszéki; *tabularis procurator*, királyi táblai ügyvéd; *tabularis processus*, királyi táblai per.

Tabularista, táblás, táblai hivatalnok, táblatiszt.

Tabularium, levéltár.

Tabulatum, padlat.

Tacere, hallgatni.

Tachigraphia, gyorsirás.

Tachigraphus, gyorsíró.

Tacite, hallgatva, alattomban; *per se*, önként.

Taciturnitas, 1) hallgatagság; 2) alamuszíság, alattomosság.

Taciturnus, 1) hallgatag; 2) alamuszi, alattomos.

Tacitus, 1) hallgató, szótlan, csendes, hallgatag; 2) allattomos, alamuszi.

Tactica, 1) hadi tudomány, harcztan; 2) hadi csel, hadi fortély.

Tactus, 1) tapintat, tapinték, *ut res;* tapintás, *ut actio;* 2) *tactus in musica*, hangmérték, időpont, időmérték; *tactus impudicus*, szemérmetlen érintés, illetés, tapogatás; *indecens*, illetlen tapintás.

Taeda, 1) foklya; 2) nász, menyegző, házasság.

Taedare, megunni, unatkozni.

Taediositas, unalmasság, unatosság, unatkozatosság.

Taediosus, unalmas, unatos, unatkozatos.

Taedium, unalom, unat, unatkozat.

Talentum, 1) észtehetség, elmeerő, észképesség; 2) régi pénz' neme, talentom.

Talio, viszonzás, hasonkövetelés, hasonmás, viszonkövetelés; *poena talionis*, hasonmási büntetés, viszonzatos büntetés, viszonbüntetés; *jus talionis*, hasonmási jog, viszonzatos jog, viszonkövetelő jog.

Talisman, bájszer, varázsszer, bájék, jósszer, jósony, bájolmány, bájolék.

Talmud, tolmácskönyv, zsidó regekönyv, zsidó regély.

Talmudiciz, zsidó tolmácsirók, zsidó regélők.

Talmudista, zsidó tolmácsiró, zsidó regélő.

Talpa, vakondok.

Talus, 1) boka; 2) koczka; *ludere talis*, koczkát játszani.

Tangere, illetni, érinteni, tárgyazni.

Tapes, v. *tapetum*, szőnyeg, kerevet.

Tapinosia, vel *tapinosis*, vel *tapinositas*, alázat, alázatosság, alásság.

Tardare, *active*, késlelni, késtetni, késítni, hátráltatni; *neutraliter*, késni.

Tardatio, *activa*, késlelés, késtetés, késítés; *intransitiva*, késés.

Tarditas, késedelem, későség, lassúság, lomhaság; *tarditas ingenii*, elmelassúság, elmelomhaság.

Tardus, késő, késedelmes, lassú, lomha, nehézkes; *tardus ingenio*, lomhaeszű, lassúeszű.

Tarichopola, 1) sóárús; 2) fűszerárus.

Tarichopolium, 1) sóárusbolt; 2) fűszerbolt.

Tarichus, 1) só; 2) fűszer.

Tariffa, (arab: *tarif*) sor, ársor, ársorzat, árjegyzék, árlajstrom; *tariffa telonialis*, vámjegyzék, vámbérsor.

Tarincha, tüzes ár, mellyel a' vértanúkat szurdalták az üldözők.

Digitized by Google

Tartarum, pokol, sötétség' országa, pokolfenék, alvilág.

Tasca, (Tasche) táska.

Tascodrogitae, orrfricskázók, orrpeczkelők; (e' Frigy szóktól; *tasco*, bot, piszka, fricska; *drague*, orr) eretnekek, kik orrúkat vég nélkül fricskázták, peczkelték.

Tatiani, Tatianus tévfőnök' tévtársai, l. *Encratitae.*

Taurea, bikacséke.

Tautologia, szószapor, szóazonság, szóár, szóözön, *ut res;* szószaporítás, szóárasztás, szóözönlés, *ut actio.*

Tautologus, szószaporító, szóáros, szócsár, szóözönlő.

Tavernicalis, tárnoki; *tavernicale jus*, tárnokszéki jog; *tavernicalis civitas*, tárnokszéki város; *tavernicalis codex*, tárnokszéki v. tárnoki törvénykönyv; *tavernicalis sedes*, tárnokszék.

Tavernicus, tárnok; *tavernicorum magister*, főtárnokmester.

Taxa, taksa, díj, bér, dijpénz; *taxa scripturistica*, íródij, íróbér; *tolerantialis*, türelemdij; *taxa expeditionis*, kiadási bér, kiadó dij; *taxa indigenatus*, honosítási dij; *taxa investiturae*, felavatási bér; *taxa installationis*, beigtatási dij; *taxa judiciaria*, birói bér, birói dij; *taxa sigillaris*, pecsétbér, pecsétdij; *taxa litterarum*, levél váltság, leveldij; *taxarum liber*, dijjegyzék, dijkönyv.

Taxalista, váltságos, taksás.

Taxare, 1) taksálni, dijazni, dijt, bért szabni; 2) zsarolni.

Taxatio, *activa*, 1) taksálás, dijazás, dijszabás, bérszabás; 2) zsarolás; *passiva*, 1) taksáltatás, dijaztatás, dijszabatás, bérszabatás; 2) zsarolтatás.

Taxator, 1) taksáló, dijazó, dijszabó, bérszabó; 2) zsaroló.

Techna, 1) mű, mesterség; 2) álnokság, ravaszság, csel, csalárság, fortély, hamisság, álfogás.

Technica, műtan, műtudomány.

Technicus, 1) művész, mester; 2) műi, mesteri, mesterségi, művészeti; *technicus terminus*, műszó, mesterszó, tanszó.

Technologia, művészettan, mivességtan, műtudomány, műtan.

Technologus, művészetismerő, művészettudos, művészettanító, műtudós, műtanító, műtanár.

Tectum, födél, tető; *tectum domus*, házfödél, háztető.

Te Deum laudamus, háladal, hálaének, hálavers, sz. Ambrus' éneke, mellyet az egyház minden ünnepélyes isteni szolgálat után szokott elénekelni.

Tegere, födni, födözni, leplezni.

Tegularia, boszorkány, büvésznő.

Tegumen, födél, lepel.

Tela, vászon.

Telarium, vászontartó.

Telegraphia, távirószág.

Telegraphus, táviró.

Telesiosis, tökélyitmény; így nevezi nazianzi Gergely a' keresztséget.

Teleologia, czéltan, v. tudomány.

Teleologicus, czéltani; *argumentum teleologicum*, czéltani ok; *argumentatio teleologica*, czéltani okoskodás.

Telescopium, távcső.

Telesphorus s. papa, sz. Teleszfor pápa, Jan. 5én.

Tellus, föld; *telluris stratum*, földréteg, földterület.

Telonarius, l. *teloniator.*

Teloniator, vámos, vámszedő.

Telonium, vám; *domus telonii*, vámház; *defraudator telonii*, vámcsaló; *privilegium telonii*, vámszabadalom; *telonium siccum*, szárazvám.

Telum, nyil, íj; *venenatum*, mérges nyil, mirígyes nyil.

Temerarie, vakmerőn, konokúl; *temerarie litigans*, konok perlő, perlekedő.

Temerarius, vakmerő, vakmerész.

Temere, vakmerőn, vaktában, vakmerőleg.

Temeritas, vakmerőség, konokság.

Temperamen, mérsék.

Temperamentum, 1) mérséklet; 2) véralkat, vértermészet, alkat; *temperamentum cholericum*, tüzes, epés alkat; *melancholicum*, komor, busongó alkat, sürü véralkat; *phlegmaticum*, hideg, nyálkás, csendes, hig alkat; *sanguineum*, véres, vi-

Digitized by Google

dám alkat; *rusticum*, vel *boeoticum*, lomha, tespedt véralkat; *temperamentum aëris*, légmérséklet.

Temperans, mértékletes, mérsékes; *temperans vitae*, mérsékes életü.

Temperantia, mértékletesség; *sui*, önmérséklet.

Temperare, mérsékleni, mérsékelni.

Temperatura, mérsék; *aëris*, légmérsék; *coeli*, égmérsék.

Temperatus, mérsékelt.

Temperius, mérsék, mértéklet.

Tempestarius, garabonczás diák, idővarázsnok.

Tempestas, zivatar, szélvész, orkán, vihar.

Tempestive, idején, korán, jókor, koraszerüen, idént.

Tempestivitas, jókoriság, idéntiség, koraszerüség.

Tempestuosus, zivataros, szélvészes, viharos.

Templarii, vel *fratres militiae templi*, vörös barátok, jerusalemi vitézek, templomos vitézlovagok.

Templum, templom, istenház, imaház, egyház, úrház, imáda; *templum dotatum*, jegyjószágos, javadalos egyház; *indotatum*, jegyjószágtalan egyház, javadalatlan egyház.

Temporalis, időleges, ideigtartó, ideiglenes, ideigleni, mulékony, mulandó, időszerü.

Temporaliter, ideiglen, időlegesen.

Temporaneus, ideigi, ideigtartó, ideiglenes.

Tempus, idő; *temporis momentum*, időperz, időpont, szempillanat; *temporis decursus*, időfolyamat, időfolyta, időjárta, időfolyam; *temporis successu*, időjártával, időfolytával; *temporis defectus*, időfogyta, időszüke; *tempus sacratum*, szentelt idő; *tempus sacrum*, szent idő; *quadragesimale*, böjti idő; *paschale*, husvéti időköz; *adventus*, urjöveteli időköz; *pentecostale*, pünkösdi időköz; *temporis plenitudo*, időtelj, idők' telje.

Temulentia, kábaság, káborság, kábultság, ittasság, mámorosság, mámor.

Temulentus, kába, kábor, kábult, ittas, mámoros.

Tenacitas, tartékonyság, ragadósság, enyvesség, szükmarkúság, fösvénység.

Tenax, tartékony, ragadós, enyves, szükmarkú, fösvény; *tenax memoria*, tartékony elme, hü emlékezet.

Tendentia, irányzat, ügyekezet, irányúlat, hajlat.

Tendere, 1) kinyujtani, kiterjeszteni, kifeszíteni, *active;* kinyúlni, kiterjedni, kifeszülni, *intransitive;* 2) irányzani, *active;* irányúlni, hajlani, törekedni, ügyekezni, *neutraliter.*

Tendicula, tőr, kelepcze, czeklye, cselke, cselény, cselmény, cselszövény.

Tenebrae, szürkület, sötétség, ború; *officium tenebrarum*, estszürkületi zsolosma, esthajnali zsolosma nagyhéten.

Tener, gyönge; *tenellus*, gyöngéd, gyöngéded; *tenera conscientia*, gyöngéd lelkismeret.

Tenere, gyöngén, gyöngéden, gyöngédeden.

Tenère, tartani; *teneri*, tartozni, köteleztetni.

Teneritas, l. *teneritudo.*

Teneritudo, gyöngédség; *teneritudo conscientiae*, lelkismeret' gyöngédsége.

Tenor, 1) tartalom, foglalat; 2) folyam, valaminek folyta; *tenor vitae*, élet folyta; *tenor litterarum*, levéltartalom; *uno tenore*, egyfolytában.

Tentamen, kisérlet; *examen*, visgálat, próbatét, próbatétel.

Tentare, kisérleni, kisérteni; *insidiari*, incselkedni.

Tentatio, *activa*, kisérlés, kisértés; *insidiatio*, incselkedés; *passiva*, kiséreltetés, kisértetés; *ut res*, kisértet, kisérlet; *Dei*, Istenkisértés.

Tentator, kisérlő, kisértő; *insidiator*, incselkedő.

Tenuis, 1) vékony; 2) szegény; *tenuis sorte*, szegénysorsú; *tenuis viribus*, gyenge, erőtlen.

Tenuitas, 1) vékonyság; 2) szegénység.

Tenutum, vel *tenimentum*, birtok, biromány, telek, birtokföld; *tenutum ecclesiae*, egyház' birtoka; *tenutum intravillanum*, belső telek; *ex-*

Digitized by Google

travillanum, külső telek; *postfunduate*, telekutáni föld.

Tepide, lanyhán, renyhén, lagymatagúl, lágymelegen, langyosan, tespedten.

Tepiditas, lanyhaság, renyheség, lagymatagság, lágymelegség, langyosság, tespedtség.

Tepidus, vel *teporus*, lanyha, renyhe, lagymatag, lágymeleg, langyos, tespedt.

Tepor, l. *tepiditas*.

Terebra, fúró.

Terebrare, fúrni.

Terebratio, *activa*, fúrás; *passiva*, fúratás.

Terebynthus, terebényfa.

Teres, gömbölyű, gömbölyeg, kerekded; *teres oratio*, kerekded beszéd.

Tergeminus, hármas.

Tergere, törleni, kenni.

Terginum, bőrkorbács, szíjostor.

Tergiversari, vonakodni, szabódni, szabódkozni, tétovázni.

Tergiversatio, vonakodás, szabódás, szabódkozás, tétovázás.

Tergiversator, vonakodó, szabódó, tétovázó.

Terminare, bevégezni, végetvetni, végezni, határozni.

Termitatio, *activa*, végzés, határzás; *passiva*, végeztetés, határoztatás.

Terministae, üdvhatárvetők, a' protestans egyház' sarjadéka, kik minden embernek Istentől kiszabott határt vitatnak, mellyen túl az üdv' kapuja előtte bezáratik, és azután semmi kegyelemmel, vagy érénynyel az üdvösséget többé megnem szerezheti.

Terministicus, üdvhatárvetés.

Terminologia, műszótár, v. tudomány.

Terminologus, műszótudós, műszóértő, műszótanító.

Terminus, 1) határ; 2) *terminus temporis*, vel *diei*, időhatár, határidő, határnap; 3) *terminus metalis*, határkő, határhalom, homp; 4) *terminus juridicus*, perszakasz, törvényszakasz, perfolyam, peridő, perfolyami időköz; 5) *terminus in grammatica*, kitétel, kifejezés, ige, szó, határszó; *terminus technicus*, műszó; *terminus scholasticus*, iskolai szó; *terminus univocus*, egyértelmű szó; *terminus aequivocus*, kétértelmű szó; *terminus hapaxlegomenus*, magán szó, egyszer előfordúló szó; *analogus*, hasonszó; *synonimus*, rokonszó. — *Terminus causae*, perszakasz, peridő; *comparitionis*, megjelenési nap; *competens*, illő határnap; *edictalis*, közhirelt, kihirdetett határnap; *terminus levatae*, perfölvételi nap, perinditási nap; *terminus medius*, középhatár, középvonal, középértelem, közleték, közleteg; *media via*, középút; *terminus absolutus*, elavált szó; *postpaschalis*, husvét utáni perszakasz; *praeclusi*, zárnap, véghatárnap; *praefixus*, kitüzöttnap; *S. Martini*, sz. Mártoni törvényszakasz; *s. Stephani*, sz. Istváni törvénynapok; *solutionis*, fizetési határidő.

Ternarius, hármas.

Ternio, 1) hármaskönyv; 2) könyvfüzet, köteg.

Terra, föld; *arabilis*, szántó föld; *inculta*, gyep; *promissionis*, igéret' földe; *terra sancta*, szent föld; *viventium*, élők' országa; *terrae facies*, földszin; *terrae infixum*, földhöz tüzött, földhöz tapadt, földhöz ragadt; *terrae motus*, földingás, földlengés, földindúlás, földrengés, földrendülés.

Terragium, vel *terraticum*, földbér, földadó.

Terrefacere, megéjeszteni, elrettenteni, rémíteni; *terrefieri intransitive*, megéjedni, megretteni, megrémülni, meghökkenni, megdöbbenni.

Terrenum, termőföld, mező, dűlő, terület.

Terrenus, földi; *iter terrenum*, száraz út.

Terrestralis, földesúri; *terrestrale jus*, földesúri jog.

Terrestris, földi; *vita terrestris*, földi élet; *dominus terrestris*, földes úr; *via terrestris*, száraz út.

Terribilis, rettentő, rémítő, rettenetes, rémületes.

Terricula, rettentek, rémíték, éjeszték, rémváz.

Terriculamentum, l. *terricula*.

Terrificus, l. *terribilis*.

Digitized by Google

Territorialis, határbeli, területi, földbirtoki; *jus territoriale*, területi, földbirtoki jog.

Territorium, 1) földterület, határ, földkör, dülő; 2) tartomány, vidék, terület; *intra territorium*, területen belül; *extra territorium*, területen kivül.

Terror, rettenet, éjedelem, rémület, *ut res;* rettegés, rémülés, éjedés, *ut actio.*

Terrorismus, rettentési rendszer, éjesztő rendszer, rettentősködés, rémítősködés, rettegtetés.

Terse, kerekdeden.

Tersor, lábtörlő, mellyel nagy csötörtökön a' szegények' lába letöröltetik.

Tertialitas, harmad, harmadrész.

Tertiarius, harmadrendü szerzetes; ilyenek a' világiak, kik világi pályájokon is sz. Ferencz' szabályainak megtartására fogadkoznak.

Tertullianistae, Tertullián' követői, kik ugyan a' lélek' halhatatlanságát hitték, de csak finom testben, és minden bűnöst a' túlvilágban ördöggé átváltozónak vitattak.

Tessaracostus, husvéti időköz, husvéti urvét, t. i. husvéttól áldozó csötörtökig.

Tessarescaedecatistae, l. *quartodecimani*, és *decemnovennales.*

Tessera, jel, jelzék, emlék, emlékjegy.

Testa, 1) cserép; 2) tengeri csiga, kagyló.

Testamentalis, végrendeleti, végintézeti.

Testamentaliter, végrendeletileg.

Testamentarius, végrendeleti, végintézeti.

Testamentum, végrendelet, végintézet, *ut res;* végrendelés, végintézés, *ut actio;* 2) *foedus*, szövetség; *testamentum novum, et vetus*, uj, és ó szövetség; *testamentum apertum*, nyilt végrendelet; *authenticum*, hiteles végrendelet; *civicum*, polgári; *clausum*, zárt, lepecsételt; *colonicale*, jobágyi; *conditionatum*, föltételes; *destitutum*, üres, elhagyatott; *dolosum*, álnok, csalárd; *ecclesiasticum*, egyházi; *illegale*, törvénytelen; *ob defectum solemnitatis externae*, külkellék' hiánya, kellékszerek' hiánya miatt törvénytelen; *ob defectum solennitatis internae*, belkellékek' hiánya miatt törvénytelen; *imperfectum*, tökéletlen; *inofficiosum*, mostoha; *holographum*, önkéziratú, sajátkéziratos; *invalidum*, érvénytelen, erőtlen, sikeretlen; *irritum*, haszontalan, erőtlen; *militare*, katonai, tábori; *nobilitare*, nemesi; *nullum*, magában sikeretlen, félretétethető; *perfectum*, tökéletes; *pium*, kegyhagyományi; *privatum*, magánhitelü; *privilegiatum*, kiváltságos; *publicum*, közhitelü; *purum*, tiszta; *rescindibile*, felbontható, megerőtleníthető; *rescissum*, felbontott; *ruptum*, megmásított, megmásolt, megszakasztott; *adulteratum*, meghamisított; *scriptum*, irott; *solemne* ünnepélyes; *validum*, érvényes, sikeres; *testamenti executor*, végrendeleti végrehajtó; *haeres*, hagyományi örökös, végrendeleti örökös; *invaliditas*, végrendelet' érvénytelensége; *nullitas*, végintézet' semmisége; *solemnitates externae*, végrendelet' kellékszerei, külkellékei; *solemnitates internae*, végintézet' belkellékei.

Testari, 1) végintézetet tenni, végrendelkezni, végintézkedni, hagyományozni; *testandi activitas*, végintézeti képesség, végrendelkezhetőség, végintézkedhetőség, végrendeleti tehetőség, tevékenység; *testandi activitas personalis*, személyes végintézkedhetőség, személyes végrendeleti képesség; *testandi activitas realis*, vagyonbeli végintézkedhetőség, végintézeti vagyonbeli képesség; *testandi activitatis defectus*, végintézet-tehetőségi fogyatkozás; 2) bizonyitani, tanusitni, bizonyságot tenni.

Testator, végintéző, végrendelő, végintézkedő végrendelkező, hagyományozó.

Testificare, bizonyitni, tanusitni, bizonyságot tenni; *testem agere*, tanuskodni.

Testificatio, bizonyítás, tanusítás, bizonyságtétel, tanuskodás.

Testimonialis, bizonyságlevél, bizonyitvány, tanúlevél, tanusitvány; — *de litteris*, tanulási bizonyitvány; —

Digitized by Google

travillanum, külső telek; *postfunduate*, telekutáni föld.

Tepide, lanyhán, renyhén, lagymatagúl, lágymelegen, langyosan, tespedten.

Tepiditas, lanyhaság, renyheség, lagymatagság, lágymelegség, langyosság, tespedtség.

Tepidus, vel *teporus*, lanyha, renyhe, lagymatag, lágymeleg, langyos, tespedt.

Tepor, l. *tepiditas*.

Terebra, fúró.

Terebrare, fúrni.

Terebratio, *activa*, fúrás; *passiva*, fúratás.

Terebynthus, terebényfa.

Teres, gömbölyű, gömbölyeg, kerekded; *teres oratio*, kerekded beszéd.

Tergeminus, hármas.

Tergere, törleni, kenni.

Terginum, bőrkorbács, szíjostor.

Tergiversari, vonakodni, szabódni, szabódkozni, tétovázni.

Tergiversatio, vonakodás, szabódás, szabódkozás, tétovázás.

Tergiversator, vonakodó, szabódó, tétovázó.

Terminare, bevégezni, végetvetni, végezni, határozni.

Termitatio, *activa*, végzés, határzás; *passiva*, végeztetés, határoztatás.

Terministae, üdvhatárvetők, a' protestans egyház' sarjadéka, kik minden embernek Istentől kiszabott határt vitatnak, mellyen túl az üdv' kapuja előtte bezáratik, és azután semmi kegyelemmel, vagy erénynyel az üdvösséget többé megnem szerezheti.

Terminismus, üdvhatárvetés.

Terminologia, műszótár, v. tudomány.

Terminologus, műszótudós, műszóértő, műszótanító.

Terminus, 1) határ; 2) *terminus temporis*, vel *diei*, időhatár, határidő, határnap; 3) *terminus metalis*, határkő, határhalom, homp; 4) *terminus juridicus*, perszakasz, törvényszakasz, perfolyam, peridő, perfolyami időköz; 5) *terminus in grammatica*, kitétel, kifejezés, ige, szó, határszó; *terminus technicus*, műszó; *terminus scholasticus*, iskolai szó; *terminus univocus*, egyértelmű szó; *terminus aequivocus*, kétértelmű szó; *terminus hapaxlegomenus*, magán szó, egyszer előfordúló szó; *analogus*, hasonszó; *synonimus*, rokonszó. — *Terminus causae*, perszakasz, peridő; *comparitionis*, megjelenési nap; *competens*, illő határnap; *edictalis*, közhirelt, kihirdetett határnap; *terminus levatae*, perfölvételi nap, perinditási nap; *terminus medius*, középhatár, középvonal, középértelem, közleték, közleteg; *media via*, középút; *terminus absolutus*, elavúlt szó; *postpaschalis*, husvét utáni perszakasz; *praeclusi*, zárnap, véghatárnap; *praefixus*, kitüzöttnap; *S. Martini*, sz. Mártoni törvényszakasz; *s. Stephani*, sz. Istváni törvénynapok; *solutionis*, fizetési határidő.

Ternarius, hármas.

Ternio, 1) hármaskönyv; 2) könyvfüzet, köteg.

Terra, föld; *arabilis*, szántó föld; *inculta*, gyep; *promissionis*, igéret' földe; *terra sancta*, szent föld; *viventium*, élők' országa; *terrae facies*, földszin; *terrae infixum*, földhöz tüzött, földhöz tapadt, földhöz ragadt; *terrae motus*, földingás, földlengés, földindúlás, földrengés, földrendűlés.

Terragium, vel *terraticum*, földbér, földadó.

Terrefacere, megéjeszteni, elrettenteni, rémíteni; *terrefieri intransitive*, megéjedni, megrettenni, megrémülni, meghökkenni, megdöbbenni.

Terrenum, termőföld, mező, dűlő, terület.

Terrenus, földi; *iter terrenum*, száraz út.

Terrestralis, földesúri; *terrestrale jus*, földesúri jog.

Terrestris, földi; *vita terrestris*, földi élet; *dominus terrestris*, földes úr; *via terrestris*, száraz út.

Terribilis, rettentő, rémítő, rettenetes, rémületes.

Terricula, rettentek, rémítek, éjesztek, rémváz.

Terriculamentum, l. *terricula*.

Terrificus, l. *terribilis*.

Digitized by Google

Territorialis, határbeli, területi, földbirtoki; *jus territoriale*, területi, földbirtoki jog.

Territorium, 1) földterület, határ, földkör, dülő; 2) tartomány, vidék, terület; *intra territorium*, területen belül; *extra territorium*, területen kivül.

Terror, rettenet, éjedelem, rémület, *ut res;* rettegés, rémülés, éjedés, *ut actio.*

Terrorismus, rettentési rendszer, éjesztő rendszer, rettentősködés, rémitősködés, rettegtetés.

Terse, kerekdeden.

Tersor, lábtörlő, mellyel nagy csötörtökön a' szegények' lába letöröltetik.

Tertialitas, harmad, harmadrész.

Tertiarius, harmadrendü szerzetes; ilyenek a' világiak, kik világi pályájokon is sz. Ferencz' szabályainak megtartására fogadkoznak.

Tertullianistae, Tertullián' követői, kik ugyan a' lélek' halhatatlanságát hitték, de csak finom testben, és minden bünöst a' túlvilágban ördöggé átváltozónak vitattak.

Tessaracostus, husvéti időköz, husvéti urvét, t. i. husvéttől áldozó csötörtökig.

Tessarescaedecatistae, l. *quartodecimani*, és *decemnovenales.*

Tessera, jel, jelzék, emlék, emlékjegy.

Testa, 1) cserép; 2) tengeri csiga, kagyló.

Testamentalis, végrendeleti, végintézeti.

Testamentaliter, végrendeletileg.

Testamentarius, végrendeleti, végintézeti.

Testamentum, végrendelet, végintézet, *ut res;* végrendelés, végintézés, *ut actio;* 2) *foedus*, szövetség; *testamentum novum, et vetus*, uj, és ó szövetség; *testamentum apertum*, nyilt végrendelet; *authenticum*, hiteles végrendelet; *civicum*, polgári; *clausum*, zárt, lepecsételt; *colonicale*, jobágyi; *conditionatum*, föltételes; *destitutum*, üres, elhagyatott; *dolosum*, álnok, csalárd; *ecclesiasticum*, egyházi; *illegale*, törvénytelen; *ob defectum solemnitatis externae*, külkellék' hiánya, kellékszerek' hiánya miatt törvénytelen; *ob defectum solemnitatis internae*, belkellékek' hiánya miatt törvénytelen; *imperfectum*, tökéletlen; *inofficiosum*, mostoha; *holographum*, önkéziratú, sajátkéziratos; *invalidum*, érvénytelen, erőtlen, sikeretlen; *irritum*, haszontalan, erőtlen; *militare*, katonai, tábori; *nobilitare*, nemesi; *nullum*, magában sikeretlen, félretétethető; *perfectum*, tökéletes; *pium*, kegyhagyományi; *privatum*, magánhitelü; *privilegiatum*, kiváltságos; *publicum*, közhitelü; *purum*, tiszta; *rescindibile*, felbontható, megerőtleníthető; *rescissum*, felbontott; *ruptum*, megmásitott, megmásolt, megszakasztott; *adulteratum*, meghamisitott; *scriptum*, irott; *solemne* ünnepélyes; *validum*, érvényes, sikeres; *testamenti executor*, végrendeleti végrehajtó; *haeres*, hagyományi örökös, végrendeleti örökös; *invaliditas*, végrendelet' érvénytelensége; *nullitas*, végintézet' semmisége; *solemnitates externae*, végrendelet' kellékszerei, külkellékei; *solemnitates internae*, végintézet' belkellékei.

Testari, 1) végintézetet tenni, végrendelkezni, végintézkedni, hagyományozni; *testandi activitas*, végintézeti képesség, végrendelkezhetőség, végintézkedhetőség, végrendeleti tehetőség, tevékenység; *testandi activitas personalis*, személyes végintézkedhetőség, személyes végrendeleti képesség; *testandi activitas realis*, vagyonbeli végintézkedhetőség, végintézeti vagyonbeli képesség; *testandi activitatis defectus*, végintézettehetőségi fogyatkozás; 2) bizonyitani, tanusitni, bizonyságot tenni.

Testator, végintéző, végrendelő, végintézkedő végrendelkező, hagyományozó.

Testificare, bizonyitni, tanusitni, bizonyságot tenni; *testem agere*, tanuskodni.

Testificatio, bizonyitás, tanusitás, bizonyságtétel, tanuskodás.

Testimonialis, bizonyságlevél, bizonyitvány, tanúlevél, tanusitvány; — *de litteris*, tanulási bizonyitvány; —

Digitized by Google

THEOGONIA, istenszármozás.
THEOLATRIA, istenimádás, istenimádat.
THEOLOGIA, vallástan, vallástudomány, istenészet, hittan, hittudomány; *biblica* üdvirati, szentirási hittan; *dogmatica*, hitágazatastan, hitcziktan, vallásczikztan; *theoretica*, elméleti hittan; *practica*, gyakorlati vallástan; *moralis*, erkölcsi vallástan; *naturalis*, természeti vallástan; *revelata*, nyilatkozati vallástan; *positiva*, szerzett, tényleges, tételmenyes vallástan; *pastoralis*, pásztorkodási vallástan, lelkipásztorságtan; — *lyturgica*, szertartástan; *patristica*, szentatyatan; *polemica* hitvitató tan; *symbolica*, vallásczikkezeti tan, hitjelző tan; *scholastica*, iskolás hittan, iskolaszerű vallástan; *ascetica* erény-gyakorlati vallástan, jámborkodástan; *mystica*, titkalmas vallástan.
THEOLOGICUS, hittani, vallástani, hittudományi, vallástudományi, isteni, istenes.
THEOLOGUS, hitbuvár, hittudós, hittanár, hittudor.
THEOMANTIA, istendüh.
THEOMORPHISMUS, istenszemélyzés, istenszemélyzet.
THEONOMIA, isteni törvényszerzés.
THEOPASCHITAE, istenszenvedtetők, l. *patripassiani*.
THEOPHANIA, istenjelenés, istennyilatkozás, l. *Epiphania*.
THEOPHANTOR, istennyilatkoztató, istenhirdető.
THEOPHATUS, istenmondotta, istennyilatkoztatta.
THEOPHOBIA, istenfélelem, úrfélelem.
THEOPHOBUS, istenfélő, úrfélő.
THEOPHORIA, istenhordozás, istenvivés: *festum theophoriae*, úrnap, urviteľ napja.
THEOPHORUS, istenhordozó, istenvivő.
THEOPLASTICA, istenábrázolás, istenalakzás, istenábrázolat, istenalakzat.
THEOPHILANTROPHIA, istenemberszeretet.
THEOPHILIA, istenszeretés, istenszeretet.
THEOPHILUS, istenszerető.
THEOPNEUSTIA, isteni ihletés, isteni lelkesítés, isteni lelkület, isteni ihlettetség, isteni ihlemesség.
THEOPREPIA, isteni tisztelet.
THEOREMA, állitmány, elmélmény, elmélék, elmény, elmézet.
THEORETICE, elméletileg, elményileg, elméletesen, elményesen, elmézetesen.
THEORETICUS, elméleti, elményi, elméletes, elményes, elmézeti.
THEORIA, elmélet, elmény, elmézet.
THEORISARE, elméletezni, elményezni, elmézni.
THEORISATIO, elméletezés, elményezés, elmézés.
THEOSEBIA, istentisztelés, *ut actio*; istentisztelet *ut res*.
THEOSOPHIA, istenismeret hitbölcseség, vallásbölcseség.
THEOSOPHUS, istenismerő, hitbölcs, vallásbölcs.
THEOTECA, istenthely, urthely, urhely, l. *ciborium*.
THEOTETUS, istenség.
THEOTOCHE, v. *theotocos*, istenszülő, Isten' anyja.
THERAPIA, gyógytan, gyógytudomány.
THERESIA S. VIRG., sz. Tereza szüz, Oct. 15én.
THERMAE, hőviz, fürdő, fördő, ferdő.
THERMOMETRUM, hévmérő; *barometrum*, légmérő.
THESAURARIATUS, kincstárnokság, kincstartóság, kincstartói hivatal.
THESAURARIUM, kincstár.
THESAURARIUS, kincsőr, kincstárnok, pénztárnok, kincstartó.
THESAURISARE, kincsezni, kincset gyüjteni.
THESAURISATIO, *activa*, kincsezés, kincsgyüjtés; *passiva*, kincseztetés, kincsgyüjtetés.
THESAURISATOR, *activus*, kincsező, kincsgyüjtő; *factitivus*, kincseztető, kincsgyüjtető.
THESAURUS, kincs, kincstár, tárház; *thesauris coelestis*, mennyei kincs; — *inventus*; talált kincs; *reconditus*, rejtett kincs; *ecclesiae*, az anyaszentegyház' tárháza, v. kegytára.
THESIS, tétel, állitás, tétemény.
THETICA, tételtan, állitástan.
THETICE, állitásként, állitásképen, tételesen.
THEURGIA, 1) isteni szolgálat, isteni tisztelet, isteni sáfárkodás; 2) szel-

Digitized by Google

lemközlődés, szellemszövetség, lélekvarázslás.

Theurgicus, 1) istenszolgai, istensáfári; 2) szellemközlődési, szellemérzeti.

Theurgus, 1) istenszolga, istensáfár; 2) szellemközlődő, lélekérző, lélekvarázsló.

Thlibomenus, szorongatott, sanyargatott, sarczolt, zsarolt, gyötört.

Thlipsis, sanyar, nyomor, sarcz, nyomorúság, sanyarúság, gyötrelem.

Thnetopsychitae, lélekhalatók, kik a' lélek' halhatatlanságát tagadják.

Thomas s. apostolus, sz. Tamás apostal, Dec. 21én, ***Thomas s. aquinas***, akvinai sz. Tamás, Mart. 7én; ***Thomas s. Archiepiscopus***, sz. Tamás érsek, Dec. 29én.

Thoracida, mellkép.

Thorax, 1) mellény; 2) mellvas.

Thorus, nőszágy; ***thalamus***, nászágy.

Threnare, sírni, gyászolni, zokogni, siránkozni, rivalgani.

Threnus, siralom, gyászalom, sirás, rivás, rivalgás; ***threni Jeremiae***, Jeremiás' siralmai.

Throni, fölségek, angyali rend mennyben.

Thronus, 1) szék, fokosszék, emeltszék, fokszék; 2) ***solium***, királyszék, fejdelmi szék; 3) ***thronus episcopalis***, püspökszék; — ***intronisare***, székbeültetni.

Thurarius, tömjénező.

Thuribulum, tömjénedény, tömjénező, füstölő edény, füstöny, tömjénezvény.

Thurifer, törvényhordozó, tűstönyvivő, füstönyös.

Thuriferarius, l. ***thurifer***.

Thurificare, tömjénezni, füstölni.

Thurificatio, ***activa***, tömjénezés, füstölés; ***passiva***, tömjéneztetés, füstöltetés.

Thurificati, tömjénezvék; így nevezik azon keresztényeket, kik az üldözést elkerülendők a' bálványoknak tömjéneztek.

Thus, tömjén; ***thure litare***, tömjénnel áldozni.

Thymiama, tömjénfüst, tömjénáldozat.

Thymiamatorium, tömjénfüstöny, tömjénedény, füstszer.

Thysia, áldozat, áldozék, áldozmány.

Thysiasterion, oltár, áldozda.

Tiara, hármassüveg; ***tiara pontificia***, pápai hármas főveg; ***tiara episcopalis***, püspöksüveg, v. főveg.

Tibia, 1) lábszár, szárcsont; 2) sip, fuvolya.

Tibiale, harisnya.

Tibicen, sípos, fuvolyás.

Tiburtius s. martyr, sz. Tiborcz vértanú, Aug. 11én.

Tignarius, 1) ács; 2) kerékgyártó.

Timarchia, v. ***timocratia***, tiszteletkormány, tisztkormány, becskormány.

Timere, félni, valamitől tartani.

Timide, félve, félénken, félelmesen, félékenyen.

Timiditas, félénkség, félékenység, félelmesség, nyúlszivűség.

Timidus, félénk, félékeny, félelmes, nyúlszivű.

Timor, félelem; ***filialis***, fiui félelem; ***servilis***, szolgai félelem; ***salutaris***, üdvös félelem, üdvhozó félelem; ***Dei***, isteni; ***gehennae***, kárhozati félelem.

Timotheus s. episcopus, sz. Timotheus püspök, Jan. 24én.

Tinctor, festő.

Tinctura, 1) festék; 2) szeszelék.

Tingere, 1) mártani; 2) festeni.

Tinnire, csengeni, pengeni; ***tintinnitare***, csengetni, pengetni.

Tinnitus, csengés, pengés, csengelem, pengelem.

Tintinnabulum, csengettyű, pengettyű, csölöng, csengölye.

Tiro, ujoncz, tanitvány, inas; ***tiro militaris***, ujoncz katona; ***tiro theologus***, hittanuló tanitvány; ***tironum statutio***, ujonczállítás.

Tirocinium, tanitványság, tanulóság, inasság, inaskodás.

Titilare, csiklandozni, ingerelni; ***titillari intransitive***, csiklandani.

Titillatio, ***activa***, csiklandozás, ingerlés; ***passiva***, csiklandoztatás, ingereltetés; ***intransitiva***, csiklandás.

Titubare, tántorogni, tántorodni, habozni, támolyogni.

Titubatio, tántorgás, tántorodás, habozás, támolygás.

Titulare, czimzeni, czimezni.

Titularis, czimes, czimzetes, czimviselő; ***titularis praepositus***, ***abbas***,

Digitized by Google

THEOGONIA, istenszármozás.
THEOLATRIA, istenimádás, istenimádat.
THEOLOGIA, vallástan, vallástudomány, istenészet, hittan, hittudomány; *biblica* üdvirati, szentirási hittan; *dogmatica*, hitágazatastan, hitcziktan, vallászciktan; *theoretica*, elméleti hittan; *practica*, gyakorlati vallástan; *moralis*, erkölcsi vallástan; *naturalis*, természeti vallástan; *revelata*, nyilatkozati vallástan; *positiva*, szerzett, tényleges, tételmények vallástan; *pastoralis*, pásztorkodási vallástan, lelkipásztorságtan; — *lyturgica*, szertartástan; *patristica*, szentatyatan; *polemica* hitvitató tan; *symbolica*, vallásczikkezeti tan, hitjelző tan; *scholastica*, iskolás hittan, iskolaszerű vallástan; *ascetica* erény-gyakorlati vallástan, jámborkodástan; *mystica*, titkalmas vallástan.
THEOLOGICUS, hittani, vallástani, hittudományi, vallástudományi, isteni, istenes.
THEOLOGUS, hitbuvár, hittudós, hittanár, hittudor.
THEOMANTIA, istendüh.
THEOMORPHISMUS, istenszemélyzés, istenszemélyzet.
THEONOMIA, isteni törvényszerzés.
THEOPASCHITAE, istenszenvedtetők, l. *patripassiani*.
THEOPHANIA, istenjelenés, istennyilatkozás, l. *Epiphania*.
THEOPHANTOR, istennyilatkoztató, istenhirdető.
THEOPHATUS, istenmondotta, istennyilatkoztatta.
THEOPHOBIA, istenfélelem, úrfélelem.
THEOPHOBUS, istenfélő, úrfélő.
THEOPHORIA, istenhordozás, istenvivés: *festum theophoriae*, úrnap, urvitel' napja.
THEOPHORUS, istenhordozó, istenvivő.
THEOPLASTICA, istenábrázolás, istenalakzás, istenábrázolat, istenalakzat.
THEOPHILANTROPHIA, istenemberszeretet.
THEOPHILIA, istenszeretés, istenszeretet.
THEOPHILUS, istenszerető.
THEOPNEUSTIA, isteni ihletés, isteni lelkesítés, isteni lelkület, isteni ihlettetség, isteni ihlemesség.
THEOPREPIA, isteni tisztelet.
THEOREMA, állitmány, elmélmény, elmélék, elmény, elmézet.
THEORETICE, elméletileg, elményileg, elméletesen, elményesen, elmézetesen.
THEORETICUS, elméleti, elményi, elméletes, elményes, elmézeti.
THEORIA, elmélet, elmény, elmézet.
THEORISARE, elméletezni, elményezni, elmézni.
THEORISATIO, elméletezés, elményezés, elmézés.
THEOSEBIA, istentisztelés, *ut actio*; istentisztelet *ut res*.
THEOSOPHIA, istenismeret hitbölcseség, vallásbölcseség.
THEOSOPHUS, istenismerő, hitbölcs, vallásbölcs.
THEOTECA, istentéhely, urtéhely, urhely, l. *ciborium*.
THEOTETUS, istenség.
THEOTOCHE, v. *theotocos*, istenszülő, Isten' anyja.
THERAPIA, gyógytan, gyógytudomány.
THERESIA S. VIRG., sz. Tereza szűz, Oct. 15én.
THERMAE, hőviz, fürdő, fördő, ferdő.
THERMOMETRUM, hévmérő; *barometrum*, légmérő.
THESAURARIATUS, kincstárnokság, kincstartóság, kincstartói hivatal.
THESAURARIUM, kincstár.
THESAURARIUS, kincsőr, pénztárnok, kincstartó.
THESAURISARE, kincsezni, kincset gyüjteni.
THESAURISATIO, *activa*, kincsezés, kincsgyüjtés; *passiva*, kincseztetés, kincsgyüjtetés.
THESAURISATOR, *activus*, kincsező, kincsgyüjtő; *factitivus*, kincseztető, kincsgyüjtető.
THESAURUS, kincs, kincstár, tárház; *thesauris coelestis*, mennyei kincs; — *inventus*; talált kincs; *reconditus*, rejtett kincs; *ecclesiae*, az anyaszentegyház' tárháza, v. kegytára.
THESIS, tétel, állitás, tétemény.
THETICA, tételtan, állitástan.
THETICE, állitásként, állitásképen, tételesen.
THEURGIA, 1) isteni szolgálat, isteni tisztelet, isteni sáfárkodás; 2) szel-

Digitized by Google

lemközlődés, szellemszövetség, lélekvarázslás.

THEURGICUS, 1) istenszolgai, istensáfári; 2) szellemközlődési, szellemérzeti.

THEURGUS, 1) istenszolga, istensáfár; 2) szellemközlődő, lélekérző, lélekvarázsló.

THLIBOMENUS, szorongatott, sanyargatott, sarczolt, zsarolt, gyötört.

THLIPSIS, sanyar, nyomor, sarcz, nyomorúság, sanyarúság, gyötrelem.

THNETOPSYCHITAE, lélekhalatók, kik a' lélek' halhatatlanságát tagadják.

THOMAS S. APOSTOLUS, sz. Tamás apostal, Dec. 21én, *Thomas s. aquinas*, akvinai sz. Tamás, Mart. 7én; *Thomas s. Archiepiscopus*, sz. Tamás érsek, Dec. 29én.

THORACIDA, mellkép.

THORAX, 1) mellény; 2) mellvas.

THORUS, nőszágy; *thalamus*, nászágy.

THRENARE, sírni, gyászolni, zokogni, siránkozni, rivalgani.

THRENUS, siralom, gyászalom, sirás, rivás, rivalgás; *threni Jeremiae*, Jeremiás' siralmai.

THRONI, főlségek, angyali rend mennyben.

THRONUS, 1) szék, fokosszék, emeltszék, fokszék; 2) *solium*, királyszék, fejdelmi szék; 3) *thronus episcopalis*, püspökszék; — *intronisare*, székbeülteti.

THURARIUS, tömjénező.

THURIBULUM, tömjénedény, tömjénező, füstölő edény, füstöny, tömjénezvény.

THURIFER, törvényhordozó, tüstönyvivő, füstönyös.

THURIFERARIUS, l. *thurifer*.

THURIFICARE, tömjénezni, füstölni.

THURIFICATIO, *activa*, tömjénezés, füstölés; *passiva*, tömjéneztetés, füstöltetés.

THURIFICATI, tömjénezvék; így nevezik azon keresztényeket, kik az üldözést elkerülendők a' bálványoknak tömjéneztek.

THUS, tömjén; *thure litare*, tömjénnel áldozni.

THYMIAMA, tömjénfüst, tömjénáldozat.

THYMIAMATORIUM, tömjénfüstöny, tömjénedény, füstszer.

THYSIA, áldozat, áldozék, áldozmány.

THYSIASTERION, oltár, áldozda.

TIARA, hármassüveg; *tiara pontificia*, pápai hármas főveg; *tiara episcopalis*, püspöksüveg, v. főveg.

TIBIA, 1) lábszár, szárcsont; 2) sip, fuvolya.

TIBIALE, harisnya.

TIBICEN, sipos, fuvolyás.

TIBURTIUS S. MARTYR, sz. Tiborcz vértanú, Aug. 11én.

TIGNARIUS, 1) ács; 2) kerékgyártó.

TIMARCHIA, v. *timocratia*, tiszteletkormány, tiszthkormány, becskormány.

TIMERE, félni, valamitől tartani.

TIMIDE, félve, félénken, félelmesen, félékenyen.

TIMIDITAS, félénkség, félékenység, félelmesség, nyúlszivűség.

TIMIDUS, félénk, félékeny, félelmes, nyúlszivű.

TIMOR, félelem; *filialis*, fiui félelem; *servilis*, szolgai félelem; *salutaris*, üdvös félelem, üdvhozó félelem; *Dei*, isteni; *gehennae*, kárhozati félelem.

TIMOTHEUS S. EPISCOPUS, sz. Timotheus püspök, Jan. 24én.

TINCTOR, festő.

TINCTURA, 1) festék; 2) szeszelék.

TINGERE, 1) mártani; 2) festeni.

TINNIRE, csengeni, pengeni; *tintinnitare*, csengetni, pengetni.

TINNITUS, csengés, pengés, csengelem, pengelem.

TINTINNABULUM, csengettyű, pengettyű, csölöng, csengölye.

TIRO, ujoncz, tanitvány, inas; *tiro militaris*, ujoncz katona; *tiro theologus*, hittanuló tanitvány; *tironum statutio*, ujonczállitás.

TIROCINIUM, tanitványság, tanulóság, inasság, inaskodás.

TITILARE, csiklandozni, ingerelni; *titillari intransitive*, csiklandani.

TITILLATIO, *activa*, csiklandozás, ingerlés; *passiva*, csiklandoztatás, ingereltetés; *intransitiva*, csiklandás.

TITUBARE, tántorogni, tántorodni, habozni, támolyogni.

TITUBATIO, tántorgás, tántorodás, habozás, támolygás.

TITULARE, czimzeni, czimezni.

TITULARIS, czimes, czimzetes, czimviselő; *titularis praepositus*, *abbas*,

Digitized by Google

galmasság; *tranquillitas animi*, lelki nyugalom, léleknyugalom, lélekcsend.

Transactio, 1) egyesség; 2) peralkú, peregyesség; *transactio amicabilis*, barátságos egyesség; *judiciaria*, bíróelőtti egyesség.

Transalpinus, havastúli; *cisalpinus*, havasinneni.

Transcendentalis, túlhaladó, észhaladó, észtúlos, észfölötti.

Transcendentalismus, észtulosság, érzékfölöttiség, érzéktúlzás, észtulzás.

Transcendentalista, észtulzó, érzéktulzó.

Transcendere, 1) általlépni, általhágni, átlépni, áthágni; 2) felülmulni, felülhaladni.

Transelementare, *activa*, átelemzeni, átelemesíteni; *intransitive*, átelemülni, átelemesedni.

Transelementatio, *activa*, átelemzés, átelemesítés; *passiva*, átelemeztetés, átelemesíttetés; *intransitiva*, átelemülés, átelemesülés, átelemesedés.

Transenna, 1) átutazás, átmenés, átjárás; 2) *transenna militaris*, katonajárás, utazókatonaság, átkelő katonaság.

Transennalis, átjáratos, átutazási, átmeneteles, utbaeső; *transennalis locus*, átjáratos hely, utbaeső hely; *transennalis commissarius*, katonajárási biztos; *per transennam*, átmenetben, átmenőleg.

Transferre, 1) átvinni, áthozni; 2) áttenni, fordítni; 3) átírni, átruházni, átszállítni.

Transfigere, átszúrni, átdöfni.

Transfigurare, átváltoztatni, átalakítni, átszinezni; *transfigurari intransitive*, átváltozni, átalakúlni.

Transfiguratio, *activa*, átváltoztatás, átalakítás; *passiva*, átalakittatás; *intransitiva*, átváltozás, átalakúlás; *transfiguratio domini*, urszine' változása, Aug. 16án.

Transfixio, *activa*, átszurás, átdöfés; *passiva*, átszúratás, átdöfetés.

Transfuga, szökevény.

Transfugere, átfutni, átszaladni, átszökni.

Transfundere, átönteni, átömleszteni; *intransitive*, átömleni, átömledni, átömlengeni.

Transgredi, átlépni, áthágni, átszállani, megszegni, meghaladni.

Transgressio, átlépés, áthágás, átszállás, megszegés; *transgressio legis*, törvényszegés.

Transgressor, átlépő, áthágó, átmenő; *transgressor legis*, törvényszegő.

Transigere, egyezkedni, egyességre lépni, peralkudozni, peralkut kötni.

Transire, 1) átmenni; 2) elmúlni; 3) áthárámlani, áthatni; *transire ad aliam religionem*, áttérni más vallásra.

Transitio, 1) átmenés; 2) elmulás; 3) áthatás, átháramlás; 4) áttérés.

Transitivus, átmenő, átható, kiható; *intransitivus*, átnemható, kinemható.

Transitorie, átmenőleg, futólag, ideiglen, mulólag.

Transitorius, átmenő, mulékony, ideigtartó, mulandó.

Transitus, 1) átmenet, átmenetel; 2) áttéret.

Translatio, 1) átvivés, áthozás; 2) áttevés, fordítás, *active;* 1) átvitetés, áthozatás; 2) áttetetés, fordittatás, *passive; translatio festi*, ünnep' áttétele; *translatio vocis*, szóátvitel, szófordítás.

Translatum, általtétel, átvitel, áthozatal; *latus translatum*, átvitt oldal; *festum translatum*, általtett ünnep; *sensus translatus*, átvitt értelem.

Translocare, áthelyezni.

Translocatio, *activa*, áthelyezés; *passiva*, áthelyeztetés.

Translucere, átlátszani, átvilágítni, átvilágiani.

Transmarinus, tengertúli; *cismarinus*, tengerinneni.

Transmeare, átmenni, átgázolni.

Transmigrans, átköltöző, költözködő.

Transmigrare, átköltözni, költözködni.

Transmigratio, átköltözés, költözködés..

Transmissibilis, 1) átküldhető, áteresztheto, átbocsátható; 2) mellőzhető, mellőzékeny, mellékelhető.

Transmissio, *activa*, 1) átküldés, át-

Digitized by Google

eresztés, átbocsátás; 2) elmellékelés, mellőzés; *passiva*, 1) átküldetés, áteresztetés, átbocsáttatás; 2) elmellékeltetés, mellőztetés.

Transmissionalis, átküldő, felküldő, *active;* átküldető, felküldető, *factitive; transmissionale mandatum*, felküldető parancs; *transmissionales litterae*, átküldő levél, átküldvény.

Transmittere, 1) átküldeni, áteresztení, átbocsátani; 2) elmellékelni, mellőzni.

Transmontanus, hegytuli; *cismontanus*, hegyinneni.

Transmutare, átváltoztatni; *transmutari intransitive*, átváltozni.

Transmutatio, *activa*, átváltoztatás; *intransitiva*, átváltozás.

Transparens, áttetsző, átlátszó, átvilágló, átvilágító.

Transparere, áttetszeni, átlátszani, átvilágłani, átvilágítni.

Transpirare, átpárologni, átgőzölögni, párádzani, párázni.

Transpiratio, *activa*, átpárolgás, átgőzölgés, párádzás, párázás; *passiva*, átpárologtatás, átgőzöltetés, páráztatás.

Transponere, áttenni; *translocare*, áthelyezni.

Transportare, átszállítni, átvinni, áthozni.

Transportatio, *activa*, átszállítás, átvivés, áthozás; *passiva*, átszállíttatás, átvitetés, áthozatás.

Transportatum, szállítmány, szállíték.

Transportus, átvitel, átszállítás, áthozás; *pretium transportus*, szállítmányi bér; *officialis transportus*, szállítótiszt.

Transpositio, *activa*, áttevés; *translocatio*, áthelyezés; *passiva*, áttetetés, áthelyeztetés.

Transscribere, általírni, átírni.

Transscriptio, általírás, átírás, *active;* általiratás, átíratás, *passive.*

Transsubstantiatio, átmivoltozás, átálloványozás, átmivoltúlás, átváltozás, átvalósúlás; *transsubstantiatio panis, et vini*, a' kenyer', és bor' átmivoltúlása, a' kenyer', és bor' átvalósúlása.

Transsumere, átvenni, átmásolni.

Transsumtio, *activa*, átvevés, átmásolás; *passiva*, átvetetés, átmásoltatás; *transsumtio authentica*, hiteles átmásolás; *transsumtio parium*, páriratok' átmásolása.

Transsumtum, másolat; *authenticum*, hiteles másolat; *judiciale*, törvényszéki másolat; *primarium*, eredeti másolat; *simplex*, puszta másolat; *transsumtum transsumti*, másod másolat, másolatnak mása; *sensuale*, értelembeli másolat; *verbale*, szóbeli másolat.

Transversalis, hárántékos, dülős.

Transverse, háránt, dülősen, hárántékosan.

Transvestire, átruházni, átöltöztetni; *transvestire se*, átöltözni, átöltözködni; *pignus*, átruházni a' zálogot.

Transvestitio, *activa*, átruházás; *passiva*, átruháztatás, átöltöztetés; *sui*, átöltözés, átöltözködés; *transvestitio conditionum pignoratitiarum*, zálogi föltételek' átruházása, átöltöztetése; *transvestitio pignoris*, zálogátruházás.

Trapezita, pénzváltó.

Trappenses, franczia néma barátok.

Trascodrugitae, l. *Tascodrugitae.*

Trebax, forga, csalár, ravasz.

Tremebundus, remegő, reszkedő, rémítő, rémületes, reszketeg.

Tremendus, reszkedtető, remegtető, rettentő.

Tremere, remegni, reszkedni, reszketni.

Tremor, reme, remegés, reszkedés, reszketegség.

Tremulantes, l. *Quacqueriani.*

Tremulus, remge, renge, remegő, reszkedő.

Trepidare, remegni, rettenni, reszkedni, rezzenni.

Trepidatio, remegés, rettenés, reszkedés, rezzenés, reszketegség.

Trepidus, remegő, reszketeg, rettenő, reszkedő, rezzenő.

Treuga, hadszünet, fegyvernyugvás, hadnyug, fegyverszünet; *treuga conventionalis*, szerződési hadnyug; *treuga canonica*, törvényes, törvénycziklkes hadnyug; *treuga divina*, ünnepi hadnyug.

Triangulum, 1) háromszög, hármas-

Digitized by Google

szög; 2) csegély, háromágú lámpa, hármaslámpa.

Trias, háromság.

Tribuere, tulajdonitni, adni.

Tribulis, (*contribulis*) osztálytárs, czéhtárs.

Tribulare, sanyargatni, nyomorgatni, sanyarítni, nyomorítni, gyötörni.

Tribulatio, *activa*, sanyarítás, sanyargatás, nyomorítás, nyomorgatás; *passiva*, sanyarittatás, nyomorittatás, sanyargattatás, nyomorgattatás; *ut res*, sanyar, nyomor, sanyarúság, nyomorúság, gyötrelem.

Tribunal, törvényszék, itélőszék; *cambiale appellatorium*, váltó feltörvényszék; *cambio-mercantile*, váltó törvényszék; *inquisitionis*, hitőrszék, hitnyomozószék, hititélőszék; *tribunal appellatorium*, feltörvényszék; l. *forum*; *tribunal confessionale*, gyónatószék, gyónszék.

Tribunus, 1) (*princeps tribus*) osztályfőnök, ezredes, népnagy, népatya; 2) *tribunus plebis*, népszószóló, nép szónok.

Tribus, néposztály, nemzetség, népezred.

Tributum, adó; *tributum aedile*, házadó; *industriale*, iparadó; *capitale*, fejadó; *a capitalibus*, tőpénzadó; *funduale*, földadó; *fori*, helypénz, piaczpénz, vásárpénz; *personale*, személyes adó; *reale*, vagyonadó; *censuale*, lakbér, lakadó.

Trichennalis, harminczéves.

Tricesima, harminczad; *tricesimae officium*, harminczadhivatal, harminczadi tiszt; *tricesimale portorium*, harminczadi vitelbér.

Tricesimator, harminczados.

Trichorus, hármas karzat, hármaskar.

Triclinium, hármasszék, v. ágy, kerevet.

Triduanus, háromnapi; *triduanum exercitium*, háromnapi lelkigyakorlat; háromnapi elmélkedés; *triduanum jejunium*, háromnapi böjt.

Triduum, háromnap.

Triennium, háromév, harmadév.

Trilemma, háromágú okoskodás, hármas okoskodás.

Trimester, harmadhó.

Trimestralis, harmadhavi.

Trineptis, hatodizbeli unoka, (fi).

Trineptis, hatodizi unoka, (leány).

Trinitarii, 1) Mathai János' háromságról nevezett szerzetesei; 2) *Servetus* Mihálynak háromság-rontó tévtársai.

Trinitas, háromság; *s. trinitas*, sz. háromság.

Trinomis, háromnevű; *binomis*, kétnevű.

Triodium, hármas verskönyv a' görög egyházban.

Tripartitum, hármaskönyv; *tripartitum decretum*, hármas törvénykönyv.

Triphonus s. mart., sz. Trifon vértanú, Nov. 10én.

Triplex, hármas, háromféle, háromrétű.

Triplica, harmadfelelet, harmadfeleselet.

Triplicatio, harmadfelelés, harmadfeleselés.

Triplicitas, hármasság, háromféleség.

Triplum, háromszorannyi, háromszoros.

Tripudiare, örvendeni, tapsolni, ugrándozni.

Tripudiatio, örvendezés, tapsolás, ugrándozás.

Tripudium, örvendezet, tapsalot, ugrándozat, taps.

Triregnum, (*tiara pontificia*) hármas korona.

Trisagium, szent háromsági dicsvers, dicsének.

Triscildae, istenhármasítók, kik t. i. az Istent három egymástól különböző részből állani vitatták.

Tristari, szomorkodni, szomorogni.

Tristegus, háromemeletű, másként: *tritectus*.

Tristis, szomorú.

Tristitia, szomor, szomorúság.

Tritavia, dédősöm', v. dédüköm' nagy anyja.

Tritavia, *paterna*, dédük, atyai dédősöm' v. dédüköm' nagy anyja; *materna*, anyai dédősöm' v. dédüksöm' nagy anyja.

Tritavus, *paternus*, atyai dédősöm' v. dédüköm' nagy atyja; *maternus*, anyai dédősöm' v. dédüköm nagy atyja.

Tritheismus, istenháromzás, *ut actio*; istenháromzat, *ut actus*.

Tritheitae, vel *trinitheitae*, istenhá-

Digitized by Google

romzók' kik három isteni személyt, és természetet tanítnak.

Tritus, szokott, koptatott, járt; *trita via*, járt út.

Triumphalis, diadalmi, győzedelmi; *arcus triumphalis*, diadalív.

Triumphans, diadalmas, győzedelmes, győztes, nyertes.

Triumphare, diadalmaskodni, győzedelmeskedni, győzni, nyerni.

Triumphus, diadal, diadalom, győzedelem; *pompa triumphi*, diadalfény, győzelmi fény.

Triumvir, háromszemélynök, hármasfő, háromfőnök.

Triumviratus, háromszemélyűség, háromfőség, háromfőnökség.

Trivialis, 1) mindennapi, szokott, kopott, koptatott, közönséges; 2) *trivialis schola*, hármas iskola, alsiskola, közönséges tanoda.

Trochlea, csiga.

Troglodytae, barlanglakók, barlangbuvók, üreglakók.

Troparium, v. *trogenarium*, szerkönyv, l. *rituale*, *directorium*.

Trophaeophorus, diadaljeles.

Trophaeum, diadaljel, diadalemlék, győzedelmi jegy, emlék.

Tropicus, 1) szófordulati; *sensus tropicus*, szófordulati értelem, 2) naptérítő.

Tropima, táp, tápszer, táplálék.

Tropologia, beszédfordítás, beszédfordulat.

Tropologicus, beszédfordító, beszédfordulatos; *sensus tropologicus*, hitfejtő, hitfejtelmi értelem.

Tropus, szófordítás, szómásítás, szófordulat; *metonymia*, névmásítás; *synechdoche*, tárgymásítás; *metaphora*, képmásítás; *periphrasis*, körűlírás; *personificatio*, tárgyszemélyesítés; *allegoria*, beszédmásítás; *visio*, látás, látvány; *adparitio*, jelenés.

Trossulus, kényes, gyengéd, kényelmes, kényencz.

Trucidare, öldökleni, megölni, gyilkolni.

Trucidator, öldöklő, ölő, gyilkos.

Truculentia, iszonyúság, kegyetlenség, morczság.

Truculentus, iszonyú, kegyetlen, morcz.

Truncare, csonkítni, nyesni.

Truncus, 1) csonka *adj;* 2) törzsök, tő, törzs; *subst.*

Trutina, font, mérték, mérő serpenyő.

Trutinari, fontolni, fontolgatni, ítélgetni.

Trutinium, fontolás, fontolgatás, ítélgetés.

Trux, kegyetlen, iszonyú, szörnyű, morcz.

Tuba, kürt, trombita, hangcső, tárogató; *tubae sonus*, trombita harsogás; *tuba stentoria*, szócső, hangcső.

Tuberculum, kupalag.

Tubus, cső; *tubus opticus*, szemcső; *capillaris*, hajcső.

Tudicula, bélyegvas.

Tueri, 1) gyámolítni, oltalmazni; 2) szemlélni, nézni.

Tugurium, kalyiba, gunyhó.

Tuitio, 1) gyámolítás, oltalmazás; 2) szemlés, nézés.

Tumba, koporsó; *tumulus*, sír.

Tumere, vel *tumescere*, felfuvalkodni, feldagadni.

Tumiditas, felfuvalkodottság, dagályosság.

Tumidus, felfuvalkodott, feldagadt, dagályos.

Tumor, dagály, dag, daganat; *tumor mentis*, elmedagály.

Tumulari, temetni; *tumulari intransitive*, temetkezni.

Tumulatio, *activa*, temetés; *passiva*, temettetés; *intransitiva*, temetkezés.

Tumultuari, lázongni, lázongani, zendűlni, zajongni, zsibongni, zenebonáskodni.

Tumultuarie, lázasan, zajosan, zendűletesen, lázítólag, zenebonásan, zajgólag, zsibongva.

Tumultuarius, lázas, zajos, zenebonás, zendűletes, lármás.

Tumultuatio, lázongás, zajongás, zsibongás, zendűlés, zenebonáskodás.

Tumultuosus, lázongó, zajongó, zsibongó, zendűlő, zenebonáskodó, zavarszerző.

Tumultus, láz, zaj, zenebona, zendűlet, lárma.

Tumulus, l. *tumba*.

Tunica, dolmány, suba.

Digitized by Google

Tunicella, beldolmány, subicza; *tunicella funebris*, gyászsubicza.

Turba, 1) sereg; 2) hábor, háborság, zavar.

Turbare, háborítni, háborgatni, zavarni; *turbari intransitive*, háborodni, zavarodni.

Turbatio, *activa*, háborítás, háborgatás, zavarás; *passiva*, háboríttatás, háborgattatás, zavartatás; *intransitiva*, háborodás, zavarodás; *turbatio mentis*, elmeháborodás, elmezavarodás.

Turbator, háborító, zavaró; *turbator matrimonii*, házasságháborító, nászháborító, házasságzavaró.

Turbo, 1) háborító, zavaró; 2) forgószél, széldúh, szélvész, förgeteg.

Turbulentes, háborgó, szélvészes, förgeteges, zavaros.

Turgere, felfuvalkodni, domborodni, pöffedni, pöffedezni, pöffeszkedni.

Turgidus, felfuvalkodott, domboros, pöffedt.

Turgor, felfuvalkodottság, dombor, domborság, pöf, pöffeszkedés, pöffedtség.

Turibius s. epp. conf., sz. Turib püspök hitvalló, April. 16án.

Turlepini, vadonyvadászok; 14ik századbeli tévtársak, kik, mivel szemtelen életet viseltek, a' vadonyokat keresték, és Istent egyedül lélekben imádandónak vitatták.

Turma, sereg, csapat; *nobilis turma praetoriana*, nemes testőrző sereg.

Turmatim, seregenként, csapatonként.

Turnus, váltosság, felváltás, forga; *electio per turnum*, váltossági választás, felváltólagos választás, forga választás.

Turpis, rút, csúnya, csúf, éktelen, undok, ocsmány.

Turpitudo, rútság, csunyaság, csúfság, éktelenség, undokság, ocsmányság.

Turris, torony; *turris decussata*, csonka torony; *turris quassa*, rombadozott torony.

Turritus, tornyos; *ecclesia turrita*, tornyos egyház; *turri carens*, tornyatlan egyház.

Turtur, gerlicze, gilicze.

Tutamen, gyámoly, oltalom, védelem.

Tutare, gyámolítni, oltalmazni, védni, védelmezni, gyámolni, védleni.

Tutela, gyám, gyámság, gyámatyaság; *tutela dativa*, rendelt gyámság; *ingessiva*, avatkozott, bitangolt; *immissiva*, befurt, beleereszkedett gyámság; *legalis*, törvényes; *legitima*, törvényszerű; *legitima, et naturalis*, törvényszerű, és természetes gyámság; *personalis*, személyi; *realis*, vagyoni gyámság; *testamentaria*, végrendeleti gyámság.

Tutelaris, gyámi, gyámsági, gyámnoki; *tutelaris sanctus*, védszent; *tutelaris angelus*, védangyal; *tutelaris patronus*, gyámvéd, védszent.

Tutelatus, gyámolatos, gyámolt, gyámalattos, gyámalatti.

Tutiorismus, biztosabbság, biztosabboskodás.

Tutioristae, biztosabboskodók.

Tutor, gyám, gyámatya, gyámnok; *dativus*, rendelt gyámatya; *ingessivus*, avatkozott; *immissivus*, beleereszkedett, befurt; *legitimus*, törvényszerű; *testamentarius*, végrendeleti gyámatya; *tutore destitutus*, gyámatyátlan.

Tutoratus, gyámság, gyámatyaság, gyámnokság.

Tutrix, gyámanya; *tutrix, et curatrix*, gyám, és gondviselő anya.

Tutus, bátorságos, biztos.

Tutulus, 1) papsüveg; 2) papsüveg' tetején levő gomb.

Tymbus, sír, koporsó.

Tympanisare, 1) dobolni, dobot verni; 2) agyonbotozni.

Tympanisatio, *activa*, dobolás; *passiva*, doboltatás.

Tympanismus, agyondoboltatás, agyondoboztatás, agyonbotoztatás.

Tympanotriba, dobos, dobverő.

Tympanum, dob; *sonus tympani*, dobszó.

Typhlocomium, vakok' intézete.

Typica, képnyomda, képnyomtan, képnyomástan.

Typicus, képleti, képletes, példázati, példázatos; *adumbrativus*, árnyalatos, árnyéklatos; *praefiguralivus*, előpéldázatos, előábrázolatos.

Typographia, könyvnyomtató műhely, nyomda, könyvműhely, könyvnyomda.

Digitized by Google

Typographus, könyvnyomó, könyvnyomtató, nyomdár.
Typologia, példázatos beszéd, példázattan, képletes beszéd, képlettan.
Typologicus, l. *typicus*.
Typotheta, 1) betüszedő; 2) nyomdagynök.
Typus, 1) betü, jegy, bélyeg; 2) kép, képlet, példázat; *adumbratio*, árnyalat, árnyéklat; *praefiguratio*, előábrázolat, előképlet; *typus messianus*, üdvszerzői képlet.
Tyrannice, zsarnokúl, kegyetlenül, zordonúl.
Tyrannicida, zsarnokölő, zsarnokgyilkos.
Tyrannicidium, zsarnoklés, zsarnokgyilkolás, zsarnokgyilkosság.
Tyrannicus, zsarnoki, kegyetlen, zordon, zsarnokos.
Tyrannis, zsarnokság, kegyetlenség, zordonság.
Tyrannisare, zsarolni, zsarnokoskodni, kegyetlenkedni, zsarnoklani.
Tyrannisatio, zsarnoklás, kegyetlenkedés.
Tyrannismus, zsarnokiság, zsarnoklat.
Tyrannus, zsarnok, martalócz, kegyetlen, kényúr.
Tyro, 1) ujoncz; 2) tanítvány, tanúló, inas; *tyro militaris*, ujonczkatona; *tyronum collectacula*, vel *conductio*, toborzás, hadfogadás; *tyronum statutio*, katonaállitás.
Tyrocinium, 1) ujoncság, ujonczkodás; 2) tanítványság, tanúlóság, inasság.

U.

Ubaldus s. epp. conf., sz. Ubáld püspök hitvalló, Maj. 16án.
Uber, 1) bő, terményes, termékeny; 2) emlő, csecs.
Uberare, bővitni, termékenyitni, terményitni, terményesitni.
Ubertas, bőség, termékesség, termékenység, terménység.
Ubertim, bőven, bőségesen, termékenyen, terményesen.
Ubicare, kóborlani, házolni.
Ubicatio, 1) kóborlás, házolás; 2) hollét, hollétel, helyenlét, helylét.
Ubique, mindenütt.
Ubiquistae, vel *ubiquetarii*, igenmindenüttözők, mindenholozók; igy nevezvék azon protestansok, kik az oltári szentségben a' kenyérnek, és bornak átváltozását ferdén vitatva, tévtanuk' védelmére azt állitják, hogy Krisztusnak emberisége is mindenütt jelen vagyon; holott az apostali közhit szerént urunk Máriától született, megfeszittetett, eltemettetett, mennybe szállott, és onnan leszen eljövendő itélni eleveneket, és holtakat. Már mindez helyváltoztatás nélkül nem történhetett; a' ki pedig mindenütt jelen van, helyet nem változtathat, tehát urunk mint istenember mindenütt jelen van ugyan, de az ő emberisége mindenütt jelen nem lehet.
Ubiquitas, mindenüttség, mindenholság, mindenüttlét, mindenhollét.
Udalricus s. epp. conf., sz. Ulrik püspök hitvalló, Jul. 4én.
Udus, nedves, vizenyős.
Ulcerare, megsebesitni, fekélyesitni, varasitni; *ulcerari intransitive*, kisebesülni, megsebesedni, fekélyesedni, varasodni.
Ulcisci, bosszut állni, torlani, megboszúlni.
Ulcus, seb, fekély, var.
Uliginosus, nedves, vizenyős, posványos, süppedékes, ingoványos, mocsáros.
Uligo, nedv, vizenyő, posvány, ingovány, süppedék, mocsár.
Ulna, rőf, aing; *orgia*, öl.
Ultimatim, végten, végtére.
Ultimatum, végeredmény.
Ultimus, végső, utolsó; *ultimogenitus*, végső szülött.
Ultio, bosszuállás, visszatorlás, bosszúlás.

Digitized by Google

Ulter, bosszúálló, visszatorló, bosszuló.
Ultraliberalismus, túlszabadelműség, túlszabadelvűség.
Ultraisare, tulzani, tulzóskodni.
Ultraismus, tulzás, tulzóskodás.
Ultraista, tulzó, tulzóskodó.
Ultraliberalista, túlszabadelvű.
Ultraroyalista, túlkirálypárti.
Ultravehemens, túlhevű.
Ultravehementia, túlhév.
Ululare, ordítani, ugatni.
Ululatus, ugatás, ordítás.
Umbella, 1) árnyékocska; 2) urernyő, mennyezet, l. *baldachinum*.
Umbellifer, mennyezetvivő, urernyőhordó.
Umbilicus, kődök, kőgyök.
Umbra, árnyék árny.
Umbraculum, ernye, ernyő.
Umbrare, árnyazni, árnyékolni.
Umbraticus, árnyéki, árnyéklatos, árnyas, árnyalatos.
Umbratilis, l. *umbraticus*.
Umbrosus, árnyas, árnyékos.
Unanimis, egylelkű, egyhangú, egyértő, egyetértő, egyértelmű; *unanimis consensus*, közegyetértés; *unanimis sensus*, közértelem; *unanimis voluntas*, közakarat, egyakarat; *unanimis sensio*, közérzet, közérzelem; *unanimis sententia*, közvélemény, közállítás; *unanime judicium*, közitélet; *unanimis confessio*, közvallomás; *unanimis fides*, közhit; *unanimis fidei confessio*, közhitvallás.
Unanimitas, egyetértés, egyértelműség, egylelkűség, egyhangúság.
Unanimiter, egyértelműleg, egylelkűleg, egyhangúlag, egylélekkel.
Unanimus, l. *unanimis*.
Unare, Tertulliánnál: egyesitni; *unari intransitive*, egyesülni.
Uncia, obon, lat, akcsa.
Uncinus, horog; *anchora*, vasmacska, horgony.
Unctio, *activa*, kenés; *passiva*, kenetés; *ut res*, kenet; *extrema unctio*, utósó kenet, végkenet; *spiritualis unctio*, lelki kenet; *unctione plenus*, kenetteljes, kenetdús; *sermo cum unctione*, kenetes beszéd, *unctio olei*, olajozás, olajkenet; *unctio sacra*, szentkenet.
Unctus, fölkent; *Messias*, király; *Salvator*, üdvezitő; *unctus sacerdos*, fölkent pap.
Unda, hab, vizhullám; *unda salutis*, üdv' hulláma; *unda maris*, tenger' habja, tenger' hulláma.
Undare, habozni, hullámzani.
Undulatus, habos, hullámos; *undulata vestis*, sávolyos ruha; *undulatus cingulus*, habos öv.
Ungere, kenni, megkenni, *extreme ungere*, a' végkenetet feladni.
Ungula, köröm, lábköröm.
Ungventum, kenet, kenedék, kenőcs.
Unice, egyedül, egyetlenül.
Unicitas, egyetlenség.
Unicus, egyetlen.
Unicornis, egyszarvú.
Uniformis, egyalakú, egyidomú, egyded, egyenszerű; *uniformis vestitus*, egyenruha.
Uniformitas, egyalakúság, egyidomúság, egyenszerűség, egydedség.
Uniformiter, egyalakúlag, egyidomúlag, egydeden, egyenszerűleg.
Unigenitura, egyszülöttség.
Unigenitus, egyszülött.
Unilateralis, egyoldalú.
Unilateralitas, egyoldalúság.
Unio, *ut actio*, *transitiva*, egyesités, egyezés, összesités; *ut actio intransitiva*, egyesülés, egyezés, összesülés; *ut actio passiva*, egyesittetés, egyeztetés, összesittetés; *ut res*, egyesület, összesület, egyezet, egyesség; *unio beneficiorum*, javadalmak' összesítése; *unio incorporativa*, egybetestesítés; *unio accessiva*, egybekapcsolás; *unio aequalis*, egyenlősités; *unio personalis*, személyszerű egyesités; *unio realis*, seu *perpetua*, valóságos, vagy is örökös egyesités; *unio inseparabilis*, elválhatatlan egyesités, v. egyesülés; *unio temporanea*, ideiglenes egyesités; *unio subjectiva*, alárendeleti egyesités; *unio confundens*, összeolvasztás; *unio hypostatica*, személyegyesülés; *unio mystica*, titkos, titkozatos egyesülés; *unio sectarum*, felekezetek' egyesülése; *unio fidelium*, a' hivek' egyessége; *sanctorum*, szentek' egyessége; *unio ecclesiae*, az anyaszentegyház' egyessége.

Digitized by Google

Unionistae, 1) személyegyitők, t. i. Sabellius' tévtársai, kik Istenben csak egy személyt hittek; 2) vallásegyesitők, kik t. i. a' hasontévelygő felekezeteket egyesitni törekednek.

Unire, *active*, egyesítni, egybekapcsolni, összesítni, egyeztetni; *uniri intransitive*, egyesülni, egyesedni, egybekapcsolódni, megegyezni; *uniri passive*, egyesittetni, egybekapcsoltatni.

Unitarii, egyedhitűek, l. *Sociniani*, *Antitrinitarii*.

Unitas, egység.

Unitivus, egyesitő, egyesitvényes.

Unitus, egyesitett, egyesült; *graeci ritus uniti*, egyesült görögök; *graeci ritus non uniti*, nemegyesült görögök.

Universalis, egyetemi, egyetemes; *generalis*, közönséges; *absolutus*, általányos; *universus*, mindenséges. *Universale judicium*, egyetemes itélet, közitélet; *universale concilium*, egyetemes gyülekezet, közgyülekezet; *universalis historia*, világegyetemi történettan; *universalis ecclesia*, egyetemes anyaszentegyház; *universalis haeres*, egyetemes örökös; *universalis fides*, közhit, egyetemes hit; *universalis valor*, egyetemes érték.

Universalisatio, egyetemesités, közönösités.

Universalismus, egyetemezés, egyetemeskedés.

Universalista, 1) egyetemező, egyetemeskedő, mindenes; 2) *universalistae*, közmalasztvitatók, Calvin' tévtársai ángolországban; *semiuniversalistae*, félig közmalasztvitatók, l. *Supralapsarii*, és *Infralapsarii*.

Universalitas, egyetemiség, egyetemeség.

Universaliter, egyetemesen, egyetemleg, általán, közönségesen.

Universim, egyetemileg, általán.

Universitas, egyetem; *communitas*, község; *generalatus*, közönség; *universitas mundi*, világegyetem, mindenség; *universitas scientiarum*, tudományos egyetem; *universitas comitatus*, a' megye' egyeteme, a' megye' közönsége; *universitas nobilium*, nemes közönség.

Universum, mindenség, világegyetem.

Universus, egyetemes; *omnis*, minden; *totus*, egész; *universus orbis terrarum*, egyetemes kerékföld, egyetemes föld' kereke; *universus mundus*, egyetemes, v. egész világ.

Univira, egyférjű.

Univiratus, egyférjüség.

Univocus, egynevű; *binomis*, kétnevű; *plurinomis*, többnevű.

Unus, egy.

Urbanistae, *maniales*, orbánapázák.

Urbanitas, városiság, városiasság, udvariság, nyájasság.

Urbanus s. papa mart., sz. Orbán pápa vértanú, Maj. 25én.; 2) *urbanus adj.* városi, udvari, udvarias, nyájas.

Urbarialis, urbéri; *urbarialis contractus*, urbéri szerződés; *urbarialis locus*, urbéri v. jobágyi helység; *urbarialis liber*, urbér könyv; *urbarialis praestatio*, urbéri tartozás; *urbarialis processus*, urbéri per; *urbarialis querela*, urbéri panasz; *urbarialis regulatio*, urbéri rendbeszedés; *urbarialis venatio*, urbéri vadászat.

Urbarium, urbér, urbéri törvénykönyv.

Urbs, város; *urbs episcopalis*, püspöki város; *regia*, királyi város; *archieppalis.*, érseki város.

Urbura, bányabér, bányavám.

Urburariatus, 1) bányabéri hivatal; 2) bányamivelés.

Urburarius, bányamivelő.

Urceolus, bögrécse, csuporka, ibrikcse.

Urceus, bögre, ámpolna, csupor, ibrik.

Uredo, ragya.

Urephotrophium, l. *Brephotrophium*.

Urgens, sürgető, szorgoló, késztető, kényszeritő; *urgens necessitas*, sürgető, késztető szükség.

Urgere, sürgetni, unszolni, szorgolni késztetni, kényszeritni, ösztönözni, izgatni, vitatni.

Urigo, fölhevülés, föltüzesülés, ösztönhév.

Urinare, buvárkodni.

Urinator, buvár, vizbuvár.

Urere, égetni, sütni; *uri intransitive*, égni, sülni.

Urna, 1) hamveder, sirmeder; 2) akó.

Digitized by Google

Urpheda, bosszuvétlenség' esküje.
Ursula s. virgo, mart., szent Orsolya szűz vértanú, Oct. 21én.
Ursulinae moniales, orsolya-apáczák.
Usio, használás, haszonvevés, haszonvétel.
Usitatus, szokott, bevett, használt.
Usualis, szokásbeli, szokásszerű, szokatos, szokalmas, szokott, divatos, használati, használatos; *usuale sigillum*, szokott pecsét.
Usuare, használni, élelni.
Usuarium, haszonvétel.
Usucapere, 1) birtoklani, használni; 2) elidősítni.
Usucapio, 1) *subs.* birtoklás, birtokfogás, haszonvétel; 2) *praescriptio*, elidősités.
Usufructuare, haszonvenni, hasznát szedni.
Usufructuatio, haszonvevés, haszonszedés.
Usura, uzsora, túlkamat, zsarmat.
Usurarius, 1) *subst.* uzsoráskodó, túlkamatoltató, zsarmatoló, túlkamatoskodó; 2) *adj.* uzsoráskodási, túlkamatolási; *usuraria pravitas*, uzsoráskodás, túlkamatolás; *processus ex usuraria pravitate*, uzsoráskodási, túlkamatolási per.
Usurobarare, birtoklani, birtokba lépni.
Usuroboratio, birtoklás, birtokbalépés.
Usurpare, 1) használni, hasznátvenni, élelni, élni valamivel; 2) bitorlani, bitangolni.
Usurpatio, 1) használás, haszonvevés, élelés; 2) bitorlás, bitangolás.
Usurpator, 1) haszonvevő, használó; 2) bitor, bitorló, bitangoló; *usurpator throni papalis*, pápai székbitorló; *throni regii*, királyi székbitorló.
Usus, 1) szokás, divat; *observantia*, gyakorlat; 2) haszonvétel, használat, élelet; *usus ad notitiam publicam*, köztudomású szokás, v. használat; *annuus*, esztendei, évi; *confusus et promiscuus*, zavaros, és vegyes élelet, v. használat; *immemorialis*, emléktúli, emlékezethaladó; *interruptus*, megszakadt, félbeszakadt; *manifestus*, nyilványos; *pacificus*, békes, háboritatlan; *precarius*, elnézett, bitangolt, bitorolt; *simultaneus*, együttös; *privatus*, magányos; *subreptitius*, becsuszott, becsuszamlott; *turbatus*, háboritott; *quotidianus*, mindennapi szokás; *usus vigens*, divat, divatozó szokás; *usus juris*, jogszokás, jogdivat; *usus consvetudinis*, szokásdivat, szokásgyakorlat; *usus facti*, tényszokás, ténydivat, ténygyakorlat; *usus sacramentorum*, a' szentségek' fölvétele, élés a' szentségekkel, részesülés a' szentségekben.
Ususfructus, haszon, haszonvétel, használat, haszongyümölcs.
Utensilia, házi butor, szermény; *utensilia sacra*, egyházi butorok, díszbutorzatok, egyházi szermények, l. *paramenta sacra.*
Uterinus, anyáról testvér, anyavérű, egyhasi, egyméhbeli; *uterinus frater*, méhtestvér, anyavérű testvér, egyhasi testvér; *uterina soror*, anyavérű néne, v. hug.
Uterus, méh, anyaméh.
Uti, élelni, veleélni, használni.
Utilis, hasznos; *utile dominium*, haszonbirtok.
Utilitarius, haszonleső, haszonvadász, haszonkereső.
Utilitas, haszon, hasznosság.
Utopia, sohonna; *ex utopia*, sohonnai.
Utroquistae, kétszinvitatók; kik t. i. az urvacsorának vételét mind a' két szín alatt elkerülhetlenül szükségesnek állitották. l. *calixtini.*
Uva, szőlőfürt.
Uvidus, nedves, vizenyős.
Uxor, nő, feleség, hölgy, nőtárs, hitves, házastárs; *uxorem ducere*, megházasodni, nőszni, nőszülni.
Uxoratus, nős, házas, feleséges, nőszült.
Uxoreus, női, nőtársi, feleségi.
Uxoria, feleség' nénje v. huga.
Uxoricida, nőgyilkos, nőtársgyilkos, feleséggyilkos.
Uxoricidium, nőgyilkosság, nőtársgyilkosság, *ut actus*; nőgyilkolás, feleségölés, nőölés, *ut actio.*
Uxoria, feleség' nénje, v. huga.
Uxorius, feleség' bátya, v. öcse. l. *levir.*

Digitized by Google

V.

Vacans, 1) hivalkodó; 2) üres, ürült, üresült; *vacans sedes*, üresült, v. üres szék; *vacans ecclesia*, pásztortalan egyház; *vacante sede eppali.*, a' püspökszék' üresültével; *sede vacante nil inno vetur*, a' szék' ürültsége alatt semmi ne ujittassék.

Vacantia, ürültség, üresség; *vacantia officii*, tisztüresség, tisztürültség; *vacantia sedis*, székűresség, székürültség.

Vacare, 1) szünni, pihenni, szünetet tartani; 2) *vacare alicui rei*, valamiben foglalkodni; 3) *vacans officium*, üres tisztség; *vacans sedes*, üres, ürült szék.

Vacatio, szünet; *vacatio a scholis*, iskolai szünet.

Vacatura, ürülendőség, ürülendő javadalom.

Vaccinare, himlőt oltani.

Vaccinatio, *activa*, himlőoltás, csécsoltás; *passiva*, himlőoltatás, csécsoltatás.

Vacillans, tétovázó, ingatag, habzó, tántorgó, támolygó.

Vacillanter, tétovázva, habozva, tántorogva.

Vacillare, tétovázni, habozni, tántorogni, támolyogni.

Vacillatio, tétovázás, habozás, tántorgás, ingadozás, támolygás.

Vacuitas, üresség, üreg.

Vacuum, ür.

Vacuus, üres.

Vadare, vizen gázlóban menni, vizet átgázlani, átlábolni.

Vadari, kezeskedni.

Vadimonium, kezesség, kezeskedés.

Vadius, kezes, kezeskedő.

Vadum, gázló, lábló hely, rév, sekély.

Vafer, ravasz, álnok.

Vafritas, vel, *vafrimentum*, ravaszság, álnokság.

Vagabundus, csavargó, tekergő, kóborló, bitang, kóbor, kószáló, lődörgő, lőzér, lóstoló, barangoló, csatangoló.

Vagari, csavarogni, tekeregni, kóborlani, kószálni, lődörgeni, lőzérkedni, csatangolni, lóstolni, barangolni.

Vagatio, csavargás, tekergés, kóborlás, kószálás, lődörgés, csatangolás, lóstolás, barangolás.

Vagiator, sib, csősz.

Vagina, hüvely; *vagina gladii*, kardhüvely.

Vagus, kóbor, bitang, lőzér, lődörgő, csatangoló.

Vajvoda, vel *Wayvoda*, vajda.

Valburga s. virgo, sz. Valburga szűz, Máj. 1ően.

Valdenses, Vaud Péter eretnek' tanhivei, kik 1178ban keletkezvén IIIik Luczius pápa alatt az egyház' kebeléből kizárattak.

Valedicere, bucsúzni, bucsut venni.

Valedictio, bucsuzás, bucsuvétel.

Valedictorius, *sermo*, bucsuzó beszéd.

Valentia, 1) épség; 2) érték, becs; 3) süker, érvény; 4) erő, erősség.

Valentiniani, Bálint eretnek' tanhivei.

Valentinus s. mart., sz. Bálint vértanú, Febr. 14én.

Valere, 1) ép, egészséges, érvényes, izmosnak lenni; 2) érni, megérni.

Valerianus s. mart., sz. Valerián vértanú, April 14én.

Valetudinarius, görnyedező, gornyadozó, betegeskedő, lábbadozó, gyengélkedő.

Valetudo, épség, egészség.

Valide, érvényesen, sükeresen, foganatosan.

Validitas, 1) érvényesség, sükeresség, foganatosság; 2) erősség, izmosság.

Digitized by Google

Validus, 1) érvényes, sükeres, foganatos; 2) erős, izmos.

Vallis, völgy; *vallis lacrymarum*, sirolom' völgye.

Vallischolares, völgyiskolás szerzetesek, kiket XIIIik században négy párizsi tanító alapított.

Vallum, hadgát, harczgát, várgát, sáncz, árok.

Vallumbrosa congregatio, árnyékvölgyi szerzettársulat, mellyet florenzai Gualbert János alapított.

Valor, 1) becs, érték; 2) foganat, süker; *valor internus*, belbecs; *valor externus*, külbecs; *nominalis*, névbecs; *realis*, valódi becs; *eminens*, kitünő becs.

Valuta, érték; *valuta viennensis*, bécsi érték.

Vana observantia, babonáskodás, babonaügyelet.

Vaniloquium, hiúbeszéd, bohóbeszéd, mendemonda, szövesztegetés, üres beszéd.

Vanire, bohúlni, bohósodni, megbódúlni, hiusodni.

Vanisare, bohóskodni, hiuskodni.

Vanitas, bohóság, hiúság; (Eitelkeit) zsinárság.

Vanus, hiú, bohó, hivságos, (eitel) zsinár; *vana gloria*, hiú gőg, hiú dicsekvés, hiú dics, bohó dicsvágy, hiú dicsekedés.

Vapor, gőz.

Vaporare, gőzölögtetni, párologtatni; *active;* gőzölögni, párologni, *intransitive.*

Vappa, peshedt bor, büzhödt bor.

Vapulare, verettetni, bünhödni; *vapulat argumentum*, nem áll az ok; *vapulat fur*, a' tolvaj bünhödik.

Variabilis per se, változékony, változatos; *per alium*, változtatható, másitható.

Variabilitas, változékonyság, változatosság, változtathatóság, másíthatóság.

Varians, különböző, váltózó, többszerű; *lectio varians*, különböző olvasmány, többszerű olvasat.

Variare, változtatni, többszerűsitni; *alterare*, másítni; *variari intransitive*, változni.

Variatio, *activa*, változtatás, többszerűsítés; *alteratio*, másítás; *passiva*, többszerűsittetés; *alteratio*, másittatás; *intransitiva*, változás.

Variegatus, tarka, tarkás, tarkabarka.

Varietas, változóság, többszerűség, különféleség, változatosság.

Variolae, himlő, csécs.

Valius, változatos, különféle, többszerű.

Varus, horgadt, horgas, kacsiba, kajla; *vara manus*, kajla kéz, horgadt kéz.

Vas, (*vadis*) kezes, kezeskedő.

Vas, (*vasis*) hordó, edény; *vasa pretiosa*, drága edények; *vasa sacra*, szent edények; *vasa Christi*, apáczák; *vas electionis*, választott edény; *vas infirmum*, töredékeny edény.

Vasallagium, (*homagium*, *hominium*) emberdij, fejdij, hübér, hüségdij.

Vasallus, jobágy, alattvaló, hübéres.

Vastare, feldúlni, pusztítani.

Vastatio, *activa*, dúlás, pusztítás; *passiva*, dúlatás, pusztittatás.

Vastator, dúló, pusztító.

Vastellum, karszék.

Vastitas, dúltság, pusztaság, kietlenség.

Vastus, 1) vastag, derék, tömör; 2) kietlen puszta; *vasta eruditio*, v. bő tanúltság.

Vates, 1) jósló, jövendelő; 2) költész.

Vaticinatio, jóslás, jövendelés.

Vaticinator, jósló, jövendelő, jósnok.

Vaticinium, jóslat, jövendelet, jövendelmény, jósolmány; *vaticinia Messiana*, üdvszerzői jövendelések.

Vecordia, esztelenség, kábaság, bolondság, butaság.

Vecors, esztelen, kába, bolond, buta.

Vectigal, 1) adó; 2) vám, fuvarvám; 3) fuvarbér, szekérbér; *vectigal eductionale*, kiviteli vám; *vectigal inductionale*, behozatali vám; *transituale*, átmeneti, átkelési vám.

Vectis, csaptatófa, gépfa, gátszobor, emelőrúd, korcsolya, emeltyü.

Vector, szekeres, fuvarzó, vontató.

Vectura, fuvar, szekerezés, vontatás; *vectura longa*, hosszú fuvar; *vectura navalis*, vizi terhszállítás.

Vecturale *pretium*, szekérdij, fuvardij, szekérbér.

Digitized by Google

Vecturans, fuvaros, szekeres, szekerező.
Vecturisatio, fuvarozás, szekerezés.
Veges, ép, egészséges.
Vegetabilis, növényi, növevényi; *vegetabilia*, növények, növevények; *regnum vegetabile*, növények' országa.
Vegetare, éldegélni, tenyészni, tengeni, tengődni.
Vegetatio, éldegélés, tenyészés, tengés, tengődés.
Vegetativus, éltető, tenyésztő.
Vegetus, ép, egészséges, élénk.
Vehemens, heves, indulatos, hathatós, gyors, sebes, erős, kemény, sanyarú, hatályos.
Vehementia, hév, hevesség, indulatosság, hathatósság, hatályosság, gyorsaság, sebesség, erősség, keménység, sanyarúság; *animi vehementia*, lélekhév, lelkesülés, lelkesület, indulatoskodás.
Vehiculum, 1) szekér, kocsi; 2) segödelem, segély, segédszer, segédeszköz.
Velamen, födöző, lepel, palást, fátyol.
Velare, födözni, befödni, befátyolozni.
Veles, önkéntes katona.
Velificare, hajózni, vitorlázni, evezni.
Velificatio, hajózás, vitorlázás, evezés.
Velle, akarni.
Velleitas, akarat, akaróság, akarozás.
Vellicare, 1) csipni, tépni, szakgatni; 2) feszegetni, hánytorgatni, gáncsolgatni, ócsárlani, becsmérleni.
Vellicatio, 1) csipés, tépés, csipdezés, szakgatás; 2) feszegetés, hánytorgatás, gáncsolgatás, ócsárlás, becsmérlés.
Vellus, gyapjú.
Velocitas, gyorsaság, sörénység, hamarság, sebesség.
Velociter, gyorsan, sörényen, hamar, sebesen.
Velox, gyors, sörény, hamaros, sebes.
Velum, 1) födél, boriték; 2) vitorla; 3) terítő, lepleg, lepel, fátyol; *velum calicis*, kehelylepleg; kehelyterítő; *velum altaris*, oltárterítő; *velum ciborii*, urterítő; *velum utriculi*, pitvarfüggöny, (müncheni codexben: soporla, *superlatus*) *velum professionis*, szüzesség' fátyola; *velum moniale*, apátczafátyol; *velum monstrantiae*, úrleplező, diszterítő, úrterítő.
Vena, ér; *pulsus*, ütér; *venae sectio*, érvágás; *vena terrae*, föld' ere.
Venabulum, vadászkés, vadászdárda, vadászgyilk.
Venalis, eladó, áruba bocsátott.
Venantius s. mart., sz. Venáncz vérnú, Maj. 18án.
Venari, vadászni.
Venatio, *activa*, vadászás; *passiva*, vadásztatás; *venatio strepitosa*, hajtó vadászat, zajos vadászat.
Venator, vadász.
Venatus, vadászat.
Venceslaus s. dux bohemiae, sz. Venczel cseh fejdelem, Sept. 28án.
Vendelinus s. abbas, sz. Vendel apát, Oct. 20án.
Vendere, eladni.
Vendibilis, eladandó, eladható, eladékony.
Vendicare, magának tulajdonítni, sajátítni.
Venditare, árulgatni, kérkedni, dicsekedni, mutogatni, fitogatni.
Venditatio, árulgatás, kérkedés, dicsekedés, mutogatás, fitogatás.
Venditio, *activa*, eladás; *passiva*, eladatás, *venditio perennalis*, örökbe eladás.
Venditor, eladó.
Veneficium, 1) megetetés, méregetetés; 2) büvölés, büvösség.
Veneficus, 1) méregetető; 2) büvölő.
Venenum, méreg.
Venerabilis, 1) tiszteletes, tisztelendő; 2) imádatos, imádandó, t. i. oltári szentség; *expositio venerabilis*, a' szentségnek kitétele; *missa cum venerabili*, szentségkitételes mise; *venerabile sacramentum*, imádatos szentség; *venerabilis clerus*, tisztelendő papság.
Venerabundus, 1) tiszteletes, tisztelendő; 2) imádatos, imádandó.

Digitized by Google

VENERANDUS, l. *venerabundus.*
VENERARI, 1) tisztelni; 2) imádkozni.
VENERARIUM, tisztelet' helye, tisztes hely.
VENERARIUS, sz. Cypriánnál: bálványtisztelő.
VENERATIO, *ut actio*, 1) tisztelés; 2) imádás; *passive*, 1) tiszteltetés; 2) imádtatás; *ut res*; 1) tisztelet; 2) imádat.
VENERATOR, tisztelő.
VENEREUS, buja, beléndes, fajtalan.
VENI SANCTE SPIRITUS, jöj el szent lélek uristen — szent' lélek' segédségül hivása, malasztesdő ének.
VENIA, engedelem, engedély, bocsánat, (*remissio*); *venia peccati*, bűnbocsánat; *venia aetatis*, korengedély, korengedelem.
VENIALIS, bocsánatos, bocsánandó; *veniale peccatum*, bocsánandó bűn.
VENIRE, jönni, menni.
VENTER, has.
VENTILABRUM, szórólapát.
VENTILLARE, 1) szellőztetni, szórni; 2) rostálni, meghányni, vetni.
VENTILLATIO, *activa*, 1) szellőzés; *passiva*, szellőztetés; 2) rostálás, megszórás, *active;* rostáltatás, *passive.*
VENTILLATOR, 1) szellőztető; 2) rostáló, rostálgató; 3) szemfényvesztő.
VENTUS, szél; *ventus secundus*, kedvező szél; *ventus contrarius*, ellenszél; *ventilogium*, szélmutató tábla.
VENUMDARE, l. *vendere.*
VENUSTAS, csin, csinosság, ékesség, szépség.
VENUSTUS, csinos, ékes, szép.
VENUS VAGA, (*libido vaga*) bolygószerelem, kóborszerelem, lepkézés, lepkézet, kósza szerelem.
VER, tavasz, kikelet; *vernalis*, tavaszi, kikeleti.
VERACITAS, igazmondás, igazmondóság, igazajkúság, igaznyelvűség; *sinceritas*, őszinteség, nyiltszivűség.
VERAX, igazmondó, igazajkú, igaznyelvű; *sincerus*, őszinte, nyiltszivű.
VERBA PHALERATA, hímes szók, czifra szavak; *verba consecrationis*, szentelő igék (Pázmánnál).
VERBALIS, szóbeli, élőszóbeli.
VERBALITER, 1) szórúl szóra; 2) élőszóval.
VERBERARE, verni, megverni.
VERBERATIO, *activa*, verés, megverés; *passiva*, veretés, megveretés; *intransitiva*, verődés.
VERBOSITAS, bőszavúság, bőbeszédűség, bönyelvűség, nyelveskedés, szájasság, nyelvesség.
VERBOSUS, bőszavú, bőbeszédű, bőnyelvű, nyelves, szájos, szájhős, szóhős.
VERBOTENUS, szóról szóra, igénként.
VERBUM, 1) ige; 2) szó; *verbum carofactum*, megtestesült ige; *verbi incarnatio*, az igének megtestesülése; *verbum Dei scriptum*, *et traditum*, Istennek irott, és hagyományos igéje; *verbum regium*, királyi feddőszó.
VERECUNDARI, pirongani, pironlani, szemérmeskedni, szemérülni.
VERECUNDIA, pirongás, pironlat, szemérem, szemérmesség.
VERECUNDUS, pirongó, pironló, szemérmes.
VEREDARIUS, posta, levélhordó.
VERENDA, szeméremtest, szendértest, szendék.
VERIDICENTIA, igazmondás, igazszólás.
VERIDICUS, igazmondó, igazszóló.
VERIFICARE, igazlani, igazolni.
VERIFICATIO, *activa*, igazlás, igazolás; *passiva*, igazoltatás.
VERIFICATIONALIS, igazló, igazoló.
VERERI, félni, tisztelni.
VERILOQUIUM, l. *veridicentia.*
VERILOQUUS, l. *veridicus.*
VERIMONIA, valóság, igazság, valódiság.
VERISIMILIS, valószinű, igazszinű, igazszerű, valószerű.
VERISIMILITUDO, valószinűség, igazszerűség, valószerűség.
VERITAS, valóság, igazság; *certitudo*, bizonyosság; *aeterna*, örök igazság; *absoluta*, föltételetlen igazság; *theoretica*, elméleti; *practica*, gyakorlati; *empirica*, tapasztalati; *naturalis*, természetes; *supernaturalis*, természetfölötti; *speculativa*, szemléleti; *innegabilis*, tagadhatlan, *certa*, bizonyos; *irrefragabilis*, ellenmondhatatlan; *palpabilis*, tapintható; *palmaria*, főigazság; *indubi-*

Digitized by Google

tata, kétségtelen; *metaphisica*, tapasztalástúli, észkielégítő igazság; *mathematica*, kézzelfogható igazság; *moralis*, erkölcsi; *dogmatica*, tanczikki, vallásczikki; *possibilis*, lehetséges; *realis*, valódi, való igazság; *cardinalis*, sarkalatos; *fundamentalis*, alapos; *dubia*, kétséges; *indubia*, kétségtelen; *positiva*, tényleges, tételményes; *revelata*, kinyilatkoztatott, nyilatkozati igazság; *uniformis*, egyenlő; *constans*, állandó; *formaliter revelata*, világos nyilatkozati; *virtualiter revelata*, világos nyilatkozatban foglalt igazság; *veritas rei*, a' dolog' valósága; *veritatis lex*, igazság, v. valóság' törvénye; *veritatis cultor*, igazságszerető.

Vermis, féreg, nyű; *insectum*, robar, rovar.

Vernaculus, honi, nemzeti, szülőföldi; *vernacula lingua*, anyanyelv; *vernacula festivitas*, szülőföldi ünnepély.

Vernare, tovaszodni, kikelni, virágzani.

Vernix, fénymáz.

Vernus, tavaszi, kikeleti.

Veronica s. virgo, sz. Veronika szüz, Jan. 21én, másként: *Verka*.

Verosimilis, l. *verisimilis*.

Versabilis, forgatható, forgatékony.

Versare, forgatni.

Versari, 1) forgolódni, forogni; 2) foglalatoskodni, gyakorlani.

Versatilis, fordulatos, forduló, fordúlékony, forgékony.

Versatio, *activa*, 1) forgatás; 2) foglalatoskodás, gyakorlás; *passiva*, forgattatás; *intransitiva*, forgás, forgolódás.

Versatus, forgott, jártas, ügyes, tapasztalt, gyakorlott.

Versicolor, tarka, barka.

Versiculus, versecske, verske.

Versificare, verset szerezni, csinálni, költeni, verselni.

Versificatio, verselés, versszerzés, verskőltés.

Versificator, verselő, versszerző, verskőltő.

Versilis, forgékony, forgó.

Versio, *activa*; fordítás; *passiva*, forditttatás; *intransitiva*, fordúlás, forgás; *versio septuaginta viralis*, hetvenes; *litteralis*, betüügyelő; *realis*, értelemügyelő; *verbalis*, szóügyelő; *vulgata*, közhasznú fordítás; *ut res*, fordítmány, fordíték.

Versipellis, álnok, ravasz.

Versus, vers.

Versutia, ravaszság, álnokság, fortélyosság, agyafurtság.

Versutus, ravasz, álnok, agyafurt, fortélyos.

Vertagus, agár.

Vertere, fordítni; *verti intransitive*, fordúlni.

Vertex, (*vortex*) örvény.

Vertibulum, 1) csap; 2) fogó, tüzfogó.

Verticalis, tetőfokú, tetőarányos.

Verticaliter, tetőfokúlag, tetőarányosan.

Vertigo, forgás; *vertigo capitis*, szédelgés.

Veru, nyárs.

Verum, igaz, való, valóság, valódiság.

Verus, igaz, valódi, való, valóságos.

Verutum, kopja, vasdárda.

Vesania, dőreség, féleszüség, eszelősség.

Vesanus, dőre, féleszü, eszelős; *flamma vesana*, dőre szerelem.

Vesci, életezni, valamivel élni.

Vesica, hólyag.

Vespera, estve, est, estély, alkony.

Vesperae, vecsernye, alkonyima, délesti zsolosma; *vesperae primae*, elővecsernye; *secundae*, másodvecsernye.

Vesperalis, esti, estélyi, alkonyi.

Vesperascere, estélyedni, alkonyodni, alkonyúlni.

Vestiarium, ruhatár.

Vestiarius, ruhatárnok, ruhaügyelő.

Vestibulum, előszoba, előcsarnok, előpitvar, előtornácz, csarnok, orrozat, házorrozat.

Vestigium, nyom, nyomdok.

Vestiplica, ruhafoltozónő.

Vestire, ruházni; *vestire se*, ruházkodni, öltözködni, öltözni.

Vestis, ruha, köntös, öltöny, öltözet; *vestis nuptialis*, nászruha, nászköntös, nászöltözet; *vestis sacra*, szent

Digitized by Google

ruházat; *vestis alba*, Baranyában: bikla.

Vestitus, ruha, öltözet, ruházat, öltözék; *vestitus uniformis*, egyenruha, egyenlő öltözet; *vestitus sacer*, sz. öltözet.

Vetare, tiltani, tilalmazni, tiltakozni.

Vetatio, *activa*, tiltás, tilalmazás; *passiva*, tiltatás, tilalmaztatás.

Veteranus, ó, régi, agg; *veteranus miles*, aggkatona, hadagtyán.

Veterare, vel *veterascere*, elavúlni, megaggani, elavasodni.

Veterator, aggasdi, aggdi, aggravasz, aggálnok, aggcsalár.

Veteratus, avúlt, megaggott, elaggott.

Veterinaria, baromgyógytan, baromorvosi tan, v. tudomány.

Veterinarius, baromorvos.

Veternus, álomkór, álomnyavalya, álommélyedés.

Vetitum, tilalom, egyházi tilalom.

Vetitus, tilos, tiltalmas, tiltott.

Veto, tiltakozás.

Vetus, ó, régi, agg, avas, avúlt.

Vetustas, régiség, avúltság, aggság.

Vetustus, régi, ó, avas.

Vexa, bosszantás, kötekedés, bosszúság, bosszanték, zaklatás, faggatás.

Vexaminosus, bosszantó, kötekedő.

Vexare, boszantani, gyötreni, zaklatni, faggatni; *vexandi studium*, bosszantó indulat, bosszantó szándék, v. ügyekezet.

Vexatio, *activa*, bosszantás, gyötrés, zaklatás, fárasztás, kinzás, faggatás; *passiva*, bosszantatás, gyötörtetés, fárasztatás, kinzatás, faggattatás, zaklattatás; *intransitiva*, zaklalódás, kötődés, kötekedés.

Vexillifer, zászlóvivő, zászlóhordozó, zászlótartó.

Vexillum, zászló.

Via, út; *via illuminativa*, derítő út; *unitiva*, egyesítő út; *purgativa*, tisztító út; *appellatae*, fölebbvitel' útja; *facti*, önhatalom' útja; *gratiae*, kegyelem' útja; *instantiae*, kérelem' útja; *juris*, törvény' útja; *novi*, perujítás' útja; *via politica*, közigazgatás' útja; *via juridica*, törvénykezés' útja; *via longa*, hosszú út; *brevis*, rövid út; *via publica*, ország útja; *via recursus*, folyamodás útja; *via summaria*, rövid út; *via sabbathi*, szombati útvonal; *viarum obsessores*, útonállók, kalózok; *viarum restauratio*, utak' kiigazitása, helyrehozása.

Viaticum, 1) uti költség, uti szer; 2) uti eledel, urvacsora, uti eleség, vég eledel.

Viator, utazó, utas, vándor.

Vibrare, lövellni, lökni, rázni, rengetni, lógatni, lobogtatni, suhintani.

Vicarialis, helyettesi, helynöki, helytartói, képviselői, személyviselői.

Vicariatus, helyettesség, helytartóság, képviselőség, személyviselőség, helynökség.

Vicarius, helyettes, helynök, helytartó, képviselő, személyviselő; *vicarius apostolicus*, apostali képviselő; *vicarius, et causarum auditor, generalis*, helyettes, és közügyhallgató, egyetemi ügyhallgató; *vicarius generalis capitularis*, káptalani helyettes, és közügyhallgató; *vicarius in spiritualibus*, lelkiekben képviselő, helyettes, v. helytartó; *vicarius parochialis*, (*administrator parochiae*) fárakormányzó, plebánosi helyettes, fára-igazgató; *vicarius regni*, ország' helytartója; *vicarius coadjutor*, helyettes segédpüspök; *vicarius in pontificalibus*, fölszentelt helyettes püspök; *in spiritualibus*, kormányhatósági helyettes, v. a' lelkiekben helytartó.

Vice-, al, másod.

Vice-archidiaconus, alesperes.

Vice-banus, albán.

Vice-cancellarius, alkanczellár, alkorlátnok.

Vice-comes, alispán; *ordinarius*, első alispán; *substitutus*, másodalispán.

Vice-director, aligazgató.

Vice-fiscus, alügyész.

Vice-judex, albiró; *curiae*, alországbiró; *nobilium*, alszolgabiró.

Vice-notarius, aljegyző.

Vice-palatinus, alnádor.

Vice-perceptor, aladószedő.

Vice-praeses, másodelnök, alelnök, másodelölülő.

Vice-rector, aligazgató.

Digitized by Google

Vice-rex, alkirály.
Vice-tavernicus, altárnok.
Vicem pro vice, szeget szeggel, kölcsönt kölcsönért.
Vices, iz; *altera vice*, másodizben; *alia vice*, máskor.
Vicesgerens, helyettes, helytartó.
Vicesimalitas, huszadrész.
Vicesimarius, huszas.
Vicinitas, szomszédság.
Vicinus, szomszéd.
Vicissim, viszont, viszontag.
Vicissitudo, viszontagság, viszály.
Vicleffitae, Vicleff János eretnek' tévtársai.
Victima, véráldozat, állataldozat.
Victitare, éldegélni, életezni, élelni, tengődni, táplálódni.
Victitatio, éldegélés, életezés, élelés, tengődés.
Victor, 1) győztes, győzödelmes, diadalmas; 2) *Victor s. papa mart.*, sz. Gerő pápa vértanú, Jul. 28án.
Victoria, 1) győzelem, győzödelem, diadal, diadalom; 2) *Victoria s. virgo*, sz. Victoria (Gerőke) szűz, Dec. 23án.
Victorinus s. mart., sz. Victorin vértanú, Sept. 5én.
Victuale, életszer, élelmény, élemény, élelék.
Victuatio, élelmezés, eleményezés, táplázás.
Victus, élelem, tartás, táp, élettáp, tápla.
Vicus, falu, falv.
Videns, látó, látnok, proféta, jósló.
Videre, látni; *videri*, látatni, látszani.
Vidimare, láttasítni, látomásozni, látozni.
Vidimatio, láttasítás, látomásozás, látozás, *active;* láttasittatás, látomásoztatás, látoztatás, *passive.*
Vidimatus, láttasított, látomásozott, látozott.
Vidua, özvegynő, özvegyasszony.
Vidualis, özvegyi; *viduale jus*, özvegyi jog; *vidualis intertentio*, özvegyi tartás; *vidualis successio*, özvegyi örökösödés.
Viduitas, vel *viduvium*, özvegység.
Viduus, özvegyember, özvegyférj; *viduum agere*, özvegykedni, özvegyen élni.
Vigere, divatozni, virítni, virányzani, élénk lenni.
Vigil, őr, őrálló, éber, vigyázó; *vigil nocturnus*, éjőr.
Vigilantia, őrködés, vigyázás, éberség, ébredtség, szemesség, éberkedés; *vigilantia christiana*, keresztény éberség.
Vigilare, őrködni, vigyázni, éberkedni, szemeskedni; *vigilantibus jura*, szemesnek áll a' törvény.
Vigilia, 1) őr, őrség, őrizet; 2) előünnep, ünnepest, őrnap, virradat; *vigiliae diurnae*, nappali őrök; *nocturnae*, éjjeli őrök; *nundinales*, vásár őrök; *tabernariae*, kalmárbolti őrök; *vigiliarum praefectus*, őrnagy, főőrmester; *vigilia funebris*, virasztás.
Vigor, 1) divat; 2) erő; 3) süker; 4) virány, vidorság, élénkség; *vigor animi*, lelki vidorság; *vigor juris*, törvénykelet, törvényerő; *vigore cujus*, minek erejénél fogva; *vigor vitae*, életerő, élénkség.
Vigorositas, 1) divatosság; 2) sükeresség; 3) élenkség, vidorság.
Vigorosus, 1) divatos; 2) sükeres; 3) élénk, vidor, virgoncz, pozsgás.
Vilhelmina s. virgo, sz. Vilma szűz, Maj. 28án.
Vilhelmus s. abbas, sz. Vilmos apát, Jul. 5én.
Vilibaldus s. eppus., sz. Vilibáld püspök, Jul. 7én.
Vilipendere, ócsárlani, becsmérleni, lealacsonyítni, lealázni, hitványolni.
Vilipendium, ócsárlat, becsmérlet, lealázat, hitványolat.
Vilipensio, *activa*, ócsárlás, becsmérlés, lealacsonyítás, lealázás, hitványolás; *passiva*, ócsároltatás, becsméreltetés, lealacsonyíttatás, lealáztatás, hitványoltatás.
Vilis, ócsár, hitvány, ócska, silány.
Vilitas, ócsárság, silányság, hitványság, ócskaság.
Villa, 1) major; 2) falu; 3) szállás, tanya.
Villanus, 1) majorbeli; 2) falusi.
Villicus, 1) biró; 2) majoros, sáfár.
Vincentius s. mart., sz. Vincze vértanú, Jan. 23án. *Vincentius Ferre-*

Digitized by Google

rius conf., Ferreri sz. Vincze hitvalló, April 5én.

Vincere, győzni, diadalmaskodni, győzödelmeskedni.

Vincibilis, győzékeny, legyőzhető, legyőzetes; *ignorantia vincibilis*, legyőzhető tudatlanság.

Vincire, megkötni, megkötözni.

Vinctio, *activa*, kötözés, megkötés; *passiva*, kötöztetés, megköttetés.

Vinculum, 1) kötél, *funis*; 2) *ligaculum*, kötőlék, kötelék; 3) *vincula*, bilincs, békó, rabláncz, nyűgvas, rabkötél; 4) *carcer*, tömlöcz, börtön; 5) kötbér, bánatpénz, bánatbér (*liga, contractus*) kötmény, kötéspénz; *vinculum matrimoniale*, házassági kötelék, nászkötés; *vinculum matrimonii indissolubile*, feloldhatatlan házassági kötelék; *ex vinculis citari*, bilincsből idéztetni, börtönből idéztetni.

Vindemia, szüret.

Vindemiare, szüretelni.

Vindemiatio, *activa*, szüretelés; *passiva*, szüreteltetés.

Vindemiator, szüretelő.

Vindex, bosszúló, bosszúálló; *vindex sanquinis*, vérbosszúló.

Vindicare, 1) bosszúlni, bosszút állni; 2) megmenteni, megszabadítni, óvni, oltalmazni, védelmezni, védni; 3) visszavenni, visszaszerezni.

Vindicatio, 1) bosszúlás, bosszúállás; 2) megmentés, megszabadítás, óvás, oltalmazás, védés, védelmezés; 3) visszaszerzés, visszavevés.

Vindiciae, 1) megbosszúlás; 3) védelem, oltalom.

Vindicta, bosszú; *vindictae studium*, bosszúállás, bosszúlás, bosszúzás.

Vinea, szőlőhegy, szőlőkert.

Vinetum, l. *vinea*.

Vinipotor, borisza, borivó.

Vinitor, szőlőmüves.

Vinum, bor; *vinum de vite*, szőlőbor; *lymphatum*, vizenyős bor.

Violabilis, sértékeny, sérthető; *inviolabilis*, sérthetetlen.

Violare, megsérteni, megfertőztetni, megszegni, feltörni; *violare aras*, templomokat fölverni, feltörni; *violare ecclesiam*, egyházat megfertőztetni; *violare legem*, törvényt megszegni.

Violatio, sértés, bántás, rontás, szegés, fertőztetés, törés, szentségtelenítés, szeplősítés, *active*; sértetés, bántatás, töretés, szentségtelenittetés, szeplősittetés, *passive*; *violatio corporis externa*, tetemsértés, testsértés; *violatio ecclesiae*, egyházfeltörés, egyházfölverés, egyházszentségtelenités, egyházfertőztetés; *violatio festi*, ünneptörés; *violatio immunitatis ecclesiasticae*, egyházi szabadalom' megsértése; *litterarum missilium*, levélfeltörés; *praecepti*, parancsszegés; *sedis judiciariae*, törvényszéki sértés; *sequestri*, zártörés, zárszegés; *sepulchrorum*, sírfeltörés; *virginis*, szüzsértés, szüzszeplősítés; *violationis poena*, sértésdij, sértésbér, sértési birság.

Violator, sértő, szegő, rontó, feltörő, szeplősitő, szentségtelenitő; *violator ecclesiae*, templomrabló, egyházfeltörő; *violator contractus*, kötésszegő, alkúszegő; *violator litterarum*, levélfeltörő; *violator fidei*, hitszegő; *virginis*, szüzsértő, szüzszeplősitő, szüzrontó; *violator legis*, törvényszegő.

Violentare, erőtetni.

Violentatio, erőtetés.

Violenter, erőszakosan, erőszakkal, hatalmaskodva.

Violentia, *ut actio*, erőszakoskodás, hatalmaskodás; *ut actus*, erőszak, erőszaktétel, erőhatalom.

Violentialis, erőszakoskodási, hatalmaskodási.

Violentus, erőszakos, hatalmas, erőszakoskodó, hatalmaskodó.

Vir, férjfi.

Virago, hölgy, hősnő, hősszüz.

Virbius, hősfi.

Virere, zöldelleni, virúlni, viránzani.

Virga, vessző; *virga divinatoria*, jósló vessző; *virga magica*, varázspálcza, bájvessző, bűvesszö, tündérvessző; *miraculosa* csudavessző.

Virgare, vesszőzni.

Virgarius, hajdan Romában énekes kanonok, ki nyilványos körmenet' alkalmával a' pápának helyet készített; volt Virgariusok' iskolája is, t. i. énekes iskola.

Digitized by Google

Virgatio, *activa*, vesszőzés; *passiva*, vesszőztetés.
Virginalis, szűzi, szűzleányi.
Virginitas, szűzesség.
Virgo, szűz, szűzleány; *beata virgo*, boldogságos szűz; *virgo, et martyr*, szűz, és vértanú; *virgo mater*, szűz anya; *gratiosa*, kegyteli; *immaculata*, szeplőtelen; *intacta*, illetetlen.
Virgula, vessző, vonás.
Virgultum, bozót, nyires.
Virilis, férjfias, férjfiúi; *virilis aetas*, férjfiúi kor.
Virilitas, férfiasság, férjfiúság.
Viriliter, férjfiasan.
Virita, férjesnő, férjesasszony.
Viritim, fejenként.
Virtualis, átható, várandó, reméletes; *virtualis successio*, várandó örökség; *virtualis intentio*, átható szándék; *virtualis gratia*, átható malaszt; *virtualis obligatio*, átható kötelesség; *virtuale debitum*, átható adósság; *virtualis possessio*, átható birtoklás; *virtuale jus*, átható jog, reméletes jog; *virtualis haeres*, reméletes örökös.
Virtualitas, várandóság, áthatóság, reméletesség; *virtualitas intentionis*, a' szándéknak áthatósága; *virtualitas juris*, jogvárandóság, jogáthatóság, jogreméletesség.
Virtualiter, áthatólag.
Virtuosus, 1) erényes; 2) valamiben mester, lángeszű; *virtuosus musicus*, lángeszű zenész, remek zenész; *virtuosus cantor*, remek énekes.
Virtuositas, 1) erényesség; 2) remekség, lángeszűség.
Virtus, 1) erény; *mores*, erkölcs; 2) *vis*, erő, erőny; 3) *potestas*, hatalom, tehetség; *virtutes coeli*, mennyei erőnyek, mennyei erőlények, mennyei erőlelkek, mennyei erőangyalok; *virtus coeli*, égi erő, ég' ereje; *virtus naturalis*, természeti erény; *supernaturalis*, természet fölötti erény; *acquisita*, szerzett erény; *infusa*, beoltott, beöntött, beömlesztett erény; *habitualis*, szokásszerű, szokottsági, előható erény; *actualis*, jelenható erény; *divina*, isteni erő, isteni hatalom; *theologica*, isteni jóság, istenes erény; *moralis*, erkölcsi; *cardinalis*, sarkalatos; *fundamentalis*, alaperény; *vera*, igaz; *falsa*, ál, hamis erény; *fucata*, szinlett, szines, szinzetes erény; *civica*, polgári erény.
Virtutificare, erényesíteni; *virtutificari, intransitive*, erényesülni; előfordúl aranyszájú sz. János' homiliáiban.
Virtutificatio, *activa*, erényesítés; *passiva*, erényesittetés; *intransitiva*, erényesülés; *virtuti deditus*, erényteljes; *virtutis cultor*, erénytisztelő, erényes, erénygyakorló.
Virus, 1) méreg; 2) doh, dohosság.
Vis, 1) erő; *facultas*, tehetség; 2) erőszak, erőhatalom; *vis abstrahendi*, elvonó erő; *vis activa*, munkás erő; *vis attractiva*, vonzó erő, szitó erő; *vis cogitandi*, gondolkozó erő; *cognoscendi*, ismerő erő; *imaginandi* képzelő erő, *elastica*, rugó erő, rugékony erő; *motrix*, mozgató erő, indító erő; *plastica*, alkotó erő; *organica*, szerkező erő, szerkezeti erő, léterő; *reminiscendi*, emlékező, emlékeztető erő; *repulsiva*, visszaverő, visszatoló erő; *vis vitalis*, életerő; *vis pudicitiae illata*, erőszaktétel, szeméremsértés, erőszakos szeméremrontás; *vis renitens*, ellendaczoló erő; *vis cogens*, kényszerítő erő; *vis producens*, termőerő, tenyésztő erő; *productiva*, termesztő erő; *vis probandi*, bizonyító, bizonyló erő, igazló erő; *vis naturalis concomitantiae*, a' természet' egyességének ereje.
Visa, látozat, látosítmány.
Visare, látozni, látasitni.
Viscus, bél, belzet; *viscera misericordiae*, belső irgalmasság.
Visere, látogatni, látványozni.
Visibilis, látható, látszatos; *invisibilis*, láthatatlan.
Visio, 1) látás; 2) látvány, látosság, látnokság; *visio beatifica*, boldogító látvány, Istennek szinről szinre látása; *visio Dei*, Isten' szine' látása.
Visionarius, látó, látos, látnok, ábrándozó, rajoskodó, hódos.
Visita, látványzat, látványozvány, látogatvány.
Visitare, 1) látványozni, látogatni; *visitare canonice*, törvényszerűleg látványozni; *visitare paterne*, atyailag látogatni; 2) visgálni.

Digitized by Google

Visitatio, 1) *activa*, látványozás, látogatás; *passiva*, látványoztatás, látogattatás; 2) visgálás, visgáltatás. *Visitatio B. Mariae virginis*, boldogságos szűz Mária' látogatása, vagy is sarlós boldogasszony' napja, Jul. 2án; *visitatio canonica*, törvényes látványozás, egyházi, v. püspöki látványozás; *visitatio vice-archidiaconalis*, alesperesi látványozás; *visitatio cassae*, pénztári visgálás, pénztári látványozás; *visitatio s. sepulchri*, szent koporsó' látogatása.

Visitationalis, látványozási, látványozati; *visitationales litterae*, látványozó levél, v. látványozvány.

Visitator, látványyzó, látogató.

Visum, látmány; *visum repertum*, orvosi látlelet.

Visus, látás; *visus punctum*, látpont, szempont; *visus pupilla*, szemfény, szembáb.

Vita, élet; *aeterna*, örök élet; *irreprehensibilis*, feddetlen, feddhetetlen élet; *communis*, közélet; *vita contemplativa*, szemlélődő élet; *vita activa*, munkás élet; *vita ascetica*, erényüző, erénygyakorló élet; *collegialis*, társas élet; *solitaria*, rideg élet, magánélet; *vita comite*, életben; *vitadurante*, holtig, váltig, mindéltig; *vitam ducere*, *vel agere*, életviselni, *vitae ratio*, életmód, életetmodor; *vitae principium*, életelv; *vita terrestris*, földi élet; *coelestis*, mennyei élet; *sancta*, szent élet; *pia*, jámbor élet; *religiosa*, vallásos élet, v. szerzetes élet; *vitae insidiari*, valaki életére törekedni, életének lest vetni, élete után leselkedni.

Vitalis, éltető, elevenítő; *vis vitalis*, éltető erő; *Vitalis s. Mart.* sz. Vitályos vértanú, Nov. 4én.

Vitalisticus, 1) élelmi, éleményi, élettartási; 2) életbéri, tartásbéri.

Vitalitas, élénkség, elevenség, életesség.

Vitalitium, élemény, élelmény, élelék; 2) életbér, tartásbér, élelemdij, éleménybér.

Vitalitius, l. *vitalisticus*.

Vitare, kerülni, távoztatni.

Vitiare, meghamisítani, hibásítani, megrontani.

Vitiatus, hibás, meghamisított, megrontott.

Vitiositas, hibásság, romlottság, vétesség, bűnrögzöttség, roszaság, gonoszság, vétkesség, gáncsosság.

Vitiosus, hibás, vétes, vétkes, romlott, rosz, gonosz, gáncsos, bűnrögzött.

Vitium, hiba, vét, vétek, gáncs, bűnrögzet, bűnrögzöttség.

Vitrarius, üveges, üvegárus.

Vitricus, mostoha atya.

Vitrum, üveg; *vitrum coloratum*, színes üveg.

Vitta, fejkötő, konty.

Vituperare, gyalázni, szidalmazni.

Vituperatio, *activa*, gyalázás, szidalmazás; *passiva*, gyaláztatás, szidalmaztatás.

Vituperium, gyalázat, szidalom.

Vitus s. mart., sz. Vid (Vidos) vértanú, Jun. 27én.

Vivacitas, élénkség, elevenség, vidámság, élékenység.

Vivarium, 1) vadaskert, álattér, állattenyésztnény; 2) élettár, életes kamara.

Vivax, élénk, eleven, vidám, élékeny.

Vivere, élni.

Vividus, élénk, vidám, vidor.

Vivificare, éltetni, élesztení, élénkíteni.

Vivificatio, *activa*, éltetés, élesztés, élénkítés; *passiva*, élesztetés, élénkittetés.

Vivificus, éltető, élesztő, elevenítő.

Vivus, élő; *oratio pro vivis*, imádság az élőkért; *memento vivorum*, emlékezés az élőkről.

Vix, alig, nehezen, aligha.

Vocabulum, szó; *vocabuli derivatio*, szószármaztatás.

Vocalis, 1) hangzó, magánhangzó, hangos; 2) szóbeli; *oratio vocalis*, szóbeli imádság; 3) szavalló; *pater vocalis*, szavalló atya.

Vocalitas, hangzóság, hangosság.

Vocamen, hivat, hivatal, hivatosság.

Vocare, hivni.

Vocatio, *activa*, hivás; *passiva*, hivatás; *vocatio sancta*, szent hivatás; *vocatio religiosa*, szerzetesi hivatás; *vocatio clericalis*, papi hivatás; *ordinaria*, rendszerű; *extraordinaria*, rendkivüli hivatás.

Digitized by Google

Vocatus, hivott, hivatos, hivatalos; *non vocatus*, hivatlan.

Vociferari, üvölteni, sikoltani, sikogatni, rikótani, rikogatni, csármázni, kiáltani.

Vociferatio, üvöltés, sikoltás, sikogatás, rikogatás, csármázás, kiáltás.

Vocula, szóka, szócska.

Vola, marok.

Volare, repülni, szárnyalni, repdesni; *volitare*, repkedni, repesni.

Volatilis, repülő, szárnyas, tollas; *volatilia coeli*, ég' tollasai, szárnyasai.

Volatus, repülés, szárnyalás.

Volens, akaró; *volenti non fit injuria*, az akarón nem történik sérelem.

Volentia, akarás, akartság.

Volfgangus s. eppus., sz. Farkas püspök, Oct. 31én.

Volitio, akarás, akaróság, akarozás.

Volubilis, forgandó, forgékony, fordulatos, forgatható.

Volubilitas, forgandóság, forgékonyság, fordulatosság, forgathatóság.

Voluculum, ömke, gömbelyke, tekercs.

Volumen, 1) ömeg, gömöly, gomoly; *fasciculus*, füzet, köteg; *tomus*, kötet; 2) térkör, terület.

Voluntarietas, akaratszerűség, önkényesség, akarékosság, szándékosság; *noluntarietas*, akaratlanság, akaratkivüliség.

Voluntarius, akaratszerű, akarati, akaratbeli, szándékos, önkényes, akarékos; *noluntarius*, akaratlan, akaratkivüli.

Voluntas, akarat, szándék.

Volupis, gyönyörű, örvendetes, kedves, kellemes, kéjes.

Voluptabilis, gyönyörködtető, örvendeztető, kéjszerző.

Voluptari, gyönyörködni, kéjelegni, kéjkedni.

Voluptas, gyönyör, gyönyörűség; *deliciae*, kéj, kéjelem; *lubentia*, kény, kényelem; *gratia*, kecs, kellem; *voluptas animae*, lelkigyönyör; *animi*, szivgyönyör; *corporis*, testgyönyör; *mentis*, elmegyönyör; *sensualis*, érzékigyönyör; *moralis*, erkölcsi gyönyör.

Voluptuarius, gyönyörvadász, kéjvadász.

Voluptuositas, gyönyörüzés, kéjüzés, gyönyörvadászat, kéjvadászat, kéjkedés, kéjenczség.

Voluptuosus, 1) *subs.* gyönyörüző, gyönyörleső, kéjkedő, kéjencz, gyönyörgő, gyönyörvadász, kéjvadász; 2) *adj.* gyönyörü, gyönyörüséges, kéjes.

Voracitas, falánkság, faldakság, falárság.

Voraginosus, örvényes.

Vorago, örvény.

Vorare, falni, nyelni, faldaklani.

Vorax, falánk, faldak, faldakló, falár.

Votifragus, fogadásszegő, fogadástörő.

Votisare, szavazni, voksolni.

Votisatio, *activa*, szavazás, voksolás; *passiva*, szavaztatás, voksoltatás.

Votivus, fogadási, fogadmányi, fogadott; *missa votiva*, fogadott mise.

Votum, 1) fogadás, fogadmány, fogadalom; 2) voks, szavazat, szó, szózat; 3) kivánság, ohajtás; *votum expressum*, kijelentett szavazat, v. fogadalom; *manifestum*, nyilványos szavazat; *activum*, adandó szavazat; *occultum*, titkos; *tacitum*, hallgatag; *instructivum*, felvilágositó; *informativum*, értesitő; *consultatitivum*, tanácslatos, véleményadó; *decisivum*, vel *decisorium*, ügydöntő, határozó szavazat; *votum passivum*, veendő szavazat; *commune*, közszavazat; *curiatum*, birtokszavazat, udvarszavazat; *individuale*, seu *personale*, személyes szavazat; *separatum*, külön szavazat; *votum simplex*, egyszerű fogadástétel; *votum solenne*, ünnepélyes fogadástétel; *votum castitatis*, szüzesség' fogadása; *paupertatis*, szegenység' fogadása; *obedientiae*, engedelmesség' fogadása; *votum privatum*, magánfogadás; *votum publicum*, nyilvánfogadás; *votum religiosum*, szerzetesi fogadás; *votum absolutum*, föltétlen fogadás; *votum conditionatum*, föltételes fogadás; *voti commutatio*, fogadás' fölcserélése; *voti irritatio*, fogadás' megsemmisitése.

Digitized by Google

Vovere, fogadni, fogadást tenni, fogadkozni.
Vox, szó, szózat; *votum*, voks, szavazat; *pronunciatio*, szóejtés, hangejtés; *vox populi vox Dei*, nép' szava, Isten' szava; *vox hybrida*, korcs szó, kétnyelvű szó; p. o. mundliszt, e' helyett, lisztláng; *vox sonora*, hangos szó, csengő szó; *vox canora*, énekszó, énekhangú szóejtés.
Vulgare, hőzhirré tenni, közönségessé tenni, közrebocsátani; *typis vulgare*, kinyomatni, nyomtatásban kiadni.
Vulgaris, közönséges, mindennapi, köznépi.
Vulgator, közhirlő, közhirdető, közhirnök.
Vulgatus, közhirű; *vulgata versio latina ss. scripturae*, a' sz. irás' közhirű latin fordítása, közhasználatú, közdivatú fordítás.
Vulgo, közönséges.
Vulgus, község, köznép; *vulgus imperitum*, tudatlan köznép.
Vulnerare, sebesiteni, megsérteni, megsebzeni, sebet ejteni; *vulnerari intransitive*, kisebesedni, megsebesülni.
Vulnerarius, sebész, seborvos.
Vulneratio, *activa*, sebesités, sebzés, sebejtés, sebütés; *passiva*, sebesittetés, sebeztetés, sebejtetés, sebüttetés; *intransitiva*, sebesedés, sebesülés.
Vulnus, seb.
Vulpes, róka.
Vulpinus, rókai, ravasz.
Vulsio, szaggatás, tépés; *ut res*, szakadék, sarjadék.
Vultur, keselyű, ölyv, ölü.
Vulturnus, keleti szél.
Vultus, ábrázat, arcz, kép; *vultus torvus*, torzkép; *vultus severus*, kemény tekintet.
Vulva, méh, nőméh.

X.

Xeniolum, ajándokcsa.
Xenium, adomány, ajándék; *xenium cathedraticum*, székadó; *xenium synodaticum*, zsinatadó; *xenium insinuativum*, ajánolmány; *xenium hospitale*, vendég' megajándékozása, tiszteleti ajándék, tiszteletdij.
Xenodocharius, ispotályos, gyámházi.
Xenodochium, ispotály, aggház, gyámház.
Xenodochus, ispotálybiró, gyámházi biró.
Xenoparochus, vendéglátó plébános.
Xenotrophium, vendégház, vendéglak, vendégfogadó.
Xerophagia, aszúböjt, szikböjt, szárazböjt, száraz eledel.
Xerophoria, ágünnep, lombünnep, zöldünnep a' zsidóknál.
Xylobalsamum, 1) balzamfa; 2) sajtolt balzam.
Xylocinnamomum, fahej, zámatos fahéj.
Xylographia, fametszés, fametszet, fanyomat.
Xylolatria, faképimádás.
Xystorces, küzdtér' őrje, küzdpályaőr; *Tertullian* a' szent lélekről használja.
Xystus, csarnok.

Z.

Zabolicus, ördögi.
Zabulus, ördög.
Zacchaeus, Zákó.
Zacharias s. papa, hart., sz. Zaka-

Digitized by Google

riás pápa, vértanú, Mart. 15én; próféta, Sept. 5én.

Zaconus (*diaconus*), szerpap, szolga pap.

Zaffarda, kuklya, csuklya.

Zarabotana, szócső, l. *tuba stentoria.*

Zelare, buzgólkodni, buzgódni, lángadozni, lelkeskedni, lelkesedni.

Zelatio, buzgólkódás, buzgódás, lángadozás, lelkeskedés, lelkesedés.

Zelator, buzgó, buzgólkodó, lángadozó, lelkes, buzgoncz.

Zelivira, férjféltő.

Zelosus, buzgó, buzgódó, buzgoncz, buzgólkodó.

Zelotes, l. *zelosus*, és *zelator.*

Zelotypa, férjféltő, féltékenynő.

Zelotypia, szerelemféltés, féltékenység, társféltés, lángszerelem, gyanúkórság, szerelemkór.

Zelotypus, nőféltő, társféltő, hölgyféltő.

Zelus, buzgalom, buzgóság, lángalom, lángadozat, lelkesség, lelkesültség, lelkeskedés; *zelus discretus*, választékos, megválasztó, méltányló, kéméletes buzgóság; *zelus prudens*, okos, eszélyes buzgalom; *zelus indiscretus*, kéméletlen, méltánylatlan buzgóság; *imprudens*, oktalan, esztelen buzgalom; *coecus*, vakbuzgóság; *excessivus*, túlbuzgóság; *zelus pius*, jámbor buzgóság, jámbor lelkeskedés; *zelus devotus*, ájtatos buzgóság; *zelus religionis*, vallási buzgóság; *zelus officii*, tiszti, hivatali buzgóság; *zelus Dei*, Isten iránti lángszerelem; *zelus domus Dei*, Isten' házának buzgalma; *zelus verus*, igaz buzgalom; *zelus fucatus*, szinlett buzgalom.

Zenith, tetőfok, tetőpont, tetőcsucs.

Zenobius s. archieppus., szent Zenobius érsek, Maj. 25én.

Zephirinus s. papa mart., szent Zefirin pápa vértanú, Aug. 27én.

Zephyrus, nyugati szél, nyugati szellő.

Zerus, pótszám, potom, pót.

Zeta, udvar, pitvar.

Zetarius, udvarnok, pitvarnok.

Zinzendorfiani, hutbergi Zinzendorf gróf' cseh tévtarsai, keletkeztek 1724-ben Herrenhut név alatt.

Zizanium, konkoly; *lolium*, zsizsik.

Zoa, 1) élet; 2) állat.

Zodia, vel *zodiacus*, nap' útja, állatöv.

Zoilus, rágalmazó.

Zona, 1) öv, övezet, övedző, heveder, *cingulus;* 2) zsinór, zsineg, (*chorda*); 3) égöv; *zona pellicea*, szij öv; *zona torrida*, sütőöv, hévöv, forróöv; 4) gyűszű, erszény, tarsoly.

Zoographia, állatleirás, baromleirás.

Zoolatra, állatimádó, baromimádó.

Zoolatria, állatimádás, állatimádat baromimádat.

Zoologia, állattan, állatismertetés, baromtan, baromismertetés.

Zoologus, állatismerő, állattanító, állatismertető, állatbuvár.

Zoster, sz. Antal' tüze.

Zvingliani, Zvinglius' tévtársai, ki Helvéciában mint tiguri plébános a' pápa' főnökségét, a' bünbocsánat' szentségét, a' szentek' tiszteletét, de leginkább az oltári szentséget, és sz. mise áldozatot egészen felforgatni törekedett.

Zygostata, mázsáló, mázsamester.

Zyma, kovász, czők.

Zymitae, kovászosak, czőkösek, kik t. i. az uráldozatban kovászos kenyérrel, czőkös czipóval élnek, mint a' görögök, oroszok, és oláhok.

Zythepsa, serfőző.

Zythepsarium, serház, serfőzőház.

Digitized by Google

Függelék.

I. Az egyetemes közhitű ayanszentegyház' fejedelmeinek, vagy is a' római pápáknak időrendű névsora.

II. Az egyetemes közhitű keresztény anyaszentegyház' ősérseki (ősfőnöki), érseki, és püspöki megyéinek betürendi névsora.

III. Rövid szótára azon földirati neveknek, mellyeknek latin, és saját tartományi nevök közt szembetünő különbség vagyon.

Digitized by Google

Digitized by Google

Tetemesb nyomdai hibák.

Lap,	— *sor*,	— *hibás kitétel*	— *igazítva.*
11	— 19	— czimezetés	— czimeztetés.
16	— 41	— kötelkedő	— kötekedő.
17	— 46	— hivszomjas	— hirszomjas.
18	— 52	— eléolvasnak	— előolvasnok.
20	— 12	— élelmedett	— élemedett.
26	— 47	— Ascetas	— Aseitas.
28	— 1	— nagyatnya	— nagyatya.
41	— 10	— kinszóhely	— kinzó hely.
43	— 29	— varászlók	— varázslók.
—	— 41	— gunyolódó	— gunyolódás.
61	— 31	— szembesőállani	— szembeszállani.
62	— 15	— engetetség	— engetegség.
88	— 50	— ájtatosság	— ájtatosság.
98	— 19	— vendégfogadás	— vendégfogadós.
112	— 39	— nyászolga	— nászolya.
122	— 26	— hiteskedés	— hitesketés.
—	— 30	— hiteskedő	— hiteskető.
143	— 24	— összetélesorzat	— összetétes orzat.
184	— 24	— kisérső	— kisérő.
202	— 45	— Justitiatius	— Justitiarius.
—	— 50	— álható	— áható.
207	— 32	— Lecticule	— Lecticale.
215	— 29	— fagyatott	— faggatott.
216	— 10	— kongoly	— konkoly.
220	— 10	— Magnificas	— Magnificus.
264	— 25	— curatur	— curator.
269	— 42	— vértanú	— védiró.
270	— 4	— Vásul	— Vazul.
282	— 22	— Philodaxus	— Philodoxus.
284	— 19	— kedses	— kedves.
296	— 4	— Praependium	— Praepondium.
303	— 2	— rectificationem	— testificationem.
—	— 5	— közbért	— kötbért.
—	— 30	— capationem	— cassationem.
312	— 24	— Propatuus	— Propatruus.
315	— 47	— Protorathia	— Protopathia.
318	— 2	— imaudentia	— impudentia.
320	— 16	— kérdésügysugalló	— kérdés, ügysugalló.
324	— 18	— tutrea	— tutorea.
—	— 19	— exacter	— exactor.
330	— 11	— ujansületett	— ujanszületett.
352	— 13	— vesztó	— vesszó.
362	— 23	— pancsoló	— parancsoló.
368	— 50	— sontortus	— contortus.
376	— 43	— Superfesi	— Superfusi.
—	— 47	— Superfesio	— Superfusio.
380	— 28	— Sumpathia	— Sympathia.
384	— 12	— Temperius	— Temperies.
388	— 53	— Theoduomus	— Theodromus.
397	— 30	— Turlepini	— Turlupini.

Digitized by Google

Digitized by Google

I. Függelék,

az

egyetemes közhitű anyaszentegyház' fejedelmeinek,

vagy is,

a' római pápáknak időrendű névsora.

Folyó szám.	N é v.	Szülőföld.	Székfoglalási év.	Kormányzati év.	Kormányzati hónap.	Kormányzati nap.	Kimulási év.	A' romai császárok' párvonalos névsora.
1	S. Petrus, sz. Péter az apostalok' feje, ki magától Jezus Krisztustól nyeré a' főpapi hatalmat, azt utódaira átszállítandó. Előbbi széke Antiochia, azután a' keresztény időszámolás szerént 42dik év óta Roma volt; hol 67ben meghalt. A' mondott 42dik évvel kezdődik a' 25 év, mellyeket Özséb' évlapja sz. Péter pápaságának tulajdonít.	Galilaea.	42	25	—	—	66 v. 67	Augustus Octavianus, megholt Krisztus' születése után 14. évben. Tiberius. (Tibor.) Cajus Caligula. Claudius.
2	S. Linus martyr, sz. Linoz vértanú.	Volaterra Toscanában.	67	11	—	—	78	Nero.
3	S. Anacletus, sz. Anaklét (Kelét) vértanú, ki Kilittel ugyan azonnak látszik (bár némelly irók azonságát kétlik.)	Athen.	78	12	—	—	90	Sergius Sulpitius Galba. Marcus Salverianus Otho. Aulus Vitellius. Flavian. Vespasianus. Titus Vespasianus.
4	S. Clemens I. martyr, I. sz. Kelemen vértanú.	Roma.	91	9	—	—	100	Domitianus. Nerva Coccejus
5	S. Evaristus martyr, sz. Evarizt vértanú.	Bethlehem.	100	9	—	—	109	M. Ulpius Trajanus.
6	S. Alexander I. martyr, I. sz. Sándor vértanú.	Roma.	109	10	—	—	119	Aelius Hadrianus. (Adorján.)
7	S. Sixtus I. martyr, I. szent Szixtus vértanú az Elvidiák' neméből.	Roma.	119	9	—	—	127	
8	S. Telesphorus martyr, szent Telezfor vértanú.	Turio. n. Görögorsz.	127k év' vég.	11	—	—	139	
9	S. Hyginus martyr, sz. Hügin vértanú.	Athen.	139	4	—	—	142	Antoninus Pius.
10	S. Pius martyr, szent Jámbor vértanú.	Aquileja.	142	15	—	—	157	
11	S. Anicetus martyr, sz. Aniczét vértanú.	Syria.	157	11	—	—	168	Marcus Aurelius.

Digitized by Google

Folyószám.	Név.	Szülőföld.	Székfoglalási év.	Kormányzati év.	Kormányzati hónap.	Kormányzati nap.	Kimulási év.	A' romai császárok' párvonalos névsora.
12	S. Soter martyr, sz. Szotér vértanú.	Fundi Calabriában.	168	9	—	—	177	Marcus Aurelius.
13	S. Eleutherius martyr, szent Előthér vértanú.	Nicopol.	177	15	—	—	193	Lucius Verus.
								Aurelius Commodus.
								Publius Helvius Pertius.
								M. Didius Severinus.
								Julianus Mediolanus.
14	S. Victor I. martyr, I. szent Gerő vértanú.	Afrika.	193	9	—	—	202	Lucius Septimius
15	S. Zephirinus martyr, szent Zefirin vértanú.	Roma.	202	17	—	—	219	Severus.
								Pertinax.
								Marcus Anton. Caracalla, ki Geta tesvérét, mint vetélytársát, megölte.
								Opelius Sever. Macrinus.
								Diadumenianus.
16	S. Callistus martyr, sz. Kalliszt vértanú Domitius' neméből.	Roma.	219	4	—	—	223	Heliogabalus.
17	S. Urbanus I. martyr, I. sz. Orbán vértanú.	Roma.	223	7	—	—	230	Aurelius Sever. Alexander, Syrus.
18	S. Pontianus martyr, szent Ponczián vértanú Calpurnia' neméből.	Roma.	230	5	—	—	235	Maximinus Thrax.
19	S. Anterus mart., sz. Entér vértanú.	Policastro n. Görögorsz.	235	—	1	—	235	Maximus.
20	S. Fabianus martyr, sz. Fábján vértanú Fabierek' neméből.	Roma.	236 év' kezdet.	14	—	—	250	öregebb M. Ant. Gordianus.
								ifjabb M. Ant. Gordianus.
								Balbinus.
								III. Gordián.
21	S. Cornelius mart., sz. Kornély vértanú.	Roma.	251	1	3	10	252	Pupienus, Fülöp.
22	S. Lucius I. martyr, I. sz. Luczius vértanú.	Roma.	252	—	5	—	253	Trajanus.
								Decius.
								C. Vibius Trebonianus.
								Hostilianus.
23	S. Stephanus I. martyr, I. sz. István vértanú Julius' neméből.	Roma.	253	4	6	—	257	Gallus.
								Volusianus.
								Aemilianus Maurus.
24	S. Sixtus II. martyr, II. sz. Szixtus vértanú.	Athen.	257	—	11	—	258	P. Licin. Valerianus.
25	S. Dionysius mart., sz. Dénes vértanú.	Turio n. Görögorsz.	259	10	5	—	269	P. Licin. Gallienius.
26	S. Felix I. martyr, I. sz. Bódog vértanú.	Roma.	269	5	—	—	274	II. M. Aurel. Claudius.
								Quintillus.
								Lucius Domit. Aurelianus.

Digitized by Google

Folyószám.	Név.	Szülőföld.	Székfoglalási év.	Kormányzati év.	Kormányzati hónap.	Kormányzati nap.	Kimulási év.	A' romai császárok' párvonalos névsora.
27	S. Eutychianus martyr, sz. Ötéke vértanú.	Toskana.	275	8	11	—	283	M. Claud. Tacitus. M. Ann. Florianus. Probus.
28	S. Cajus martyr, sz. Kájos vértanú.	Salona Dalmatiában.	283	12	4	17	296	
29	S. Marcellinus martyr, sz. Marczellin vértanú. Sz. Marczellin' halála után a' szent szék 3 évig Diocletian' kegyetlen üldözése miatt üresen állott.	Roma.	296	8	—	—	304	M. Aurelius Carus. M. Aurel. Carinus. M. Aurel. Numerianus. V. Diocletian. M. Aurel. Maximianus.
30	S. Marcellus mart., szent Marczell vértanú, mint közönségesen tartják, 308ik évben választatott.	Roma.	308	1	7	20	310	Constant. Clorus. Maximian. Galerus. Maximinus Dacus.
31	S. Eusebius, sz. Özséb.	Cassano Calabriaban.	310	—	4	—	311	
32	S. Melchiades, szent Melchiádes.	Afrika.	311	2	9	—	313	
33	S. Sylvester I., I. sz. Szilveszter.	Roma.	314	21	11	—	335	Nagy Constantin.
34	S. Marcus, sz. Márok.	Roma.	336	—	8 v.9	—	336	
35	S. Julius I., I. sz. Gyula.	Roma.	337	15	2	15	352	Constantin. } N. Constantin' fiai.
36	Liberius, Liber, ki némellyek szerént Savelli családból származott.	Roma.	352	14	4	2	366	Constans. Constantius Magnentius.
37	S. Felix II., II. sz. Bódog, ki az ezen nevű pápák közé soroztatik a' szám' betöltése végett, a' pápai hatalmat Liberius' számüzetése alatt gyakorlá 2 évi időközben vagy mint annak helyettese, vagy, mivel annak megegyeztével választatott pápává, vagy mint némelly tudósok vélik, jogbitorolva; és azután visszavoná magát keresztény erények' gyakorlatában magányos életet viselendő.	Roma.	—	—	—	—	—	Hithagyó Julianus. Flav. Jovianus.
38	S. Damasus I., I. sz. Damáz.	Vimarano Portugalliaban.	366	18	2	—	384	Öregebb Flav. Valentinianus. Flav. Valens. Gratianus.
39	S. Siricinus, sz. Szíricz.	Roma.	384	14	—	—	398	Ifj. Valentinianus. Nagy Theodoz.

Itt megoszlik a' romai birodalom keleti- és nyugotira. Ezután

A *

Digitized by Google

Folyószám.	Név.	Szülőföld.	Székfoglalási év.	Kormányzati év.	Kormányzati hónap.	Kormányzati nap.	Kimulási év.	A' római császárok' párvonalos névsora.
								tehát *kel.* keleti; *nyug.* nyugoti császárt jelent.
40	S. Anastasius I., sz. Anásztáz.	Roma.	398	3	10	—	401	Kormányszünet a' nyugoti birodalomban.
41	S. Innocentius I., I. sz. Incze.	Albano.	401	15	—	—	416	*kel.* Arcadius.
42	S. Zozimus, sz. Zozimos.	Mesuraca n. Görögorsz.	417	1	9	9	418	
43	S. Bonifacius I., I. sz. Bonifácz.	Roma.	418	3	8	6v. 7	422	*kel.* ifj. Theodoz.
44	S. Coelestinus I., I. sz. Szelestyén.	Campagna.	422	10	—	—	432	*nyug.* Honorius.
45	S. Sixtus III., III. sz. Szixtus.	Roma.	432	8	—	—	440	
46	S. Leo I. magnus, I. nagy Leo, (Arszlán).	Roma v. mások szerént Toskana.	440	21	1	4	461	*nyug.* III. Valentinianus. Petron. Maximus. Maecil. Avitus.
								kel. Val. Marcianus.
47	S. Hilarus vel Hilarius, sz. Vidor.	Cagliari.	461	6	—	—	467	*nyug.* Fl. Julius Majorianus. Libius Severus.
48	S. Simplicius I., I. sz. Simpliczius, (Egyöd).	Tivoli.	467	15	—	—	482	*nyug.* Anthemius. Fl. Anic. Olybius. Glycerius. Julius Nepos. Augustulus.
								kel. I. és II. Leo. Itt a' nyugoti birodalom megszakad a' 8ik század' végeig.
49	S. Felix III., III. szent Bódog; vagy 482 végén, vagy 483 elején választaték.	Roma.	483	9	—	—	492	Zeno (kit fija II. Leo tett maga helyett. Flav. Anastáz. Justinus.
50	S. Gelasius I., I. sz. Géláz.	Afrika.	492	4	9	—	496	
51	S. Anastasius II., II. szent Anasztáz.	Roma.	496	2	—	—	498	
52	S. Symmachus, szent Szimmák.	Szardinia.	498k év'v. felé.	15	8	—	514	
53	S. Hormisdas, sz. Hormizdás.	Frusino Campaniaban.	514	9	—	11	523	Flavian. Anastáz. Justinian.
54	S. Joannes I. martyr, I. sz. János vértanú.	Toskana.	523	2	9	—	526	
55	S. Felix IV. Fimbrio, IV. Fimbrio sz. Bódog.	Benevent.	526	4	2	—	530	
56	Bonifacius II., II. Bonifácz.	Születésre nézve Romai, de Goth ered.	530	2	—	—	532	

Digitized by Google

Folyószám.	Név.	Szülőföld.	Székfoglalási év.	Kormányzati év.	Kormányzati hónap.	Kormányzati nap.	Kimulási év.	A' romai császárok' párvonalos névsora.
57	Joannes II. Mercurius, II. János.	Roma.	532	2	4	—	535	
58	S. Agapitus I., sz. Agapit.	Roma.	535	—	10	19	536	
59	S. Silverius martyr, sz. Szilvér vértanú.	Frusio Campaniában.	536	2	—	—	538	Flav. Justinian.
60	Vigilius, Őrjes: jogszeréntes pápának elismertetett 538ban szent Szilvér' halála után.	Roma.	538	16	6	—	555	
61	Pelagius I. Vicarianus, I. Pelagius.	Roma.	555	4	10	18	560	
62	Joannes III., III. János.	Roma.	560	13	—	—	573	ifj. Justinus Curopolates.
63	Benedictus I., I. Benedek.	Roma.	574	4	1	28	578	
64	Pelagius II., II. Pelagius.	Roma.	578	12	2	10	590	Tiberius Constantin.
65	S. Gregorius I. magnus, I. szent Gergely, Aniczia régi családból.	Roma.	590	13	6	10	604	Móricz.
66	Sabinianus. Szabinian.	Volaterra.	604	3	3	9	607	
67	Bonifacius III., III. Bonifácz.	Roma.	607	—	8	22	608	Phocas.
68	S. Bonifacius IV., IV. szent Bonifácz.	Waleria.	608	6	8	13	615	
69	S. Deusdedit, sz. Deusdedit.	Roma.	615	3	—	—	618	
70	Bonifacius V., V. Bonifácz.	Nápoly.	619	5	10	—	624	Heraclius. IV. Constantin.
71	Honorius I., I. Honorius.	Campania tartományából.	625	12	11	16	639	Heracleon.
72	Severinus, Szeverin.	Roma.	640	—	2	4	640	
73	Joannes IV., IV. János.	Dalmatia.	640	1	9	18	641	
74	Theodorus I., I. Tivadar.	Görögország.	642	6	5	9	648	
75	S. Martinus I. martyr, I. sz. Márton vértanú.	Todi Toskanában.	649	6	2	12	654	
76	Eugenius I., I. Jenő szent Márton pápa' megegyeztével még ennek éltében Sept. 8án 654ben választatott.	Roma.	654	2	8	24	657	II. Heraclius Constans.
77	S. Vitalianus, sz. Vitályos.	Segni Campaniáb.	657	14	6	—	672	
78	Adeodatus, Adeodátus.	Roma.	672	4	2	—	676	
79	Donus I., I. Donosz.	Roma.	676	1	5	11	677	
80	S. Agatho, sz. Agatho.	Reggio n. Görögorsz.	678	3	6	15	682	V. Constantinus. (Pogonatus).
81	S. Leo II., II. Leo.	Piano di S. Martino n. Görögorsz.	682	—	10	17	683	
82	S. Benedictus II., II. Benedek.	Roma.	684	—	10	12	685	
83	Joannes V., V. János.	Antiochia.	685	1	—	10	686	II. Justinián.
84	Conon, Conon.	Tracia.	687	—	11	—	687	

Digitized by Google

Folyószám.	Név.	Szülőföld.	Székfoglalási év.	Kormányzati év.	Kormányzati hónap.	Kormányzati nap.	Kimulási év.	A' romai császárok' párvonalos névsora.
85	S. Sergius, sz. Szergyes.	Antiochiai, de Palermoban született.	687	13	8	24	700	Leontius.
86	Joannes VI., VI. János.	Görögország.	701	3	2	13	704	Absimar.
87	Joannes VII., VII. János.	Rossano.	705	2	7	17	708	Philippicus Bardanes.
88	Sisinnius, Sziszinnius.	Syria.	708	—	—	20	708	
89	Constantinus, Konstantin.	Syria.	708	7	—	12	715	Anthem., vagy is II. Anastasius.
90	S. Gregorius II., II. szent Gergely.	Roma.	715	15	8	24	731	III. Theodoz.
91	S. Gregorius III., III. szent Gergely.	Syria.	731	10	8	—	741	III. Leo (Isaurus).
92	S. Zacharias, sz. Zakariás.	S. Severina n. Görögorsz.	741	10	3	14	752	
93	Stephanus II., II. István 752ben választatott, de föl nem szenteltetett, mert harmad napra választása után szélütésben meghalt.	Roma.	752	—	—	3	752	VI. Constantin. (Copronymus).
94	Stephanus III., III. István.	Roma.	752	5	—	20	757	
95	S. Paulus I., I. sz. Pál.	Roma.	757	10	1	—	768	
96	Stephanus IV., IV. István.	Reggio n. Görögorsz.	768	3	5	27	771	
97	Hadrianus I. Colonna, Colonnai I. Adorján.	Roma.	772	23	10	17	795	IV. Leo (Porphyrogenitus). VII. Constantin.
98	S. Leo III., III. sz. Leo.	Roma.	795	20	5	16	816	Irene, az előbbi anyja. Itt a' romai nyugoti birodalmat Nagy Károly ismét felállította. *nyug.* N. Károly. *kel.* Nicephor. Curopolat. Mihály.
99	Stephanus V., V. István.	Roma.	816	—	7	—	817	*nyug.* Ludov. Pius (Jámbor Lajos).
100	S. Paschalis I., I. sz. Paschalis.	Roma.	817	7	—	7	824	
101	Eugenius II., II. Jenő.	Roma.	824	3	—	—	827	*kel.* V. Leo. II. Mihály.
102	Valentinus, Bálint.	Roma.	827	—	1	10	827	
103	Gregorius IV., IV. Gergely.	Roma.	827	16	—	—	844	
104	Sergius II., II. Szergyes.	Roma.	844	3	—	—	847	*nyug.* Lothárius. *kel.* Theophilus.
105	S. Leo IV., IV. sz. Leo.	Roma.	847	8	3	6	855	
106	Benedictus III., III. Benedek.	Roma.	856	2	6	10	858	
107	S. Nicolaus I., I. sz. Miklós.	Roma.	858	9	6	20	867	*nyug.* II. Lajos. *kel.* III. Mihály.
108	Hadrianus II., II. Adorján.	Roma.	867	4	11	—	872	

Digitized by Google

Folyószám.	Név.	Szülőföld.	Székfoglalási év.	Kormányzati év.	Kormányzati hónap.	Kormányzati nap.	Kimulási év.	A' romai császárok. párvonalos névsora.
109	Joannes VIII., VIII. János.	Roma.	872	10	—	2	882	II. Károly (kopasz).
110	Marinus I., I. Marinoz.	Gallese az egyházi birtokban.	882	1	4	—	883	*nyug.* III. selypegő Lajos.
111	Hadrianus III., III. Adorján.	Roma.	884	1	4	—	885	III. potrohos Károly.
112	Stephanus IV., IV. István.	Roma.	885	6	—	—	891	*kel.* Maced. Vazul. *nyug.* Wido.
113	Formosus, Formozus.	Püspök portából.	891	5	—	—	896	*kel.* VI. Leo.
114	Bonifacius VI., VI. Bonifácz. Az ezen nevű pápák közé soroltatik, noha sokan ellenpápául tartják.	Roma.	896	—	—	—	896	
115	Stephanus VII., VII. István.	Roma.	896	1	2	—	897	*nyug.* Lampertus (Lámbert). *kel.* VI. Leo.
116	Romanus, Román.	Gallese, vagy mások szerint Montefiascone.	897	—	4	—	897	
117	Theodorus II., II. Tivadar.	Roma.	897	—	—	20	897	
118	Joannes IX., IX. János.	Roma.	898	2	—	15	900	*nyug.* Arnulph. *kel.* VI. Leo.
119	Benedictus IV., IV. Benedek.	Roma.	900	3	—	—	903	*nyug.* IV. Lajos. *kel.* VI. Leo.
120	Leo V., V. Leo.	Campagna.	903	—	1	9	903	
121	Christophorus, Kristóf.	Roma.	903	—	6	—	904	Berengarius. *nyug.* Konrád.
122	Sergius III., III. Szergyes.	Roma.	904	7	—	—	911	Madarász Henrik.
123	Anastasius III., III. Anásztáz.	Roma.	911	2	2	—	913	Sándor.
124	Lando, Lándó.	Sabinum.	913	—	6	10	913	*kel.* VII. Constantin a' biboros. (Porphyrogenita.)
125	Joannes X., X. János.	Roma.	914	14	2	—	928	A' nyugoti birodalom itt üröngeni kezdett, melly üröngés 38 évig tartott.
126	Leo VI., VI. Leo.	Roma.	928	—	7	5	929	
127	Stephanus VIII., VIII. István.	Roma.	929	2	1	12	931	
128	Joannes XI., XI. János Conti családból.	Roma.	931	4	10	—	935	
129	Leo VII., VII. Leo.	Roma.	936	3	6	10	939	*kel.* császár biboros
130	Stephanus IX., IX. István a' lotharingiai herczegek' családjából.	Németország.	939	3	4	15	942	VII. Constantin.
131	Marinus II., II. Márin.	Roma.	943	3	6	—	946	
132	Agapitus II., II. Agapit.	Roma.	946	9	6v. 7	—	956	
133	Joannes XII., XII. János, Conti családból. U-	Roma.	956	8	—	—	964	Ifj. Román.

Digitized by Google

Folyószám.	Név.	Szülőföld.	Székfoglalási év.	Kormányzati év.	Kormányzati hónap.	Kormányzati nap.	Kimulási év.	A' romai császárok' párvonalos névsora.
	ralkodása alatt 963 ellenébe tétetett Leo, ki, jóllehet később engedni kénytelen volt, mégis a' főmeltóságot 964 Junius 24én ujolag magához ragadá, 's annak jogszerütlen birtokában 965 April' havában történt haláláig megmaradt; 's azért ő is VIII. Leo név alatt a' pápák' számába soroltatik.							
134	Benedictus V., V. Benedek.	Roma.	964	1	—	—	965	Niceph. Phocas. *nyug.* I. nagy Otto.
135	Joannes XIII., XIII. János.	Roma.	965	6	11	6	972	*kel.* Tzimiz. János.
136	Benedictus VI., VI. Benedek.	Roma.	972	1	3	—	974	
137	Donus II., II. Donoz, kiről csak az tudatik, hogy pápasága igen rövid volt.	Roma.	974	—	—	—	974	*nyug.* II. Otto. *kel.* I. nagy Otto. II. Vazúl.
138	Benedictus VII., VII. Benedek, Conti családból.	Roma.	975	8	9	—	983	
139	Joannes XIV., XIV. János. Ezt pápaságától's életétől megfosztotta Franco, ki most VII. Bonifacius' neve alatt másod izben kerité kezére az apostoli széket, mellyet már előbb VI. Benedeket megöletvén bitorolt, és a' pápai fejedelemség' bitorlásának 4dik vagy 11dik havában holt meg.	Püspök Páviából.	983	—	9	—	984	
140	Joannes XV., XV. János föl nem szenteltetett, az egyházat kevés hónapig, vagy is inkább kevés napig kormányozta.	Roma.	985	—	—	—	985	*nyug.* III. Otto. *kel.* II. Vazúl.
141	Joannes XVI., XVI. János.	Roma.	985	10	—	—	995	
142	Gregorius V., V. Gergely. Karántai Otto herczeg' fija, Pápasága alatt 997 Calabriai Filagatus János piacenzai püspök Roma' zsarnokától, Crescentiustól erővel a' pápai trónra emeltetett XVII. János neve alatt, de 998ban Febru-	Németorsz.	996	2	9	12	999	

Digitized by Google

Folyószám.	Név.	Szülőföld.	Székfoglalási év.	Kormányzati év.	Kormányzati hónap.	Kormányzati nap.	Kimulási év.	A' romai császárok' párvonalos névsora.
	ár havában III. Otto császártól elüzetett.							
143	Sylvester II. Gerbertus, II. Szilveszter.		999	4	1	10	1003	
144	Joannes XVIII. Fasano, XVIII. János, 18iknak neveztetik, mivel az ellenpápa Filagatus is János név alatt a' pápák közé szokott számláltatni.	Ragagnano Fermo megyében.	1003	—	4	22	1004	*nyug.* II. Henrik. *kel.* II. Vazúl.
145	Joannes XIX., XIX. János.	Roma.	1005	3	5	6	1008	
146	Sergius IV., IV. Szergyes.	Roma.	1009	3	—	—	1012	
147	Benedictus VIII., VIII. Benedek, a' Fraskáti grófok' családjából.	Roma.	1012	11	9	—	1024	
148	Joannes XX., XX. János. Fraskáti grófok' családjából elődjének VIII. Benedeknek testvére.	Roma.	1024	9	—	—	1033	*nyug.* II. Konrád.
149	Benedictus IX., IX. Benedek. Fraskáti grófok' családjából, a' két előbbi pápa' unokája 10 évi, és 7 hónapi kormányzása után méltóságáról lemondott.	Roma.	1033	10	7	—	1044	*kel.* VIII. Constantin. Argyr Román.
150	Gregorius VI., VI. Gergely.	Roma.	1044	2	8	—	1046	
151	Clemens II., II. Kelemen, Meinsdorf és Horneburg urak' családjából.	Szászország.	1046	—	9	15	1047	*nyug.* III. Henrik.
152	Damasus II. Bagnario, II. Damaz, IX. Benedeknek a' pápai székről lemondása után, ki II. Kelemen' halála' után ujolag a' pápai méltóságot magához ragadá, választatott pápává.	Bajorország.	1048	—	—	23	1048	*kel.* IV. Paphlag. Mihály. V. Calaph. Mihály. Constantin Monomach. Theodora császárnó. VI. Strauton. Mihály.
153	S. Leo IX., IX. sz. Leo.	Elsas.	1049	5	2	18	1054	
154	Victor II., II. Gerő, Kaliv grófok' családjából.	Sváborság.	1055	2	3	—	1057	
155	Stephanus X., X. István, Lotharingiai herczegek' családjából.	Lotharingia.	1057	—	9	—	1058	*kel.* Isac. Comnenus. Cons. Duc. Eudocia császárnó. VII. Mihály. Nicephorus Bot.
156	Benedictus X., X. Benedek, Conti családból, előbb Minciusnak hivattaték, ő néhány tudóstól jogszerű pápa gyanánt elismertetett, 's az ezen nevű pápák közé szám-	Roma.	1058	—	10	—	1059	*nyug.* IV. Henrik.

Digitized by Google

Folyószám.	Név.	Szülőföld.	Székfoglalási év.	Kormányzati év.	Kormányzati hónap.	Kormányzati nap.	Kimulási év.	A' romai császárok' párvonalos névsora.
	láltatott, 1059ik évi Januarius' elején lemondott.							
157	Nicolaus II., II. Miklós, December' 28án választatott. Azon egyházi történetirók, kik X. Benedeket jogszerű pápának elismerik, II. Miklós' pápaságát néhány nappal kevesebbre számlálják, minthogy ők 1059 évi január 18át mint méltóságának elfoglalása' napját jelelik.	Burgundia.	1058	2	6	25	1060	*kel.* Isac. Comnenus. Cons. Duc. Eudocia császárnő. VII. Mihály. Nicephorus Bot.
158	Alexander II., II. Sándor, Badagio családból.	Májland.	1061	11	6	21	1073	
159	S. Gregorius VII. Hildebrandus, VII. Sz. Gergely.	Saona.	1073	12	1	4	1085	*nyug.* IV. Henrik.
160	Victor III., III. Gerő.	Benevent.	1086	1	3	24	1087	
161	Urbanus II., II. Orbán, Chatillon urak' családjából.	Rheims.	1088	11	4	18	1099	
162	Paschalis II., II. Paschalis.	Bieda Viterbo megyében.	1099	18	5	8v. 11	1118	*nyug.* V. Henrik.
163	Gelasius II., II. Geláz, Cajetani családból.	Gaeta.	1118	1	—	5	1119	*kel.* Alexius Comnenus (Komnen Elek.
164	Calixtus II., II. Kaliszt, burgundiai grófok' családjából.	Francziaorsz.	1119	5	10	12	1124	
165	Honorius II. Fagnani, II. Fagnáni Honorius.	Bolognai környék.	1124	5	—	25	1130	*nyug.* II. Lothár a koczkavető. *kel.* Komn. János.
166	Innocentius II., II. Incze, Papi vagy Papereschi családból, melly közönségesen a' hires Mattei család gyanánt tartatik.	Roma.	1130	13	7	10	1143	
167	Coelestinus II., II. Szelestyén.	Citta di Castello.	1143	—	5	13	1144	*nyug.* III. Konrád. *kel.* Manó.
168	Lucius II., II. Luczius Caccianemici dall' Orso családból.	Bologna.	1144	—	11	14	1145	
169	Eugenius III. Paganelli, III. Paganelli Jenő.	Pisa.	1145	8	4	10	1153	
170	Anastasius IV., IV. Anásztáz.	Roma.	1153	1	4	23	1154	*nyug.* Vörösszakálú Fridrik.
171	Hadrianus IV. Breakspeare, IV. Breakspeare Adorján.	Langley Harteford grófságban Angolországb.	1154	4	8	29	1159	Elek. Andronik.
172	Alexander III. Bandinelli, III. Bandinelli Sándor.	Siena.	1159	21	11	23	1181	*kel.* Isacius Angelus (Angyal Izsák).

Digitized by Google

Folyószám.	Név.	Szülőföld.	Székfoglalási év.	Kormányzati év.	Kormányzati hónap.	Kormányzati nap.	Kimulási év.	A' romai császárok' párvonalos névsora.
173	Lucius III. Allucingoli, III. Allucingoli Luczius.	Lucca.	1181	4	2	23	1185	*nyug.* Vörösszakálú Fridrik.
174	Urbanus III. Crivelli, III. Crivelli Orbán.	Májland.	1185	1	10	25	1187	*kel.* Elek. Andronik. Isacius Angelus. (Angyal Izsák.
175	Gregorius VIII. de Morra, VIII. Gergely.	Benevent.	1187	—	1	28	1187	
176	Clemens III. Scolari, III. Kelemen.	Roma.	1187	3	3	9	1191	
177	Coelestinus III. Orsini, III. Szelestyén.	Roma.	1191	6	9	10	1198	*nyug.* VI. Henrik. Fülöp. *kel.* Angyal Izsák.
178	Innocentius III., III. Incze, Marsi és Segni grófok' családjából.	Anagni.	1198	18	6	9	1216	*nyug.* IV. Otto. *kel.* Alexius Angelus (Angyal Elek). Ducas Elek. Lascar. Tivadar.
179	Honorius III. Savelli, III. Honorius.	Roma.	1216	10	8	1	1227	*nyug.* II. Fridrik.
180	Gregorius IX., IX. Gergely, Anagni grófok' családjából.	Anagni.	1227	14	5	—	1241	*kel.* Vatic. Ducas János. 1245től 1273ig országlati szünidö a' nyugoti birodalomban.
181	Coelestinus IV. Castiglioni, IV. Szelestyén.	Májland.	1241	—	—	17	1241	
182	Innocentius IV. Fieschi, IV. Incze.	Genua.	1243	11	5	14	1254	*kel.* a' ki elöbb.
183	Alexander IV., IV. Sándor, Anagni grófok' családjából.	Anagni.	1254	6	5	14	1261	*kel.* ifj. Lascar. Tivadar. János.
184	Urbanus IV. Pantaleon, IV. Orbán.	Troyes.	1261	3	1	4	1265	
185	Clemens IV. Fulcodi vel Folchi, IV. Kelemen.	Saint-Gilles Rhone mellett.	1265	3	9	20	1268	*kel.* Palaeologus Mihály.
186	B. Gregorius X. Visconti, B. X. Gergely.	Piacenza.	1271	4	4	10	1276	
187	Innocentius V., V. Incze.	Savoyen.	1276	—	5	2	1276	
188	Hadrianus V. Fieschi, V. Adorján.	Genua.	1276	—	—	38	1276	
189	Joannes XXI. Julianus, XXI. János.	Lissabon.	1276	—	3	4	1277	*nyug.* Habsburgi Rudolf.
190	Nicolaus III. Orsini, III. Miklós.	Roma.	1277	2	8	27	1281	*kel.* II. Palaeolog. Andronik.
191	Martinus II., II. Márton, Brie családból. Szokás öt negyedikül is nevezni, mert szokásba jött azon 2 pápát, kik Marinusnak hivatának ama' pápák' számába sorolni, kik Márton nevet viselnek.	Champagna.	1281	4	1	4	1285	

Digitized by Google

Folyószám.	Név.	Szülőföld.	Székfoglalási év.	Kormányzati év.	Kormányzati hónap.	Kormányzati nap.	Kimulási év.	A' romai császárok' párvonalos névsora.
192	Honorius IV. Savelli, IV. Honorius.	Roma.	1285	1	—	2	1286	*nyug.* Habsburgi Rudolf.
193	Nicolaus IV. Masci, IV. Miklós.	Lusciano Askoli mellett.	1288	4	1	14	1292	*kel.* II. Palaeolog. Andronik.
194	S. Coelestinus V. Morrone, V. sz. Szelestyén.	Isernia.	1294	—	5	9	—	*nyug.* Nassaui Ádolf. *kel.* II. Andronik.
195	Bonifacius VIII. Cajetanus, VIII. Bonifácz.	Anagni.	1294	8	9	18	1303	*nyug.* Egyszemű Albert.
196	B. Benedictus XI. Boccassini, XI. Benedek.	Treviso' környékén.	1303	1	8	—	1304	*kel.* II. Andronik.
197	Clemens V. de Gout, V. Kelemen.	Vilandrane Bordeaux megyében.	1305	8	10	15	1314	*nyug.* VII. Henrik. *kel.* II. Andronik.
198	Joannes XXII., XXII. János, Esne vagy Euse családból.	Chahors.	1316	18	3	28	1334	*nyug.* III. Fridrik (Frigyes). *kel.* ifj. III. Andronik.
199	Benedictus XII. Fournier, XII. Benedek.	Saverdum Foix grófságban.	1334	7	4	6	1342	*nyug.* V. Bajor Lajos. *kel.* III. Andronik.
200	Clemens VI. Roger, VI. Kelemen.	Maumout várban Limoges megyében.	1342	10	7	—	1352	
201	Innocentius VI. Albertus, VI. Incze.	MontLimoges megyében.	1352	9	8	26	1361	
202	Urbanus V. Grimoard, V. Orbán, Grisac urak' családjából.	Mende megyében.	1362	8	1	23	1370	*nyug.* IV. Károly a' cseh. *kel.* I. Palaeolog. János.
203	Gregorius XI. Roger, XI. Gergely, Belfort Turenne grófok' családjából.	Maumont várban Limoges megyében.	1370	7	2	20	1378	
204	Urbanus VI. Prigano, VI. Orbán.	Nápoly.	1378	11	6	8	1389	*nyug.* Lomha Wenzel. III. Frigyes. *kel.* Palaeologus Manó.
205	Bonifacius IX. Tomacelli, IX. Bonifácz.	Nápoly.	1389	14	11	—	1404	
206	Innocentius VII. Meliorati, VII. Incze.	Sulmona.	1404	2	—	21	1406	
207	Gregorius XII. Coriario, XII. Gergely. Azok' véleménye szerént, kik hiszik, hogy pápasága a' pisai egyházi gyülekezet' 15ik ülésében végződött, tartott 2 évig, 6 hónapig, és 4 napig; de azok' véleménye szerént, kik azt a' constantiai egyházi gyülekezet 14dik ülésének végéig kiterjesztik, mellyben	Velencze.	1406	—	—	—		*nyug.* Törpe Rupert. *kel.* Palaeologus Manó.

Digitized by Google

Folyószám.	Név.	Szülőföld.	Székfoglalási év.	Kormányzati év.	Kormányzati hónap.	Kormányzati nap.	Kimulási év.	A' romai császárok' párvonalos névsora.
	Gergely ünnepélyesen lemondott, tartott 8 évig, 7 hónapig, 's 4 napig.							*nyug.* Törpe Rupert. *kel.* Palaeologus Manó.
208	Alexander V., Philaretus, V. Sándor.	Candia.	1409	—	10	8	1410	
209	Joannes XXIII. Cossa, XXIII. János.	Nápoly.	1410	5	—	13	1415	*nyug.* Zsigmond. II. Albert.
210	Martinns V. Colonna, V. Márton.	Roma.	1417	13	3	9	1431	
211	Eugenius IV. Condulmer, IV. Jenő.	Velencze.	1431	15	11	20	1447	*kel.* II. Palaeolog. János.
212	Nicolaus V. Parentucelli, V. Miklós.	Sarzana.	1447	8	—	19	1455	*nyug.* IV. békes Frigyes.
213	Calixtus III. Borgia, III. Kalliszt.	Valentia megye Spanyolországban.						*kel.* Drag. Palaeolog. Constantin. Itt megszünik a' keresztények' keleti biralma, és a' török biralma állfel.
214	Pius II. Piccolomini, II. Jámbor. Kormányozta az egyházat 5 évig, 11 hónapig, és több napig, mellyek' száma meg nem határozható az irók' azon napon meg nem egyezése miatt, mellyen pápasága kezdődött.	Siena.	1458	—	—	—	1464	Romai nyugoti császár békes Frigyes, a' IVik.
215	Paulus II. Barbo, II. Pál.	Velencze.	1464	6	10	25	1471	
216	Sixtus IV. de Novere, IV. Szixtus.	Savona.	1471	13	—	4	1484	
217	Innocentius VIII. Cibo, VIII. Incze.	Genua.	1484	7	10	27	1492	
218	Alexander VI. Lenzoli Borgia, VI. Sándor.	Valentia Spanyolorsz.	1492	11	—	8	1503	
219	Pius III. Todeschini Piccolomini, III. Jámbor.	Siena.	1503	—	—	27	1503	I. Miksa.
220	Julius II. de Novere, II. Gyula.	Abbizola Savona mellett.	1503	9	3	20	1513	
222	Leo X. Medici, X. Leo	Florentia.	1513	8	8	12	1521	
221	Hadrianus VI. Florent, VI. Adorján.	Utrecht.	1522	1	8	6	1523	
223	Clemens VII. Medici. VII. Kelemen.	Florentia.	1523	10	10	7	1534	
224	Paulus III. Farnese, III. Pál.	Roma.	1534	15	—	29	1549	V. Károly.
225	Julius III. Giochi del Monte, III. Gyula.	Sz. Savinai hegyen Rómában.	1550	5	1	16	1555	
226	Marcellus II. Cervini, II. Marczell.	Monte pulciano.	1555	—	—	21	1555	

Digitized by Google

Folyószám.	Név.	Szülőföld.	Székfoglalási év.	Kormányzati év.	Kormányzati hónap.	Kormányzati nap.	Kimulási év.	A' romai császárok' párvonalos névsora.
227	Paulus IV. Caraffa, IV. Pál.	Nápoly.	1555	4	2	27	1559	V. Károly.
228	Pius IV. Medici, IV. Jámbor.	Májland.	1559	5	11	15	1565	I. Ferdinánd.
229	S. Pius V. Ghisleri, V. Jámbor.	Boscoban Tortona megyében.	1566	6	3	24	1572	II. Miksa.
230	Gregorius XIII. Boncompagni, XIII. Gergely.	Bologna.	1572	12	10	28	1585	
231	Sixtus V. Peretti, V. Szixtus.	Grollamare' vidékén.	1585	5	4	3	1590	
232	Urbanus VII. Castagna, VII. Orbán.	Roma.	1590	—	—	13	1590	
233	Gregorius XIV. Sfondrati, XIV. Gergely.	Májland.	1590	—	10	10	1591	
234	Innocentius IX. Facchinetti, IX. Incze.	Bologna.	1591	—	2	—	1591	II. Rudolf. Mátyás.
235	Clemens VIII. Aldobrandini, VIII. Kelemen.	Fano.	1591	13	1	3	1605	
236	Leo XI. Medici, XI. Leo.	Florentia.	1605	—	—	27	1605	
237	Paulus V. Borghese, V. Pál.	Roma.	1605	15	8	13	1621	
238	Gregorius XV. Ludovisi, XV. Gergely.	Bologna.	1621	2	5	—	1623	II. Ferdinánd.
239	Urbanus VIII. Barberini, VIII. Orbán.	Florentia.	1623	21	—	—	1644	
240	Innocentius X. Pamphily, X. Incze.	Roma.	1644	10	3	23	1655	III. Ferdinánd.
241	Alexander VII. Chigi, VII. Sándor.	Siena.	1655	12	1	16	1667	I. Leopold.
242	Clemens XI. Rospigliosi, IX. Kelemen.	Pistoja.	1667	2	5	19	1669	
243	Clemens X. Altieri, X. Kelemen.	Roma.	1670	6	2	24	1676	
244	Innocentius XI. Odescalchi, XI. Incze.	Como.	1676	12	10	23	1689	
245	Alexander VIII. Ottobeni, VIII. Sándor.	Velencze.	1689	1	4	—	1691	
246	Innocentius XII. Pignatelli, XII. Incze.	Nápoly.	1691	6	2	16	1700	
247	Clemens XI. Albani, XI. Kelemen.	Urbino.	1700	20	3	25	1721	I. József.
248	Innocentius XIII. Conti, XIII. Incze.	Roma.	1721	2	10	—	1724	VI. Károly.
249	Benedictus XIII. Orsini, XIII. Benedek.	Roma.	1724	5	8	23	1730	
250	Clemens XII. Corsini, XII. Kelemen.	Florentia.	1730	9	6	25	1740	
251	Benedictus XIV. Lambertini, XIV. Benedek.	Bologna.	1740	17	8	6	1758	VII. Károly a' bajor.
251	Clemens XIII. Rezzonico, XIII. Kelemen.	Velencze.	1758	10	6	28	1769	I. Ferencz.

Digitized by Google

Folyószám.	Név.	Szülőföld.	Székfoglalási év.	Kormányzati év.	Kormányzati hónap.	Kormányzati nap.	Kimulási év.	A' római császárok' párvonalos névsora.
253	Clemens XIV. Ganganelli, XIV. Kelemen.	S. Angelo Badoban.	1769	5	4	3	1774	II. József.
254	Pius VI. Braschi, VI. Jámbor.	Cezena.	1775	24	6	14	1799	II. Leopold.
255	Pius VII. Chiaramonti, VIII. Jámbor.	Cezena.	Martius' 14én 1800	23	5	6	1823	II. Ferencz.
256	Leo XII. della Genga, XII. Leo.	Spoleto.	September' 28án 1823	5	4	13	1829	1806ban II. Ferencz letette a' romai császári czimet, és így a' romai birodalom végkép megszünt.
257	Pius VIII. Castiglioni, VIII. Jámbor.	Cingoli.	Martius' 31én 1829	1	8	—	1830	
258	Gregorius XVI., XVI. Gergely, ki most bölcsen, és szerencsésen kormányozza Isten' lelke szerént az anyaszentegyházat.	Belluno.	Februar' 2án 1830	—	—	—	—	

Digitized by Google

Digitized by Google

II. Függelék

az egyetemes közhitü

keresztény Anyaszentegyház' ősérseki (ősfőnöki), érseki,

és

püspöki megyéinek betürendi névsora.

A) Ősérsekségek, (patriarchatus) rangfokozat szerént.

Constantinopolitana,*) *(Stambul)* konstantinápolyi ősérsekség.
Alexandrina, sándorvári ősérsekség, *(ősfőnökség).*
Antiochena, antiochiai ősérsekség.
Hierosolymitana, jerusálemi ősérsekség.
Venetiarum, velenczei ősérsekség.
Indiarum Occidentalium, nyugotindiai ősérsekség.
Ulyssiponensis, lissaboni ősérsekség.
Antiochena Melchitarum, Melchiták' antiochiai ősérseksége.
Antiochena Maronitarum, Máronitáké' ántiochiai ősérseksége.
Antiochena Syrorum, sziraiak' ántiochiai ősérseksége.
Babylonensis Nationis Chaldaeorum in Mesopotamia, káldéai bábyloni nemzet' ősérseksége Etelközben.
Ciliciae Armenorum, örmények' czilicziai ősérseksége.

*) *Scilicet dioecesis patriarchalis.*

B) Érsekségek, és püspökségek betürend szerént.

A.

Abellinensis,*) avellinoi Szicziliában.
Abulensis, avilai ó Castiliában.
Acadensis, achonryai irföldön.
Acernensis, acernoi Szicziliában.
Acerrarum, et S. Agathae Gothorum, acerrai, és ágotai egyesült püspökség Szicziliában.
Acheruntina, et Materanensis, acerrezai, és materai egyesült püspökség Szicziliában.
Adelaidensis, etelkai déli Ausztráliában.
Adjacensis, ajaccioi Corsica' szigetében.
Adriensis, adriai a' velenczei tartományokban.
Aegitaniensis, guardai Portugálliában.
Aesina, jesziai az egyházi birodalomban.
Agatha S., l. Acerrarum.
Agennensis, ageni franczia országban.
Aghadonensis, l. Kerriensis.
Agriensis, egri érsekség hazánkban.
Agrigentina, girgenti Szicziliában.
Ajacuquensis, vel Ayacuquensis, l. Guamanga.
Aladensis, killálai irföldön.
Alatrina, alatriai az egyházi birodalomban.
Albanensis, álbánói az egyházi birodalomban.
Albaracinensis, albarazini Aragoniában.
Alba Regalensis, székes-fehérvári hazánkban.
Albensis, albapompeji Piemontban.
Albiensis, álbyai érsekség franczia országban.
Albinganensis, albingai genuai köztársadalomban.
Alexandrina, alessandriai Piemontban.
Alexiensis, szenteleki, és alajosi egyesült püspökség Álbániában.
Algarensis, algari Szárdiniában.
Algeriana, vel Julia Caesarea, algiri legujabban felállitott püspökség franczia országhoz tartozó Álgirban.

*) *Dioecesis archiepiscopalis, vel episcopalis; érseki, v. püspöki megye.*

Digitized by Google

Aliphana, et Thelesina, alifai, és telezai egyesült püspökség Szicziliában.
Almeriensis, almeriai Granadában.
Amalphitana, Malfi érsekség Szicziliában.
Ambianensis, amiensi franczia országban.
Amerina, alméri az egyházi birodalomban.
Ampuriensis, et Templensis, ampuriai, és castellarogonesi v. tempioi Szárdiniában.
Anagnina, anagniai az egyházi birodalomban.
Anconitana, et Humana, anconai, és humanai az egyházi birodalomban.
Andegavensis, *(Angeres)* andegavi franczia országban.
Andrensis, androzi az égyiai tengeren.
Andriensis, andriai Szicziliában.
Angeli S. in Vado, et Urbaniensis, angelói Vado, és Orbáni egyesült püspökség az egyházi birodalomban.
Angeli S. Lombardorum, et Bisacciensis, angelói lombárdi, és bizazzi egyesült püspökség Szicziliában.
Angelopolitana, l. Flascalensis.
Anglonensis, et Tursinensis, anglonai, és turzi egyesült püspökség Szicziliában.
Angolensis, angolai portugálli hatóság alatt Áfrikában.
Angrensis, ángrai portugállhatósági Terzera' szigetén.
Aniciensis, Le puisi franczia országban.
Anneciensis, anneci Savoyenben.
Antequera, antequerai Mexikoban.
Antibarensis, antivári érsekség Álbániában.
Antiochena in Indiis, ind-ántiochiai délámerikában.
Apamiensis, pamiersi franczia országban.
Anpruntina, seu Theramensis, teramói Szicziliában.
Apuana, pontremoliai Toskániában.
Aquapendensis, aquapendenti az egyházi birodalomban.
Aquensis, aixi érsekség franczia országban.
Aquensis Provinciae Pedemontanae, acqui-ai Piemontban.
Aquilana, aquilai Szicziliában.
Aquinatensis, Pontis Curvi, et Sorana, egyesült aquinoi, pontecorvoi, és sorai Szicziliában.
Arborensis, oriztanói érsekség Szárdiniában.
Ardacadensis, ardaghi irföldön.
Arequipa, arequipai nyugot-indiában.
Aretina, arezzói Toskániában.
Argentinensis, straszburgi franczia országban.
Arianensis, arianói Szicziliában.
Ariminensis, riminiai az egyházi birodalomban.
Armacana, armaghi érsekség irföldön.
Asculana, ascolai az egyházi birodalomban.
Asculana, et Ceriniolensis in Apulia, ascolai, és cirignolai egyesült püspökség Ápuléjában.
Assisiensis, assisi az egyházi birodalomban.
Astena, astenai Piemontban.
Astoricensis, astorgai Spanyolföldön.
Atrebatensis, arrazi franczia országban.
Atriensis, et Pennensis, atriai, és pennai egyesült püspökség Szicziliában.
Aturensis, aire-i franczia országban.
Augustana, agostavári bajor országban.
Augustana Provinciae Pedomontanae, aostai Piemontban.
Augustodunensis, autuni franczia országban.
Augustoviensis, l. Seyna.
Aurelianensis, orleánsi franczia országban.
Auriensis, orenzei Spanyolországban.
Auximana, et Cingulana, egyesült osimoi, és cingoli az egyházi birodalomban.
Auxitana, auch-i érsekség franczia országban.
Avenionensis, avignoni érsekség franczia országban.
Averiensis, averoi Portugálliában.
Aversana, averzai Szicziliában.
Ayacuquensis, l. Guamanga.

B.

Babilonensis, bágdádi Ázsiában.
Bacsiensis, l. Colocensis.
Bajocensis, bajóczi franczia országban.
Bajonensis, bajonni franczia országban.
Balneoregiensis, bagnoréai az egyházi birodalomban.
Baltimorensis, baltimóréi érsekség éjszak Ámerikában az egyesült Statusokban.
Bambergensis, bambergi érsekség bajor országban.
Barbastrensis, barbastrói Arragoniában.

Digitized by Google

Barchionensis, barczellonai Cataloniában.
Bardensis, bards-town-i éjszak-Amerikában az egyesült tartományokban.
Barensis, bariai érsekség Szicziliában.
Basileensis, bazeli Schweiczban.
Bejensis, bejai Portugalliában.
Belemensis de Para, para-belemi Braziliában.
Bellicensis, belley-i franczia országban.
Bellogradiensis, et Semendriensis, belgrádi (*nándorfehervári*) és szemendriai szerbtartományban.
Bellovacensis, beauvais-i franczia országban.
Bellunensis, et Feltrensis, bellunai, és feltréi trevigiai határgrófságban.
Benecuela, sive S. Jacobi, venezuelai, v. caraccai sz. Jakab' megyéje.
Beneventana, beneventi az egyházi birodalomban.
Bergomensis, bergamói.
Bisacciensis, et S. Angeli Lombardorum, bizaccioi, és angelo di lombardi-ai Szicziliában.
Bisarchiensis, bizarchoi Szárdiniában.
Bisinianensis, et S. Marci, bizignanoi, és szent Márkói egyesült püspökség Szicziliában.
Bisuntina, bisançon-i érsekség franczia országban.
Bituntina, et Rubensis, bitontoi, és ruvoi egyesült püspökség Szicziliában.
Bituricensis, bourges-i érsekség franczia országban.
Blesensis, blois-i franczia országban.
Bobbiensis, bobbio-i Piemontban.
Bojanensis, bojanoi Szicziliában.
Bononiensis, bolognai érsekség az egyházi birodalomban.
Bosanensis, bozai Szárdiniában.
Bosniensis, et Sirmiensis, diákovári Slávoniában, vagy is tót országban, egyesült bosnyák, és szerémi.
Bostoniensis, boston-i az éjszakámerikai egyesült tartományokban.
Bovensis, bovai Szicziliában.
Bovinensis, bovinai Szicziliában.
Bracharensis, brágai érsekség Portugalliában.
Brestensis, brestai görögszerű közhitű püspökség Lithvániában.
Brictinoriensis, et Sarsinatensis, bertinoroi, és szárzinai egyesült püspökség az egyházi birodalomban.
Brigantiensis, braganzai, és mirandai Portugalliában.
Briocensis, brieux-i franczia országban.
Brixiensis, bresciai.
Brixinensis, brixeni Tirolban.
Brugensis, brugi Belgiumban.
Brugnatensis l. Lunensis.
Brundusina, brunduziai érsekség Szicziliában.
Brunensis, brünn-i Morvában.
Budvicensis, budweiz-i csehországban.
Buenos Ayres, buenos ayresi, vagy szent háromsági délámerikában.
Bugellensis, biellai Piemontban.
Burdegalensis, bordeaux-i érsekség franczia országban.
Burgensis, burgosi érsekség ó Castiliában.
Burgi Sancti Domini, szent domburgói Lombárdiában.
Burgi Sancti Sepulchri, szent sír burgói Toskániában.

C.

Caceres in Indiis, caceresi a' Fülöp szigeteken Indiában.
Cadurcensis, cahors-i franczia országban.
Caesar augustana, saragossai érsekség Spanyolországban.
Cajetana, gaétai Szicziliában.
Calaguritana, et Calceatensis, calahorrai, és calzadai egyesült püspökség ó Castiliában.
Calaritana, cagliari érsekség Szárdiniában.
Calatayeronensis, caltagironéi Szicziliában.
Calceatensis, l. Calaguritana.
Californiensis, californiai ujon állított püspökség.
Calliensis, et Pergulana, cagli, és pergolai egyesült püspökség az egyházi birodalomban.
Callisiensis, kálicsi püspökség lengyelországban.
Caltasinetta, caltazinettoi uj püspökség Szicziliában, alapittatott 1845-ben.
Calvensis, et Theanensis, calvi, és teanói egyesült püspökség Szicziliában.
Camberiensis, chamberi érsekség Savoyenben.
Camenecensis, l. Leopoliensis Rutheni Ritus.
Camenecziensis, kameniecz lengyelországban.
Cameracensis, cambray-i érsekség franczia országban.

Digitized by Google

Camerinensis, camerinai érsekség az egyházi birodalomban.
Campaniensis, campagnai Szicziliában.
Canadensis, canadai Ámerikában brittföldön.
Canariensis, canariai szigeti püspökség.
Candicensis, cadixi Andaluziában.
Capuana, capuai érsekség Szicziliában.
Caputaquensis, capaccioi Szicziliában.
Carcassonensis, carcassone-i franczia országban.
Cariatensis, cariati Szicziliában.
Carlopolitana, charlestown-i *(károlyvári)* éjszakámerikai egyesült statusban.
Carnutensis, chartresi franczia országban.
Carolinopolitana, charlottetown-i *(károlinavárosi)* Eduárd fejedelem' szigetén.
Caroli S., szent károlyi délámerikában.
Carpensis, carpiai modenai nagyherczegségben.
Casalensis, casalei Piemontban.
Casertana, casertai Szicziliában.
Cassanensis, cassanoi Szicziliában.
Cassoviensis, kassai magyar hazánkban.
Castellanetensis, castellanetai Szicziliában.
Castri Albi, castelbrancoi Portugálliában.
Castri Maris, castellamarai Szicziliában.
Catacensis, catanzaroi Szicziliában.
Catalaunensis, chalonsi franczia országban.
Cataniensis, cataniai Szicziliában.
Catarensis, cattaroi Dalmátországban.
Cauriensis, coriai Spanyolországban.
Cavensis, et Sarnensis, cava, és sarnoi egyesült püspökség Szicziliában.
Celsonensis, zolzonai Cataloniában.
Cenetensis, cenetai a' velenczei tartományokban.
Cenomanensis, mans-i franczia országban.
Centumcellarum l. Portuensis.
Cephaloniensis, et Zacynthiensis, cefaloniai, és zantéi egyesült püspökség.
Cephaludensis, cefaludi Szicziliában.
Ceriniolensis, l. Asculana in Apulia.
Cerviensis, cerviai az egyházi birodalomban.
Cesenatensis, cezenai az egyházi birodalomban.
Chartagena in Indiis, cartagenai nyugotindiában.
Chartaginensis, cartagenai Murciában.
Chasaliensis, casheli érsekség irföldön.
Chelmensis, chelmi és belzi egyesült görögszerü közhitü püspökség Volhyniában.
Chiapa, chiapai Mexicoban.
Chiensis, schioi Chiu' szigetén.
Christophori S. de Havana, havanai szent kristófi nyugotindiában.
Christophori S. de Laguna, lagunai sz. Kristófi Teneriffa' szigetén.
Cincinnatensis, cincinnati éjszak Ámerikában az egyesült tartományokban.
Cingulana l. Auximana.
Civitas Castelli, castellovárosi az egyházi birodalomban.
Civitatensis Provinciae Compostellanae, rodrigói Spanyolország ban.
Civitatis Castellanae, Hortanae, et Gallesinensis, castellanoi, horti, és gallesi egyesült püspökség az egyházi birodalomban.
Civitatis Plebis, pievei az egyházi birodalomban.
Claromontensis, *(Clermont)* klárahegyi franczia országban.
Claudii, sz. Cloudé-i franczia országban.
Clodiensis, chiozzai a' velenczei tartományokban.
Clogherensis, clogheri irföldön.
Clofertensis, cloferti irföldön.
Cloynensis, et Rossensis, cloynei, és rossi irföldön.
Clusinensis, et Pientinensis, chiusi, és pienzai egyesült püspökség Toscaniában.
Colimbriensis, coimbrai Portugálliában.
Collensis, colléi Toscaniában.
Colocensis, et Bacsiensis, kalocsai, és bácsi egyesült érsekség magyar hazánkban.
Coloniensis, kölni érsekség porosz országban.
Comaclensis, comachioi az egyházi birodalomban.
Comayagua, comayaguai nyugotindiában.
Comensis, comói Lombárdiában.
Compostellana, compostellai érsekség Spanyolföldön.
Compsana, conzai érsekség Szicziliában.
Conceptionis SS. de Chile, Chili szent fogantatási délámerikában.
Conchensis, cuenchai Spanyolországban.
Conchensis in Indiis, cuenchai nyugotindiában.
Concordiensis, concordiai a' velenczei tartományokban.
Connoriensis, l. Dunensis.

Digitized by Google

Constantiensis Provinciae Rothomagensis, coutancei franczia országban.
Constantinopolitana Armenorum, az örmények' konstántinápolyi főérsekségе.
Conversana, conversanai Szicziliában.
Corcagiensis, cork-i irföldön.
Corcyrensis, corfui érsekség.
Cordubensis, cordovai Andaluziában.
Cordubensis in Indiis, cordovai Tucumán indtartományban.
Corisopitensis, quimperi franczia országban.
Cornetana, l. Montis Falisci.
Corosopitensis, l. Corisopitensis.
Cortonensis, cortonei Toskániában.
Cotronensis, cotronei Szicziliában.
Cracoviensis, krakkói lengyelföldön.
Cremensis, cremai Lombardiában.
Cremona, cremonai Lombardiában.
Crisiensis, körösi görögszerű közhitű püspökség Horvátországban.
Crucis S. de l. Sierra, sierra sz. kereszti délámerikában.
Csanadiensis, csanádi hazánkban.
Cuba, l. Jacobi S. de Cuba.
Cujabaensis, kujábai Braziliában.
Culmensis, kulmi nyugot burkus országban.
Cuneensis, cuneo-i Piemontban.
Curiensis, et S. Gallensis, chur-i, és saint galleni egyesült püspökség Schweiczban.
Cusentina, cozenzai érsekség Szicziliában.
Cuzsco, cuzcoi Peruban délámerikában.

D.

Deodati S., saint-diezi franczia országban.
Derriensis, loudonderry-i irföldön.
Derthonensis, tortanai Piemontban.
Derthusensis, tortozai Cataloniában.
Detroitensis, detroiti Michiganban az ámerikai egyesült hatóságokban.
Diacovariensis l. Bosniensis.
Dignensis, digne-i franczia országban.
Divionensis, dijoni franczia országban.
Dominici S., szent Domingói érsekség nyugotindiában.
Dromorensis, dromorei irföldön.
Duacensis l. Finaburensis.
Dublinensis, dublini érsekség irföldön.
Dubuquensis, dubuquei Wisconsin' vidékén éjszakámerikában.
Dunensis, et Connoriensis, downi, és connori egyesült püspökség irföldön.
Durango, durangói nyugotindiában.
Dyrrachiensis, durazzoi érsekség Macedoniában.

E.

Ebroicensis, evreux-i franczia országban.
Elborensis, evorai érsekség Portugalliában.
Elnensis, perpignani franczia országban.
Elphinensis, elphini irföldön.
Elvensis, elvazi Portugálliában.
Emeritensis, meridai nyugotindiában.
Engolismensis, angoulemei franczia országban.
Eperjessensis, eperjesi görögszerű közhitű püspökség magyar országban.
Eporediensis, ivrea-i Piemontban.
Eugubina, gubbio-i az egyházi birodalomban.
Eulesiensis, iglesiaz-i Szárdiniában.
Eystetensis, eichstädt-i bajorföldön.

F.

Fabrianensis, et Matelicensis, Fabrianoi, és matelikai egyesült püspökség az egyházi birodalomban.
Famaugustana, famaugostai ciprus' szigetén.
Fanensis, fanoi az egyházi birodalomban.
Faventina, faenzai az egyházi birodalomban.
Feltrensis l. Bellunensis.
Ferentinensis, ferentinai az egyházi birodalomban.
Feretrana, montefeltrei az egyházi birodalomban.

Digitized by Google

Fernensis, fearnesi irföldön.
Ferrariensis, ferrariai érsekség az egyházi birodalomban.
Fesculana, fiezolei Toskániában.
Fidei S. in Indiis, sz. Fe-de-bogotai érsekség délámerikában.
Finaburensis, et Duacensis, kill-fenorai, és kilmacduaghi egyesült püspökség irföldön.
Firmama, fermoi érsekség az egyházi birodalomban.
Florentina, florenczi érsekség.
Flori S., szent Flouri franczia országban.
Fluminis Januarii, l. Sebastiani S.
Fogarasiensis, fogarasi görögszerü közhitü püspökség Erdélyben.
Forojuliensis, frejus-i franczia országban.
Foroliviensis, forlivi az egyházi birodalomban.
Forosemproniensis, fozzombronéi az egyházi birodalomban.
Fossanensis, fozzanói Piemontban.
Friburgensis, freiburgi érsekség a' badeni nagyfejedelemségben.
Frisingensis l. Monacensis.
Fuldensis, fuldai püspökség.
Fulginatensis, foligno-i az egyházi birodalomban.
Funchalensis, funchali Madeira portugalliai szigeten.

G.

Gallensis, l. Curiensis.
Gallesinensis, l. Civitatis Castellanae.
Gallipolitana, gallipoli Szicziliában.
Galtinellensis Norensis, galtellynoriai Szárdiniában.
Galviensis, galvay-i irföldön.
Gandavensis, gent-i német alföldön.
Gaudixensis, guadix-i Granadában.
Genevensis, l. Lausannensis.
Gerundensis, gironai Cataloniában.
Gienensis, jaeni Andaluziában.
Gnesnensis, et Posnaniensis, gnesen-poseni érsekség poroszföldön.
Goana, goanai érsekség portugálli keletindiában.
Goritiensis, seu Gradiscana, görzi, v. graduskai érsekség.
Granatensis, granadai érsekség Spanyolföldön.
Gratianopolitana, grenoblei franczia országban.
Graviniensis, et Montis Pelusii, gravina, és monte-pelozoi Szicziliában.
Grossetana, grozzetoi Toskániában.
Guadalaxara in Indiis, guadalaxarai nyugotindiában.
Guamanga, et Ayacuquensis, guamangai, és ayacuchoi nyugot-indiában.
Guastallensis, guastallai.
Guatimala in Indiis, guatimalai érsekség nyugotindiában.
Guayana in Indiis, guayanai nyugot-indiában.
Guayaquilensis, guayaquili délámerikában.
Gurcensis, gurki Karantánban.

H.

Haliciensis, l. Leopoliensis Rutheni Ritus.
Halifaxiensis, halifaxi uj Skóczíában.
Haspahanensis, ispahani perzsa országban.
Havana, l. Christophori S.
Herbipolensis, würzburgi bajor országban.
Hieracensis, geracei Szicziliában.
Hildeshemiensis, hildesheimi németországban.
Hispalensis, szevillai érsekség Andaluziában Spanyolországban.
Hobartunensis, hobartown-i.
Hortana, l. Civitatis Castellanae.
Humana, l. Anconitana.
Hydruntina, otrantói Szicziliában.
Hyppoliti S., sz. ipolyvári alsó Ausztriában.

Digitized by Google

I.

Ilcinensis, montalcinoi Toscaniában.
Illerdensis, leridai Cataloniában.
Imilicensis, emiliai irföldön.
Imolensis, imolyai az egyházi birodalomban.
Interamnensis, terniai az egyházi birodalomban.
Isclanensis, ischiai Szicziliában.
Iserniensis, izerniai Szicziliában.
Iviza, ivizai Spanyolországban.

J.

Jacensis, jákai Arragoniában.
Jacobi S. Capitis Viridis, a' zöldben levő sz. jákói portugálli Afrikában.
Jacobi S. de Chile, chili szent jákói érsekség nyugotindiában.
Jacobi S. de Cuba, cuba szent jákói érsekség nyugotindiában.
Jadrensis, zárai érsekség dalmátországban.
Januensis, genuai érsekség.
Jaurinensis, győri magyarországban.
Joannis S. de Cuyo, cuyo szent jánosi délámerikában.
Jucatanensis, jucatan-i éjszakámerikában.
Julia Caesarea, l. Algeriana.
Justinopolitana, l. Tergestina.
Juvenacensis, l. Melphitiensis.

K.

Kerriensis, et Aghadonensis, kerry, és agbadoni irföldön.
Kildariensis, et Leighliensis, kildarei és leighliei egyesült püspökség irföldön.
Kilmorensis, kilmorei irföldön.
Kingstoniensis, seu Regipolitana, kingstoni felső Canadában.

L.

Labacensis, lajbachi Carnioliában.
Lamecensis, lamegoi Portugalliában.
Lancianensis, lancianoi érsekség Szicziliában.
Laonensis killaloei irföldön.
Laquedoniensis, lacedognai Szicziliában.
Larinensis, larinoi Szicziliában.
Laudensis, lodiai Lombardiában.
Lauretana, l. Recinatensis.
Lausannensis, et Genevensis, lausannei, és genovai egyesült püspökség Schweiczban.
Lavantinensis, lavanti Karantánban.
Legionensis, leoni Spanyolországban.
Leighliensis, l. Kildariensis.
Leiriensis, leiriai Portugalliában.
Lemoviciensis, limoges-i franczia országban.
Leobiensis, leobi stájerföldön; l. Secoviensis.
Leodiensis, lüttichi Belgiumban.
Leopoliensis, lembergi latinszerű érsekség gács országban.
Leopoliensis Armenorum, lembergi örményszerű gácsországban.
Leopoliensis, Haliciensis, et Camenecensis, Ruthen ritus, Lemberg, hálics, és kameneczi görögoroszszerű gács országban.
Liburnensis, livornói Toscaniában.
Liciensis, leccei Szicziliában.
Limana, limai érsekség délámerikában.
Limburgensis, limburgi nassaui herczegségben.
Limericensis, limericki irföldön.
Linares, linarezi Mexicoban.
Linciensis, linczi Ausztriában.
Lingonensis, langrés-i franczia országban.
Liparensis, lipari Szicziliában.
Lismoriensis, l. Vaterfordiensis.
Litomericensis, leitmericzi Cseh országban.

Digitized by Google

Lublinensis, lublói lengyelföldön.
Lucana, luccai érsekség.
Lucensis, lugoi Spanyolországban.
Luceoriensis, et Ostroginensis, lucki, és ostrogói [görögoroszszerű] Wolhiniában.
Luceorinensis, et Zytomeriensis, luckoi, és zytomeritzi Volhiniában.
Lucerina, lucerai Szicziliában.
Lucionensis, luçoni franczia országban.
Ludovici S., szent Louis-i Missouri egyesült éjszakamerikai tartományban.
Ludovici S. de Maragnano, Maragnanoi sz. Lajos' püspöksége Braziliában.
Lugdunensis, lioni érsekség franczia országban.
Lunensis, Sarzanensis, et Brugnatensis, lüni, sarzanoi és brugnatoi egyesült püspökség a' genuai földön.

M.

Macaonensis, macaói.
Macarska, l. Spalatensis.
Maceratensis, et Tolentinensis, maceratoi, és tolentini az egyházi birodalomban.
Magno-Varadiensis, nagyváradi latinszerű magyarországban.
Magno-Varadiensis, nagyváradi görögszerű magyarországban.
Majoricensis, majorcai.
Malacensis, malaccai keletindiában.
Malacitana, malagai Granadában.
Mandelensis, Poggio-mirtetói.
Manila, manilai a' Fülöpszigeteken.
Mantuana, mantovai olaszországban.
Marcanensis, et Tribunensis, marcanai és trebignei egyesült püspökség törökföldi Dalmát országban.
Marci S., l. Bisinianensis.
Marianensis, marianai Braziliában.
Marianopolitana, montreali alsó Canadában.
Marsicensis, et Potentina, marzicoi, és potenzai egyesült püspökség Szicziliában.
Marsiliensis, marseillei franczia országban.
Marsorum, marzi Szicziliában.
Marthae S., szent márthai délámerikában.
Massana, massanai Toskániában.
Massensis, massadi carravai.
Matelicensis, l. Fabrianensis.
Materanens, l. Acheruntina.
Maurianensis, mór szent iváni Savoyenben.
Maynas, maynasi nyugotindiában.
Mazzariensis, mazzarai Szicziliában.
Mechlinensis, mechlini érsekség németalföldön.
Mecoacana, mechoacanai nyugotindiában.
Medensis, meaux-i franczia országban.
Mediolanensis, mailandi érsekség olaszországban.
Melitensis, maltai érsekség.
Melphiensis, l. Rapollensis.
Melphitiensis, Juvenacensis, et Terlitiensis, Molfetto, giovanazzo, és terlizzi egyesült püspökség.
Messanensis, messinai érsekség Szicziliában.
Metensis, metzi franczia országban.
Mexicana, mexicoi érsekség nyugotindiában.
Miconensis, l. Tiniensis.
Midensis, meathi irföldön.
Militensis, miletoi Szicziliában.
Mimatensis, mendei franczia országban.
Mindoniensis, mondonedoi gács országban Spanyolföldön.
Miniati S., szent miniatoi Toscaniában.
Minoricensis, minorkai hasonnevű szigeten.
Minscensis, minzki latinszerű Lithvániában.
Minscensis, minzki görög-oroszszerű Lithvániában.
Mobiliensis, mobile-i éjszakámerikában az egyesült Alabama hatóságban.
Mochilowiensis, mohilovi érsekség oroszbirodalomban.
Modrusiensis, l. Segnensis.
Moguntina, mainzi németföldön.
Molinensis, moulins-i franczia országban.
Monacensis, et Frisingensis, müncheni, és frisingi érsekség bajor országban.
Monasteriensis, monostori Westphaliában.
Monopolitana, monopoli Szicziliában.
Montis Albani, montaubani franczia országban.
Montis Alti, montaltoi az egyházi birodalomban.
Montis Falisci, et Corneti, montefiascone-i, és cornetoi egyesült püspökség a' pápai birodalomban.
Montis Pelusii, l. Graviniensis.
Montis Pessulani, montpellieri franczia országban.

Digitized by Google

Montis Politiani, montepulcianoi Toscaniában.
Montis Regalis, montrealei érsekség Szicziliában.
Montis Regalis Provinciae Pedemontanae, mondoviai Piemontban.
Munkacsiensis, munkácsi görögszerű magyar hazánkban.
Murana, muroi Szicziliában.
Mutinensis, modenai a' hasonnevű fejdelemségben.

N.

Namurcensis, namuri Belgiumban.
Nanceyensis, et Tullensis, nancy, és toule-i egyesült püspökség franczia országban.
Nankinensis, nankingi Chinában.
Nannetensis, nantes-i franczia országban.
Narniensis, narniai a' pápai birodalomban.
Naschvillensis, nashvillai éjszakámerikai Tenessee tartományban.
Natchetensis, natchezi éjszakámerikában Mississippiben.
Naulensis, l. Savonensis.
Naxiensis, naxosi érsekség hasonnevű szigeten az Archipelaguson.
Neapolitana, nápolyi érsekség.
Nemausensis, nimes-i franczia országban.
Neocastrensis, nicastroi Szicziliában.
Neo-Eboracensis, neuyorki éjszakámerikában.
Neo-Pampilonensis, ujpamplonai délámerikában.
Neosoliensis, beszterczebányai magyarhonban.
Nepesina, et Sutrina, nepi és sutriai egyesült püspökség a' pápai birodalomban.
Neritonensis, nardoi Szicziliában.
Nexivanensis, naxiváni érsekség örmény országban.
Nicaraqua, nicaraguai nyugotindiában.
Niciensis, nizzai.
Nicopolitana, nikápolyi bolgár országban.
Nicosiensis Herbitensis, nicoziai Szicziliában.
Nicoterensis, l. Tropiensis.
Nitriensis, nyitrai magyarhazánkban.
Nivernensis, nivers-i franczia országban.
Nolana, nolai Szicziliában.
Nominis Jesu, nom de gesu-i a' Fülöpszigeteken.
Novae Aureliae, ujorleans-i éjszakámerikai egyesült hatóságokban.
Novariensis, novarai Piemontban.
Nucerina, noceroi a' pápai birodalomban.
Nucerina Paganorum, nocero de pagan-i Szicziliában.
Nursina, norziai a' pápai birodalomban.
Nuscana, nuscoi Szicziliában.

O.

Oleastrensis, ogliastrai Szárdiniában.
Olinda, olindai, és fernambucoi Braziliában.
Olomucensis, olmuczi érsekség morvaországban.
Oppidensis, oppidoi Szicziliában.
Oritana, uritanai Szicziliában.
Oroliensis, orihuelai Cataloniában.
Ortana, vel Hortana, l. Civitatis Castellanae.
Ortonensis, ortonai Szicziliában.
Oscensis, huescai Arragoniában.
Osnabrugensis, osnabrücki Westphaliában.
Ossoriensis, ossoriai irföldön.
Ostiensis, et Veliternensis, ostiai, és welletrei az egyházi birodalomban.
Ostroginensis, osztrogi Wolhiniában.
Ostunensis, ostuni Szicziliában.
Ovetensis, oviedoi Spanyolországban.
Oxomensis, ozmai ó Castiliában.

P.

Pace, neustra sennora de la paz-i délámerikában.
Pacensis, badajozi Estremadurában.
Pactensis, patti Szicziliában.

Digitized by Google

Paderbornensis, paderborni Westphaliában.
Paduana, paduai olaszországban.
Palentina, paleni Spanyolországban.
Pampilonensis, pampilonai Navarrában Spanyolországban.
Panama in Indiis, panamai délámerikában.
Panormitana, palermoi érsekség Szicziliában.
Papiensis, paviai Lombardiában.
Paraguay, paraguay-i nyugotindiában.
Paran, l. Belemensis.
Parisiensis, párizsi érsekség.
Parmensis, parmai.
Passaviensis, passaviai bajorországban.
Pauli S., szent páli Braziliában.
Pekinensis, pekingi Chinában.
Pennensis, l. Atriensis.
Perenuna, et Polensis, parenzói, és pólai egyesült püspökség Istriában.
Pergulana, l. Calliensis.
Perusina, perugiai a' pápai birodalomban.
Petrocoricensis, perigueux-i franczia országban.
Pharaonensis, pháraszi Portugalliában.
Pharensis, leszinai dalmát országban.
Philadelphiensis, philadelphiai éjszakámerikában.
Pictaviensis, poitiers-i franczia országban.
Pientinensis, l. Clusinensis.
Pinchelensis, pinhieli Portugalliában.
Pineroliensis, pigneroli Piemontban.
Pinscensis, et Turoviensis, pinszkoi, és turoviai egyesült görögoroszszerű püspökség Lithvaniában.
Pisana, pizai érsekség Toscaniában.
Pisaurensis, pizaroi az egyházi birodalomban.
Pisciensis, pesciai Toscaniában.
Pistoriensis, et Pratensis, pistoja, és pratoi egyesült püspökség Toscaniában.
Placentina, piacenzai.
Placentina Provinciae Compostellanae, placenziai Spanyolországban.
Plata, charcasi érsekség délámerikában.
Platiensis, piazzai Szicziliában.
Plocensis, ploczkoi déli lengyelföldön.
Podlachiensis, podlachi lengyelföldön.
Polensis, l. Perenuna.
Policastrensis, policastroi Szicziliában.
Polocensis, poloczai érsekség görögoroszszertartású fejér oroszföldön Orza, Micislaw, és Vitepszkoból egyesitve.
Pontis Curvi, l. Aquinatensis.
Popayan, popayani nyugotindiában.
Portalegrensis, portalegrei Portugalliában.
Portorico, portoricoi nyugotindiában.
Portuensis, S. Rufinae, et Centumcellarum, Porto-sz. Rufina, és civitavechiai egyesült püspökség a' pápai birodalomban.
Portugallensis, portoi Portugalliában.
Posnaniensis, l. Gnesnensis.
Potentina, l. Marsicensis.
Praenestina, praenestinai az egyházi birodalomban.
Pragensis, prágai érsekség csehországban.
Pratensis, l. Pistoriensis.
Premisliensis, przemyszli latinszertartású gácsországban.
Premisliensis Rutheni Ritus, przemyszli szánoki, és szambori egyesült görögoroszszerű püspökség gácsországban.
Privernensis, l. Terracinensis.
Pulatensis, puláti Álbaniában.
Puteolana, pozzuoli Szicziliában.

Q.

Quebecensis, quebecki Canadában éjszakámerikában.
Quinque-Ecclesiensis, pécsi magyar hazánkban.
Quito, quitoi Peruban nyugotindiában.

R.

Ragusina, raguzai dalmátországban.
Rapollensis, et Melphiensis, rapollai, és melphi-i egyesült püspökség Szicziliában.
Rapotensis, raphoei irföldön.
Ratisbonensis, *(Regensburg)* ratisbonai bajorországban.
Ravennatensis, ravennai érsekség az egyházi birodalomban.

Digitized by Google

Reatina, rieti a' pápai birodalomban.
Recinatensis, et Lauretana, recanati, és lorettói az egyházi birodalomban.
Regiensis, reggioi Modenában.
Reginogradicensis, königgréczi csehországban.
Regipolitana, l. Kingstoniensis.
Rhedonensis, rennesi franczia országban.
Rheginensis, reggioi érsekség Sziczíliában.
Rhemensis, rhems-i érsekség franczia országban.
Rhodiensis, l. Melitensis.
Richmondiensis, richmondi éjszakámerikai egyesült hatóságokban.
Ripanensis, ripatransonei az egyházi birodalomban.
Rosnaviensis, rosnyói magyarországban.
Rossanensis, rossanoi érsekség Szicziliában.
Rossensis, l. Cloynensis.
Rothomagensis, roueni érsekség franczia országban.
Rottenburgensis, vörösvári würtembergi királyságban.
Rubensis, et Bituntina, ruvoi, és bitontoi Szicziliában.
Rufinae S., l. Portuensis.
Rupellensis, rochelei franczia országban.
Ruthenensis, rhodez-i franczia országban.

S.

Sabariensis, szombathelyi magyarországban.
Sabinensis, szabinai az egyházi birodalomban.
Sagiensis, seez-i franczia országban.
Salamantina, salamancai ó Castiliában.
Salernitana, salermoi érsekség Szicziliában.
Salisburgensis, sóvári érsekség Ausztriában.
Saltensis, saltai Tucuman tartományban délámerikában.
Salutiarum, saluzzoi Piemontban.
Salvatoris S., szent Üdvezitönkről czimzett középámerikában.
Salvatoris S. in Brasilia, sz. Üdvezitönkről nevezett bahiai érsekség Braziliában.
Samogitiensis, szamogitai oroszbirodalomban.
Sanctorinensis, santorinoi az Archipelaguson.
Sandomiriensis, szandomiri lengyelföldön.
Santanderiensis, szantanderi ó Castiliában.
Sappatensis, szappai Albaniában.
Sarnensis, l. Cavensis.
Sarsinatensis, l. Brictinoriensis.
Sarzanensis, l. Lunensis.
Savonensis, et Naulensis, savona, és noliai Genovában.
Scepusiensis, szepesi magyarhazánkban.
Scodrensis, scuttári Albaniában.
Scopiensis, skopiai érsekség szerbtartományban.
Sebastiani S., et Fluminis Januarii, sz. Sebestyén, és rio-janeiroi Braziliában.
Sebenicensis, szebenikói dalmátországban.
Secoviensis, szekaui stájerföldön, székhelye Gréczben.
Secusiensis, suzai Piemontban.
Sedunensis, szioni Schweiczban.
Segnensis, et Modrusiensis, zengi, és modrosi egyesült püspökség dalmátországban.
Segobiae Novae, szegorvai a' Fülöpszigeteken.
Segobiensis, szegoviai ó Castiliában.
Segobriciensis, szegorvéi Spanyolországban.
Seguntina, sziguenzai Spanyolországban.
Semendriensis, l. Bellogradiensis.
Senensis, szienai érsekség Toscaniában.
Senogalliensis, sinigagliai az egyházi birodalomban.
Senonensis, sens-i érsekség franczia országban.
Septensis in Afrika, ceutai áfrikában.
Serena, szerenai délámerikában.
Setinensis, l. Terracinensis.
Severinae S., sz. szeverinai érsekség Szicziliában.
Severini S., sz. szeverinoi püspökség az egyházi birodalomban.
Severi S., sz. szevéri Szicziliában.
Seyna, vel Augustoviensis, szeynai, v. augustowi lengyelföldön.
Signina, segni-i az egyházi birodalomban.
Sirmiensis, l. Bosniensis.
Smyrnensis, szmirnai érsekség kis ázsiában.
Soanensis, szoanai Toskániában.

Digitized by Google

Sonora, szonorai éjszakámerikában.
Sophiensis, sófiai érsekség szerb tartományban.
Sorana, l. Aquinatensis.
Spalatensis, et de Macarska, spalatói, és makarszkai dalmátországban.
Spirensis, spirai bajorországban.
Squillacensis, squillacei Szicziliában.
Strigoniensis, esztergomi főérsekség magyarhazánkban.
Suessana, suessai Szicziliában.
Suessionensis, soissons-i franczia országban.
Sulmonensis, l. Valvensis.
Suprasliensis, szuprasli keleti poroszországban görög oroszszerü püspökség.
Surentina, szorrentoi érsekség Szicziliában.
Sutrina, l. Nepesina.
Sydenyensis, sydney érsekség déli uj-Walesben Ausztraliában.
Sypontina, manfredoniai érsekség Szicziliában.
Syracusana, syracusai 1845 óta érsekség Szicziliában.
Syrensis, syrai az archipelaguson.
Szathmariensis, szathmári magyarhonunkban.

T.

Tangirensis, tangeri áfrikában.
Taraconensis, tarragonai érsekség spanyolországban.
Tarantasiensis, tarantaisei Sawoyenben.
Tarbiensis, tarbesi franczia országban.
Tarentina, tarantoi érsekség Szicziliában.
Tarnoviensis, tarnovai gács országban.
Tarvisina, trevisoi a' velenczei tartományokban.
Taurinensis, turini érsekség.
Teatinensis, chieti érsekség Szicziliában.
Templensis, l. Ampuriensis.
Tergestina, et Justinopolitana, trieszti, és capo d'isztriai.
Terlitiensis, l. Melphitiensis.
Termularum, termolyi Szicziliában.
Terracinensis, Privernensis, et Setinensis, terracino, piperno, és sezze-i a' pápai birodalomban.
Terralbensis, l. Uxellensis.
Terulensis, terueli Arragoniában.
Theanensis, l. Calvensis.
Thelesina, l. Aliphana.
Theramensis, l. Apruntina.
Thomae S. de Meliapor, meliapor sz. tamási portugalli keletindiában.
Thomae S. in Insula, sziget-sz. tamási áfrikában.
Tiburtina, tivoli az egyházi birodalomban.
Tiniensis, et Miconensis, tine, és miconei hasonnevü szigeteken.
Tinniniensis, tinniniai, v. knini horvát országban.
Tirasonensis, taraconai Arragoniában.
Tlascalensis, tlascalai nyugotindiában.
Tolentinensis, l. Maceratensis.
Toletana, toledoi érsekség spanyolországban.
Tolosana, toulousi érsekség franczia országban.
Tornacensis, turney-i Belgiumban.
Tranensis, trani érsekség Szicziliában.
Trapanensis, trápáni püspökség Szicziliában alapittatott 1845-ben.
Transylvaniensis, erdélyi püspökség Károlyfejérvárott Erdélyben.
Trecensis, troyes-i franczia országban.
Trejensis, trejai l. Camerinensis.
Trevirensis, trieri nyugot poroszországban.
Tribunensis, l. Marcanensis.
Tricaricensis, tricaricoi Szicziliában.
Tridentina, trienti Tirolban.
Triventina, triventoi Szicziliában.
Trojana, trojai Szicziliában.
Tropiensis, et Nicoterensis, tropejai, és nicoterai Szicziliában.
Truxillo, truxilloi délámerikában.
Tuamensis, tuami érsekség irföldön.
Tudelensis, tudelai spanyolországban.
Tudensis, tuy-i spanyolországban.
Tudentina, todiai az egyházi birodalomban.
Tullensis, l. Nanceyensis.
Turonensis, tours-i érsekség franczia országban.
Turoviensis, l. Pinscensis.
Turritana, sassari érsekség Szárdiniában.
Tursinensis, l. Anglonensis.
Tuscanensis, l. Viterbiensis.
Tusculana, frascatiai az egyházi birodalomban.
Tutelensis, tullei franczia országban.

Digitized by Google

U.

Ugentina, ugentoi Szicziliában.
Uladimiriensis, Wladimir, és brzesc-i egyesült görögorosz-szerű püspökség Wolhiniában, és Lithovaniában; latinúl *Protothroniusnak* hivatott, mert Wladimir kereszténynyé levén, a' főváros oroszországban a' kereszténység' összékévé vált.
Uladislaviensis, ulászlói, v. kujáviai lengyelföldön.
Urbaniensis, l. Angeli S. in Vado.
Urbevetana, urvietoi az egyházi birodalomban.
Urbinatensis, urbinoi érsekség a' pápai birodalomban.
Urgellensis, urgeli Cataloniában.
Utinensis, udinai püspökség.
Uxellensis, et Terralbensis, allesi és terralbai egyesült püspökség Szárdiniában.

V.

Vaciensis, váczi magyarországban.
Valentina, valenzai érsekség spanyolországban.
Valentinensis, valencei franszia országban.
Vallisoletana, walladolidi ó Castiliában.
Valvensis, et Sulmonensis, walvei, és sulmonei Szicziliában.
Vapincensis, gap-i franczia országban.
Varmiensis, ermelandi, v. warmiai keleti poroszföldön.
Varsaviensis, warsói érsekség lengyelföldön.
Vaterfordiensis, et Lismoriensis, waterfordi, és lismorei püspökség irföldön.
Vegliensis, wegliai dalmátországban.
Veliternensis, l. Ostiensis.
Venetensis, wannesi franczia országban.
Ventimiliensis, wentimigliai genovai földön.
Venusina, wenozai Szicziliában.
Vercellensis, werczelli érsekség Piemontban.
Verdunensis, werduni franczia országban.
Veronensis, veronai olaszföldön.
Versaliensis, wersaillesi franczia országban.
Verulana, veroliai a' pápai birodalomban.
Vesprimiensis, veszprémi magyar országban.
Vestana, wiesti Szicziliában.
Vicensis, wichi Cataloniában.
Vicentina, wicenzai, v. sz. vinczei olaszföldön.
Viennensis in Austria, bécsi érsekség Ausztriában.
Vigiliensis, biscegliai Szicziliában.
Viglevanensis, vigevanoi Piemontban.
Vilnensis, wilnai lengyelföldön.
Vincennopolitana. wincennes-i, v. sz. Vinczédi Indiában az egyesült ámerikai hatóságokban.
Visensis, vinzeni Portugalliában.
Viterbiensis, et Tuscanensis, witerboi, és toscanellai egyesült püspökség az egyházi birodalomban.
Vivariensis, viviers-i franczia ország ban.
Volaterrana, wolaterrai Toscaniában.

W.

Wratislaviensis, boroszlói Szileziában.

Z.

Zacynthiensis, l. Cephaloniensis.
Zagrabiensis, zágrábi horvátországban.
Zamorensis, zamorai ó Castiliában.
Zytomeriensis, zytomericzi Volhiniában, l. Luceorinensis.

Digitized by Google

Digitized by Google

III. Függelék,

Rövid szótára

azon földirati neveknek, mellyeknek latin, és saját

tartományi nevök közt szembetünő különbség vagyon.

A.

Aaraugia, aarau, sziget a' kisebb balti tengerszorúlat közt.

Aba, ángolországi helység, hol 1012-ik évben *albanense concilium* név alatt egyházi gyülekezet tartatott, mellyen Etelred király is jelen volt.

Abbaticovilla, Apátfalva franciországban, nevezetesen Picardiában.

Abbatis Cella, Apátczell, gazdag mezőváros helvecziában, hajdan sz. Gál' apátsága.

Abbatis villa, (adj. Abbavillaeus) l. *Abbaticovilla.*

Abellinum, Avellino püspöki város Szicziliában.

Abessinia, (Habessinia) Hevesország Áfrikában.

Abila, (Abel) főváros hajdan Balbeck, és Dömöczk közt *Abilene* tartományban a' szent földön.

Abilene, ma szirai tartomány; hajdan a' Libán és Hermon hegyek közt feküdt Dömöczk' közelében.

Abrincatae, vel *Abrincae*, Avranchin, franczia országban nyugoti normandföldön város, itt 1172-ben zsinat tartatott.

Abus, Humber, hegy' neve örmény országban.

Abusina, (Kraft szerént Abensberg, Nitsch szerént Neustadt, Ujhely) a' duna mellett.

Abydus, 1.) hajdan kisázsiában a' dardanelláknál város, hol Xerxes a' Hellesponton keresztül hidat ütött, 's e' hely *apobathra* név alatt fordúl elő; 2.) Nil folyó nyugati partján Egyiptomban város.

Acco, (Jean d' acre) (Acca, Ptolemais) egyiptomi fővárosnak hajdani bibliai neve.

Accipitrum insulae, (Azoren) sasszigetek.

Acherontia, Cirenza, püspöki város Szicziliában.

Achaja, (Aegialea, Jonia) görögország' tartománya Epir, Thessalia, aegiai tenger, és Peloponesus közt, hol sz. Pál az üdvigét hirdette, utóbb *Livadia* és Claurentziai fejedelemség' neve alatt jött.

Acilia Augusta, Straubing, bajorföldi város.

Acula, Aquapendente püspöki város az egyházi birodalomban.

Addebarni, város Ángliában, hol 705-ben egyházi gyülekezet tartatott.

Addua, Adda folyó olaszországban.

Adiacium, (Ajazzo) Ajaccio, tengerparti város Corsica szigetében.

Adrana, Eder folyó németországban.

Adranum, Aderno város Szicziliában; adjective, *hadranitanus*, adernoi.

Adria, (Hadria) mezőváros olaszországban, honnan az adriai tenger vette nevét.

Adrianopolis, Drinápoly, városa thraciának.

Aduatuca, (Atuatucum, Aduatica Tungrorum) Tongern, hajdan jeles püspöki, ma kis mezőváros Belgiumban.

Adula, sz. Gotthárd'orma, a' havasi hegyek' egyik főorma, hol Rajna, Rhodán, Ticino, és egyéb folyók erednek.

Aegida, (Justinopolis,) Capodisztria, olaszországi város.

Aegyptus, (Miczraim, Kypt) Egyiptom, Ázsia, és Áfrika közt fekvő tartomány, mellynek főfolyója *Nil.*

Aelanites sinus, keleti öble az arab tengernek.

Aelia Capitolina, e' névvel nevezte Ádorján romai császár az általa ujan épitett Jerusálem' városát.

Aemona, (Emona, Haemona, Lublana, Laubacum,) Laibach Karantánnak fővárosa.

Aenaria, (görög Pithecusa) Ischia, kis szigetke, hasonnevű várossal olaszországban.

Aenipons, l. **Oenipontum.**

Digitized by Google

Aenus, l. Oenus.
Aeolis, Éol, fő görög gyarmat hajdan Ázsiában, honnan *dialectus Aeolica*, görög Éol nyelvsarjadék, vagy jobban Eol nyelvjárat.
Aesar, Ézár folyó Hetruriában.
Aesis, (Gesano) Gezano folyó olaszországban Umbria, és Picenum közt.
Aethiopia, szerecsen ország Áfrikában.
Afrika, Ofir, v. Áfrika a' világ' egyik főrésze; *Africus*, ófriai, v. ófiri.
Agades, (Augudeszt) néger tartomány Áfrikában hasonnevű várossal *Amedede* hegy körül.
Agatha, Agde püspöki város francziaországban Narbonnesi kerületben.
Agendicum, (Caesarnál Agedicum, és Agedincum,) franczia város *Sens* a' lioni kerületben.
Agennum, l. Aginum.
Ager cadurcensis, Querzi-föld, l. Cadurci.
Agger Gandavensis, (Cataracta Gandavensis) város Belgiumban erősséggel.
Agger Romanus, romai töltés Bács-Bodrog vármegyében magyarországban.
Aginum, Agen, nagy püspöki város francziaföldön *Guienne* (Aquitania) tartományban Garumna folyó mellett.
Agria, Eger, érseki város magyarországban Heves vármegyében.
Agrigentum, Girgenti jeles város Szicziliában.
Agrippina, vel Agrippinensis colonia, Rajna mellett poroszföldön *Köln* nevezetes érseki város.
Agropolis, Marosvásárhely, Székelyföldön Erdélyben a' marosi szék' mezővárosa.
Agyrium (Agurium) város Szicziliában Argirone, hol Diodorus Siculus született.
Alba Augusta, (Vivarium) Viviers püspöki város nyugoti francziaországban v. is Languedocban.
Alba Carolina, (Alba Julia) Károly, v. Gyula Fehérvár Erdélyben.
Alba graeca, (Belgradum) Belgrád, v. Nándor-Fehérvár Szerbföldön.
Alba longa, (Albanum) Albano püspöki város az egyházi birodalomban.
Alba regalis, vel *regia*, Székesfehérvár, magyarországban Fehérvármegyének főkirályi városa.
Albania, másképen *Albanopolis*, Arnaut város Macedoniában; 2) *Albania, Orange* Canadában.
Albensis Comitatus, Fehérvármegye magyarországban.
Albiga, Alby, város nyugoti franczia országban, honnan az Albigaiak nevezvék, itt tizenhét egyházi gyülekezet tartatott.
Albicella, (Abula) Avila püspöki város spanyolországban.
Albis, Elba folyó németországban.
Aldenarda, Oudenarde püspöki város scaldi patak mellett Belgiumban.
Alduadubis, (Dubis,) doux folyó Burgundiában, melly az arari folyóval összefoly.
Alecta, Aleth püspöki város nyugoti franczia országban.
Alemannus, német; *Alemannia*, németország.
Alena, Aala, Szvédhonban város.
Alepum, Halep, jeles kereskedői város ázsiai török birodalomban Soristan (hajdan Syria) országban.
Alera, Aler folyó szászországban.
Alesia, Alise franczia országi jeles erősségű püspöki város.
Aletium, Lezze jeles város ó Calabriában olaszföldön.
Alexandria, Sándorvár, hajdan Egyiptom' fővárosa, ma Cairo, vagy Alcairo; hol hét egyházi gyülekezet tartatott.
Alexandria Palaea, seu Satelliorum, (Alessandria della Paglia) püspöki város olaszföldön a' milanoi kerületben.
Alexia, l. Alesia.
Algerium, (Algeria, az araboknál: Gezair des Beni Morgana, — Gezaira) fővárosa a' hasonnevű arab tartománynak franczia birtok alatt, hol a' püspökség legujabban állittatott fel.
Alicanta, (Alone, Lucentum) neves város Spanyolföldön az illicitai tengerőbölnél, bora és réve hires.
Alione, (Alone, Lancaster, Lancastria) ángolországi hires város.
Aliso, Alme németországi erős vár Tacitus' idejében.
Allobrox, (Savoyen) Savoyai, v. Sabaudiai nép.
Almeria, (Abdera, Portus magnus) püspöki város Spanyolországban.
Almeyda, Almeid határvidéki erősség Spanyolországban.
Alminium, (Almissa) Almis, hajdon püspöki város Dalmátországban.
Alnovia, (Jelsava) Jólsva mezőváros Gömör vármegyében magyarországban.
Alpes, havasok, mellyek felosztatnak 1.) *Bastarnicae* vagy is *Carpaticae*, kárpáti havasokra; 2.) *Carnicae*, karni havasokra; 3.) *Cottiae*, Cotti alpesek; 4.) *Euganeae*, azon hegy láncz, melly Trient, Vicenza és Verona felé vonúl; 5.) *Grajae*, görög havasok; 6.) *Juliae*, Juli havasok; 7.) *Leopontinae*, Leponti havasok; 8.) *Maritimae*, tengeri havasok; 9.) *Noricae*, Nori havasok; 10.) *Pannonicae*, Pannonia havasok; 11.) *Penninae*, Pennini havasok; 12.) *Rheticae*, Rhaeti havasok; 13.) *Tridentinae*, Trienti havasok.
Aluacutum, Antverpia, nevezetes város Belgiumban.

Digitized by Google

Alsatia, Elsatz, németországi tartomány Rajna körül.
Alsena, (Alsa) Alsen, sziget a' balti tengerszorúlaton dán országban.
Alta ripa, (Paksum) Paks, mezőváros Tolna megyében magyarországban a' Duna folyó mellett.
Altinium, Tolna' város magyar országban.
Altisiodorum, (Antisiodorum, Autosiodorum) Auxerre város francziaországban (Bourgogne) Burgundiában.
Altum Castrum, (Vicegrad, Plendenburg, Vissegradum) Visegrád, királyi várlak hajdan a' Duna' partján magyarországban.
Aluta, Olta folyó Erdélyben székelyföldön.
Alvincium, (Binsium) Alvincz, Bincs, Martinuzi György' haláláról neves hajdani erős vár Erdélyben.
Alzeia, Altzheim mezőváros erős várral Rajna' vidékén.
Alzira, (Alcira) városka, Valencziában spanyolföldön.
Amba, Guexen, Amara város mellett Abessiniában királyi vár.
Ambacia, (Ambasia) Amboise franczia országban Orleansi kerületben királyi várlak.
Ambianum, (Ambiani) Amiens, hajdan *Augusta - Verumanduorum*, Picardiának fővárosa püspöki székkel franczia országban.
Ambosia, (Amboise) l. Ambacia.
Ameria, Amelia, város Umbriában.
Amida (hajdan Carcathiocerta) híres város Tiger folyó mellett örményország ban ázsiai török birodalomban.
Amisia, (Amisius) Ems, Paderborn körül eredő folyó németországban, nevezetesen Westpháliában.
Amstelodamum, Amsterdam, Hollandiának fővárosa.
Anadiria, Anadirskoy, Anadiri folyó mellett vár Tschoktschi (Csukczija) tartományban orosz tatárföldön.
Anas, Gvaduana spanyolföldi folyó.
Anasus, (Anesus, Anisus,) Ensz folyó Ausztriában hasonnevű várossal.
Anatolia, (Natolia) hajdan kis Ázsiában, ma *Anaduli, Ancyra,* (Angora) Angeuri, hajdani Galacsország' (Galatia) városa, hol sz. Pál, és Barnabás apostolok az üdvigét hirdették, és IV-*ik* században két nevezetes egyházi gyülekezet tartatott, egyik az Áriánusok által, másik az Áriánusok ellen.
Andegavium, (Juliomagus, Andes) *Angers*, franczia országi város, hol nyolcz egyházi zsinat volt; ma *Anjou*.
Andomadunum, (Antematunum Lingones) Langres, erősséggel ellátott város franczia földön, (Campagne) Campaniában.
Andreopolis, (Sant Andre) szent Endre, illy nevű város vagyon magyarországban, spanyolföldön, Skocziában, Ausztriában, Belgiumban.
Angelopolis, (La Puebla de los Angelos) Angyalvár, város Mexicoban Amerikában.
Angera, l. Ancyra.
Angermannia, (Angermanland) szvédországi tartomány.
Angermunda nova, uj Angermund, jeles város szászországban.
Angia, (Angianum,) Enghin, thessaliai város, mellyről Livius is emlékezik.
Angleria, Anghiera, olaszországi város a' hegyen helyzett várral.
Anglia, Angolország Europában.
Anglia nova, uj Angolország, mellyet 1580-ban Dracke Ferencz talált fel.
Anglorum insula, (Anglesey) ángolsziget.
Angosia, (Angoche) szerecsen országi tartomány hasonnevű várossal.
Angria, Engern, hajdan Westphalia' neves városa, ma falu.
Anhaltum, Anhalt, szászországi herczegség.
Anianus lacus, Anagnói tó.
Anis, Terevone, folyó olaszországban.
Annapolis, (Port Royal) sz. Annaváros, ángolföldi Canadában.
Antaradus, (Orthosia, Tortosa) középszerű város, ázsiai török birodalomban a' tripoli kerületben Sziriában.
Anthemusia, (Tela memzalat) város Mesopotamiában, vagy is Etelközben.
Antinopolis, középegyiptomi főváros, ma *Eusene*.
Antiochia, Sziriának fővárosa az ázsiai török birodalomban, hol Jezus' tanitványi elöször neveztettek keresztényeknek.
Antipodes, (Antichtones) ellenlábúak, túlgömbiek.
Antipolis, Antibes, (Cabo d' Antibes) jeles kikötő rév franczia országban.
Antissiodorum, hajdan püspöki város a' senoni érsekségben, hol két zsinat tartatott.
Antonacum, (Antunnacum,) Andernach, város a' Rajna mellett németországban.
Antoniopolis, Changrech, Paphlagoniának egyik vidéke Gangra mellett.
Antwerpia, város Brabantiában.
Aphrodisia, (Trocadero) thrácziai helység.
Aphrodisium, (Cabo de Cruz) a' piraeneusi hegyek' egyik része.
Aprutium, (Abruzzo, Oltra, Abbrutium) nápolyi olaszföldön tartomány.
Apta Julia, Apt, püspöki város franczia

Digitized by Google

országban, hol sz. Anna' teteme őriztetni mondatik.

Apulia, Apuglia, olasztartomány az adriai tenger mellett.

Aquae, (Urbs Aquensis, Aquisgranum, Aachen (Aix) jülichi német herczegségben több császári koronázásról neves város; 2.) *Aquae, seu civitas aurelia Aquensium*, Baden, város a' hasonnevü határgrófságban.

Aquae Augustae, Acqs, püspöki város jeles ferdővel franziaországban.

Aquae calidae, vel solis, Bath, ángolországban britt földön jeles város.

Aquae Flaviae, (Chiaves, Chaues) erősséggel ellátott város Portugálliában spanyol határszélen *Tralos montes* tartományban.

Aquae Gratianae, (Aix) Sabaudiában (La Savoie) kis mezővároska ferdőiről hires.

Aquae Helvetiae, (Castelia Aquarum) Baden, helvét köztársadalomban badeni cantonban.

Aquae mattiacae, (Wisbadena) Wisbaden, nassaui herczegségben Máinz' vidéke mellett város hasonnevü kerülettel.

Aquae mortuae, (Aigues Mortes) mezőváros Rhodan folyó mellett franczia-országban.

Aquae regiae, (Sbaitla) Áfrikában Byzaciumban.

Aquae plumbariae, (Plombieres) savanyú vizről jeles város lotharingiai (Lorraine) kerületben.

Aquae pulchrae, (Aqua pulco) Mexicoban réves város.

Aquae saxonicae, Acken, város szászföldön.

Aquae sextiae l. Aquae Gratianae, (Aix).

Aquae Statiellae, (Statiellorum) Aqui, püspöki város olaszországban Montferrat herczegségben.

Aquae Tarbellinae, l. Aquae Augustae.

Aquae Tibilitanae, (Culle, Chuli) Áfrikában Numidiában város.

Aquae tulco, (Aquatulco) rév a' csendes tengeren Mexicoban.

Aquileia, (Aigle) nagy falu Rhodán folyó mellett Schweiczban.

Aquileia, (Aquilegia) Algar, hajdan jeles ősérseki város, ma kis falu Friuliban (Forujulium).

Aquisgranum, l. Aquae.

Aquitania, Aremorica, franczia tartomány' latin neve; másként Guienne.

Aquula, l. Acula.

Arabo, Rába folyó magyar országban.

Arania, (Aren) skót sziget.

Araris, Szaone, Szajona, franczia országi folyó.

Arauris, (Erault) franczia országi forrásfolyó.

Arausacus, (Arabrace) helység kis örményországban Euphrat folyó mellett.

Arausiensis principatus, oranimi herczegség.

Arausio, (Orauge) város franczia országban Provinceban, hol a' Hugenották' iskolája hajdan virágzott, 's hol 441-ben és 529-ben zsinat tartatott.

Arausis, l. Arausio.

Arauserium, (Oranienbaum) Dessauban szászföldön.

Araxes, (Aras) neves folyó, melly Herodot szerént Európát Ázsiától elválasztá.

Arberga, helvét város *Ar* folyó szigetében.

Arcegovina, (Herczegovina) europai törökföldön város hasonnevü kerületben.

Arces duae, (Dardanellae) Dardanellák.

Archangelopolis, (Fanum S. Archangeli,) Gorod, orosz birodalmi város.

Ardinacha, (Armacha, Armagh) érseki város Hiberniában, vagy is Irhonban.

Ardretum, (Ardres) franczia országi erősség Picardiában.

Arduenna, (Arduennorum sylva, Ardennes) haraszt, nagy erdőség franczia országban.

Arelas, (Arelate, Arles) érseki város nyugoti franczia országban.

Aremorica, (Armorica) Bretagne, tengeri város, a' Celták tudniillik így neveztek általán minden tengerparti várost.

Arenacum, (Arnheim) Rajna' partján erős vár belgaföldön.

Areopolis, (Rabbath Moab) város Arábiában, mellyet hajdan a' Moábiták birtak.

Aretium, (Arezzo) püspöki város a' Tiber' partján.

Argatelva, (Argilia, Argile) skót tartomány.

Argentina, (Argentoratum) Strassburg, a' rajnai kerületben neves város.

Argyropolis, (Potosi) terjelmes város Peruban de la Charcas tartományban.

Ariminium, (Rimini) püspöki város Romagnában, az egyházi birodalomban.

Arlape, (Bachlarn,) Erlaph folyó melletti város Ausztriában.

Armenia, örményország.

Armorica, (Normandia) Aquitania l. Aremorica.

Arnus, Arno, folyó olaszországban.

Arola, Aár, folyó helvét köztársadalomban.

Arosia, (Arosen, Westerus,) püspöki város Szvédhonban, Westermanniában.

Arrabona, (Jaurinum) Győr, kir. város a' Duna mellett magyarországban hasonnevü vármegyében.

Arras, (Atrebatum, Atrebatiae) Atrecht, terjelmes püspöki város Belgiumban.

Digitized by Google

Arsacia, (Ragae, Rages) *Rei*, város Mediában a' caspi tenger mellett.
Arsicua, (Hradisch) Hradiska, Morvában város erősséggel.
Artagicerta, Artis, jeles város örményhonban a' Tiger, és Euphrat folyó közt.
Artesia, (Artois) Belgiumban kerület.
Artobriga, (Teissendorf) vagyon Raschenberg, és Salzburg (Sóvár) között.
Arva, (Orawa) Árva-vár, Árva vármegyében magyarországban.
Arvernum, (Arverni, Clarus mons, Claromontium) Clermont, püspöki város franciza országban a' lioni kerületben.
Ascania, 1) (Anhalt) tartomány Belgiumban; 2.) Aschersleben, szászországban.
Asciburgius, (Sudeti montes,) oriási hegyek Luzatiában, és Szileziában.
Ascrivium, (Catarum) Cattaro, püspöki város dalmátországban.
Asculum, (Ascoli) nagy város olaszföldön.
Asia, Ázsia, világ' egyik fórésze; *Asia minor*, kis Ázsia.
Asna, (Assena) Nassa, közép egyiptomi város Áfrikában.
Asnesum, Assens, mezőváros Dániában Fünen nagy szigeten.
Asovia, 1) (Asow, Asoff, Arack, Tanais) erősség europai tatár országban; 2.) Asovia, (Azack) Crimeában.
Asphaltites, (mare salsum, mare mortuum) holttenger Sodoma, és Gomorra' helyén a' sz. földön.
Aspahanum, Ispáhán, hajdan Hecatonpolis város Perzsiában.
Assuana, Syene, közép egyiptomi város Áfrikában.
Asta, Asti, püspöki város Piemontban.
Asta regia, (Xeres dela Frontera, Rodrik a' Gothok' utólsó királya' halálozásáról hires 713-ban.
Astasobas, (Abaw, Nilus) Nil folyó Áfrikában.
Asturica, Augusta, Astorga, v. Astorza, püspöki város spanyol országban.
Aternum (Aternus) Pescara, 1.) tengerparti város olaszföldön; 2.) folyó, melly az apennini hegyekből ered,
Ateste, (Vicenza) Este, város olaszországban.
Athenae, Athen, görögország' fővárosa.
Athesis, Etsch, folyó Tyrolban.
Altrebatum, (Arras, Artois) Atrecht, város Belgiumban.
Atrium, Chartres, (Carnutum) püspöki város franczia országban.
Atura, (Aturura) Aire, francziaországi város Vasconiában.
Aturis, (Adurus, Atur) Atour, folyó francziaországban.
Audomaropolis, (Fanum S. Audomari) S. Omer, város Belgiumban.
Augia, Alba, (Minderau, Weissenau) Niederau, prémonstrati szerzet' székhelye szvédhonban.
Augia dives, (Reichenau) sz. Benedek' szerzetének székhelye constantiai püspökségben.
Augusta Ausciorum, (Auscii,) Aux, kies város francziaországban, Vasconiában.
Augusta Caesarea, (Caesar-Augusta) Saragossa, spanyolországi város Aragoniában.
Augusta Praetoria, (Aosta) Olaszországi város Piemontban.
Augusta Rauracorum, (Rauriaca, Aosta) Augst, város Helvecziában baseli cantonban.
Augusta Suessionum, (Suessio) Soissons, franczia országi püspöki város.
Augusta Taurinorum, Turin, olaszföldi város Piemontban.
Augusta Trevirorum, Trier, németországi város a' rajnai kerületben Mosel folyó mellett.
Augusta Tricastinorum, (Saint Paul de trois chataux) francziaországi város.
Augusta Vangionum, (Wormatia) Worms, püspöki város Rajna' partján.
Augusta Windelicorum, (Augsburg) Ágosta, hol az ágostai vallásköny kiadatott 1530-ban.
Augustobona, (Tricasse) Troyes, francziaországi jeles város a' lioni kerületben.
Augustodunum, (Bibracte) Autun, francziaországi város lioni kerületben.
Augustomagus, (Rotomagus, Rothomagus) Rouen, franczia érseki város Normanniában.
Augustonemetum, l. Arvernum, Clermont.
Augustoritum, (Augustoricum) Limoges, francziaországi jeles város.
Aula bona, Aubone, mezőváros Helvecziában, berni cantonban.
Auraria, (Chrysia) 1) Kőrösbánya a' Körös folyó mellett erdélyországban; 2.) *Auraria*, *Awrud*, Abrudbánya, mezőváros Erdélyben.
Aurata Sedes, Aranyosszék, Erdélyben.
Aurelia, (Aurelianum) Orleans, franczia-országi város hassonnevű kerületbea.
Auria, Orense, püspöki mező város spanyolföldön.
Ausara, Ozers, sziget.
Austa, Aussig, csehországi szabadkirályi város.
Austria, Ausztria.
Autosiodorum, l. Antissiodorum.

Digitized by Google

Avarieum, (Bituricae, Bituriges) Bourges franczia országi érseki város orleansi kerületben.
Avenio, Avignon, narbonnesi város francziaországban.
Aventicum, (Avenches) Wifflisburg helvét város a' berni cantonban.
Averni, l. Arvernum.
Axiaca, Ocsakov, (Dziarcrimenda Bessariában erős vár hasonnevű kerület ben Bog patak mellett.

B.

Baccaracum, (Bacharach) Rajna' vidékén mezőváros.
Bada, (Badena) Thermae.
Badiosum, Badia, Badajoz, püspöki város spanyolországi Estremadurában.
Baeterrae, (Beterae, Biterrae, Bliterae) Beziers, narbonnesi franczia város.
Baetis, Quadalquivix, folyó spanyolországban.
Bajocae, Bajeux, püspöki mezőváros Normandiában, francziaországban.
Bajona, (Lapurdam) Bajonne franczia város.
Balearis major, (Majorca) Mallorca, nagy sziget spanyolországban.
Balearis minor, (Minorca) kisebb szíget spanyolországban.
Balticum fretum, balti tengerszorulat.
Balticum mare, balti tenger.
Bamberga, (Babeberga, Paperga) Bamberg, püspöki város németországban.
Barcino, (Barcinon, Barcinon Faventia;) Barcelona, tengerparti város spanyolföldön, Cataloniában.
Barium ad Albulam, Bari, város Apulia Peucetiában.
Baruthum, Byruthum Bayreuth, culmbachi határgrófság' fővárosa.
Basiela, Basel, helvétföldön püspöki város.
Batavia, hollandország.
Bathonia, Báth, nyugotszászföldi (Westsex) város püspökséggel, és fürdővel ángolországban.
Bavaria, bajorország.
Bechira, (Bechirus) Baskir.
Bedfordia, (Bedford) város Merciában közép ángolországban.
Belgium, németalföld.
Belgradum, Nándorfejérvár szerbföldön.
Bellofontanum, (Fons Bellaqueus) Fontainebleau, vár francziaországban.
Belloquadra, (Belloquarda, Belliquadrum, Bellocardum,) Beaucaire, kereskedői mezőváros nyugoti franczia (Occitania, Languedoc) országban.
Belovacum, (Bellovaci) Beauvais, püspöki város francziaországban.
Bellum vadum, (Bilbaum, Bilbao, Flaviobriga) hires város spanyolföldön Cantabriában.
Bennopolis, (Hildesheim) püspöki város székesegyházzal németországban.
Berga ad Zomem, Bergen op Zoom, mezőváros Brabantiában.
Bergomum, (Bergamo) püspöki város velenczei Lombardiában.
Berna, Bern, helvétföldön hasonnevű canton' fővárosa.
Berolinum, Berlin, poroszország' fővárosa.
Berytus l. Baruthum, 2.) város Phoeniciában, ma *Berothai.*
Besidiae, Bizignano, püspöki város Calabriában olaszországban.
Bidgostia, (Bromberg,) Bydgocz, lengyelországi város inowloczi kerületben porosz hatalom alatt.
Bilbilis, (Bilbilis nova,) Calatayud, spanyolországi város Arragoniában.
Bilitis, (Belitio) Bellenz, mezőváros Helvecziában.
Bingium, Bingen, Rajna, és Nahe folyó melletti város a' mainzi kerületben németországban.
Bipontum, (Zweibrücken) Rajna melletti város hasonnevű kerületben.
Biscaja, spanyoltartomány, másként Cantabria.
Bituriges, (Biturices, Biturigum, Bituricae) Bourges, jeles franczia város orleánsi keletben, francziaországban.
Blesae, (Blesum, Blois) neves város, fracziaországban orleansi kerületben.
Boderia, (Bodotriae aestuarium,) Bodotria, *Bodotria aestuarium,* (Frith of Forth) régi jeles város Skocziában.
Bohemia, (Boiemum, Boiohaemum, vel Bojohemum) csehország.
Boleslavia, (Boleslai Fanum, Boleslavia nova et vetus,) uj és ó Bunczel városok csehországban a' bolosmói kerületben.
Bolsanum, (Bauzanum, Bocemim) jeles kereskedői város *Bozen,* Ausztriában.
Bonconica, Oppenheim, pfalzi birodalomban.
Bonna, (Bonn) Rajna mellett jeles erősség.
Bononia, Bologna, bolognesi kerületben olasz országban nagy, és hires város.
Bononia, (Boulogne) Picardiának fő-városa, jeles révvel francziaországban.

Digitized by Google

Bonus Aer, Buenos ayres, jeles város Ámerikában Paraquai Rio de la Platában 1540-ben épült.
Boroëa, (Aleppo) város hasonnevű tartományban ázsiai török birodalomban.
Borussia, poroszország, burkusország.
Borysthenes, Dnepr, egyik a' legnagyobb europai folyók közt oroszországban.
Bovinіacum, (Bovines) erős mezőváros Mosa folyó mellett (Bouvigne) Belgiumban.
Buda, Buda, magyarország' fővárosa.
Budissa, (Budissina, Budissin) Bautzen város Luzacziában, hasonnevű kerületben.
Burdigala, (Burdegala,) Bordeaux, Guienne' (Aquitania) fővárosa franczіaországban.
Burgi, (Burgos) érseki város Castiliában spanyolföldön.
Burgundia Superior, (Burgundiae Comitatus, Franche Comté) felső burgundiai tartomány.
Burgundia, Bourgogne, franczіaországhoz tartozó tartomány.
Bracara, (Bracara Augusta,) Braga, érseki város Portugálliában.
Branonium, (Branogenium, Vigoria, Vigornia) Worchester, Angliában püspöki város.
Brassovia, Brassó, sz. királyi szászváros erdélyországban.
Brentensia, (Medoacus) Brenta, olasz országi folyó.
Brestia, (Brivates) Brzest, lengyelországi város hasonnevű kerületben.
Brigantia, (Brigantium) Briancon, püspöki város Rhodan, és Sabaudia közt franczіaországban Dauphine kerületben.
Brigantinus lacus, kosztniczi tó a' kosztniczi püspökségben.
Brigantium, (Brigantia) Bregenz, kosztniczi tó melleti város.
Brisciacus mons, (Brisacum vetus) Breisach, kettős várral ékes város Rajna' vidékén Brisgauban.
Britannia minor, (Britannia cismarina,) Bretagne, franczіaországi tartomány.
Brito, (Britannus) Bretagnei lakós.
Brixia, Brescia, város olaszországban.
Brixina, (Brixinum) Brixen, város hasonnevű tiroli kerületben.
Bructerus mons, Brocken, város németországban.
Brugae, Brügge, flandriai város Belgiumban.
Brundusia, (Brondrutum,) Brondrut, püspöki város helvétföldön a' basel-i cantonban.
Brundusium, (Brundis,) Brindusi, város olaszországban Otrante földön.
Brunsuicum, (Brunsviga, Brunonis vicus, Brunopolis,) *Braunschweig*, Wolfenbüttel, szászországban tartomány hasonnevű várossal.
Bruxellae, Brüssel, Brabantiában város belgaföldön.
Byzantium, (Stambul) Konstántinápoly, europai török birodalom' fővárosa.

C.

Cadomum, Kaën, diszes város Bretagneban franczіaországban.
Cadurcum, (Cadurcorum urbs,) Cahors, város franczіaországban.
Caesarea, Yersey, város Normanniában, franczіaországban.
Caesar-Augusta, (Caesarea Augusta, l. Augusta.)
Caesareo-Luthera, Lutra, Rajna vidéki város németországban.
Caesario-Verda, rajnai sziget Düsseldorf mellett.
Caesaromagus, Beauvais, város franczіaországban.
Cairus, (Cairum, Cayrus,) Kairo, v. Kahira, Egyiptom' fővárosa.
Cajeta, (Gaëta) olasz város révvel, és püspökséggel.
Calagurris, (Calaguris) *Calahorra* püspöki város ó Castiliában spanyolföldön.
Caletum, Calais, réves város Picardiában franczіaföldön.
Calissia, Kalisch, lengyelváros hasonnevű kerületben.
Calonesus, (Belle Isle) sziget Bretagneban.
Calpe, europai Gibraltar.
Calvomontium, (Calvus mons;) Chaumont, franczіaországi város Campagneban.
Camborium, (Chambordium,) Chambord, franczіaországi város orleansi tartományban.
Camenecia, (Camenecum, Caminicum,) Kamenek, nagy erősség Tyra folyó mellett Podoliában.
Cameracensis ager, (Chateau en Cambresis) várerősség Namurban, belgaföldön.
Cameracum, Cambrey, terjelmes város érsekséggel Namurban belgaföldön.
Caminicum Podoliae, Kameniek-Podolszki, l. *Camenecia*.

Digitized by Google

Campania, (Campania Gallica) Champagne, franczіaországi tartomány.
Campidona, (Campodunum) Kempten, jeles város szvédországban.
Campus laborinus, (Campania, Campania felix,) Terra di Lavoro, olaszországi tartomány Szicziliában.
Canacum, (Cognacum) 1-sö Ferenz franczia király' születéséről nevezetes franczіaországi vár, *Cognac.*
Candia, (Creta) görögországi sziget.
Cantabria, Biskaja, spanyolországi tartomány.
Cantabricum mare, (Cantabricus oceanus) biscajai tenger spanyolországban.
Cantabrigia, Cambridge, nevezetes város keleti ángolországban.
Canticum, Kent, ángolhoni tartomány.
Cantuaria, Canterbüry, hajdan *Durovernum*, ángolországi érseki város Kent' partján.
Capreae, Kapri, olaszországi sziget püspöki mezővárossal.
Carae, Carse, terjelmes város ázsiai török birodalomban, Euphrates' kutforrásá hoz közel.
Caralis, Calaris, Cagliari, Malta' szigetének fővárosa.
Carcaso, (Carcasum,) Carcassone, város narbonnese-i franczіaföldön.
Carentanus, Carentan, normandiai város franczіaországban.
Carinthia, Karantán, ausztriai tartomány.
Carleolum, Carlile, püspöki város Cumberlandiában ángolföldön.
Carnia, (Carniolia, Crania,) Karán, ausztriai tartomány.
Carnovia, Carnov, herczegség Szilеziában hasonnevü várossal.
Carnutum, (Carnutes) Chartres, püspöki város Orleansban, franczіaországban.
Carobargum, (Caesaris Burgus) Cherbourg, réves mezőváros Normándiában, franczіaországban.
Carolinae thermae, Carlsbad, csehországban elnbogeni kerületben IV-ik Károly császártól nevezett fürdő.
Carpentoracte, Carpentras, püspöki város Province-ban franczіaországban.
Carthago nova, Carthagena, püspöki város Murciában, spanyolországban.
Cassovia, szabad kir. város, *Kassa*, Abauj megyében magyarországban.
Castella, (Castella nova, vetus,) ó, és uj Castilia, tartomány spanyolországban.
Castellae, (Castellum Cattorum,) Cassel, Alsó Hessen-casseli herczegség' fővárosa.
Castellio, (Chatillon,) 1) *Castellio ad Sequanam*, Chatillon sur Seine; 2.) *Castellio ad Matronam*, Chatillon sur Marne, 1.) Szajnai Chatillon, mezőváros; 2.) Marnai Chatillon.
Castellum Angeli, (Castello di St. Angelo) Angyalvár.
Castellum (Castrum Cameracense) l. *Cameracense Castrum.*
Castellum Mosellanum, (Tabernarum) Bern Castel, Rajna mellett Moselláná fekvővár.
Castellum rufum, (Chauteau roux) Vörösvár, Orleansban franczіaországban
Castra Claudia, (Glocester) város u. j brittföldön Australiában.
Castra Dardanella, (Castra duo) l. *Arces duae.*
Castrum, 1) (Castrum novum, Chateau neuf; 2.) *Castrum Theodorici*, Tódorvára, Campagneban, franczіaországban.
Castrum bonae spei, Kapstadt.
Catancium, Catanzaro, olaszországi város.
Cebanum, (Complutum Allobrogum, Alcala de Henares) város ó Castiliában spanyolországban.
Cebenna, (Cebennae, Cebennici montes) Cevennen, hegyek franczіaországban.
Cetius mons, (Kahlenberg) Ausztriában hegy Bécs mellett.
Cherium, (Chierium) Quiers, mezőváros Piemontban.
Chesinus, düna folyó' neve.
Chilonium, (Kielonium, Kilia,) Kiel, holsteini (Holzatia) város szászországban.
Chronopolis, Tilse, mezőváros poroszországban.
Chronus, (Chronius) Pregel, folyó poroszországban.
Cibinium, Szeben, város Erdélyben szászföldön.
Cimbria parva, Femern, sziget dánországban.
Cimbrica Chersonesus, Iütland, félsziget dánországban.
Civitas Roderici, (Rodericopolis) *Rodrigo*, spanyolországi város, leoni tartományban.
Civitas vetus, (Centum Cellae,) Civita-Vechia, tengerparti város az egyházi birodalomban.
Clara vallis, (Clairvaux) Cisterczi rend' apátsága franczіaországban.
Clarevallense Coenobium, l. Clara vallis.
Claromontium, (Claramontium, Clarus mons,) Clermont, mezőváros Lotharingiában.
Claudiopolis, Kolosvár, erdélyország' fővárosa.
Clavenna, Claventhal, helvecziai város.
Climberrum, (Auscia) Auch, franczіaországban város.
Clivia, Cleve, herczegség Westphaliában.
Cluniacum, (Clugny) mezőváros Burgundiában jeles Benerendü apátság.
Codanus sinus, balti tenger.

Digitized by Google

Coimbrica, Coimbra, püspöki város Monda folyó mellett Portugalliában.
Colonia Agrippina, (Col. Ubiorum,) Köln, Rajna mellett, poroszföldön.
Colonia ad Spreham, (Col. Marchica, Col. Brandenburgica,) Köln, Spreha folyó mellett németországban.
Colonia Julia Romulensis, (Hispalis) Sewilla, kereskedői város érseki székkel Andalusiában.
Comitatus Cattimelibocensis, (Katzenelnbogen) Hassia landgrófságban németországban.
Comitatus Scepusiensis, l. Scepusium.
Compendium, Compiegne, kies helység franczia országban.
Comum, (Comum Novum,) Como, terjelmes város Lombardiában, milanoi kerületben.
Concangium, Kendal, mezőváros Northumbriában ángolországban.
Condaeum, (Condatum,) Condé, Hajna és Scaldi folyók' egybeszakadásánál fekvő város Namurban belgaföldön.
Confluentes, Confluens, a' párizsi érsek' kies magánya Szajna, és Matrona folyók' egybeszakadásánál.
Confluentia, (Confluentes,) Coblenz, erős vár trieri érsekségben, hol Mosella Rajnába foly.
Constantia, (Constantia Alemannica,) kosztniczi püspökség Rajna mellett.
Corbeia, Corwey, westphaliai város Benerendü apátsággal.
Corcyra, Corfu, sziget görögországban érsekséggel.
Corduba, (Cordova) püspöki város Andalusiában spanyolföldön.
Corisopitum, (Corosopitum, l. Cornubia.)
Coritia, Görz, Carnioliában hasonnevü kerület' városa.
Cornubia, (Quimper, Corentin, Cornovaille, Corisopitum) püspöki város Bretagneban franczia országban.
Corona, Brassó, Erdélyben szászföldön sz. kir. város.
Coronia, Landscrona, szvédország ivá-ros erősséggel, és révvel jeles.
Cracovia, Krakkó, (Krakowszkie) szabad lengyel város.
Crautia, (Campi lapidei, Campi Herculei,) azon harmadfél mértföldnyi sikság, mellyről a' rege mondja, hogy Jupiter öntötte el közáporral.
Creta, l. Candia.
Cuba, sziget Mexicóban.
Curia, (Curia Rhaetorum,) Chur, helvétország ban.
Curia regis, Königshofen, m. város würzburgi püspökségben.
Curia Variscorum, Hof Culmbach, és Bareuth herczegségben város.
Cyprus, (Macaria) sziget ázsiai török birodalomban.
Cyrus, (Corus) folyó örményországban.
Cythera, Cerizo, sziget Czakoniában hasonnevü fővárossal.

D.

Damasus, Dömöczk, (Damascus) Sziriában (Soristan) város, hasonnevü kerülettel.
Danapris, (Borysthenes) Dnieper, moszka folyó oroszországban.
Danaster, (Danastris,) *Niester*, lengyelországi folyó.
Dania, dánország, éjszaki Europában.
Dantiscum, (Gedanum) Danzig, terjelmes város poroszországban Pommernben.
Danubius, Duna, melly folyó hazánkat hasitja, hajdan *Ister*.
Dardanella castra, Dardanellák.
Dariorgum, (Venetiae) Vennes, Bretagneban, franczia országban püspöki város.
Darnasia, Diedenhofen (Villa Theodonis) luxenburgi kerületben belgaföldön.
Daventria, Deventer, Belgiumban felső Isle' fő városa.
Dea Vocontiorum, (Dea Augusta,) Die, püspöki város Dauphineban, franczia országban.
Decia, Dietz, Nassau herczegségben erősséggel jeles város.
Delphi, Delft mezőváros Hollandban.
Delphinatus, (Delphinas,) Dauphine, franczia országi tartomány.
Deodatum, Tata, mezőváros magyarországban.
Deppa, (Dieppe) réves város Normandiában franczia országban.
Dertona, Tortona, püspöki város milanoi kerületben Lombardiában.
Dertosa, Tortosa, püspöki város Cataloniában spanyolföldön.
Devona, Aberdeen, németországi város.
Dinia, Digne, püspöki város Provinceban, franczia országban.
Dionatum, Dinant, mezőváros Belgiumban.
Dionysiopolis, (S. Dionysium,) sz. Dénes apátság franczia országban, a' kir. sirboltokról nevezetes.
Divio, (Divionum, Diviodunum) Dijon,

Digitized by Google

Bourgogne', (Burgundia)! fővárosa franczia-országban.

Divodurum, (Metae) Metz, püspöki város Lotharingiában.

Divona, Cahors, püspöki város franczia-országban Guienne tartományban.

Dola, Dead, püspöki város Bretagneban, francziaországban.

Dordracum, (Dortrecht) kereskedelmi város Hollandiában.

Dorostorum, Deroster, (Silistria) érseki város belgárországban, hasonnevü kerületben.

Dravus, (Draus,) Dráva, folyó horvátországban.

Drepanum, Tropani, jeles rév Mazara völgyben olaszországban.

Drocum, (**Drocae**,) Dreux, mezőváros Orleansban franczia-országban.

Druentia, Duranze, folyó narbonnesi franczia-országban.

Duacum, Dovay, erősségü város Flandriában, belgaországban.

Dubis, (Dubius) Doux, folyó Lotharingiában, (Lorraine).

Dublinum, (Eblana,) Dublin, Irhon' (Hibernia) fővárosa.

Dubris, Dover, Kentben ángolországi város.

Duellium, (Alta Tuita) Hohentwiel, Nellenburgi Landgrófság' fővárosa szvédhonban.

Duina, Dwina, folyó orosz birodalomban.

Duranius, Dordagne, folyó francziaországban.

Durius, Duero, folyó Lusitaniában, vagy is spanyolországban.

Durobrivis, (Roffa,) Rochester, püspöki réves város Kentben, ángolországban.

Durocortorum, Remi, érseki város Champagneban, francziaországban.

Durovaria, (Dorchester, Dorcestria, Dorsetia) ángolországi város Westsexen tartományban.

Durovernum, (Darvernum) Canterbury, (Cantuaria) érseki város ángolhonban, Kent tartományban.

Dyrrhachium, (Dirrachium, Durazzo) érseki tengerparti város Albaniában (Arnaut) görögországban.

E.

Eboracum, York, Northumberland' érseki fővárosa, ángolországban.

Eborodunum, (Eborudunum) Iwerdun, berni cantonban, Helvecziában város erősséggel.

Ebórica, Ebericae, Eborovices, Eboricum, Ebroicae, *Evreux*, püspöki város Normándia tartományban, franczia-országban.

Ebudes, (**Ebudae**) Ebrid, szigetek skótországban.

Ebura, Ebora, érseki város Portugalliában.

Ebusia, Ebusium, Ebusus, Ebyssus, *Ibica*, Pythiusa' szigetének városa spanyolföldön.

Edinburgum, (Edinum, castra alata) Edinburg, skéttartomány' fővárosa ángol-országban.

Eidora, Eider.

Elaver, (Elaris Elauris) Allier, folyó Aquitaniában franczia-országban.

Elbovium, Elbeuv, mezőváros Szajnán innen Normandiában franczia országban.

Elorona, Oleron, püspöki város franczia-országban Guienne (Aquitania) tartományban.

Elyster, Elster, szászországi folyó.

Embrica, (Emmerich) kereskedő város a' Rajna mellett erősséggel.

Emda (Emden,) réves város Ems (Amisus) folyó mellett Westphaliában.

Emerita, (**Emerita Augusta**) Merida.

Emona, (Hemona Lublana) Laibach, spanyolországi város Estramadurában *Asa* folyó partján.

Engolisma, (Ingulisma) Angouleme, püspöki város Orleansban francziaországban.

Episcopi Cella, Püspökczell, Turgau Landgrófságban püspöki város Helvecziában.

Episcopi Villa, (Bischweiler) mezőváros várerősséggel alsó Elzasban Rajna' vidékén.

Eporedia, (Jurea, Inurea) Iwrea, püspöki város Piemontban.

Erfordia, (Erfurtum) Erfort, erősséggel diszes város hasonnevü kerületben szászországban.

Essendia, Essen, ékes város Westphaliában.

Esthonia, Esthen, europai oroszországi tartomány.

Estotiland (Pays des Esquimaux) Hudson tengerszorulat, és Canada közt brittföldön.

Digitized by Google

Euboea, Negroponte, hajdan *Chaleris*, réves érseki főváros hasonnevü tartományban görögországban.
Eugubium, Gubbio, (Inginium) püspöki mezőváros Urbino herczegségben olaszországban.
Evonymos, (Isca bianca, Osteodes, Ossuaria) sziget.
Exonia, Exester, püspöki város Westsexenben ángolországban.

F.

Fabarium, (ad Fabarias) *Farza*, *Farfarus*, olaszországi folyó.
Faesula, (Fesula) Fiesole, város Hetruriában az appennini hegyek alatt.
Fama Augusta, *Famagosta*, Cyprus' szigetében Salaminia' fővárosa.
Fanum Audomari, l. Audomaropolis.
Fanum S. Christophori, Havannah, Cuba' szigetében főváros Mexicoban Amerikában.
Fanum S. Cledealdi, S. Clould, város francziaországban Szajna' balpartján.
Fanum S. Dionysii, l. *Dionysiopolis*.
Fanum Druidum, l. *Drocum*.
Fanum S. Galli, St. Gallen, szabad kir. város Helvecziában.
Fanum S. Germani de Lidia, S. Germain de Laja, Szajna melletti város francziaországban.
Fanum S. Hippolyti, szent Ipoly, püspöki város Ausztriában.
Fanum S. Joannis Luisii, Saint Jean de Luz, tengerparti város Gainne tartományban francziaországban.
Fanum S. Menechildis, Sanct Menehuld, németországi város.
Fanum S. Nicolai, (Petersdorf) német Sz. Mihály, mezőváros Vas megyében.
Fanum omnium S. S., Mindszent, mezőváros Csongrád vármegyében.
Fanum S. Quintini, Saint Quentin, mezőváros erősséggel Picardiában francziaországban.
Fanum S. Viti, (Fiume St. Veit) Illyricumban Istriában.
Faventia, Faenza, egyházbirodalmi város Limona patak mellett.
Felsina, (Bologna) egyházbirodalmi város érsekséggel.
Femera, (Fimbria) sziget a' bálti tengeren.
Ferraria, (Ferrara) terjelmes erős város az egyházi birodalomban.
Fessa, Fez, atlanti, és középtenger közti ország.
Finnia, Finnonia, Finnhon.
Fionia, sziget dánországban.
Flandria, Flandria, tartomány Belgiumban.
Flaviobriga, Bilbao, cantabriai jeles kereskedő város spanyolországban.
Flensburgum, (Flenopolis,) Flensburg, réves város schlezvigi herczegségben dánországban.
Flessinga, (Fliessingen) mezőváros Seelandiában Belgiumban.
Flexia, la Fleche, francziaországi város.
Filiceriae, Fougeres, üvegmüvelésről jeles mezőváros Bretagneban francziaországban.
Florentia, Florenza, Hetruriának fővárosa.
Floriacum, Fleury, jeles apátság Namurban Belgiumban.
Fons Bliaudi, (Blaudi, Fons Bellaqueus,) Fontainebleau, franczia király' várlakja.
Fons Guturnae, (Spea, Spaa) Spey, folyó skótországban.
Fons rapidus, Fuentarabia, navarrai város spanyolországban.
Forojulium (Forum Julii) Frejuls Provinceban francziaországi város.
Forum Cornelii, Imola, francziaországi város.
Forum Domitii, Frontinianum, Frontignan, francziaországi város.
Forum Livii, Forli, város az egyházi birodalomban.
Forum Seguisianorum, Feurs, lieni kerületben franczia város.
Francia, (Francogallia) francziaország.
Francia orientalis, (Franconia, adj. Franconicus, Francus, franco) keleti francziaország.
Franciscopolis, Havre de grace, (portus gratiae) réves város a' Szajna' torkolatján.
Francofurtum, (Francofordia, Francofurtum ad Moenum) Frankfurt, Majna melletti város.
Francofurtum ad Oderam, seu Viadrum, Oder folyó melletti Frankfurt szászországban.
Francopolis, Ville Franche, terjelmes város Rhodan folyó mellett francziaországban.
Fretum Codanum v. danicum, Gundi tenger szorulat dánországban.
Fretum Gaditanum, sive *Herculeum*, (Estrecho de Gibraltar) spanyolországi gibraltari tengerszorulat.
Fretum Gallicum, (Pas de Calais seu

Digitized by Google

Doverianum) franczia-országi tengerszorulat.
Fretum Gallipolitanum, v. Hellesponticum, Ftretto di Gallipoli, dardanellai tengerszorulat, másként: *Bosphorus Tracicus*, konstantinápolyi tengerszorulat.
Fretum Herculeum v. Hispanum, l. *Fretum Gaditanum*.
Frisia, *orientalis*, vel *occidentalis*, keleti, v. nyugoti Frisland; az első Belgiumban, a' másik Westphaliában.
Fulginas, Fulginia, Fulginium, olaszországi város Umbriában, Foligno, v. Fuligno.
Fundi, (Lacus fundanus) Fondi, mezőváros olaszországban.

G.

Gades, Cadix, réves város püspökséggel Andalusiában spanyolföldön.
Galaecia, (Gallicia,) Gácsország.
Gallia, franczia-ország.
Gallipolis, Gallipoli, sziklára épült mezőváros püspökséggel Bari tartományban, olaszországban.
Galliva, v. Gallavidia, Galloway, tengerparti város irföldön connougti kerületben.
Gandavum, Ganda, püspökszékes kereskedői város, Flandriában.
Gandesium, (Gandesia) Gandesheim, mezőváros apácza kelostorral szászföldön.
Garumna, (Garunna) Garonna, franczia-országi folyó.
Gedanum, Danczig, poroszországi terjelmes város.
Geldria, Geldern, hasonnevű kerületnek fővárosa Belgiumban.
Gemblacum, Gemblaurs, régi apátsággal ékeskedő mezőváros Belgiumban Brabant tartományban.
Geneva, Genf, hasonnevű köztársadalom' fővárosa Helvecziában.
Gennahum, (Cenabum) Orleans, franczia-országi tartomány.
Genua, Genova, olaszországi hires város.
Gerunda, Geronde, város Cataloniában spanyolföldön.
Gesobrivate, Brest, réves város Bretagneban franczia-országban.
Gesoriacum, (Gessor) Boulogne, Picardiában jeles város a' britt tenger mellett.
Gianum, Gien, mezőváros Orleansban franczia-országban.
Gibraltaria, Gibraltar, erős város a' tengerszorulaton spanyolországban.
Gienna, (Gienum,) Jaen, püspökszékes város Andaluziában spanyolországban.
Gilavia, Eylau; *Gilavia Borussica*, porosz Eylau város.
Ginsium, Kőszeg, sz. kir. város Vasmegyében magyarországban.
Glarona, Glaris, középszerű mezőváros helvecziában.
Glasgua, (Glascovium) Glasgow, érsekszéki város déli skótországban.
Gleva, Glevum, Gloccestria, Glocester, (Claudia Castra) ángolországban, mercziai terjelmes város püspökséggel.
Gnesena, (Gnesen,) érsekszékes város a' kalischi kerületben lengyelországban.
Goldberga, Goldberg, mezőváros, ligniczi herczegségben Szileziában.
Gormetia, (Guarmatia) Worms, darmstadti landgrófságban püspöki város Rajna' vidékén.
Gratianopolis, Grenoble, Dauphine' fővárosa franczia-országban.
Grisonia, (Graubünden) helvecziai (svájczi) város.
Gronvicum, Grenvich, királyi várlak Kentben ángolországban.
Gryphiswalda, Greifswalde, erős város pomeraniai herczegségben.
Guardistallum, Guastalla, herczegség olaszországban.
Guelferbytum, Wolfenbüttel, szász-országi erős város hires könyvtárral.
Guntia, (Gunzburg) vár Burgau határ grófságban a' Duna mellett.
Guttalus, (Viadrus) Oder folyó Szileziában.

H.

Hadriani moles, (Castello di St. Angelo) Angyalvár.
Haga Comitum, (Haag) Gravenhaag, diszlakokkal ékes Hollandiában.
Hala ad Oenum, (Aenum) Halle in Tyrol, Inn folyó melletti város Tirolban.
Hala ad Salam, (Hala Saxonum, Magdeburgica Hermundurorum, Halle an der

Digitized by Google

Saale) Szála folyó melletti város szászországban.
Halla, (Hala) Halle, mezőváros Belgiumban.
Hamburgum Austriae, Haimburg, város Ausztriában.
Hamburgum, (Hammonia) Hamburg, szabad város szászföldön Elbe folyó' torkolatánál.
Hamptoni Curia, (Hamptoncourt) essexi város királyi várlakkal ángolországban.
Hanonia, (Hannonia) Henngau, kerület Belgiumban.
Hanseaticae Urbes, kereskedői városok.
Harderovicum, (Handerwyk) tengerparti város alsó Geldernben belgaföldön.
Hassia, (Hassen) Landgrófság, területi grófság.
Havnia, (Hafnia, Kopenhagen, Kiobenhauen) Seelandiának fővárosa.
Hebudes, (Haebudes, Hebriden The Westernes Iles) hebridi szigetek Skocziában.
Helenopolis, Majna melletti Francfurt, város németországban.
Hellespontus, dardanellai tengerszorulat.
Helsinga, (Helsingborg) mezőváros a' sundi tengerszorulat mellett szvédországban.
Helvetia, (Schweiz) helveczia, szabad köztársadalom.
Herbipolis, (Würzburg) Majna' partján püspöki város.
Heristallum, (Herstall) hajdan püspöki lak a' padenborni püspökségben.
Hermannopolis, (Cibinium) Szebeny, Erdélyben szászföldi sz. kir. város.
Hibernia, Irföld, Irhon.
Hierassus, (Hierasus, Gerassus) Pruth, folyó, melly a' fekete tengerbe ömlik.
Hiercho, (Hierichus) Jericho, város a' szent földön.
Hiernae, hieresi szigetek.
Hierosolyma (Jerusalem) Jerusálem' a' szent föld' fővárosa.
Hildesia, (Hildesheimium, Hildesheim) püspöki város szászföldön.
Hispalis, Sevilla, Andalusiának fővárosa spanyolországban.
Hispania, spanyolország.
Hollandia, hollandország.
Holmia, (Stockholm) jeles város uplandi herczegségben szvédországban.
Holsatia, Holstein, herczegség szászországban.
Hosca, (Paventia Hosca) Huesca, hasonnevű herczegség' fővárosa spanyolországban.
Hungaria, magyarország.
Huxaria, Höxter, Corwey apátságban város Benerendű apátsággal Westphaliában.
Hydrumtum,) Otranto, érsekszékes ke-
Hydrus,) reskedő város Apuliában.
Hypanis, Bog, folyó Ukrániában, és Bessarabiában.
Hyppo (Bone, Bona) Álgirban réves város, hajdan Sz. Ágoston' püspökszéke; Áfrikában az arabok *Bled*-nek, és *Ugeneb*-nek is mondják.
Hyrcania, (Kilania, Kilan) Gilan, perzsiai tartomány.

I.

Iberus, Ebro, spanyolországi folyó, melly ó Castiliából a' középtengerbe foly.
Icaria, (Nicaria) görögországi sziget, Icarus' légbe repülésétől vette nevét.
Iculisma, Angeuleme, püspöki város Orleansban francziaországban.
Iguvium, (Inginium) Gubbio, püspöki mezőváros az egyházi birodalomban.
Ilargus, Iller, bajorországi folyó, melly a' Dunába szakad.
Ilerda, (Lerida) püspökszékes város Cataloniában spanyolországban.
Illyricum, illyrország.
Ilva, Elba, sziget a' pelaguson.
Imaus, (Altai, Dalagner) hegy Indostaniában.
Imbria, Femern, sziget dánországban a' balti tengeren.
India australis déli India.
India occidentalis, nyugoti India.
Ingria, Ingermannland, oroszbirodalmi tartomány finnhon, és Ladoga közt.
Insulae Canariae, (I. Fortunae) canariai szigetek.
Insula Caesaris, (Rheni) Kaiserswerth (Caesaris Verda) a' Rajna' jobb partján Düsseldorf mellett.
Insulae Lille, Ryssel, ékes város Flandriában belgaföldön.
Insula sacra, Helgoland, sziget a' német tengeren dánországban.
Interemna, Terni, spoletói herczegségben olaszföldi város.
Ipra, (Ipretum) Ipern, püspökszékes város Flándriában belgaországban.
Isca, Exester, püspökszékes, és réves város nyugoti szásztartományban ángolországban.
Isola, püspökszékes város ó Castiliában.
Ister, Duna.

Digitized by Google

Itius, (Icius, Iccius) Callais, hires rév Picardiában franczia-országban.
Iwan, (De Juan Ferdinandes) másként *Filbustieres*, sziget Chiliben Amerikában.
Iwanove, Ozero, rezanszki herczegségben oroszbirodalmi város.

J.

Jadera, Zara, dálmátország' érseki fővárosa.
Jägerodorpium, (Jägerdorf) másként *Carnovia*, erős mezőváros Szileziában.
Janna, Janoba, 1) Genf, *Geneva* l. ezt; 2) *Janna, Jannina*, görögországi város Thessaliában.
Janua, l. Genua.
Japonia, másként: *Niphon*, Japán birodalom Azsiában.
Jatinum, Meaux, Campagneban franczia-országi város.
Jaurinum, (Javarinum, Jurinum) Győr, szab. kir. város magyarországban hasonnevű vármegyében.
Jernus, (Schamon) legsivatagabb puszta szinai tatárországban.
Jovis villa, (Joanvilla) Joinville, Campagneban franczia-országi város.
Jugum Hereynium, Harcz, hegy németországban.
Juliacum, (Jülich) erős város hasonnevű herczegségben Westphaliában.
Juravia, (Jauravia) Jauer, hasonnevű herczegség' városa Szileziában.
Justinopolis, Capo d' istria, erősséggel jeles város Isztriában.
Jutia, (Jutlandia) Jutland, (hajdan Chersonesus Cimbrica) dánországi tartomány.
Juvavum, Sóvár, Sulz folyó mellett érsekszékes város.
Juvavus, (Salzbach) folyó.

K.

Kielonium, (Chilonium, Kilia) Kiel, holsteni város szászországban.
Kinguesburia, (Königsburg) ángolhoni város, hol 851-ben egyházi zsinat tartatott a' nyugoti szász király alatt.
Küovia, (Bialagrodko, Circassi) Küev, wolhyniai város kijowszki megyében.

L.

Lactodurum, (Bedfort) ángolországi város Merciában.
Lacus, tó; öböl, *sinus*.
Lacus Acronius, (Constantiensis, Moesius, Bodamicus, Rheni, Svevius) Bodensee, (Bregenzer, Costnitzer See) helvecziai tó.
Lacus Benacus, (Lagodi Garda) gardai öböl.
Lacus Circoniensis, czirbniczi öböl.
Lacus Comensis, (Larius, Lago di Como) comói öböl.
Lacus Lemanus v. Lemannus, genfi tó.
Lacus Plumarius, Tollastó.
Lacus Sevinus, v. Sebinus, (Lago d' Isev) iseví tó.
Lacus, v. Sinus Curonicus, cursi öböl.
Lacus, v. Sinus Venedicus, fristó.
Lacus venetus, (Lacus inferior) velenczei tó.
Lacus Volsiniensis, (Lago di Bolsena) volsi tó.
Lancastria, (Lancaster) nothumberlandi város ángolországban.
Langedocia, (Languedoc (Occitania) nyugoti franczia-országi tartomány.
Longosalissa, Langensalz, szászországi város, weisenfelsi tartományban.
Lapponia, lappország.
Lapurdum, Baydene, Vasconia' városa franczia-országban.
Laubacum, (Lubiana) Laibach, püspökszéki város (Crain) Karánban.
Laudum, (Laus Pompeia, Ludi) püspöki mezőváros Adda folyó mellett Milano' kerületében.
Laudunum, Laon, érsekszékes város, jeles erősséggel franczia-országban.

Digitized by Google

Laureshamense monasterium, Lórmonostor.

Lauretum, (Fanum Mariae Lauretanae) Loretto, anconai határgrófságban egyházbirodalmi város.

Lauriacum, Laureacum, Lory, német országi város *Ens* mellett.

Lebritum, Albret, erősség Guinne tartományban francziaországban.

Lecoviorum civitas, Lisieux, püspökszékes város Bretagneban francziaországban.

Legio, Leon, spanyolországi tartomány Castilia, és Portugallia közt.

Leina, (Lynus, Lynius) *Leine*, folyó szász országban.

Lemberga, (Leopolis, Leoberga) Lemberg, gácsország' fővárosa.

Lemovices, (Lemovicum) Limoges, terjelmes püspöki város francziaországban.

Lencium, Lens, mezőváros Artoisban, (Artesia) Belgiumban.

Lentia, (Linz) felső Ausztriának fővárosa.

Leobium, (Luiben) mezőváros felső stajerországban.

Leodium, (Lüttich, Lynyk, Lige) püspökszékes nagy város Belgiumban.

Letavia, Bretagne, francziaországi tartomány.

Letha, Lajta, folyó magyarországban.

Leucopetra, (Weisenfels,) naumburgi herczegségben város szászországban.

Liburnus portus, Livorno, réves város Pisanoban olaszországban.

Licestria, Leicester, mezőváros ángolországban Merciában.

Licus, (Lech) folyó szvédhonban.

Liger, Loire, folyó francziaországban.

Limagus, Lima, mező város nyugoti szászföldön (Westsexen) ángolországban.

Limericum, Limerik, püspöki város irföldön.

Limonum, (Pictavium Augustoritum) Poictiers, püspöki város Orleansban francziaországban.

Lindum, (Lindocolinum) *Linkoln*, püspöki város Merciában ángolországban.

Lingones (Lingonum civitas, Langres, (Audomadunum) püspöki város Campagneban francziaországban.

Liniacum, (Polichnium) Poligny, jeles város Lotharingiában.

Lipsia, Lipcse, szászországi város hasonnevű kerületben.

Lira, Lier, (Nivesdum) mezőváros Netha folyó mellett Belgiumban.

Lisbona, Lisabon, (Ulysipo) Portugallia' fővárosa.

Lithuanica, Litvania, oroszbirodalmi tartomány Európában.

Litomericium, (Litomerium) Leitmeritz, város csehországban hasonnevű kerületben.

Livonia, Liefland, oroszbirodalmi tartomány Európában.

Londinium, (Londinum) London, angolország' fővárosa.

Londino-Deria, (Londinoderium) Londondery, püspökszékes város irföldön Viszter (Guilli Victoria) tartományban.

Longobardia, (Lombardia,) Lombard, ország olaszföldön.

Lotharingia, Lorraine, ország Burgundia mellett.

Lovania, Lovanium, Löwen, erősséggel, és egyetemmel diszes város Brabantban, Belgiumban.

Luca, Lucca, olaszországi herczegség, hasonnevű várossal; 2) *Lucka*, szászországi mezőváros.

Lucena, Lützen, szászországi város Weisenfels, és Lipcse közt Ádolf Gustáv fejedelemnek 1632 ben ott lett haláláról nevezetes.

Lucentum, (Alicante) *Alone*, terjelmes város spanyolországban.

Luciburgum, (Luciliburgum, Luxenburgum,) *Luxenburg, Lüxelburg*, herczegség, Belgiumban hasonnevű fővárossal.

Lugdunum, Lyon, hasonnevű kerületnek fővárosa érsekséggel francziaországban.

Lugdunum Batavorum, Leiden, mivelt város Hollandiában.

Luisium, Saint Jean de Luz, Guienneban, franeziaországban város.

Lunaris villa, Lüneville, fejdelmi székes város Lotharingiában.

Lupia, (Luppia,) Lipp, folyó Westphaliában.

Lusitania, Portugallia.

Lutetia Parisiorum, Párizs, francziország' fővárosa.

Lutra Caesarea, Kaiserslautern, Lutra folyó melletti város alsó rajnai vidéken.

Luttera regia, (Königslutter) brunszvicki herczegségben szászországban, II-ik Lothár' sírboltjáról hires apátság.

M.

Maclovium, (Maclopolis,) St. Malo, réves, és püspökszékes város Bretagneban, francziaországban.

Madritum, (Mantua Carpentorum,) Madrit, spanyolország' fővárosa ó Castiliában.

Digitized by Google

Maeotis palus, asowiai, v. maëti tengeröböl a' fekete tenger mellett.
Magonis portus, (Port Mahon) mahoni révpart balearesi spanyolszigeteken.
Magontiacum, (Mogontiacum, Maguntia, Moguntia,) Majna, jeles város hasonnevü folyó mellett Rajna' vidékén.
Majorca, (Balearis major) spanyolsziget.
Malaca, (Malacha,) Malaga, tengerparti püspökszékes város Granadában, spanyolországban.
Malmogia, (Elnbogen) sudergothlandi város szvédországban.
Malobodium, Maubeuge, körülárkolt erös város Hennegauban, Belgiumban.
Manapia, (Eblana) Dublin, irhon' fövárosa érsekséggel leicesteri kerületben.
Marburgum, (Mantium, Mattium, Mattiacum) Marburg, város felsö Hessenben Rajna' vidékén.
Marchia, márkság, határgrófság.
Marchia Anconitana, anconai határgrófság olaszföldön.
Marchia Brandenburgica, brandenburgi határgrófság németországban.
Marchia Tarvisina, trevigioi határgrófság olaszországban.
Marcodurum, Düren, mezöváros hasonnevü folyó mellett Westphaliában.
Mare Caspium, (Hyrcanum,) caspi tenger Ázsiában.
Mare germanicum, német tenger, éjszaki tenger.
Mare mediterraneum, középtenger;
Mare nigrum, fekete tenger.
Mare pacificum, déli tenger, csendes tenger.
Marinans insula, Mariaverda, poroszországi erösség.
Mariscus, (Meriscus) Maros, folyó Erdélyben.
Marochium, Marocco, ország Áfrikában.
Martiniacum, Martigny, mezöváros Rhodanuson innen Schweiczban.
Marus, (Marcha,) Marus, morvaországi folyó.
Massilia, Marseille, réves, és püspökszékes város Provinceban francziaországban.
Matisco, (Matiscone,) Mascon, püspöki város Arari folyó' partján Bourgogneban francziaországban.
Matrona, Marne, folyó Campagneban francziaországban.
Mecca, (Macoraba,) hasonnevü tartomány' fövárosa Arabiában Ázsiában.
Mechlina, (Malinae,) Melina, terjelmes érseki város Brabantban Belgiumban.
Mediolanum Italorum, Milano, Lombardia' fövárosa olaszországban.
Mediolanum Santonum, Saintes, Santoniának fövárosa francziaországban.
Mediomatrici, (Mettis, Meti, Metti, Metae, Divodurum) Metz, püspöki város Lotharingiában.
Medoacus, Brenta, folyó olaszországban.
Megapolis, (Meckelburgum,) Meklenburg, herczegség német szászföldön.
Meldi, (Meldorum civitas, Meldae,) Meaux, püspökszékes város Campagneban francziaországban.
Melignanum, (Meriutanum,) Marignano, v. Melignano, milanoi kerületben lombardiai város olaszföldön.
Melita, (Melite) Maltz, déli sziget János vitézlovagok' székhelye.
Melodunum, Melun, mezöváros francziaországban.
Menduessedum, (Mancunium,) Manchester, Lancashirben ángolországi London után legnagyobb város.
Menlascus, (Bidassao) folyó spanyolföldön.
Methone, Modon, Belvederében görögországi város.
Minius, Minho, folyó Portugalliában.
Minorica, (Balearis minor) balearesi kis sziget spanyolföldön.
Misnia, 1.) Meissen Land; 2.) Misena, Misna, meisni kerület' hasonnevü városa szászországban.
Moenus, (Moenis,) Majna, folyó németországban.
Mona, (Angleser) éjszak wallesi sziget ángolországban Neuborough révparttal.
Monacum, (Monachium,) München, Bajorország' fövárora.
Monarina, Mon, sziget a' balti tengeren.
Monasterium, 1.) *Eiffaliae* (Münster-Eiffel) Monostor Westphaliában; 2.) *Monte reaux* (Monasterium Gallorum) Campagneban francziaországban; 3.) *Turantariae*, Moutiersen Tarentaise) Monostor Savoyaban olaszföldön; 4) *Monasteriensis eppatus*, monostori püspökség, és Monostor város, hol 1648-ban a' westphaliai béke köttetett.
Mons Adimari, Monteimar, mezöváros Dauphineben, francziaországban.
Mons Albanus, Montauban, város francziaországban.
Mons Belligardus, Montbeliard, város németországban Rajna' vidékén.
Mons ferratus, Monferrat, olaszországi herczegség.
Mons flasconis, Monte Fiascone, püspöki város az egyházi birodalomban.
Mons Ludovici, (Mont Louis) XIV Lajos épitette város francziaországban.
Mons medius, (Montmedy) város Belgiumban luxenburgi kerületben.
Mons Meliboeus, Harcz, németországi hegy' neve.
Mons Pestulanus, Montpellier, francziaországi város Lauguedocban.
Mons S. Gotthardi, St. Gotthárd, mezö-

Digitized by Google

város apátsággal Vasmegyében magyarországban.
Mons Tábor, Tábor' hegye.
Montes Gigantei, (Sudeti, v, Suditi,) óriási hegyek csehországban.
Montes Hannoviae, (Mons Berge,) Berg, Hennegau' (Hannovia) fővárosa.
Montes Saxoniae metalliferi, szászországi érczhegyek.
Montfortium, Montfort, Belgiumban erősség, és mezőváros.
Moratum, Murten, mezőváros Helvecziában.
Moravia, morvaország.
Mosa, Maas, folyó Lothoringiában.
Mosella, Mosel, folyó Lotharingiában.
Munatiana colonia, (Basilia, Basilaea) Basel, püspöki város Helvecziában.
Mursia, meursi herczegségben mezőváros Westphaliában.
Mutina, Modena, herczegség olaszországban hasonnevű fővárossal.
Muxara, (Murgis, Muxacra) tengerparti város spanyolországban.

N.

Namurcum, Namur, belgiumi tartomány hasonnevű fővárossal.
Nancejum, Nancy, Lotharingia' fővárosa.
Nannetes, (Nannetae, Nantetum,) Nantes, francziaországi város Bretagneban.
Narbo, (Narbo martius) Narbonne, francziaországi érsekszékes város Languedocban.
Nava, (Navia,) Náva, tengerparti város Asturiában spanyolországban.
Navalia, Naehefels, Helvecziában város.
Neapolis, Nápoly, nápolyország' fővárosa olaszföldön.
Neapolis, (Nauplia,) Napoli di Romana, érsekszékes város Saccariában görögországban.
Nemausus, (Nemausum,) Nimes, francziaországi város Languedocban.
Nemenus, Memel, folyó poroszországban.
Nemorosium, (Nemosium, Nemus,) Nemours, herczegségi mező város franczia országban.
Neocomum, (Novum castrum, Novi castrum, Neopirgum;) Neufchatel, hasonnevő kerület' fővárosa Helvecziában; 2.) *Neocomiensis lacus*, neufchateli tó Helvecziában.
Neosolium, (Neohuselium) Érsekujvár, Nyitrában magyarországban; 2) poroszországi város.
Neosolium, Beszterczebánya, Zólyom vármegyében magyarországban.
Neustria, Bretagne, francziaországi tartomány, másként *Armorica*, vagy *Britannia minor*.
Nicaea, (Nicia,) Nizza, 1) olaszországi város; 2) *Isnick*, hol 325-ben az első niczéai zsinat tartatott ázsiai török birodalomban.
Nicer, (Nicerus,) Nekár, szvédországi folyó.
Nidrosia, Drontheim, város Norvegiában.
Nivernum, seu *Niverna*, Neuers, püspökszékes város Orleansban francziaországban.
Norimberga, (Nürnberg) város németországban.
Normannia, Normandie, franczia országi tartomány.
Northantonia, Northampton, ángolországi város Merciában.
Northumbria, Northumberland, ángolországi tartomány.
Notthinghamum, Notthingham, ángolországi város Merciában.
Novaria, Novarra, város erősséggel milanoi kerületben olaszországban, hol Lombard Péter született.
Novesium, (Nussia, Noverium,) Neys, Rajna' vidékén város.
Novidunum, l. Nivernum.
Novigentum, Nogent, francziaországi város orleansi tartományban.
Noviomagus, (Nemetae, Nemetes, Nemidona, Nemetum civitas, *Spira*,) Speyer, püspökség Rajna' vidékén.
Noviomagus, (Noviomagum,) Nimvegen, bataniai város Belgiumban.
Noviomum, (Noviomagus, Noviodunum) Noyon francziaországi város püspökszékkel, Calvin János' szülőföldje.
Novum castrum, Newcastel, Nothumberlandban város ángolországban.
Numantia nova, Soria, ó castiliai város spanyolországban.

O.

Occitania, Langvedoc, francziaországi tartomány.
Oceanus Australis, déli világtenger.
Oceanus germanicus, éjszaki világtenger.
Ocrinum promontorium, (Lizard,

Digitized by Google

Lesard, *Damnonium*) hegylánez ángolországban.
Octodurus, (vicus) Martigny, mezőváros Helvecziában.
Odera, Oder, folyó Szileziában.
Oenipontum, (Oeni, v. Aenipons,) Inspruck, város Tirolban az Inn folyó mellett.
Oenus, v. Aenus, Inn, folyó Tirolban.
Olissippo, (Ulissippo, Olyssipo) Lisabon, Portugallia' fővárosa.
Oliveti mons, Olajfák' hegye a' sz. földön.
Olmucium, (Olomutium;) Olmucz, másként: *Juliomontium*, morvaország' fővárosa.
Olsna, Oelz, herczegség, hasonnevű várossal Szileziában.
Ombrios, Ferre, canariai sziget Áfrikában.
Onoldinum, (Onolsbacum,) Onolsbach, főváros hasonnevű határgrófságban.
Ophiusa, (Frumentaria) spanyoltengeri szigetke, Frumentera.
Oppenheimium, (Oppenheim) pfalzi város Rajna' alsó vidékén.
Oppidum v. villa Joannis Georgii, (Johanngeorgenstadt,) szászországi város meiseni márkságban.
Orcades, orcadi szigetek Skocziában.
Orolaunum, Arlon, luxenburgi város Belgiumban.
Osca, (Osca Ilergetum) Huesca, püspöki város Arragoniában spanyolországban.
Osnabruga, (Osnabrück) püspökség hasonnevű várossal Westpháliában, hol 1648 ban a' westphaliai béke köttetett.
Othinia, (Ottonia, Othenae, Ottinium,) Odotó, püspöki város Fünen szigetben dánföldön.
Ottonis silva, (Ottonia silva) Odoerdő dánországban.
Ovetum, Oviedo, Asturia' fővárosa spanyolországban.
Oxonia, Oxford, terjelmes ángolországi város Themze folyó mellett Merciában.
Oxus, (Ruthane) Kurkan, folyó Perzsiában.

P.

Padus, Po, olaszországban az alpesekről eredő, és adriai tengerbe szakadó folyó.
Paeninsula, félsziget.
Pagus Glaronensis, Canton Glarus, Helvecziában hasonnevű várossal.
Palatinatus, Pfalz, németországban.
Patum, Pau, püspöki város Guienne tartományban, francziaországban.
Pampejopolis, Pampelo, Pampelona, } Pamplona, püspökszékesváros Navarrában spanyolországban.
Panormus, (Panormum) Palermo, érseki réves város Szicziliában.
Papia, (Ticinum) Pavia, olaszországi város Lombardiában.
Parisii, (Parisium,) Párizs, francziaország' fővárosa.
Patavium, 1.) Padova, püspöki város lombardiai Velenczében olaszországban; 2.) *Patavium*, (Passau) püspöki város bajorországban.
Pathissus, Tisza, folyó magyarországban.
Patrae, Patresso, v. Patra, Clarenzában görögországi város.
Paxaugusta, (Pacensis Colonia) Badajócz, püspöki város Ana folyó mellett Estremadurában, spanyolországban.
Pedemontium, Piemonti, herczegség, olaszországban.
Pegavia, Pegau, erősitékkel ékes város szászországban lipcsei kerületben.
Peloponnesus, Morea, görögországi tartomány.
Perpinianum, másként *Papirianum*, *Ruscino nova*, Perpignan, francziaországi város Lanquedocban.
Perta, Pert, v. Johnston, város Skocziában.
Perusia, Perugia, püspöki város spoletoi herczegségben olaszföldön.
Pesthinum, (Pestum,) Pest, magyarország' középponti városa.
Petrocorium, (Petrocorii, Petrogorius, Petrogoricus,) Perigeux, püspöki város francziaországban.
Petropolis, orosz Pétervár, az orosz birodalomban főváros.
Petro-Varadinum, Pétervárad, katonai végvidéki város erős várral magyarföldön.
Phrudis, (Somena, Sumina, Samara,) Somony, folyó Belgiumban.
Picenum, (Picenus ager) olaszországban l. *Ancona*.
Picenum, Asioli, olaszországi egyházbirodalmi tartomány l. *Ancona*.
Pictava, (Pictavium, Pictavus,) Poitiers, püspöki város Orleansban francziaországban.
Pictonicus, (Pictavicus ager, Pictaviensis terra, Pictones, Pictavi, Poitor,) Pictav nép, mellytől e' helység nevét vette, a' régi iróknál *Pictones* név alatt fordúl elő.
Pinarolium, Pigneroll, várerősség Dauphineben francziaországban.

Digitized by Google

Pisae, Piza, terjelmes város olaszországban.
Pisaurum, Pezaro, az egyházi birodalomban érseki réves város.
Piscarius, Pescara, ékes mezőváros olaszországban.
Pistoria, (Pistorium) Pistoja, város Hetruriában.
Pityusa maior, (Ibica, Ebusus, Eviza) spanyol tengeri sziget.
Placentia, Piacenza, herczegség hasonnevű várossal olaszországban.
Plavia, Plaven, voigtilandi város szászföldön.
Plimuthum, Plymuth, réves mezőváros nyugoti szászkerületben ángolországban.
Plissa, Plesse, város Szileziában teschen herczegségben.
Plona, (Plön) elzaszi herczegségben város szászországban.
Plumbinum, (Piombino,) város erősséggel Szienában olaszországban, florenzai nagy herczegségben.
Pluvialia, (pluvialia insula,) Ferro, canariai sziget Áfrikában.
Podium ceritanum, (Pui-cerda, Puigcerda) terjelmes város Cataloniában spanyolországban.
Polichnium, Ligny, ékes város Burgundiában.
Polonia, lengyelország.
Pomerania, (Pomerania citerior, et ulterior,) pomeraniai herczegség, melly innenső, és tulsóra osztatik németország ban.
Pomptinae, (Pontinae paludes) már a' rómaiak alatt hires olaszországi tavak, és posványok.
Pomptinus campus, l. Pomptinae.
Pons vetus, (Ponte vedra,) spanyolországban város.
Pontus Euxinus, fekete tenger.
Porota, (Prutha,) Pruth, Erdély, Oláh, és Moldva országokat mosó folyó.
Portugallia, portugalliaország.
Portunamentum, Nantes, püspökszékkel, erősséggel, és kereskedéssel jeles város Bretagneban francziaországban.
Portus Calensis, Port Cale, püspökszéses kereskedői város Douro folyó' torkolatjában Portugalliában.
Portus Cosanus, cosai rév Hetruriában, másként *Porto Hercole*, *Orbitello*. *Telamone*.
Portus Dubris, Dower, erősséggel ékes város Kentben ángolországban.
Portus Gesoriacus, boulognei révpart.
Portus Gratiae, Havre de grace, francziaországi réves város a' Szajna' torkolatján.
Portus Icci, Lalais, réves város Picardiában francziaországban.
Portus magnus, ángolhoni réves város *Portsey* szigeten.
Posnania, (Posna,) Pozen, püspöki város poroszországi lengyelföldön.
Posonium, Posony, sz. kir. város hasonnevű vármegyében magyarhonban.
Postampium, (Potestampium,) Potszdam, mezőváros szászországban.
Praeneste, Palestrina, egyházbirodalmi város romai Campagneban.
Premislavia, Brenszlau, Viker-márki város szászföldön.
Promontorium Artabrum,)Finister-
Promontorium Nerium,) re, spanyolországi város.
Propontis, Mar di marmora, mint egy közép tenger Hellespont, és Bosporus közt.
Provincia, Province, francziaországi tartomány.
Prussia, poroszország.
Ptolomais, Acre l. Acca.
Puteoli, Puzzuolo, réves mezőváros olaszországban.
Putiscum, Puczig, város poroszországban.
Pyretus, l. Porota.
Pyrmontium, Pyrmont, Westphaliában savanyú vizről nevezetes helység.
Pythiusae, (Pithjusae) spanyol szigetek, u. m. *Iwica*, *Formentera* stb.

Q.

Quercetum, Quesnoy, mezőváros Hennegauban Belgiumban.
Quinque ecclesiae, Pécs, püspökszéket sz. kir. város magyarországban Baranya vármegyében.
Quintinopolis, (Fanum S. Quintini,) Saint Quintin, francziaországi város Picardiában.

R.

Radiantia, (Radantia,) Raudnicz, mezőváros csehországban.
Ramboletum, Ramboullet, királyi díszlak francziaországban Orleansban.
Rappolti petra, (Rappoltstein) Rajna felső vidéki mezőváros.
Rappolti villa, (Rappoltsweiler) helység Helvecziában.

Digitized by Google

Rasciani, ráczok.
Ratae, (Rhate,) Leicester, középszerü mezőváros ángolországban.
Ratisbona, (Regium,) Regensburg, sz. kir. város bajorországban.
Reata, Rieti, püspökszékes város olaszországban.
Regia, (Regia altera,) Limerick, irhonban Dublin után első város.
Regina castra, (Regium,) l. *Ratisbona.*
Regina Gradecium, (Regino gradecium, Königingrätz v. Königgrätz,) Kralownj Hradek, város csehországban.
Reginus, (Regena,) Regény, kies városka Torda megyében Erdélyben.
Regiomontium, (Regiomontum, Regiusmons,) Königsberg, poroszországi terjelmes város.
Regium, (Regium Lepidi,) Reggio, modenai herczegségben város olaszországban.
Remi, (Remorum civitas,) Rheims, franczia országi Campagnenak fővárosa.
Rhaetia superior, (Graubünden) helvecziai tartomány.
Rhedones, (Redonae, Rhedonum civitas,) Rennes, püspökszékes város Bretagneban franczia országban.
Rhenanae Thabernae, (Scheinzabern) helység a' spirai püspökségben Rajna' felső vidékén.
Rheni vallis, Rajna' völgye, másként *Reguria.*
Rhenopetra, (Reinfels) Rajna' felső vidékén hasonnevű grófság' fővárosa.
Rhenus, (Rhenum flumen,) Rajna, folyó.
Rhetia castra, (Gaster, Gastal,) sváj czi tartomány.
Rhoda, (Roses) tengerparti réves város Cataloniában spanyolországban.
Rhodanus, Rhodan, folyó franczia országban.
Rhodigium, Rovige, püspökszékes város hasonnevű félszigeten, velenczei Lombardiában.
Roboretum, Roveredo, vár Tirolban a' trienti püspökségben.
Rodericopolis, (Ciudad Rodrigo) püspökszékes kereskedői város spanyolországban.
Rotamagus, (Rotomagum,) Rouen, érseki város franczia országban Normandiában.
Rovinium, (Rivonium,) Rowigno, kettős révű mezőváros istriai félszigetben.
Rubricatus, Lobregat, folyó Tarraconiában spanyolországban.
Rugia, (Rügen) éjszaki sziget innensö pomeraniai herczegségben.
Ruperti villa, Rupertfalva, mezőváros Svájczban.
Rupes fucaldi, Rochfoucoult, vár Orleansban, franczia országban.
Rupes Regia, Rocroy, franczia országi Campagneban mezőváros erősséggel Arduen folyó mellett.
Rupifortium, Rochefort, mezőváros chazantan patak' torkolatjánál franczia országban.
Ruscino, Russilon; 1.) mezőváros; 2.) *Ruscinonensis cottus,* grófság franczia országban.
Russia, (Ruthenia,) oroszország.
Ruteni, (Rutheni, Rutena urbs) *Rhodes, Segedunum Rutenorum,* püspökszékes város franczia országban.
Ruthenia, (Reussenland, Gera, Schleiz, Lobenstein) mezőváros Voigtlandban szászországban.
Ruthenus, ruthen v. orosz.
Rutinium, Rowton, helység ángolországban.
Rysvicum, Ryzwick, falu Hollandiában.

S.

Sabaria, (Savaria,) Szombathely, püspökszékes város Vasmegyében magyarországban.
Sabaudia, Savoie, herczegség olaszországban.
Sabrina, Saverne, folyó ángolországban.
Sacrum Caesaris, (Sacrum Ceresis,) Sancerre, erősség Liger folyó mellett franczia országban.
Sacrum promontorium, Sz. Wincze, a' zöldszigetek' egyike Áfrikában.
Salinae, Salins, erős város Burgundiában.
Salisburgum, Sóvár, érsekség.
Salmantica, Salamanca, püspökszékes város spanyolországban.
Salmurium, (Salmurus,) Saumur, orleansi város franczia országban.
Salo, Sale, velenczei Lombardiában terjelmes város.
Salopia, Chrewburg, ángolhoni ékes város.
Salutiae, Saluzze, város Piemontban.
Samarobriva, l. Augusta Veramunduorum.
Sampolitanum oppidum, St. Ipoly, püspöki város Austriában.
Santonia, (Santonum tractus, Santonum terra, ager, Santonum Mediolanum) Saintes, Santonia tartomány' terjelmes fővárosa franczia országban.

Digitized by Google

Saravi pons, (Sarae pons,) Saarbruck, hasonnevű grófság' mezővárosa Rajna' felső vidékén.
Saravus, (Sara, Sarra,) Saar, folyó Rajna' vidékén.
Sarisberia, Salisburg, ángol püspökszékes város.
Satecium, Ziatek, csehországi város hasonnevű kerületben.
Sauconna, (Sagonna,) Szaonne, püspökszékes mezőváros olaszországban.
Savus, Száva, folyó horváthországban.
Saxonia, szászország.
Saxum Erenberti, (Ehrenbereitstein, Hermanstein,) trieri érsekségben vár.
Scaldia, Schouwen, város Seelandiában Belgiumban.
Scaldis, Escan, folyó Belgiumban.
Scania, (Scandia, Schonen) szvéd sziget.
Seaphusia, (Scaphusum, Schafhausen,) ékes város Svájczban.
Schafnaburgum, (Aschaffenburg) Rajna' alsó vidékén város.
Schola portensis, (Schulpforte, Porta coeli, Himmelsporte) naumburgi fejdelemségben szászországi város.
Scoriale, (Scor. monasterium) Escurial, ó castiliai helység kolostorral.
Scotia, Skoczia, skótország.
Sebastianopolis, sz. Sebestyén, biscaji város spanyolországban.
Sedinum, (Stettinum,) Stettin, szászországi város Pomeraniában.
Sedunum, (Sitten) Svájczban püspöki város.
Segusio, (Segusum,) Suza, mezőváros az alpesek' tövénél olaszországban.
Sena, Siena, város Hetruriában.
Senogallia, (Sena, Senagallia,) Senigaglia, püspökszékes város az egyházi birodalomban.
Senones, Suns, érsekszékes kereskedő város franczia Campagneban.
Sequana, Szajna, folyó franczia országban.
Servesta, (Servestum,) Zerbszt, terjelmes város szászországban.
Sicoris, Sogere, folyó spanyolországban.
Silesia, szileziaország.
Silva Hercynia, (Silva Semana,) Harcz, németországi erdös hegy, haraszt.
Silvanectum, (Senlis,) püspökszékes város franczia országban.
Silva nigra, (Silvae martinae,) fekete erdő szvédországi nagy hegy.
Silurum Insulae, (Sillyes,) silley szigetek nyugoti szászföldön ángolországban.
Simandria, (Senderovia, Singidunum,) Végszendrő, szerbországi tartomány.
Sinemurum Castrum, (Semurium alseti,) Semouren auxois, burgundiai vár.
Singidunum, l. Belgradum.
Sinus, öböl.
Sinus australis, déli tengeröböl németalföldön.
Sinus austrinus, déli tengeröböl Belgiumban.
Sinus Danicus, (vel Scangensis, Kattegat, v. Siagerrat) dánországi tengeröböl.
Skone, (Scania,) Schonen, sziget szvéd honban.
Solma, (Solmia,) solmsi grófság Rajna' felső vidékén.
Solodurum, Solothurn, Svájczban Arola folyó mellett terjelmes város.
Soltaquella, (Saltquella, Soltwedelia,) Salzweder, brandenburgi márkságban hajdan a' határgrófok' székes városa.
Somena, (Sumina, Samara,) l. Phrudis.
Sopronium, (Sempronium, Oedenburgum,) Sopron, hasonnevű vármegyében, sz. kir. város magyarországban.
Soria, Soria, 1) l. Numantia nova. 2) szirország (Soristan,) ázsiai török birodalomban.
Spira, l. Novismagus.
Stiria, Steiermárkság, stajer határgrófság.
Stoechades, hieresi szigetek provinceban, franczia országban.
Straubinga, (Straubingen) bajorországi erős város hasonnevű kerületben.
Strelicium, Sztrelicz, kies városka stutgardi urodalomban szászországban.
Strigonium, Esztergom (Istroganum) sz. kir. város hasonnevű vármegyében magyarországban, érseki székhely.
Sudermannia, Südermannland, szvédországi kerület.
Suecia, szvédország.
Suessones, l. Augusta suessionum.
Suitia, (Suiza, Suizensis pagus,) Schweitz, terjelmes falu, honnan Helveczia Svájcznak is mondatik.
Susatum, Soest, terjelmes kereskedői város Westpháliában.
Swerte, (Swiert) mezőváros Westpháliában.
Swineburgum, (Swinburg) mezőváros Ripen megyében, dánországban.

T.

Tabernae montanae, Burgzabern, Zabern, Rajna' felsővidéki város.
Tabernae Mosellanicae, Berucastel, Rajna alsó vidéki helység Mosella folyón innen.

Digitized by Google

Tagus, Tajo, folyó spanyol, és portugallia országokban.
Tamesis, (Thamesis, Tamesa) Themze, folyó ángolországban.
Tanais, Ason, Azack, orosztatárországban hires erősség.
Tanais, Don, Azsiát Europától választó folyó orosz birodalomban.
Taracco, Tarragona, érsekszékes város Cataloniában, spanyolországban.
Tarbelliacae aquae, (Dax, seu acqus) püspökszékes mezőváros francziaországban.
Tarbellius Sinus, bajonnai tengeröböl franczia országban.
Tarentum, Taranto, város görögországban.
Tarvisium, (Tarvisus, Tarvisina marchia,) trevisoi márkság, hasonnevű mezővárossal az adriai tenger mellett.
Taunus, (Höhe) magas hegy németországban.
Taurica, Chersonesus, Krim, félsziget europai tatárországban.
Taurinum, l. Augusta Taurinorum.
Taurunum, Nándorfejérvár, szerbtartományban.
Taurus, (Toro) nagy város spanyolországban, hol 1467-ben a' portugálliak megverettek.
Taus, (Dava) szigetke Iaponiában.
Teate, (Teatea) Civita di Chieti, érsekszékes város Abruzzóban Nápolyországban.
Tergeste, (Tergestum,) Trieszt, német tengervidéki főváros.
Terra beatorum, Hollandia.
Terra laboris, Terra di Lavora, nápolyországi tartomány.
Tertia, Terceira, canadai sziget Amerikában.
Thermae inferiores, (Baden,) badeni nagy heczegség' fővárosa; 2) *Thermae Austriae*, Ausztriában Bécs mellett *Baden*.
Thessalonica, Salonichi, érserszékes görögországi város.
Teurnia, (Villach,) város Karántánban.
Thurunium, (Thorunum,) Thorn, poroszországi város, Weixel folyó mellett.
Thuringia, (Thüringen,) szászországi tartomány.
Tibiscus, (Tibissus,) Tisza, folyó magyarországban.
Tibur, Tivoli, püspökszékes város igen szép kertekkel, olaszországban sabinai mezőn.
Ticinum, Pivia, népes város milanoi kerületben, Lombardiában.
Ticinus, Tessino, folyó olaszországban.
Tigurini, zürichi tó.
Tigurum, (Tigurium, Turicum,) Zürich, népes város Svájczban.
Tilaventus, (Tilavemptus, Tilaventum,) Faglamento, folyó olaszországban.
Tingis, (Tingi,) Tanger, Mauritania' fővárosa Afrikában.
Tobinium, (Zofingen,) mezőváros Svajczban.
Tobolium, Tobolsk, orosz-tatárországi tartomány.
Tolbiacum, Züllich, v. Züllichen, város Szileziában.
Toletum, Toledo, érsekszékes város Castiliában spanyolországban.
Tolosa, 1) Thoulouse, érsekszékes város Languedocban franczia országban. 2) *Tolosetta*, város erősséggel spanyolországban.
Tornacum, (Turnacum,) Dornick, püspökszékes város, Belgiumban.
Trajectum ad Mosam, Mastricht, nevezetes erősség Belgiumban.
Trajectus, (Trajectus Rheni,) Utrecht, belgiumi tartomány hasonnevű várossal.
Transagina provincia, Alentejo, tartomány Portugálliában.
Transsilvania, erdélyország.
Trapesus, Trapezunt, v. Tarabozan, mezőváros ázsiai török birodalomban.
Trecae, (Treci, Tricassium, Tricassinorum civitas, Tricassae,) Troyes, püspökszékes város Campagneban franczia országban l. *Augustobona*.
Tremonia, Dortmund, sz. kir. város Westpháliában.
Trevoltium, Trevoux, franczia országi város Bourgogneban.
Tridentum, Trient, város Tirolban, hol az utósó közzsinat tartatott.
Trocaderum, (Eurythia, Junonis insula,) sziget a' cadixi tengeröböl mellett, Trocadero.
Troppavia, (Oppavia,) Troppau, város Szileziában hasonnevű herczegségben.
Tullium, (Tullum,) Toul, püspökszékes város Lotharingiában.
Tullonum, (Tullus, Telo, Telo Martius) Toulon, püspökszékes réves, és népes város Provinceban franczia országban.
Tunes, Tunetum,) Tunis, hasonnevű ország' fővárosa Afrikában.
Tungri, Tongern, mezőváros lüttichi püspökségben Belgiumban.
Turcia, török birodalom.
Turonium, (Turoni, Turonum, Caesarodonium) Tours, érsekszékes város franczia országban, Orleansban.
Tuscia, (Tyrrhenia, Tuscus,) Toscana nagy herczegség olaszországban.
Tusculum, Frazkati, város az egyházi birodalomban, hajdan Cicero' villája itt volt.
Tyra,) Dniszter, folyó lengyelország
Tyras,) ban.
Tyrolis, tirolország.

Digitized by Google

U.

Ubiorumara, kölni érsekség, Rajna mellett poroszországban.
Ujvarinum, (Neuhausel,) Érsekujvár, magyarországban, Nyitra vármegyében.
Uliarius, Elerona, püspökszékes város franczia országban; 2) L'isle, és Rea, szigetek szinte franczia országban.
Ultonia, (Guilli,) Ulster, irhoni tartomány.
Ultrajectum, Utrecht, hasonnevü tartomány' fővárosa Belgiumban.
Ulyssaea, (Ulyssipolis,) Lisabon, Portugallia' fővárosa.
Ungaria, magyarország.
Utinum, Udine, erős város, friuli tartományban olaszországban.
Utopia, Sehon.
Uxama, (Borgo d' Osma, Xama) Douro folyó melletti város ó Castiliában.
Uzeda, (Azeda,) spanyolországi mezőváros uj Castiliában.

V.

Vacia, (Vacium,) Vácz, püspökszékes város Pest vármegyében.
Vaegisia, Waëgis, város, Lucern Cantonban Svájczban.
Vagus, Vág, folyó, magyarországban.
Valachia, oláhország.
Valentia, 1) Valence, város franczia országban; 2) Valencia, tartomány spanyolországban; 3) Valence, város Lombardiában.
Valentia ad Minium, Valenza de Minho, város Portugalliában.
Valles Pedemontanae, (des Valees) piemonti völgyek olaszországban.
Vallia, (Cambria,) valesi fejedelemség ángolországban.
Vallisoletum, (Pintia, Valladoletum,) Walladolis, püspökszékes város ó Castiliában spanyolországban.
Vallis Tellina, (Veltlin,) város alsó Graubündenben Svájczban.
Valonia, (Valogné) mezőváros Normandiában franczia országban.
Vandalitia, (Andalusia,) tartomány spanyolországban.
Váradinum, (Magnovaradium,) Nagyvárad, püspökszékes város magyarországban Biharmegyében.
Variscia, (Vogtlandia, terra advocatorum) Voigtland, szászországi tartomány.
Varsovia, (Varsavia,) Varsó, Lengyel ország' fővárosa.
Varvicum, Warvick, kies városka ángolországban.
Vasco, basko nemzet, vaskó nép.
Vasconia, Bask, vaska tartomány.
Vectis, Wight, sziget keletszászföldön ángolországban.
Veissenfelsa, (Leucopetra) Weissenfels) naumburgi herczegségben szászországi kies város.
Velavia, Wellau, Pregela, patak melleti város natangeri kerületben poroszországban.
Velitrae, (Beletri,) kies mezőváros Campagna di Romában olaszországban.
Vendograecium, (Vindograecium, Slavograecium,) Wendgrécz, stajer város ausztriai birodalomban.
Veneta, urbs, (Venetiae,) Velencze, hasonnevü olasztartomány' fővárosa az ádriai tenger' partján.
Venetae paludes, velenczei tavak.
Venetiae, Vennes, püspökszékes város Bretagneban franczia országban.
Venetorum principatus, (Venden, Gustrow, Vandalia,) vendi herczegség szászországban.
Venusia, (Venosa,) Horácz' háza Calabriában.
Verbinum, (Versins,) franczia országi város.
Vercellae, Vercelli, püspökszékes város, Piemontban olaszországban.
Verodunum, (Verdun,) Mosa' partján püspökszékes város Lotharingiában.
Versalia, (Versailles,) mezőváros királyi diszlakkal franczia országban.
Verulamium, (Verolanium,) St. Albano, régi britt város.
Ververiae, (Verviers,) mezőváros lüttichi püspökségben Belgiumban.
Vesalia, Vezel, erős város clevi herczegségben Westphaliában.
Vesontio, (Viso, Bisancz, Besanco) terjelmes érsekszékes város Lotharingiában.
Vesulum, (Vesoul,) középszerü mezőváros Lotharingiában.
Vesuna, (Vesunna, Vesonna, Petricorium) Perrigeux, püspökszékes város franciaországban Guienna tartományban.
Vetteravia, (Wetteran,) tartomány Rajna' felső vidéken.
Vetzlavia, (Weczlaria, Weczlar) felső hassiai város Rajna' vidékén.
Veurnes, (Turnae,) Tournes, mezőváros Flandriában.
Viadrus, (Oder) németországi folyó, másként *Guthalus*.

Digitized by Google

Vianadimii, (Viana de Toz de lima) révpart Portugaliában.
Vicetia, (Vicentia, Vicenze) terjelmes város lombardiai Velenczében.
Vicorium, (Villacum,) Villach, a' Dráva mellett város Carinthiában.
Vicus, (Vich) püspökszékes város Cataloniában, spanyolországban.
Vicus aqualis, (Vico,) püspökszékes mezőváros Siciliában.
Vicus Varronis, (Vicevaro) mezőváros Sabinában nápolyországban.
Victorianum, (Legia Victrix,) Vitri le Francois, mezőváros Mahona folyó mellett francziaországi Campagneban.
Viddinum, (Vidin, Vydina, Bidinum, Bodon, Vodenum, Viminacium,) erős vár a' Duna mellett bolgárföldön.
Vienna Allobrogum, (Vienne,) Rhodan folyó mellett érsekszékes város *Dauphine*, (Delphinus,) franciaországi tartományban.
Vienna Austriae, Bécs, ausztriai birodalom' fővárosa.
Vigornia, (Vigoria, Worchester,) püspökszékes város, Merciában ángolországban.
Villa cordii, (Villa de Corde,) tengerparti réves város Portugálliában.
Villa dives, (Villa ricca,) révpart Mexicóban.
Villa Ecclesiae, (Villa d' Iglesia,) pöspökszékes tengerparti város Sárdiniában.
Villa nova, (Ville de Cervera) portugalliai erősség.
Villa regalis, (Villa real,) mezőváros Valenczában, spanyolországban.
Villa Theodoris, Thionville, Mosela folyó melletti város erősséggel luxemburgi fejdelemségben Belgiumban.
Villibaldburgum, (Valpersburg,) eichstadti püspökváros németországban.
Vimpena, (Wimpfen,) város Würtemberg-országban.
Vinaria, (Weimar,) weimari herczegségben szászkirályországban város.
Vindalum, (Arsenio,) narbonnesi város francziaországban.
Vindana, (l. Orient, Port-Louis,) rév, lioni tartományban, francziaországban. — *Vindanae*, velenczeiek' révpartja.
Vindesorium, (Windsor,) királyi díszlak nyugati szászföldön ángolországban.
Vindinum, (Cenomanum) Le Mans, püspökszékes város Orleansban francziaországban.
Vindius, (Montanos de Europa,) spanyolországi hegy.
Vindobona, l. Vienna Ausztriae.
Vindocinum, (Vendome,) civitas comitatus Vindascini, vel Vindoscinensis) Orleansban hasonnevű kerület' városa francziaországban.
Vindomana, Vindomina, l. Vienna Austriae.
Vindomora, (Newcastle,) britt város.
Virceburgum l. Herbipolis.
Virodunum, (Virdunum) Verdun, kies város a' hasonnevű lotharingiai várostól különböző, Bourgogneban francziaországban.
Virunum, (Wolckenmark) kies mezőváros Karantánban.
Visboda, (Visbadena, Wisbaden) nassaui herczegségben Rajna' felső vidékén.
Vistula, (Weixel,) porosz, és lengyelországi folyó.
Visurgis, Vezer, folyó németországban.
Vitedurum, (Wieterthur,) mezőváros Svájczban.
Vitelliacum, (Wittlich,) Rajna alsó vidéki város.
Viterbium, (Viterbo,) Tiber' partján egyházbirodalmi ékes város.
Vitteberga, (Vittenberga, Wittenberg) szászkirálysági város, Rajna' felső vidékén Albi folyó mellett.
Vivarium, (Viviers,) püspökszékes város Languedocban francziaországban.
Viviacum, (Viviscum, Bibiscum,) Vervay, város a' genfi tó mellett.
Vogesus, (Vosegus,) Wazgau, hegy' neve.
Volfenbuttela, (Guelferbitum, Verdum lupi, Wolfenbüttel) braunschweigi fejdelemségben város szászországban.
Volga, folyó oroszbirodalomban.
Voliba, (Falmuthum, Volimetum, Falmouth) cornvalli rév nyugoti szászföldön ángolországban.
Vologradum, Olmucz, morvaországi főváros.
Volsimi, (Volsinium, Vols, Bolsena,) egyházbirodalmi város.
Vormatia, Wormatia, Vangienum civitas, Vangio, Vangiona,) Vormsz, püspökség hasonnevű várossal Rajna' felső vidékén németországban.
Vratislavia, Boroszló, Szileziának fővárosa.

X.

Xantus, (Scamander, Xantena,) Xanten, folyó görögországban Troja mellett.
Xavier, (Sabie,) felső Guienában ardraországi város.
Xera, Xeres de la Frontera) Roderik' utósó góth királynak 713-ben történt halálról nevezetes város Andalusiában spanyolországban.
Xera equitum, (Xeres de Bajadocz,) mezőváros Estramadurában spanyolországban.

Digitized by Google

Y.

Yersey, (Caesaria,) sziget Normandiában.
Ypra, (Ypern, Ypretum,) népes püspöki város Flandriában.
Yvoix, (Epoissus,) mezőváros Belgiumban.

Z.

Zacynthus, Zanthe, sziget a' joniai tengeren görögországban.
Zagrabia, Zágráb, horváthország' fővárosa.
Zatecum, (Ziatecium,) Ziatek, csehországban város.
Ziza, (Zeitz,) cizeni, vagy is naumburgi herczegségben város szászországban.
Znaima, (Znoymo, Znoya,) morvaországi város hasonnevű kerületben.
Zurzacum, (Certiacum, Fanum Tiberii) Zurach, badeni cantonban felső Svájcban.
Zwolla, (Navalia, Zwoll,) terjelmes kereskedői város Sallandiában (Ober-Issel) Belgiumban.
Zutphania, (Zutphen,) belgiumi város alsó Geldriában.
Zwickavia, (Cygnea, Zwickau,) Mulda csermely mellett szászkirálysági város.
Zytomericium, (Zytomiercz,) mezőváros Volhyniában.

Digitized by Google

Digitized by Google

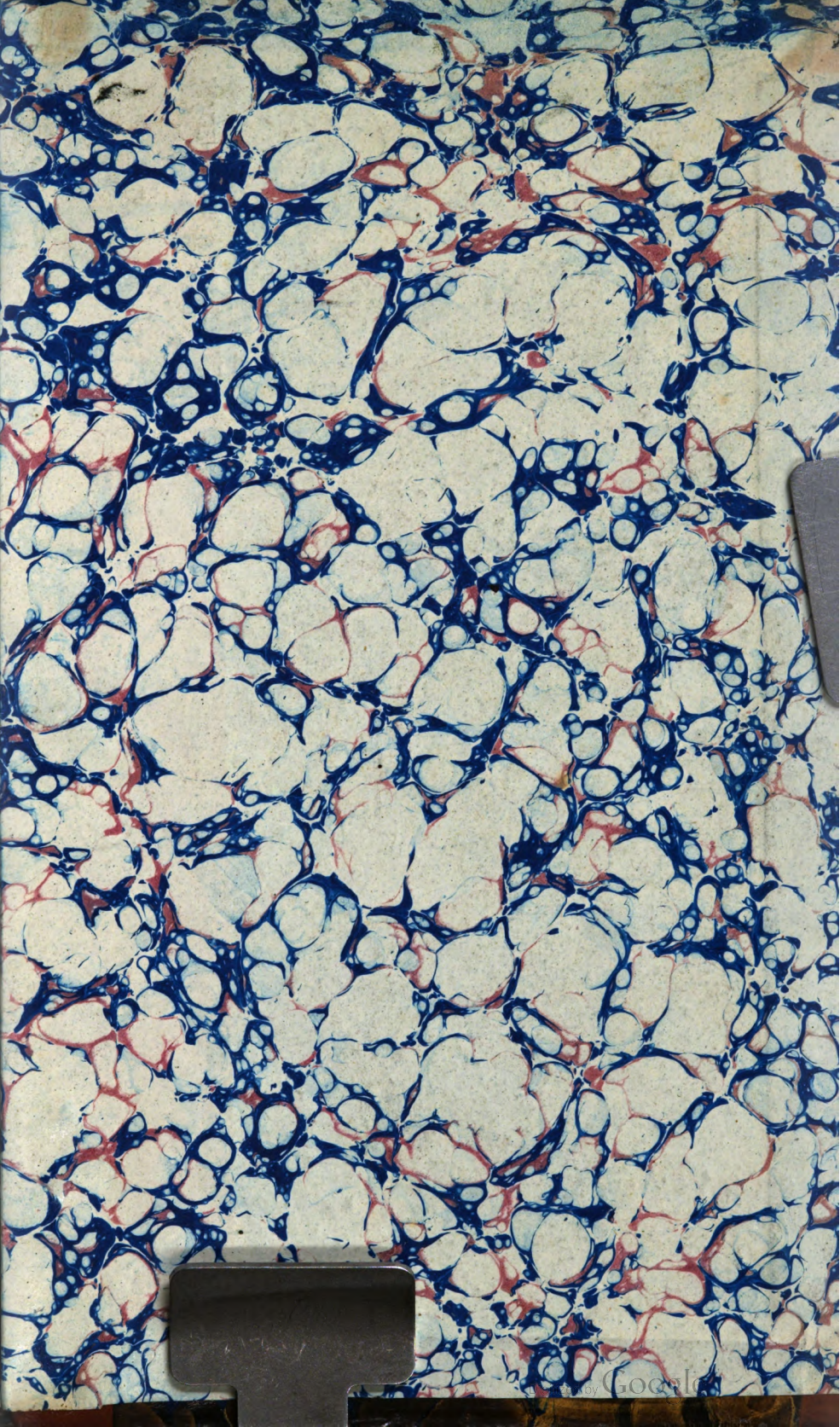
Digitized by Google

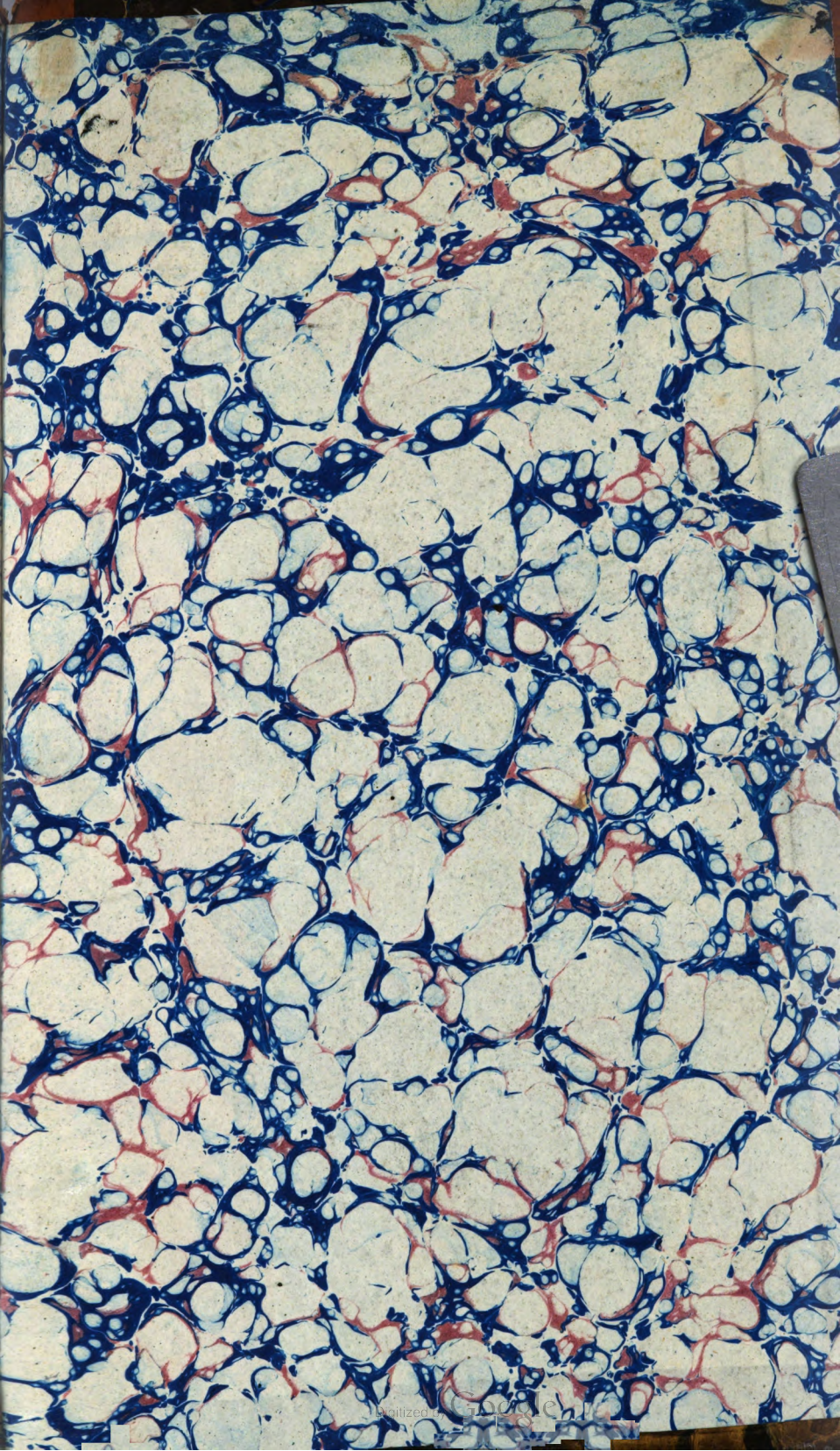
Digitized by Google

Österreichische Nationalbibliothek
+Z167709508

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google